श्रीगणेशायनमः ब्रह्माजशंकररवींदुकुजज्ञजीवशुक्रार्कपुत्रगणनाथगुरून्प्रणम्य यः संग्रहोर्कवरलाभविवृद्धबुद्धेरावंतिकस्यंतमहं . वृणोमिकु
तूहलम् १ यच्छास्त्रंसवितावकारविपुलैःस्कंधैस्त्रिभिर्ज्योतिषंतस्योच्छित्तिभयात्पुनः कलियुगेसंसृत्ययोभूतले भूयःस्वल्पतरंवराहमिहरव्याजेनसर्व
त्वधादित्थंयंप्रवदंतिमोक्षकुशलास्तस्मैनमोभास्वते २ वराहमिहिरोदधौसुबहुभेदतोयाकुलेग्रहर्क्षगणयादसिप्रचुरयोगरत्नोज्ज्वले भ्रमंतिपरिनो
यतोलघुधियोर्थलुब्धास्ततः करोमिविवृतिप्लवंनिजधियाहमत्रोत्पलः ३ इहशास्त्रेकानिसंबंधाभिधेयप्रयोजनानिभवंतीत्युच्यते वाच्यवाच =
कलक्षणः संबंधः वाच्योःर्थोवाचकः शब्दः अथवाउपायोपेयलक्षणः संबंधः उपायस्त्विदंशास्त्रमुपेयोयद्विज्ञानम् अथवा आब्रह्मादिविनिःसृतमिदंवेदांग
मितिसंबंधः राशिस्वरूपं होराद्रेष्काणनवांशकद्वादशभागत्रिंशद्भागपरिज्ञानम् ग्रहस्वरूपम् ग्रहराशिबलाबलम् वियोनिजन्माधानपरिज्ञानम् जन्मका
लविस्मापनप्रभावकथनारिष्टायुर्दायदशांतर्दशाष्टकवर्गकर्माजीवराजयोगसनाभयोगचंद्रयोगद्विग्रहादियोगप्रव्रज्याराशिशीलदृष्टिफलभावफलाश्र
यप्रकीर्णानिष्टयोगस्त्रीजातकनिर्याणनष्टजातकद्रेष्काणगुणस्वरूपमभिधेयम् लोकानांप्राक्कर्मविपाकव्यंजकत्वंप्रयोजनम् सत्यात्रशुभाशुभकथ
नात् इहलोकपरलोकसिद्धिरितिप्रयोजनं किमेभिरुक्तैरित्यत्रोच्यते यस्मान्नृणांश्रोतृणांसंबंधाभिधेयप्रयोजनकथनाच्छास्त्रविषयेश्रद्धाजायतइति
तथाचोक्तम् सिद्धिःश्रोतृप्रवृत्तीनांसंबंधकथनाद्यतः तस्मात्सर्वेषुशास्त्रेषु संबंधः पूर्वमुच्यते किमेवात्राभिधेयंस्यादितिपृष्टस्तुकेनचित् यदिनप्रोच्यते
तस्मैफलशून्यंतुनद्भवेत् सर्वस्यैवहिशास्त्रस्यकर्मणोवापिकस्यचित् यावत्प्रयोजनंनोक्तंतावत्केननगृह्यतइति कस्मिन्शास्त्रेधिकारइत्यत्रोच्य
ते द्विजस्यैवयतस्तेनषडंगोवेदोध्येतव्योज्ञातव्यश्च कान्यंगानीत्युच्यते शिक्षाकल्पोव्याकरणंनिरुक्तंज्योतिषांगतिः छंदसांलक्षणंचैवषडंगोवे
दउच्यतेइति तथाचोक्तं वेदाहियज्ञार्थमभिप्रवृत्ताःकालानुपूर्वाविहिताश्चयज्ञाः तस्मादिदंकालविधानशास्त्रंयोज्योतिषंवेदसवेदयज्ञानिति

सनामयमाचारः यत्शास्त्रप्रारंभेष्वभिमतदेवतायाः प्रसादात्तन्नमस्कारेणतत्तत्स्तुत्यावातद्भक्तिविशेषेणवाभिप्रेतार्थसिद्धिंवांछंति तदयमप्यवन्तिका
चार्यः श्रीवराहमिहिरोनामाद्विजः कालब्धतत्प्रसादोज्योतिःशास्त्रसंग्रहकृद्गणितस्कंधादनंतरंहोरास्कंधंचिकीर्षुरशेषविघ्नोपशांत्यर्थंभगवतःसूर्यादात्म
गामिनींवाक्सिद्धिंशार्दूलविक्रीडितेनाह मूर्तित्वइति सरविर्भगवानादित्यः नःअस्मभ्यंवाचंगिरंददातुप्रयच्छतुकोसौरविः अनेककिरणः नएकःकि
रणोयस्यसः अनेककिरणः प्रभूतरश्मिः सहस्ररश्मिरित्यर्थः त्रैलोक्यदीपः त्रयोलोकास्त्रैलोक्यं भूर्भुवःस्वराख्यंतत्रदीपः प्रकाश्यमानत्वात् तथा
मूर्तित्वेपरिकल्पितः शशभृतः शशंप्राणिविशेषंबिभर्तिधारयतीतिशशभृच्चंद्रमास्तस्यमूर्तित्वेनशरीरत्वेनपरिकल्पितः पर्यवस्थापितः यतोजल-
मयश्चंद्रः प्रकाशशून्यःप्रोक्तः तस्मिंस्तरणिकिरणप्रतिफलनादितरस्य ज्योत्स्नाप्रसरः विस्तरः यस्मात् तदुक्तं सलिलमयेशशिनिरवेर्दीधितयोमूर्छिता
स्तमोनैशम् क्षपयंतिदर्पणोदरनिहिताइवमंदिरस्यांतरमिति तथाचवेदे सुषुम्णाःसूर्यरश्मिश्चंद्रमाइति अथवाशशिभृतइतिपाठः शशिभृतो
महादेवस्यमूर्तित्वेपरिकल्पितः यतोसौभगवानष्टमूर्तिः क्षितिजलपवनहुताशनाकाशयजमानसोमसूर्याख्याइतिअष्टमूर्तयस्तस्य माहेश्वरीमू-
र्तिःसूर्यइत्यर्थः शशिभृतइतिसाधुपाठः तथावर्त्माऽपुनर्जन्मनांनपुनर्जन्मविद्यतेयेषांतेअपुनर्जन्मानः भुक्तास्तेषांवर्त्ममार्गः मोक्षद्वारमित्यर्थः य-
तोद्विविधोमार्गः देवयानाख्यः पितृयानाख्यश्च तत्रपितृयानमार्गद्वारभूतश्चंद्रमाः येनस्वर्गगामिनःस्वर्गंगच्छंति मोक्षद्वारंसूर्यः यतःसूर्यमंडलं
भित्वामोक्षभाजोगच्छंति तथाचाहभगवान्व्यासः स्वर्गद्वारंप्रजाद्वारंमोक्षद्वारंत्रिविष्टपमिति आत्मेत्यात्मविदामिति आत्मानंविदंतीत्यात्मविदोयो
गिनस्तेषांसएवात्माचिंतनत्वंतेजोरूपीप्राणरूपेणहृदयांतरेस्थितः तथाचश्रुतिः सूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्चेति जगतोजंगमस्यतस्थुषः स्याव
रस्यसूर्यएवात्मा क्रतुश्चयजतांयजमानानांसएवक्रतुर्यज्ञः यदुक्तं अग्नौप्रास्ताहुतिःसम्यगादित्यमुपतिष्ठति आदित्याज्जायतेवृष्टिर्वृष्टेरन्नं

ततः प्रजाइति भर्तामरज्योतिषां अमरादेवाः ज्योतींषिग्रहनक्षत्रादीनितेषांभर्ताप्रभुः प्रधानइत्यर्थः यतःसर्वेदेवास्तस्योपस्थानंकुर्वंति ग्रहनक्ष-
त्राणांचतद्दर्शनोदयास्तमयाः यदुक्तम् तेजसांगोलकः सूर्योग्रहर्क्षाण्यंबुगोलकाः प्रभावंतोहिदृश्यंतेसूर्यरश्मिप्रदीपिताइति एवंगुणाधिक्या
दमरज्योतिषांप्रभुः लोकानांप्रलयोद्भवस्थितिविभुरिति लोकाः भूर्लोकादयस्तेषांप्रलयेविनाशे उद्भवेउत्पत्तौस्थितौपालनेप्रभुर्विष्णुः भगव
तः अतीतवर्तमानभाविकालत्रयपरिच्छेदचिन्हभूतत्वात् चशब्दोत्रावधारणे अनेकधायः श्रुतौवेदेयोऽनेकधानेकप्रकारैः पठ्यते तथाचो
क्तम् इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरथोदिव्यःससुपर्णोगरुत्मान् एकंसद्विप्राबहुधावदंत्यग्निंयमंमातरिश्वानमाहुरित्यादि अधुनास्यशास्त्रस्यपर

श्रीगणेशायनमः मूर्तित्वेपरिकल्पितः शशभृतोवर्त्माऽपुनर्जन्मनामात्मेत्यात्मविदांक्रतुश्चयजतांभर्तामरज्योतिषां लोका
नांप्रलयोद्भवस्थितिविभुश्चानेकधायःश्रुतौवाचंनःसददात्वनेककिरणस्त्रैलोक्यदीपोरविः १ भूयोभिःपटुबुद्धिभिः पटु
धियांहोराफलज्ञप्तयेशब्दन्यायसमन्वितेषुबहुशः शास्त्रेषुदृष्टेष्वपि होरातंत्रमहार्णवप्रतरणेभग्नोद्यमानामहंस्वल्पं
वृत्तविचित्रमर्थबहुलंशास्त्रप्लवंप्रारभे २

प्रणीतत्वादानर्थक्यंपरिजिहीर्षुस्तथान्यशास्त्रेभ्योस्यगुणवत्वंप्रदर्शयन्शार्दूलविक्रीडिते
नाह १ भूयोभिरिति होरायास्तंत्रंहोरातंत्रं अथवाहोराएवतंत्रंहोरातंत्रंतदेवमहार्णवोदुःपारत्वात् तंत्रेतितार्यते येनार्थस्तत्तंत्रम् अहं
होरातंत्रमहार्णवप्रतरणेभग्नोद्यमानांशास्त्रप्लुवंप्रारभे होरातंत्रमेवमहार्णवोमहासमुद्रः तत्प्रतरणेप्रतरणविषयेभग्नोद्यमानांभग्नोत्साहा-
नांशास्त्रप्लवंप्रारम्भेकरोमि शास्त्रमेवप्लवः शास्त्रप्लवः तंशास्त्रप्लवंयथाप्लुवस्तितीर्षूणांपरपारगमनमाशुसंपादयति तथेदमपिहोरातंत्र

महार्णवप्रतरणेभग्नोद्यमानामित्यस्य पूर्वेणसाधर्म्यम् प्रकृतेहोरातन्त्रमहार्णवप्रतरणेभग्नोद्यमानामित्यतआह भूयोभिरिति भूयोभिर्बहुतरैः
किंभूतैः पटुबुद्धिभिः पटुःपट्वीबुद्धिर्येषांतेपटुबुद्धयश्चतुराःप्राज्ञाः तैः शास्त्रेषु दृष्टेषु चिरंविचारि ष्वपि सत्सु किंभूतेषु शब्दन्यायसमन्वितेषु शब्दा
नांन्यायः शब्दन्यायः मीमांसातदुक्तम् शब्दानामेवसाशक्तिस्तर्कोयंपुरुषाश्रयइति अथवाशब्दाश्चन्यायाश्चशब्दन्यायाः शब्दोर्थवान्यायोमीमांसातैः
समन्वितेषुसंयुक्तेषु किमेकवारंदृष्टेषुनेत्याह बहुशइति बहून्वारान्बहुशः व्याससमासैर्बहुप्रकारैरचितेषुइत्यर्थः किमर्थंदृष्टेषु पटुधियांहोराफलंज्ञा
तये चतुरबुद्धीनांहोराफलार्थावबोधनाय प्राक्तनकर्मविपाकोहोरा होरायाःफलंहोराफलंतस्य ज्ञप्तिः तत्फलंशुभाशुभंतज्ज्ञानाय किंभूतम्
शास्त्रप्लवम् स्वल्पंलघुग्रंथवृत्तविचित्रम् वृत्तैः शार्दूलविक्रीडितप्रभृतिभिर्विचित्रंरम्यम् तस्मात्स्वल्पार्थंतेवास्यगुणवत्वम् यतस्तेषामत्राप्युद्यमभ
गोनभवति स्वल्पमित्यनेनग्रहणधारणेसुखतांप्रदर्शयति तथाच हस्तिवैद्यकरोवीरसेनः समासोक्तस्यशास्त्रस्यसुखंग्रहणधारणेवृत्तविचित्र-
मित्यनेनसूक्ततांप्रदर्शयति ननुस्वल्पशास्त्रस्यस्वल्पार्थतैवभविष्यतीत्याह अर्थबहुलंबह्वभिधेयम् अतएवपूर्वविरचितशास्त्रेभ्योस्यगौरवम् अ
न्यथाहिशास्त्रसंभवात्पुनरुक्ततादोषःस्यात् एतदुक्तंभवति प्रागभिहितशास्त्राण्यतिविस्तृतान्यतस्तेभग्नोद्यमास्तदर्थंमहंशास्त्रपूर्वंप्रारभेन
नुकदाचिदल्पप्रज्ञतयातेभग्नोद्यमास्तत्कृतोलब्धम् यथापूर्वशास्त्राणांमहत्वाद्भग्नोद्यमास्तदर्थमिदमल्पमित्यतइदमाह पटुधियामितिअ
नेनैतत्प्रतिपादितंभवति नहितेबुद्धिहीनत्वात्तेषुशास्त्रेषुभग्नोद्यमाः किंतर्हिशास्त्रदोषादन्यत्रापितेषामुद्यमभंगःस्यात् एवमपिस्वल्पंचलघुवृ
त्तमदीर्घंविचित्रंरम्यमर्थबहुलंवित्तपरिपूर्णं एवंविधंतितीर्षूणांमतिसुखावहंभवतीति २ अधुनाहोराशास्त्रस्यपुराकृतकर्मविपाकव्यंजक
त्वंवर्णद्वयपरिहारेणशब्दव्युत्पत्तिंप्रदर्शयन्निंद्रवज्रयाह होरेति होरार्थंशास्त्रंहोरा तामहोरात्रविकल्पमेकेवांछंति अहश्चरात्रिश्चा –

होरात्रशब्देनोच्यते तस्यविकल्पोविकल्पना एकेअन्येहोरांवांच्छंतिइत्यर्थः कथमुच्यते पूर्वपरवर्णलोपात् अहोरात्रशब्दस्यपूर्वोवर्णोकारोपर
वर्णश्चत्रकारस्तयोर्लोपमदर्शनंकृत्वाहोराशब्दोवशिष्यते किमर्थंपुनरहोरात्रशब्दाद्धोराशब्दोव्युत्पाद्यतेइति अत्रोच्यते मेषादयोद्वादशलग्नराशयो
होरात्रांतर्भूताः लग्नस्यचकालवशाज्ज्ञानम् लग्नवशाच्छुभाशुभज्ञानम् अतोहोरात्राश्रयत्वात्ततएवहोराशब्दोव्युत्पाद्यते एतदेवाचार्यस्याप्यभि
प्रेतम् यतः परमतमप्रतिषिद्धंस्वमतमिति तथाचसारावल्याम् आद्यंतवर्णलोपाद्धोरास्माकंभवत्यहोरात्रात् तद्प्रतिषिद्धाः सर्वग्रहभगणाश्चिं
त्यतेयस्मात् किमस्यप्रयोजनमित्याह कर्मार्जितंपूर्वभवेसदादियत्तस्यपक्तिंसमभिव्यनक्ति पूर्वभवेप्राग्जन्मनियत्सदादिशुभमशुभंमिश्रं

होरेत्यहोरात्रविकल्पमेकेवांछंति पूर्वापरवर्णलोपात् कर्मार्जितंपूर्वभवेसदादियत्तस्यपक्तिंसमभिव्यनक्ति ३

~~च~~कर्मार्जितंतस्यपक्तिंपाकंसम्यक् व्यनक्तिप्रकटीकरोति तथाचलघुजातके यदुपचितमन्यजन्मनिशुभाशुभंतस्यकर्मणःप्राप्तिं व्यंजयतिशास्त्रमे
तत्तमसिद्रव्याणिदीपइवेति ननुशुभस्याशुभस्यवावश्यभाविनः किंव्यनक्ति उच्यते द्विविधंशुभाशुभं दृढकर्मोपार्जितमदृढकर्मोपार्जितंच त
त्रदृढकर्मोपार्जितस्यदशाफलंपाकक्रमेणव्यनक्ति अशुभंदशाफलंज्ञात्वायात्रादेःपरिहारःकर्तव्यः शुभंज्ञात्वायात्रादेरतिशयेनदानं अदृढक
र्मोपार्जितस्याष्टकवर्गेणफलव्यक्तिः तच्चाशुभंज्ञात्वाशांत्यादिभिरुपशमंनयेत् तथाचयवनेश्वरः यद्यद्विधानंनियतंप्रजानांग्रहर्क्षसंयोगप्रभवं
प्रसूतौ भाग्यानितानीत्यभिशब्दयंति वर्षानुयोगेतिदशानराणाम् तदप्यभिज्ञैर्द्विविधंनिरुक्तंस्थिराख्यमौत्पातिकसंज्ञितंच कालक्रमा
ज्ज्ञानकनिश्चितंयत्क्रमोपसर्पिस्थिरमुच्यतेतत् सप्तग्रहाणांप्रथितानियानिस्थानानिजन्मप्रभवानिसद्भिः तेभ्यः फलंचारग्रहक्रमस्थादद्यु

यदौत्पातिकसंज्ञितंतत् अनेनास्थिरस्यशांत्यादिभिरुपशमः प्रदर्शितोभवति उक्तंच भगवताव्यासेन विहन्याद्दुर्बलंदैवंपुरुषेणविपश्चितेति ३ अधुनाव्यवहारार्थंकालाख्यस्यपुरुषस्यमेषादिराशिपूर्वकंशिरःप्रभृत्यंगविभागंशार्दूलविक्रीडितेनाह कालांगानीति कालस्यांगानिकालांगानिता निचमेषप्रभृतिराशयोनवर्क्षचरणानवभिर्ऋक्षचरणैर्नक्षत्रपादैःप्रमाणंयेषांते अश्विप्रथमा अश्विनीतः प्रभृतिनवनवनक्षत्रपादाएकैकस्यप्रमाणम् मेषप्रभृतिराशयोऽश्विप्रथमैर्नक्षत्रपादैर्युक्ताइत्यर्थः तथा भूताराशयो धातुरवयवाः तथाचयवनेश्वरः द्वेद्वेसपादेभवनंगतेति तथाचभगवान्गा· र्गिः अश्विनीभरणीमेषः कृत्तिकापादमेवच तस्मादत्रितयंब्रह्मवृषःसौम्यदलंतथा सौम्यार्धमार्द्रामिथुनस्त्वादित्याश्चरणत्रयं तस्मादःपुष्यमाश्ले

कालांगानिवरांगमाननमुरोहृत्क्रोडवासोभृतो बस्तिर्व्यंजनमूरुजानुयुगलेजंघेततोंघ्रिद्वयम्
मेषाश्विप्रथमानवर्क्षचरणाश्चक्रस्थिताराशयोराशिक्षेत्रगृहर्क्षभानिभवनंचैकार्थसंप्रत्ययाः ४

षाराशिःकर्कटकःस्मृतः पित्र्यंभाग्यमथार्यम्णःपादःसिंहःप्रकीर्तितः तस्मादत्रितयंकन्याहस्तश्चित्रार्धमेवच तथाचित्रादलंस्वातीविशाखाचर णत्रयम् तस्मादंमित्रदैवत्यंज्येष्ठावृश्चिकउच्यते मूलमाप्यंतथाधन्वीपादोवैश्वस्यच तस्मादत्रितयंश्रवणंमकरोवासवोदलम् तद्दलंवारुणंकुंभ स्तथाजाच्चरचरणत्रयं तस्मादंकोमीनःस्यादहिर्बुध्न्यंचरेवती चक्रेस्थिताः चक्रस्थिताः चक्रस्थिताराशयः अथवाचक्रवत्स्थिताःअनेकसं· स्थानमेषांप्रदर्शितंभवति तत्रकालाख्यस्यवरांगंशिरोमेषः आननंमुखंतद्वृषः उरोवक्षोमिथुनः तद्धृदयंकुलीरः क्रोडमुदरंसिंहः वासोभृत् कटिःकन्या बस्तिर्नाभिव्यंजनयोरंतरंतुला व्यंजनंयेनपुरुषत्वंव्यंज्यतेलिंगंतद्वृश्चिकः ऊरूयुगुलंधन्वीजानुयुगलंमकरः जंघेकुंभः अंघ्रिद्व

यंपादयुगलंमीनइति तथाचबादरायणः मेषःशिरोथवदनंवृषभोविधातुर्वक्षोभवेन्नृमिथुनंहृदयंकुलीरः सिंहस्तथोदरमथोयुवतिः कटिश्चबस्तिस्तु
लाभृदथमेहनमष्टमंस्यात् धन्वीचास्योरुयुगलंमकरोजानुद्वयंभवति जंघाद्वितयंकुंभः पादौमत्स्यद्वयंचेति अस्यप्रयोजनम् जन्मकालेयोराशिः पा
पग्रहाक्रांतः सकलाख्यस्यपुरुषस्ययस्मिन्नंगेस्थितस्तत्रांगे जातस्योपघातोवक्तव्यः यत्रसौम्यस्थितस्तत्रपुष्टिरिति तथाचसारावल्याम् कालनिर
स्यावयवाःपुरुषाणांकल्पयेत्प्रसवकाले सदसद्ग्रहसंयोगात्पुष्टाः सोपद्रवाश्चापिइतिराशिक्षेत्रमित्यादि एषांचप्रत्येकस्यराशिरितिसंज्ञा तस्यैवप-
र्यायनामानिक्षेत्रम् गृहम् ऋक्षंभम् राशिश्चक्षेत्रंचगृहंचऋक्षंचभंचतानिराशिक्षेत्रगृहर्क्षभानि भवनंच गृहत्वाद्भवनग्रहणेसिद्धेयत्पुनर्भ
वनग्रहणंकृतंतत्सर्वेषांगृहपर्यायाणांग्रहणार्थं ऋक्षत्वादपिभग्रहणेसिद्धेयत्पुनर्भग्रहणंतेनैतद्दर्शयति यत्रयत्रहोराशास्त्रेभग्रहणंऋक्षग्रह
णंवातत्रतत्रराशेरेवग्रहणंस्यान्नतुनक्षत्रस्य एतेराश्यादयः शब्दाएकार्थसंप्रत्ययाएकार्थाभिधायकाइत्यर्थः ४ अधुनाराशीनांस्वरूपवि
ज्ञानंवसंततिलकेनाह मत्स्येति मीनोराशिर्मत्स्यौमत्स्यद्वयंमन्योन्यंपुच्छाभिमुखंएतत्पुकुतोलभ्यते उच्यते तस्यैवोभयोदयत्वात् वक्ष्यति
च लग्नंसमेत्युभयतः पृथुरोमयुग्मभिति घटीकुंभः स्कंधासक्तरिक्तघटधारीपुरुषः कुंभः मिथुनोनृमिथुनराशिर्मिथुनंनृमिथुनं स्त्रीपु
मान्सौतन्मिथुनं सगदंसवीणंपुमान्सगदः स्त्रीसवीणा चापीनरोश्वजघनः धन्वीराशिश्चापिविद्यमानधन्वानरः अश्वजघनः अश्वस्तुर
गोतस्येवजघनंयस्यसोश्वजघनः चतुष्पादित्यर्थः मकरोमृगास्यः मकरोराशिर्मकरएवसच्चमृगास्यः मृगमुखः नौलीत्यादि तुलाविद्य
मानतुलःपुरुषः कन्याकुमारीप्लवगानौकास्थासस्यदहना सस्यानिचदहनश्चतौसस्यदहनौताभ्यांसहवर्ततइतिसासस्यदहना शेषाराश
योमेषवृषकर्कटकसिंहवृश्चिकाः स्वनामसदृशाः स्वसंज्ञाविहिताकृतयः तद्यथामेषोमेषः वृषोवृषभः कर्कटकः कुलीरोजलचरप्राणी

सिंहः केसरी वृश्चिकोवृश्चिक एवकीटजातिः तथाचसत्यः छागोवृषभोवीणागदाधरंमिथुनमंभसिकुलीरः सिंहः शैलेकन्यानौसंस्थादीपसस्यकरा पुरुषस्तुलाधरोवृश्चिकोथधन्वीनरोहयांत्यार्धः मकरार्धंमृगपूर्वंकुंभीपुरुषोझषोमीनः खचराश्चसर्वे सर्वेद्वादशराशयःस्वचराः स्वेषुस्वेषुस्थानेषुचरंति यथादृष्टस्थाननिवासिनइत्यर्थः तद्यथा मेषवृषावारण्यौदिवारात्रौ मिथुनोग्राम्यः कर्कटोंबुचरः सिंहआरण्यचारी कन्यादर्शिनदशविभागा तुलापण्यवीथिस्थः वृश्चिकःश्वभ्रचारी धन्वीग्राम्यःमकरः पूर्वभागेआरण्योन्योजलचरः कुंभोग्राम्यः मीनोजलचरइति तथाचयवनेश्वरः आद्यःस्मृतोमेषसमानमूर्तिः कालस्यमूर्द्धागदितः पुराणेः सोजीविकासंचरकंदराद्रिस्तेनाग्निधात्वाकररत्नभूमिः १ वृषाकृतिस्तुप्रथितोद्वितीयः सवक्त्रकंठायतनंविधातुः वनाद्रिसानुद्विपगोकुलानांकृषीवलानामधिवासभूमिः २ वीणागदाभृन्मिथुनेतृतीयः प्रजापतेस्कंधभुजांसदेशः प्रनर्त

मत्स्योघटीनृमिथुनंसगदंसवीणंचापीनरोश्वजघनोमकरोमृगास्यः
तौलीससस्यदहनाप्लवगाचकन्याशेषाःस्वनामसदृशाःखचराश्चसर्वे ५

कीगायनशिल्पकस्त्रीक्रीडारतिद्यूतविहारभूमिः ३ कर्कःकुलीराकृतिरंबुसंस्थोवक्षःप्रदेशोविहतश्चधातुः केदारवापीपुलिनानितस्य देवांगनारम्यविहारभूमिः ४ सिंहश्चशैलेहृदयप्रदेशंप्रजापतेःपंचममाहुराद्याः तस्याटवीदुर्गगुहावनाद्रिव्याधावनीदुर्गवनप्रदेशाः ५ प्रदीपिकांगृह्यकरेणकन्यानौस्थाजलेषष्ठमितिब्रुवंति कलार्थधीराजठरंविधातुःसशाड्वलास्त्रीरतिशिल्पभूमिः ६ वीथ्यांतुलापण्यधरोमनुष्यःस्थितःसनाभीकटिबस्तिदेशे शुक्लार्थवीथ्यापणपट्टनाध्वसार्थाधिवासोन्नतसस्यभूमिः ७ श्वभ्रोष्टमोवृश्चिकविग्रहस्तुप्रोक्तःप्रभोमेढ्रगुदप्रदेशे गुहाबिलश्वभ्रविषाश्म

गुप्तिर्वल्मीककीटाजगराहिभूमिः ८ धन्वीमनुष्योहयपश्चिमार्धस्तमाहुरूरूभुवनमणेतुः समस्थितव्यस्तसमस्तवाजीसुरास्त्रभृद्यज्ञरथाश्वभूमिः
९ मृगार्द्धपूर्वोमकरोंबुगार्धोजानुप्रदेशंतमुशंतिधातुः नदीवनारण्यसरोच्चरूपश्वभ्राधिवासोदशमःप्रदिष्टः १० स्कंधंतुरिक्तःपुरुषस्यकुंभोजंघे
तमेकादशमाहुराद्याः उष्णोदकाधारकुसस्यपक्षीस्त्रीशौंडिकाद्यूतनिवासभूमिः ११ जलेतुमीनद्वयमत्स्यराशिः कालस्यपादौविहितौवरिष्ठौ ·
सपुण्यदेवद्विजतीर्थभूमिर्नदीसमुद्रांबुधराधिवासः १२ प्रयोजनंद्दृतनष्टादिषुद्रव्यस्थानपरिज्ञानं उक्तंच राशिभ्यःकालदिग्देशाइति अथ
नाराशिनवमांशद्वादशांशाधिपान्त्रोटकेनाह क्षितिजसितज्ञेति क्षितिजादयोग्रहाः गृहपाःअंशपाश्च गृहाणांराशीनांमेषादीनांपतयःस्वामि

क्षितिजसितज्ञचंद्ररविसौम्यसितावनिजाःसुरगुरुमंदसौरिगुरवश्चगृहांशकपाः

नोभवंति. क्षितिजोंगारकः समेषस्याधिपतिः सितः शुक्रः वृषभस्य ज्ञोबुधोमिथुनस्य चंद्रःकर्कटकस्य रविरादित्यःसिंहस्य सौम्योबुधःकन्यायाः
सितःशुक्रस्तुलायाः अवनिजोंगारकोवृश्चिकस्य सुरगुरुर्बृहस्पतिः धन्विनः मंदःशनैश्चरोमकरस्य सौरिःशनैश्चरोमंदइत्यमरः कुंभस्यगुरुर्बृहस्पतिः मीनस्येति
प्रयोजनं होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतेत्यत्र एतएवमेषादिनवांशकाधिपतयः नकेवलंमेषस्यभौमाधिपतिः यावद्यस्मिन्नाशौमेषनवांशकोदयोभवति तस्या
पिभौमोधिपतिः शेषाणामप्येवं तेचनवांशकाःकथंभवतीत्याह अजमृगतौलिचंद्रभवनादिनवांशविधिरिति अजोमेषः मृगोमकरः तौलीतुलाचंद्रभवनंकर्क·
टः अजोमेषः मृगोमकरः तौलिस्तुलः चंद्रभवनंकर्कः आदिनवांशविधिरिति प्रत्येकमपिसंबध्यते तत्रैवसंबंधोजायते अजादिर्मृगादिः तौल्यादिः चंद्र
भवनादिर्नवांशविधिःसर्वराशीनांविधिर्भवति तत्रादिनवांशविधिः मेषस्यतेनमेषवृषमिथुनककर्टसिंहकन्यातुलावृश्चिकधनुर्धराणांसंबंधिनोनवांशाःमेष

स्यभवंति मृगादिर्वृषस्य तेनमकरकुंभमीनमेषवृषमिथुनकर्कटसिंहकन्यासंबंधिनोनवांशाः वृषस्यतुलादिर्मिथुनस्य तेनतुलामकरधनमकर
कुंभमीनमेषमिथुनानांसंबंधिनोनवांशाः मिथुनस्यकर्कटादिः कर्कटस्य तेनकर्कटसिंहकन्यातुलावृश्चिकधनमकरकुंभमीनानांसंबंधिनोनवांशाः
कर्कटस्य एवंसिंहस्यमेषवत् कन्यायाःवृषवत् तुलायाःमिथुनवत् वृश्चिकस्यकर्कटवत् पुनरपिधनुषःमेषवत् मकरस्यवृषवत् कुंभस्यमिथु
नवत् मीनस्यकर्कटवत् तदुक्तंग्रंथांतरे मेषकेसरिधन्वीनांमेषाद्या अंशकाःस्मृताः वृषकन्यामृगाणांचमकराद्यानव स्मृताः १ तुलामिथुनकुंभा-

अजमृगतौलिचंद्रभवनादिर्नवांशविधिर्भवनसमांशकाधिपतयःस्वगृहात्क्रमशः ६

नांतुलाद्यानवकीर्तिताः कर्कतौलिझषाणांच कर्कटाद्यानवांशकाः प्रयोजनम् स्तेनोभोक्तापंडिताद्याइत्यादि भवनसमांशकाधिपतयःस्वगृहात्क्रमशइ
ति भवनसमाअंशकाभवनांशकाः भवनानिद्वादशतत्समा अंशकाद्वादशांशकाइत्यर्थः तेचप्रत्येकस्यराशेः स्वगृहादारभ्यगणनीयाः तद्यथा मेषस्य
मेषवृषमिथुनकर्कटसिंहकन्यातुलावृश्चिकधन्विमकरकुंभमीनानांसंबंधिनोद्वादशभागाभवंति तेषांभौमाद्याधिपतयः एवंवृषस्यवृषाद्यामेषांताः
मिथुनस्यमिथुनाद्यावृषांताः कन्यायाः कन्याद्याः सिंहांताः तुलायास्तुलाद्याः कन्यांताः वृश्चिकस्यवृश्चिकाद्यास्तुलांताः धन्विनोधनुराद्याः वृश्चिकांताः
मकरस्यमकराद्याधन्व्यंताः कुंभस्यकुंभाद्याः मकरांताः मीनस्यमीनाद्याःकुंभांताः प्रयोजनं तात्कालिकेंदुसहितोद्विरसांशकइत्यादि ६ ७

अधुनात्रिंशांशकस्याधिपतीनांगणनयापरिज्ञानंचपुष्पिताग्रयाह कुजेति कुजोभौमः रविजःसौरिःशनिः गुरुर्बृहस्पतिः ज्ञोबुधः शुक्रोभार्गवःए वंकुंजरविजगुरुज्ञशुक्राणांक्रमेणभागाः पवनसमीरणकोर्पिजूकलेयाः तद्यथा पवनाः वायवः पंचपंचएवभागाः कुजस्य ततउर्ध्वंसमीरणाः पं- चैवरविजस्य एवंदश ततउर्ध्वंकोर्पिसंज्ञाअष्टौगुरोः कोर्प्योरव्योवृश्चिकः सचगणनयाष्टमः एवमष्टादश ततःपरंजूकसंज्ञाः सप्तभागाःबुधस्य जूकसंज्ञातुलायाःसचगणनयासप्तमः एवंपंचविंशतिः ततउर्ध्वंलेयसंज्ञाः पंचशुक्रस्य लेयसंज्ञासिंहस्य सचगणनयापंचमः एवंत्रिंशत् किंसामान्येनेत्यतआह अयुजियुजीति अयुजिविषमराशौकुजादयोग्रहाः पवनादीनांभागानांयथाक्रमेणाधिपतयः तत्रमेषमिथुनसिंहतु लाधनुःकुंभानांविषमराशीनामेषक्रमः युजिभेतुविपर्ययस्थाः युजिसमराशौपवनादिभागग्रहाश्चविपर्ययस्थाः विलोमेनतिष्ठंति तद्यथा

कुजरविजगुरुज्ञशुक्रभागाः पवनसमीरणकोर्पिजूकलेयाः
अयुजियुजितुभेविपर्ययस्थाःशशिभवनालिझषांतमृक्षसंधिः ७

तत्रादौपंचशुक्रस्य ततःपरंसप्तबुधस्य एवंद्वादश ततःपरंअष्टौजीवस्य एवंविंशतिः ततःपरंपंचशनेः एवंपंचविंशतिः ततःपरंपंचभौम स्य एवंत्रिंशत् तत्रवृषकर्कटकन्यावृश्चिकमकरमीनाःसमराशयः एवंत्रिंशद्भागाधिपतयः पंचताराग्रहाः अत्रकेचिदाहुः ययाविपर्ययस्था इत्यनेनानंतराणामेवपवनादिसंख्यानांभागानांविपर्ययेणभवितव्यंनव्यवहितानांकुजादीनां तच्चायुक्तम् तस्मात्तुशब्दोत्रपठ्यते सचकु- जादिसमुच्चयार्थः तथाचश्रुतकीर्तिः पंचाथपंचचाष्टौसप्तचपंचैवचोजभवनेषु धरणिसुतमंदसुरगुरुबुधशुक्राणांक्रमेणांशाः पंचै

वसप्तचाष्टौपंचपंचाद्ययुग्मभवनेषु भागाभार्गवशशिसुतसुरेज्यशनिभूमिपुत्राणामिति प्रयोजनं कन्यैवदुष्टाव्रजतीहदास्यंसाध्वीसमायाकुचरित्रयुक्ता भूम्यात्मजर्क्षेक्रमशोंशकेषुवक्रार्किजीवेंदुजभार्गवाणामित्यादि शशिभवनालिझषांतमृक्षसंधिः अंतशब्दः प्रत्येकमभिसंबध्यते शशिभवनांतमत्यंतं झषांतंचऋक्षसंधिः शशिभवनंकर्कटः अलिर्वृश्चिकः झषोमीनः एतेषामंतंनवमनवांशकं यत्रनक्षत्रराश्योर्युगपत्पर्यवसानंतदृक्षसंधिः यस्मादाश्लेषांतेकर्कटकांतंज्येष्ठांतंचवृश्चिकांतंरेवत्यंतंमीनांतमिति एतदेवलोकेगंडांतमितिप्रसिद्धं उक्तंच अश्विनीपित्र्यमूलाद्यामेषसिंहहयादयः विषमर्क्षान्निवर्तंतेपादवृध्यायथोत्तरमितिप्रयोजनं संधौपापैः शशिनिचजडः स्यान्नचेत्सौम्यदृष्टइति ७ अधुनाव्यवहारार्थंमेषादीनांसंज्ञायथार्थयाह क्रियेति इत्थमेवंप्रकारनामानोमेषाद्याराशयोज्ञेयाः तद्यथा क्रियोमेषः ताबुरिर्वृषः जितुमोमिथु

क्रियताबुरिजितुमकुलीरलेयपाथोनजूककौर्प्याख्याः तौक्षिकआकोकेरोहृद्रोगश्चांत्यभंचेत्थं ८ द्रेष्काणहोरानवभागसंज्ञास्त्रिंशांशकद्वादशसंज्ञिताश्च

नः कुलीरः कर्कटः लेयः सिंहः पाथोनः कन्या जूकस्तुला कौर्प्याख्योवृश्चिकः तौक्षिकोधन्वी आकोकेरोमकरः हृद्रोगःकुंभः अंत्यभंमीनइति प्रयोजनम् गोसिंहौजितुमाष्टमौक्रियतुलेत्यादि ८ अधुनाग्रहस्यक्षेत्रहोराद्रेष्काणनवांशद्वादशभागत्रिंशद्भागानांवर्गसंज्ञानांव्यवहारार्थमिंद्रवज्रयाह द्रेष्काणेति द्रेष्काणादयःषट्पदार्थाः स्वकीयग्रहस्यवर्गसंज्ञातत्रद्रेष्काणोराशित्रिभागः होराराश्यर्द्धं नवभागोनवांशकः त्रिंशांशकः त्रिंशद्भागः द्वादशांशोद्वादशभागः क्षेत्रंराशिः एतत्संज्ञिताश्च एषांसंज्ञाख्येषांत्नेतथा यद्यस्यग्रहस्यक्षेत्रंराशिःसतस्यवर्गः वर्गशब्देनात्रषड्वर्गः तेसर्वएवग्रहस्यात्मीयवर्गसंज्ञाः एवंषड्विकल्पोराशिः षट्स्वात्मीये

सुस्थितोवर्गस्थोभवति ननुग्रहस्यषड्विकल्पानसंभवंति यतश्चंद्रार्कयोस्त्रिंशांशकाभावः भौमादीनांहोराभावः तस्मात्पंचसंभवंति तेनपंच-
स्वात्मीयेषुस्थितोवर्गस्थः एतदप्युपलक्षणं अतोयथासंभवंस्वादिविकल्पस्थोग्रहोवर्गस्थउच्यते तस्माद्भगवान्गार्गिः क्षेत्रंहोराथद्रेकाणोन
वांशोद्वादशांशकः त्रिंशांशकश्चवर्गोयंसर्वस्यस्वउदाहृतः आद्येष्वपिपदार्थेषुस्थितःस्वेषुस्ववर्गगः परवर्गगतोप्येवंग्रहोभवतिचान्यथा
इति प्रयोजनम् एकोपिवक्रोपगतोनराणांशुभाशुभोवापिचतुष्टयस्थः वर्गोपितस्योदयगोविनाशंबहुप्रकारंकुरुतेध्वगानामित्यादि होरा-
लग्नयोःसंज्ञार्थमाह होरेतिलग्नंभवनस्यचार्धमिति होराइतिलग्नमुच्यते प्रयोजनं होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतेति भवनस्यचराशेरर्द्धंहो-
रा प्रयोजनं मार्तंडेंदोरायुजिसमभेचंद्रभान्वोश्चहोरेति ९ अधुनाराशीनांरात्रिदिनसंज्ञत्वं पृष्ठोदयशीर्षोदयत्वंच वसंततिलकेनाह

क्षेत्रंचयद्यस्यसतस्यवर्गोहोरेतिलग्नंभवनस्यचार्द्धं ९

गोजाश्विकर्किमिथुना गोशब्देनवृषउच्यते अजोमेषः अश्वोस्यास्तीत्यश्वीधन्वी कर्कीकुलीरः मिथुनःप्रसिद्धः एतेगोजाश्विकर्किमिथुनाः
समृगाः मृगेणमकरेणसहिताः षड्राशयोनिशाख्याः रात्रिबलसंज्ञा पृष्ठोदयाविमिथुनाः एतएवराशिसंज्ञाविमिथुनाः मिथुनवर्जिताः पृष्ठो
दयसंज्ञाभवंति पृष्ठेनउदयंयांतीत्यर्थः मिथुनःपुनःशीर्षोदयः शीर्षोदयाइति उक्तेभ्यःशेषाः सिंहकन्यातुलावृश्चिककुंभाः शीर्षोदयाः शिर
साउदयंयांति दिनबलाश्चभवंति अत्ररात्रिदिनबलाख्याइतिसंज्ञामात्रं यतस्तेषामुत्तरोत्तरंबलंवक्ष्यति द्विपदादयोन्हिनिशिचप्राप्तेचसं-
ध्याद्वयेइति एवंसत्याचार्यस्यवचनविरोधःस्यात् तस्मात्संज्ञामात्रंबलग्रहणं प्रयोजनं रात्रिद्युसंज्ञेषु विलोमजन्मइत्यादि तथापृष्ठोदयको

भयर्क्षगाइति यात्रायांवक्ष्यतिच शीर्षोदयेसमभिवांछितकार्यसिद्धिंपृष्ठोदयेविपुलताबलबुद्धिनाशः शस्तंदिवादिनबलेनिशिनक्तवीर्येरात्रौवि
पर्ययबलेगमनंनशस्तं अन्यलग्नेभ्योमीनस्यविशेषमाह लग्नंसमेत्युभयतः पृथुरोमयुग्ममिति पृथुरोमामत्स्यः तद्युग्मंमत्स्यद्वयंमीनोराशिः
सउभयतःपृष्ठशीर्षाभ्यांलग्नसमेत्युद्गच्छति १०अधुनाराशीनांक्रूरसौम्यविभागंस्त्रीपुरुषविभागंचरस्थिरद्विस्वभावविभागंदिगधिपत्वंहोराद्रेक्काणपतीनांवि
भागंचमंदाक्रांतयाह क्रूरःसौम्याइति तेमेषादयोराशयोयथाक्रमंक्रूरसौम्यसंज्ञाः तत्रमेषः क्रूरः वृषःसौम्यः मिथुनःक्रूरः कर्कटः सौम्यः एवं
सर्वेषांयोज्यं युक्तंकरणीयमित्यर्थः तेनविषमराशयःक्रूरसंज्ञाः समराशयःसौम्यसंज्ञाः प्रयोजनं क्रूरेषुजाताः क्रूरस्वभावाः सौम्येषुजा-
ताः सौम्यस्वभावाभवंति तथाचसत्याचार्यः ओजाःपुरुषाज्ञेयाः सौम्याः स्त्रीसंज्ञकाः क्रमात् ओजेषूग्राःपुरुषाः सौम्यायुग्मेषुभवनेषु पुरु-

गोजाश्विकर्किमिथुनाःसमृगानिशाख्याः पृष्ठोदयाविमिथुनाःकथितास्तएव शीर्षोदयादिनबलाश्चभवंतिशे
षालग्नंसमेत्युभयतः पृथुरोमयुग्मं १०

षवनितेइति तएवमेषादयोयथाक्रमं पुरुषवनिताख्याज्ञेयाः तेनमेषःपुरुषोनरोवृषो
वनितास्त्री एवंसर्वत्र तेनषड्विषमराशयःपुरुषसंज्ञाः षट्समराशयस्त्रीसंज्ञाः प्रयोजनं पुरुषराशिषुजातास्तेजस्विनः स्त्रीराशिषुजातामृ
दवोभवंति तेचरागद्विदेहाइति तएवमेषादयोयथासंख्यंचरागद्विदेहाख्याभवंति तत्रमेषश्चरः वृषोगःस्थिरः मिथुनोद्विदेहोद्विस्वभावः ए
वंकर्कटादिषुयोज्यं तेनमेषकर्कटतुलामकराश्चराः वृषसिंहवृश्चिककुंभास्थिराः मिथुनकन्याधनुर्मीनाद्विस्वभावाः प्रयोजनं चरराशिषुजाता
श्चरस्वभावाभवंति स्थिरेषुस्थिराः द्विस्वभावेषुमिश्रस्वभावाभवंति तथाचसत्यः चरसंज्ञाः स्थिरसंज्ञाद्विमक्तुतिश्चेतिराशयः क्रमशः राशिस्त्व

भावतुल्याजायंते प्रकृतयः प्रसूतानाम् प्रागादीशाइति क्रियोमेषः वृषः प्रसिद्धः नृयुग्मि थुनः कुलीरः कर्कटः एतेक्रियवृषनृयुक्कर्कटाः स्व-
त्रिकोणाभ्यां स्वपंचमनवमाभ्यां सहिताः प्रागादिषु पूर्वाधासु चतसृषुदिशासु ईशाः स्वामिनः भवंति तेनमेषसिंहधन्विनः पूर्वस्याम् वृषक
न्याम करा दक्षिणस्याम् मिथुनतुलाकुंभाः पश्चिमायाम् कर्कटवृश्चिकमीनाउत्तरस्यामितिप्रयोजनम् हृतनष्टादौचौरादेर्द्रव्यस्यवादिग्वि-
ज्ञानं सूतिकागृहद्वारज्ञानंच तथाच यातव्यदिग्मुखगतस्यसुखेनसिद्धिर्व्यर्थश्रमोभवतिदिक्प्रतिलोमलग्नइति मार्तंडेंद्वोरिति
मार्तंडः सूर्यः इंदुश्चंद्रः अयुग्योजराशौ यथाक्रमं मार्तंडेंद्वोहोरेभवतः प्रथमाहोरासूर्यस्य द्वितीयाहोराचंद्रस्य होराशब्देनात्रराश्यर्द्धमुच्यते
समभे चंद्रभान्वोश्चेति समभेसमराशौ चंद्रभान्वोः होरेभवतः प्रथमा होराचंद्रस्य शशिनः द्वितीयाभानोः सूर्यस्य प्रयोजनम् सूर्यहोरा

क्रूरः सौम्यः पुरुषवनिते तेचरागद्विदेहाः प्रागादीशाः क्रियवृषनृयुक्कर्कटाः सत्रिकोणाः मार्तंडेंद्वोरयुजिसमभेचंद्रभा
न्वोश्चहोरे द्रेष्काणाःस्युः स्वभवनसुतत्रित्रिकोणाधिपानाम् ११

यांजातास्तेजस्विनः चंद्रस्यहोरायांमृदुस्वभावाभवंति द्रेष्का-
णाःस्युरिति द्रेष्काणोराशिंत्रिभागः स्वभवनसुतत्रित्रिकोणाधिपानांसंबंधिनो द्रेष्काणाभवंति प्रथमोद्रेष्काणः स्वभवनाधिपतेः आत्मीयभवना
धिपतेः द्वितीयः सुतभवनस्यपंचमस्थानाधिपतेः तृतीयः त्रित्रिकोणाधिपतेः नवमस्थानाधिपतेः तेनमेषस्यप्रथमद्रेष्काणोभौमस्य द्विती
योर्कस्य तृतीयोगुरोः वृषस्यप्रथमः शुक्रस्य द्वितीयोबुधस्य तृतीयः शनेः मिथुनस्यप्रथमोबुधस्य द्वितीयः शुक्रस्य तृतीयः शनेः
कर्कटस्यप्रथमश्चंद्रस्य द्वितीयोभौमस्य तृतीयोजीवस्य सिंहस्यप्रथमः सूर्यस्य द्वितीयोजीवस्य तृतीयोभौमस्य कन्यायाः प्रथमोबुधस्य

द्वितीयः शनेः तृतीयः शुक्रस्य तुलायाः प्रथमः शुक्रस्य द्वितीयः सौरस्य तृतीयो बुधस्य वृश्चिकस्य प्रथमो भौमस्य द्वितीयो जीवस्य तृतीयश्चंद्रस्य धन्विनः प्रथमो जीवस्य द्वितीयो भौमस्य तृतीयो रवेः मकरस्य प्रथमः शनेः द्वितीयः शुक्रस्य तृतीयो बुधस्य कुंभस्य प्रथमः सौरेः द्वितीयो बुधस्य तृतीयः शुक्रस्य मीनस्य प्रथमो जीवस्य द्वितीयश्चंद्रस्य तृतीयो भौमस्येति प्रयोजनम् द्रेष्काणांशाशकभंत्रिभागगैरित्यादि ११ अधुना मतांतरेण होराद्रेष्काणपतीनां लक्षणमिंद्रवज्रयाह केचिदिति केचिद्यवनेश्वरादयः प्रथमां होरां भपस्य लग्नाधिपतेर्वांच्छंति द्वितीयां लाभाधिपतेरेकादशस्थानाधिपस्य यथा मेषस्य प्रथमहोरा भौमस्य द्वितीया सौरस्य एवं सर्वेषामपि योज्यम् द्रेष्काणसंज्ञाम

केचित्तु होरां प्रथमां भपस्य वांच्छंति लाभाधिपतेर्द्वितीयाम् द्रेष्काणसंज्ञामपि वर्णयंति स्वद्वादशैकादशराशिपानाम् १२

पीति स्वद्वादशैकादशराशिपानामपि एके द्रेष्काणसंज्ञां वांच्छंति कथयंति प्रथमं स्वाधिपतेरात्मीयस्वामिनः द्वितीयं द्वादशाधिपतेः तृतीयमेकादशराश्यधिपतेः यथा मेषस्य प्रथमो द्रेष्काणो भौमस्य द्वितीयो जीवस्य तृतीयः सौरस्य एवमन्येषामपि ज्ञातव्यम् तथा च यवनेश्वरः आद्या होरा भवनस्य पत्युरेकादशक्षेत्रपतेर्द्वितीया स्वद्वादशैकादशराशिपानां द्रेष्काणसंज्ञाः क्रमशोऽत्र चोक्ताः एवं यवनेश्वरमतेन सर्वग्रहाणां होराद्रेष्काणाधिपत्यमस्ति एतदाचार्यस्यनाभिप्रेतम् सत्यादीनामपि तथा च सत्यः ओजेषु रवेर्होरा प्रथमा युग्मेषु चोत्तरा शेषाः इंदोः क्रमशो ज्ञेया जन्मानि चेष्टोस्व होरास्थौ राशिस्तद्द्रेष्काणस्तत्पंचमनवम १ ५ ९ भवनपतयः स्युः तेषामधिपतयः स्युः स्वद्रेष्काणे ग्रहा बलिन इति १२

अथग्रहाणामुच्चनीचविभागंप्रष्थिताग्रयाह अजादयेति अजादयोराशयोयथाक्रमेणदिवाकरादीनांग्रहाणांतुंगाःउच्चसंज्ञाः तद्यथा अजोमेषः
आदित्यस्योच्चः वृषभोवृषःसचंद्रस्य मृगोमकरःसभौमस्य अंगनाकन्याबुधस्य कुलीरः कर्कटःजीवस्य झषोमीनः शुक्रस्य वणिक्तुलाधरःसौरस्य
एतएवराशयोदशादिषुभागेषुसूर्यादीनांपरमोच्चसंज्ञाभवंति तत्रआदित्यस्यमेषोदशमेभागेपरमोच्चः चंद्रस्यवृषःशिखिसंख्येतृतीयेभागे भौमस्य
मकरोमनुयुक्संख्येऽष्टाविंशेभागेपरमउच्चः मनवश्चतुर्दशतेषांयुगं द्विगुणामनवइत्यर्थः बुधस्यकन्यायास्तिथिसंख्येपंचदशेभागे जीवस्यकर्कट
इंद्रियसंख्ये पंचमेभागेशुक्रस्य मीनःत्रिनवकसंख्येसप्तविंशे सौरस्यतुलोविंशे ननुसर्वएवराशिरुच्चसंज्ञः सचत्रिंशदंशकः तत्रदशादीनांतद
तर्भूतानांसिद्धैवोच्चसंज्ञा नत्किंदशाद्युपादानम् सत्यम् किंतुपरमोच्चत्वज्ञानार्थंदशादीनांग्रहणम् अथवासर्वएवराशिउच्चसंज्ञः तेनोक्तराशिद

अजवृषभमृगांगनाकुलीराझषवणिजौचदिवाकरादितुंगाः दशशिखिमनुयुक्तिथींद्रियांशैस्त्रिनवकविंशतिभिश्चतेस्तनीचाः ॥१३॥

शाद्यंशसंख्याःकथिताग्रहाःपरमोच्चस्थाइत्युच्यंते परमोच्चज्ञानेनस्वोच्चव्यतिरिक्तंप्रयोजनमस्ति तथाचभगवान्गार्गिः स्वोच्चगौरविशीतांशूजन
येतांनराधिपम् उच्चस्थौधनिनंख्यातंस्वत्रिकोणगतावपि तथाचयवनेश्वरः स्वोच्चेषुसर्वान्परिगृह्यभागंतिष्ठत्सुसर्वेषुबलाधिकेषु लग्नेशुभेपू
र्णवपुष्मतींदौत्रैलोक्यराज्याधिपतिःप्रसूतः अथेदृशाःएवंविधाःसूर्यादयःपरमोच्चस्थितादृष्टव्याः अत्रवृत्तभंगभयात्पूरणप्रत्ययांतादशाद्यो
आचार्येणनोक्ताः पूरणप्रत्ययांतत्वमेषांयवनेश्वरवाक्यात्ज्ञायते तथाचयवनेश्वरः सूर्यस्यभागेदशमेतृतीयेचंद्रस्यजीवस्यतुपंचमेंशे सौरस्यविं
शेत्वधिसप्तकेतुविंद्यान्मृगोःपंचदशेबुधस्य भौमस्यविंशेऽष्टयुतेपरोच्चेविंशल्लवेसूर्यसुतस्यनीचाइति तेआदित्यादयःग्रहाः अस्तनीचाः

अस्तेनीचंयेषांते अस्तःसप्तमःप्रकृतित्वात् स्वोच्चात्सप्तमःप्रत्येकस्यनीचसंज्ञा तद्यथा आदित्यस्यस्वोच्चान्मेषात्सप्तमस्तुलासनीचसंज्ञः एवंचं
द्रस्यसप्तमोवृश्चिकः भौमस्यसप्तमःकर्कटः बुधस्यमीनः गुरोर्मकरः शुक्रस्यकन्या सौरस्यमेषइति अत्रापिदशादिषुभागेषुपरमनीचस्थाद्र
ष्टव्याः तथाचयवनेश्वरः स्वोच्चात्तुयाभिवसुशांतिनीचंत्रिंशल्लवोयच्चसमानसंख्या अथदृशा एवंविधारव्यादयःपरमनीचस्थाभवंति परमनीच
स्थानामनिष्टंफलंभवतीतिगार्गिणाप्रदर्शितम् तथाचगार्गिः अंधंदिगंबरंमूर्खंपरपिंडोपजीविनम् कुरुतामतिनीचस्थौपुरुषंशशिभास्क
राविति १३ अधुनाग्रहाणांवर्गोत्तममूलत्रिकोणपरिज्ञानंवसंततिलकेनाह वर्गोत्तिमेति चरग्रहादिषुचरस्थिरद्विस्वभावेषुराशिषुयथासं
रव्यंपूर्वमध्यपर्यंततः आदिमध्यावसानतः पूर्वमध्यपर्यंतगावापाठः येनवभागास्तेवर्गोत्तमसंज्ञाभवंति वर्गांशकसमूहेषुउत्तमाःप्रधानाव

वर्गोत्तमाश्चरगृहादिषुपूर्वमध्यपर्यंततःशुभफलानवभागसंज्ञाः सिंहोवृषःप्रथमषष्ठहयांगतौलिकुंभास्त्रिकोणभ
वनानिभवंतिसूर्यात् १४

र्गोत्तमाः तद्यथा चरेषुमेषकर्कतुलामकरेषुप्रथमोनवांशोवर्गोत्तमारव्योभवति स्थिरेषुवृषसिंहवृश्चिककुं
भेषुमध्यमः पंचमोनवांशोकोवर्गोत्तमः द्विःस्वभावेषुमिथुनकन्याधन्विमीनेषुपर्यंततः नवमोनवांशकोवर्गोत्तमः एतदुक्तंभवति प्रत्येकस्मिन्
राशौस्वनवमांशकोवर्गोत्तमारव्यइति शुभफलानिनवभागसंज्ञाइति तेचवर्गोत्तमारव्याः नवभागसंज्ञाःजन्मनिशुभफलदाःशुभफलंददति
वक्ष्यतिच शुभंवर्गोत्तमेजन्मइति तथाचसत्यः चरभवनेष्वाद्यशाः स्थिरेषुमध्याद्विमूर्तिषुतथांत्याः वर्गोत्तमाःप्रदिष्टास्तेषिहजाताःकु
लेमुख्याः वर्गोत्तमारव्यमिति तथाचयवनेश्वरः स्वेस्वेगृहेषुस्वगृहांशकाग्रेवर्गोत्तमास्तेयवनैर्निरुक्ताइति प्रयोजनम् स्वतुंगवक्रोपग

तेंस्त्रिसंगुणं द्विरुत्तमेस्वांशकभत्रिभागगेरिति सिंहोवृषइत्यादिसिंहादयोराशयः यथापाठक्रमेणसूर्यादीनांग्रहाणांत्रिकोणभवनानिमूलत्रिकोण
भवनानिभवंति तद्यथा सिंहःसूर्यस्यादित्यस्यमूलत्रिकोणसंज्ञा वृषश्चंद्रस्यप्रथमोमेषोंगारकस्य षष्ठः कन्याबुधस्य हयांगोधन्वीबृहस्पतेः तौ-
लीतुलाशुक्रस्य कुंभोसौरस्येतिप्रयोजनम् उच्चस्वत्रिकोणगेर्बलस्थैस्त्र्याद्यैर्भूपतिवंशजानरेंद्राइत्यादि १४ अधुनालग्नादीनांद्वादशानांस्थाना
नांतन्वाद्या द्वादशसंज्ञास्तृतीयषष्ठदशमैकादशानांचोपचयसंज्ञा वसंततिलकेनाह होरादयइति होरादयोलग्नादयः तेषांयथाक्रमेणतन्वादीनि
नामानिभवंतीत्यर्थः तत्रलग्नस्यतनुरित्याख्या द्वितीयस्यकुटुंबं तृतीयस्यसहोत्थः सहोत्थोभ्राता चतुर्थस्यबंधुः बंधुशब्दोज्ञातिवाची पंचमस्य
पुत्राख्यः अरिःशत्रुस्तदाख्यःषष्ठः पत्न्याख्यःसप्तमः मरणाख्योऽष्टमः शुभाख्योनवमः आस्पदाख्योदशमः आयाख्यएकादशः रिःफाख्योद्वा

होरादयस्तनुकुटुंबसहोत्थबंधुपुत्रारिपत्निमरणानिशुभास्पदायाः रिःफाख्यमित्युपचयान्यरिकर्मलाभदुश्चिक्यसंज्ञितगृहाणिन
नित्यमेके १५

दशः इतिशब्दः प्रकारोर्थद्योतकः तेनहोरादीनांतन्वादिपर्यायाः अपिसंज्ञाभूताइत्यवगंतव्यम् उपचयान्यरिकर्मलाभदुश्चिक्य
संज्ञितगृहाणीति अरिःषष्ठं कर्मदशमम् लाभएकादशं दुश्चिक्यसंज्ञंतृतीयं एतानिगृहाणिस्थानानिउपचयसंज्ञानीति ननित्यमेकेइति एकेके
चिन्ननित्यमुपचयानीतिवर्णयंति कथयंति तेषामयमभिप्रायः यदिपापग्रहेणस्वस्वामिशत्रुणावादृष्टायुक्ताभवंति तदानोपचयास्ते तत्रच गर्गादिवा
क्यम् अथोपचयसंज्ञास्याच्चिलाभरिपुकर्मणाम् नचेद्भवंतिदृष्टास्तेपापस्वस्वामिशत्रुभिः एतदाचार्यवराहमिहिरस्यनाभिप्रेतं यतोसौ सर्वदैवोपचया
ख्यैस्तैर्व्यवहरति सत्यादयोप्येवम् तथाचसत्यः दशमैकादशाषष्ठतृतीयसंज्ञानि जन्मलग्नाभ्यांउपचयभवनानिस्युःशेषाण्यृक्षाण्यपचयाख्यानि

यवनेश्वरश्च षष्ठंतृतीयंदशमंचराशिमेकादशंचोपचयर्क्षमाहुः होराग्रहस्थानशशांकभेभ्यः शेषाणिचैभ्योपचयात्मकानि प्रयोजनम् उपचयग्रहभि
त्रस्वोच्चगैःपुष्टमिष्टंत्वपचयगृहनीचाऽशत्रिगैर्नेष्टसंपदित्यादि १५ पुनरपिहोरादीनांसंज्ञांतराणिवसंततिलकेनाह कल्पेति एतेषामपिलग्नादी
नांद्वादशानांयथाक्रमंकल्याद्याःसंज्ञाभवंति तद्यथा लग्नंकल्याख्यंकल्पशब्दः शक्तिवाची द्वितीयंस्वं तृतीयंविक्रमम् चतुर्थंगृहम् पंचमंप्रति-
भा षष्ठंक्षतम् सप्तमंचित्तोत्थः अष्टमंरंध्रम् नवमंगुरुं दशमंमानम् एकादशंभवम् द्वादशंव्ययम् लग्नाच्चतुर्थनिधनेइति लग्नाच्चतुर्थस्थानं
निधनमष्टमंचतेचतुरस्रसंज्ञेचतुरस्राख्ये लग्नात्सप्तमंगृहं द्यूनं दशमर्क्षं दशमराशिमाज्ञाख्यं एताःसंज्ञाव्यवहारार्थंज्ञेयाः १६ अथकेंद्राणांसंज्ञा

कल्पस्वविक्रमगृहप्रतिभाक्षतानिचित्तोत्थरंध्रगुरुमानभवव्ययानि लग्नाच्चतुर्थनिधनेचतुरस्रसंज्ञे द्यूनंचसप्तमगृहंदशमर्क्ष
माज्ञा १६ कंटककेंद्रचतुष्टयसंज्ञाःसप्तमलग्नचतुर्थखभानां तेषुयथाभिहितेषुबलाढ्याःकीटनरांबुचराःपशवश्च १७

तत्स्थराशिबलंचत्रोटकेनाह कंटकेति सप्तमलग्नचतुर्थानिप्रसिद्धानि खभंदशमम् खमाकाशमध्येतत्कालंयद्राशिर्वर्तते तस्यखभेतिसंज्ञा
एतेषां सप्तमलग्नचतुर्थखभानांराशीनांप्रत्येकस्यकंटककेंद्रचतुष्टयइतितिस्रः संज्ञाः तेषुस्थानेषुयथाभिहितेषुयथोक्तेषुकीटनरांबुचराःपश
वश्चराशयोबलाढ्याबलिनोभवंति तद्यथा कीटोवृश्चिकःसप्तमेस्थानेबली नराःनृराशयः मिथुनतुलाकन्याकुंभधन्विपूर्वार्द्धानराः एतेलग्ने
स्थिताबलिनः अंबुचराःजलचरराशयः कर्कटमीनमकरपरार्द्धास्तेचतुर्थस्थानेबलिनः पशवश्चतुष्पदाः मेषवृषसिंहधन्विपरार्द्धामकरपूर्वा
र्द्धाः एतेदशमस्थाबलिनोभवंतीत्यर्थः तथाचभगवान्गार्गिः नृयुक्तुलोघटःकन्यापूर्वार्द्धं पूर्वमर्द्धंचधन्विनः लग्नस्थाबलिनोज्ञेयाए

तेऽहिनरराशयः चतुर्थेकर्कटोमीनोमकरार्द्धंचपश्चिमम् विज्ञेयाबलिनोनित्यमेतेहिजलराशयः सप्तमेवृश्चिकःकीटोबलवान्परिकीर्तितः धन्वंतार्द्धोजगोसिंहाबलिनःखेचतुष्पदाः अत्रार्द्धशब्देनमकरपूर्वार्द्धमपिगृह्यतइति १७ अधुनापरिशिष्टस्थानानांसंज्ञांतराणिवसंततिलकेनाह केंद्रादिति सर्वस्मात्केंद्राद्द्वितीयस्थानंपणफरम् तेनद्वितीयपंचमाष्टमैकादशस्थानानांपणफरसंज्ञा परतश्चसर्वमापोक्लिमम् सर्वस्मात्पणफरात्परंसर्वंस्थानमापोक्लिमंतेनतृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थानानां मापोक्लिमेतिसंज्ञा हिबुकमंबुसुखंचवेश्म वेश्मशब्दोगृहपर्यायः वेश्मेतिचतुर्थस्यप्राक्संज्ञाभिहितातस्यैवहिबुकसंज्ञा अंबुसंज्ञासुखसंज्ञाच यामित्रमस्तभवनं अस्तभवनंसप्तमस्थानम् यतःसर्वएव

केंद्रात्परंपणफरंपरतस्तुसर्वमापोक्लिमंहिबुकमंबुसुखंचवेश्म यामित्रमस्तभवनंसुतभंत्रिकोणंमेषूरणंद
शमत्रचकर्मविद्यात् १८ होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतानान्यैश्चवीर्योत्कटाकेंद्रस्थाद्विपदादयोन्हिनिशिचप्राप्ते
चसंध्याद्वये

ग्रहाउदयराशेः सप्तमराशावस्तंयांति तदेवास्तभवनंयामित्रम् सुतभंत्रिकोणम् सुतभंपंचमस्थानंत्रिकोणसंज्ञम् मेषूरणंदशमंदशमस्थानंमेषूरणसंज्ञंच अत्रास्मिन्स्थानेकर्मेत्यपरांसंज्ञाम् विद्यात् जानीयात् १८ अथहोरादीनांबलंव्यवहारार्थंप्रमाणंचशार्दूलविक्रीडितेनाह होरेति होरालग्नं स्वामिनातत्पतिनावीक्षितादृष्टावावीर्योत्कटाबलवतीभवति तेनैवयुतासंयुताबलवतीभवति तथा गुरुणाजीवेनवीक्षितायुताचबलवतीभवति ज्ञेनबुधेनवीक्षितायुतावावीर्योत्कटाबलवतीभवति यदिनान्यैरनुक्तैः युक्तादृष्टावानान्यैश्चेति नान्यैर्ग्रहैःस्वामिगुरुज्ञवर्जितैः शेषैर्यदियुतादृष्टानभवति तदावीर्योत्कटा अथवायद्युक्तानुक्तैर्मिश्रैर्युतादृष्टा भवति तदामध्यबला अर्था

देवस्वामिगुरुज्ञवर्जिता अन्यैर्युता दृष्टा बलहीना भवति तथाच बादरायणः जीवस्वनाथशशिजैर्युता दृष्टा बलवती भवति होरा शेषैर्बलहीना स्यादेवं मिश्रैस्तु मध्यबला बलहीना यदि सर्वैर्न वीक्षिता नैव युक्ता वा केंद्रे इति वीर्योत्कटा इत्यनुवर्तते अत्रादिशब्दो लुप्तो द्रष्टव्यः केंद्रस्थाः सर्व एव राशयो बलिनो भवंति पणफरस्था मध्यबलाः आपोक्लिमस्था हीनबलाः अत्र केचित्तु केंद्रपणफरापोक्लिमानां द्विपदचतुष्पदकीटानां यथाक्रमं बलवत्त्वं व्याचक्षते तदयुक्तम् यस्माद्बादरायणः केंद्रस्थातिबलाः स्युर्मध्यबलाः पणफराश्रिता ज्ञेयाः आमोक्लिमस्थाः सर्वे हीनबला राशयः कथिता इति द्विपदादयोन्हि निशि च प्राप्ते च संध्याद्वये इति वीर्योत्कटा इत्यनुवर्तते द्विपदादयो द्विपदचतुष्पदकीटाः यथाक्रमम् अन्हि निशि प्राप्ते च संध्याद्वये वीर्योत्कटा भवंति अन्हि दिने द्विपदा बलिनः निशि रात्रौ च तुष्पदाः संध्याद्वये कीटाः अत्र न केवलं वृश्चिकः कीटः यावदाप्याः कीटग्रहणेन ज्ञेयाः अत्र च श्री

पूर्वार्द्धे विषयादयः कृतगुणा मानं प्रतीपं च तद्वृश्चिक्यं सहजं तपश्च नवमं त्याद्यं त्रिकोणं च तत् १९

देवकीर्तिः मिथुनतुलाकुंभकन्या दिवाबला धन्विनश्च पूर्वार्धम् अजवृषसिंहा रात्रौ मृगहययोः पूर्वपश्चार्द्धे वृश्चिकमीनकुलीरामकरांत्यार्द्धे च संध्यायामिति पूर्वार्द्धे विषयादयः कृतगुणा इति विषयाणि इंद्रियाणि तानि पंच तदादयः पंच षट् सप्ताष्टनवदश यावत् एते सर्वे कृतगुणाश्चतुर्गुणिताः पूर्वार्द्धमानं कस्य प्रकृतत्वाच्चक्रस्य पूर्वार्द्धे प्रथमराशिषट्के इत्यर्थः मेषादीनां षण्णां मानं प्रमाणं चक्रे पूर्वार्द्धे मेषादीनां राशीनां षण्णां प्रमाणं तदेव प्रतीपवत् प्रतीपं विपर्यात्तुलादिषु षट्सु न प्रमाणम् तद्यथा विषयादयः ५।६।७।८।९।१० एते च चतुर्गुणा जाताः २०।२४।२८ ३२।३६।४० एते क्रमेण षण्णां मेषादीनां मानं व्यत्ययाच्च तुलादीनां मानमिति तथाच सत्यः चतुरोत्तरोत्तराः स्युर्विंशति भागा भवंति–

मेषाद्येषु भषट्केषु क्रमात् मानमिहार्द्धे पूर्वेषु भषट्केषु मीनाद्येषु पश्चाच्चोत्क्रमाद्द्र्द्धे भागा व्यवहाराश्च क्षेत्रे भागैर्नैकेन काले दशाग्राश्च षट्का भवंति य
स्माद्याः कलाः क्षेत्रलिप्ताः सा काले प्राणा इति यस्मादुक्तं ब्रह्मगुप्तेनोक्तम् लंकासु पश्चिमगं प्राणेन कलां गमंडलं भ्रमतीति एवमेते भागा दशगुणिता
श्च षड्भा भवंति तत्रैतज्ज्ञातम् कालेयावद्घटिकास्ताः षष्ट्याधिकेन शतत्रयेण गुणिताः प्राणा भवंति क्षेत्रे च तावंत्य एव लिप्तास्तासां षष्ट्या भागमपह
त्य षड्भागाः क्षेत्रे भवंति एवं मेषादीनां प्रमाणभागा दशगुणिताश्च षड्भा भवंति तेन च षट्कशतद्वयं मेषमीनयोः प्रमाणं एवं चत्वारिंशदधिकं शत
द्वयं वृषकुंभयोः शतद्वयमशीत्यधिकं मिथुनमकरयोः शतत्रयं विंशत्यधिकं कर्कटधनुषोः शतत्रयं षष्ट्यधिकं सिंहवृश्चिकयोः शतचतुष्टयं क
न्यातुलयोः एत एव षड्भा दशविभक्ता भागत्वेन परिकल्पिताः यतः क्षेत्रे दशभिश्च षड्भैर्भागो भवति ननु चरदलवशात्प्रतिदशमन्यरूपेषु राश्यु
दयेषु गणितस्कंधसिद्धेषु किमर्थमेकरूपं तदुदयप्रमाणं दर्शितमाचार्येण अत्रोच्यते नष्टचिंतादिषु ध्वपरिज्ञानाय पुरुषाणामवयवानां चि
न्हे ह्रस्वदीर्घत्वज्ञानयोरुपयुज्यते तथा च यवनेश्वरः आद्यंतराशेरुदयप्रमाणं द्वौ द्वौ मुहूर्तौ नियतं प्रदिष्टौ क्रमोत्क्रमाभ्यामपि पंचमस्याच्चक्रा
र्द्धयोर्विध्युदयप्रमाणम् एवं प्रमाणानि गृहाणि बुधा ह्रस्वानि मध्यानि तथायतानि चक्रांगभेदैः सदृशीकृतानि मार्गप्रमाणानि विकल्पयंति अंग
भागकल्पना वक्ष्यति कादि विलग्नविभक्तभगात्र इति यत्र यस्मिन्नंगे दीर्घराशिर्भवति दीर्घाधिपो वा गृहस्तदंगमतीव दीर्घं भवति एवं मध्यमयो
र्मध्यमं ह्रस्वयोर्ह्रस्वमिति तथा च सारावल्याम् ह्रस्वास्तिमिगोजघटा मिथुनधनुः कर्किमृगमुखास्तु समाः वृश्चिककन्यामृगपतिवणिजो दी
र्घाः समाख्याताः एभिर्लग्नादिगनैः शीर्षप्रभृतीनि सर्वजंतूनाम् सदृशानि च जायंते गगनचरैश्चैव तुल्यानि तथा च सत्यः दीर्घाधिपतिर्दीर्घे
गृहे स्थितोऽवयवदीर्घकृद्भवति एवमादिष्वर्थेष्वेतैर्विकल्पना कार्या लग्नोदयनिरूपणा गणितस्कंधसिद्धांतैरेव कार्येति दुश्चिक्यं सहजमिति

सहजस्य तृतीयस्थानस्य दुश्चिक्यसंज्ञा तपश्च नवममिति नवमस्य च तपःसंज्ञा त्र्याद्यं त्रिकोणं च तत् तदेव नवमं स्थानं त्र्याद्यं त्रिकोणं त्रिशब्द आद्यो यस्य त्रिकोणस्य तत् त्र्याद्यं त्रिकोणमित्यर्थः त्रिकोणं च तदेव नवममिति १९ अधुना राशिवर्णान् मंदाक्रांतयाह रक्त इति प्रथमभवनं मेषः तदाद्येषु मेषादिषु राशिषु यथाक्रमं ते वर्णा भवेयुः तत्र मेषो रक्तो लोहितवर्णः वृषः श्वेतः शुक्लः मिथुनः शुकतनुनिभः हरित इत्यर्थः कर्कटः पाटलो पुष्पवर्णः ईषत्कृष्णरक्त इत्यर्थः सिंहो धूम्रपांडुरो ईषत्शुक्लः कन्या चित्रा नानावर्णा इत्यर्थः तुला कृष्णः वृश्चिकः कनकसदृशः सुवर्णवर्णः धन्वी पिंगलः पीतवर्णः मकरः कर्बुरः श्वेतरक्तः शुक्लकपिलव्यामिश्रवर्णः कुंभो बभ्रुः नकुलवर्णसदृशः मीनः स्वच्छो मत्स्यवर्ण इति प्रयोजनम् वियोनिवर्णविज्ञानम् ल

रक्तः श्वेतः शुकतनुनिभः पाटलो धूम्रपांडुश्चित्रः कृष्णः कनकसदृशः पिंगलः कर्बुरश्च बभ्रुः
स्वच्छः प्रथमभवनाद्येषु वर्णाः प्लवत्वं स्वाम्याशाख्यं दिनकरयुतान्द्वादिहीतीयं च वेशिः २०

ग्नांशकादितिवक्ष्यति प्लवत्वं स्वाम्याशाख्यमिति स्वामिनः आशा स्वाम्याशा आशा दिक् तत्र प्लवत्वं प्लवस्य भावः प्लवत्वं सर्वस्य राशेः स्वाम्याशायां प्लवत्वं निम्नतेत्यर्थः यथा मेषवृश्चिकयोर्भौमोधिपतिः तस्य दक्षिणा आशा दिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ वृषतुलयोः शुक्रोधिपतिः तस्याग्नेयदिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ मिथुनकन्ययोर्बुधोधिपतिस्तस्योत्तरादिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ कर्कटस्य चंद्रोधिपतिस्तस्य वायवी दिक् वायव्यां प्लवत्वं सिंहस्यादित्योधिपतिस्तस्य पूर्वादिक् तस्य पूर्वस्यां प्लवत्वम् धन्विमीनयोर्जीवोधिपतिः तस्यैशानी दिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ मकरकुंभयोः सौरोधिपतिस्तस्य पश्चिमदिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ एवं राशिस्वामिनो या दिक् तस्य तत्र प्लवो ज्ञेयः प्रयोजनम् हृतनष्टादिषु तद्दिग्गमनं चोरादेः अन्यच्च यात्राया

सुपयुज्यते तथाच सारावल्याम् भवनाधिपदिग्रामपूर्वइह यवनैः प्रबंधतः कथितः तस्पूर्वगो विनिहन्याद चिरेणमहीपतिः शत्रूनिति दिन
करसुतान्द्वा द्वितीयंचवेशिः दिनकरः सूर्यः तेनयुतो योराशिस्तस्माद्द्वितीयो वेशिसंज्ञः प्रयोजनम् यात्रायां वक्ष्यति वेशिर्विलग्नोपगतोथियासो
इति तथाच वेशिस्थानेचसद्ग्रहइत्यादि अत्रसंज्ञाध्याये यासंज्ञाउक्तास्ताः द्विप्रकाराः तत्रकाश्चित्संज्ञामात्रप्रयोजना काश्चिन्निदर्शनप्रयोजना त
त्रेमाः संज्ञामात्रप्रयोजनाः यथालग्नस्यहोरा तृतीयस्यदुश्चिक्यम् चतुर्थस्यहिबुकं पंचमस्यत्रिकोणम् सप्तमस्यद्यूनम् नवमस्यत्रिकोणसंज्ञा
दशमस्यमेषूरणम् द्वादशस्यरिःफम् चतुर्थाष्टमयोश्चतुरस्रसंज्ञा लग्नचतुर्थसप्तमदशमानां कंटककेंद्रसंज्ञा चतुष्टयसंज्ञाच तथाद्वितीय
पंचमाष्टमैकादशस्थानानां पणफरसंज्ञाः तृतीयषष्ठनवमद्वादशानामापोक्लिमसंज्ञाः एताः संज्ञामात्रप्रयोजनाः इमाश्चफलनिर्देशप्रयोजनाः
तत्रलग्नस्यतनुः संज्ञाकल्पसंज्ञाच तेनलग्नाच्छरीरवृद्ध्यन्वेषणमारोग्यान्वेषणंच कार्यम् द्वितीयस्यकुटुंबसंज्ञास्वसंज्ञाचतेनतस्मात्ज्ञातिध
नान्वेषणंकार्यम् तृतीयस्यसहजसंज्ञा विक्रमसंज्ञाच तेनतस्माद्भ्रातृणांपुरुषार्थस्यचान्वेषणंकार्यम् चतुर्थस्यबंधुसंज्ञावेश्मसंज्ञासुखसंज्ञा
चतेन तस्माद्बंधुसुखगृहाणांचान्वेषणंकार्यम् पंचमस्यबुद्धिसंज्ञापुत्रसंज्ञाचतेनतस्माद्बुद्धिपुत्रयोरन्वेषणंकार्यम् षष्ठस्यारिसंज्ञाक्षतसं
ज्ञाच अरिशब्दः शत्रुवाची क्षतशब्दोव्रणवाची तेनतस्माद्रातिव्रणान्वेषणंकार्यम् सप्तमस्यदारचित्तोत्थयामित्रसंज्ञाचदारशब्दोभार्यावा
ची चित्तोत्थशब्दः कामवाची यामित्रशब्दोविवाहवाची तेनतस्माद्भार्याकामविवाहान्वेषणं कार्यम् अष्टमस्यमरणरंध्रसंज्ञाच मरणंमृत्युः रंध्र
शब्दः पापपर्यायः तेनतस्मान्मरणपापान्वेषणंकार्यम् नवमस्यशुभगुरुतपः संज्ञाच शुभशब्देनात्रधर्मोज्ञेयः गुरवोमातृपितृपूर्वकाः तपोव्र
तम् तेनतस्माद्धर्ममातृपितृपूर्वकाणांगुरूणांतपसश्चान्वेषणंकार्यम् दशमस्यास्पदकर्मसंज्ञाच आस्पदशब्दः स्थानवाची कर्मास्पद

संज्ञेसुप्रसिद्धे तेनतस्याक्रियाभावान्वेषणंकार्यम् एकादशस्यभवायसंज्ञा भवशब्दोत्रविद्यागुणसंपत्प्राप्तिवाची आयशब्दोर्थवाची तेनतस्मात्तयो रन्वेषणंकार्य व्ययइतिद्वादशस्याख्यानेनतस्माद्व्ययान्वेषणंकार्यम् तृतीयषष्ठदशमैकादशस्थानानांउपचयसंज्ञा उपचयकरत्वात् इदंचतेषांउप चयकरत्वं यदितत्रस्थाःपापाअपिशुभफलप्रदाभवंति तथाहि षष्ठस्थानंविनासौम्याः सर्वत्रभावविवृद्धिकराः षष्ठस्थाः पापाःपुनःअरिहानिंन नकुर्वंतिक्षतहानिंच पापास्तूपचयस्थाः भावविवृद्धिंकुर्वाणाअपिषष्ठमुपचयस्थानंप्राप्य तच्चिंत्यदुष्टभावयोररिक्षतयोरपिहानिंकुर्वंति यतस्तेषामुप चयकराइत्यन्वर्थसंज्ञा उपचयस्थास्तुपापाः भावहानिंकुर्वाणाअपि अष्टमद्वादशस्थानंनित्यमनिष्टभावस्यानिष्टत्वात् स्थानस्योपचयात्मकत्वाद्वृद्धिंप्राप यंति तथाच श्रीदेवकीर्तिः सौम्याःषष्ठेपापास्त्वनर्थकरगारिधर्मधीद्यूने कुर्युर्भावविपत्तिंशेषोगताश्चतद्वृद्धिमिति एतद्विशेषवचनम् विनास र्वत्रोपतिष्ठतेति २०   इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकटीकायांराशिभेदःप्रथमोऽध्यायः१   अथातोग्रहयोनिप्रभेदाध्यायोव्याख्यायते तत्रचराचरंजगद्ग्रहमयमेवप्राक्कालाख्यस्यपुरुषस्यकालांगानीत्येवं मेषादिनाराशिनक्षत्रमयोंगविभागःप्रदर्शितः तत्प्रदर्शनेनचग्रहमयएवासौप्र दर्शितोभवति यतोराशिस्वामिनोग्रहाएव अधुनातस्यात्मादीन्भावान् ग्रहमयानेवजगत्पालकांस्तथाराजादीन्ग्रहमयानेवचशार्दूलविक्रीडितेनाह कालात्मादिनकृदिति कालस्यात्माकालात्मा दिनकृत्सूर्यः अस्यैवतुहिनगुश्चंद्रोमनः तुहिनेनहिमेनसदृशाःशीतलाःगावोरश्मयोयस्यसतुहिनगुः सत्वं कुजोभौमः सत्वस्यलक्षणम् अधिकारकरंसत्वंव्यसनाभ्युदयागमे सत्वशब्दोत्रशौर्यपर्यायः यच्चसिंहादीनामस्ति तथाच एकाकिनिवनवासिनिरा जलक्षणानीति शास्त्रज्ञेसत्वेस्थितेमृगपतौराजेतिगिरःपरिणमंति उत्कृष्टतरस्वभावेनेत्यर्थः ज्ञोबुधो वचोगिरः जीवोबृहस्पतिः ज्ञानसुखे ज्ञानंच सुखंचज्ञानसुखे सितःशुक्रोमदनः कामः दिनस्येशोदिनेशः सूर्यः तस्यात्मजःपुत्रः शनैश्चरोदुःखम् अत्रकालग्रहणंकालस्यसर्वगतत्वप्रदर्श

नार्थं अत्रनकेवलं कालपुरुषस्यमेषाद्याराशयः शिरःप्रभृत्यंगविभागेनस्थितायावदादित्यादयश्चात्मविभागेन सर्वस्यजगतः स्थिताः प्रयोजनम् पीडितेग्रहे देहवतोपि तदंगभावात्मगुणपीडनंवक्तव्यम् पुष्टेपुष्टिरिति नकेवलंयावज्जन्मनिबलवद्भिर्ग्रहैरेतएवभावा आत्मादयःशुभाभवंति दुर्बलैर्दुर्बलाः किंतुसौरस्यविपरीतम् तथाचसारावल्याम् आत्मादयोगगनगैर्बलिभिर्बलवत्तराः दुर्बलैर्दुर्बलाज्ञेयाविपरीतंशनेःस्मृतमिति राजानावित्यादि रविरादित्यः शीतगुश्चंद्रः एतौराजानौनृपौ क्षितिर्भूमिरस्याः सुतः पुत्रोंगारकः सनेतासेनापतिः कुमारोबुधः कुमारोयुवराजः राजपुत्रइतिकेचित् सूरिर्बृहस्पतिः दानवपूजितःशुक्रः एतौसचिवौमंत्रिणौ सहस्रांशुः सूर्यस्तस्माज्जा

कालत्मादिनकृन्मनस्तुहिनगुः सत्वंकुजोज्ञोवचोजीवोज्ञानसुखेसितश्चमदनोदुःखंदिनेशात्मजः राजानौरविशीतगूक्षितिसुतोनेताकुमारोबुधः सूरिर्दानवपूजितश्चसचिवौप्रेष्यःसहस्रांशुजः १ हेलिःसूर्यःश्चंद्रमाःशीतरश्मिर्हेम्नोविज्ज्ञोबोधनश्चेंदुपुत्रः आरोवक्रःक्रूरदृक्चावनेयःकोणोमंदःसूर्यपुत्रोसितश्च २

तःशनैश्चरः सप्रेष्योदासः ननुजगत्पालनकरणेशनैश्चरःप्रेष्यः किमत्रोच्यते प्रेष्योपिस्वकर्मणापालकएव प्रयोजनं जन्मनिप्रश्नकालेवाबलवाननुपचयस्थोग्रहोभवति तदुक्तोराजादिकस्तस्यकार्यसाधकोभवति अन्यथाहानिकरः १ अधुनाव्यवहारार्थंसूर्यचंद्रांगारकशनैश्चराणांसंज्ञाः शालिन्याह हेलिरिति सूर्यआदित्योहेलिसंज्ञः चंद्रमाःशीतरश्मिसंज्ञः शीताःरश्मयः किरणाःयस्यसः इंदुपुत्रोबुधः सहेम्नोवित्ज्ञोबोधनः एतास्तस्यसंज्ञाः अवनिर्भूस्तस्यापत्यंसचावनेयोभौमः सआरःवक्रःक्रूरदृक्एताःभौमस्यसंज्ञाः सूर्यपुत्रःसौरः-

अधुना गुरुशुक्रराहुकेतूनां संज्ञा वसंततिलकेनाह जीवइति जीवोबृहस्पतिः सएवांगिराः सुरगुरुः सुराःदेवाः तेषांगुरुः वचसांप तिः इज्यः पूज्यःदेवानां एताःबृहस्पतेः संज्ञाः शुक्रोभार्गवः सएवभृगुः भृगुसुतः सितः आस्फुजित् चशब्दः समुच्चयार्थः एताःशु क्रस्य संज्ञाः राहुः स्वर्भानुः सएवतमः अगुः नविद्यंतेगावोरश्मयोयस्यसः अरश्मिरित्यर्थः असुरोदैत्यः एताः राहोः संज्ञाः शिखीति केतुः केतोःशिखीतिसंज्ञा शिखाविद्यतेयस्यसशिखी अन्यंपर्यायंलोकादन्यशास्त्रात् उपलभ्य वदेत् ब्रूया त् यथारविस्तीक्ष्णांशुःदिवाकरो भास्वांस्तीक्ष्णरश्मिर्भानुर्विवस्वानित्यादिकाः सूर्यस्य शशांकः तुहिनगुर्मृगांकः शशीनिशाकरोनक्ष

जीवोंगिराःसुरगुरुर्वचसांपतीज्योशुक्रोभृगुर्भृगुसुतःसितआस्फुजिच्च राहुस्तमोगुरसुरश्चशिखी
निकेतुः पर्यायमन्यमुपलभ्यवदेच्चलोकात् ३ रक्तःश्यामोभास्करोगौरइंदुर्नात्युच्चांगोरक्तगौरश्चवक्रः दूर्वाश्या
मोज्ञोगुरुर्गौरगात्रःश्यामःशुक्रोभास्करिःकृष्णदेहः ४

त्रपतिरित्याद्याश्चंद्रस्य कुजः लोहितोभौमः क्ष्मातनयइत्याद्याभौम स्य सौम्योरौहिणेयश्चांद्रिर्मृगांकतनयइंदुजइत्याद्याबुधस्य सूरिःसुरेंद्रपूज्योवाक्पतिर्देवपुरोहितइंद्रमंत्रीत्याद्यागुरोः भार्गवःउशनादैत्येज्यःअ सुरगुरुः दैत्यगुरुः(?) त्विगित्याद्याशुक्रस्य यमःरविजःपातंगिःछायासुतः इत्याद्याःसौरस्य सैंहिकेयः स्वर्भानुः दानवः अमृतचारःविधुंतुदइत्याद्या राहोरिति ३ अधुनाग्रहवर्णान्शालिन्याह रक्तश्यामइति रक्तश्चासौश्यामः पाटलपुष्पवर्णइत्यर्थः एवंविधोभास्करः आदित्यः इंदुश्चं द्रोगौरः श्वेतवर्णप्रायः वक्रोंगारकोनात्युच्चोनातिदीर्घः रक्तगौरः पद्मपत्राभः ज्ञोबुधः सदूर्वाश्यामः शाड्वलमृणालवर्णः गुरुर्बृहस्पतिः

सगौरगात्रोगौरशरीरः शुक्रश्यामवर्णोनातिगौरोनातिकृष्णः भास्करिः सौरः सकृष्णदेहोसितशरीरः वर्णप्रयोजनम् सर्वग्रहेषुयो बलवान् तद्वर्णस्तत्कालजातोभवति प्रश्नकालेचौरादेरपि ४ अधुनाग्रहाणांवर्णस्वाम्यग्रहदेवताश्चदिक्स्वाम्यंसौम्यपापत्वंच शार्दूल विक्रीडितेनाह वर्णाइति ताम्राद्योवर्णाः सूर्यादिग्रहनाथाः सूर्याद्योग्रहनाथाः स्वामिनोयेषांते ताम्रवर्णस्यादित्योनाथः स्वामी सितस्य श्वेतस्यचंद्रः अतिरक्तस्यातिलोहितस्यभौमः हरितस्यशुककवर्णस्यबुधः विशेषेण आसमंतात्पीतस्य हरिद्रासदृशस्यजीवः चित्रस्य- नानावर्णस्यशुक्रः असितस्यकृष्णवर्णस्यसौरः प्रयोजनम् हृतनष्टादिद्रव्यवर्णज्ञानम् जन्मनिप्रश्नकालेचोक्तद्रव्यलाभः अन्यथाह

वर्णास्ताम्रसितातिरक्तहरितव्यापीतचित्रासिताव न्ह्यंबग्निजकेशवेंद्रशचिकाःसूर्यादिनाथाःक्रमात्
प्रागाद्यारविशुक्रलोहिततमःसौरेंदुवित्सूरयः क्षीणेंद्वर्कमहीसुतार्कतनयाःपापाबुधस्तैर्युतः ५

निः ग्रहपूजायांतद्वर्णकुसुमपूजा तथाचयाज्ञवल्क्यः वर्णैर्मंडलकेषुचेति वन्हीत्यादिसूर्यादिनाथाइत्यनुवर्तते सूर्यादीनांनाथाः सूर्यादिना थाः आदित्यस्यवन्हिरग्निर्नाथः स्वामी चंद्रमसोंबुजलम् भौमस्याग्निजःकुमारः स्वामिकार्तिकेयइत्यर्थः बुधस्यकेशवोविष्णुः गुरोरिंद्रःशत क्रतुः शुक्रस्यशचींद्राणी सौरस्यकःप्रजापतिः ब्रह्माइत्यर्थः प्रयोजनम् ग्रहपूजायांग्रहोक्तदेवताःपूज्याः तथाचयवनेश्वरः देवा ग्रहाणांजलवन्हिविष्णुप्रजापतिस्कंदमहेंद्रदेवी चंद्रार्कचंड्यर्कजभौमजीवशुक्राश्वयक्षेषुयजेतशश्वत् तथाचोरनामानयनेबल वद्ग्रहोक्तदेवनामार्थायनाम तथाचयात्रायांग्रहदेवतांसंपूज्य तद्दिशंयायात् तथाचसारावल्याम् ताम्रसितारक्तहरितपीतविचित्रा-

सिनाइनादीनाम् पावकजलगुहकेशवशक्रशचीवेधसःपतयः पूर्वादिग्रहदेवास्तन्मंत्रैः समभिपूज्यतामाशाम् धनकनकगजवाहनादीन् प्राप्नोतिनृपोरितःशीघ्रम् प्रागाद्याइति प्रागाद्याः पूर्वप्रथमादिशस्तासां पूर्वादीनांरव्यादयोनाथाः तत्रपूर्वस्यांदिशिरविरादित्योधिपतिः पूर्वदक्षिणस्यांशुक्रः दक्षिणस्यांलोहितोंगारकः दक्षिणपश्चिमायांतमोराहुः पश्चिमायांसौरः शनैश्चरः पश्चिमोत्तरस्यामिंदुश्चंद्रः उत्तरस्यांवित्बुधः उत्तरपूर्वस्यांसूरिर्बृहस्पतिः प्रयोजनम् केंद्रस्थैर्ग्रहैः सूतिकागृहद्वारज्ञानम् हृतनष्टादिषुचौरादेर्गमनं च क्षीणेंदुर्केतिक्षीणश्चासाविंदुश्चक्षीणेंदुः कृष्णाष्टम्यर्द्धाच्छुक्लाष्टम्यर्द्धंयावत् क्षीणश्चंद्रःपरतःपूर्णः आयुर्दायविधौ कृष्णपक्षत्रयोदश्यां तावत्प्रभृतियावदमावास्यांतेसूर्यमंडलात्नोद्गतस्तावत् क्षीणइति यस्माद्यवनेश्वरः चंद्रस्यपापत्वंनकदाचिदपीच्छति

बुधसूर्यसुतौनपुंसकाख्यौशशिशुक्रौयुवतीनराश्चशेषाः

तद्वाक्यम् मासेतुशुक्लप्रतिपत्प्रवृत्ते पूर्वेशशीमध्यबलोदशाहे श्रेष्ठोद्वितीयेल्पबलस्तृतीयेसौम्यैस्तुदृष्टोबलवान्सदैव तथाचक्रूरग्रहोर्कः कुजसूर्यजौचपापोशुभाः शुक्रशशांकजीवाः सौम्यश्चसौम्योव्यतिमिश्रितोन्यैर्वर्गैस्तुतुल्यप्रकृतित्वमेतीति तस्मादेतावत् क्षीणइति अर्कआदित्यः महीसुतोंगारकः अर्कतनयःसौरः एतेसदैवपापाः बुधस्तैर्युतस्तेषामेकतमेनयुक्तः पापएव सौम्याः शेषाःशुक्लपक्षाष्टम्यर्द्धात् कृष्णपक्षाष्टम्यर्द्धंयावत्चंद्रः सौम्योबुधः पापवीक्षितयुतःपापएव जीवशुक्रौसदैवसौम्याविति प्रयोजनम् पापसौम्यग्रहबलाज्जातः पापात्मकः सौम्यस्वभावश्चभवति ५ अधुनाग्रहाणांप्रकृतिविभागंमहाभूताधिपत्यंत्रोटकेनाह बुधसूर्यइति

बुधश्चांद्रिः सूर्यसुतःशनिः एतौनपुंसकाख्यौनपुंसकनामानौ शशीचंद्रः शुक्रोभार्गवः एतौद्वौयुवतिसंज्ञौ शेषारविजीवभौमानराः पुरुषसंज्ञाः पुरुषना-
मानःप्रयोजनं जन्मनिचिंतायांहृतनष्टादिषुबलवंतः स्वस्वरूपमेवकुर्वंति तेषामुपतापे तदाश्रितानामुपतापः शिखिभूखपयोमरुद्गणानामिति शि
ख्यादीनांपंचानांमहाभूतानां पंचग्रहाभूमिसुतादयः क्रमेणवशिनः तद्यथा शिखिनोग्नेर्भूमिसुतोंगारकोवशीभौमोग्नेः स्वामीत्यर्थः एवंभूमेर्बुधः
खस्याकाशस्यजीवः पयसोंभसः शुक्रःमरुतोवायोःशनैश्चरः गणग्रहणमत्रवृत्तपूरणार्थंनत्वादित्यचंद्रयोःकस्मान्नोक्तमित्यत्रोच्यते तयोःपूर्वमेवो
क्तं वन्ह्यंबिनितावेवप्रसिद्धौ प्रयोजनम् स्वदशायांमहाभूतकृतां छायांव्यंजयति वक्ष्यतिच छायांमहाभूतकृतांचसर्वइति ६ अधुनाग्रहाणांब्राह्म

शिखिभूखपयोमरुद्गणानांवशिनोभूमिसुतादयःक्रमेण॥विप्रादिनःशुक्रगुरूकुजार्कौशशीबुध
श्चेत्यसितोंत्यजानाम् चंद्रार्कजीवाज्ञसितौकुजार्कौयथाक्रमंसत्वरजस्तमांसि ७ ॥श्री॥७

णादिवर्णाधिपत्यंगुणविभागंचोपजातिकयाह विप्रादितोब्राह्मणादेर्वर्णचतुष्टयस्यस्वामिनोग्रहाधिपतयः शुक्रोभार्गवःगुरुर्बृहस्पतिरेतौद्वौब्राह्म
णानामधिपती कुजोभौमः अर्कआदित्यएतौद्वौक्षत्रियाणां शशीचंद्रोवैश्यानां शूद्राणांबुधः असितः शनैश्चरः अंत्यजानांवर्णप्रतिलोम
भवानांचांडलमागधनिशाचरादीनां प्रयोजनम् हतनष्टादिषुग्रहबलाच्चौरादीनांग्रहोक्तवर्णप्रभावः एषामुपघातेनद्वर्णोपघातः तथाचसत्यः गु
रुशुक्रौरविरक्तौचंद्रःसौम्यः शनैश्चरश्चेति विप्रक्षत्रियविट्शूद्रसंकराणांप्रभुत्वकराः अजयेजयथतुष्टानप्रीतौ वित्तनाशनेलाभेतेप्यस्तेभ्यश्च
कुर्युर्गुणांश्चदोषांश्चपक्षांस्तान् चंद्रार्कजीवाइत्यादि चंद्रःशशी अर्कआदित्यः जीवोबृहस्पतिः एतेसत्वसंज्ञाः ज्ञोबुधःसितःशुक्रः एतौद्वौरजःसं

ज्ञौ कुजोंगारकः आर्किः सौरः एनौह्योनमः संज्ञौ एनेयथाक्रमंसत्वादिगुणाधिपतयोग्रहाः प्रयोजनं सत्वंरजस्तमोवाविंशांशेयस्यभास्करस्ताहृगिति स्वजातके अन्येपुनः ग्रहबलाद्दर्णयंति तथाच श्रीदेवकीर्तिः बलवद्भिस्तद्गुणोभवेत्जातइति अत्राचार्यस्ययवनेश्वरेणसहमतभेदः तेनभौमःसा त्विकउक्तः तथाचतद्वाक्यं सत्वाधिकाभास्करभौमजीवाःप्रवृत्यात्मकोराजसिकःशशीच शनैश्चरस्तामसिकोबुधस्तुसंयोगतोन्यात्समतेविशेषान् आ चार्यस्यसत्यवचनमभिमतं तथाचसत्यः तामसिकोकुजसौरी राजसिकोभार्गवः शशिसुतश्च जीवशशिभास्कराः सात्विकाग्रहवत् प्रकृतयो नृणां एवंयत्रयत्राचार्यस्य यवनेश्वरेण सहमतभेदस्तत्रसत्यमतमपि अथपूर्वमतमभिहितं सत्वंकुजन्चंद्रार्कजीवाः पुनः किमित्युक्तंउच्यते इ

मधुपिंगलदृक्चतुरस्रतनुः पित्तप्रकृतिः सविताल्पकचः तनुवृत्ततनुर्बहुवातकफः प्राज्ञश्चशशीमृदुवाक्शुभदृक् ८

हगुणवचनः सत्वशब्दस्तत्रशौर्यपर्यायः कार्याकार्यप्रवृत्तीनांसिंहादीनामप्यस्ति येनएकाकिनोपिवनवासिनः तथाच एकाकिनिवनवासिन्यरा जलक्ष्मण्यनीतिशास्त्रज्ञे सत्वोच्छ्रितेमृगपतौराजेतिगिरःपरिणमंति अथगुणस्वरूपं यःसात्विकस्तस्यदयास्थिरत्वंसत्यार्जवंब्राह्मणदेवभक्तिः रजोधिकः काव्यकलाशतस्त्रीसंसक्तचित्तःपुरुषोतिशूरः तमोधिकोवंचयितापरेषांमूर्खोलसःक्रोधपरोतिनिद्रइति ७ अथचंद्रार्कयोःस्वरूपंश्लोट केनाह मधुपिंगलदृगिति मधुवत्पिंगलादृष्टिर्यस्यसः ईषत्कातराक्षः चतुरस्रतनुः प्रसारितभुजद्वयप्रमाणसमोच्छ्रायः पित्तप्रकृतिः पित्ताधिकः अल्पकचोविरलकेशः एवंविधःसविताआदित्यः तनुवृत्ततनुरित्यादि तन्वीचासौवृत्ताचतनुवृत्तातादृशीतनुर्यस्यसतनुवृत्ततनुः कृशवर्तुलांगइत्यर्थः अथबहुवातकफः प्रभूतमारुतश्लेष्मा प्राज्ञोमेधावी मृदुवाक्कोमलभाषी शुभदृक् दर्शनीयाक्षः एवंविधःशशीचंद्रः ८ श्रीगजाननप्रसन्न

अथ अंगारकबुधयोः स्वरूपंस्वागतयाह क्रूराइति क्रूरादुष्टाहक्दृष्टिर्यस्य सक्रूरहगोंगारकः सचतरुणमूर्तिः नित्यंयौवनोपेताकारविग्रहः उदारोदाता पैत्ति
कः पित्तबहुलः सचपलोनीवास्थिरचित्तः कृशमध्यस्तनूदरः एवंविधोंगारकः सौमः श्लिष्टवाकइत्यादि श्लिष्टवाकगद्गदभाषी सततहास्यरुचिः
नित्यंपरिहासशीलः पित्तमारुतकफप्रकृतिर्दोषत्रयोल्बण स्वभावः एवंविधोज्ञोबुधः ९ अथजीवशुक्रयोः स्वरूपंवंशस्थंदसिकेनाह बृहत्तनुरिति बृ
हत्तनुःस्थूलशरीरः मूर्धजाःकेशाःईक्षणे नयनेचकपिलपिंगलेचयस्यकपिलकेश कातराक्षइत्यर्थः श्रेष्ठमतिर्धर्मोज्ञमज्ञः कफात्मकः
कफाधिकशरीरः श्लेष्मात्मा एवंविधोबृहस्पतिः भृगुरित्यादि सुखीनित्यंसुखासक्तः कांतवपुर्दर्शनीयशरीरः सुलोचनःशोभनाक्षः कफानिला

क्रूरहक्तरुणमूर्तिरुदारःपैत्तिकःसुचपलःकृशमध्यः श्लिष्टवाक्सततहास्यरुचिर्ज्ञःपित्तमारुतकफप्रकृतिश्च ९ बृह
त्तनुःपिंगलमूर्धजेक्षणोबृहस्पतिःश्रेष्ठमतिःकफात्मकः भृगुःसुखीकांतवपुःसुलोचनः कफानिलात्मासितवक्रमूर्द्धजः१०

त्मा श्लेष्ममारुतप्रकृतिः असितवक्रमूर्धजः असिताःकृष्णावक्राः कुटिलाः मूर्धजाः केशाः यस्यकृष्णाकुटिलकेशइत्यर्थः एवंविधोभृगुः शुक्रः१
अधुनाशनैश्चरस्वरूपंस्नाय्वादिसारत्वंचग्रहाश्रयंवंसंततिलकेनाह मंदोलसइति अलसःक्रियास्वपटुःकपिलहक् कातराक्षःकृशं दुर्बलं दीर्घम्
उच्चतरंगात्रंयस्य गात्राणिवासः दुर्बलोच्चदेहः स्थूलद्विजोबृहद्दंतः परुषरोमकचः रूक्षतनूरुहकेशः अनिलात्मा वातप्रकृतिः एवंविधोमंदः श
नैश्चरःस्नाय्वस्थीत्यादि मंदादीनांग्रहाणां स्नाय्वादिसारत्वं स्नाय्वस्थिनीप्रसिद्धार्थेदेहवतांशनैश्चरादित्यौ स्नायुर्मंदः शनैश्चरः शिरासारःअ
स्थिअर्कः आदित्यः अस्थिसारः असृग्रुधिरंतच्चंद्रमाः तक्त्वमेनहुधः अथशब्दआनंतर्यार्थे शुक्रंरेतः तच्छुक्रः वसामेदस्तत्सुरेज्योगुरुः मज्जा

अस्थ्यंतर्गतोधातुविशेषः सभौमः ग्रहाणांस्वरूपज्ञानप्रयोजनम् लग्ननवांशपतुल्यतनुःस्यादित्यत्रोपयुज्यते जन्मकालेयोग्रहोबलवान्तत्पठितस्वरूपस्तत्कालजातोभवति तद्धातुसारश्च हृतनष्टादिप्रश्नकालेप्येवंविधधातुरूपाश्चौरादयः व्याधिप्रश्नेयल्लग्नंयच्चलग्नेनवांशकोवर्ततेतत्स्वामिनोबलवशादभिहितदोषप्रवापीडा ११ अधुनाग्रहाणांस्थानवस्त्रद्रव्यंतत्रप्रभुत्वंशार्दूलविक्रीडितेनाह देवांबिति अर्कात्प्रभृतितदादीनांग्रहाणांक्रमात् देवादीनिस्थानानि तत्रदेवस्थानमादित्यस्य अंबुस्थानंचंद्रमसः अग्निस्थानंभौमस्यविहारभूमिः क्रीडास्थानंबुधस्य कोशोभांडारागारंतत्स्थानंबृहस्पतेः शयनस्थानंशुक्रस्य क्षित्युत्करः अवकरराशिस्तत्स्थानंशनैश्चरस्य एतेषांस्थानानांएतेस्वामिनः प्रयोजनं बलवतिगृहेग्रहोक्तस्थाने

मंदोलसःकपिलदृक्कृशदीर्घगात्रः स्थूलद्विजःपरुषरोमकचोनिलात्मा स्नाय्वस्थ्यसृक्त्वगथशुक्रवसाःसमज्जामंदार्कचंद्रबु-
धशुक्रसुरेज्यभौमाः ११ देवांब्वग्निविहारकोशशयनक्षित्युत्करेशाःक्रमाद्वस्त्रंस्थूलमभुक्तमग्निकहतंमध्यंदृढंस्फाटितम्
ताम्रंस्यान्मणिहेमयुक्तिरजतान्यर्काच्चमुक्तायसीद्रेष्काणैःशिशिरादयःशशिरुचेज्ञग्वादिषूद्यत्सुवा १२ श्रीसांबस॰

प्रसवज्ञानं हृतनष्टदेश्चौरादेःतदेवस्थानं द्रव्यस्यचवस्त्रमित्यादि अर्कादितिसर्वत्रानुवृत्तिः तत्स्थूलतंतुकृतमादित्यस्यवस्त्रं अभुक्तंनवंचंद्रस्य अग्निनाहतंएकदेशदग्धंभौमस्य केनांबुनाहतंक्लिन्नंबुधस्य मध्यंनातिनवंनातिजीर्णंबृहस्पतेः दृढंकालांतरस्थायिशुक्रस्यस्फाटितंजीर्णंशनैश्चरस्य प्रयोजनं सूतिकावस्त्रज्ञानम् हृतनष्टादिचिंतायांचौरादेर्बलवद्ग्रहवशाद्वस्त्रज्ञानं ताम्रंस्यादित्यादि ताम्रमादित्यस्य चंद्रस्यमणयः भौमस्यहेमसुवर्णंबुधस्ययुक्तिः युज्यतइतियुक्तिः रीतिकांस्यादि रजतंरौप्यंबृहस्पतेः मुक्ताशुक्रस्य अयःकृष्णलोहंसीसत्रपुणीचशनैश्चरस्य तथाचानेनैवसूक्ष्म

जातकेउक्तं अर्कादिताम्रमणिहेमशुक्तिरजतानिमौक्तिकंलोहं वक्तव्यं बलवद्भिःस्वस्थानेहेमजीवेपि तथाचबादरायणः अर्कस्यताम्रंमणयोहिमांशोर्भौम-
स्यहेमेंदुसुतस्यशुक्तिः जीवस्यरौप्यंस्वगृहेस्थितस्यतस्यैवहेमोशनसश्चमुक्ता तीक्ष्णांशसूर्देहमभवस्यसीसंकृष्णायसंचप्रवदंतितज्ज्ञाःप्रयोजनं सूतिका
गृहेबलवद्ग्रहेद्रव्यकर्ताहृतनष्टादिचिंतायांचतद्द्रव्यनाशादिपरिज्ञानं तच्छुभदशायांतस्मिन्नुपचयस्थेतदाप्तिः उक्तविपरीतेहानिः द्रेष्काणैरित्यादि अत्रश
कारादिभिर्गुपर्यंतैर्वर्णैःसंज्ञाद्यैः शनैश्चरप्रभृतीनांगुर्वंतानांवृत्तानुरोधान्निर्देशःकृतः शनैश्चरशुक्ररुधिरचंद्रबुधगुरुषूद्यत्सुलग्नगतेषुशिशिरादयः ष
डृतवोज्ञेयाः तत्रशकारोपलक्षितः शनैश्चरः तस्मिन्नुदयेलग्नस्थेशिशिरऋतुर्विज्ञेयः शुकारोपलक्षितः शुक्रः तस्मिन्नुदयेवसंतः रुकारोपलक्षितोरु
धिरोभौमस्तस्मिन्नुदयेग्रीष्मः चकारोपलक्षितश्चंद्रस्तस्मिन्नुदयेवर्षाज्ञेयः ज्ञोबुधस्तस्मिन्नुदयेशरत् गुकारोपलक्षितोगुरुस्तस्मिन्नुदयेहेमंतः आदि
त्येप्युदयेग्रीष्मः तथाचबादरायणः ग्रीष्मप्रथमवदंति कुजार्काविति द्रेष्काणैरित्यस्यवाइत्यनेनव्यवहितेनसंबंधः द्रेष्काणैर्वोदयाद्भिःशनैश्चरादिसंबं
धिभिःशिशिरादयोज्ञेयाः एतदुक्तंभवति लग्नेग्रहासंभवेशनैश्चरद्रेष्काणेलग्नगतेशिशिरः एवंशुक्रद्रेष्काणेवसंतः भौमद्रेष्काणेग्रीष्मः रविद्रेष्काणेग्री
ष्मः एवंचंद्रद्रेष्काणेवर्षाः बुधद्रेष्काणेशरत् जीवद्रेष्काणेहेमंतः अत्रचमुख्योग्रहोदयेनर्तुनिर्देशःकर्तव्यः तदभावेद्रेष्काणेनेतिज्ञातव्यम् वक्रीणामुदयो
पिद्रेष्काणेनैव केचिद्वक्रीणामुदयेबलवद्ग्रहेणेतिव्याचक्षते तथाचमणित्थः रव्याद्यैर्लग्नोपगतैर्योबलवान्तद्ग्रहर्तुनिर्देशइति तत्रैतज्ज्ञानम् लग्नेयो
ग्रहस्थितस्तदुक्तऋतुर्वाच्यः बहुषुलग्नगतेषुयोबलवान् ग्रहाभावेद्रेष्काणपतेर्ऋतुनिर्देशः प्रयोजनंनष्टजातकेऋतुनिर्देशः इतिहृतनष्टादिचिंतायांचे
ति अत्राचार्येणग्रहाणांशाखाधिपत्यंनोक्तम् उक्तंचस्वल्पजातके ऋगथर्वसामयजुषामधिपागुरुसौम्यभौमसिताः ऋग्वेदाधिपतिर्गुरुः अथर्ववेदाधि
पतिःसौम्योबुधः सामवेदाधिपतिर्भौमः यजुर्वेदाधिपतिःशुक्रःप्रयोजनं बलवतिशाखाधिपेब्राह्मणादिस्तच्छाखापाठकोभवति ब्राह्मणेचौरेज्ञातेशा

रवाविज्ञानम् अनिष्टस्थानस्थेग्रहे तन्मंत्रैः शांतिरिति १२ अथग्रहाणांदृष्टिस्थानानिनिसर्गदृष्टिफलानिचमहर्षिण्याह त्रिदशेतियस्मिन्स्थानेग्रहाःस्थितास्तस्मात्रिदशा
दीनिस्थानानिचरणाभिवृद्धितः पादवृध्याऽवलोकयंति ग्रहोयस्मिन्राशौस्थितः तस्माद्यत्तृतीयदशमराशीयोतौचरणपादेन चतुर्थभागदृष्ट्याऽवलोकयंति ए
वंत्रिकोणस्थौनवपंचमस्थानगतावर्धदृष्ट्याचतुरस्रेऽष्टमचतुर्थे अष्टमचतुर्थस्थानस्थौपादहीनदृष्ट्या सप्तमगंगृहंपरिपूर्णदृष्ट्याचरणाभिवृद्धितइत्यत्राभि
शब्दोवीप्सांद्योतयति चरणवृद्ध्यापाद वृध्येत्यर्थः यावत्पाददृष्ट्यापश्यन्तितावत्फलंप्रयच्छंति तथाचस्वल्पजातके दशमत्तृतीयेनवमपंचमेचतुर्थाष्टमेकलत्रंच
पश्यंतिपादवृद्ध्याफलानिचैवंप्रयच्छंति अर्थादेवग्रहोत्तस्थानानिनपश्यंतीति तथाचसारावल्याम् सद्मपश्यंतिसदाग्रहाश्चरणवृद्धितः सर्वे त्रिदशत्रिको

त्रिदशत्रिकोणचतुरस्रसप्तमान्यवलोकयंतिचरणाभिवृद्धितः रविजामरेज्य
रुधिराः परेचयेक्रमशोभवंतिकिलवीक्षणेधिकाः १३ श्रीसीतारामचंद्राः

णचतुरस्रसप्तगतान्फलंक्रमेणैव पूर्णंपश्यतिरविजस्तृतीयदशमेत्रिकोणमपिजीवः चतुरस्रंभूमिसुतः सितार्कबुधहिमकराःकलत्रंच तथाचयवनेश्वरः द्वौ
पश्चिमौषष्ठमथद्वितीयंसंस्थानराशेःपरित्यज्यराशिं शेषान्ग्रहःपश्यतिसर्वकालमिष्टेषुचैषांविहिताहगिष्टा यात्रिभेदृष्टिफलंसमग्रंस्वपादहीनंचतुरस्रयोश्च
त्रिकोणयोर्दृष्टिफलार्धमाहुर्दुश्चिक्यसंज्ञेदशमेचपादम् रविजामरेज्यरुधिराइति किलेत्यागमसूचने चरणाभिवृद्धितइत्यनुवर्तते एतेरविजादयश्चर-
णाभिवृद्धितः पादोपचयाद्वीक्षणेदर्शनेक्रमशोधिकफलप्रदाभवंति रविजःसौरःसदर्शनेपादफलप्रदः अमरेज्योबृहस्पतिरर्धफलप्रदः रुधिरोंगारकः सः
पादहीनफलप्रदः अपरेर्कचंद्रबुधशुक्रास्तेवीक्षणेसमग्रफलप्रदाः एतन्नैसर्गिकंग्रहाणांदृष्टिफलं स्थानवशादेतेषांयथास्वंदृष्टिफलमूलम् एवमेकेव्याच

क्षते अपरेत्वाहुः स्थानफलमेनत् तेनत्रिदशादिस्थानगतान् ग्रहराशीन्पश्यंति रविजादयोदर्शनेधिकफलप्रदाभवंति तद्यथा तृतीयदशमस्थान् ग्रहान् राशी
न्वाशनैश्चरः पश्यन्नन्येभ्योग्रहेभ्योधिकफलप्रदोभवति परिपूर्णपश्यतीत्यर्थः एवंत्रिकोणस्थान्जीवः चतुरस्रगान्भौमः सप्तमस्थान्सूर्यचंद्रबुधशुक्राः
एतच्चबहुतराणांआचार्याणांमतं तथाचभगवान्गार्गिः दुश्चिक्यस्तगतान् सौरस्त्रिकोणस्थान्बृहस्पतिः चतुर्थाष्टमगान्भौमः शेषाः सप्तमसंस्थितान्
भवंतिवीक्षणेनित्यमुक्ताधिकफलाग्रहाइति १३ अधुनाग्रहाणांकालनिर्देशंचवैनालीयेनाह अयनइति भास्करादादित्यात्प्रभृत्ययनादिकालनिर्देशः
तत्रायननिर्देशोभास्करात्सूर्यात् क्षणोमुहूर्तस्तन्निर्देशश्चंद्रात् वासरोदिवसस्तन्निर्देशोभौमात् ऋतुर्मासद्वयात्मकस्तन्निर्देशोबुधात् मासनिर्देशो–
जीवात् मासार्द्धपक्षस्तन्निर्देशःशुक्रात् समःसंवत्सरस्तन्निर्देशःसौरात् प्रयोजनम् प्रश्नलग्नेयस्यग्रहस्यनवांशकोदयः सःग्रहस्तस्मान्नवांशका

अयनक्षणवासरर्तवोमासोर्द्धंचसमाश्चभास्करात् कटुकलवणतिक्तमिश्रितामधुराम्लौच्चकषायइत्यपि १४ द्यावत्संख्येनवां

शकेभवतितावत्संख्योऽयनादिकोग्रहोपलक्षितः कालशुभाशुभफलपंक्तौवाच्यः अन्येत्वेवंव्याचक्षते लग्नेयावत्संख्योनवांशकउदितस्तावत्संख्यो
यनादिकालोंशपतिवशाद्वक्तव्यः तथाचमणित्थः लग्नांशकपतितुल्यः कालोलग्नोदितांशसमतुल्यः वक्तव्योरिपुविजयेगर्भाधानेथकार्यसंयोगेवक्त
व्यः कटुकलवणेत्यादि भास्करादादित्यात् कटुकादिरसनिर्देशः तत्रादित्यात्सूर्यात्कटुकस्यरसस्यनिर्देशः कटुकंमरीचादिचंद्रात्लवणस्य भौ
मात्तिक्तस्य तिक्तंलिंबादिबुधान्मिश्रस्य षड्रसस्य जीवान्मधुरस्यमिष्टस्य शुक्रादाम्लस्य सौरात्कषायस्यप्रयोजनम् आधानकालेयोबलवान् तद्‌
क्तरसस्यदोहददोगर्भिण्याभवति तथाचसारावल्याम् मासतृतीयेस्त्रीणांदोहदकोजायतेवश्यम् मासाधिपस्यभावैर्लग्नप्रयोगादिभिश्चिंत्यम् भोज

नाश्रयेचनक्षत्रेग्रहोदयेतन्नवांशेवा तदुक्तंरसान्वितभोजनज्ञानमिति १४ अधुनामित्रामित्रविधिंशार्दूलविक्रीडितेनाह जीवइति सूर्यादीनांग्रहाणांक्रमाज्जीवा दयः सुहृदः तत्रादित्यस्य सूर्यस्यजीवोबृहस्पतिः सुहृन्मित्रं जीवबुधौगुरुसौम्यौचंद्रस्य शक्रबुधौभौमस्य विगतोर्कः सूर्योयेभ्योग्रहेभ्यो तेसूर्यवर्जि ताः सर्वएवबुधस्य विकुजाविगतांगारकाः सर्वएवबृहस्प तेःवींद्वर्काविगतौचंद्रार्कौयेभ्यस्तेसर्वएवशुक्रस्य विकुजेंद्विनाः कुजोभौमइंदुश्चंद्रः इनः सूर्यः एतेविकुजेंद्विनाः सर्वएवसौरस्य शनैश्चरस्य एवंकेषांचिन्मतंनबहूनां अत्रचतेषांशत्रुमित्रव्यवहारएवेष्टोनोदासीनव्यवहारस्तस्मान्मित्रेभ्योन्येत्यमित्रा- णीति केचिद्यवनेश्वरादयः तथाच रवेर्गुरुर्मित्रमतोन्यथान्येगुरोस्तुभौमंपरिहृत्यसर्वे चांद्रेरनर्कोभृगुनंदनस्यव्यर्केंद्वोर्येः सुहृदः प्रविष्टाः १ भौमस्य शुक्रोशशिजश्चमित्रमिंदोर्बुधंदेवगुरुंचविद्यात् सौरस्यमित्राण्यकुजेंदुसूर्याः शेषान्रिपून्विद्धिनृणांचनद्वत् २ सत्योक्तइति सत्योक्तेहोराशास्त्रेस्वत्रि

जीवोजीवबुधौसितेंदुतनयौव्यर्काविभौमाः क्रमाद्वींद्वर्काविकुजेंद्विनाश्चसुहृदः केषांचिदेवंमतं सत्योक्तेसुहृदस्त्रिकोण भवनात्स्वात्स्वात्यधीधर्मपाः स्वोच्चायुःसुखपाः स्वलक्षणविधेर्नान्योर्विरोधादिति १५

कोणभवनादात्मीयमूलत्रिकोणराशेः स्वां त्यधीधर्मपाः स्वोच्चायुःसुखपाश्चतेग्रहाः सुहृदोभवंति तत्रत्रिकोणंमूलत्रिकोणंतस्मात्स्वपोद्वितीयराश्याधिपः तस्मादेवांत्यपोद्वादशस्थानाधिपः धीस्थानपः पंचमस्थाधिपः धर्मपोनवमाधिपः स्वोच्चपोग्रहउच्चस्यस्वामी आयुषोष्टमस्थानस्याधिपः सुखपश्चतुर्थस्थानाधिपतिः ग्रहोमित्रंभवति स्वलक्षणविधे र्विरोधादन्यैः अग्रिमस्थानाधिपतिभिर्ग्रहैः सहनायंमित्रा मित्रविभागः कल्पनीयः विरोधादसुहृद्वत्स्वंचतल्लक्षणंचस्वलक्षणंस्वलक्षणोविधिः तेन- विरोधस्तस्मात् एतदुक्तंभवति यःस्वविधिः मित्रलक्षणावभागः प्रदर्शितः अतोन्यस्थानाधिपायेग्रहास्तेग्रहस्यसुहृदोनभवंति तथाचसत्यः सुहृद-

स्त्रिकोणभवनाद्गृहस्थसतभेव्ययेथधनभवने स्वजनेनिधनेधर्मेस्वोच्चेचभवंतिनोशेषाः स्वजनसंज्ञंचतुर्थस्थानं ततोद्विराश्यधिपोमित्रसंज्ञः एकराश्यधिपो
मध्यमः अनुक्तराश्यधिपःशत्रुः वक्ष्यतिच श्लोकाननुक्तभूपान्सल्हत्सपरिपूर्नसंचिंत्यनैसर्गिकानिति एकराश्यधिपोमध्यस्थइति यदुक्तं तथाच चं
द्रार्कावेकराश्यधिपावपिमित्रसंज्ञोभवतः तयोर्हिराशिद्वयस्याधिपत्याभावात् राशिद्वयस्ययोधिपतिर्ग्रहः सएव यद्युच्चराश्यधिपत्वात्त्रिभपलं
प्राप्नोति तथापिद्विभपलएवज्ञातव्यः तस्यस्वराशिव्यतिरेकात् एतन्मंदबुद्धिव्युत्पादनार्थंस्पष्टतरंव्याख्यायते तद्यथादित्यस्यसिंहस्त्रिकोणः त
स्माद्द्वादशस्थानस्यकर्कटस्यचंद्रमाअधिपतिः सएकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयस्यराश्यधिपत्यस्यभावादादित्यस्यमित्रम् सिंहाच्चतुर्थोवृश्चिकः
नवमोमेषः तयोर्भौमोधिपतिः आदित्यस्यस्वोच्चंमेषः तस्याधिपोभौमः मेषस्यसिंहनवमत्वादादित्यस्यस्वोच्चत्वादेकराशित्वंमेषस्यैकत्वाद्वृश्चिक
स्यद्वितीयत्वाद्भौमः द्विराश्यधिपोजातः तेनादित्यस्यमित्रं सिंहात्पंचमाष्टमौधन्विमीनौतयोरधिपतिर्जीवः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वादादित्यस्य
मित्रं गुरुःसिंहाद्द्वितीयैकादशौकन्यामिथुनौतयोर्बुधःस्वामी तत्रद्वितीयस्थानस्योक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात् पठितैकराश्यधिपत्वाद्बुधोरवेर्मध्यमः
सिंहात्षष्ठसप्तमस्थानेमकरकुंभौनोक्तौतयोराधिपत्यादादित्यस्यशनैश्चरःशत्रुः सिंहाद्दशमतृतीयेवृषतुले तयोरनुक्तयोःस्थानयोःराश्यधिपत्वाच्छुक्र
आदित्यस्यशत्रुः एवंरवेः अथचंद्रस्य तथाचंद्रस्यवृषस्त्रिकोणस्तस्माच्चतुर्थस्थानंसिंहस्तस्याधिपः सूर्यः सएकराश्यधिपोपिसद्वितीयस्यराशेर
धिपत्यस्याभावाच्चंद्रस्यमित्रं वृषाद्द्वितीयोमिथुनः पंचमःकन्या तयोर्बुधः अधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाच्चंद्रस्यमित्रं वृषात्सप्तमद्वादशौवृ
श्चिकमेषौतयोर्भौमःस्वामी तत्रद्वादशस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाद्भौमश्चंद्रस्यमध्यमः वृषादष्टमैकादशौधन्विमीनौतयोः
गुरुःस्वामी तत्रैकादशस्थानस्यानुक्तत्वात् अष्टमस्योक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाज्जीवश्चंद्रस्यमध्यमः चंद्रस्यवृषउच्चः वृषात्षष्ठस्तुलातयोः शुक्रो

धिपतिस्तत्र वृषस्योच्चत्वेनोक्तत्वात् षष्ठस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाच्चंद्रस्य शुक्रो मध्यमः वृषान्नवमदशमौ मकरकुंभौ तयोः स्वामी शनिः तत्र नवमस्योक्त-
त्वाद्दशमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्सौरः चंद्रस्य मध्यमः एवं चंद्रस्य अथ भौमस्य तद्यथा भौमस्य मेषस्त्रिकोणं मेषाच्चतुर्थस्थानस्य कर्कटस्याधिपश्चंद्रः स
एकराश्यधिपोपि सन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावाद्भौमस्य मित्रं मेषात्पंचमस्य सिंहस्याधिपः सूर्यः स एकराश्यधिपोपि सन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावाद्भौमस्य मित्रं मे-
षान्नवमद्वादशौ धन्विमीनौ तयोर्जीवोधिपतिः स चोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्याद्भौमस्य मित्रं मेषात्तृतीयषष्ठौ मिथुनकन्ये तयोरपठितत्वात् तयोर्बुधस्याधिपत्याद्भौम-
स्य बुधः शत्रुः मेषाद्द्वितीयसप्तमौ वृषतुले तयोः शुक्रः स्वामी तत्र द्वितीयस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाच्छुक्रो भौमस्य मध्यमः मेषाद्दशमैका-
दशौ मकरकुंभौ तयोः सौरोधिपतिः भौमस्य मकर उच्चः तस्योक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्सौरो भौमस्य मध्यमः एवं भौमस्य अथ बुधस्य
कन्या मूलत्रिकोणं तस्माद्द्वादशस्थानस्य सिंहस्याधिपतिः सूर्यः स एकराश्यधिपोपि सन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावात् बुधस्य मित्रं सूर्यः कन्यायाः द्वितीयनवमौ तु-
लवृषौ तयोः शुक्रोधिपतिः स चोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाद्बुधस्य मित्रं कन्यायाः एकादशस्थानस्य कर्कटस्याधिपतिश्चंद्रः तस्यानुक्तत्वाद्बुधस्य शत्रुः कन्यायाः तृती-
याष्टमौ वृश्चिकमेषौ तयोर्भौमोधिपतिः तत्राष्टमस्योक्तत्वात्तृतीयस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात् भौमो बुधस्य मध्यमः कन्यायाश्चतुर्थसप्तमौ धन्विमीनौ
तयोर्जीवोधिपतिस्तत्र चतुर्थस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाज्जीवो बुधस्य मध्यमः कन्यायाः पंचमषष्ठौ मकरकुंभौ तयोः सौरोधिप-
तिस्तत्र पंचमस्योक्तत्वात्षष्ठस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्सौरो बुधस्य मध्यमः एवं बुधस्य अथ गुरोः जीवस्य धन्वी त्रिकोणं तस्मादष्टमस्थानस्य कर्कट-
स्याधिपतिश्चंद्रः स एकराश्यधिपोपि सन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावाज्जीवस्य मित्रं धनुषः पंचमद्वादशौ मेषवृश्चिकौ तयोः भौमोधिपतिः स चोक्तस्थानद्वयस्या-
धिपतित्वाज्जीवस्य मित्रं धनुषो नवमस्य सिंहस्याधिपतिः सूर्यः स एकराश्यधिपोपि सन्द्वितीयस्य राशेरधिपत्याभावाज्जीवस्य मित्रम् धनुषः पंचमद्वा-

दशौमेषवृश्चिकौतयोर्भौमोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपत्याज्जीवस्यमित्रं धनुषोद्वितीयतृतीयौमकरकुंभौतयोः सौरोधिपतिः तत्रद्वितीयस्योक्तत्वात्तृतीय
स्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्सौरोजीवस्यमध्यस्थः धनुषःसप्तमदशमेमिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वाद्गुरोर्बुधःशत्रुः धनुषः
षष्ठैकादशस्थानेवृषतुलेतयोः शुक्रोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वाच्छुक्रोगुरोःशत्रुः एवंजीवस्य अथशुक्रस्य शुक्रस्यतुलस्त्रिकोणंतस्मान्नव
मद्वादशस्थानेमिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वाच्छुक्रस्यमित्रं तुलायाःचतुर्थपंचमौमकरकुंभौतयोरधिपतिःसौरः सचो
क्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाच्छुक्रस्यसौरःमित्रं तुलाद्वितीयसप्तमौवृश्चिकमेषौतयोर्भौमोधिपतिः तत्रद्वितीयस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्य
धिपत्वाद्भौमःशुक्रस्यमध्यस्थः तुलातृतीयषष्ठौधन्विमीनौतयोर्जीवोधिपतिःतत्रमीनः शुक्रस्योच्चस्योक्तत्वाद्धनुषोनुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाज्जी
वःशुक्रस्यमध्यस्थः तुलाद्दशमःकर्कटस्तस्यानुक्तत्वाच्छुक्रस्यचंद्रःशत्रुः तुलादेकादशःसिंहस्तस्याधिपःसूर्यः एकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयराशौ
राधिपत्याभावात् स्तस्यस्थानस्यानुक्तत्वाच्छुक्रस्यार्कःशत्रुः एवंशुक्रस्य अथसौरस्य सौरस्यकुंभस्त्रिकोणं तस्मात्पंचमाष्टमौमिथुनकन्येतयो
र्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपतित्वात्सौरस्यबुधोमित्रं सौरस्योच्चस्तुलाकुंभाच्चतुर्थनवमौवृषतुलौतयोरधिपतिःशुक्रः सचोक्तस्थानद्वयस्या
धिपतित्वात्सौरस्यशुक्रोमित्रं कुंभाद्वितीयैकादशौमीनधन्विनौतयोर्जीवोधिपतिः तत्रद्वितीयस्योक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिप-
त्वात्तस्यजीवोमध्यस्थः कुंभात्षष्ठःकर्कटस्तस्याधिपतिश्चंद्रस्तस्यानुक्तत्वात्सौरस्यचंद्रःशत्रुःकुंभात्सप्तमः सिंहस्तस्याधिपतिः सूर्यस्तस्यानुक्त
त्वात्सौरस्यसूर्यःशत्रुःकुंभात्तृतीयदशमौमेषवृश्चिकौतयोर्भौमोधिपतिस्तयोरनुक्तत्वाद्भौमः सौरस्यशत्रुरिति १५ अधुनासत्योक्तेनैकश्लोकानुक्त
भणनग्रहस्यसुहृन्मध्यस्थशत्रून्शार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह शत्रूमंदसितावितिरवेरादित्यस्यमंदःसौरःसितःशुक्रः एतौद्वौशत्रूरिपू शशि

जोबुधः समोमध्यस्थः नशत्रुर्नमित्रमुदासीनइत्यर्थः शेषाग्रहाश्चंद्रांगारकगुरवोमित्राणीति तीक्ष्णांशुरित्यादि शीतगोश्चंद्रमसः तीक्ष्णांशुः सूर्यः हिमरश्मिजोबुधः एतौद्वौसुहृदौमित्रे शेषाः सर्वएवभौमजीवशुक्रसौराः समामध्यस्थाउदासीनाः जीवेंदूष्णकराइति कुजस्यभौमस्यजीवोबृहस्पतिः इंदुश्चंद्रः उष्णकरःसूर्यः एतेसुहृदोमित्राणि ज्ञोबुधः अरिःशत्रुः सितार्कीशुक्रसौरौसमौमध्यस्थाविति मित्रेसूर्यसितावितिसूर्योरविः सितःशुक्रः एतौद्वौबुधस्यमित्रेसुहृदौहिमगुश्चंद्रमाः शत्रुररिः अपरेन्येभौमगुरुसौराः समामध्यस्थाइति १६ सूरेरित्यादि सूरेर्बृहस्पतेः सौम्योबुधः सितःशुक्रः एतावरीशत्रू रविसुतः सौरोमध्यस्थः अपरेअन्येरविचंद्रभौमाः अन्यथामित्राणीत्यर्थः सौम्यार्कीत्यादि शुक्रस्यसौम्यार्कीबुधसौरौ

शत्रूमंदसितौसमश्चशशिजोमित्राणिशेषारवेस्तीक्ष्णांशुर्हिमरश्मिजश्चसुहृदौशेषाःसमाःशीतगोः जीवेंदूष्णकराःकुजस्यसुहृदोज्ञोरिःसितार्कीसमौमित्रेसूर्यसितौबुधस्यहिमगुःशत्रुःसमाश्चापरे १६ सूरेःसौम्यसितावरीरविसुतोमध्योपरेत्वन्यथासौम्यार्कीसुहृदौसमौकुजगुरूशुक्रस्यशेषावरी शुक्रज्ञौसुहृदौसमःसुरगुरुःसौरस्यचान्येरयोयेप्रोक्ताःस्वत्रिकोणभादिषुपुनस्तेमीमयाकीर्तिताः १७

सुहृदौमित्रे कुजोभौमः गुरुर्जीवः एतौद्वौसमौमध्यस्थौ शेषावादित्यचंद्रावरीशत्रू शुक्रज्ञावित्यादि सौरस्यशनेः शुक्रज्ञौसितबुधौसुहृदौमित्रे सुरगुरुर्जीवः समोमध्यस्थः अन्येअपरे रविशशिभौमाः अरयः शत्रवः येप्रोक्ताइत्यादि येमयास्वत्रिकोणभादिषुपूर्वंत्रिकोणभवना स्वांत्यधीधर्मपाइत्यादिग्रंथेनोक्तास्तएवेहप्रविभज्यपुनर्भूयः प्रकीर्तिताः उदाहरणत्वेनप्रदर्शिताइति १७ एवंनैसर्गिकंमित्रामित्रमध्यस्थविभागमुक्त्वाधुनातात्कालिकंमित्रामित्रविभागं शार्दूलविक्रीडितेनाह अन्योन्येति अन्योन्यस्यपर

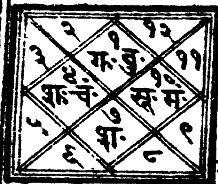
स्परमेतेषुधनादिषुस्थानेषुग्रहस्यग्रहाव्यवस्थितास्तत्कालेजन्मनियात्रायांविवाहेप्रश्नेवातत्समयेसुहृदोमित्राणिभवंति धनस्थानंद्वितीयं व्ययस्थानंद्वादशं
मायस्थानंएकादशंसहजस्थानंतृतीयं व्यापारस्थानंकर्माख्यंदशमंबंधुस्थानंचतुर्थंएतेषुस्थानेषुयोग्रहःस्थितः सयस्मात्ग्रहाद्व्यवस्थितस्तस्यसुहृन्मित्रं
भवति सचतस्यापिभवति यतउक्तमन्योन्यस्येति स्वतुंगभवनेप्येकेइति एकेऽन्येपुनराचार्याः ग्रहस्ययस्योच्चेयोग्रहस्थितः सतस्यस्वोच्चस्थितंमित्रमि
छंति तेचयवनेश्वरादयः तथाचतद्वाक्यं मूलत्रिकोणात्सुनधर्मबंधुपुत्रव्ययस्थानगताग्रहेंद्राः तात्कालिकास्तेसुहृदोभवंतिस्वोच्चेचयोयस्यविहृच्छवीर्य
इति एतदप्याचार्यस्यनाभिमतं यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तं तत्कालेचदशायबंधुसहजस्वांत्येषुमित्रंस्थिताइति अरयस्त्वन्यथेति अन्यथा अन्येन

अन्योन्यस्यधनव्ययायसहजव्यापारबंधुस्थितास्तत्कालेसुहृदःस्वतुंगभवनेप्येकेरयस्त्वन्यथा छ्येका
नुक्तभपान्सुहृत्समरिपून्संचिंत्यनैसर्गिकान्स्तत्कालेचपुनस्तुतानथिसुहृन्मित्रादिभिःकल्पयेत् १८

प्रकारेणग्रहस्यग्रहाव्यवस्थितास्तत्कालेऽरयःशत्रवोभवंति अन्योन्यमिति तद्यथा एकराशिगतःपंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमस्थानस्थश्चतत्कालेश
त्रुर्ग्रहस्यग्रहोभवति च्ये कानुक्तभपानिति पूर्वमेवदर्शित द्वितीयभपानेकभपाननुक्तभपांश्चमित्रमध्यस्थशत्रून्नैसर्गिकान् शत्रूमंदसितावित्यादिना
ग्रंथेनोक्तास्तान्संचिंत्यविज्ञायज्ञातातत्कालेजन्मादौनानेवाथिसुहृन्मित्रादिभिरुपलक्षितान्कल्पयेत् तत्रधनादीनिमित्रस्थानानितेषुनैसर्गिकसुहृ
त्स्थितोथिमित्रंभवतिमध्यस्थोमित्रं शत्रुर्मध्यस्थइति धनादिवर्जिते ष न्येषुस्थितोनैसर्गसुहृन्मध्यस्थोभवति मध्यस्थःशत्रुः शत्रुरथिशत्रुरिति
अ सुनाग्रहाणांचतुर्विधंबलम् स्थान दिक् चेष्टा कालबलाख्यम् १८ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

तत्रतावत्स्थानदिग्बलंद्वोधकेनाह स्वोच्चसुहृदिति स्वग्रहणंप्रत्येकमभिसंबध्यते तत्रस्वोच्चेस्थितोग्रहोबलवान् भवतितात्कालिकस्यसुहृदोमित्रस्यक्षेत्रे-स्थितोबलवानेव स्वत्रिकोणे आत्मीयेमूलत्रिकोणेस्थितः स्वनवांशेस्थितः स्वगृहेस्वराशावुपगतः प्राप्तोबलवानेव एतेषामन्यतमेप्यवस्थितोग्रहः स्थानब-लयुक्तोभवति अत्रार्कस्यसिंहःस्वत्रिकोणं तदेवगृहंक्षेत्रम् चंद्रस्यवृषउच्चः सएवत्रिकोणं भौमस्यमेषःत्रिकोणं तदेवस्वक्षेत्रं बुधस्यकन्याउच्चः सैवमू-लत्रिकोणंस्वक्षेत्रंच गुरोः धन्वीत्रिकोणंतदेवस्वक्षेत्रं शुक्रस्यतुलात्रिकोणंतदेवस्वक्षेत्रं सौरस्यकुंभस्त्रिकोणंतदेवस्वक्षेत्रं एतेषामाचार्येणविशेषोनोक्तः अस्माभिरन्यहोराशास्त्रादानीयशिष्यहितायेहलिख्यते तथाचसारावल्याम् विंशतिरंशाः सिंहेत्रिकोणमपरेस्वभवनमर्कस्य उच्चंभागत्रितयंवृषभेंदोः स्यात्त्रिकोणमपरेंशाः द्वादशभागामेषेत्रिकोणमपरेस्वभंतुभौमस्य उच्चफलं कन्यायांबुधस्यतिथ्यंशकैः सदाचिंत्यं परतस्त्रिकोणजाते पंचभिरंशैः

स्वोच्चसुहृत्स्वत्रिकोणनवांशैःस्थानबलंस्वगृहोपगतैश्च दिक्षुबुधांगिरसौरविभौमौसूर्यसुतःसितशीतकरौच १९

स्वराशिजंपरतः दशभिर्भागैर्जीवस्यत्रिकोणफलंस्वभंपरंचापे शुक्रस्यतुतिथयोंशास्त्रिकोणमपरेधटेस्वराशिश्च कुंभेत्रिकोणनिजभेरविज-स्यरवेर्यथासिंहे एतदार्याचतुष्टयम् दिक्षुबुधांगिरसावित्यादि प्राच्याद्यासुचतसृषुदिक्षुक्रमात् बुधादयोबलिनोभवंति तत्रपूर्वस्यांबुधांगि-रसौज्ञजीवौबलिनौभवतः लग्नस्थावित्यर्थः दक्षिणस्यांरविभौमौसूर्यांगारकौदशमस्थावित्यर्थः पश्चिमायांसूर्यसुतःशनिः सप्तमस्थइ-त्यर्थः उत्तरस्यांसितशीतकरौशुक्रचंद्रौचतुर्थस्थावित्यर्थः योग्रहोयत्रबलीसतस्मात्सप्तमस्थानस्थोविबलोभवति मध्येनुपाततउत्थापित-सर्वत्रेयंपरिभाषा ग्रहाणामुच्चनीचप्रविभागेराशीनांदिग्बलप्रविभागेपि तथाचयवनेश्वरः गुर्वेदवौपूर्वविलग्नसंस्थौनभस्थलस्थौच-

दिवाकरशौरी सौरोथवाशुक्रनिशाकरोतुतुलेस्थितावन्यबलोभवेतामिति अन्यबलेग्रहाणामंतरेनुपात्तनइत्येवमुक्तंएवमुक्तः एतद्ग्रहाणांदिग्बलमुच्यते १९ अ
धुनाचेष्टाबलंदोधकेनाह उदगयनेति मकरादिराशिषट्कमुत्तरमयनं कर्कादिराशिषट्कंदक्षिणमयनमिति उदगयनेउत्तरायणेरविशीतमयूखौ सूर्यचंद्रमसौ
बलिनौभवतः परिशेषाः भौमबुधगुरुसितसौराः वक्रगाविपरीतगतयोबलिनोभवंति तथाच समागमगाश्चंद्रेणसहिताबलिनएव चंद्रेणसंयोगोग्रहाणां
समागमशब्दवाच्यः रविणासहाऽस्तमयोभौमादीनांपरस्परंयुद्धं उक्तंचाचार्यविष्णुचंद्रेण दिवसकरेणास्तमयः समागमः शीतरश्मिसहितानां कुसुतादी
नांयुद्धं निगद्यतेन्योन्ययुक्तानामिति विपुलकराइति विपुलाःकरायेषांतेविपुलकराः विस्तीर्णरश्मयोबलिनोभवंति शीघ्रकेंद्रेद्वितीयतृतीयपदस्थेग्र

उदगयनेरविशीतमयूखौवक्रसमागमगाः परिशेषाः विपुलकरायुधिचोत्तमसंस्थाश्चेष्टित
वीर्ययुताः परिकल्प्याः २०

हस्यविपुलकरत्वंप्रायःसंभवति वक्रासन्नत्वात् युधिसंग्रामेचोत्तरसंस्थाबलिनएव कुसुतादीनांयु
द्धमित्युक्तं तत्रयःउत्तरदिग्भागसंस्थितोजयीसचबलवान् उत्तरसंस्थत्वमत्रोपलक्षणार्थं यस्तेजयीसएवबलवान् तत्रैतज्जयलक्षणं दक्षिणादिक्स्थः पु
रुषोवेपथुरप्राप्यसन्निवृत्तनतुः अधिरूढोविकृतोनिःप्रभोविवर्णश्चयः सजितः उक्तविपरीतलक्षणसंपन्नोजयगतोविनिर्दिष्टः विपुलःस्निग्धोद्युतिमान्
दक्षिणादिक्स्थोपिजयप्रयुक्तइति एतच्चयुक्तस्यप्रायःसंभवति यस्मात्पुलिशाचार्यःसर्वेजयिनउदक्स्थादक्षिणादिक्स्थोजयीशुक्रइति एतच्चेष्टाबलम्
एषामन्यतमेनसंयुक्तश्चेष्टाबलसंयुक्तोभवति २० ७ ७ ७ ७ ७ ७

अधुनाग्रहाणांकालबलंनैसर्गिकबलंचमालिन्याह निशीति शशिकुजसौराश्चंद्रभौमशनयः निशिरात्रौवीर्यवंतोबलिनः ज्ञोबुधःसर्वदा सर्वस्मिन्कालेनि-
शिदिनेचबली अन्येपरेरविगुरुसिताअह्निदिनेबलिनः क्रूराःपापाःप्रागुक्ताः बहुलपक्षेकृष्णपक्षेबलिनःसौम्याःशुभग्रहाःसितगताःशुक्लपक्षेबलिनः
कृष्णपक्षेचंद्रमाअपिक्रूरोबलवान्भवति यस्माद्यवनेश्वरः मासेतुशुक्लेप्रतिपत्प्रवृत्तेःपूर्वशशीमध्यबलोदशाहे श्रेष्ठोद्वितीयेऽल्पबलस्तृतीयेसौम्यैस्तु
दृष्टोबलवान्सदैवेतिसितगताः शुक्लपक्षेस्थिताःसौम्याः बलिनः द्यूयनेतिप्रमाणयस्यद्ब्यनंतत्तुवर्षस्ववर्षेआत्मीयवर्षेयोग्रहोयत्रवर्षेधिपतिःस
तत्रबलवान्स्वदिवसेआत्मीयवासरेस्वहोरायां कालहोरायाम् तथा स्वमासेयस्मिन्मासेयोऽधिपतिःसतत्रबली द्यूयनदिवसहोरामासनांयेधिपतय-
स्तैर्यैहैःकालबलोपेतैरुपलक्षणीयं तेकालबलोपेताइत्यर्थः केचिद्ब्यनदिवसहोरामासपैरितिपठंति अन्येस्वदिवससमहोरामासगैरितिपठंति

निशिशशिकुजसौराःसर्वदाज्ञोह्निचान्येबहुलसितगताःस्युःक्रूरसौम्याःक्रमेण द्यूयनदिवसहोरामासपैःकालवीर्यंशरुबु-
गुशुचसाद्याद्वृद्धितोवीर्यवंतः २१

एषःसापराधःपाठः एतेषुकालेषुसर्वेएवबलिनोभवंति एतद्ग्रहाणांकालवीर्यं एषामन्यतमेनसंयु-
क्तः कालबलसंपन्नोभवति शरुबुगुशुचशाद्याद्वीति शादयोवर्णाः येषांशाकारआद्यस्तेशाद्याः शकाराद्यः शनैश्चरः सर्वेभ्योबलहीनःरुकाराद्योरु-
धिरःभौमः शनैश्चराद्बलवान् बुकाराद्योबुधः सभौमाद्बलवान् गुकाराद्योगुरुः सबुधाद्बली शुकाराद्यःशुक्रःसजीवाद्बली चकाराद्यश्चंद्रः स
शुक्राद्बली सकाराद्यःसविता सचंद्राद्बलीति एतद्ग्रहाणांनैसर्गिकंबलं यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तम् मंदारसौम्यवाक्पतिसितचंद्रार्कायथोत्तरं
बलिनःनैसर्गिकबलमेतद्बलसाम्येस्यादधिकचिंतेति यत्रग्रहाणांग्रहयोर्वाबलसाम्यंभवति तत्रस्माद्बलाधिक्यम् अधिवीर्यवत्ताज्ञेयेति अत्राचार्ये

पञ्चधः प्रकारस्य ग्रहाणां बलस्य तच्चास्माभिः शिष्यहितहेतवेऽन्यशास्त्राल्लिख्यते तथाच सारावल्यां उच्चबलेन समेतः परां विभूतिं ग्रहः प्रसाधयति
स्वत्रिकोणबलः पुंसां सा नित्यं बलवति लंबा स्वर्क्षबलेन च सहितः प्रमुदितधनधान्यसंपदाक्रांतं मित्रभबलसंयुक्तो जनयति कीर्त्यान्वितं पुरुषं
तेजस्विनमतिसुखिनं सुस्थिरविभवं नृपाच्च लब्धधनं स्वनवांशकबलयुक्तं करोति पुरुषं प्रसिद्धं च सूक्ष्मजातके उक्तं बलवान्मित्रस्वग्रहोच्चन
वांशकेष्वीक्षितः शुभैश्चापि चंद्रसितौ स्त्रीक्षेत्रे पुरुषक्षेत्रोपगाः शेषा इति तत्र शुभदृष्टस्य फलं तावत् शुभदर्शनबलसहितः पुरुषं कुर्याद्धनान्वितं
ख्यातं सुभगं प्रधानमखिलं सुरूपदेहं च सौम्यं च पुंस्त्रीभवनबलेन च करोति जनपूजितं कलाकुशलं पुरुषं प्रसन्नचित्तं कल्पं परलोकभीरुं च
आशाबलसमवेतो नयति स्वदिशं नभश्चरः पुरुषं नीत्वा वस्त्रविभूषणवाहनसौख्यान्वितं कुरुते क्वचिद्राज्यं क्वचित्पूजां क्वचिद्द्रव्यं क्वचिद्यशः ददा-
ति विहगश्चित्रं चेष्टावीर्यसमन्वितः वक्रिणस्तु महावीर्याः शुभा राज्यप्रदा ग्रहाः पापा व्यसनदाः पुंसां कुर्वंति च वृथाटनं स्वस्थशरीरसमागमसु-
खमाहवजयबलेन विदधाति शुभमतुलं विहगेंद्रो राज्यं च विनिर्जितारातिं रात्रिदिवाबलपूर्णैर्भूगजलाभेन शौर्यपरिवृद्ध्या मलिनयंति ते प्रेप
क्षं संयुक्ते यो नरः प्रकटः द्विगुणं द्विगुणं दद्युर्वर्षाधिपमासदिवसहोरेशाः कुर्युर्वृद्धा सौख्यं स्वदशासु धनं च कीर्तिं च पक्षबलाढ्याः पुनाशं रत्नांबर -
हस्तिसंपदं दद्युः स्त्रीकनकभूमिलाभं कीर्तिं च शशांकधवलतरां सकलबलभारभरिता निर्मलकरजालभास्कराः सततं राज्यं ग्रहा विदद्युः सौख्यं
च मनोरथातीतं आचारसौख्यशुभशौचयुताः सुरूपाः तेजस्विनः कृतविदो द्विजदेवभक्ताः सद्वस्त्रमाल्यजनभूषणसंप्रियाश्च सौम्यग्रहैर्ब
लयुतैः पुरुषा भवंति लुब्धाः कुकर्मनिरता निजकार्यनिष्ठाः पापान्विताः सकलहाश्च तमोभिभूताः क्रूराः शठा वधरता मलिनाः कृतघ्नाः पापग्रहैर्बलयु
तैः पिशुनाः कुरूपाः पुंराशिषु ग्रहेंद्रैर्धीराः संग्रामकांक्षिणो बलिनः निस्नेहाः सुकठोराः क्रूरा मूर्खाश्च जायंते युवतिभवनेषु च मृदवः संग्राम-

भीरवः पुरुषाः जलकुसुमवस्त्राभिरताः सौम्याः कलहैः सुसंयुक्ताइति एतत्सर्वसुगमं इतिभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौग्रहयोनिभेदाध्यायोद्वितीयः २ अथातोवियोनिजन्माध्यायोव्याख्यायते कःपुनःसवियोनिजन्मेत्युच्यते विविधवियोनिजन्मनांतिर्यक्पक्षिस्थावरादीनामुत्पत्तिर्वियोनिजन्मेत्युच्यते तत्रप्रष्टुःसकाशाज्जातककालंप्रश्नकालंवाविज्ञायवियोनिजन्मनिश्चयज्ञानंभवति तत्रवसंततिलकेनाह क्रूरग्रहैःसुबलिभिरिति चंद्रोपगद्विरसभागेसमानरूपमिति चंद्रमाउपगतोव्यवस्थितोयस्मिन्द्विरसभागेद्वादशभागेतत्समानरूपंतत्सदृशरूपंसत्वंप्राणिनंवियोनिजन्मानंवदेत् सचाद्विरसभागोयदिवियोनिसंज्ञोभवति सचंद्राक्रांतोद्वादशभागोयदिवियोनिसंज्ञस्तदैवंवदेन्नान्यथेति

क्रूरग्रहैःसुबलिभिर्विबलैश्चसौम्यैः क्लीबेचतुष्टयगतेतदवेक्षणाद्वा
चंद्रोपगद्विरसभागसमानरूपंसत्वंवदेद्यदिभवेत्सवियोनिसंज्ञः १

तत्रमेषद्वादशभागव्यवस्थितेचंद्रमसिमेषाख्यस्यवियोनिजन्मज्ञातव्यं अजादेः छागादेः एवंवृषद्वादशभागव्यवस्थितेवृषाख्यस्यमाहिषादेश्च कर्कटद्वादशभागव्यवस्थितेकुलीरादेः सिंहद्वादशभागव्यवस्थितेसिंहद्वीपिश्रृगालश्वानमार्जारादिसत्वानांजन्म वृश्चिकद्वादशभागव्यवस्थिते सर्पकीटादेः धनुर्धरद्वादशभागेद्वितीयार्धेव्यवस्थितेऽश्वगर्दभजन्म मकरद्वादशभागेपूर्वार्धेव्यवस्थितेमृगजन्म अपरेमंडूकादेर्जलचरप्राणिन इच्छंति मीनेमीनस्यैव किमेतावतेववियोनिजन्मनिश्चयं नेत्याह क्रूरग्रहैरित्यादि क्रूरग्रहैरादित्यांगारकशनैश्चरैर्बुधेनचतदेकतमेनयुक्तेनक्षीणेनचंद्रमसाएतैःसुबलिभिरितिबलसंयुक्तैः सौम्यैः शुभग्रहैः क्रूरैरपरिशिष्टैर्विबलैर्वीर्यरहितैः क्लीबेशनैश्चरेबुधेवाचतुष्टयगतेकेंद्रस्थेएकोवि

योनिजन्मयोगः तदवेक्षणाद्वा चंद्रमसिप्रदर्शितवियोनिजन्मद्वादशभागव्यवस्थिते क्रूरैर्बलयुक्तैः सौम्यैः विबलैर्हीनबलैर्यत्रतत्रावस्थितेनबुधेनशनै
श्चरेण वालग्नेदृष्टेवियोनिजन्मज्ञानेद्वितीयोयोगः अर्थादेवद्विपदद्वादशभागव्यवस्थितेचंद्रमसिपूर्वोक्तयोगाभावेद्विपदजन्मतथाचसारावल्याम् क्रू
रैःसबलसमेतैर्विबलैःसौम्यैर्वियोनिभागगते चंद्रेज्ञशनिकेंद्रेतद्वीक्षितेचोदयेवियोनिःस्यात् मेषेशशीतदंशेछागादिप्रसवमाहुराचार्याः गो
महिषाणाम् गोंशेनररूपाणांतृतीयेंशे तत्रचतुर्थेभागेकूर्मादीनांभवेदुदकजानां व्याघ्रादीनांपरतः परतोज्ञेयंनराणांच वणिगंशेनर रूपाद्दश्चिकभा
गेनथाभुजंगाद्याःखरतुरगाद्यानवमेमृगशिखिनांस्यात्तथादशमेज्ञेयाश्चतत्रविविधावृक्षास्तृणजातयश्चित्राः एकादशेचपुरुषाजलजानांविधाश्चां

पापाबलिनःस्वभागगाःपारक्येविबलाश्चशोभनाः लग्नंचवियोनिसंज्ञकंदृष्ट्वात्रापिवियोनिमादिशेत् २ क्रियः
शिरोवक्त्रगलेवृषोन्येपादांसकंपृष्ठमुरोथपार्श्वे कुक्षिस्त्वपानाङ्घ्र्यथमेढ्रमुष्कौस्फिक्पुच्छमित्याहचतुष्पदांगे ३

त्ये श्वमार्जारमूषकादीनांसंख्याज्ञानं श्वप्रभृतीनांचयावंतोद्वादशांशाःकालग्ने तावंतिवदेत्प्राज्ञः पुंस्त्रीसंज्ञान्यपत्यानि १ अथवियोनिजन्मज्ञानयोगां
तरंवैतालार्येनाह पापाइति चंद्रोपगद्विरसभागसमानरूपमित्यनुवर्तते पापाःक्रूराग्रहाः प्रागुक्ताबलिनः सबलाः नकेवलंयावत्स्वभागगाः स्वनवां
शस्थाः भागग्रहणेनेहनवांशकएवज्ञातव्यः शोभनाःसौम्यग्रहाः प्रागुक्ताःपारक्येपरनवांशकेविबलावीर्यरहिताव्यवस्थिताः लग्नंतात्कालिकं-
चयदिवियोनिसंज्ञकंभवति तदात्राप्यस्मिन्नपियोगेचंद्रोपगद्विरसभागसमानरूपंसत्वंजातमितिवदेत् २ अथवियोनावपिचतुष्पदानांप्राधान्ये
नोपयोगित्वात्तदंगविभागंराश्यात्मकमुपजातिकयाह क्रियइति क्रियोमेषश्चतुष्पदानांशिरस्तदुपलक्षितमित्यर्थः वृषोवक्त्रगलेवक्त्रंमुखंगलंकं-

बलंवृषः अन्येमिथुनादयोयथाक्रमंपादादिमिथुनःपादांसकंपादौपूर्वपादावंसौस्कंधौपृष्ठंकर्कटः उरोवक्षःसिंहः अथशब्दआनंतर्येपार्श्वे पार्श्वद्व-
यंकन्या कुक्षिद्वयंतुला अपानंगुदोवृश्चिकः अंघ्रीपश्चिमपादौधन्वी अथशब्दोपादपूर्णे मेढ्रलिंगमुष्कौवृषणौमकरः स्फिजौकुंभः पुच्छंलांगूलं
मीनइतिशब्दः प्रकारेकेचित्चतुष्पदांगेराशिविभागमाहुः आहेतिब्रुवंत्याचार्याइतिवाक्याध्याहारः चतुष्पदग्रहणमुपलक्षणार्थं पक्षिणामप्ये
वं तेषांपूर्वपादस्थानेपक्षपालीशेषंसामान्यं प्रयोजनं राश्युपलक्षितेंगेवर्णोपघातादेर्विज्ञानमिति ३ अथवियोनिवर्णज्ञानंवैश्वदेव्याह लग्नां
शइति लग्नेयेनग्रहेणयोगोयस्तत्रव्यवस्थितस्तस्ययोवर्णः आगुक्तः वर्णास्ताम्रसितातिरक्तहरितइत्याद्याः तंद्वर्णवियोनौसत्वजातेवदेत्

लग्नांशकाद्ग्रहयोगेक्षणाद्वावर्णान्वदेद्बलयुक्ताद्वियोनौ दृष्ट्यासमानान्प्रवदेत्स्वसंख्ययारेखांवदेत्स्मरसंस्थैश्चपृष्ठे

त्तनथदौवा ईक्षणाद्वेति अथलग्नेनकश्चिद्ग्रहोभवति नदायेनग्रहेणलग्नमीक्ष्यतेदृश्यतेतस्ययोवर्णस्तंवदेत् अथलग्नंनकेनचिद्युतंदृष्टंभवति
तदालग्नांशकात् लग्नेयद्राशिनवांशकोदयोभवतित द्राशिवर्णरक्तःश्वेतइत्यादिकवावदेत् दृष्ट्यासमानानिति अथबहुभिर्ग्रहैर्लग्नंयुतंदृष्टंच
भवतितदाबहूनेववर्णान्वदेत् तत्रापियोवीर्यवान्सबलस्तद्वर्णबाहुल्यं यदुक्तं बलयुक्तात्इति अथस्वस्वामिनायुतदृष्टस्यराशेःसंबंधिनवांश
कोदयोलग्नगतोभवति तदातद्वर्णमिववदेत् यत्रयोग्रहोवियोनौयस्मिन्नंगेव्यवस्थितस्तत्रात्मीयवर्णंकरोति एतत्कुतोलब्धं सप्तमस्थानगतैः
ग्रहैर्बलवद्ग्रहवर्णं पृष्ठेवियोनौरेखांवदेत् तथाचसारावल्याम् मेषादिभिरुदयस्थैरंशैर्वाग्रहयुतैश्चदृष्टैर्वा स्वगृहांशकसंयोगाद्विद्याद्वर्णान्
पराशकेऋक्षान् १ सप्तमसंस्थाःकुर्युःपृष्ठेरेखास्ववर्णसमा वीक्षंतेयावंतोवियोनिवर्णाश्चतावंतः २ बलदीप्तोगगनचरःकरोतिवर्णवियो-

नीनाम् पीतंकरोतिजीवः शशीसितंभार्गवोविचित्रंच ३ रक्तौदिनकररुधिरौरविजः कृष्णंबुधः शबलं स्वेराशौपरभागेपरराशौस्वेनवांशकेतिष्ठन् ४
पश्यन्ग्रहोविलग्नंस्ववर्णवर्णंतदाकुरुते ४ अधुनापक्षिणोजन्मज्ञानंवंशस्थेनाह खगेति खगेदृक्काणः पक्षिद्रेष्काणस्तत्रपक्षिद्रेष्काणो
मिथुनद्वितीयः सिंहः प्रथमः तुलाद्वितीयः कुंभः प्रथमः एषामन्यतमद्रेष्काणेउदयतिशनैश्चरेंद्वीक्षणयोगसंभवाः यथाक्रमंविहगाः पक्षिणः स्थ
लांबुजाः संभवंति पक्षिद्रेष्काणेशनैश्चरेणयुतेदृष्टेवास्थलजपक्षिणांजन्मवक्तव्यं एवमिंदुनायुतेदृष्टेवाजलजानांपक्षिणांजन्मइति एकोयो
गः अत्रलग्नेप्रथमदशकभागेयोग्रहःस्थितः प्रथमद्रेष्काणस्थः ततःपरमन्यस्मिन्दशकेद्वितीयद्रेष्काणस्थः ततःपरन्यस्मिन्दशकेतृतीयद्रेष्का

खगेदृक्काणेबलसंयुतेनवाग्रहेणयुक्तेचरभांशकोदये बुधां
शकेवाविहगाःस्थलांबुजाः शनैश्चरेंद्वीक्षणयोगसंभवाः ५

णस्थइति एवंत्रयोभागालिप्ताश्चविंशतिक
लाश्चैकनवांशकप्रमाणंपरिकल्प्यं ग्रहस्थितिरन्वेष्यासर्वराशिष्वियंपरिभाषा बलसंयुतेनवाग्रहेणयुक्तेचरभांशकोदयेयस्यनस्यलग्नस्यच
रनवांशकोदयेबलसंयुतेनग्रहेणसंयुक्तेतथेतितेशनैश्चरयुतेदृष्टेस्थलजानांपक्षिणांजन्मचंद्रयुतदृष्टेजलजानांपक्षिणांजन्मज्ञानं द्विती
योयोगः बुधांशकेवेति बुधनवांशकेमिथुनकन्ययोरन्यतमेतात्कालिकस्यलग्नस्योदितेतस्मिंश्चबलवद्ग्रहसंयुक्तेशनैश्चरयुतदृष्टेस्थलजा-
नांजन्म चंद्रयुतदृष्टेजलजानामिति तृतीयोयोगः एतेशनैश्चरस्येंदोर्वासंयोगेक्षणेनवासंभवंतीति तथाचसारावल्याम् विहगोदितदृ
क्काणेग्रहेणबलिनायुतेथचरभांशे बौधांशेवाविहगाःस्थलांबुजाः शनिशशीक्षणायोगात् ५

अधुनावृक्षजन्मज्ञानंवसंततिलकेनाह होरेति होरालग्नंइंदुश्चंद्रः सूरिर्जीवः रविरादित्यः एतैर्विबलैर्वीर्यरहितैः प्रष्टानरूणांवृक्षाणांजन्मवक्त
तिइतिवक्तव्यम् तत्रायंविशेषः तोयस्थलइतितत्रनरूभवोवृक्षजन्मकिं तोयेजलेस्थलेनिर्जलेचेति तत्प्रभेदस्तद्विकल्पोंशकृतोनवांशकविहितः
तत्रपरराश्यंशकोदयेतोयसमीपजान्वृक्षान नूपजान्तोयराशयः कर्कटमकरपश्चार्द्धमीनाः एतैरनूपजवृक्षजन्मेतिज्ञानं इतरराश्यंशकोदये
स्थलवृक्षजन्मज्ञानं तत्रापिसंख्येय लग्नाद्ग्रहइति उदितांशैः स्थलचारीजलचारीवाप्रभवति तदधिपतिर्यावत्संख्यराशौलग्नाद्व्यवस्थितस्ता
वंतएवसंख्यास्तरवोवृक्षाः स्थलजाजलजावावक्तव्याः अत्राप्यंशकपतिवशाद्वक्ष्यमाणायुर्दायविधिनाद्वित्रिगुणत्ववाच्यं स्वतुंगवक्रोपग

होरेंदुसूरिरविभिर्विबलैस्तरूणांतोयस्थलेतरुभवोंशकृतःप्रभेदः लग्नाद्ग्रहःस्थलजलर्क्षपतिस्तुयावां
स्तावंतएवतरवःस्थलतोयजाताः ६ तैस्त्रिसंगुणंद्विरुत्तमस्वांशकभागगैरिति अत्राद्वित्रिगुणत्वेप्रासेयावंत्योगणनाप्र

वंति तावंत्यःकार्यइत्यागमविदः तथाचसारावल्याम् लग्नार्कजीवचंद्रैरबलैःशेषैश्चमूलयोनिःस्यात् स्थलजलभवनविभागाद्वृक्षादीनां
प्रभेदकराः स्थलजलयोगोलग्नाद्यावतिराशौतुतेपिनावंतः द्वित्रिगुणत्वंतेषामायुर्दायप्रकारोक्तं ६ अधुनास्थलजलजानामंशस्वामिव
शाद्वृक्षाणांविशेषज्ञानंमंदाक्रांतयाह अंतःसारानिति रविःसूर्योंशकपतिरंतःसारान् मध्यदृढान् शिंशपादीन्वृक्षान्जनयतिउत्पाद
यति सूर्यसूनुरार्किर्दुर्भगान्दृष्ट्यनसौरभियान्कुशप्रभृतीन्जनयति तुहिनकिरणश्चंद्रः क्षीरोपेतान्सक्षीरान्इक्षुप्रभृतीन्जनयति
भौमःकुजःकंटकाढ्यान्कंटकबहुलान्खदिरप्रभृतीन्जनयति वागीशज्ञाविति वागीशोबृहस्पतिः ज्ञोबुधः एतौद्वौयथासंख्येनसफ

लविफलान्वृक्षान्जनयतः तत्रबृहस्पतिः सफलानाम्रवृक्षप्रभृतीन् बुधोविफलान् येषांलोकेपुष्पमेवोपयुज्यतेनफलानितान्जनयति शुक्रः
पुष्पवृक्षान् मालत्यादीन्जनयति इंदुश्चंद्रः भूयः पुनः स्निग्धान् सचिक्कणान् धवदेवदारुप्रभृतीन्जनयति भूमिपुत्रोंगारकः कटुकविटपा
न् भल्लातकप्रभृतीन्जनयति अत्रोपभयजनितत्वनिर्देशाच्चंद्रभौमयोर्विकल्पनादेशः ७ अथभूतरुशुभाशुभज्ञानंसंख्याचवंशस्थेना
ह शुभोशुभर्क्षेति सएवस्थलजलांशपतिर्ग्रहः शुभस्तत्कालमशुभर्क्षेपापग्रहराशौव्यवस्थितोभवति तदारुचिरंतरुंशोभनंवृक्षंकु
भूमिजमशोभनभूमिजातंवदेत् अन्यथाविपर्ययेविपरीतंवृक्षंकरोति अंशपतिरशुभस्तत्कालंशुभग्रहराशिस्थोभवति तदाअशोभ-

अंतःसारान्जनयतिरविर्दुर्भगानस्तूर्यसूनुः क्षीरोपेतानतुहिनकिरणः कंटकाढ्यांश्चभौमः वागीशज्ञौसफलविफलान्पुष्प
वृक्षांश्चशुक्रः स्निग्धानिंदुः कटुकविटपान् भूमिपुत्रश्च भूयः ७ शुभोशुभर्क्षेरुचिरंकुभूमिजंकरोतिवृक्षंविपरीत-
मन्यथा परांशकेयावतिविच्युतःस्वकाद्भवंतितुल्यास्तरवस्तथाभिधाः ८

तंवृक्षंशोभनभूमिजातंवदेत् अर्थादेवशुभग्र
हेशुभक्षेत्रस्थेशुभंवृक्षंशोभनभूमिजातंवदेत् अशुभग्रहे अशुभक्षेत्रस्थेअशोभनवृक्षमशोभनभूमिजातंवदेत् परांशकेयावतीति-
स्वस्थलजलांशपतिर्ग्रहः स्वकादात्मीयादंशकाद्विच्युतश्चलितोयावत्संख्येपरनवांशकेव्यवस्थितः स्वमंशमतिक्रम्ययावत्संख्येपरनवांशके
वर्तते तत्तुल्यास्तत्संख्यास्तथोक्तस्तज्जातीयाश्चतरवोवृक्षाभवंतितावंतएवस्थलजाजलजावातरवःभाक्संख्ययालभ्यचेति तत्रपुनःसंख्या
करणाद्विकल्पेनादेशइति तथाचसारावल्याम् स्वांशात्परांशगामिषुयावत्संख्याभवंतितावंतः स्थलजावाजलजावातरवःभाक्संख्ययाप्रव

देदाति ८ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौवियोनिजन्माध्यायस्तृतीयः ३ अथातोनिषेकाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावृतौस
निगर्भाधानमित्यतः ऋतुनिरूपणमृतावपिस्त्रीपुरुषसंयोगज्ञानंवंशस्थेनाह कुजेंदुहेतुरिति कुजोभौमः इंदुश्चंद्रः तौहेतूकारणंनिमित्तं
यस्यरजसः तत्कुजेंदुहेतुप्रतिमासंमासेमासेप्रतीतिर्भातिमासंस्त्रीणांप्रतिमासमार्तवंकुजेंदुहेतुप्रतिमासग्रहणेनप्रथमोद्भूतरजोनिवृत्तिंद
र्शयन् गर्भग्रहणक्षममार्तवंप्रदर्शयति ऋतौभवमार्तवंकथमित्याह गतेतुपीडर्क्षमनुष्णादीधिताविति अनुष्णादीधितौशीतमयूखे
चंद्रेपीडर्क्षगतेप्रभूतत्वात्स्त्रीणामनुपचयगृहाश्रितेआर्तवकारणंभवति अर्थादेवयदिचंद्रःकुजसंदृष्टोभवति एतदुक्तंभवति स्त्रियो

इतिश्रीभट्टोत्पलवि॰बृहज्जा॰विवृत्तौवियो॰तृतीयः ३ कुजेंदुहेतुप्रतिमासमार्तवंगतेतुपीडर्क्षमनुष्णादी
धितौ अतोन्यथास्थेशुभपुंग्रहेक्षितेनरेणसंयोगमुपैतिकामिनी १

जन्मर्क्षादनुपचयसंस्थश्चंद्रमास्तत्रचयद्यंगार
केणदृश्यतेतदागर्भग्रहणक्षममार्तवहेतुर्भवति अन्यत्रबालवृद्धातुरवंध्याभ्यः अत्रचबादरायणः स्त्रीणांगतोनुपचयर्क्षमनुष्णरश्मिः
संदृश्यतेयदिधरातनयेनतासां गर्भग्रहार्तवमुशंतितदानवंध्यावृद्धातुराल्पवयसामपिचैतदिष्टं १ तथाचसारावल्याम् अनुपचय
राशिसंस्थेकुमुदाकरबंधवेरुधिरदृष्टे प्रतिमासंयुवतीनांभवतीहरजोब्रुवंत्येके इंदुर्जलंकुजोग्निर्जलमस्रंत्वग्निरेवपित्तंस्यात्
एवंरक्तेक्षुभितेपित्तेनरजःप्रवर्ततेस्त्रीषु एवंयद्भवतिरजोगर्भस्यनिमित्तमेवकथितंतत् उपचयसंस्थेविफलंप्रतिमासंदर्शनंतस्य
एवंगर्भग्रहणयोग्यमार्तवंप्रदश्यर्यस्त्रीपुरुषसंयोगसंभवासंभवौप्रदर्शयति अतोन्यथास्थइति अतोन्यथा अस्मादुक्तप्रकारादन्यथास्थे

विपर्ययस्थेचंद्रमसि तत्रोक्तविपर्यस्थः पुरुषजन्मराशेरुपचयस्थश्चंद्रमायदि भवति तस्मिन् शुभेनसौम्येनग्रहेण गुरुणेक्षिते दृष्टे कामिनी स्त्रीनरेणपुरुषेणसहसंयोगंमैथुनसुपैतिगच्छतीतिवक्तव्यम् नन्वत्रातोन्यथास्थ इतिस्त्रियाउपचयस्थः कस्मान्नव्याख्यायते अत्रुक्तमेतत् प्राधान्यात्पुरुषस्यैव यस्माद्बादरायणः पुरुषोपचयगृहस्थोगुरुणायदिदृश्यतेहिममयूखः स्त्रीपुरुषसंयोगंतदावदेदन्यथानैवमिति सा-रावलीकारेणसामान्येनोक्तं तद्यथा उपचयभवनेशशभृत्दृष्टोगुरुणासुहृद्भिरथवासौपुंसांकरोतियोगंविशेषतः शुक्रसंदृष्टः कस्मिन्कालेयंविचारः उच्यते चतुर्थदिनेस्नातायां तथामणित्थः ऋतुविरमेस्नातायांयद्युपचयस्थः शशीभवति बलिनागुरुणादृष्टोभर्त्रासह-संगमश्चतदा राजपुरुषेणरविणावीक्षितेचंद्रे सौम्येनचपलमतिनाभृगुणाकांतेनरूपवता भृत्येनसूर्यपुत्रेणायातिस्त्रीसंगमं-

यथास्तराशिर्मिथुनंसमेतितथैववाच्योमिथुनप्रयोगः असद्गृहालोकित
संयुतेस्तेसरोषइष्टैःसविलासहासः २

हितदा एकैकेनफलंस्यात्दृष्टेनान्यैःकुजादिभिःपापैः सर्वैःस्वगृहंत्यक्त्वागच्छतिवेश्यापदंयुवतिः १ अथमैथुनप्रकारज्ञानमिंद्रवज्रयाह यथास्तराशिरिति आधानलग्नात्सप्तमलग्नाद्वायोस्तराशिःसप्तमोस्तलग्नंस्तत्संज्ञकोयोजंतुस्तन्मिथुनं स्त्रीपुमांसौयथायेनप्रकारेणसमेतिसंयोगंस्फुरतंयाति तथानेनैवप्रकारेणतस्यनरस्यमिथुनप्रयोगः संयोगोवाच्योवक्तव्यः तस्मिन्नेवास्तेसप्तमेस्थानेअसद्गृहालोकितसंयुतेपापग्रहैर्दृष्टेयुक्तेवासरोषः सकलहोमिथुनप्रयोगोवा-च्यः इष्टैःसौम्यैर्युतदृष्टेसविलासहासः सीत्कारादिसंयुक्तोमिथुनप्रयोगोवाच्यः अर्थादेवनकेनचिद्युतदृष्टेनसरोषोनापिसविलासहासइति

मिथ्यश्चुनदृष्टेसरोषोसविलासहासश्चेति तथाचसारावल्याम् द्विपदादयोविलग्नात्स्मरणंकुर्वंतिसप्तमेयद्वत् तद्वत्पुरुषाणामपिगर्भाधानंसमादे
श्यं अस्तेशुभयुतदृष्टेसरोषकलहंभवेत्तत्र सौम्यैःसौम्यंस्मरणंवात्स्यायनसंप्रयोगकारव्यातं २ अथगर्भसंभवासंभवज्ञानंवंशस्थेनाह र
वीति रविःसूर्यः इंदुश्चंद्रः शुक्रःसितःअवनिजोंगारकः एतैःस्वभागगैर्यत्रराशौस्वनवांशकस्थितैरपत्यंभवति गर्भसंभवोभवतीत्यर्थः य
दिचसर्वेस्वभागगानस्युस्तदापुरुषापचयर्क्षगाभ्यांसूर्यसिताभ्यांस्वनवांशकस्थाभ्यामेवंगर्भसंभवोवाच्यः एवंभौमचंद्राभ्यांनार्युपचयर्क्षगा
भ्यांस्वनवांशकस्थाभ्यामाधानकालेऽवश्यमेवापत्यंभवति गर्भसंभवोभवतीत्यर्थः यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तम् बलयुक्तौस्वगृहांशे

रवींदुशुक्रावनिजैःस्वभागगैर्गुरौत्रिकोणोदयसंस्थितेपिवा भवत्यपत्यं-
हिविबीजिनामिमेकराहिमांशोर्विदृशामिवाफलाः ३ ७ ७

ष्वर्कसितावुपचयर्क्षगौपुंसां स्त्रीणांवाकुजचंद्रौयदातदागर्भसंभवोभवति गुरौत्रिकोणोदयसंस्थितेपिवेति गुरौबृहस्पतौत्रिकोणयोर्नवपं
चमयोरुदयेलग्नेपिवासंस्थितेएषामन्यतमस्थानस्थेपिअपत्यंभवति गर्भग्रहणं विबीजिनामिमेइति हियस्मादर्थे इमेहियोगाः विबी
जिनांषंढानांविगतंबीजंवीर्यंयेषांस्त्रीपुरुषाणांतेषामफलाविद्यमानाअपिनसंभवंति अत्रोदाहरणं कराहिमांशोर्विदृशामिवाफलाइति य
थाहिमांशोःशीतरश्मेः चंद्रस्यकराररश्मयोविद्यमानाअपिविदृशामंधानामफलानिष्फलाविगतादृशोयेषांतेविदृशः तेषामिवेति ३ अ
धुनास्त्रीपुंसयोराधानकालवशादासवावधियावच्छुभाशुभज्ञानंवंशस्थेनाह दिवाकरेति दिवाकरात्सूर्यात्स्मरगौसप्तमस्थानस्थौकुजा

र्कजौकुजोंगारकोर्कजः सौरिः यदि भवतः तदा पुंगलस्य मनुष्यस्य गदमदौ रोगमदौ भवतः एतदुक्तं भवति आधानकाले यत्रार्कः स्थितस्तस्मा
त्सप्तमेस्थाने यदांगारको भवति सौरो वा तदा पुंसो रोगमदो भवति स्वमासे एवमिंदोः चंद्रात्सप्तमो भौमः सौरो वा भवति तदा योषितः स्त्रियो रो
गमदो भवति स्वमासे एव व्ययस्वगौ मृत्युकराविति तावेव कुजसौरौ व्ययस्वगौ द्वादशद्वितीयगौ तयोर्दिवाकरेंद्वोः सकाशादुभयत्र पार्श्वे
स्थितयोस्तदा पुंगलयोषितोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्युकरौ भवतः एतदुक्तं भवति सूर्यादर्को द्वादशो द्वितीयो द्वितीयेन तदा तयोर्मध्ये यो बलवान्स-
स्वमासे मृत्युकरो नरस्य भवति चंद्राद प्येवं व्यवस्थिते चंद्रादर्को द्वादशो द्वितीयो द्वितीयेन तदा तयोर्मध्ये यो बलवान्स स्वमासे मृत्युकरो स्त्रियाः भ

दिवाकरेंद्वोः स्मरगौ कुजार्कजौ गदप्रदौ पुंगलयोषितोस्तदा व्ययस्वगौ मृत्युकरौ युतौ तथा तदेकदृष्ट्या मरणाय कल्पि
तौ ४ दिवार्कशुक्रौ पितृमातृसंज्ञितौ शनैश्चरेंदू निशि तद्विपर्ययात् पितृव्यमातृष्वसृसंज्ञितौ च तावथौजयुग्मर्क्षग
तौ तयोः शुभौ ५

वति युतौ तथेति तदिति कुजसौरयोः परामर्शः तयोः कुंजसौरयोर्मध्याद्यदेकेनादित्यो युतः सहितो भवत्यन्येन-
दृश्यते तदा नरस्य मरणाय कल्पितो निश्चितः एवं चंद्रमा यद्येकेन युक्तो भवत्यपरेण दृष्टः तदा स्त्रियो मरणाय कल्पितः द्वयोर्मध्ये यो बलवान्त-
स्य मासे इति ४ अथ निषिक्तस्य पितृमातृपितृव्यमातृस्वसृणां शुभाशुभज्ञानं वंशस्थेनाह दिवार्कशुक्राविति दिवा दिने निषिक्तस्य जात
स्य वा जंतोर्यथाक्रमं पितृमातृसंज्ञितावर्कशुक्रौ भवतः पितृसंज्ञकोर्को मातृसंज्ञकः शुक्रः एवमेव निशि रात्रौ निषिक्तस्य जातस्य वा शनैश्चरें
दू सौरचंद्रौ शनैश्चरो पितृसंज्ञकः चंद्रो मातृसंज्ञकः तद्विपर्ययादिति तद्विपर्ययाद्दिवारात्रिव्यत्ययात्तावेव पूर्वोक्तौ ग्रहौ पितृव्यमातृस्वसृसं-

ज्ञितौभवतः तत्रदिवानिषिक्तस्यजातस्यवाशनैश्चरोपितृव्यसंज्ञः चंद्रोमातृष्वसृसंज्ञः रात्रौनिषिक्तस्यजातस्यवार्कः पितृव्यसंज्ञकः शुक्रोमा
तृष्वसृसंज्ञः तत्संज्ञयोः प्रयोजनं तावर्थौजयुग्मर्क्षगतौतयोः शुभाविति तावेवयथोक्तौग्रहौतयोराजयुग्मर्क्षगतौशुभौज्ञेयौ ओजाविष-
मराशयोयुग्माः समराशयः तत्रदिवार्कोविषमर्क्षगोमेषमिथुनसिंहतुलाधन्विकुंभानामन्यतमस्थः पितुःशुभकृत् रात्रौपितृव्यस्यतथादि
वाशुक्रः समर्क्षगोवृषकर्कटकन्यावृश्चिकमकरमीनानामन्यतमस्थोमातुःशुभकृत् रात्रौमातृष्वसुः शनैश्चरोरात्रौविषमर्क्षगतः पितुः
शुभकृद्दिवापितृव्यस्यतथाचंद्रोरात्रौसमर्क्षगोमातुः शुभकृत् दिवामातृष्वसुः सामर्थ्यादेवोक्तविपर्ययस्थः सएवोक्तयोरशुभः यथादि
वासमक्षेत्रगतोर्कः पितुरशुभोरात्रौपितृव्यस्य दिवाविषमर्क्षगतः शुक्रोमातुरशुभोरात्रौमातृष्वसुः रात्रौसमक्षेत्रगतः शनैश्चरः पितुर

अभिलषद्भिरुदयर्क्षमसद्भिर्मरणमेतिशुभदृष्टिमयाते उदयराशिसहितेचयमेस्त्रीविगलितोडुपतिभूसुतदृष्टे ६

शुभोदिवापितृव्यस्यरात्रौविषमर्क्षगतश्चंद्रमामातुरशुभोदिवामातृष्वसुरिति ५ अथाधानप्रश्नमध्येआधानकालवशात्मातुर्मरणयो
गद्वयमाह उदयर्क्षमुदयलग्नमसद्भिःपापग्रहैरभिलषद्भिः तत्रोदयलग्नाभिलाषिभिः कश्चिल्लग्नाद्द्वितीयस्थग्रहोव्याख्यातः तेषामभि-
मतंयथोदयलग्नादनंतरंतदुभयस्यप्रत्यासन्नतयाभिलषत्युदयर्क्षमिति अन्येपुनर्लग्नाद्द्वादशस्थानस्थग्रहस्योदर्क्षाभिलाषंकथयंति यस्मा
त्तद्विहायोदयराशिगमनंग्रहःकरोति एवंलग्नाद्द्वादशस्थैःपापैर्लग्नेचयदिशुभदृष्टिंसौम्यग्रहदर्शनमयातेअप्राप्तेसौम्यग्रहैरदृश्यमानेस्त्री
योषिद्गर्भिणीमरणमेतिमृत्युंप्राप्नोति अत्रचभगवान्गार्गिः अशुभैर्द्वादशर्क्षस्थैः शुभदृष्टिविवर्जिते आधानलग्नेमरणंयोषितःप्रव-

देव बुधइति योगांतरमाह उदयराशिसहितेचयमेत्यादि यमेशनैश्चरेउदयराशिसहितेलग्नस्थेतस्मिंश्चविगलितेनोडुपतिनानक्षत्रस्वामिना क्षीणचंद्रेणभूसुतेनांगारकेणचदृष्टेवलोकितेस्त्रीगर्भिणीमरणमेति ६ अथयोगांतरंवैतालीयेनाह लग्नमुदयराशिरिंदुश्चंद्रएतौलग्नेंदू पापद्वयमध्यसंस्थितौलग्नस्थेचंद्रमसियद्येकः पापग्रहोद्वादशस्थोभवति द्वितीयस्थोपरः तदालग्नेंदूयुगपत्तुल्यकालेपापद्वयमध्यगावुच्यते अथालग्नेंदूविप्रकृष्टांशकान्वितौभवतस्तत्रैवेकः पापस्तावदप्राप्यस्थितोऽपरस्तावदतिक्रम्यस्थितस्तथापिलग्नेंदूपापद्वयमध्यगावुच्येते अथवाद्वादशस्थानेएकः पापोऽपरोद्वितीयेतृतीयेचंद्रश्चतुर्थेचपापोभवति तदापिलग्नेंदूपापद्वयमध्यगावुच्येते एवंलग्नेंदूय-

पापद्वयमध्यसंस्थितौलग्नेंदूनचसौम्यवीक्षितौ युगपत्पृथगेववावदेन्नारीगर्भयुताविपद्यते ७
क्रूरैः शशिनश्चतुर्थगेलग्नाद्वानिधनाश्रितेकुजे बंध्वंत्यगयोः कुजार्कयोः क्षीणेंदौनिधनायपूर्ववत् ८

दियुगपत्पापद्वयमध्यगतौनचसौम्यवीक्षितौशुभग्रहावलोकितौनभवतस्तदानारीस्त्रीगर्भयुताविपद्यते म्रियते पृथगेवेति अथवा पृथकस्थौ लग्नेंदूभवतस्तयोर्मध्यादेकतमोपिपापद्वयमध्यगोभवति सौम्यगृहदृष्टश्चनभवति तदानारीगर्भयुताविपद्यते म्रियतेइति पृथगेवेति अथवा लग्नात्तृतीयेचंद्रोद्वितीयचतुर्थद्वादशस्थाः पापाः तथापिलग्नेंदूपापमध्यगौभवतः अथवालग्नादेकादशेचंद्रोद्वितीयतृतीयद्वादशगाः पापास्तथापिलग्नेंदूपापद्वयमध्यगौभवतः युगपद्ग्रहणंपादपूर्णार्थंविस्पष्टार्थंवा तदर्थस्यपृथगेवसामर्थ्याल्लब्धत्वादत्रयोगकर्तॄणांग्रहाणांमध्याद्योबलीतन्मासिगर्भिणीमरणंभवतीतिसर्वत्रपरिभाषा ७ अथान्ययोगांतराणिवैतालीयेनाह क्रूरैरिति शशिनश्चंद्रात्क्रू

रैः पापग्रहैः चतुर्थस्थानस्थैर्निधनाश्रिते ऽष्टमस्थानस्थे कुजे भौमे एको योगः अथवा लग्नाच्चतुर्थैः पापैरष्टमे भौमे चैवं द्वितीयो योगः बंधुव्ययग
योः कुजार्कयोरिति लग्नाद्बंधुगते चतुर्थस्थे भौमे व्ययगते द्वादशस्थानस्थे ऽर्के सूर्ये यत्रतत्रस्थे क्षीणेन्दौ परीक्षीणे चंद्रे तृतीयो योगः एषामाधानका
ले कतमस्य संभवे मरणाय पूर्ववन्नारी गर्भयुता विपद्यत इति अधुना मातुः शस्त्रनिमित्तं मरणयोगं गर्भस्रावं चाधानलग्नवशाद्वैतालीयेनाह उ
दयास्त इति निषेककाले कुजार्कयोर्भौमसूर्ययोर्यथासंख्यमुदयास्तगयोर्लग्नसप्तमस्थयोर्लग्ने भौमे सप्तमस्थे ऽर्के गर्भयुतायाः भार्यायाः स्त्रि
यः शस्त्रकृतं शस्त्रहेतुकं मरणं निधनं वदेत् ब्रूयात् तथानेनैव प्रकारेणेति नारी गर्भयुता विपद्यत इत्यर्थः मासाधिपताविति गर्भमासेषु मा

उदयास्तगयोः कुजार्कयोर्निधनं शस्त्रकृतं वदेत्तथा मासाधिपतौ निपीडिते तत्कालं स्रवणं समादि
शेत् ९ शशांकलग्नोपगतैः शुभग्रहैस्त्रिकोणजायाऽर्थसुखास्पदस्थितैः तृतीयलाभर्क्षगतैश्च
पापकैः सुखी तु गर्भो रविणा निरीक्षितः १०

साधिपान्वक्ष्यति कललघनेत्यादिना तत्र निषेककाले यो ग्रहो भौमादिर
न्येन ग्रहेण युद्धे विजितो भवति पराजितो भवति यतः कुसुतादीनां युद्धमित्युक्तम् केतुना वाभिधूमित उल्कया वाभिहतः सोऽपि निपीडितग्रह इत्यु
च्यते सूर्याचंद्रमसौ क्रूरयुक्तौ दृष्टौ वा राहुणा ग्रहणे पीडितौ इत्युच्येते तस्यापि निपीडितस्य ग्रहस्य यो भवति मासो यस्मिन्मासे मासाधिपत्यं तस्य भव
ति तत्कालं तस्मिन्काले गर्भस्य स्रवणं च्युतिं समादिशेत् वदेत् ९ अधुना गर्भपुष्टिज्ञानं वंशस्थेनाह शशांकेति यत्र राशौ शशांकश्चंद्रः स्थि
तस्तत्रैव शुभग्रहैर्व्यवस्थितैर्बुधगुरुसितैरित्यर्थः अथवा लग्नस्थैः शुभग्रहैः लग्ने व्यवस्थितैः अथवा केश्चिच्छशांकोपगतैः केश्चिल्लग्नोपगतैः

एवंशशांकोपगतैः शुभग्रहैरुदयोपगतैर्वा अथवात्रिकोणजायार्थसुखास्पदस्थितैः त्रिकोणंनवपंचमेजायास्थानंसप्तमं अर्थस्थानंद्वि
तीयं सुखस्थानंचतुर्थं आस्पदस्थानंदशमं एतेषुत्रिकोणजायार्थसुखास्पदेषु यथासंभवंचंद्राल्लग्नाद्वाद्वयोर्वासमवस्थितैस्तथा पापकैः क्रू
रग्रहैश्चंद्राल्लग्नाद्वातृतीयलाभर्क्षगतैः तृतीयैकादशस्थानस्थैस्तैर्यथासंभवंद्वयोर्वास्थितैरविणासूर्येणयदिनिरीक्षितोदृष्टः शशीलग्नवाभव
ति यस्मादेवंयोगः सचदृश्यतेतदागर्भस्थः सुखीपुष्टिमान्भवति केचिद्गुरुणानिरीक्षितइतिपठंति तदयुक्तं यस्मात्सारावल्यामुक्तं होरेंदुयुतैः
सौम्यैस्त्रिकोणजायार्थसुखांबरस्थैर्वा पापैस्त्रिलाभयातैः सुखीचगर्भोनिरीक्षितोरविणा १० अथनिषिक्तस्यनिषेककालाज्जातस्यजन्मकालादु

ओजर्क्षेपुरुषांशकेषुबलिभिर्लग्नार्कगुर्विंदुभिः पुंजन्मप्रवदेत्समांशकगतैर्युग्मेषुतैर्योषितः
गुर्वर्कौविषमेनरंशशिसितौवक्रश्चयुग्मेस्त्रियंद्व्यंगस्थाबुधवीक्षणाच्चयमलौकुर्वंतिपक्षेस्वके ११

भयोरपिप्रश्नकालाद्वापुंस्त्रीविभागज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह ओजर्क्षेति ओजर्क्षेपुरुषांशकेष्विति लग्नमुदयलग्नं अर्कः आदित्यः गुरुर्जीवः इं
दुश्चंद्रः एतैर्लग्नार्कगुर्विंदुभिरोजर्क्षस्थैर्विषमराशिव्यवस्थितैर्नकेवलं यावद्विषमराशिव्यवस्थितैर्विषमनवांशगतैर्बलिभिश्चपुंसोजन्मवदेत् न
न्वत्रविषमनवांशग्रहणंनास्तिकथंव्याख्यातंविषमनवांशकगैरिति उच्यते पुरुषांशकेष्वितिवचनात्पुरुषराशीनामंशकेष्वित्यर्थः यएवंविषम
राशयस्तएवपुरुषराशयः समांशकगतैर्युग्मेष्विति तैरेवलग्नार्कगुर्विंदुभिर्युग्मेषुसमराशिषुव्यवस्थितैर्नकेवलंयावत्समांशकगतैर्युग्मराशि

नवांशकस्थैर्बलिभिश्चयोषितः स्त्रियोजन्मवदेत् अथैषांयथाभिहितानांलग्नग्रहाणामुभयविकल्पकानांबाहुल्यात्पुंस्त्रीनिर्देशः साम्येबलाधि
कत्वात् गुर्वर्कावििति गुरुर्जीवः अर्कआदित्यः एतावुभावपिविषमेविषमराशौगतौयत्रतत्रनवांशकस्थौनरंमनुष्यंकुरुतः बलग्रहणमप्यत्रा
नुवर्तते शशीचंद्रः सितःशुक्रः वक्रोंगारकः एतेयदिसबलाःयुग्मसमराशौगतायत्रतत्रनवांशकस्थास्त्रियंजनयंति द्व्यंगस्थाइति एत-
एवग्रहाद्व्यंगस्थायत्रतत्रराशौद्विशरीरनवांशकस्थाः बुधर्वाक्षणाश्चबुधदृष्यायमलौद्वौस्वपक्षेकुर्वंति स्वपक्षेआत्मीयपक्षे आत्मीयपक्षेपु
रुषनवांशकेस्त्रीनवांशकेचेत्यर्थः एतदुक्तंभवति चत्वारोद्विस्वभावामिथुनकन्याधन्विमीनाः तत्रमिथुनधन्विनौपुरुषांशकौक
न्यामीनौस्त्र्यंशकौ तेनयथासंभवंमिथुनधन्वंशगतावादित्यजीवौयदिबुधेनयत्रतत्रावस्थितेनदृश्येते तदायमलौद्वौपुरुषौवाच्यौ एवं
यथासंभवंकन्यामीनांशकगताः शशिशुक्रभौमाः यत्रतत्रावस्थितेनबुधेनदृश्यंते तदायमलेद्वेकन्येवाच्ये अथद्वावेववर्गौयथादर्शित-
स्थोबुधःपश्यति तदेकःपुरुषोद्वितीयाचकन्या नन्वत्रांशकग्रहणंनास्तितत्कथंव्याख्यातं द्विशरीरांशकेस्थितइति अनेनैवस्वल्पजा
तकेउक्तं बलिनौविषमेऽर्कगुरूनरंस्त्रियंसमग्रहेकुजेंदुसिताः यमलौद्विशरीरांशेष्विंदुजदृष्यास्वपक्षसमाविति अन्यथापुन
रुक्ततास्यात् ओजर्क्षेपुरुषांशकेष्वित्यनेनैवगतार्थत्वात् बलग्रहणमत्रानुवर्तनीयमिति ११ अथपुंजन्मयोगांतरमुपेंद्रवज्रयाह विहा
यलग्नमिति उक्तयोगाभावस्यावसरेनान्यथा आधानलग्नंपृच्छाकालिकंलग्नंवा लग्नंविहायत्यक्त्वासौरः शनैश्चरोलग्नाद्विषमर्क्षगतस्तृ
तीयपंचमसप्तमनवमैकादशस्थानानामन्यतमस्थः पुनर्जन्मकरःपुरुषजन्मकरोभवति प्रोक्तग्रहाणामिति प्रोक्तगृहाणांकथितयोगकर्तृ
णांग्रहाणांवीर्यबलमवलोक्यविचार्यप्रसूतौप्रसवकालेपुरुषोनरोंगनास्त्रीवावक्तव्या एतदुक्तंभवति यत्रपुरुषजन्मसंभवस्तत्रपुरुषोवा —

च्यः एवंस्त्रीयोगसंभवेस्त्रीवाच्या यत्रपुरुषजन्मयोग संभवः स्त्रीयोगजन्मसंभवश्चदृश्यतेतदायोयोगोबलवत्ग्रहाभिनिर्मितस्तद्वशात्पुंस्त्री जन्मवक्तव्यं १२ अथक्लीबजन्मयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह अन्योन्यमिति शशीचंद्रः रविरादित्यः एतौशशिरवीयथाक्रमंयुग्मौजर्क्ष गतौसमविषमराशिस्थावन्योन्यंपरस्परंयदिपश्यतः समराशिस्थश्चंद्रोविषमराशिगतमर्कं पश्यत्यर्कः शशिनंपश्यतितदाक्लीबजन्मयोग एकः यद्यार्किसौम्यावपि आर्किः सौरः सौम्योबुधः एतावार्किसौम्यौयथाक्रमंयुग्मौजर्क्षगतौ अन्योन्यंयदिपश्यतस्तदाद्वितीयोयोगः व क्रोवासमगमिति वक्रोंगारकोविषमर्क्षगः समगसमराशिस्थोदिनेशंसूर्यंपश्यतिसूर्यश्चांगारकंपश्यति तदातृतीयोयोगः असमेचंद्रोद

विहायलग्नंविषमर्क्षसंस्थः सौरोपिपुनर्जन्मकरोविलग्नात् प्रोक्तग्रहाणामवलोक्यवीर्यंवाच्यःप्रसूतौपु –
रुषांगनावा १२ अन्योन्यंयदिपश्यतःशशिरवीयद्यार्किसौम्यावपि वक्रोवासमगंदिनेशमसमेचंद्रोदयौचेत्स्थि
तौ युग्मौजर्क्षगतावपींदुशशिजौभूम्यात्मजेनेक्षितौपुंभागेसितलग्नशीतकिरणाःस्युःक्लीबयोगाःस्मृताः १३

यौचेदिति चंद्रःशशीउदयोलग्नमेतावसमेविषमराशाववस्थितौभूम्यात्मजेनांगारकेणसमराशिगेनेक्षितौदृष्टौतदाचतुर्थयोगः युग्मौजर्क्षग तावपीति इंदुश्चंद्रः शशिजोबुधःएतौयथासंख्यंयुग्मौजर्क्षगतौसमविषमराशिगौभूमिजेनभौमेनयत्रतत्रावस्थितेनवीक्षितौदृष्टौतदापं चमोयोगः पुंभागइतिसितःशुक्रः लग्नंउदयलग्नंशीतकिरणश्चंद्रः एतेसितलग्न शीतकिरणाः यत्रतत्रराशौपुंभागेविषमनवांशकेव्य वस्थिताभवंति तदाक्लीबजन्मयोगःषष्ठः तथाचबादरायणः अन्योन्यंरविशशिनौविषमाविषमर्क्षगौनिरीक्ष्येते इंदुजरविपुत्रौवातथैवच

युग्मकंकुरुतः वक्रोविषमेसूर्यः समगश्चैवंपरस्परालोकात् विषमर्क्षेलग्नेंदूसमराशिगः कुजोवलोकयति बुधश्चंद्रौकुजदृष्टौविषमर्क्षसमर्क्षगौ
नथैवोक्तौ ओजनवांशकस्थालग्नेंदुसितास्तथैवोक्ताइति एतेयोगाः पूर्वयोगानामभावेवक्तव्याः तेषांयोगानामेतेषाञ्चसंभवेतेषामेवबल-
वत्वं १३ अधुनाद्वित्रिगर्भसंभवयोगान् शार्दूलविक्रीडितेनाह युग्मेचंद्रसितावित्ति चंद्रसितौशशिशुक्रौयुग्मेसमराशौव्यवस्थितौतथाते
नैवप्रकारेणज्ञारजीवोदयाः ज्ञोबुधः आरोंगारकः जीवोबृहस्पतिः उदयोलग्नं एतेसर्वेएवौजभवनेविषमराशौस्युर्भवेयुः एवमेतेमिथुनंकु
र्युः दारिकादारकस्य लग्नेंदूउदयचंद्रौसमगौयुग्मराशिव्यवस्थितौनृनिरीक्षितौनरग्रहेणयेनकेनचित् दृष्टौभवतस्तथापिमिथुनंगर्भ

युग्मेचंद्रसितौतथौजभवनेस्युर्ज्ञारजीवोदयाः लग्नेंदूनृनिरीक्षितौचसमगौयुग्मेषुवाप्राणिनः कु
र्युस्तेमिथुनंग्रहोदयगतान्द्व्यंगांशकान्पश्यतिस्वांशेज्ञेत्रितयंज्ञगांशकवशाद्युग्मंत्वमिश्रैःसमं १४

संस्थंवाच्यम् युग्मेषुवाप्राणिनः नएवपूर्वोक्ताज्ञारजीवोदयाः सर्वएवयुग्मेषुसमराशिषुस्थिताः प्राणिनोबलिनोभवंति तथापिमिथुनंकुर्युः
ग्रहोदयगतानित्यादि ग्रहाः सर्वएवद्व्यंगांशकेषुद्विस्वभावनवांशकेषुगताः प्राप्ताः उदयोलग्नंचद्व्यंगांशकेषुगतः तान्ग्रहोदयगतान्द्व्यं-
गांशकान् स्वांशेस्वनवांशकस्थेज्ञेबुधेपश्यतिसतितदात्रितयंवक्तव्यं तत्रायंविशेषः ज्ञगांशकवशाद्युग्मंतुइतिज्ञोबुधोगतोव्यवस्थितो
यस्मिन्नवांशकेस्थितः तद्वशाद्युग्मं बुधोयस्मिन्नवांशकेव्यवस्थितः सयल्लिंगांशकस्तल्लिंगंतत्रगर्भेयुग्मंवक्तव्यं एकस्तद्विपरीतः एतदु
क्तंभवति मिथुनांशकस्थोबुधोयदाग्रहोदयगतान् द्व्यंगांशकान्पश्यति तदागर्भेदारकद्वयंदारिकाचैकावक्तव्या अथोकन्यानवांशकस्थो

बुधोद्वंगांशकव्यवस्थितान् ग्रहोदयान्पश्यति तदा गर्भे दारिकाद्वयं एकं च दारकं वक्तव्यं अभिश्रैः सममिति तैर्ग्रहोदयबुधैरमिश्रस्थितैर्द्वि
स्वभावसमानलिंगस्थितैस्त्रिनयं समम् एकलिंगवक्तव्यम् एतदुक्तं भवति मिथुननवांशकव्यवस्थितो बुधो मिथुनधन्व्यंशकव्यवस्थितान् ग्रहो
दयान्पश्यति तदा गर्भे दारकत्रितयं वक्तव्यं अथ कन्यांशकव्यवस्थितो बुधः कन्यामीनांशकव्यवस्थितान् ग्रहोदयान्पश्यति तदा गर्भे दारिकात्रित
यं वाच्यमिति तथा च सारावल्याम् समराशौ शशिसितयोर्विषमे गुरुवक्रसौम्यलग्नेषु योगेऽस्मिन् गर्भगतं नूनं मिथुनं तु विज्ञेयम्
लग्नेंदू वासमगौ पुंग्रहदृष्टौ च मिथुनजन्मकरौ उदयलग्नज्ञवक्रगुरवो बलिनः समराशिगास्तथैवोक्ताः द्विशरीरांशकयुक्तान् ग्रहान्
विलग्नं च पश्यतीं दुस्सुते कन्यांशे द्वे कन्ये पुरुषश्चानिषिच्यते गर्भे मिथुनांशे कन्यैका द्वौ पुरुषौ त्रितयमेवं स्यात् मिथुनधनराशिग

धनुर्धरस्यांत्यगते विलग्ने ग्रहैस्तदंशोपगतैर्बलिष्ठैः ज्ञेनार्किणा वीर्ययुतेन दृष्टे संति प्रभूता अपि कोशसंस्थाः १५

तान् ग्रहान्विलग्नं च पश्यतीं दुस्सुतः मिथुनांशस्थश्च यदा पुरुषत्रितयं तदा गर्भे कन्यामीनांशकस्थान्विहगान्उदयं युवति भागगताः पश्यति शी
तगुनतयः कन्यात्रितयं तदा गर्भे १४ अधुनात्यधिकगर्भसंभवयोगज्ञानमुपजातिकयाह धनुरिति धन्विलग्ने धनुर्धरांशके वोदयलग्नमुपग
ते धनुर्धरस्य धनुषोंऽत्यगगते विलग्ने धन्व्यंशके चोपगते ग्रहैः सर्वैरेव तदंशोपगतैर्यत्रतत्रराशौ धन्विनवांशकस्थैर्न केवलं यावद्बलिष्ठैर्वीर्यवद्भि
स्तस्मिंश्च लग्ने ज्ञेनार्किणा च दृष्टे ज्ञेन बुधेन आर्किणा शनैश्चरेण च वीर्ययुतेन बलवता दृष्टे वलोकिते प्रभूता बहवः कोशसंस्था जरायुवेष्टित
विग्रहा गर्भे संति भवंतीति पंचसप्तदश यावत् पूर्वमुक्तं मासाधिपतौ निपीडिते तत्कालं स्रवणं समादिशेदिति १५ तदधुना गर्भस्य मासा-

धिपानन्नोटकेनाह कललइति सिताद्याग्रहागर्भस्यप्रथममासात्प्रभृतिकललादीनिभवंतिवर्तयंति तद्यथा गर्भस्यप्रथमेमासिकललंभवति शुक्रशोणितेघनेसंमिश्रीभूते तत्रगर्भस्यतस्मिन्मासेसितः शुक्रोधिपतिः द्वितीयेघनताकाठिन्यंभवति तत्रतस्यकुजोंगारकोभौमोधिपतिः तृतीयेंकुरोत्पत्तिर्हस्तायवयवजन्मतत्रजीवोबृहस्पतिरधिपतिः चतुर्थेस्थिसंभवः तत्रसूर्योरविरधिपतिः पंचमेचर्मसंभवस्तत्रचंद्रोधिपतिः षष्ठेंगजसंभवो लोमजन्मतत्रार्किःसौरोधिपतिःसप्तमेचेतनतासंभवोभवतिचेतनतास्वभावःतत्रबुधोधिपतिःबुधमासात्परतोयेन्येशेषामासास्तेगर्भस्यशनोद्वेगप्रसवक्र-रास्तेषुचोदयपतिचंद्रसूर्यनाथाःस्वामिनः क्रमशोगदिताः उक्ताः तत्राष्टमेमासिगर्भस्थोजंतुरशनंकरोति मात्राभुक्तंपीतंरसादिः तस्या

कललघनांकुरास्थिचर्मांगजचेतनताः सितकुजजीवसूर्यचंद्रार्किबुधाःपरतः उद
यपचयसूर्यचंद्रनाथाःक्रमशोगदिताः भवंतिशशभाशुभंचमासाधिपतेःसदृशं १६

नाभिलग्ननालिनंसंक्रमतेतत्रगर्भाधानलग्नाधिपतिर्योग्रहःसप्तमासाधिपतिः नवमेगर्भस्थस्योद्वेगोभवति तत्रचंद्रोधिपतिर्भवति दशमेगर्भस्य प्रसवोप्रसूतिर्भवति तत्रसूर्योरविरधिपतिः तथाचस्वल्पजातके कललघनावयवास्थित्वग्रोमस्मृतिसमुद्भवाः क्रमशः मासेषुशुक्रकुज जीवसूर्यचंद्रार्किसौम्यानाम् प्रशनोद्वेगप्रसवाःपरतोलग्नेशचंद्रसूर्याणामिति अत्रप्रथमद्वितीय मासाधिपयोर्यवनेश्वरेणसहमतभे-दः तथाचतद्वाक्यम् कुजास्फुजिज्जीवरवींदुसौरशशांकलग्नेंदुदिवाकराणाम् मासाधिपत्यप्रभवोनचैषांजयोपघातैर्ग्रहवद्भवंति आद्येतु मासेकललंद्वितीयेपेशिस्तृतीयेपिभवंतिशाखाः १ अस्थीन्यथस्नायुशिराश्चतुर्थेमज्जात्वचर्माण्यपिपंचमेतु षष्ठेत्वसृग्रोमनखोपक्रन्व

चेतः स्थिताः सप्तममासचेष्टाः तृष्णाशनास्वादनमष्टमेस्यात्पूर्वापरार्थानवमेरतिश्च स्रोतोभिरुद्घाटितपूर्णदेहोगर्भोर्कमासेदशमेप्रसूते आ
चार्यस्यबहुमतमासानामभिमतमिनिभवति शुभाशुभंच मासाधिपतेः सदृशंगर्भस्थस्यमासाधिपतिसदृशं शुभमशुभंफलंभवति
एतदुक्तंभवति आधानकालेयोग्रहोनिपीडितोभवतितन्मासिगर्भस्यपतनंकलुषेमंदरश्मौ विवर्णेपीडनंनिर्मलेशुजालसंपन्नेबलवतिपुष्टि-
रिति तथाचसूक्ष्मजातके कलुषैःपीडापतनंनिपीडितैर्निर्मलैःपुष्टिरिति अथचान्यैःशास्त्रकारैर्विशेषउक्तःतत्किंचित्प्रदृश्यते तथाचसा
रावल्याम् तत्रशुभाशुभमिश्रैः कर्मभिरधिवासितात्विपर्यन्तोतः गर्भावासेनिपतनिसंयोगेशुक्रशोणितयोः मिथुनस्यमनोभावोयादृक्

त्रिकोणगेज्ञेविबलैस्तथापरैर्मुखांघ्रिहस्तैर्द्विगुणास्तदाभवेत् अ
वाग्गवींदावशुभैर्भसंधिगैःशुभेक्षितेश्चेत्कुरुतेगिरंचिरात् १७

भवलस्यसंभवति श्लेष्मादिभिश्चदोषैस्तत्तुल्यगुणोनिषिक्तस्य यादृक्पश्यतिसौम्यस्तत्तुल्यबलगुणंसुतंसमाधत्ते पितृजननीसादृश्यंरवेःश
शांकस्यबलयोगात् सुबोधमेतत् १६ अथाधिकांगमूकचिरलब्धगिरांसंभवयोगान्वंशस्थेनाह त्रिकोणगेति ज्ञेबुधेत्रिकोणगेलग्नान्न
वमस्थेपंचमस्थेवातस्माद्बुधादपरैरन्यैःसर्वैर्ग्रहैर्यत्रतत्रावस्थितैर्विबलैर्वीर्यरहितैर्मुखांघ्रिहस्तैर्द्विगुणोगर्भस्थोवाच्यः द्विशिरश्चतुष्पाच्चतु
र्भुजइत्यर्थः त्रिकोणगेज्ञेइत्यत्रकेचिन्मूलत्रिकोणगेबुधेकन्यागतइत्याहुः तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः बलहीनैर्ग्रहैःसर्वैर्नवपंचमगेबुधे
द्विगुणांघ्रिशिरोहस्तोभवत्येकोदरस्तथा १ अवागिति गविवृषेस्थितेइंदौचंद्रेःशुभैःपापैर्भसंधिगैःकर्कटवृश्चिकमीनानामंत्यनवांश

कस्थैर्यथासंभवंतदाअवाङ्मूकोगर्भस्थोवाच्यः शुभेक्षितइतिचेच्छब्दोप्यर्थे एवंविधेयोगेयदिशुभेक्षितः सौम्यग्रहदृष्टश्चंद्रोभवतितदाजा
तस्यचिराद्बहुनाकालेनगिरंवाचंकुरुते अर्थादेव पापवीक्षितेवाग्धानइति एवंयोगेमिश्रग्रहवीक्षितेयदासौम्याबलिनस्तदाचिरेणकालेन
लब्धवाग्भवतियदापापाबलिनस्तदानैवेति अत्रचभगवान्गार्गिः कुलीरालिझषांतस्थैः पापैश्चंद्रे वृषोपगे मूकःपापेक्षितेःसौम्यैश्चिरेण
लभतेगिरं मिश्रदृष्टैर्ग्रहैर्हीनैर्मूकोबालश्चवाक्किरादिति १७ अधुनासदन्तकुब्जजडजन्मयोगान्मंदाक्रांतयाह सौम्येति रविजःशनैश्चरः
रुधिरोंगारकः यत्रतत्रराशौशनैश्चरांगारकौसौम्यर्क्षांशेबुधनवांशकेमिथुनांशकेकन्यांशकेवाभवतः अथवाबुधर्क्षेमिथुनकन्ययोरन्यतमे

सौम्यर्क्षांशेरविजरुधिरौचेत्सदंतोत्रजातःकुब्जःस्वर्क्षेशशिनितनुगेमंदमाहेयदृष्टे पंगु-
र्मीनेयमशशिकुजैर्वीक्षितेलग्नसंस्थेसंधौपापेशशिनिचजडःस्यान्नचेत्सौम्यदृष्टः १८ ॥

राशौस्थितौभवतः चेच्छब्दोयद्यर्थे यद्येवंतदात्रास्मिन्योगेसदंतोदंतसहितोगर्भस्थोवाच्यः केचित्सौम्यर्क्षांशेमिथुनेमिथुनांशकेकन्यायांक
न्यांशकेचेतीच्छंति ऋक्षांशयोर्युगपद्ग्रहणात् अंशशब्देनकेवलेनैवसिद्धिःस्यात्तदृक्षग्रहणमतिरिच्यतइति एवंविधेयोगेगर्भस्थः सदं
तोभवतिजातोवा कुब्जःस्वर्क्षइति शशिनिचंद्रेस्वर्क्षेआत्मीयराशौकर्कटस्थितेतथाभूतेचतनुगतेतथाभूतेमंदमाहेयदृष्टे मंदेनशनैश्च
रेणमाहेयेनांगारकेणचदृष्टेवलोकितेचंद्रेगर्भस्थोकुब्जोवाच्यः पंगुर्मीनइति मीनेलग्नसंस्थेयमशशिकुजैः दृष्टेपंगुर्गर्भस्थोभवति यमः
शनैश्चरः शशिश्चंद्रः कुजःभौमः एतैर्वीक्षितेदृष्टेपंगुःपादविकलोगर्भस्थोवाच्यः संधौपापेइति पापेआदित्यकुजसौराणामन्यतमेशशि

निचचंद्रेसंधौकुर्कटवृश्चिकमीनांत्यनवांशगतेर्यथासंभवंगर्भस्थोजंतुर्जडः श्रोत्रेंद्रियहीनोवाच्यः नचेत्सौम्यदृष्टइति एतेयोगकर्तारोग्रहायथादर्शि
तानचेद्यदिसौम्यैः शुभग्रहैर्दृष्टानभवंति नदेतद्योगचतुष्टयंपूर्णवक्तव्यं सौम्यैर्बलिभिर्निरीक्षितायोगानभवंति मध्यबलैर्हीनबलैर्वादृष्टास्तदा
असमग्रफलाभवंतीति १८ अधुनावामनहीनांगौदोधकेनाह सौरशशांकइति मकरांत्यविलग्ने मकरस्यांत्यनवांशकेविलग्नस्थे नवमनवां
शकोदयमानःसचमकरस्यभवतीत्यर्थः तस्मिंश्चसौरशशांकदिवाकरदृष्टे सौरःशनैश्चरः शशांकश्चंद्रः दिवाकरःसूर्यः एतैरवलोकितेर्वा
मनकोगर्भस्थोवाच्यः धीनवमोदयगेरिति अत्रकेचिदेवंव्याचक्षते यदालग्नेद्वितीयेद्रेक्काणोदयोभवति तदातस्यपंचमराशिसंबंधित्वाद्धीद्रे

सौरशशांकदिवाकरदृष्टे वामनकोमकरांत्यविलग्ने धी
नवमोदयगेश्चदृक्काणेःपापयुते२भुजांघ्रिशिरःस्यात् १९

क्काणइत्याख्यातस्मिन्द्वितीयेद्रेक्काणेपा पग्रहयुतेउदयमनुप्रासेनवमेतस्मिन् सौरशशांकदिवाकरदृष्टेगर्भस्थोऽभुजोभुजहीनोवाच्यःए
वंयदालग्नेतृतीयस्यद्रेक्काणस्यउदयोभवति तदातस्यनवमराशिसंबंधित्वान्नवमद्रिक्काणइत्याख्या तस्मिन्नुदयेपापयुतेसौरशशांकदिवाक
रदृष्टेऽनंघ्रिःपादहीनोगर्भस्थोवाच्यः एवंप्रथमद्रेक्काणस्यलग्नसंबंधित्वादुदयद्रेक्काणइत्याख्यातस्मिन्नुदयगतेपापयुतेसौरशशांकदिवा
करदृष्टेऽशिराःशिरहीनोगर्भस्थोवाच्यः एतेषुयोगेषुसौरशशांकदिवाकराणांदर्शनयोगात्पापयुक्तइति केवलेनांगारकेणयुक्तेयोगोभवति
अन्येत्वन्येषांनवमोदयगेर्द्रेक्काणेःपापयुतेःकेवलमेवाभुजांघ्रिशिरसांसंभवंव्याचक्षते सौरशशांकदिवाकरदृष्टइत्यस्यानुवृत्तिंनेच्छंति अ

: विभुजोवानंध्रिर्वाविशिरावेति अन्येएवंव्याचक्षते य
एवतत्त्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाभुजहीनो
थ एवएतद्रेष्काणत्रयंयदापःपयुतंभवति तदापादहीनोग-
एतद्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाशिरोविहीनोग-
...न्येनगर्भस्थस्यसंभवमाहुः वयंपुनर्वाब्रूमः निषेक
विभुजोभवति एवंनवमेस्थानेद्रेष्काणोनवमद्र

. सौम्यैःसबुद्धुदलोचनः

शांकदिवाकरदृष्टस्त्भवति तदाअनंध्रिर्भवति तथानिषेककालेल
दाअशिरागर्भस्थोवाच्यः एषैवव्याख्यासाध्वी यस्माद्भगवा
पंचमेबाहुवर्जितं १ विपदंनवमस्थानेयदिसौम्यैर्नवीक्षितइति
...तकःस्याच्छनिरविचंद्रैर्वदेद्गर्भे १९ अथविकलजन्मज्ञा
संयुतेतथाभूतेकुजार्किनानिरीक्षितेभौमसौराभ्यांदृष्टेनयन

रहितो भवति नेत्ररहितोंधोगर्भस्थोवा [illegible] युक्ते सौरेंगारकेणदृष्टेदक्षिणाक्षिकाणः एवंसिंहलग्नेकेवले नचंद्रेणयुक्तेसौरेंगारकेणदृष्टेवामाक्षि [illegible] वन इति तस्मिन्नेवसिंहलग्नेऽर्कचंद्राभ्यांयुक्तेसौम्यासौम्यैः शुभ पापग्रहैर्दृष्टेगर्भस्थः सबुद्बुदलोचनः पु [illegible] तमयुक्ते प्राग्वत्पुष्पिनाक्षित्वंवाच्यं व्ययगृहगतइति निषेककाल लग्नाज्जन्मलग्नाद्वायस्यचंद्रमाव्ययगृहगत [illegible] स्यवामंचक्षुर्हिनस्तिवामाक्षिकाणः सभवतीत्यर्थः एवंरविरादित्यो लग्नाद्द्वादशोऽपरंदक्षिणंचक्षुर्हिनस्ति अ [illegible] गाइति यएतेयोगाः प्रागभिहितास्त्रिकोणगेज्ञे इत्यादिनाग्रंथेनशुभाशुभफ

व्ययगृहगतश्चंद्र [illegible] स्यपरंरविर्नशुभगादिता योगायाप्याभवंतिशुभेक्षिताः २०

लदास्तेषांसर्वेषामेवयोगानांयदायोगक [illegible] ग्रहैः शुभग्रहैः सौम्यग्रहैः दृष्टाभवंति तदानेयोगायाप्याभवंति पूर्णंयथोक्तंफलंनप्रयच्छं ति किंतुकिंचित्प्रयच्छंतीत्यर्थः २० [illegible] थप्रश्नआधानकालेयोगवशात्प्रसवकालज्ञानंवसंततिलकेनाह तत्कालमिंदुसहितेति तत्का लमिंदुः तत्कालेप्रश्नकाले आधानकालेवायस्मिन्राशौचंद्रमावर्ततेतत्रचयस्मिन्द्वादशभागेव्यवस्थितः सतत्कालमिंदुसहितोद्वि रसांशकः केचित्तुतत्कालिकेंदुसहितोद्विरसांशकइतिपठंति तत्कालिकेंदुनायावत्संख्याद्वादशभागसहितः तत्तुल्यस्तावत्संख्योभे षादौगणनयायोराशिस्तत्रस्थेचंद्रमसिपुरतोऽग्रतोदशमेमासिगर्भस्यप्रसवोवाच्यइतिकेचित् तथाचसारावल्याम् यस्मिन्द्वाद

न्येविभुजादिसंभवेयथासंख्यंत्यक्त्वा द्रेष्काणत्रयेपिप्रतिद्रेष्काणंतदुद्भवविकल्पमाहुः विभुजोवानंघ्रिर्वाविशिरावेति अन्येएवंव्याचक्षते य
थालग्नेयदाप्रथमद्रेष्काणोदयोभवति तदापंचमराशौप्रथमद्रेष्काणोनवमोपिप्रथमएवतत्त्रद्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाभुजहीनो
गर्भस्थोवाच्यः अथलग्नेद्वितीयद्रेष्काणोदयोभवति तदापंचमनवमयोरपिद्वितीयएवएतद्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाभुजहीनो
गर्भस्थोवाच्यः अथलग्नेतृतीयद्रेष्काणोदयोभवतितदापंचमनवमयोरपितृतीयएवएतद्रेष्काणत्रयंयदापापयुतंभवति तदापादहीनोग-
र्भस्थोवाच्यः अत्राप्यन्येयथासंख्यंत्यक्त्वात्रिप्रकारेपि योगेभुजांघ्रिशिरोहीनानांविकल्पेनगर्भस्थस्यसंभवमाहुः वयंपुनर्वाब्रूमः निषेक
कालेयः पंचमराशौयोद्रेष्काणः सयद्यंगारकेणयुक्तः सौरशशांकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाविभुजोभवति एवंनवमेस्थानेद्रेष्काणोनवमद्रे

रविशशियुतेसिंहेलग्नेकुजार्किनिरीक्षितेनयनरहितःसौम्यासौम्यैःसबुद्बुदलोचनः

ष्काणः तथानिषेककालेनवमराशौयोद्रेष्काणःसयद्यंगारकेणयुक्तः सौरशशांकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाअनंघ्रिर्भवति तथानिषेककालेल
ग्नस्योद्रेष्काणःसयद्यंगारकेणयुक्तःसौरशशांकदिवाकरदृष्टश्चभवतितदाअशिरागर्भस्थोवाच्यः एषैवव्याख्यासाध्वी यस्माद्भगवा
न्गार्गिः लग्नद्रेष्काणगोभौमः सौरसूर्येंदुवीक्षितः कुर्याद्विशिरसंतद्वत्पंचमेबाहुवर्जितं १ विपदंनवमस्थानेयदिसौम्यैर्नवीक्षितइति
तथाचसारावल्याम् भौमयुतोद्रेष्काणस्त्रिकोणलग्नेषुसंदृष्टोविभुजांघ्रिमस्तकःस्याच्छनिरविचंद्रैर्वदेद्गर्भे १९ अथविकलजन्मज्ञा
नार्थंहरण्याप्याह रविशशियुतेति सिंहेलग्नेरविशशियुतेअर्कचंद्राभ्यांसयुतेतथाभूतेकुजार्किनानिरीक्षितेभौमसौराभ्यांदृष्टेनयन

राहितोभवति नेत्ररहितोंधोगर्भस्थोवाच्यः अर्थादेवकेवलेसिंहलग्ने ऽर्केणयुक्ते सौरेंगारकेणदृष्टेदक्षिणाक्षिकाणः एवंसिंहलग्नेकेवले
नचंद्रेणयुक्तेसौरेंगारकेणदृष्टेवामाक्षिकाणः सौम्यासौम्यैः सबुद्बुदलोचनइति तस्मिन्नेवसिंहलग्नेऽर्कचंद्राभ्यांयुक्तेसौम्यासौम्यैःशुभ
पापग्रहैर्दृष्टेगर्भस्थः सबुद्बुदलोचनः पुष्पिताक्षोवाच्यः अत्राप्येकतमयुक्तेप्रागवत्पुष्पिताक्षित्वंवाच्यं व्ययगृहगतइति निषेककाल
लग्नाज्जन्मलग्नाद्वायस्यचंद्रमाव्ययगृहगतोद्वादशस्थोभवति तस्यवामंचक्षुर्हिनस्तिवामाक्षिकाणः सभवतीत्यर्थः एवंरविरादित्यो
लग्नाद्वादशोऽपरंदक्षिणंचक्षुर्हिनस्ति अशुभगदितायोगाइति यएतेयोगाः प्रागभिहितास्त्रिकोणगेज्ञेइत्यादिनाग्रंथेनशुभाशुभफ

व्ययगृहगतश्चंद्रोवामंहिनस्त्यपरंरविर्नशुभगदितायोगायाप्याभवंतिशुभेक्षिताः २०

लदास्तेषांसर्वेषामेवयोगानांयदायोगकर्तारोग्रहाः शुभग्रहैः सौम्यग्रहैः दृष्टाभवंति तदातेयोगायाप्याभवंति पूर्णंयथोक्तंफलंनप्रयच्छं
ति किंतुकिंचित्प्रयच्छंतीत्यर्थः २० अथप्रश्नाधानकालेयोगवशात्प्रसवकालज्ञानंवसंततिलकेनाह तत्कालमिंदुसहितेति तत्का
लमिंदुः तत्कालेप्रश्नकाले आधानकालेवायस्मिन्राशौचंद्रमावर्ततेतत्रचयस्मिन्द्वादशभागेव्यवस्थितः सतत्कालमिंदुसहितोद्वि
रसांशकः केचित्तुतत्कालिकेंदुसहितोद्विरसांशकइतिपठंति तत्कालिकेंदुनायावत्संख्याद्वादशभागसहितः तत्तुल्यस्तावत्संख्योमे
षादौगणनयायोराशिस्तत्रस्थेचंद्रमसिपुरतोऽग्रतोदशमेमासिगर्भस्यप्रसवोवाच्यइतिकेचित् तथाचसारावल्याम् यस्मिन्द्वाद

शभागेगर्भाधानेव्यवस्थितश्चंद्रः तत्तुल्यदेशेप्रसवोगर्भस्यसमादिशेत्याज्ञः १ अन्येपुनरेवंव्याचक्षते आधानकालेयत्रराशौचंद्रमाव्य-
वस्थितस्तत्रयावत्संख्योद्वादशभागोवर्तते तस्माद्वादशभागराशेस्तावत्संख्योयएवपुरतोराशिस्तत्रस्थेचंद्रमसिदशमेमासिप्रसवोव-
क्तव्यः एषैवसाध्वीव्याख्या यस्माद्भगवान्गार्गिः यावत्संख्येद्वादशांशेशीतरश्मिर्व्यवस्थितः तत्संख्योयस्ततोराशिर्जन्मेंदुस्तद्गतोव
देत् १ अत्रापिनक्षत्रानयनेयमनुपातोपायः यदिचंद्राक्रांतद्वादशभागप्रमाणेनसकलचंद्रराशिरष्टादशशतलिप्ताप्रमाणंलभ्यते
तदनेनभुक्तद्वादशराशिप्रमाणेनकिमितिलब्धंचंद्रराशिभुक्तंलभ्यते ततोष्टशतलिप्तापरिकल्पनयानक्षत्रमूह्यं अत्रापिदिनरात्रि

तत्कालमिंदुसहितोद्विरसांशकोयस्तत्तुल्यराशिसहितेपुरतःशशांके या
वानुदेतिदिनरात्रिसमानभागस्तावद्गतेदिननिशोःप्रवदंतिजन्म ॥२१ ॥

कालज्ञानमाह यावानुदेतिदिनरात्रिलग्नाः पूर्वंव्याख्याताः गोजाश्विककर्किमिथुनाइत्यादिआधानकालेप्रश्नकालेवायल्लग्नंतस्ययःअविभा-
गः दिनसंज्ञोरात्रिसंज्ञो वायावानुदेतिस्वमानात्यावत्कालभागोगतस्तावत्येवदिननिशोःस्वमानाद्गतेकालेजन्मभविष्यतीतिवाच्यमेवं
दिनस्यरात्रेर्वागतकालंबुध्वाप्रसवकालेलग्नंहोराद्रेक्काणनवांशकद्वादशभागत्रिंशांशकावाच्या अन्येप्रवदंतिकथयंति तेषांतद्वाक्यंसा
रावल्यां तत्कालेदिवसनिशासंज्ञःसमुदेतिराशिभागोयः यावानुदयस्तावान्वाच्योदिवसस्यरात्रेर्वा इत्याधानेप्रथमंसूतिकालस्तुनिश्चि
तंकृत्वा जातकविहितंचविधिंविचिंतयेत्तत्रगणितज्ञः २१ अधुनाधृतस्यगर्भस्यवर्षत्रयवर्षद्वादशज्ञानंमालिन्याह उदयतीति मृदोः

सौरस्य भांशो मृदुभांशो निषेककाले यस्य तस्य लग्नस्योदये मृदुभांशे शनैश्चरराशिनवांशके मृगांशके कुंभांशके वोदय इति तथाभूते तस्मादेव लग्नात्मंदे शनैश्चरे तत्काले सप्तमस्थे द्यूनगते एवंविधे योगे यदि निषेको आधानं भवति तदा थतस्य गर्भस्याब्दत्रयेण वर्षत्रयेण सूतिकायाः प्रसवो वक्तव्यः शशिनीति एष एव विधिर्यदा शशिनि चंद्रे भवति तदा द्वादशेऽब्दे द्वादशे वर्षे सूतिः प्रसवं कुर्यात् एतदुक्तं भवति यस्य तस्य लग्नस्योदये यदा कर्कटांशकोदयो भवति तस्माल्लग्नात्सप्तमश्चंद्रो भवति तदा धृतस्य गर्भस्य द्वादशेऽब्दे प्रसवो वाच्यः निगदितमिहेति इहास्मिन्नाधानाध्याये आधानकालयोगवशात् यथा हीनाधिकमासादीनां गर्भसंभवति तथा प्रसूतिकालेऽपि ताहग्योगवशात्तथाभिधानामेवज-

उदयति मृदुभांशे सप्तमस्थे च मंदे यदि भवति निषेकः सूतिरब्दत्रयेण शशिनि तु विधिरेष द्वादशेऽब्दे प्रकुर्यान्निगदितमिह चिंत्यं सूतिकालेऽपि युक्त्या २२ इति निषेकाध्यायः स॰

न्म वक्तव्यम् पितृमातृपितृव्यमातुलमातृस्वसॄणामपि शुभाशुभं जन्मकालवशात्तदनंतरमपि वक्तव्यं युक्त्येति यत्र संभवति तत्र वक्तव्यं यथा गर्भस्रावादि गर्भप्रसवकालनिर्देशादि च एवमाधानकालात्प्रसवकालाच्च यथैवोद्देशः कृतः तथा प्रश्नकालादपि वक्तव्यः उक्तं च जन्माधाने प्रश्नकाले वेति इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकविवृतौ निषेकाध्यायश्चतुर्थः अथातो जन्मविधिर्नामाध्यायो व्याख्यायते तत्रादावेव पितुः सन्निधावसन्निधौ वा जातमित्यनुष्टुभाह पितुर्जातमिति इंदौ चंद्रे प्रसवलग्नमपश्यति सति पितुः परोक्षस्य जनकस्यासन्निधौ जातः तत्र पितुरसन्निधाने स्वदेशपरदेशस्थितिज्ञानमाह विदेशस्थस्येति दिवाकरे सूर्ये चरभे चरराशिस्थि

तेमध्याद्भ्रष्टेमध्याद्दशमस्थानाद्भ्रष्टेपतिते एकादशद्वादशस्थेनवमाष्टमस्थानस्थेपितुर्विदेशस्थस्य अन्यदेशगतस्यजातः चंद्रमभिप्रस
बलग्नमपश्यत्येषयोगोनान्यथेति चंद्रेप्रसबलग्नमपश्यति अर्केस्थिरराशिस्थेमध्याद्भ्रष्टेस्वदेशस्थस्यपितुःपरोक्षेजातः अस्मिन्ने
वयोगेद्विस्वभावस्थेर्केमध्याद्भ्रष्टेस्वदेशपरदेशयोर्मध्यापस्थितस्यपरोक्षेजातः मार्गमध्येइत्यर्थः अर्थादेवचंद्रेप्रसबलग्नमपश्य
त्यर्केचरराशिस्थेस्थिरराशिस्थे वाद्विस्वभावराशिस्थेवामध्याद्भ्रष्टे पिवापितुःस्वदेशस्थस्यैव परोक्षेसन्निधौजातइति वक्तव्यम् तथा-
चसारावल्याम् होरामनीक्ष्यमाणोपितरिनगेहस्थिते शशिनिजातः मेषूरणात्च्युतेवाचरगेभानोविदेशगते १ अथान्यानपियोगानन्नुष्टु

पितुर्जातःपरोक्षस्यलग्नमिंदावपश्यति विदेशस्थस्यचरभेमध्याद्भ्रष्टेदिवाकरे १ उद-
यस्थेपिवामंदेकुजेवास्तसमागते स्थितेवांतःक्षपानाथेशशांकसुतशुक्रयोः २

भाह उदयस्थइति मंदेसौरेउदयस्थेलग्नगतेपितुःपरोक्षस्यजातः वाशब्दःप्रकाराय अथवाकुजेभौमेजन्मलग्नादस्तंसप्तमंस्थानंसमा
गतेप्राप्तेपितुःपरोक्षस्यजातइति स्थितेवांतइति क्षपानाथेचंद्रेशशांकसुतशुक्रयोर्मध्यस्थेशशांकसुतोबुधः शुक्रोभार्गवः अनयोर्मध्यस्थि
तेचंद्रेचंद्राद्देकोद्वादशेन्योद्वितीये अथवैकस्मिन्राशौमध्यभागेषुचंद्रःस्थितः आद्यंतभागयोर्बुधशुक्रौतथापिमध्यस्थः एवंविधेयोगेपितुः
परोक्षस्यजातः तथाचस्वल्पजातके चंद्रेलग्नमपश्यतिमध्येवासौम्यशुक्रयोश्चंद्रे जन्मपरोक्षस्यपितुर्यमोदयेवाकुजेचास्तेइति २

अधुनासर्पवेष्टितजन्मज्ञानंचानुष्टुभाह शशांकेति वृश्चिकेशोभौमः वृश्चिकस्वामीत्यर्थः शशांकेचंद्रेवृश्चिकेशत्रिभागगेभौमद्रेष्काणस्थेचंद्रेन
त्रभौमद्रेष्काणः मेषप्रथमः कर्कटेद्वितीयः सिंहेतृतीयः वृश्चिकेप्रथमः धनेद्वितीयः मीनेतृतीयः एषामन्यतमस्थस्यचंद्रमसः शुभैः शुभग्रहैः
स्वायस्थितैर्द्वितीयैकादशास्थानस्थितैः सर्पउरगोजातइत्येवोक्तं पापलग्नेति एवंपापग्रहसंबंधिलग्नोदयेयदाभौमद्रेष्काणोभवति तत्रपापल-
ग्नेभौमद्रेष्काणः मेषप्रथमः कर्कटेद्वितीयः सिंहेतृतीयः वृश्चिकेप्रथमः धनुषिद्वितीयः मीनेतृतीयः एषामन्यतमस्योदयेलग्नाद्यदिशुभग्रहैर्द्व्ये
कादशास्थैस्तद्वेष्टितः सर्पवेष्टितोजंतुर्जातइतिवक्तव्यं अन्येपुनरेवंव्याचक्षते चंद्रेपापलग्नेवाभौमद्रेष्काणस्थेतस्मादेवशुभग्रहैः स्वायस्थितैः

शशांकेपापलग्नेवावृश्चिकेशत्रिभागगे शुभैःस्वायस्थितैर्जातःसर्पस्तद्वेष्टितोपिवा ३
चतुष्पदगतेभानौशेषैर्वीर्यसमन्वितैः द्वितनुस्थैश्चयमलौभवतःकोशवेष्टितौ ४

विकल्पेनसर्पोवासर्पवेष्टितोवाजातइतिवक्तव्यम् अत्रपूर्वव्याख्यासाध्वी यस्माद्भगवान्गार्गिः भौमद्रेष्काणगेचंद्रेसौम्यैरायधनस्थितैः सर्पस्तद्वे
ष्टितस्तद्वत्पापलग्नेविनिर्दिशेत् १ तथाचसारावल्याम् भौमद्रेष्काणगेचंद्रेलग्नेवासंस्थितेवतेज्जातम् द्व्येकादशगैः सौम्यैरहिवेष्टितकोभुजंगोवा
३ अथैकजरायुवेष्टितयोर्जन्मज्ञानमनुष्टुभाह चतुष्पदेति भानौसूर्येचतुष्पद्राशिगतेमेषवृषसिंहधन्विपरार्धमकरपूर्वार्धानामन्यतमस्थेशे
षैरन्यैः सर्वग्रहैर्द्वितनुस्थैर्द्विस्वभावराशिस्थितैःस्ववीर्यसमन्वितैर्बलिभिश्चकोशवेष्टितौएकजरायुवेष्टितौयमलौजायेते ४ ॐ ॐ ॐ

अथुनानालवेष्टितजन्मज्ञानमनुष्टुभाह छागेति छागोमेषःसिंहःप्रसिद्धः वृषोवृषभः एतैः छागसिंहवृषैर्लग्नस्थितैः एषामन्यतमोयदिलग्नगतो भवतिनतस्थेसौरेऽथवाकुजेतस्मिन्छागसिंहवृषाणामन्यतमेलग्नगतेतत्स्थेतत्रस्थेसौरेशनैश्चरेऽथवाकुजेभौमेनत्रस्थेनालवेष्टितोजंतुर्जायते नालशब्देननाड्योऽभिधीयंते कस्मिन्नंगेवेष्टितइत्याह राश्यंशसदृशेगात्रेति राशेरंशोराश्यंशः राशेः लग्नस्ययोनवांशकस्तत्कालमुदितः सचयद्राशिसंबंधीसचराशिर्यस्मिन्नंशेकालपुरुषस्य व्यवस्थितः कालांगानीत्यादिनाग्रंथेननिरूपित स्तत्सदृशेगात्रेतस्मिन्नेवांगे नाड्यावेष्टितइतिवक्तव्यम् तथाचसारावल्याम् सिंहाजगोभिरुदयेसूतेनालेनवेष्टितोजंतुः लग्नेकुजेथसौरेराश्यंशसमानगात्रेषु ५ अथुना जारजातकज्ञानंवंशस्थेनाह नलग्नमिति गुरुर्जीवोलग्नमुदयमिंदुंचंद्रंचयदिननिरीक्षतेनपश्यति लग्नचंद्रावेकराशिस्थौपृथकूस्थौवायदोभा

छागेसिंहेवृषेलग्नेतत्स्थेसौरेथवाकुजे राश्यंशसदृशेगात्रेजायतेनालवेष्टितः ५ नलग्नमिंदुंचगुरुर्निरीक्ष
तेनवाशशांकंरविणासमागतम् सपापकोर्केणयुतोथवाशशीपरेणजातंप्रवदंतिनिश्चयात् ६ ७

वपिगुरुणानदृश्यतेतदापरेणजारेणजातइतिनिश्चयात्प्रवदंतिकथयंतिमुनयः अत्रयदिलग्नचंद्रौजीवभागस्थौजीवनवांशकस्थौभवतः तदानपरजातइतिवक्तव्यं यस्माद्यवनेश्वरः अजीवभागेप्यनवीक्षितेवाजीवेथचंद्रेणविलग्नभेवा जातंपरोद्भूतमितिब्रुवंतिवाच्योजनेनाथबलावलोकादिति १ नवाशशांकमिति शशांकंचंद्रंरविणासूर्येणसमागतंसंयुक्तंगुरुर्ननिरीक्षतेचंद्रार्कावेकराशिस्थौयदिचबृहस्पतिनानदृश्येतेतदापरेणजातः अथवाशशीचंद्रःसपापश्चपापग्रहेणभौमेनसौरेणवायुक्तः तथाविधोर्केणसूर्येणयदियुक्तोभवतितथापिपरेणजातइति अत्राप्यन्येजीवदृष्यानुवर्णि

व्याख्यानंकुर्वंतितदयुक्तं यस्माच्चंद्रार्कावेकराशिगतौपापयुक्तावयुक्तौवाजीवेनदृश्यमानौवाजारजातजन्मकरौ तत्रचंद्रार्कयोर्योगः पापेनसमेत्यकिंकृ तंभवति तस्माच्चंद्रार्कावेकराशिगतौ अपापौजीवेनादृश्यमानौसपापौजीवेनदृश्यमानौ अदृश्यमानौवाजारजातजन्मकरौनिश्चयात्प्रवदंति अत्रच द्रष्टव्यं यदिगुरुबृहस्पतिगृहेतद्रेष्काणतन्नवांशकद्वादशभागत्रिंशद्भागस्थोभवति अन्यत्रवाराशौगुरुणायुक्तस्तदानजारजातइति यस्माद्भगवान्गा र्गिः गुरुक्षेत्रगतेचंद्रेतद्युक्तेवान्यराशिगे तद्रेष्काणेतदंशेवानपरैर्जातइष्यते ६ अधुनाजातस्यपितृबंधनयोगज्ञानंवैतालीयेनाह क्रूरर्क्षगताव ति क्रूरर्क्षाणिक्रूरग्रहराशयः मेषसिंहवृश्चिकमकरकुंभाः कृष्णपक्षस्थेक्षीणचंद्रेकर्कटः पापयुक्तेबुधेपिकन्यामिथुने अशोभनौपापौ शनिभौमौ

क्रूरर्क्षगतावशोभनौसूर्याद्द्यूननवात्मजस्थितौ बद्धस्तुपिताविदेशगः स्वेवाराशिवशादथोपथि ७
पूर्णेशशिनिस्वराशिगेसौम्येलग्नगतेशुभेसुखे लग्नेजलजेस्तगेपिवाचंद्रेपोतगताप्रसूयते ८ ७

क्रूरर्क्षगतौपापक्षेत्रस्थितौसूर्यादर्वेद्यूननवात्मजस्थितौ द्यूनंसप्तमंनवमंप्रसिद्धंआत्मजस्थानंपंचमंएषामन्यतमस्थौभवतस्तदाजातस्यपिताजन कोबद्धोवाच्यः तस्यादित्याक्रांतराशिवशाद्बंधनदेशज्ञानमाह स्वेवाराशिवशादथोपथीति चरराशिस्थेर्केपरदेशेबद्धः स्थिरराशिस्थेर्केस्वदेशे द्विस्वभावेपथिमार्गेएवंराशिवशात्स्थानपरिज्ञानं अथोइत्ययंनिपातोविकल्पेनकेचित्स्वेवाचरराशिवशात्तथापथीतिपठंति ७ अधुनापोतग- ताप्रसवज्ञानंवैतालीयेनाह पूर्णेति शशिनिचंद्रेपूर्णेपरिपूर्णमंडलेतस्मिंश्चस्वराशिगेकर्कटस्थितेतथासौम्येबुधेलग्नगतेउदयस्थेशुभेजीवे- एवंसुखेचतुर्थस्थेपोतगताप्रसूयतइतिवक्तव्यम् तत्रान्यशुभैःसुखइतिपठंतिपठित्वात्वेवंव्याचक्षते शुभैःसुखेचतुर्थभवनेशुभैरि

निबहुवचनंनयत्नेलग्नेबुधउक्तः शुक्रबृहस्पतीशोषौशुभमशुभमित्येवंशशीति यच्छ्रियतेशुभैरिति तस्मादेवमवसीयतेपूर्णश्चंद्रमाः शुक्रबृहस्पति
भ्यांयुक्तोभवति तदाशुभैरितिभवति एतच्चमेषलग्नेतत्रस्थेबुधेपूर्णचंद्रेशुक्रबृहस्पतिभ्यांसमायुक्ते कर्कटव्यवस्थितेसर्वंयुज्यतइति अयंपाठोम
ध्यास्थानेनयुक्तः यस्मान्मकरावस्थितेऽर्केकर्कटस्थश्चंद्रमाः पूर्णोभवति मकरव्यवस्थितेचार्केमकराच्चतुर्थभवनेमेषेबुधस्यसंभवोनास्ति
किंपुनर्मकरात्सप्तमराशौकर्कटेशुक्रस्याप्यवस्थानंभवति तस्माच्छुभैस्मरवेइतिसमस्यैकवचनांतएवपाठोन्याप्यशुभैस्मरवइति तत्कथं-
जीवोव्याख्यातः उच्यते बुधोलग्नगतस्तस्माच्चतुर्थेशुक्रस्यावस्थानंनभवति अतोजीवइतिव्याख्यातं केचित्पूर्वशास्त्रानुसारेणतिशुक्रइत्थं
ति अथपोतगताप्रसवयोगोद्वितीयः लग्नेजलजइति लग्नेजलजेजलराशौकर्कटमकरपश्चिमार्द्धमीनानामन्यतमेतस्माद्दत्तगेससमस्थानस्थे

आप्योदयमाप्यगः शशीसंपूर्णः समवेक्षतेथवा मेषूरणबंधुलग्नगः स्यात्सूतिः सलिलेनसंशयः ९

चंद्रेपूर्णेवाऽपूर्णेचपोतगतेवप्रसूयतइतिवाशब्दःप्रकारार्थः ८ अथोदकमध्यप्रसवज्ञानंवैतालीयेनाह आप्योदयइति आप्यराशयोमकरपश्चा
र्द्धकर्कमीनास्तेषामन्यतमस्योदये आप्योदयेजलराशिर्लग्नेभवतिशशीचंद्रश्चाप्यगोजलराशिस्थः तदासूतिः प्रसवः सलिलेजलसमीपेनसंशयः
निश्चयाद्वाच्यः अथवासंपूर्णः शशीलग्नगमाप्योदयंसमवेक्षतेपश्यति तथापिसलिलेजलसमीपेप्रसूतिः मेषूरणबंधुलग्नइति अथवाप्यराशावु
पगतेमेषूरणबंधुलग्नगेमेषूरणेदशमेबंधुस्थानेचतुर्थेलग्नेप्राग्लग्नगेस्थितः स्यादुक्तेतथापिसलिलेप्रसूतिरितिवदेत् तथाचसारावल्याम् सलिलप्र
लग्नेचंद्रेजलराशौवीक्ष्यतेथवापूर्णः प्रसवंसलिलेविंद्यादंधूदयदशगश्चयदा ९ ७ ७ ७ ७

अधुनाबंधनागारावटयोःप्रसवज्ञानंवैतालीयेनाह उदयेति उदयोलग्नंउडुपश्चंद्रः तयोरुदयोडुपयोरेकराशिस्थयोर्यमेसौरेव्ययस्थितेद्वादशस्थेतस्मिं
श्चपापनिरीक्षितेगुल्यांबंधनागारेप्रसूयतेइतिवक्तव्यं सौरेशनैश्चरेअलिकर्किंयुतेवृश्चिककुलीरयोरन्यतमस्थेविलग्नगेतस्मिंश्चशीतकरेक्षितेचंद्रदृष्टेऽवटे
श्वभ्रेप्रसूतिर्वक्तव्या १० अथक्रीडागृहदेवालयसोरवरभूमिप्रदेशेषुप्रसवज्ञानंवैतालीयेनाह मंदेति मंदेशनैश्चरेऽब्जगतेजलराशिस्थेतथाभूतेविल
ग्नगेप्राग्लग्नस्थेक्रमात्तारिपाल्याबुधसूर्येंदुनिरीक्षितेबुधक्रीडाभवनेक्रूरालयेसोरवरभूमिषुचप्रसूयतइतिवदेत् एतदुक्तंभवति शनैश्चरेजलरा-
शिस्थेलग्नगतेबुधनिरीक्षितेबुधदृष्टेक्रीडाभवनेरतिगृहेप्रसूयते एवंसूर्येणार्केणनिरीक्षितेसोरवरभूमिषुसबालुकास्ववनिषुप्रसूयतइति ११

उदयोडुपयोर्व्ययस्थितेगुर्व्यांपापनिरीक्षितेयमे अलिकर्कियुतेविलग्नगेसौरेशीतकरेक्षितेवट
टे १० मंदेऽब्जगतेविलग्नगेबुधसूर्येंदुनिरीक्षितेक्रमात् क्रीडाभवनेक्रूरालयेसोरवरभूमिषुचप्रसूयते ११

अथश्मशानरम्यप्रदेशाग्निशालानृपदेवगृहगोकुलशिल्पालयप्रसवज्ञानमेवोपजातिकयाह नृलग्नगमिति पूर्वश्लोकान्मंदइत्यनुवर्तते प्रत्यासन्नत्वा
त् नृलग्नगंनरराशिलग्नस्थितंनरराशयोमिथुनकन्यातुलाधन्विपूर्वार्धकुंभाः तत्रगतंशनैश्चरंकुजोंगारकःप्रेक्ष्यदृष्ट्वाभौमोयदिपश्यति तदाश्मशा
नेप्रसवंजन्मकरोति केचिन्नृलग्नदर्शीक्षितिजइतिपठंति नृलग्नगंपश्यतितच्छीलोनृलग्नदर्शीक्षितिजः रम्येसितेंदूइति नरराशिलग्नगतंशनैश्चर
युक्तंसितःशुक्रः इंदुश्चंद्रोवापश्यतितदारम्येरमणीयप्रदेशेजन्मएवंविधंसौरं गुरुर्जीवःपश्यतितदाऽग्निहोत्रेऽग्निशालायांएवंविधं

सौरिं रविः पश्यति तदा नरेंद्रामरगोकुलेषु नरेंद्रगृहे राजवेश्मनि अमरगृहे देवागारे वा गोकुले वा गोशालायां प्रसूतिः जन्म एवमेव बुधेन दृष्टे सौरे शिल्पालये शिल्पिगृहे चित्रपुस्तककरवर्धकिप्रभृतीनां शिल्पिनां प्रसिद्धानामन्यतमस्य गृहे प्रसूतिरिति तथा च सारावल्याम् रविजे जलजविलग्ने क्रीडोद्याने बुधेक्षिते प्रसवः रविणा देवागारे तथोरवरे चैव चंद्रेण १ आरण्यभवनलग्ने गिरिवनदुर्गे तथा नरविलग्ने रुधिरेक्षिते श्मशाने शिल्पिकनिलये च सौम्येन तथा च बादरायणः सूर्येक्षिते गोनृपदेववासे शक्रेड्याभ्यां रमणीयदेशे सुरेज्यदृष्टे द्विजवह्निहोत्रे नरोदये संप्रवदंति सूतिं १२ अथ प्रसवदेशज्ञानं वैवाडीयेनाह राश्यंशेति राशिश्च अंशाश्च तद्राश्यंशं राशिर्लग्नराशिरंशो नवांशकः लग्नराशेस्तन्नवांशकस्य वा यः समानः सदृ-

नृलग्नगं प्रेक्ष्य कुजः श्मशाने रम्ये सितेंदू गुरुरग्निहोत्रे रविर्नरेंद्रामरगोकुलेषु शिल्पालये ज्ञः प्रसवं करोति १२ राश्यंशसमानगोचरे मार्गे जन्म चरे स्थिरे गृहे स्वर्क्षांशगते स्वमंदिरे बलयोगात्फलमंशकर्क्षयोः १३

शस्त्वात्मीयगोचरो विषयः स्वचराश्च सर्व इत्यनेन प्रदर्शितः तत्र यस्मिन्यस्मिन्प्रदेशे यो यो राशिरूपः प्राणी संचरति तत्र यो मार्गः पंथास्तस्मिन्जन्म यदि चरलग्नस्तन्नवांशको वा यदि चरो भवति अथ लग्नराशिस्तन्नवांशको वा स्थिरस्तदा राशिरूपतुल्यस्य प्राणिनः यस्मिन्गृहे यत्र प्रसवे संनितत्स्थाने राशिस्वरूपतुल्यस्य प्राणिनो य गृहं समीपस्तत्र प्रसव इत्यर्थः स्वर्क्षांशगत इति चरस्य स्थिरस्य द्विस्वभावस्य वा राशेर्लग्नगतस्य स्वर्क्षांश आत्मीयनवांशको द्योयदा भवति तदा स्वमंदिरे आत्मीयगृहे एव जन्म वक्तव्यं तत्र राश्यंशसमानगोचरे मार्गे जन्म इत्यादि सामान्येनोक्तं तत्र ज्ञायते किं लग्नराशिसमानगोचरे किमंशसमानगोचरे प्रसवो देशः क्रियतां तदर्थमयं निश्चयः बलयोगादिति अंशको नवांशकः ऋक्षं राशिः अनयोर्बलयोगात्फलं प्र-

सवस्थानज्ञानं एतदुक्तंभवति लग्नराशेर्नवांशकराशेश्चयोबलवांस्तत्समानगोचरेमार्गगृहसमीपेषुप्रसवोवक्तव्यः अत्रपूर्वोक्तयोगाभावेराश्यंशसमान
गोचरमार्गादिषुप्रसवोवक्तव्यः तेषांसंभवेयोगोक्तप्रदेशेष्वेवप्रसवोवक्तव्यः १३ अथयस्मिन्योगेजातोमात्रात्यज्यतेयस्मिंश्चयोगेजातस्त्यक्तोपिमात्रा
दीर्घायुःसुखीचभवति तद्योगद्वयंवैतालीयेनाह आरार्केति चंद्रेशशिन्यारार्कजयोर्भौमसौरयोरेकराशिगतयोस्त्रिकोणगेनवमस्थेपंचमस्थेवाऽ
स्तेचसप्तमेस्थानेस्थितेजातोंबयामात्रादिसृज्यतेत्यज्यते एवंविधेयोगेचंद्रमसिअमरराजमंत्रिणागुरुणादृष्टेमात्रात्यक्तोपिपरहस्तगतोपिदीर्घायुः
चिरजीविसुखभाक्चप्रकाविभोगीभवति १४ अथयस्मिन्योगेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतितद्वसंततिलकेनाह पापेक्षितइतितुहिनगोचंद्रेपापेक्षिते
पापग्रहदृष्टेसौरेणार्केणवेत्यर्थः तथाभूते उदयेलग्नेस्थितेकुजेभौमेस्तेसप्तमस्थानस्थेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतिम्रियतइत्यर्थः कुजार्कजयोरिति

आरार्कजयोस्त्रिकोणगेचंद्रेऽस्तेचविसृज्यतेंबया दृष्टेमरराजमंत्रिणादीर्घायुःसुखभाक्चसस्मृतः १४

तथातेनैवप्रकारेणलग्नगतेचंद्रमसिपापेक्षितेसूर्यदृष्टेकुजार्कजयोर्भौमशनैश्चरयोरायेएकादशस्थितयोर्जातोमात्रात्यक्तोपिविनश्यतिम्रियतइत्यर्थः
सौम्येपिपश्यतीति पूर्वोक्तयोगस्थेचंद्रमसिपापदृष्टेसौम्येशुभग्रहेपिपश्यति सतुजातोमात्रात्यज्यतेत्यक्तोपियादृग्वर्णप्रभुणासौम्यग्रहेणचंद्रमादृ
ष्टस्तथाविधस्यहस्तमेतिनादृग्वर्णस्यब्राह्मणादेर्हस्तंगच्छतितेनउत्थापितोजीवतिच अथास्मिन्नवयोगेस्थितश्चंद्रमापापेनकुजेनसूर्येणसौरेणवादृ-
श्यतेऽन्येनसौम्यग्रहेणचदृश्यतेतदाजाततयोर्दृष्टग्रहयोर्योबलवांस्तादृग्वर्णस्यब्राह्मणादेर्हस्तंगतोपिविनश्यति यदुक्तं सौम्येतरेषुपरहस्तगतोप्य
नायुरिति ननुयथायोगस्थेचंद्रमसिसौम्यैःपापैश्चदृश्यमानेमात्रात्यक्तोविनश्यतीत्यभिहितंतत्रक्षत्रियवैश्यशूद्रवर्णसंकरादिषुहस्तगतःसर्वएव-

विनाशमाप्नोतिबहवश्चमात्रात्यक्ताः क्षत्रियादिवर्णसंकरगताश्चजीवमानादृश्यंते तस्मात्पूर्वंश्लोकादृष्टेःमरराजमंत्रिणादीर्घायुःसुखभाक्चसस्मृतइत्येनदिह शेषभूतमवगंतव्यं तस्माद्बुधेनशुक्रेणवायथादर्शितयोगस्थश्चंद्रमादृश्यते जीवेननदृश्यतेतदापरहस्तगतोपिम्रियते यदापापेनसौम्येनवादृश्यमानोपि जीवेनदृश्यतेतदादृष्टग्रहबलवशात्तद्वर्णस्यब्राह्मणादेर्हस्तगतोजीवति तथाचसारावल्याम् म्रियतेपापैर्दृष्टःशशिनिविलग्नेकुजेस्तगेत्यक्तः लग्ना च्चलाभगतयोर्वसुधासुतमंदयोरेवम् पश्यतिसौम्योबलवान्यादृग्गृण्हातितादृशोजातं शुभपापग्रहदृष्टेपरैर्गृहीतोप्यसौम्रियते सर्वेष्वेतेषुयदा योगेषुशशिसुरेज्यसंदृष्टः भवतितदादीर्घायुर्हस्तगतःसर्ववर्णेषु १५ अधुनाप्रसवगृहज्ञानंवैतालीयेनाह पितृमातृइतिपितृमातृग्रहादिवार्क शुक्रावित्यादिनोक्ताः तद्बलात्पितृमातृग्रहवीर्यात्पितृमातृगृहेषुप्रसूयतइतिवदेत् तदार्कशनैश्चरयोरन्यतमेबलवतिपितृगृहेपितृष्वसृपितृव्या

पापेक्षितेतुहिनगावुदयेकुजेऽस्तेत्यक्तोविनश्यतिकुजार्कजयोस्तथाये सौम्येपिपश्यतितथाविधहस्तमेतिसौ
म्येतरेषुपरहस्तगतोप्यनायुः १५

दिसंबंधिगृहेप्रसूतिः एवंमातृग्रहयोश्चंद्रशुक्रयोरन्यतमेबलवतिमातृगृहेमातृष्वसृमातुलादिगृ हेप्रसूतिः तरुशालादिषुनीचगैःशुभैरिति बहुवचनात्सर्वएवशुभग्रहाः यदानीचस्थाभवंतितदातरुषुवृक्षेषुशालासुप्राकारसमीपेषुप्रसवोवा च्यः आदिग्रहणान्नदीकूपारामपर्वता दिप्रदेशोपवनाद्वनेष्विति यदिनैकगतैरिति नीचगैःशुभैरित्यनुवर्तते सर्वेशुभग्रहाःनीचगताःस्तैर्लग्नेंदू उदयचंद्रावुभावप्येकराशिगतौग्रहैर्बहुवचनात्त्रिप्रभृतिभिर्यदानदृश्येतेतदाविजनेजनरहितस्थानेऽटव्यांप्रसूतिरिति यदापुनरेकस्थैर्बहुभि- र्ग्रहैर्यदालग्नेंदूदृश्येतेतदाजनाकीर्णेप्रसूतिरिति तथाचसारावल्याम् पितृमातृग्रहेवर्गेतत्स्वजनगृहेषुबलयोगात् प्राकारतरुनदीषुचप्रसूतिर्नीचा

श्रितैः सौम्यैः नेक्षितेलग्नेंदू यद्येकस्याग्रहास्तदाद्व्याम् १६ अधुनादीपसंभवासंभवभूप्रदेशेप्रसवज्ञानंगर्भमोक्षमातुःक्लेशज्ञानंमंदाक्रांतयाह मंदर्क्षांश इति शशिनिचंद्रेयत्रतत्रराशौमंदर्क्षांशेशनैश्चरस्यनवभागेमकरकुंभयोरन्यतमांशकस्थेतमस्यंधकारेसूतिकाशयनंवक्तव्यं हिबुकेलग्नाच्चतुर्थस्थे-चंद्रेंधकारएवशयनं यत्रतत्रावस्थितेचंद्रेमंदेनसौरेणदृष्टेंधकारएव अब्जगेवाअब्जराशौअत्रकर्कटमीनौद्वौविज्ञेयौमकरकुंभयोरुक्तत्वात् मंदर्क्षांशेत्यादिनेति तेनयत्रतत्रराशौकर्कटनवांशकस्थेचंद्रेमध्यंधकारएवमीननवांशकस्थेवातमस्यंधकारएव तद्युक्तेवेति तदितिसौरःपरामृश्यते यत्रतत्रावस्थितेचंद्रेसौरयुक्तेंधकारएव एवंनिषेककालेन शयनमपिसर्वेषुतेषुयोगेषुयदार्कदृष्टःचंद्रमाभवतितदांधकारएव यस्माद्यवनेश्वरः सौरांशक

पितृमातृगृहेषुतद्बलात्तरुशालादिषुनीचगैःशुभैः यदिनैकगतैस्तुवीक्षितौलग्नेंदूविजनेप्रसूयते १६ मंदर्क्षांशेशशिनिहिबुकेमंददृष्टेऽब्जगेवातद्युक्तेवातमसिशयनंनीचसंस्थैश्चभूमौ

स्थेशशिनिमलग्नेजलेजलाख्यांशकमाश्रितेवा स्वांशस्थितेकेंद्रगतेर्कजेवाजातस्तमिस्रेयदिनार्कदृष्टः १ अन्येषांमतंयथा सूर्येबलवतिभौमेनदृष्टेसत्स्वपियोगेष्वंधकाराभावः तथाचसारावल्याम् बलवतिसूर्येदृष्टेबहुमदीपांधशार्कपुत्रेण अन्यैर्व्यपगतवीर्यैःसूतौज्योतिस्तृणेभवति सौरांशेजलजांशेचंद्रःकयुतेयथाहिबुके तद्दृष्टेवाकुर्यात्तमसिप्रसवंनसंदेहः नीचसंस्थैश्चभूमौशयनमित्यनुवर्तते बहुवचनाद्यथासंभवंत्रिप्रभृतिभिर्ग्रहैर्नीचस्थैर्भूमौशयनंवाच्यम् भूशब्देनात्रतृणास्तृताभूर्ज्ञेया केचिल्लग्नस्थेचतुर्थस्थेवानीचगतेचंद्रेभूशयनमिच्छंति यथासारावल्याम् नीचस्थेभूशयनंचंद्रेप्यथवास्मरेर्वाविलग्नेवा यद्वादिति प्रसवलग्नराशिर्यद्द्येनप्रकारेणहरिजंव्रजत्युदयलेखांपरित्यजतितद्वत्तेनैवप्रकारेणनार्यागर्भमो

क्षोवाच्यः यत्राकाशंभूम्यामहासक्तंसमंनादृश्यनेनद्धरिजं उक्तंच हरिजमिति गगनमवनोसंदक्तमिवलक्ष्यतेयथोक्तेषु तद्यथा शीर्षोदयेषुलग्नेषू
[illegible]स्यारंदर्शयतोगर्भस्यमोक्षोवाच्यः पृष्ठोदयेषधोमुखस्यपृष्ठंदर्शयतः मीनोदयेपार्श्वंदर्शयतः तथाच्चसारावल्याम् शीर्षोदयेविलग्नेमूर्ध्नाप्रसवो
न्यथोदयेचरणैःउभयोदयेचहस्तैः शुभदृष्टेशोभनोन्यथाकृष्टः केचिदेवंव्याचक्षते यथालग्नाधिपोनवांशकाधिपोवा लग्नस्थोवाग्रहोवक्रोभवतिव
दावैपरीत्येनगर्भमोक्षोभवति तथाचमणित्थः लग्नाधिपेंशकपतौलग्नस्थेवक्रिणेग्रहेप्यथवा विपरीतगतोमोक्षोवाच्योगर्भस्यसंक्लेशः पापैरिति
पापग्रहैश्चंद्रगतैः शशिनासहव्यवस्थितैः स्मरगतैर्लग्नात्सप्तमस्थैर्वा खस्वगतैश्चतुर्थस्थैर्वाप्रसवकालेजनन्याःमातुः क्लेशमाहुः कष्टंकथयंतिसूर
यः तथाचसारावल्याम् क्लेशोमातुःक्रूरैर्बंधस्तगतैःशशांकयुक्तैर्वा १७ अथदीपगृहद्वारज्ञानमिंद्रवज्रयाह स्नेहःशशांकादिति शशांकाच्चं

यद्वद्राशिर्व्रजतिहरिजंगर्भमोक्षस्तुतद्वत्पापैश्चंद्रात्स्मरसुखगतैः क्लेशमाहुर्जनन्याः १७

द्रात्स्नेहोवाच्यः जन्मकालेपूर्णेचंद्रमसिस्नेहेनपूर्णंदीपभाजनंवक्तव्यं क्षीणेक्षीणस्नेहात्कमिति तथाचसारावल्याम् दीपःपूर्णःपूर्णेशशिनि-
क्षीणेक्षयस्तुतैलस्य यद्येवंतदामावास्यायांसर्वेषामंधकारेप्रसवोभवति तस्मादयुक्तमेतत् तेनयत्रराशौचंद्रमाव्यवस्थितस्तत्रयदिराशिप्रारंभे
स्थितोभवतितदादीपभाजनंस्नेहेनपूर्णंवक्तव्यं यत्रराश्यवसानेस्थितस्तत्रस्नेहांतंदीपंस्नेहरहितं मध्यंमध्येऽर्धम् अन्यत्रानुपातादिति उद
याच्चवर्तिः उदयाल्लग्नाद्दीपवर्तिरादेश्या लग्नारंभेतत्क्षणदत्तावर्तिरादेश्या मध्येअर्धदग्धावर्तिः लग्नावसानेवर्तिदाहोवाच्यः अंतरेनुपातः तथा
चसारावल्याम् यावल्लग्नादुदितंवर्तिर्दग्धातुतावतीभवति दीपोर्कयुक्तर्क्षवशादिति अर्कोरविस्तद्युक्तराशिवशाच्चरादौदीपोवाच्यः तत्रचरराशि

अवस्थितेर्के संचार्यमाणोदीपआदेश्यः स्थिरराशिस्थेर्के एकदेशस्थः दीपः द्विस्वभावस्थेर्केचालितः प्रतिष्ठितइति केचिद्वदंति यथायस्मिन्राशावर्कःस्थितः
सराशिर्यस्यांदिशिस्थितः प्रागादीशाः क्रियवृषनृयुक्कर्कटेत्यादिनाप्रदर्शितस्तस्यांदिशिदीपआदेश्यः अन्येएवंवदंति यथायस्यांदिशिअर्कोप्र
मवेशेनाष्टप्रहरकल्पनयाष्टसुदिक्षु परिभ्रमतितेनैवक्रमेणयस्यांदिशिव्यवस्थितः तस्यांदिशिगृहस्यदीपस्थानमिति तथाचसारावल्याम् द्वाद
शभागविभक्तेवासगृहेव्यवस्थितेसहस्रांशौ दीपश्चरस्थिरादिषुतथैववाच्यः प्रसवकाले अत्रप्राच्यादिगृहंद्वादशधाविभज्यमेषादिगणनयार्क
राशिर्यत्रभवतितत्रदीपस्थानमिति केचित्तुलग्नस्ययादृशोवर्णस्तादृग्वर्णादीपवर्तिमिच्छंति तथाचमणित्थः लग्नस्ययोत्रवर्णोनिर्दिष्टःस्तेनवर्ति

स्नेहःशशांकादुदयाच्चवर्तिर्दीपोर्कयुक्तर्क्षवशाच्चराद्यः द्वारं
चतद्वास्तुनिकेंद्रसंस्थैर्ज्ञेयंग्रहैर्वीर्यसमन्वितैर्वा १८

राद्देश्या द्वारंचद्वास्तुनीति तद्वास्तुनिसूतिकागृहेलग्नात्केंद्रस्थैर्ग्रहैर्द्वारादेशःकार्यः तस्यग्रहस्ययादिक्प्राच्याचारविशुक्रलोहितत्मेत्यादिनोक्ता
तद्दिगभिमुखंसूतिकागृहंवक्तव्यं बहुषुकेंद्रेषुबलवद्ग्रहवशात् शून्येषुकेंद्रेषुतल्लग्नराशिवशात् लग्नस्ययादिक्तदभिमुखंयस्मादनेनैवस्वल्प
जातकेउक्तं द्वारंवास्तुनिकेंद्रोपगताद्गृहाद्बलसमेताद्विलग्नर्क्षात् अन्येवदंति यथालग्नद्वादशभागराशिदिगभिमुखंसूतिकागृहद्वारं तथा
चमणित्थः लग्नेयोद्विरसस्तदभिमुखंसूतिकागृहेद्वारं एतच्चसंवादेनापिदृष्टमिति वीर्यसमन्वितादित्युत्तरत्रसंबध्यते केचिद्वदंति यथावीर्य
समन्विताद्ग्रहाद्गृहद्वारंवदेत् तथाचसारावल्याम् वासगृहोद्यानगतंद्वारंदिक्पालकाद्बलोपेतादिति १८

अधुनासूतिकागृहस्वरूपज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह जीर्णसंस्तुतमिति वीर्यसमन्वितादित्यनुवर्तते सर्वग्रहेभ्योर्कजसौरे वीर्यवतिसबले जीर्णमितिचिरंतनम् भूयःसंस्तुतंसूतिकागृहंवक्तव्यं क्षितिसुते भौमेबलवत्यग्निनादग्धं शीतगौचंद्रेनवं शुक्लपक्षेउपलिसंवदेत् यस्माद्यवनेश्वरः संवर्धताचंद्रमसोपलिप्तमिति काष्ठाढ्यंनदृढंरवावितरवावादित्येकाष्ठाढ्यं दारुबहुलं नदृढमसारं शशिसुतेबुधेनहूहं अनेकशिल्प्युद्भवं बहुविधशिल्पिरचितं रम्यंचित्रयुतमिति भृगुजेशुक्रेरम्यंरमणीयंमनोरमंचपरं नवंनूतनंचित्रयुतंचित्रकर्मयुक्तं जीवेगुरौदृढंचिरकालस्थायि चक्रस्थेभचक्राधिरूढेग्रहदातृग्रहसमीपस्थैरन्यग्रहैः सामंतपूर्वांसमंतात्सर्वदिक्षुयथोपदिष्टांवदेद्ब्रूयात् सामंतपूर्वामितिवेश्मिकवेश्मनां

जीर्णसंस्तुतमर्कजेक्षितिसुतेदग्धंनवंशीतगौकाष्ठाढ्यंनदृढंरवौशशिसुतेलनैकशिल्प्युद्भवम्
रम्यंचित्रयुतंनवंचभृगुजेजीवेदृढंमंदिरंचक्रस्थैश्चयथापदेशरचनांसामंतपूर्वांवदेत् १९ ७

सामंतात्क्रमेणेत्यर्थः यथागृहदातृग्रहस्यपुरतः पश्चाद्वापार्श्वयोर्वाऽन्येग्रहाव्यवस्थितास्तेनैवक्रमेणसूतिकागृहस्थान्यनिप्रतिवेश्मगृहाणिवाच्यानि अन्येसामंतपूर्वामितिपठंति सामंतात्गृहपर्यंतपूर्विकारचनामिति तथासारावल्याम् भवनग्रहसंयोगैःप्रतिवेश्माश्रितनीयानि देवालयांबुपावककोशाविहाराद्यवस्करस्थानं निद्रागृहंचभास्करशशिकुजगुरुभार्गवार्किबुधयोगात् अत्राचार्येणभूमिकाप्रमाणंनोक्तं त्रिशालद्विशालज्ञानंचतदुच्यते बृहस्पतौकर्कटस्थेपरमोच्चाद्दूरेलग्नात् दशमगेद्विभूमिकमुच्चभागेधर्वाक्स्थितेत्रिभूमिकंउच्चभागस्थेचतुर्भूमिकं धनुषिसबलेदशमस्थानस्थेगुरौत्रिशालंतद्वद्गृहंमिथुनकन्यामीनस्थेद्विशालं उक्तंचस्वल्पजातके गुरुरुच्चेदशमस्थे

द्वित्रिचतुर्भूमिकं करोतिगृहं धनुषिसबलेत्रिशालं द्विशालमन्येष्वमलेषिति १९ अथसमस्तवास्तुनिक्वसूतिकागृहमितितद्विज्ञानं दोधकेनाह मेषे
ति मेषःप्रसिद्धः कुलीरः कर्कटः तुलातुलएव अलिर्वृश्चिकः घटः कुंभः एषामन्यतमेलग्नेवास्तुनिप्राग्भागेसूतिकास्थानंवक्तव्यं अंशेवा उत्तरतो
गुरुसौम्यगृहेषुगुरुगृहेधन्विमीनौ सौम्यगृहेमिथुनकन्येएतेषुलग्नेषुतदंशकेचोत्तरतोवास्तुनिसूतिकागृहंवाच्यम् वृषेणतदंशकेनचगृहपश्चिम
भागेसूतिकागृहं मृगसिंहौमकरकेसरिणौदक्षिणभागकराविति दक्षिणभागेसूतिकागृहंकुरुतः २० अथसूतिकागृहेक्वशयनमितितज्ज्ञानंवै
तालीयेनाह प्राच्यादिगृहेति गृहेसूतिकावेश्मनिप्राच्यादिदिशिपूर्वाद्यास्वष्टसु दिक्षुक्रियादयोमेषादयोराशयः द्वौद्वौचतस्रषुदिक्षुको-

मेषकुलीरतुलालिघटैः प्रागुत्तरतोगुरुसौम्यगृहेषु प
श्चिमतश्चवृषेणनिवासोदक्षिणभागकरौमृगसिंहौ २०

णगताविदिक्स्थाद्विमूर्तयोद्विस्वभावाः तद्यथा मेषवृषयोर्लग्नयोर्गृहस्यप्राग्विभागेसूतिकाशयनं मिथुनेआग्नेयां कर्कसिंहयोर्दक्षिणे कन्यायांनैर्ऋत्येतुला
वृश्चिकयोःपश्चिमे धनुषिवायव्ये मकरकुंभयोःउत्तरे मीनेऐशानेइति एषएवविधिःशय्यास्वपिवक्तव्यः अतउक्तंशय्यास्वपिवास्तुवद्वदेदिति किंत
यंविशेषःपादैःषट्त्रिनवांत्यसंस्थितैरिति इहखट्वापादाः षट्त्रिनवांत्यराशयःलग्नात्षष्ठतृतीयनवमद्वादशराशयःपादाःपरिकल्प्याः तत्रैतज्ज्ञातं
येनलग्नेनप्रसवस्तदुक्तदिशिशय्यायाःशिरस्तस्मादेवषट्त्रिनवांत्याःपादाःतत्रद्वादशतृतीयौपूर्वपादौ तत्रापितृतीयोदक्षिणःपादोद्वादशोवामः षष्ठनवमौ
पश्चिमपादौ तत्रापिषष्ठोदक्षिणोनवमोवामः लग्नद्वितीयौशीर्षभागः चतुर्थपंचमौदक्षिणमंगंसप्तमाष्टमौपादांतभागः दशमैकादशौवामांगंप्र-

योजनंविनतत्वंयमलर्क्षैः क्रूरैस्तुतुल्यउपघातइति यत्राहिस्वभावराशयः स्थितास्तत्रविनतत्वं यत्रपापास्तत्रतत्सदृशोवोपघातः एवंसदेवानुपपन्न-
खट्वांगप्रसंगः यस्मादवश्यंक्वचिदपियमलर्क्षेणपापग्रहेर्भवितव्यं तस्माद्यत्रयमलर्क्षेसौम्यग्रहस्वामियुतदृष्टंतत्रविनतत्वंपापग्रहोपिस्वोच्चराशि
त्रिकोणमित्रक्षेत्रस्थोशुभफलकरोनभवतीति २१ अधुनोपसूतिकासंख्यामनुष्टुभाह चंद्रलग्नेति लग्नादारभ्ययत्रराशौचंद्रमाव्यवस्थितस्त-
दंतरेतयोर्मध्येयावंतोग्रहाव्यवस्थितास्तेचंद्रलग्नांतरगताग्रहास्तैरुपसूतिकाःस्युः तावत्संख्याउपसूतिकाःसमीपवर्तिन्यः स्त्रियःस्युर्भवेयुः
ताश्चग्रहजातिवयोवर्णरूपाः तथाचसारावल्याम् शशिलग्नविवरयुक्ताग्रहतुल्याःसूतिकाश्चविज्ञेयाः अनुदितचक्रार्धयुतेरंतर्बहिरन्यथा
वदंत्येके लक्षणरूपाविभूषणायोगास्तासांशुभैर्योगात् क्रूरैर्विरूपदेहालक्षणहीनाःश्चरौद्रमलिनाश्च मिश्रैर्मध्यमरूपाबलसहितैः सर्वमेत

प्राच्यादिगृहक्रियादयोद्वौद्वौकोणगताद्विमूर्तयः शय्यास्वपिवास्तुवद्वदेत्पादैःषट्त्रिनवांत्यसंस्थितैः २१

द्वधार्यं बहिरंतश्चेति तत्र
यावंतोग्रहादृश्यंनेचक्रार्धेव्यवस्थितास्तावत्संख्याउपसूतिकागृहबाह्येवक्तव्याः यावंतश्चदृश्येचक्रार्धेव्यवस्थितास्तावत्संख्याआभ्यंतरेवक्तव्याः तत्रलग्न
स्ययावंतउदिताभागास्तथाद्वादशैकादशदशमनवमाष्टमाराशयस्तथाससमराशेर्लग्नोदितभागतुल्यांशादृश्यमर्धशेषमदृश्यमिति अन्यथापरेअपरेअ
न्येआचार्याअन्यथाऽन्येनप्रकारेणदृश्यचक्रार्धेअभ्यंतरगतावर्णयंतिअदृश्येबाह्यस्थाज्ञेयाः तथाचजीवशर्माउदयशशिमध्यस्थैर्ग्रहैःस्युरुपसूतिका
स्तत्र उदगर्धस्थैर्बाह्येदक्षिणागेरंतरेज्ञेयाः एतदाचार्यस्यनाभिप्रेतं यतोनेनैवस्वल्पजातकेउक्तं शशिलग्नांतरसंस्थाग्रहतुल्याःसूतिकाश्चवक्तव्याःउदग
र्धेभ्यंतरगाबाह्याश्चक्रस्यदृश्यार्धे अत्रचायुर्दायविधिनास्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणमित्यादिनाद्वित्रिगुणत्वंकृत्वाग्रहस्थानवशादुपसूतिकानिश्चयःकार्यः

यदिबहुजनप्रसूतियोगानभवंति तथापिग्रहसंख्यासूतिकासंभवायत्रबहुजनप्रसूतियोगेनभवितव्यमिति २२ अथजातस्यस्वरूपादिज्ञानंदोध
केनाह लग्नेति जन्मकालेलग्नेयोनवांशकउदितस्तस्ययःस्वामीसलग्नवांशपः तत्तुल्यतनुस्तदाकारोजातोवक्तव्यः यथामधुपिंगलदृगित्यादि
अथवाजातकालेसर्वग्रहेभ्योयोग्रहोवीर्ययुतोबलवांस्तत्तुल्यतनुर्वावक्तव्यः यदिलग्ननवांशकस्थोराशिर्बलवान्भवतितदातदीशतुल्यातनुर्भवति
अथसर्वग्रहेभ्योयोवीर्यवान्ग्रहस्तत्तुल्यतनुरिति चंद्रसमेतइतियोनवांशः शशिनाचंद्रेणसमेतश्चंद्रोयस्मिन्नवांशकेस्थितइत्यर्थः तस्यनवां
शराशेर्योधिपतिःसचंद्रसमेतनवांशपतिः तस्ययोवर्णस्तद्वर्णोजातोभवति अत्रचवर्णारक्तःश्यामोभास्वरोगौरइति अन्येचंद्राक्रांतराशिवर्ण-

चंद्रलग्नांतरगतैर्ग्रहैःस्युरुपसूतिकाः बहिरंतश्चचक्रार्धेदृश्यादृश्येन्यथापरे २२

मेवाहुः यथारक्तःश्वेतःशुकतञ्जनिभइत्यादि अत्रशुकवर्णस्यासंभवादयुक्तमेतत् एतच्चवर्णादिजातिकुलदेशान्बुध्वावक्तव्यं उक्तंच बलि
नःसदृशीमूर्तिर्बुध्वाजातिकुलदेशान्इति कादिविलग्नविभक्तभगात्रइति आधानविधिनाशीर्षादीनामवयवानांह्रस्वदीर्घत्वंनिरूपयति का-
दिभिर्विलग्नभैर्लग्नराशिभिःविभक्तानिगात्राणि यस्यसःकादिविलग्नविभक्तभगात्रः तत्रलग्नादयोराशयःकादिषुशिरःप्रभृतिकालगात्रेषुपरि
कल्प्याः यथाकालांगानि तत्रलग्नंशिरः द्वितीयोराशिर्वक्त्रं तृतीयउरः चतुर्थोहृत् पंचमःक्रोडःषष्ठःकटिः सप्तमोबस्तिः अष्टमःशिश्नगुदे
नवमोवृषणौ दशमऊरू एकादशोजानुनी द्वादशोजंघापादौ अत्रचराशीनांप्रमाणमुक्तं पूर्वार्द्धविषयादयइति तत्रयत्रांगस्थेदीर्घराशौदीर्घ
राश्यधिपोग्रहोव्यवस्थितोभवतिसदीर्घत्वत् तदंगतस्यदीर्घंवक्तव्यम् तथाचसत्यः दीर्घाधिपतिर्दीर्घोग्रहःस्थितोवयवदीर्घत्वद्भवति अर्थादे

वाल्पप्रमाणराशौव्यवस्थितस्तदंगाल्पहृद्भवति दीर्घराश्यधिपोऽल्पराशिव्यवस्थितः समध्यमहृत् अल्पराश्यधिपोदीर्घराशौव्यवस्थितोंगमध्यमहृत्
यत्रांगराशौबहवोव्यवस्थितास्तत्रबलवद्ग्रहवशाद्वाच्यं यत्रनकश्चिद्व्यवस्थितः तत्रराशिप्रमाणतएवांगंवाच्यं २२ इतिसूतिकाप्रकरणं
अत्रैवसूतिकाध्यायेजातस्यव्रणमशकादिनिरूपणार्थमंगप्रकरणमारभ्यते तत्रलग्नप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेष्काणवशेनप्रथमद्वितीयतृतीयशरी
रभागपरिच्छेदः तत्रशिरःप्रभृतियावद्वक्त्रंप्रथमोंगविभागः शिरोधस्ताद्यावन्नाभिःतावद्द्वितीयः तदधस्तात्तृतीयः तेषामंगविभागानांराशिवि
भागंशार्दूलविक्रीडितेनाह कंदृगिति त्रिभिःप्रकारैस्त्रिधा त्रिभिर्द्रेष्काणभागैस्त्रिधाशरीरप्रविभागः तत्रलग्नस्यप्रथमद्रेष्काणेउदयति
प्रथमोमूर्धाद्यंगविभागः द्वितीयेद्रेष्काणेउदयति कंठपूर्वकोद्वितीयोंगविभागः तृतीयेद्रेष्काणेउदयति बस्तिपूर्वकः तृतीयः तत्राप्यंगादि

लग्नतवांशपतुल्यतनुःस्याद्वीर्ययुतग्रहतुल्यतनुर्वा चंद्रसमेतनवांशपवर्णःकादिविलग्नविभक्तभगात्रः २३

भागेवामदक्षिणवर्त्यवयवज्ञानंकथमित्याह वामसुदितैरिति राशिभिरुदितैःदृश्यभागावस्थितैर्वामोंगविभागः लग्नस्योदितभागाः तथा
द्वादशैकादशदशनवमाष्टमाः तथासप्तमस्यराशेर्लग्नोदिततुल्यभागाः एषभागोदितः शेषोनुदितः अर्थादनुदितैरदृश्यैर्दक्षिणइति तत्रल
ग्नानुदितभागास्तथा द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठाः सप्तमराशेर्लग्नोदिततुल्यभागाः एवंस्थितेलग्नप्रथमद्रेष्काणोदयोलग्नराशिः कंशिरःक
ल्पनीयं लग्नाद्द्वितीयद्वादशेदृक्चक्षुषी तत्रद्वितीयोदक्षिणमक्षि द्वादशोवामं तृतीयैकादशौश्रोत्रे तत्रतृतीयोदक्षिणं एकादशोवामम्
चतुर्थदशमौनासापुटौ चतुर्थोदक्षिणं दशमोवामं पंचमनवमौकपोलौ पंचमोदक्षिणः नवमोवामः षष्ठाष्टमौहनू षष्ठोदक्षिणं अष्टमोवामं

सप्तमोवक्त्रंमुखं एवंराश्याद्युपलक्षितः प्रथमोंगविभागः तेकंगंशकइति अथद्वितीयोद्रेष्काणोदयः कंगद्येद्वितीयेंगविभागेपरिकल्प्यः तद्यथा लु
ग्नंकंठेगलकः द्वितीयद्वादशौस्कंधौ तत्रद्वितीयोदक्षिणस्कंधोद्वादशोवामः तृतीयैकादशौबाहू तत्रतृतीयोदक्षिणएकादशोवामः चतुर्थदशमोपा-
र्श्वे तत्रचतुर्थोदक्षिणंदशमोवामं पंचमनवमौहृद्भागौ तत्रपंचमोदक्षिणः नवमोवामः षष्ठाष्टमौक्रोडउदरभागौषष्ठोदक्षिणः अष्टमोवामः
सप्तमोनाभिरिति नाभिग्रहणमुदरोपलक्षणार्थं एवंद्वितीयोंगविभागः वस्तिःशिश्नगुदेति लग्नद्रेष्काणेतृतीयेउदयातितेएवंहोरादयस्तृतीयेंग
विभागेपरिकल्प्याः तद्यथा लग्नंवस्तिः नाभिलिंगयोर्मध्यभागः द्वितीयद्वादशौशिश्नगुदे तत्रद्वितीयोदक्षिणभागः द्वादशोवामः ततोनंतरं

कंदृक्छ्रोत्रनसाकपोलहनवोवक्त्रंचहोरादयस्तेकंठांसकबाहुपार्श्वहृदयंक्रोडानिनाभिस्ततः ब
स्तिःशिश्नगुदेततश्चवृषणावूरूततोजानुनोजंघेंघ्रित्युभयत्रवाममुदितैर्द्रेष्काणभागैस्त्रिधा २४

तृतीयैकादशौवृषणौतृतीयोदक्षिणः एकादशोवामः चतुर्थदशमोऊरूचतुर्थोदक्षिणः दशमोवामः पंचमनवमौजानुनीपंचमोदक्षिणः नवमोवामः
षष्ठाष्टमौजंघेषष्ठोदक्षिणजंघाअष्टमोवामजंघा सप्तमःपादद्वयमिति २४ अथअंगज्ञानप्रयोजनंशार्दूलविक्रीडितेनाह तस्मिन्पापयुतइति
तत्रप्रथमद्रेष्काणेजातस्यशिरोंगविभागोद्वितीयद्रेष्काणेजातस्यकंठाद्यंगविभागः तृतीयद्रेष्काणेजातस्यबस्त्याद्यंगविभागः तस्मिन्पापयुते-
ति यत्रांगराशौपापग्रहसंयुक्तेतत्रांगेव्रणंविस्फोटकादिछिद्रंमशकादिचिह्नमादिशेत् तस्मिन्पापयुतेंगराशौपापग्रहसंयुतेशुभसंयुतेदृष्टे
सौम्यग्रहसंयुक्तेऽवलोकितेवातद्राश्युपलक्षितेंगेलक्ष्मादिशेत् मशकादिचिह्नंवाच्यं स्वर्क्षांशइति सएवग्रहोव्रणमशकादिकर्तास्वर्क्षेस्वराशौ

स्तनवांशकेवास्थितोभवति स्थिरराशौस्थिरांशकेवास्थितस्तदाव्रणंमशकादिकंसहजोत्पन्नंतस्यजंतोर्भवति अन्यथोक्तविपर्यस्थेआगंतुकोजातस्योत्त
रकालेकेनचिन्निमित्तेनवक्ष्यमाणेनस्वदशाकालेएववक्तव्यं आगंतुकस्यव्रणादेर्ग्रहवशेनतस्मिन्निमित्तमाह मंदेश्मानिलजइति मंदेशनैश्चरे व्रण-
कर्तृत्वेप्राप्तेन दृषणाद्यश्मनापाषाणहेतुकोऽनिलजोवातव्याधिहेतुकोवावक्तव्यः भौमस्यव्रणस्यकर्तृत्वेप्राप्तेऽग्निशस्त्रविषजोऽग्निहेतुकः शस्त्रहेतुको
विषहेतुकोवावक्तव्यः बुधेभूभवःभूस्थितपाताद्दुच्छ्रितपाताद्भूम्यभिघातहेतुकोलोष्टप्रहारहेतुकोवा सूर्येरवौकाष्ठप्रहारहेतुकश्चतुष्पदप्राणिहेतुको
वावक्तव्यः हिमगोश्चंद्रेशृंग्यब्जजः शृंग्यभिघातहेतुकः शृंगैर्विध्यतेयस्यप्राणिनः सशृंगी तज्जातोअब्जजोवाजलप्राणिहेतुकोवावक्तव्यः अन्यैः

तस्मिन्पापयुतेव्रणंशुभयुतेदृष्टेचलक्ष्मादिशेत्स्वर्क्षांशेस्थिरसंयुतेषुसहजःस्यादन्यथागंतुकः मंदे
श्मानिलजोग्निशस्त्रविषजोभौमेबुधेभूभुवः सूर्येकाष्ठचतुष्पदेषुहिमगौशृंग्यब्जजोन्यैःशुभम् २५

शुभं अन्येग्रहायत्रांगदेशास्थाभवंति तत्रशुभाव्रणादिकरानभवंति तत्रादशेषेगुरुसितौतत्किंबहुवचनंउच्यते बुधःपापयुक्तोव्रणकरः क्षीणश्चंद्रमास्तथा
ततोन्यैःशुभमित्युक्तं २५ अथव्रणज्ञानंहारिण्याह समनुपतिताइति यस्मिन्भागेवामेदक्षिणेवात्रयः सबुधाग्रहाः अथान्येग्रहाश्चतुर्थेनबुधेनस
हिताःसमनुपतिताःसमाश्रितास्तत्रांगेपूर्वोक्तव्रणादेर्नियमान्निश्चयादवश्यंप्राप्तिर्भवति शुभेष्वशुभेषुवा तेग्रहाः सबुधाः शुभाः सौम्याः अशुभाः
पापावाभवंति तथापितत्रांगेतस्यव्रणावाप्तिर्वक्तव्या तेषांमध्याद्योबलीसस्वदशामवाप्यकरोति व्रणकृदिति लग्नात्षष्ठेस्थाने अशुभः पापोग्रहोव्यव
स्थितोदेहेशरीरेव्रणकृद्भवति कस्मिन्स्थानेतनौभेसमाश्रिते तनोर्लग्नात्षष्ठस्थोराशिः कालांगानीत्यनेनदर्शितांगविभागेयस्मिन्भवतितस्मिन्

भसमाश्रितेराशिशुक्तेदेहेशरीरेभवति अत्रापिस्वर्क्षांशस्थिरसंयुतेशुभसहजःस्यादन्यथागंतुकइत्यनुवर्तनीयं सएवषष्ठस्थानस्थःपापःसौम्येनशुभग्र
हेणयदादृष्टोभवतितदानत्रांगेतिलकमशकद्भवति तिलकःकृष्णोबिंदुःमशकोर्बुदः अथशुभग्रहेणसएवपापोयुतस्तदासलक्ष्मवान्भवति राश्युप-
लक्षितमंगंसचिह्नंभवति अत्रस्थानेधनोलोमनिचयोलक्ष्मइति २६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौजन्मविधिनामाध्यायःपं
चमःसमाप्तः ५ अथारिष्टाध्यायोव्यारख्यायते तत्रनावज्जातस्यारिष्टसंभवेसत्यायुर्दायाष्टकवर्गादेशःकर्तव्यः तस्मात्प्रथमारिष्टाध्यायंव
क्ष्यति तत्रारिष्टद्वयंविद्युन्मालयाह संध्यायामिति संध्यालक्षणंसंहितायामुक्तं अर्धास्तमयात्संध्याव्यक्तीभूतानतारकायावत् तेजःपरिहानि

समनुपतितायस्मिन्भागेत्रयःसबुधाग्रहाभवतिनियमात्तस्यावाप्तिःशुभेषुशुभेषुवा व्रणकृदशुभःषष्ठे
देहेततोभसमाश्रितेतिलकमसकृद्दृष्टःसौम्यैर्युतश्चसलक्ष्मवान् २६ इतिजन्मविधिनामाध्यायःसमाप्तः

मुखाद्भानोरर्धोदयोयावत् अस्मिन्संध्याकालइति तत्रजन्मनियस्यसंध्याकालोभवतितत्काललग्नगताहिमदीधितेश्चंद्रस्यहोराभवति यथासंभवं
पापैर्भांतगतैः यत्रतत्रराशिस्थानवमांशगताःपापाभवंति तदैतद्योगोजातस्यनिधनायमरणायभवति प्रत्येकमिति एकमेकमितिप्रत्येकंशशीच
द्रःपापाः त्रयश्चतुर्षुकेंद्रेषुव्यवस्थिताभवंत्येकैकमितियथासंभवंचत्वार्यपिकेंद्राण्याक्रांतानिभवंति तथापियस्यजन्मभवतिसविनाशमुपैति
म्रियतइत्यर्थः१अथान्यानरिष्टयोगानिंद्रवज्रयाह चक्रस्येति यावंतोभागालग्नस्योदितास्तावंतएवभागालग्नचतुर्थराशेःपरित्यज्यशेषभा-
गमारभ्यपंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमराशयोदशमराशिलग्नोदितभागतुल्यांशाश्चक्रेपरार्धं तत्रचक्रस्यपूर्वभागेक्रूराःपापाः इतरभागेपश्चिमेसौ

म्याः शुभग्रहाः कीटलग्नेवृश्चिकराशावुदयेकर्कटेचोदयस्थितेजातः शिशुः क्षिप्रमाशुएवविनाशमुपैतिमरणंप्राप्नोतीत्यर्थः नन्वत्रपूर्वंवृश्चिकःकीटसंज्ञउक्तः पुनरपिद्विपदादयो रविभिशित्रप्राप्तेचसंध्याद्वये इत्यत्रकर्कटवृश्चिकमकरमीनानांकीटत्वमभ्युपगतं तदत्रवृश्चिककर्कटावेवकथंव्याख्यातावित्यत्रोच्यते मकरमीनयोर्जल त्वादपिसमर्क्षत्वादपिसपक्षत्वात्कीटसंज्ञानाभ्युपगम्यते यस्माद्बादरायणः पूर्वापरभागगतैः शुभैरलिनिकर्कटेलग्ने जातस्यशिशोर्मरणंसद्यः कथयंतियवनेंद्राः पापैर्विलग्नास्तमयाभितश्चेति पापैः क्रूरग्रहैः विलग्नाभितः अस्तमयाभितश्चस्थितैश्चसद्योजातः क्षिप्रंशीघ्रमेवविनाशंसमुपैति अत्रकेचिदेवंयोगद्वयंव्याचक्षते अभितउभयतः लग्नात्पापैरुभयतइत्येकोयोगः

संध्यायांहिमदीधितिहोरापापैर्भांतगतैर्निधनाय प्रत्येकंशशिपापसमेतैः केंद्रैर्वासविनाशमुपैति १
चक्रस्यपूर्वापरभागगेषुक्रूरेषुसौम्येषुचकीटलग्ने क्षिप्रंविनाशंसमुपैतिजातः पापैर्विलग्नास्तमयाभितश्च २

अस्तमयाच्चादभितइतिद्वितीयः तत्रलग्नात्द्वादशद्वितीयस्थयोःपापयोर्जातोम्रियते तथालग्नषष्ठाष्टमयोश्चपापयोर्जातोम्रियते तथालग्नसप्तमाच्चायेद्वादशद्वितीयेतत्स्थयोश्चपापयोर्जातोम्रियते अन्येपुनरभिशब्दोआभिमुख्येवर्ततेइत्यनुवर्णयंति तत्रलग्नाद्योद्वितीयराशौग्रहःस्थितः सउदयमभिलषतेलग्नस्याभिमुखोभवति यश्चलग्नादष्टमराशौभवतिसोस्तमयमभिलषतीत्यतः सप्तमराशेरभिमुखोभवति तेनैतज्ज्ञातम् लग्नाद्द्वितीयाष्टमगतैः सर्वैः पापैर्जातोम्रियते वयंपुनरभिशब्दआभिमुख्यव्याप्तिंब्रूमः यस्माद्यवनेश्वरः पापेषुग्रहेषुलग्नाभिमुखेषुसर्वेष्वेवासवीर्येषुशुभर्क्षगेष्वपिकिंतुयोलग्नाद्द्वादशस्थानेस्थितःसउदयमभिलषति लग्नाभिमुखोभवति यश्चषष्ठेस्थितः लग्नात्सोस्ताभिमुखोभवति यस्मा

ग्रहाणांप्राङ्मुखींगतिः उक्तंच भागगतास्तुल्यजवाग्रहाश्चस्वस्वमंडलगाइति तत्रपूर्वाभिमुखंव्रजतोगच्छतोलग्नाद्द्वितीयस्थस्यतदाभिमुख्यंनसंभवति नचाष्टमस्थस्यास्ताभिमुख्यं तेनैतज्ज्ञातं लग्नाद्द्वादशषष्ठाश्रितैः पापैर्यस्यजन्मसम्प्रियतेइति भगवतागार्ग्येणसर्वाण्येवव्याख्यातान्यभिमुखानीति तथाचतद्वाक्यम् रिपुव्ययगतैः पापैर्यदिवाधनमृत्युगैः लग्नेवापापमध्यस्थेद्यूनेवामृत्युमाप्नुयादिति २ अथयोगांतरमनुष्टुभाह पापाविति एकःपापउदयेलग्नेस्थितोन्यो ऽस्तेसप्तमेगतः शशीचंद्रमाः यत्रतत्रस्थः क्रूरेणपापेनयुतोभवति सचसौम्यैः शुभग्रहैः यदिनदृष्टः तदाजातस्यमृत्युरचिराच्छीघ्रमेवभवेत् ३ अथयोगांतरमनुष्टुभाह क्षीणेति हिमगौचंद्रेक्षीणेलग्नाद्व्ययगेद्वादशस्थेतथापापैः क्रूरग्रहैरुदयाष्टमगैः लग्नस्थैरष्टमगतैश्चकेंद्रेषुकंटकेषुचेद्यदिशुभानभवंति

पापावुदयास्तगतौक्रूरेणयुतश्चशशी दृष्टश्चशुभैर्नयदामृत्युश्चभवेदचिरात् ३ क्षीणेहिम
गौव्ययगेपापैरुदयाष्टमगैः केंद्रेषुशुभाश्चनचेत्क्षिप्रंनिधनंप्रवदेत् ४ क्रूरेणसंयुतः शशी
स्मरांत्यमृत्युलग्नगः कंटकाद्बहिःशुभैरवीक्षितश्चमृत्युदः ५

तदाजातस्यक्षिप्रमाशुएवनिधनंमरणंप्रवदेद्ब्रूयात् अत्रकेचित्पापैरुदयाष्टमगैरितिनेच्छंति तदयुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः क्षीणेचंद्रेव्ययगतेपापैरष्टमलग्नगैः केंद्रबाह्यगतैः सौम्यैर्जातस्यनिधनंवदेत् ४ अथारिष्टांतरमनुष्टुभाह क्रूरइति शशीचंद्रः क्रूरेणग्रहेणसंयुतस्तथाभूतः स्मरांत्यमृत्युलग्नगः सप्तमद्वादशाष्टमलग्नानामन्यमस्थस्तथा शुभैःशुभग्रहैःकंटकबाह्यस्थैःकेंद्रवर्जअन्यस्थानस्थैः अवीक्षितः नदृष्टोयदिभवतितदाजातस्यमृत्युदोमरणदोभवति अर्थादेवसौम्यैःकेंद्रस्थैस्तदारिष्टाभावः तथाचसारावल्यां व्ययाष्टसप्तोदयगेशशांकेपापैः समेतैःशुभदृष्टिहीने केंद्रेषुसौम्यग्रहवर्जितेषुजातस्य

सद्यः कुरुते प्रणाशं ५ अथारिष्टांतराण्याह शशिनीति शशिनि चंद्रे अरिविनाशगे लग्नात्षष्ठस्थानस्थे अष्टमस्थे वा तत्र च पापानां क्रूराणां मध्याद-न्यतमेनेक्षिते दृष्टे सौम्यग्रहेणादृष्टे तस्य निधनं मरणमाशु क्षिप्रमेव भवति शुभैरिति अथ लग्नात्षष्ठाष्टमगे चंद्रे सौम्यैर्ग्रहैर्दृष्टे पापेनादृश्यमाने जातस्य समाष्ट-कं वर्षाष्टकं स्थितिः जीवितं वक्तव्यं ततोनंतरं मरणमिति समशब्दो वर्षपर्यायः दलमत इति लग्नात्षष्ठाष्टमगे चंद्रे मिश्रैः पापैः सौम्यैश्च दृष्टे अतोस्मात्समाष्ट-काद्वर्षाष्टकाद्दलमर्द्धं वर्षचतुष्टयं स्थितिर्वदेत्ततो मरणमिति अर्थाद्वेषष्ठाष्टमस्थे चंद्रमसि न केनचिद्दृश्यमाने ऽरिष्टयोगाभावः चंद्रमा यदि षष्ठाष्टमस्थः सौम्यक्षेत्रगतो भवत्यथवा पापक्षेत्रगतः सौम्ययुक्तो भवति तदा न मरणप्रदः यस्माद्यवनेश्वरः लग्नाच्छशी नैधनगो शुभर्क्षे षष्ठेथवा पापनिरीक्षितश्च

शशिन्यरिविनाशगे निधनमाशु पापेक्षिते शुभैरथ समाष्टकं दलमतश्च मिश्रैः स्थितिः असद्भिरवलोकिते बलिभिरत्र मासं शुभे कलत्रसहिते च पापविजिते विलग्नाधिपे ६ श्रीसांब

सर्वासुरा हन्ति शुभैर्विमिश्रस्तदीक्षितो ब्द्याष्टकमर्धकं वा तथा यस्य कृष्णपक्षे दिवा जन्म निशु क्लपक्षे रात्रौ जन्म नि लग्नात्षष्ठाष्टमगः शशी शुभाशुभदृष्टो पि भवति तस्य न मरणप्रदः यस्मान्मांडव्यः पक्षे सिते भवति जन्म यदि क्षपायां कृष्णेथवा हनि शुभाशुभदृश्यमानः तं चंद्रमा रिपुविनाशगतोपि लग्ना-दापत्सु रक्षति पितेव शिशुं न हंति असद्भिरिति अत्रास्मिन्नेव षष्ठेष्टमे वा स्थाने शुभे सौम्यग्रहे बुधगुरुसितानामन्यतमे स्थिते तस्मिंश्चासद्भिः पापैः बलिभिः वीर्ययुक्तैरवलोकिते दृष्टे जातस्य मासं स्थितिः जीवितं वक्तव्यं ततो मरणमिति अत्र निर्दिष्टयोगस्थे चंद्रमसि शुभदृष्टे ऽरिष्टयोगाभावः यस्मा-द्वनेनैव स्वल्पजातके उक्तम् शशिवत्सौम्याः पापैर्वक्रिभिरवलोकिता न शुभदृष्टाः मासेन मरणदाः स्युः पापजितो लग्नपश्चास्ते कलत्रसहिते इति

विलग्नाधिपेजन्मलग्नपतौकलत्रसहितेसप्तमस्थानस्थेवापापविजितेक्रूरग्रहेणायुद्धेसंग्रामेविजिते विजितलक्षणम् दक्षिणदिक्स्थःपुरुषोवेपथुरप्राप्यसन्नि
वृत्तोणुः अधिरूढोविकृतोनिःप्रभोविवर्णश्चयः सजितः भौमादीनांआकाशेयुद्धंभवति यः दक्षिणाशास्थः सग्रहः जितः कुसतादीनायुद्धमित्युक्तत्वाच्च
द्रदीपिकायां परुषोरूक्षः वेपथुः कंपायमानः अन्यग्रहमप्राप्यसंनिवृत्तः विपरीतगतिमापन्नः अणुःसूक्ष्मःअधिरूढः अन्येनाक्रांतः विकृतः विकारस
हितःनिष्प्रभोदीप्तिरहितःविवर्णःवर्णरहितःसजितइति चशब्दान्मासंस्थितिस्ततोमरणमिति ६ अथारिष्टांतराणिमंदाक्रांतयाह लग्नेक्षीणइति
क्षीणेशशिनिचंद्रेक्षीणेलग्नेजन्मलग्नस्थितेतथारंध्रकेंद्रेषष्ठमकेंद्रेषुपापेःक्रूरैःस्थितैर्यथासंभवमेवंविधेयोगेजातस्यनिधनंमरणंवक्तव्यम् तथाच

लग्नेक्षीणेशशिनिनिधनंरंध्रकेंद्रेषुपापैःपापांतस्थेनिधनहिबुकद्यूनयुक्तेचचंद्रे एवंल
ग्नेभवतिमदनच्छिद्रसंस्थेश्चपापैर्मात्रासार्द्धंयदिचनशुभैर्वीक्षितःशक्तिभृद्भिः ७

द्रेशशिनिपापांतस्थेपापमध्यगतेनिधनहिबुकद्यूनयुक्तेऽष्टमचतुर्थसप्तमस्थानानामन्यतमस्थेजातस्यमरणंवक्तव्यम् एवमिति एवमनेनैवप्रकारेण
लग्नगेपापांतस्थेशशिनितथामदनच्छिद्रसंस्थेसप्तमाष्टमस्थानयोरन्यतमस्थेपापेक्रूरेयदिशुभैःसौम्यग्रहैःशक्तिभृद्भिः सबलैः चंद्रमानवीक्षितोन
दृष्टोभवति तदाजातस्यमात्रासार्धंजनन्यासहमरणंवदेत् अथनिर्दिष्टयोगस्थश्चेच्चंद्रमाशुभैर्दृश्यतेबलिभिस्तदाजातस्यैवमरणंनतन्मातुरि
ति ७ अथारिष्टांतराणिइंद्रवज्रयाह राश्यंमिति चंद्रेशशिनिराश्यंतगेयत्रतत्रराशौनवमनवांशकगेतथाभूतेसद्भिःशुभग्रहैरवीक्ष्यमाणेनसंदृष्टेपापैः
क्रूरैस्त्रिकोणोपगतैःनवपंचमस्थानस्थैःजातःशिशुःबालकः आशुःक्षिप्रमेवप्राणैरसुभिः वियोगंप्रयातिगच्छतिम्रियतइत्यर्थः अस्तेचपापैरिति तुहिनां

शोचंद्रेलग्नगे अस्तेसप्तमेसप्तमस्थानस्थितेः पापैश्चशब्दाच्छिशुःशशेवमाणेः वियोगंप्रयाति अत्रतुहिनांशुःलग्नइति कर्केलग्नेकेचिद्व्याख्यातंतदयुक्तम् य स्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तम् उदयगतोवाचंद्रः सप्तमराशिस्थितः पापैरिति ८ अथारिष्टांतराणिहरिण्याह अशुभसहितइति चंद्रेशशिन्यशुभ सहितेयद्यपिसामान्येनोक्तंतथाप्यशुभेनपापेनशनैश्चरेणैवयुक्तेतथाभूतेलग्नगतेनकेवलंयावत् लग्नगतेग्रस्तेराहोराशिगतेलग्नाच्चकुजेंगारकेनिधनाश्रि तेऽष्टमस्थानस्थेजननिसूतयोः मातृपुत्रयोः मृत्युर्भवति रवौतुसशस्त्रजइति एवंविधेयोगेरवावादित्येस्थितेजननिसूतयोर्मृत्युः शस्त्रजः शस्त्रेणायुधेन- जातोभवति एतेनैतदुक्तंभवति शनैश्चरेणबुधेनवायुक्तेर्केग्रस्ते लग्नगतेकुजेचाष्टमगेजातस्यमात्रासहशस्त्रहेतुकंमरणंवाच्यम् नन्वशुभइतिसामान्ये-

राश्यंतगेसद्भिरवीक्ष्यमाणेचंद्रेत्रिकोणोपगतैश्चपापैः प्राणैःप्र
यात्याशुशिशुर्वियोगमस्तेचपापैस्तुहिमांशुलग्ने ८ ७

नोक्तं तत्केवलेनशनैश्चरेणयुक्तेचंद्रेशशिनिइतिकिंव्याख्यातं शनैश्चरेणबुधेनवायुक्तेऽर्केतिनोक्तम् अत्रोच्यते असंभवादेव पौर्णमास्यांचंद्रग्रहणंभवति तत्रतावदर्कसहितेनचंद्रमसानभवितव्यंबुधेनचार्कसमीपवर्तिनासदैवभवितव्यं अष्टमस्थानत्वाद्भौमेनापिचंद्रसहितेननभवितव्यं शनैश्चरेणविनाव्यव स्थितेनबुधेनसौम्येनैवभवितव्यं तस्माच्चंद्रग्रहेणशनैश्चरेणेतिव्याख्यातं अर्कग्रहणेतुपुनः बुधेनयदियुक्तोऽर्कोभवति तदार्कसहितत्वात्तस्यपापताभव- तीत्यतोर्कस्यबुधसहितत्वमितिव्याख्यातं क्षीणेंदुयोगादर्कस्यपापयोगएवायंनगण्यते यस्मादवश्यममावास्यांतेऽर्कग्रहणेनभवितव्यम् तत्रचावश्य मर्केणक्षीणचंद्रसहितेनभवितव्यम् यद्यर्कः क्षीणेंदुनायुक्तइति आचार्यस्याभिमेतः स्यात्तदाग्रस्तेर्केनिधनाश्रितेकुजेइति केवलमकरिष्यत् उदयांतरवा

वित्यादि रवावादित्येउदयविलग्नगतेशीतांशौ-चंद्रेवालग्नगतेतथाअशुभैः पापैस्त्रिकोणविनाशगैः नवपंचमाष्टमस्थैःसर्वैरेवयथासंभवमेवंविधयोगस्थेरवौचंद्रेवाशु-
भैःसौम्यग्रहैःवीर्योपेतैः बलवद्भिःनयुक्तेक्षिते नसंयुक्ते नापिदृष्टेजातस्यनिधनंमरणंवदेत् अर्थादेवोक्तयोगस्थेरवौचंद्रेवाबलिभिः शुभैःयुतेदृष्टेचारिष्टयोगाभा
वः ९ अथारिष्टांतरमपवक्त्रेणाह असितइति असितःसौरः रविरादित्यः शशांकश्चंद्रः भूमिजोंगारकः एतैः शनिरविचंद्रभौमैर्यथाक्रमंव्ययनवमोदय
नैधनाश्रितैः द्वादशनवमलग्नाष्टमस्थानस्थैः तत्रैतज्जातं शनैश्वरेद्वादशेअर्केनवमे चंद्रेलग्नगे भौमेष्टमस्थे एतेसर्वएवयोगकर्तारो ग्रहायदिबलिना वीर्यव
ताग़ुरुणानदृष्टास्तदाजातस्यजंतोराश्वेवमरणंप्रवदेत् अत्रयदायोगकर्तृन्ग्रहान्सर्वान्बलवान्गुरुः पंचमस्थः कांश्चित्पश्यति कांश्चिन्नपश्यति अथवा

अशुभसहितेग्रस्तेचंद्रेकुजेनिधनाश्रिते जननिसुतयोर्मृत्युर्लग्नेरवौतुसशस्त्रजः उदयतिरवौशीतांशौवा
त्रिकोणविनाशगै निधनमशुभैर्वीर्योपेतैः शुभैर्नयुतेक्षिते ९

बलहीनः सर्वानेवपश्यतितदाजातस्यमरणायप्रवदेत्
किंतुआशुशीघ्रंनवदेत् अर्थादेवसर्वानेवगुरुः पंचमगःपश्यतितदारिष्टयोगाभावः १० अथारिष्टांतरंपुष्पिताग्रयाह सुतइति क्षीणरश्मिःचंद्रः
सचक्षीणः अशुभयुतः पापग्रहेणसंयुक्तः सुतमदननवांत्यलग्नरंध्रेषुस्थितः पंचमसप्तमनवमद्वादशोदयाष्टमगतः अथवासुतमदननवांशरं
ध्रेस्थितइतिपाठः एतेषांअन्यतमस्थानस्थः भृगुसुतशुक्रेणशशिपुत्रबुधेनदेवपूज्यबृहस्पतिनाबलिभिःवीर्यसंयुक्तैर्नयुतोनाप्यवलोकितः
एषांत्रयाणांमध्येएकतमेनापिसंयुतोनापिदृष्टस्तदाजातस्यमरणायभवति अर्थादेवभृगुसुतशशिपुत्रदेवपूज्यानामन्यतमेनबलवतादृष्टोयुक्तो
वाभवति तदारिष्टयोगाभावः अत्रक्षीणचंद्रग्रहणंनास्तितत्कथंव्याख्यातउच्यते आगमांतरदृष्टत्वात् तथाचसारावल्याम् निधनास्तव्ययलग्न-

त्रिकोणगाः क्षीणचंद्रसंयुक्ताः पापाबलिनः शुभदैरदृश्यमानागतायुषांप्रायः ॥ अथानुक्तमरणकालानामरिष्टयोगानांकालपरिज्ञानंभ्रमरविलासितेनाह
योगेस्थानमिति यस्मिन्नरिष्टयोगेजातस्यमरणकालावधिर्नोक्तस्तस्मिन्नरिष्टयोगेजातस्ययोगकर्तारोयेग्रहास्तेषांमध्याद्योबलवान्सयस्मिन्राशौजन्मकाले
व्यवस्थितः सराशिर्बलिनः तत्स्थानंतत्रचारक्रमाच्चंद्रमसिप्राप्तेजातस्यमरणंवक्तव्यं अथवाचंद्रेस्वमात्मीयस्थानंगतेजन्मकालेयत्रराशौचंद्रमाव्यवस्थितस्तस्मे
वराशौपुनरपिचंद्रेगतेतत्रतस्यमरणंवक्तव्यं ननुग्रहमथवा ननुग्रहंलग्नंवाचारक्रमाद्गतेचंद्रमसिजातस्यमरणंवक्तव्यं कदेत्युच्यते वर्षस्यांतःसंवत्सराभ्यं
तरे एतदुक्तंभवति अनुक्तकालारिष्टजातोवर्षनातिक्रमतीति नन्वत्रप्रतिमासंचंद्रमसासर्वाण्येवस्थानानिगंतव्यानितत्किमित्युक्तंवर्षस्यांतः उच्यते पापैर्दृष्टे

अमितरविशशांकमूभिजैर्व्ययनवमोदयनैधनाश्रितैः भवतिमरणमाशुदेहिनांयदिबलिनागुरुणानवी
क्षिताः १० सुतमदननवांत्यलग्नरंध्रेष्वशुभयुतोमरणायशीतरश्मिः भृगुसुतशशिपुत्रदेवपूज्यैर्य
दिबलिभिर्नयुतोवलोकितोवा ११

बलवतीति एषुनिर्दिष्टस्थानेषुमध्याद्यत्रगतश्चंद्रमाबलवान्भवति पापैश्चदृश्यतेतदाजातस्यमर
णंवक्तव्यं नकेवलंगतमात्रएवचंद्रे किलमुनिगदितं किलेत्यागमसूचने निश्चयेनमुनिगदितमिदमरिष्टलक्षणमित्यागमपारंपर्यायेणाश्रूयतइति अत्रान्येशा
चार्यैररिष्टभंगाउक्तास्तेचसत्यरूपाः यतोबहवोजाताअपिसत्स्वपियोगेषुजीवंतोदृश्यंतेतोस्माभिः किंचिल्लिख्यते सर्वानिमाननिबलःस्फुरदंशुजातोलग्न
स्थितःप्रशमयेत्सुरराजमंत्री एकोबहूनिदुरितानिसुदुस्तराणि भक्त्याप्रयुक्तइवशूलधरप्रणामः १ लग्नाधिपोतिबलवानशुभैरदृष्टः केंद्रस्थितैःशुभफ
लैरवलोक्यमानः मृत्युंविधूयविदधातिसुदीर्घमायुः सार्धंगुणैर्बहुभिरूर्जितयाचलक्ष्म्या २ लग्नादष्टमवर्त्यपिगुरुबुधशुक्रद्रेष्काणगश्चंद्रः मृत्युप्राप्तम

पिनरंपरिरक्षत्येषनिर्व्याजम् ३ चंद्रः संपूर्णतनुः सौम्यर्क्षगतः स्थितः शुभस्यांतः प्रकरोतिरिष्टभंगंविशेषतः शुक्रसंदृष्टः ४ बुधभार्गवजीवानामेकतमः केंद्रमागतोबलवान् यद्यपिक्रूरसहायःसद्योरिष्टस्यभंगाय ५ रिपुभवनगतोपिशशीगुरुसितचंद्रात्मजदृकाणस्थः गरुडइवभोगिदुष्टंपरिरक्षत्येवनिर्व्याजं ६ सौम्यद्यांतरगतः संपूर्णःस्निग्धमंडलः शशभृत् निःशेषरिष्टहंताभुजंगलोकस्यगरुडइव ७ शशभृतिपूर्णशरीरेशुक्लेपक्षेनिशाभवेकाले रिपुनिधनस्थेरिष्टंभवतिनैवात्रजातस्य ८ प्रस्फुरितकिरणजालेस्निग्धामलमंडलेबलोपेते सुरमंत्रिणिकेंद्रगतेसर्वारिष्टंशमंयाति ९ सौम्यभवनोपयाताः सौम्यांशकसौम्यदृक्काणस्थाः गुरुचंद्रकाव्यशशिजाः सर्वेरिष्टस्यहंतारः १० चंद्राध्यासितराशेरधिपःकेंद्रेशुभग्रहोवापि प्रशमयतिरिष्टयोगं

योगेस्थानंगतवतिबलिनश्चंद्रेस्वंवानतुग्रहमथवा पापैर्दृष्टे
बलवतिमरणंवर्षस्यांतेकिलमुनिगदितं १२ इत्यरिष्टाध्या०ष०

पापानियथाहरिस्मरणं ११ पापायदिशुभवर्गेसौम्यैर्दृष्टाःशुभेशवर्गस्थैः निघ्नंतितदारिष्टंपतिंविरक्तायथायुवतिः १२ राहुस्त्रिषष्ठलाभेलग्नात्सौम्यैर्निरीक्षितःसद्यः नाशयतिसर्वदुरितंमारुतइवतूलसंघातं शीर्षोदयेषुराशिषुसर्वेगगनाधिवासिनःसूतौ प्रकृतिस्थेश्चारिष्टंविलीयतेघृतमिवाग्निस्थं १४ तत्कालेयदिविजयीशुभग्रहःशुभनिरीक्षितोवश्यं नाशयतिसर्वरिष्टंमारुतइवपादपान्प्रबलः १५ सर्वैर्गगनभ्रमणैर्दृष्टश्चंद्रोविनाशयतिरिष्टं आपूर्यमाणमूर्तिर्यथानृपःस्वन्नयद्वेषीति १६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौरिष्टाध्यायः षष्ठः समाप्तः ६ अथायुर्दायाध्यायोव्याख्यायते तत्रपूर्वोक्तारिष्टाध्याये ऽरिष्टवर्जितस्यायुर्दायःकर्तव्यः तत्रादावेवमययवनमणित्थपराशरमतेनप्रत्येकस्यग्रहस्यपरमायुःप्रमा

णंपुष्पिताग्रयाह मययवनेति मयनामादानवः सूर्यलब्धवरप्रसादः यवनाम्लेंछजातीयोहोराविदः मणित्थआचार्यः शक्तिपूर्वःपराशरः शक्तिः पूर्वोयस्यस
शक्तिपूर्वः पूर्वशब्देनपिताउच्यते तैः मययवनमणित्थशक्तिपूर्वैः दिवसकरादिषादित्यादिषुग्रहेषुवत्सराःसंवत्सराः परमायुःप्रमाणाब्दाः प्रदिष्टाः उक्ताः
नवतिथिविषया श्वी त्यादि अत्रनवादिभिर्दशसहिताइति सर्वत्रैवविशेषभूतंतेननवभिः दशसहिताएकोनविंशतिः परमायुः प्रमाणवत्सरादिवसकरस्या
दित्यस्यतिथिभिः पंचदशभिः सहितादशपंचविंशतिश्चंद्रस्य विषयैः पंचभिःसहितादशपंचदशभौमस्य अश्विभ्यांद्वाभ्यांदशसहितादश द्वादश
बुधस्य भूतेःपंचभिःसहितादशपंचदशगुरोः रुद्रैरेकादशभिःसहितादशएकविंशतिः शुक्रस्यदशभिःसहितादशविंशतिःसौरस्य एतानिग्रहाणां

मययवनमणित्थशक्तिपूर्वैर्दिवसकरादिषुवत्सराःप्रदिष्टाः
नवतिथिविषयाश्विभूतरुद्रैर्दशसहितादशभिःस्वतुंगभेषु १

परमायुःप्रमाणंवर्षाणि स्वतुंगभेषु स्वपरमोच्चांशस्थितेषुभवंति तत्रेद्दशाः परमोच्चस्थिताग्रहाआदित्यादयोभवंतितेयथानिर्दिष्टवर्षाणिप्रयच्छंति १९।
२५। १५। १२। १५। २१। २०। अंकेनापिएतान्यर्कादीनांपरमायुःप्रमाणवर्षाणि १ अथपरमनीचावस्थितानामायुर्दायज्ञानंमंदाक्रांतयाह नीचे
ति एतएवदिवसकरादयोनीचेपरमनीचेप्राप्ताअर्धपरमायुःप्रमाणवर्षेभ्योऽपहरंति अतएवोक्तंनीचेऽतोस्मात्पूर्वोक्तात्परमायुषोर्धदलंक्रसतिक्षी
यते अथेद्दशारव्यादयः परमनीचस्थाभवंति परमनीचस्थास्तएवपूर्वोक्तायुषोर्धदलंप्रयच्छंति तद्यथा रविः नवसार्धानिवर्षाणिप्रयच्छति चंद्रोद्वाद
शसार्धानिवर्षाणिप्रयच्छति एवंभौमः सप्तसार्धानि एवंबुधः षट् एवंबृहस्पतिःसप्तसार्धानि एवंशुक्रोदशसार्धानि एवंशनैश्चरोदशअंकेनापिवर्ष ८ मास ६

अयंसूर्यस्य चंद्रस्यवर्ष १२ मास ६ भौमस्यवर्ष ७ मास ६ बुधस्यवर्ष ७ मास ६ गुरोः वर्ष ७ मास ६ शुक्रस्यवर्ष १० मास ६ शनेः वर्ष १० मास ० ततस्थ्यां तरस्थेनुपातइति ततः तस्मादुच्चान्नीचाच्चांतरस्थेमध्यवर्तिनिग्रहेनुपातः त्रैराशिकः कर्तव्यः सर्वेषांनीचानि अंकतयैवलिख्यंते तत्रतावत्सर्वस्यैवग्रहस्यपर मोच्चपरमनीचांतरालंतावदेवलिप्तापिंडीकृत्यदशसहस्राण्यष्टौचशतानिभवंति तत्रस्वोच्चादधिकंग्रहेणयदाभुक्तंभवतितदातत्रस्वोच्चंविशोध्यशेषस्यलि प्तापिंडीकार्यं अथस्वनीचादधिकंग्रहेणाभुक्तंभवति तदातत्रस्वनीचमपास्यावशेषंलिप्तापिंडीकार्यं तासांग्रहलिप्तानांग्रहभुक्तलिप्ताइत्याख्या तस्यैवग्रह स्यपरमनीचोक्तानिवर्षाणिमाससहितानिकार्याणि कथमुच्यते वर्षाणिद्वादशभिः संगुण्यतत्रमासान्योजयेत्तानिचमासीकृतान्यादित्यादीनांलिख्यते तद्यथा

नीचेतोर्ध्वंहसंतिहितत्स्थ्यांतरस्थेनुपातोहोरात्वंशमानिममपरेराशितुल्यंवदंति हित्वाव र्कंरिपुगृहगतैर्हीयतेस्वत्रिभागः सूर्योच्छिन्नद्युतिषुचदलंप्रोज्झ्यशुक्रार्कपुत्रौ २७

चतुर्दशाधिकंशतंरवेः माग्वद्विभज्य सार्धशतंचंद्रस्य नवतिर्भौमस्य द्विसप्ततिर्बुधस्य नवतिर्जीवस्य षड्विंशत्यधिकंशतंशुक्रस्य विंशत्यधिकंशतंसौर स्य अंकेनापि ११४ सू १५० चं ९० भौ ७२ बु ९० जीव १२६ शुक्रस्य १२० शनेः तत्रत्रैराशिकंयदिभगणार्धलिप्ताभिः खखवाष्टदिक्सं ख्याभिरेताभिः १०८०० इष्टग्रहपरमनीचमासालभ्यंते तद्ग्रहभुक्तलिप्ताभिः किंयतइति अत्रेदंसूत्रं त्रैराशिकेप्रमाणंफलमिच्छाद्यंतयोः सदृशरा शी इष्टफलेनगुणिताप्रमाणभक्ताफलंभवतितदर्थंग्रहभुक्तिलिप्ताएवग्रहपरमनीचमासैः संगुण्यभगणार्धलिप्ताभिर्विभज्यावाप्तंमासाः मासशेषंत्रिं शद्गुणितं ३० माग्वद्विभज्यावाप्तंदिवसाः दिनशेषंषष्ट्यासंगुण्य माग्वद्विभज्यावाप्तंघटिकाः घटिकाशेषंषष्ट्यासंगुण्यमाग्वद्विभज्यावाप्तंविकलापलानि

एवंमासादिश्चषकातः कालआगतः मासानांद्वादशभिः भागमपहृत्यचावाप्तंवर्षाणिलभ्यंते तदेवशेषंमासाः एवमागतंवर्षादिपरमोच्चायुः दर्शितवर्षेभ्यः संशोध्या
वशेषग्रहेणवर्षादिरायुषः कालोदत्तोभवति एवमुच्चाद्विच्युतस्यनीचमप्राप्तस्यकर्तव्यं नीचाद्विच्युतस्योच्चमप्राप्तस्यप्राग्वत्कालमानीयतस्यचग्रहस्यपरमनीचायुषिसं-
योज्यग्रहस्यायुषः कालोवर्षादिर्भवति अथवायदिराशिषट्कलिप्ताभिरर्धायुर्वर्षाण्यपचीयंते तदेताभिः ग्रहभुक्तलिप्ताभिः किमित्यंतमध्यमराशिसवर्णीकृत्यतेनां
केनग्रहभुक्तलिप्तागुणयेत् ततः परिवर्त्यभागहारच्छेदांशेः छेदसंगुणच्छेदांशांशगुणोभाज्यस्यभागहारः सवर्णितयोरित्यत्रवर्षाणामेवमस्तच्छेदापिकेनभग
णार्धेनलिप्ताःसंगुण्यखखखषट्द्विघनलिप्ताभवंति २१६०० एताभिर्भागमपहृत्यवर्षाणिलभ्यंतेशेषंद्वादशभिः सविकलंसंगुण्याधस्थस्याविकलस्यषष्ट्याभा
गमपहृत्योपरितनराशौसंयोज्यप्राग्वद्विभाज्यमासालभ्यंतेएवंशेषंसविकलंत्रिंशताषष्ट्यासंगुण्यदिनघटिकाविषघटिकाश्चानयितव्याः शेषंप्राग्वत्कर्म अ
थलघुनोपायेनपिंडायुषआनयनंप्रदर्श्यते तद्यथेष्टग्रहादस्मात्प्रागुक्तमुच्चध्रुवकंविशोध्यावशेषंकर्मभूमौस्थापयेत् अथोच्चध्रुवकंनशुध्यतितदाग्रहरा
शिद्वादशकंदत्वातस्मादुच्चमपास्यावशेषंस्थापयेत् ततस्तदवशेषंराशिषट्कादूनंभवतितदाराशिद्वादशकादपास्यशेषंस्थाप्यम् अथराशिषट्कादधिकंभ-
वतितदातदेवग्राह्यम् तत्कर्मभूमौराश्यादिकंविलिप्तांतंस्वपरमायुर्वर्षैःसंगुण्यस्वच्छेदैर्विभज्यलब्धमुपर्युपरियोजयेत् अवशेषंस्थापयेत् विलिप्तास्था-
नेपिषष्ट्याभागानांत्रिंशताराशीनांद्वादशभीराशिभ्योलब्धंवर्षाणितदवशेषंमासाः भागशेषंदिवसाः लिप्ताशेषंघटिकाः विलिप्ताशेषंचषकाइति एतावतेवकर्मणा
स्फुटंभवति तथाचसारावल्याम् स्वोच्चशुद्धोग्रहः शोध्यः षड्राश्यूनोभमंडलात् स्वपिंडगुणितोभक्तोराशिमानेनवत्सराः १। १२। ३०। ६०। ६०। इतिहोरा
लंशाभ्रतिमभिति होरालग्नम् सात्वांशप्रमाणानिवर्षाणिददाति यावंतोनवांशकालग्नेनभुक्तास्तावंत्येववर्षाणिददाति तत्करणम् यथातात्कालिकलग्नस्यरा
शीनपास्यशेषंलिप्तापिंडीकार्यम् तत्रशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तभक्तनवांशकास्तावंत्येववर्षाणिलग्नमायुर्दायंप्रयच्छति अवशेषेणसहत्रैराशिकंकृत्वाव

र्षाणामधस्तान्मासाद्यंस्थापयितव्यं तद्यथा यदिलिप्ताशतद्वयेनद्वादशमासालभ्यंते तदवशेषलिप्ताभिः कियंतइति तेनावशेषलिप्ताद्वादशभिः संगुण्यशतद्वये
नविभाज्यावाप्तंमासास्तेचवर्षाणामधः स्थाप्यमासशेषंत्रिंशतासंगुण्यशतद्वयेनभागवद्विभाज्यावाप्तांचदिवसाः तान्मासानामधःस्था पयेत् दिनशेषंषष्ट्यासंगुण्यभा
गवद्विभाज्यावाप्तंघटिकादिवसानामधः स्थाप्याः घटिकाशेषंषष्ट्यासंगुण्यभागवद्विभाज्यावाप्तंचशेषकाघटिकानामधः स्थाप्याः एवंलग्नायुर्दायः अपरेराशितु
ल्यंवदंति अपरेन्येमणित्यादयः आचार्यालग्नस्यराशितुल्यंआयुर्दायमिच्छंति लग्नेयावंत्योराशयोभुक्तास्तावंत्यएववर्षाणिलग्नायुः लग्नस्यभुक्तभागादि
कंलिप्तापिंडीकृत्यमासाद्यानयनेत्रैराशिकंकर्तव्यं यद्यष्टादशभिर्लिप्ताशतैर्द्वादशमासालभ्यंते तदेताभिःलग्नभुक्तलिप्ताभिः कियंतइति भागवद्वर्षाणामधस्ता
मासाद्यास्थापितव्याः तथाचमणित्थः लग्नराशिसमाश्चाब्दा मासाद्यमनुपाततः लग्नायुर्दायमिछंतिहोराशास्त्रविशारदाइति तदेवमतंशोभनमित्यस्माकम
भिप्रेतम् अन्येप्येवमिच्छंति यथा लग्नांकपतौबलवतिअंशतुल्यराश्यधिपेबलवतिराशितुल्यंवदंतिकथयंती त्यर्थः तथाचसारावल्याम् लग्नाद्यंशतु-
ल्यस्यादंतरेचानुपाततः तत्पदेबलसंयुक्तेराशितुल्यंचभाधिपे हित्वावक्रमिति येनग्रहेणयावत्संख्ययायुर्दायोदत्तस्ततस्यसंभवति तस्मात्स्वादायुषोभौमा
दिकस्यवक्रं विपरीतांगतिंहित्वा वर्जयित्वायोग्रहोरिपुगृहगतः शत्रुक्षेत्रावस्थितोभवतितेनस्वादायुषस्त्रिभागोहीयते सग्रहस्त्रिभागमपहरतीत्यर्थः
वक्रितःपुनः शत्रुक्षेत्रगतोपिनापहरति तथाच वक्रचारंविनाव्यंशंशत्रुराशौहरेद्ग्रहः एतद्बहूनांमतं आचार्यस्यपुनः एषएवपक्षोऽभिप्रेतः अन्य
थाहित्वाभौमंरिपुगृहगतेहीयतेस्वत्रिभागंइत्येवावक्ष्यत् वक्रंहित्वायोग्रहोरिपुराशिगतएवज्ञायते यथावक्रगोग्रहोंशायुर्दायंबलवत्वात्रिगुणंददा
ति तथात्रापिनापहरतीतिनिश्चयः अन्येपुनरेवंव्याचक्षते यथा वक्रमंगारकंहित्वायोग्रहोरिपुराशिगस्तेनस्वादायुषस्त्रिभागोहीयते भौमः शत्रुक्षे
त्रगतोपिनापहरति अत्रबादरायणः भूम्याःपुत्रंवर्जयित्वारिभस्थाहन्युः स्वस्वादायुषस्तेत्रिभागमिति सूर्योच्छिन्नद्युतिषुसूर्येणरविणाउच्छिन्ना

कर्तिताद्युतिर्येषांतेसूर्याच्छिन्नद्युतयः आदित्यमंडलेअस्तमितेषुग्रहेषुदलमर्धंहीयते किंतुशक्रार्कपुत्रौसितशनैश्चरौसोऽस्तमवर्जयित्वा तावस्तंगतावपिनापहर
नः तथाचबादरायणः अस्तंयाताः सर्वएवार्धहानिंकुर्युर्हित्वादैत्यपूज्यार्कपुत्रौ २ अथग्रहाणांस्वादायुषश्चक्रपातेनापहानिंमहर्षिण्याह सर्वार्धमिति अ
सत्सुपापग्रहेषुव्ययभवनादारभ्यद्वादशस्थानात्प्रभृतिसप्तमांतं यावद्व्यवस्थितेषुवामव्युत्क्रमेणयथाक्रमंसर्वार्द्धादयोभागाः क्षीयंते तत्रलग्नाद्द्वादशस्थः
पापग्रहः सर्वमायुरात्मीयमेवापहरति एकादशस्थोऽर्द्धं दशमस्थस्त्रिभागं नवमस्थश्चतुर्भागं अष्टमस्थः पंचमभागं सप्तमस्थः षड्भागमिति सत्स्वर्द्धमि
ति एतेष्वेवव्ययादिषुस्थानेषुसत्सुशुभग्रहेषुव्यवस्थितेषशुभग्रहोक्तस्यार्द्धंक्षीयते तत्रलग्नाद्द्वादशस्थः शुभग्रहः स्वादायुषोर्द्धमपहरति एकादशस्थ

सर्वार्द्धत्रिचरणपंचषष्ठभागाः क्षीयंतेव्ययभवनादसत्सुवामम् स
त्स्वर्द्धकसतितथैकराशिगानामेकोंशंहरतिबलीतथाहसत्यः ॥ ३ ॥

श्चतुर्भागम् दशमस्थः षड्भागं नवमस्थोष्टमभागं अष्टमस्थोदशमभागं सप्तमस्थोद्वादशभागमिति तथैकराशिगानामिति उक्तस्थानेषुयदाग्रहद्व
यंभवतिबहवोवास्युस्तदातेषामेकसंस्थितानांमध्यादेकएवयोबलीवीर्यवान् सएवैकोंशं भागंयथापठितमपहरतिनान्येतत्रस्थापहरंतिएतत्सत्यआह
सत्याचार्यः कथयति अंशग्रहणंयथासंभवंभागप्रदर्शनार्थम् तथाचसत्यः एकादशोत्क्रमात्सप्तमादितिप्राहहरणकर्माणि एकर्क्षगेषुवीर्या-
धिकः स्वभागंहरेदेकम् अर्धंतृतीयमथचतुस्तथापंचमंचषष्ठंच आयुःपिंडात्पापाहरंतिसौम्यास्तथार्धानि द्वादशसंस्थः पापः स्वादायंशोभनस्त-
तोर्द्धंतु अपहरतिसर्वमायुर्यथाचयोगस्तमपिवक्ष्येइति वराहमिहिरस्याप्येवंमतम् इहसत्यमतोपन्यासआगमानुस्मृतिप्रदर्शनार्थः ३ ७

अथलग्नस्थःपापश्चक्रपातवदायुषोंशमपहरतितस्यांशप्रमाणज्ञानंवसंततिलकेनाह सार्द्धोदितइति उदितायेनवांशास्तेउदितनवांशाःसहार्द्धोदितेननवांशेनवर्ततइतिसार्द्धोदितोदितनवांशाः तात्कालिकस्यस्फुटलग्नस्ययेभुक्ताभागाःतेषांलिप्ताःपिंडीकृत्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तंतस्मिन्कालेभचक्र-स्यचयावंतोनवांशकाउदिताः पश्चादर्धोदितोनवांशकः सतत्रउदितनवांशसमूहेयोज्यः एवंकृतेसार्द्धोदितोदितनवांशसमूहोभवति तेनगणितागतंसमस्तमेवायुःपिंडंगुणनीयम् एवंकृतेसार्द्धोदितोदितनवांशहतंसमस्तमायुःपिंडंभवति तस्मादष्टाधिकशतेनभागेहृतेयदवाप्यतेवर्षादितन्ना-शमुपैतिक्षयंगच्छति किंसर्वेषांनेत्याह क्रूरेविलग्नसहितइति यदाविलग्नस्थःक्रूरःआदित्यांगारकशनैश्चराणामन्यतमोभवतितदेवआगतंवर्षादि

सार्द्धोदितोदितनवांशहतात्समस्ताद्भागोष्टयुक्तशतसंख्यमुपैतिनाशम्
क्रूरेविलग्नसहितेविधिनात्वनेनसौम्येक्षितेदलमतःप्रलयंप्रयाति ॥ ४ ॥

समस्तायुःपिंडात्संशोध्यएवंकृतेतत्कालजातस्यजंतोरायुर्वर्षादिस्फुटंभवति किंतुप्रत्येकस्यग्रहस्यैतत्कर्मकर्तव्यंयेनायुःसंज्ञकाानिदशावर्षाणिसर्वेषांभवंति विधिनात्वनेनसौम्येक्षितइति अनेनविधिनासएवलग्नस्थःक्रूरग्रहोयदासौम्येक्षितःशुभग्रहेणदृश्यते तदाविधिनात्वनेनयत्फलमायुःपिंडात्सार्धोदितोदितनवांशहतात्समस्तायुःपिंडादष्टोत्तरशतेनभागेहृतेयत्फलंलब्धंअतोदलमर्धंप्रलयंप्रयाति तदर्द्धीकृत्यायुःपिंडात्पातयदेवंकृतेआयुःप्रमाणंस्फुटंभवति अन्येएवंव्याचक्षते तात्कालिकेनलग्नेनभुक्तायेनवांशकास्तेसार्द्धोदितनवांशेनसहग्राह्याः अयमर्थः तात्कालिकस्यलग्नस्यराशीनपास्यभागालिप्तापिंडीकृत्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तमुदितांशकस्तैःकर्मप्राग्वत्कार्यंएतदपिस्थूलम् तेनलग्नभागालिप्तीकृत्यताभिः

प्रत्येकग्रहदत्तवर्षादिरायुर्दायंसंगुण्याथः स्वच्छेदेभागमपहृत्योपर्युपरियोजयेत् वर्षस्थानेभागणकलाभिर्भागमपहरेल्लब्धंवर्षादि तस्यशाग्वत्ततनंकार्यं
तथाचसारावल्यां लग्नांशालिप्तिकाहत्वाप्रत्येकंविहगायुषा भाज्यंमंडललिप्ताभिर्लब्धंवर्षादिशोधयेत् १ स्वायुषोलग्नगेक्रूरेसौम्यदृष्टेचतद्दलमिति एत
देवशोभनमस्माकंप्रतिभाति नकेवलमत्र यावच्चक्रपातेप्येवंविधिः लग्नादिष्टग्रहंविशोध्यावशेषंयदिषड्भागादूनंतदातस्यग्रहस्यचक्रपातोक्तिनान्य
थेति तेनावशेषेणायुः पिंडस्यभागमपहृत्यलब्धंमाग्वदायुषःपातयेत् अथरूपादूनोभागहारोभवति तदारूपाद्भागहारंसंशोध्यशेषेणायुर्दायंसंगुण्य
रूपेणभागमपहृत्यलब्धमेवायुः शुद्धंभवतिउक्तंच लग्नग्रहोनकंषड्भादूनकंयद्यसौहरः आयुःपिंडंभजेत्तेनलब्धंवर्षादिशोधयेत् रूपाद्यदोनोहारः
स्याद्रूपाच्छुद्धेनताडयेत् रूपेणविभजेल्लब्धंतदेवायुःस्फुटंभवेत् अस्मिन्सार्धोदितेतिकर्मणिलग्नेयदापापसौम्योभवतस्तदायोलग्नोदितांशकसमीप
वर्तीसएवग्राह्योनेतरइति तत्रक्रूरशब्देनक्षीणश्चंद्रमानग्राह्यः तथाचबादरायणः सूर्यांगारकशनीनामेकस्मिन्लग्नगेभवतिहानिः विधिनात्वनेनसौम्ये
क्षितेदलंपातयेल्लब्धम् ४ अथपुरुषादीनांपरमायुःप्रमाणज्ञानंशिखरिण्याह समाःषष्टिर्द्विघ्नीइति समाशब्देनवर्षमुच्यतेसमानांवर्षाणांषष्टिर्द्वि
घ्नाद्विगुणीकृताविंशत्यधिकंवर्षशतंभवति एवंविंशत्यधिकंवर्षशतंपंचनिशापंचरात्रयो ऽहोरात्राणीत्यर्थः मनुजकरिणांमनुजानांमनुष्याणांकरि-
णांहस्तिनांचपरमायुः हयानांअश्वानांद्वात्रिंशद्वर्षाणिपरमायुः खरोगर्दभः करभउष्ट्रः अनयोःपंचकहृतिः पंचकस्यहृतिः पंचानांवर्गःपंचविंशतिः
परमायुः विरूपासाप्यायुरितिसापंचकहृतिः विरूपाविगतोरूपोएकोयस्यःएकोनाचतुर्विंशतिर्वर्षाणिवृषमहिषयोः वृषाणांमहिषाणांचपरमायुः गोमहि
ष्योरित्यर्थः शुनांसारमेयानांद्वादशवर्षाणिपरमायुः श्वग्रहणंसर्वेषांनखीनामुपलक्षणार्थंतेनसिंहमार्जारादीनामप्येतदेवस्मृतं छागादीनामितिद
शकसहिताषट्षोडशवर्षाणिपरमायुःछागादीनां आदिग्रहणाद्धयमृगयोरपिपरमायुरिति सर्वेषांशेषभूतं परमायुर्दायप्रयोजनं अश्वादीनां

जातानामायुः प्रमाणज्ञानार्थमिति तद्यथा अश्वादेर्जातस्यपुरुषवदायुः प्रमाणमानीयततस्त्रैराशिकंकर्तव्यंयदिविंशत्यधिकवर्षशतंपंचदिना-
धिकंयस्यपुरुषस्यायुःप्रमाणंतस्येदमायुस्त द्वात्रिंशद्वर्षायुःप्रमाणस्याश्वस्यकिंस्यादितिएवमागतमायुःप्रमाणमश्वस्यतत्कालजातस्यवाच्यं
एवंसर्वेषामभिहितप्राणिनांस्वायुषामपरेणत्रैराशिकंकृत्वातत्कालजातस्यस्वायुषःप्रमाणनिर्देशःकार्यः अन्येएवंवदंति यथापठितंपरमायुषः
प्रमाणंनकश्चिज्जीवतितदयुक्तम् यस्माद्विंशत्यधिकाद्वर्षशतादभ्यधिकमप्यायुर्गणितकर्मणाभवति यस्मात्परमायुःप्रमाणपठनंत्रैराशिक
कार्यमेवज्ञातव्यमिति ५ अथयस्मिन्योगेजातस्य परमायुर्भवतितद्योगज्ञानंपुष्पिताग्रयाह अनिमिषपरमांशकेति अनिमिषोमीनः त

समाःषष्टिर्द्विघ्नामनुजकरिणांपंचचनिशाहयानांद्वात्रिंशत्खरकरभयोःपंचककृतिः वि
रूपासाप्यायुर्वृषमहिषयोर्द्वादशशुनांस्मृतंछागादीनांदशकसहिताःषड्परमम् ॥५॥

स्यपरमांशकोनवमनवांशकः तस्मिन्ननिमिषपरमांशकेविलग्नेशशितनयेबुधेगविवृषेचपंचवर्गलिप्तेस्थिते लिप्ताःपंचविंशतिमंत्कबुधोवृषेस्थितःसक
लाःसमस्ताग्रहाअन्येसर्वएवयदिस्वतुंगभेषुस्थिताःपरमोच्चगताभवंतितथाजातस्यपरमायुःप्रमाणंविंशत्यधिकंवर्षशतंपंचदिनाधिकमायुर्भवति
तत्रचकर्म तद्यथा आदित्यादयोग्रहाःसलग्नाईदृशाःअत्रादित्यानांबुधवर्जितानांयथापठितानिपरमायुःप्रमाणवर्षाणिभवंतिबुधस्यपुनःक्रियते
तत्रतावद्बुधोनीचान्मीनाद्विच्युतः तस्मात्तात्कालिकादस्माद्बुधात् ११।०।२५ बुधपरमनीचध्रुवकमिदं ११।१५।०० संशोध्यजातमेतालिप्ता १।१५
।२५ एतल्लिप्तापिंडीकृतं २७।२५ एताभिस्त्रैराशिकंयदि भगणार्धलिप्तानांएताःसंगुण्य १०८०० बुधपरमनीचवर्षाणिषट् भवंति –

लग्न ११।२७

सू· १ — ११ — चं· २५ बु· २ — शु· १२ — मं· १० — ३ — ९ — गु· ४ — ६ — ८ — ५ — ७ श·

तदा तासां नीचाक्रांतलिप्तानां २७।२५ किंस्यादिति अत्रप्राग्वत्फलंवर्षादि १।६।५। एतद्बुधपरमनीचगतेषेतेषुदत्वाजातं ७।६।५।एतद्बुधस्यपरमायुः तत्रलग्नादेकादशस्थानत्वाद्भौमस्यचक्रपातात्परमायुः प्रमाणं वर्षपंचदशकादर्धंपातयित्वासार्धानिसप्त ७।६। वर्षाणि सौरस्याष्टमस्थानस्थत्वात्परमायुःप्रमाणाद्विंशतिः पंचमभागेचत्वारिवर्षाणिपातयित्वाजातानिषोडशवर्षाणि १६ आदित्यचंद्रबृहस्पतिशुक्राणांपरमायुः लग्नस्यनवमनवांशकस्थत्वान्नववर्षाणिभवंति सर्वेषांस्थापनं सूर्यवर्ष १९ चंद्रवर्ष २५ भौमवर्ष ७ मास ६ बुधवर्ष ७ मास ६ दिन ५ जीववर्ष १५ शुक्रवर्ष २१ शनिवर्ष १६ लग्नवर्ष ९ सर्वेषांयोगः वर्ष १२० दिन ५ एवंदर्शितयोगेपरमायुः प्रमाणमागतमिति अत्रचादित्येमेषस्थेकन्यास्थत्वंबुधस्यनसंभवतितेनषड्भिर्ग्रहैरुच्चस्थैर्बुधेचवृषस्थेयोगोयंप्रदर्शितः अत्रचपरमोच्चगतेसूर्येबुधस्यवृषाद्भागचतुष्टयंभुक्त्वास्थितिर्भवतिनास्मादधिकं यतोमध्यमार्कोदयराशिस्थानेशून्योभवति भागाः षट्पंचाशल्लिप्ताभवंति तदातस्यस्फुटस्यपरमोच्चताभवति एषएवसूर्योमध्यमबुध अत्रचयदापरमार्कफलंपरमंचशीघ्रफलंधनगतंभवतितदाबुधोवृषेभागचतुष्केस्फुटोभवति तत्रयथादर्शितलग्नेयथावस्थितग्रहसंस्थायांवृषेचतुर्थभागेईदृशोबुधोभवति १।४ अस्मान्नीचभुवकमिदं ११।१५। संशोध्यजातं १।१९ बुधोएतल्लिप्तापिंडीकृतं २९।४० एताभिस्त्रैराशिकंयदिभगणार्धलिप्तानामेतासाम् १०८०० षड्वर्षाणितदैताभिः सांका २० ४० नीतिलब्धंवर्ष १ मास ७ दिन १८ एतद्बुधपरमनीचवर्षेषुदत्वाजातानिवर्षाणि ७ मास ७ दिन १८ एतदाद्येषुयथादर्शितवर्षेषुसंयोज्यजातवर्षाणांशतं १२० मास १ दिन २३ एतद्दर्शितपरमायुःप्रमाणादधिकमप्यायुःसंभवतिइति तस्मात्परमायुःप्रमाणपठनंत्रैराशिकार्थमेव –

व्याख्यातम् अन्येपुनः अनिमिषपरमांशकेविलग्नेयोगएवामुंव्याचक्षते यथामीनेवर्गोत्तमगतेलग्नेवृषभस्थेनबुधेनपंचविंशतिलिप्ताभुक्ताभवंत्यन्येचग्रहाःस्वोच्च राशिषुपरमोच्चभागव्यतिरेकेणापियदिस्थितास्तदायोगशक्त्यैवपरमायुःप्रमाणंजातोजीवति अथबुधस्यपरमनीचध्रुवकर्मेदं ११।१४ पूर्वंप्रदर्शितंसांप्रतं कर्मकालेकथमिदं ११।१५।० प्रदर्शितमित्यत्रोच्यते चतुर्दशभागान्भुक्त्वापंचदशेपठितेपरमनीचभागेव्यवस्थितोभवति अतश्चतुर्दशभागाः परमनीचस्थ-स्यप्रदर्शिताः तत्रस्थस्यपरमनीचप्रदर्शितमायुर्भवति तस्माद्यावत्पंचदशोभागोनभुक्तोबुधेनतावत्त्रैराशिकोत्पत्तिर्नकर्तव्येत्यतः कर्मकालेपंचदशभागाःप्रद र्शिताः इत्येतत्सर्वेषामेवग्रहाणांत्रैराशिककालेपठितैर्भागैर्भुक्तैःप्रदर्शयितव्यानि तत्रत्रैराशिकार्थमुच्चध्रुवकाः तथात्रैराशिकार्थपरमनीचध्रुवकाः एतैःकर्म

अनिमिषपरमांशकेविलग्नेशशितनयेगविपंचवर्गलिप्ते भवतिहिपरमायु
षःप्रमाणंयदिसकलाःसहिताःस्वतुंगभेषु॥ ६॥ ॥श्रीकृष्णायनमः॥

सू.	चं.	मं.	बु.	बृ.	शु.	श.	ल.
०	१	९	१	३	११	६	११
९	२	२७	२४	४	२६	१९	२९

कर्तव्यमिति ६ अथास्यापरमतायुर्दायस्यदूषणार्थंशालिन्याह आयुर्दायमिति एतदायुर्दायंनकेवलंमययवनमणित्थशक्तिपूर्वैरुक्तंयावद्विष्णुगुप्तेनापिचा णाक्यापरनाम्नैवमुक्तम् आचार्यदेवस्वामीतथासिद्धसेनश्चैवंचक्रेकृतवानित्यर्थः तथाचविष्णुगुप्तः परमोच्चगतैःसर्वैर्मीनेमीनांशसंस्थिते सौम्येचवृषगे जातःपरमायुःसजीवति तथाचदेवस्वामी सूर्याद्यैरुच्चगतैर्मीनेमीनांशसंस्थितेलग्ने सौम्येवृषभंयातेजातःपरमायुराप्नोति तथाचसिद्धसेनः मीनेप-रमांशगतेसौम्येगविपंचवर्गलिप्तास्थे सर्वैःपरमोच्चगतैर्जातःपरमायुराप्नोति यद्येवंबहुभिराचार्यैरुक्तंतत्कोस्यदोषः तत्रोच्यते वक्ष्यमाणंसत्याचार्यमते प्रदर्शितमायुर्दायंबहुतराणामाचार्याणांमतमिति यस्मादाचार्यवराहमिहिरस्यमतिज्ञेयं ज्योतिषमागमशास्त्रंविप्रतिपत्तौनयोग्यमस्माकं स्वयमेववि

कल्पयितुंकिंतुबहूनांमतंवक्ष्ये अस्यपरमतस्यबहुतरविरुद्धत्वंतावदास्ताम् विवादसंभवोदोषोप्यस्ति दोषश्चैषामित्यादि एषामाचार्याणांमते दोषोजायते की दृशइत्याह अष्टावरिष्टमित्यादि वर्षाष्टकंयावज्जातानामरिष्टमुक्तंतद्वर्षाष्टकंहित्वात्यक्त्वावर्षविंशतेरधस्ताद्दर्शितप्रकारेणायुर्नस्यात्नागच्छति एवंवर्षाष्टका दूर्ध्वमरिष्टंनास्तितस्माद्वर्षाष्टकादूर्ध्वंवर्षविंशतेरधस्तान्नकस्यचिन्मरणमापद्यते यावद्दृश्यंतेम्रियंतइति अर्यतेषांप्रत्यक्षोदोषः ७ अधुनातेषामेवाचार्याणा मायुर्दूषणंशालिन्याह यस्मिन्योगेति अनिमिषपरमांशकेविलग्नइत्यस्मिन्योगेविंशत्यधिकंवर्षशतंसपंचादिनंपरमायुःपूर्णप्रदिष्टंतस्मिन्योगेषड्ग्रहाःपरमो च्चगताभवंति षड्भिश्चपरमोच्चगतैश्चक्रवर्तीभवतीतिप्रोक्तमभिहितमन्यैराचार्यैः तथाचबादरायणः षड्भिःस्याच्चक्रवर्त्तीत्रिभुवनमखिलंशास्तिसर्वैर्ग्रहैं-

आयुर्दायंविष्णुगुप्तोपिचैवंदेवस्वामीसिद्धसेनश्चचक्रे
दोषश्चैषांजायतेष्टावरिष्टंहित्वानायुर्विंशतेःस्यादधस्तात् ७

द्रैरिति यवनेश्वरस्य षड्राजराजर्थिबलोपकर्षप्रदानमानेष्वभिजातशक्तिः तत्रपरमोच्चगतायावंतःषड्ग्रहानभवंति तावत्परमोच्चायुर्नप्राप्नोति यदापरमोच्चगता भवंतितदाजातेनचक्रवर्तिनाभवितव्यम् एवंपूर्णमायुःविंशत्यधिकंवर्षशतमर्थैर्धनैर्विनावर्जयित्वाबहवःपुरुषाजीवंति तस्माद्यमपितेषपरोदोषः एतच्चपर मतायुर्दायदूषणंशालिनीद्वयमसंबंधत्वाद्वराहमिहिरकृतमेवनभवतीति नप्रतिभाति तत्रतावद्यदत्रप्रथमशालिन्यादूषणमुक्तं तस्यदूषणस्यासंबंधत्वमुच्य ते सार्द्धोदितोदितनवांशहतात्समस्तादिति न्यायेनयत्क्रूरेविलग्नगतेआयुषःपातनंक्रियते तस्यप्रतिलग्नंप्रत्यंशकवशादियत्तन्नसंभवतीति नच्चपातयित्वाय दायुर्विशिष्यतेतस्यापीयत्तानास्तीति तस्माद्यदुक्तं नायुर्विंशतेःस्यादधस्तात्तदयुक्तं अत्रोदाहरणम् यथाकुंभलग्नस्याद्यंशकोदयेआदित्यचंद्रशुक्राःप

रमोच्चेबुधजीवशनैश्चराः परमनीचेभौमश्चकुंभस्याप्यष्टाविंशतिमंभागंभुत्क्वास्थितस्तदातात्कालिकाग्रहाःसलग्नाः अत्रलग्नेनकिंचिद्धुक्तमिति लग्नायुर्दायो-
नास्ति परमोच्चगतानांपरमनीचगतानांचज्ञानएवभौमस्यक्रियते तात्कालिकाद्भौमादस्मात् १०।२८ भौमस्यपरमोच्चध्रुवकमिदं १।२८ संशोध्यजातं १।०एत

सू.	चं.	मं	बु.	बृ.	शु.	श.	ल.
०	१	१०	११	९	११	०	१०
९	२	२८	१४	४	२६	१९	६
०	०	०	०	०	०	७	०

लिप्तापिंडीकृतं १८०० अथत्रैराशिकंयदिभगणार्द्धलिप्तानामेतासाम् १०८०० भौमनीचमासाःनवतिर्भ
वंति ९०तदेतासांकियंतइति लब्धामासाः१५ एतैर्वर्षसत्रिमासंजातंवर्ष १ मास ३ एतद्भौमपरमोच्चवर्षे
ष्वेतेषु १५संशोध्यजातंवर्ष १३ मास ९ एषभौमायुर्दायः अथजीवस्यलग्नाद्द्वादशस्थत्वाच्चक्रपाते
नार्द्धपातयित्वाजातजीवायुर्दायः वर्ष ३ मास ९परमोच्चगतानांपरमनीचगतानांचशत्रुक्षेत्रत्वात्त्र्यंशंअस्तं

यस्मिन्योगेपूर्णमायुःप्रदिष्टंतस्मिन्प्रोक्तंचक्रवर्तित्वमन्यैः

गतानामर्द्धंचनपात्यते यस्मादनिमिषपरमांशकेविलग्नेइत्यत्रयोगेचंद्रमसोवृषभस्थत्वाद्यद्यायुषःत्रिभागः पात्यते तदापूर्णमायुर्नभवतीति यस्मादन्याचार्यम
तमिति तात्कालिकमित्रामित्रविधावुक्तं मूलत्रिकोणाद्धनधर्मबंधुपुत्रव्ययस्थानगताग्रहेंद्राः तात्कालिकाःस्युःसुहृदोग्रहस्यस्वोच्चेवयोयस्यविहृष्टवीर्यः१
जामित्रषष्ठाष्टमशत्रुमूर्तिर्धूनत्रिकोणेकगृहेनिविष्टाः तात्कालमेतेरिपवोभवंतित्येतानिमित्राणिरिपूंश्चवक्ष्ये२अनेनापिशुक्रश्चंद्रमसः तात्कालिकंमित्रंनभ
वति तस्मान्मीनस्थेशुक्रेवृषस्थश्चंद्रमाःशत्रुगृहगोभवति तस्यचशत्रुक्षेत्रस्थत्वाद्यद्यायुषस्त्रिभागःपात्यतेतदा अनिमिषपरमांशकइत्यत्रयोगेपूर्णमायु
र्नप्राप्नोतीति तच्चाचार्येणश्रृंगग्राहिकयैवप्रदर्शितं तेनैतज्ज्ञापयति परमोच्चगतानांपरमनीचगतानांचशत्रुक्षेत्रेत्र्यंशमस्तंगतानांचार्द्धंचनपात्यते तेनय-

थादर्शितयोगं पृथक् पृथक् ग्रहायुर्दायवर्षाणि लिख्यंते सूर्यस्यवर्ष १९ चंद्रस्यवर्ष २५ भौमस्यवर्ष १३ मास ९ बुधस्यवर्ष ६ जीवस्यवर्ष ३ मास ९ शु-
क्रस्यवर्ष २१ शनेःवर्ष १० लग्नेननकिंचिद्भुक्तमिति लग्नायुर्दायोनास्ति अथैतेषांयोगः वर्ष ९८ मास ६ अथांगारकस्यलग्नगतत्वात्सार्द्धोदितेतिकर्मक्रिय
ते तत्रचलग्नेकुंभारंभत्वान्नवति ९० नवांशकाभुक्ताभवंति तेचनवांशकाश्चक्रस्योदिताउदयगतएकनवतिसमाः ९१ तेनैकनवत्यासर्वायुः पिंडमिदंवर्ष
९८ मास ६ संगुण्यजातं ८९ ६ ३ ६ अस्याष्टाधिकशतेनभागमपहृत्यावाप्तंवर्षाणि ८२ मास ११ दिन २८ घटी २० अस्मात् ९८। ६ संशोध्यजातंवर्ष १५
मास ६ दिन १ पल ४० एवमष्टभ्यऊर्ध्वविंशतेरधस्तादायुरुत्पन्नमिति तस्मादयुक्तमुक्तंनायुर्विंशतेःस्यादधस्तादिति अत्रान्येवदंति यथाक्रूरंहीनंमीन
लग्नंत्वदिहकृत्वेतद्दराहोमिहिरेणोक्तं अनिमिषपरमांशकइति अनेनापिप्रकारेणनवक्तव्यम् यथानायुर्विंशतेःस्यादधस्तादित्यत्रधन्विलग्नेक्षीणेचंद्रेविंशा-
तितमेभागेबुधस्तत्रास्तमितः सर्वेष्वन्येषुपरमनीचस्थेषुयस्यजन्मभवति तस्यचक्रपातेनैवायुर्दायोबहुःपततीति तस्यैवतावत्प्रदर्श्यते तत्रतात्कालिका-
ग्रहाःसलग्नाः तत्रबुधस्यप्राग्वत्कृत्वाजातंवर्ष १० मास १० अन्येषांपरमनीचस्थत्वात् ज्ञापयते लग्नेननकिंचिद्भुक्तमितितस्यायुर्दायोनास्ति चंद्रस्यक्षीण-
स्यपापत्वाल्लग्नाद्द्वादशस्थत्वाच्चक्रपातेनसर्वपततितदातस्यायुर्दायोनास्ति आदित्यस्यलग्नेकादशत्वाच्चक्रपातेनार्द्धपातयित्वाजातंवर्ष ४ मास ९ बुधस्या
स्तमितत्वादर्द्धपातयित्वाजातंवर्ष ५ मास ५ दशमस्थत्वाच्छुक्रःस्वादायुषस्तृतीयमंशमपहरतिइति सौम्यत्वात्तदर्द्धमस्मात्षड्भागाद्वर्षमेकंनवमासान्पा
तयित्वाजातान्यष्टौवर्षाणिनवमासाश्चशुक्रस्यवर्ष ८ मास ९ भौमस्यलग्नाष्टमस्थत्वात्पंचमभागंसार्द्धंवर्षपातयित्वा जातानिवर्षाणिषट् इति एवंसर्वेषां
वर्षाणि वर्ष ४ मास ९ सूर्यस्यवर्ष ० मास ० चंद्रस्यवर्ष ६ मास ० भौमस्यवर्ष ५ मास ५ बुधस्यवर्ष ७ मास ६ जीवस्यवर्ष ८ मास ९ शुक्रस्यवर्ष १०
मास ० शनेश्चरस्यवर्ष ० मास ० लग्नस्यवर्ष ० मास ० सर्वेषांयोगः वर्ष ४२ मास ५ अत्रासंभवेप्यभिगम्यापिब्रूमः एवंविधायुर्दायः सर्वेप्यस्तंगतायदिग्र

वंतितदासूर्योच्छिन्नद्युतिषुचंदंप्रोझ्झशक्रार्कपुत्राविति कृत्वातथापिपंचत्रिंशतवर्षाणिमासोनानियतोबुधस्यपूर्वमेवाद्धंपातितंएवंहिचत्वारिंशतोऽधस्ता दायुर्नागच्छतीति तथापिविंशतेरधस्तादित्यसंबद्धंअत्राप्यन्येएवंवदंति क्रूरहीनेविलग्नेजाताअशाप्यऊर्ध्वंविंशतेःअधस्तान्म्रियमाणादृश्यंते तेनान्याचा र्यमतमसंबद्धं अत्रोच्यते अन्याचार्यमतंपूर्वापर्येणाविचार्यैतदूदंति यैरेवाचार्यैरनेनमार्गेणायुर्दायःप्रदर्शितः तैरेवायंमृत्युयोगोभिहितः सचेह- लिख्यते तथाचबादरायणः षष्ठाष्टमस्थोरिपुदृष्टमूर्तिःपापग्रहःपापगृहेयदिस्यात् स्वांतर्दशायांमरणायजंतोर्ज्ञेयःसशुद्धैर्विजिनोयदान्यैः १ तथाचयवनेश्वरः षष्ठाष्टमस्थोरिपुदृष्टरौद्रापापैःस्वतत्स्थानगतश्चदृष्टः स्वांतर्दशायांमकरोतिमृत्युंपाशाध्वबंधादिपरिक्षयाद्वा १ तथाचसारा वल्याम् क्रूरदशायांक्रूरः प्रविश्यचांतर्दशांयदाकुरुते पुंसांस्यात्संदेहस्तदारियोगोहिसदैवमहान् १ रवितनयस्यदशायांक्षितिजस्यांतर्दशायदाभव ति बहुकालजीविनामपिमरणंनिःसंशयंपुंसाम् १ क्रूरराशौस्थितःपापःषष्ठेवानिधनेपिवा तत्स्थेनवारिणादृष्टःस्वपाकेमृत्युदोग्रहः १ योल-

सू.	चं.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.	लग्न
६	७	३	५	९	५	०	८
९	२	२७	१४	.४	२६	१९	०

ग्नाधिपतेःशत्रुर्लग्नस्यांतर्दशांगतः करोत्यकस्मान्मरणंसत्याचार्यःप्रभाषते १ एवंक्रूरहीनेलग्नेयेजा तास्तेषांवर्षाष्टकादूर्ध्वंदर्शितकालादधस्तान्मरणंसंभवत्येव तेचापिमृत्युयोगेनानेनमृताइतिज्ञेयाः यस्मात्तस्यांतर्दशाद र्शितग्रहसंबंधिनीकदाभवति अत्रायंनियमः तस्मादन्याचार्यमतेनैवाष्टा भ्यऊर्ध्वंदर्शितकालादधस्तान्मरणंसंभवत्येव तस्मादेतद्दूषणमसंबद्धं प्रथमंअथद्वितीयस्य दूषणस्यासंबद्धत्वमुच्यते अत्रचक्रवर्तित्वयोगोपिविनादीर्घमायुःसंभवति अत्रोदाहरणम् यत्रतात्कालिकाग्रहाःसलग्नाःवृषेर्कोदशभागान्भु- क्त्वास्थितःएवंमिथुनेचंद्रमास्त्रीन्भागान् कुंभेभौमोष्टाविंशतिभागान् मेषेबुधःपंचदशभागान् सिंहेजीवःपंचभागान् मेषेसप्तविंशतिः

सत्रिभागान् शुक्रः कुंभेविंशतिभागान् सौरः धन्विलग्नमंत्यंशे तद्यथा ईदृशाग्रहाःअत्रपूर्वप्रदर्शितक्रमेणागतानिग्रहायुर्दायवर्षाणिलिख्यंते
वर्ष १७ मास ५ सूर्यस्यवर्ष २२ मास ११ चंद्रस्यवर्ष १३ मास ८ भौमस्यवर्ष ७ मास ० बुधस्यवर्ष १४ मास ७ जीवस्यवर्ष १८ मास ३
शुक्रस्यवर्ष १५ मास ० शनेः वर्ष ८ मास ० लग्नस्यअथबृहस्पतेर्वर्षाणांचक्रपातादष्टभागमपास्यजातंवर्ष १२ मास ८ चंद्रस्यषड्भागमपास्य
जातंवर्ष १८ मास ८ रवेः गुरुर्मित्रमतोन्यथान्यइति शुक्रः शत्रुःसचार्कमूलत्रिकोणात्सिंहान्नवमेस्थानेस्थितः तस्मात्तात्कालिकंमित्रीभूतः
तेनवृषस्थः शत्रुक्षेत्रमध्यस्थितस्तेनतस्यायुर्दायंनकिंचिसतीति चंद्रश्चमिथुनेमित्रक्षेत्रेस्थितः तस्यापियथादर्शितान्येवायुर्दायवर्षाणि य
स्मादुक्तम् इंदोर्बुधंदेवगुरुंत्वविंद्यात् अंगारकः कुंभेशत्रुक्षेत्रेस्थितः यस्मादुक्तम् भौमस्यशुक्रः शशिजश्चमित्रमिति शेषान्रिपून्शेषलाच्छ
नेश्वरस्तस्यशत्रुस्तात्कालिकश्चैकगृहेनिविष्टत्वा च्छनैश्वरोधिशत्रुः किंत्वंगारकस्यशत्रुक्षेत्रस्थस्यापिनपततियस्मादुक्तम् हित्वावक्रारिपुग्र
हगतैर्हीयतेस्वत्रिभागइति तस्मादंगारकस्ययथागतमेवायुः चांद्रेरनर्कादिनिवचनाद्भौमोबुधस्यामित्रम् तेनतस्यमेषस्थत्वात्यथागतमेवायु
र्बुधस्य बृहस्पतेरप्यादित्योमित्रं यस्मादुक्तं गुरोश्चभौमंपरिहृत्यसर्वेइति तस्मात्सिंहस्थस्यबृहस्पतेः यथागतमेवायुः शुक्रस्य मेषेसच्चमित्र
क्षेत्रे यस्मादुक्तम् भृगुनंदनस्यत्वर्केंदुवर्ज्याः सुहृदः प्रदिष्टाः तस्मात्तस्यापियथागतमेवायुः शनेश्वरस्यापिकुंभेस्वक्षेत्रेस्थितत्वाद्यथागत
मेवायुः लग्नस्यपातचाररहितत्वात्यथागतमेवायुः एवमायुर्दायवर्षाणिपृथक्पृथक्लिख्यंते वर्ष १७ मास ५ सूर्यस्यवर्ष १८ मास ८ चंद्र
स्यवर्ष १३ मास ८ भौमस्यवर्ष ७ मास ० बुधस्यवर्ष १२ मास ८ गुरोः वर्ष १८ मास ३ शुक्रस्यवर्ष ९ मास ० शनेः वर्ष १५ मास ० लग्नेएवं
विधेचतुर्दशाधिकंवर्षशतमप्यायुः संभवति ११३ मास ११ यदाचंद्रवर्ष २२ मास ९ तदासर्वेषांयोगः ११५ मास ११ एवंविधेयोगेषोडशाधि

कंवर्षशतमप्यायुःसंभवति केमद्रुमाख्यश्चायंयोगःयस्माद्भुस्यानि हित्वार्कंसुनफानफादुरधराख्यांन्योभयस्थैर्ग्रहैःशीतांशोःकथितोन्यथात्रबहु भिःकेमद्रुमोन्यैस्त्वसौ तस्मादेवंविधेयोगेजातोदीर्घमायुःप्राप्नोति केमद्रुमत्वाच्चदरिद्रोभवति वक्ष्यतिच केमद्रुमेमलिनदुःखितनीचाःनिः स्वाःप्रेष्याःखलाश्चनृपतेरपिवंशजाताः केवलंदारिद्र्याद्दीर्घायुषोदृश्यंते नकेनचित्कस्यचिद्दरिद्रस्यायुःप्रमाणंज्ञातं यथायंदरिद्रोविंशत्यधिकेन वर्षशतेनसपंचदिनेनमृतः तस्मात्सौद्रमेवदूषणंज्ञातव्यम् एवमस्यदूषणस्यासंबद्धत्वंप्रदर्शितमिति असंभाव्यत्वाद्वराहमिहिरकृतमेतत्छा लिनोद्वयंनसंभाव्यते यच्चदर्शिताचार्यमतेनायुर्दायंत्यत्कासत्यमतायुर्दायमंगीकरिष्यत्याचार्यस्तत्रचसत्यमतस्यबहुतराणामाचार्याणांमतांगीक रणमेवप्रयोजनं यस्मात्पूर्वमेवाचार्यमतेनायुःप्रतिज्ञाव्याख्याता ज्योतिषमागमशास्त्रंविप्रतिपत्तौनयोग्यमस्माकं स्वयमेवविकल्पयितुंकिंतु

प्रत्यक्षोयंतेषुदोषःपरोपिजीवत्यायुःपूर्णमर्थैर्विनापि ८

बहूनांमतंवक्ष्ये अथकश्चिदाह ननुयोगं योगस्त्वयाप्रदर्शितःसकेमद्रुमएवनभवति यस्मादाचार्यएववक्ष्यति केंद्रेशीनकरेथवा ग्रहयुतेकेम द्रुमोनेष्यतइति लग्नात्सप्तमस्थःकेंद्रस्थश्चंद्रमास्तस्मादयंकेमद्रुमोनभवति अत्रचब्रूमः अत्रचंद्रमानगण्यते यस्माच्चंद्रमसःसकाशाद्ग्रहे णान्येनयोगःकर्त्तव्यइति यद्येवंतल्लग्नात्केंद्रस्थःकथंकरोतीत्यत्रोच्यते चंद्रलग्नयोस्तुल्यत्वात् तथाचयवनेश्वरः मूर्त्तिंचहोरांशशिनंचविंद्या त् अत्रचगार्गिः व्ययार्थकेंद्रगश्चंद्राद्विनाभानुंभवेद्ग्रहः कश्चित्स्याद्याविनाचंद्रलग्नात्केंद्रगतोथवा योगःकेमद्रुमोनामतदास्यात्तत्रगर्हितः प्र वर्तितिंदिताचारादरिद्यामयसंयुताइति तस्माल्लग्नात्सप्तमस्थेचंद्रमस्यस्ययोगस्यकेमद्रुमनासिद्धैवेति ८ ७ ७ ७

अथजीवशर्ममतेनसत्याचार्यमतेनचायुर्दायमौपछंदसिकेनाह स्वमतेनेति जीवशर्मानामाचार्यः स्वमतेनात्मीयमतेन परमायुषोविंशत्यधिक
स्यवर्षशतस्यसपंचदिनस्यस्वरांशांस सप्तमभागंप्रत्येकस्यग्रहस्यायुर्दायमाह कथयति किलशब्दस्तथानामप्रदर्शनार्थः तद्यथापरमायुः १२०।०५
अस्यसप्तभिर्भागमपल्हत्यावासंवर्षादि १७।१।२२।८।३४। यथान्याचार्यैर्नवतिथिविषयेत्येवमादीनि परमोच्चगतानामादित्यादीनांवर्षाणिपठि
तानि तथैतानिपरमायुः स्वरांशवर्षाण्येकैकस्यजीवशर्मपठितानि नीचेर्ईन्हसतोल्पम्रापिस्थितमेवतत्रार्द्धमेतत् ८।६।२६।४।१७।एतानि
परमनीचस्थस्यैकैकस्यग्रहस्य एतैः प्राग्वदेवत्रैराशिकंकृत्वैकैकस्यग्रहस्यायुर्दायः कर्तव्यः अत्रापिचक्रेविनाशत्रुक्षेत्रस्थस्यग्रहस्यत्र्यंशा
यहानिः शुक्रशनैश्चरौविनाभौममंविनाचबलवक्रूहस्यास्तंगतस्यार्द्धोपहानिः सर्वार्द्धत्रिचरणेत्यादिकाचक्रपातापहानिः क्रूरेविलग्नेसार्द्धोदि
तेविहानिः एतत्सर्वंजीवशर्मणोप्यन्याचार्यैः समानम् तथाचजीवशर्मा सप्तदशै १७ को १ द्वियमौ २२ वसवो ८ वेदाग्नयो ३४ ग्रहेन्द्रा
णांवर्षाण्युच्चस्थानांनीचस्थानांअतोर्द्धस्यात् मध्येनुपाततः स्यादानयनम् शेषमन्न्यत्किंचित्पिंडायुषइवकार्यं तत्सर्वंगणिततत्वज्ञैरिति अ
त्रानयनंसुखोपायेनप्रदश्यते स्वोच्चशुद्धोग्रहः शोध्यषड्भादूनोभमंडलात् तद्भागाःकुब्धिषड्नागि ८६४१ हतावेदाभ्रसायकैः ५०४ भक्ता
दिनादियल्लब्धंतदायुर्जीवशर्मजम् दिनैस्तुत्रिंशतामासामासैश्च्योरविभिः समाः नकेवलंग्रहदायंपरमायुषः स्वरांशमेनमतेनोक्तं यावत्स्वमते
नेति अनेनैवंप्रतिपादयति यथैतन्मयाकृतिपिकृतेषाचार्यकृतेषुवानकेचिच्छास्त्रेषुदृष्टमिति तस्मादस्यायुर्दायस्यजीवशर्मणः स्वमतकरणमे
षदोषः एवंसर्वाचार्यमतेनायुर्दायोव्याख्यातः अत्राचार्येणयवनमतेनोपन्यस्तंमययवनमणित्थशक्तिपूर्वैरिति नचयवनेश्वरकृतेशास्त्रेत-
थाविधआयुर्दायोदृष्टः यस्माद्यवनेश्वरेणोक्तम् आयुषिराश्यंशकराशियोगादिति अत्रोच्यते यवनेश्वरेणास्फुजिध्वजेनान्यच्छास्त्रं

कृतम् शककालस्यार्वाक्ज्ञायते तथाचस्फुजिध्वजः गतेनसाष्टार्धशतेनयुक्तायंकेनकेषांनगताब्दसंख्याकालःशको १०४६ नांशविंशोध्यतस्मा
दतीतवर्षाद्युगवर्षजातम् एवंचेत्स्फुजिध्वजकृतंशककालस्यार्वाक्ज्ञायते अन्यच्च यवनाचार्यैः पूर्वैःकृतमिति तदर्थंस्फुजिध्वजोप्याह यवनाऊ
चुः येसंग्रहेदिग्जनजातिभेदाः प्रोक्ताःपुराणैःक्रमशोग्रहस्य तदेतज्ज्ञायते यथावराहमिहिरेणपूर्वयवनाचार्यमतमेवोपन्यस्तं अस्माभि-
स्तन्नदृष्टम् स्फुजिध्वजकृतमेवदृष्ट्वा पराशरस्यापीयमेववार्ता पाराशरीयासंहितानकेवलमस्माभिर्दृष्टानजातकंश्रूयतेस्कंधत्रयमितिपाराशरस्ये
ति तदर्थंवराहमिहिरः शक्तिपूर्वैरित्याह चित्रंभोऽस्मपाराशरः कथयतेदौर्भाग्यदंयोषितामित्येवमादिमयमणित्थयोर्होराशास्त्रेविद्येते तथाच
एकोनविंशतिःसूर्यश्चंद्रमाःपंचविंशतिः तिथिसंख्याकुजःसौम्योद्वादशोच्चगतोगुरुः कुजवद्दैत्यपूज्यस्तुवर्षाणामेकविंशतिः एकोनसूर्यपुत्रस्य
परमोच्चगतस्यच आयुर्दायमिदंप्रोक्तमर्धंनीचगतस्यतु अंतरेलवपातान्वकारयेदायुःसंग्रहम् तथाचमणित्थः नवरूपाःशरयमलास्तिथ-
योर्काःपंचरूपाःक्रमशः रूपयमाष्टतिसंख्याःसूर्यादीनांस्वतुंगभेष्वब्दाः नीचेष्वस्माद्दलमन्यत्रानुपाततःकार्यम् आयुर्दायविधानंहोररा-
शितुल्यमपि अथवराहमिहिरस्यस्वमतायुर्दायोयवनेश्वरसत्यमतानुसारीव्याख्यायते ग्रहभुक्तनवांशराशितुल्यमिति यत्रतत्रराशौयस्मि
न्नवांशकेग्रहोव्यवस्थितः सचनवांशकोमेषादेरारभ्ययावत्संख्याराशेःसंबंधीभवति तावंतिएववर्षाणिग्रहःस्वायुर्दायंप्रयच्छति एवंभक्त
नवांशराशितुल्यंभवति यस्मिंश्चनवांशकेवर्तते तस्मात्यद्भुक्तंग्रहेणतेनसहत्रैराशिकंकृत्वामासाद्यानयनमपिकर्तव्यं त्रैराशिककरणंचवक्ष्य-
ति एवमायुर्दायानयनंचसत्याचार्येणोक्तम् तथाचतद्वाक्यम् राश्यंशकसंयोगादायुरिहसमासतोग्रहाद्द्युः एतच्चसत्यवाक्यं बहुसा
म्यंसमुपैति बहुसंमतंबहूनामाचार्याणांसंमतं तथाचयवनेश्वरः आयूंषिराश्यंशकचारयोगादिति अत्रतावत्सत्ययवनेश्वरवाक्यव्याख्याने

किंचिद्विप्रतिपन्नं राशेरंशकचारयोगादितिव्याचक्षते यथायस्मिन्राशौग्रहोवर्त्तते तत्रतेनयावंतोनवांशकाभुक्तास्तावंत्येववर्षाण्यायुःसग्रहोददा
तिअत्रचव्याख्यानेपरमंग्रहदायसाध्यमानेनवर्षाणिभवंति एतच्चव्याख्यानंबादरायणादिभिरंगीकृतम् तथाचबादरायणः राश्यंशकालाग्रु
पिताद्वादशनवभिर्ग्रहस्यभगणेभ्यः द्वादशाहृतावशेषेब्दमासदिननाडिकाःक्रमशः इयमाचार्यवाराहमिहिरेणाविनष्टैवस्वल्पजातकेभिहि-
ताएतदनुसारेणसत्ययवनेश्वरेणव्याख्यानंक्रियते आयूंषिराश्यंशकचारयोगादिति राशीनामंशकाराश्यंशकाः तेषुचारयोगादिति यत्रत
त्रराशौमेषांशकस्थोग्रहोवर्षएकंप्रयच्छति वृषनवांशकस्थोग्रहोवर्षद्वयंप्रयच्छति एवमुत्तरोत्तरांशकवृद्ध्यावर्षवृद्धिर्यावन्मीनांतेद्वादशइ
ति पूर्वव्याख्यानेनयवनेश्वरसत्यवाक्ययोराशिग्रहणमनर्थकंभवति अवश्यमेवराश्यंशकैर्भावितव्यमिति ९ अथानेनैवव्याख्यानानु

स्वमतेनाकिलाहजीवशर्माग्रहदायंपरमायुषःस्वरांशम् ग्रहभुक्तनवांशराशितुल्यंबहुसाम्यंसमुपैतिसत्यवाक्यं ९

सारेणाचार्यःसएवायुर्दायानयनमार्ययाह सत्योक्तेति सत्योक्ते सत्यमतायुर्दायकरणेतात्कालिकमिष्टमभिमतं ग्रहंलिप्तीकृत्यलिप्तापिंडं
कृत्वातस्यशतद्वयेनभागमपहृत्ययदवाप्तंनदवाप्तारव्यंस्थाप्यम् अवशेषमधःस्थाप्यम् अवाप्तमंडलभागविशुद्धेऽब्दाःस्युःमंडलभा
गशब्देनद्वादशभागउच्यते तेनावाप्तस्यद्वादशभिर्भागमपहृत्यावाप्तंत्याज्यम् यदवशिष्यतेतेब्दाःस्युस्तावद्वर्षाणितेनग्रहेणायुषोदत्तानि
भवंति शेषात्तुमासाद्याःयदवशेषंस्थापितं तस्माद्द्वादशगुणितात्तेनैवच्छेदेनविभक्तान्मासालभ्यंते तच्छेषात्त्रिंशद्गुणिताद्दिनानि तच्छेषा
त्षष्टिघ्नाद्घटिकाः पुनरपिषष्टिघ्नात्प्राग्वतभक्ताच्चविकलाः लभ्यंतेइति एवमागतंग्रहस्यायुर्दायंभवति तत्रोदाहरणम् तात्कालिकोग्रहः १।८।४५

लिप्ताःपिंडीकृताः २३२५ अस्यशतद्वयेन २०० भागमपहृत्यावाप्तं ११ जातंअवशेषं १२५ अवाप्तस्यास्यद्वादशभिर्भागंनप्रयच्छति इतिएतदेवाव शेषंतस्माद्वहुणोकादशवर्षाणिदत्तानिभवंति अवशेषं १२५ द्वादशभिर्गुणितंजातं १५०० अस्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तं ७ जातंएवंसप्त मासाः अथमासशेषम् १००जातंएतत्त्रिंशता ३० गुणितंजातं ३००० अस्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तं १५ दिवसाःपंचदशइति शेषस्याभा वात् घटिकाभावः एवमागतमेवंविद्यात् ग्रहाद्वर्षादिवर्ष ११ मास ७ दिन १५ घटिका ० अथैतदेवराश्यंशकलागुणितेतिन्यायेनप्रदर्श्यते तद्यथा राश्यादिग्रहः १।८।४५। अस्यशशिभागलिप्ताः पृथक् पृथक् द्वादशहताः अथभूयोनवाहताः १२। ८६। ५४०।१०८।८६४।४८६ अत्रलिप्तानामेतासां ४८६० षष्ट्याभागेहृतेलब्धं ८१ अवशेषं ० एताघटिकालब्धमिदं ८१ भागेलब्धे ८६४ संयोज्यंजातं ८४५ अस्यात्रिं

सत्योक्तेग्रहभिप्तलिप्तीकृत्वाशतद्वयेनाप्तं मंडलभागविशुद्धेब्दाःस्युःशेषात्तुमासाद्याः१०

शताभागेहृतेलब्धं ३१ अवशेषं १५ एतेदिवसाः अथलब्धमिदं ३१ राशिषेतेषु १८ संयोज्यंजातं १३८ अस्यद्वादशभिर्भागेहृतेलब्धं ११ शेषं ७ एतेमासाःलब्धस्यास्य ११ द्वादशभिर्भागंनप्रयच्छतीत्यतएतदेवात्रशेषं ११ एतानिग्रहायुर्दायवर्षाणि एवंवर्ष ११ मास ७ दिन १५ घटी० एत-त्पूर्वहृतायुर्दायेसंविहितमिति एवंयवनेश्वरसत्याचार्यबादरायणवराहमिहिरेणायुर्दायःप्रदर्शितइति १० एवमागतस्यायुर्दायस्यसत्याचा र्यमतेनैववक्ष्यमाणविशेषार्थंवंशस्थेनाह स्वतुंगवक्रेति स्वतुंगस्थैःस्वोच्चगतैर्ग्रहैः वक्रोपगतैः विपरीतगत्याश्रितैःस्वयत्स्वदत्तमायुःस्तत्त्रिंशत्सं गुणंकार्यं उत्तमांशोपगतैः वर्गोत्तमांशस्थितैः स्वांशकस्थितैः स्वनवमभागगतैः स्वभस्थैः स्वराश्युपगतैः स्वत्रिभागगैः स्वद्रेष्काणस्थैः ए

नैःयद्त्तमायुःतद्दिसंगुणंकार्यं इयान्विशेषइति भदत्तशब्देनसत्याचार्योभिधीयते यस्मात्तन्मतमिहप्रमाणीक्रियते पूर्वोक्तविधिनामयययवनमणित्थ-
शक्तिपूर्वैरित्यादिमतेनायुर्दायः कृतः तस्मात्सत्यभाषिते सत्याचार्यकृतेइयानेतावान्विशेषः यदेतत्स्वतुंगवक्रोपगतैः त्रिसंगुणमिति तत्सत्योक्तमेव
समानमन्यादिति अन्यद्यत्त्वेषंतत्प्रथमेप्युदीरितं प्रथमेमययवनादिमतेयदुदीरितमुक्तं तत्समानमन्यत्रापितत्तुल्यं एतदुक्तंभवति सत्याचार्यमते
नायुर्दायंकृत्वावक्रवर्ज्यंशत्रुक्षेत्रगतस्यत्र्यंशंपातनीयं शुक्रसौरौवर्ज्य अस्तगतस्यार्द्धंपातनीयं सर्वार्थभिचरणेत्यादिचक्रपातोपहानिःकार्या ११ एवं
सत्याचार्यमतेनग्रहायुर्दायमुक्त्वाधुनालग्नायुर्दायकरणंक्रूरोदयेपापहानिःप्रामानदपवादार्थमिंद्रवज्रयाह किमिति अत्रास्मिन्सत्यमतेनायुर्दाये
होरालग्नंभांशप्रतिमंददाति मेषादेरारभ्ययावत्संख्यास्यराशेः संबंधिनवांशकोलग्नेनभुक्तस्तावंतिसंख्यानिवर्षाणिलग्नायुर्दायोददाति शेषाद्भा

स्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणंद्विरुत्तमस्वांशकभत्रिभागगैः इयान्विशेषस्तुभदत्तभाषितेसमानमन्यत्प्रथमेप्युदीरितं ११

गादिकात्त्रैराशिकेनमासाद्यानयनमपिकर्तव्यं एतदुक्तंभवति सत्योक्तेग्रहमिष्टंलिप्तीकृत्येतिन्यायेनलग्नायुर्दायःकर्तव्यः एवंकृत्वायदिवीर्यान्विता
होराभवति तदाराशिसमानानिराशितुल्यानिवर्षाणिप्रयच्छंतीति होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतानान्येरिति न्यायेनयदिवीर्यान्विताबलवतीहो
रालग्नंभवति तदाराशिसमंददाति तत्तुल्यानिवर्षाणिप्रयच्छति भागादिकात्त्रैराशिकेनमासाद्यानयितव्यं कथमुच्यते भागाश्चलिप्तापिंडीकृ
त्यद्वादशभिःसंगुण्याष्टादशभिः शतैःभागमपहृत्यावाप्तमासाः अवशेषंत्रिंशतासंगुण्य तेनैवच्छेदेनभागमपहृत्यावाप्तदिवसाः तदवशेषंष
ष्ट्यासंगुण्यतथैवघटिकाः पुनरपिशेषंषष्ट्यासंगुण्य तथैवचषकाः लब्धंमासादितत्रैवयोजयेदेवंलग्नायुर्दायोभवति वीर्यान्वितस्यलग्नस्य

यत्कर्मतद्वीर्यवर्जितस्यचनकर्तव्यम् अत्रचबादरायणः होराद्योप्येवंबलयुक्तान्यानिराशितुल्यानिवर्षाणिसंप्रयच्छत्यनुपाताच्चांशकादिफलं एतच्चाचार्यवराहमि
हिरेणस्वल्पजातके ७ विनष्टेवाभिहितम् क्रूरोदयइति मयवयवनादिमतायुर्दायेक्रूरोदयेक्रूरेलग्नगतेसार्द्धोदितोपिनवांशहृतात्समस्तादितिन्यायेनयदायुषोपच
यःक्रियते तदत्रास्मिन्सत्यमतायुर्दायेनकर्तव्यम् अन्यत्सर्वंकर्तव्यं कार्यंचनाब्दैरिति प्रथमोपदिष्टैः पूर्वकथितैरब्दैः नवतिथिविषयेतियेब्दायवनबादराय
णाचार्यमतेनपठिताजीवशर्ममतेनचग्रहदायंपरमायुषः स्वरांशमिति नैरब्दैस्त्रैराशिकमुक्तंनदिहनसंभवति यथादित्यस्यद्वादशकानामंशकानामेकोनविं
शत्यब्दाभवंति तदेकस्मिन्नंशकेकिमितिसत्यायुर्दायेनकर्तव्यम् १२ अथमयादिमतमुपन्यस्यजीवशर्म मतंचोपन्यस्यसत्यमतस्यैवांगीकरणमिंद्रवज्र
याह सत्योपदेशइति अत्रास्मिन्मतत्रयेसत्योपदेशोवरंश्रेष्ठइत्यर्थः किंतुतदृप्यन्येबहुवर्गिणाभिः बक्राभिः गुणनाभिरयोग्यंकुर्वंतिविनाशयंति

किंत्वत्रभांशप्रतिमंददातिवीर्यान्विताराशिसमंचहोरा क्रूरोदयेचोपचयःसनात्रकार्यंचनाब्दैःप्रथमोपदिष्टैः १२

कास्ताः गुणनाः स्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणमित्यादिकाः तत्रयदिस्वगृहेग्रहोभवतितदाद्विगुणमायुःकुर्वंति सएवस्वगृहांशकेयदिभवतितदाभूयोपिद्वि
गुणंकुर्वंति सएवस्वद्रेष्काणेयदाभवतितदाभूयोपिद्विगुणंवर्गोत्तमांशेसएववक्रीयदिभवतितदाभूयस्त्रिगुणंकुर्वंतिसएवस्वोच्चस्थोभवतितदाभूयो-
पित्रिगुणंकुर्वंति एवमनवस्था अनेनानवस्थाप्रसंगेनसत्योक्तमप्यायुर्दायमयुक्तंबहुवर्गणाभिःकुर्वंति तथाचमयः वर्गोत्तमेस्वराशौद्रेष्काणेस्वन
वांशकेद्विगुणं वक्रोच्चगतेत्रिगुणंद्विगुणंकार्ययथासंख्यं तथाचसारावल्यां बहुताडनसंप्राप्तोयांकरोत्येकवर्गिणाम् वराहमिहिराचार्यःसानदृष्टा-
चिरंतनैरिति एतदयुक्तम् तदत्रकिंकार्यइत्याह आचार्यकत्वंतुबहुघ्नतायामिति एतदाचार्यकत्वमत्रागमः बहुघ्नतायांप्राप्तायामेकंतुयद्भूरिबहुतरं

गुणनंतदेवकार्यमिति बहुषुगुणनामासास्वेकैवक्रियतेइति बहुवारंयत्रद्विगुणंमासंतत्रसकृदेवद्विगुणमायुःकर्तव्यम् यत्रद्विगुणत्वंत्रिगुणत्वंचमासंतत्रसकृदेव
त्रिगुणंकर्तव्यं यत्रवारद्वयंत्रिगुणत्वंमासंतत्रसकृदेवत्रिगुणंकर्तव्यं एकंतुयद्भूरितदेवकार्यमितिवचनात् स्वल्पजातकेप्युक्तमाचार्येण वर्गोत्तमेस्वगृहेंशेस्व
द्रेष्काणेस्वनवांशकेस्वकेसकृद्विद्विगुणं वक्रोच्चयोस्त्रिगुणितं द्वित्रिगुणत्वेसकृत्त्रिगुणमिति चक्रपातंवर्जयित्वाबहुवर्गणान्यायेनैतदेवकर्म शत्रुक्षेत्र
स्योनीचस्थश्चयदाग्रहोभवति अस्तंगतोवातदासकृदेवार्द्धापहानिःकार्या नीचितोर्द्धक्रमतीत्यत्रापिअनुवर्तनीयं उक्तंचस्वल्पजातके शत्रुक्षेत्रेत्र्यंशं-
नीचेर्द्धंसूर्यलुप्तकिरणाश्चक्षपयंतिस्वादायान्नास्तंयातोरविजशुक्राविति एवंकृतस्यसत्याचार्यमतस्यस्पष्टताभवतीत्याचार्यस्यमतं यत्रापहानिःप्रामा

सत्योपदेशोवरमत्रकिंतुकुर्वंत्ययोग्यंबहुवर्गिणाभिः
आचार्यकत्वंचबहुघ्नतायामेकंतुयद्भूरितदेवकार्यं १३

गुणनाचप्रासातत्रसकृदेवापहानिंकृत्वासकृदपिगुणनाकार्या किंत्वपहानौकर्तव्यायांचक्रपातापहानिंकृत्वाततःशत्रुक्षेत्रस्थस्यापहानिःसकृदेवकर्तव्या ततः
सकृदेवगुणनाकार्या अत्रचभगवान्गार्गिः राशितुल्यांशसंख्यानिग्रहोब्दानिप्रयच्छति लग्नश्चसबलोन्यानिभुक्तराशिसमानितु मासाद्यानयनंका-
र्यमनुपातादतःपरं सर्वार्धत्रिचतुर्थांशान्वामपंचचतुःसमित् हरंतिपापाःस्वादायात्तदर्धमितरेग्रहाः व्ययाद्वक्रापहानिस्तुकथितेयंतथाध्रुवं एकस्त्वेक
र्क्षगेष्वेवकरोतिबलवान्ग्रहः शत्रुक्षेत्रगतस्त्र्यंशंनीचेर्द्धंसूर्यगस्तथा हंतिस्वाद्दायाद्द्विगावसितादित्यनंदनौ नचावनिसुतस्त्र्यंशंशत्रुक्षेत्रगतस्तथा
ध्रुवापहानिःकर्तव्याततोन्यासुबहुष्वपि प्रासास्वेकैवकर्तव्यायास्यात्तासुमहत्तरा ततोपिगुणनाकार्याप्येकैवमहतीसकृत् द्वाभ्यांवर्गोत्तमेस्वांशेस्वद्रे

षाणेस्वकेगृहे त्रिभिर्वक्रगतस्याथस्वोच्चराशिगतस्यच ग्रहदायोभवत्येवंशोध्यक्षेपहृतस्तुयः अत्रयद्यप्याचार्येणांशायुःप्रमाणीकृतम् तथापिलग्नेयदि-
सम्यग्बलीभवतितदांशायुःकर्तव्यम् अथार्कोबलवांस्तदापिंडायुः तथाचमणित्थः विलग्नेतिबलोपेतेशभ्रदृष्टेंशसंभवः रवौपिंडोद्भवंकुर्यादितिब्रूमश्चिरंतनाः
तथाचसारावल्याम् अंशोद्भवंविलग्नात्पिंड्यंभानोर्निसर्गजंचंद्रादिति अन्येप्येवमाहुः यथांशायुःपिंडायुषीद्वेअपिकार्ये द्वाभ्यामपिदशांतर्दशाविभागपरिक
ल्पनाकार्या तत्रयदल्पंतस्यायांतिमंतर्दशासैवयद्यपिकस्यनत्कालंवर्तते तदाधिकमायुर्जीवति शत्रुदशाचेत्तदातत्रैवमरणंमित्रदशाचेत्तदापिजीवति मध्यम
दशाचेत्तदापीडाभवतिततोपिजीवति अस्माकंसत्याचार्यमभिमतमिति १३ अथयस्मिन्योगेजातस्यायुःप्रमाणंनज्ञायतेतद्योगज्ञानंपुष्पिताग्रयाह गु

गुरुशशिसहितेकुलीरलग्नेशशितनयेभृगुजेचकेंद्रयाते भवरिपुसहजोपगैश्चशेषैरमि
तमिहायुरनुक्रमाद्विनास्यात् १४ इतिश्रीभ॰विरचि॰बृहज्जातकवि॰आयु॰स॰७

रुरिति कुलीरलग्नेकर्कटोदयेगुरुशशिसहितेजीवचंद्रयुक्तेतथाशशितनयेबुधेभृगुजेचशुक्रेकेंद्रयातेकंटकगतेशेषैःपरिशिष्टैःरविभौमसौरैः भवरिपुसह-
जोपगैतैः भवस्थानमेकादशंरिपुस्थानंषष्ठंसहजस्थानंतृतीयं एतेषुभवरिपुसहजेषुउपगतैःस्थितैः इहास्मिन्योगेजातस्यानुक्रमाद्विनागणितकर्मांतरे-
णापिविनामितंअपरिमितायुःस्याद्भवेत् एतदुक्तंभवति यदाकर्कटलग्नंभवतितत्रैवचंद्रजीवौव्यवस्थितौभवतः बुधशुक्रौसहितौपृथक्स्थौवालग्नच
तुर्थसप्तमदशमस्थानानामन्यतमेयथासंभवंभवतः परिशेषाः आदित्यांगारकशनैश्चराः पृथक्सहितावायथासंभवमेका दशषष्ठतृतीयगाः भवंतितदा-
ईदृग्योगेयोजातः तस्यामितप्रमाणमायुर्भवति अनुक्रमाद्गणितानीतंविनेवअयमर्थः एवंविधेयोगेदृष्टेआयुर्दायगणनानकर्तव्या यस्मात्तस्यासंभवइति

अतोन्यथाजातस्ययथागतेनायुषावश्यमेवभावितव्यं नायुःपिंडस्यार्वाकृतस्यमृत्युर्भवति नचायुःपिंडमतिक्रम्यते नजीवितव्यमिति यस्मिन्योगेजातस्यानाचारस्थै
वायुषोध्वंसोभवतिइति तथाचस्मृत्युक्तम् पारदारनायुष्यं इत्येवमादिकैर्दोषैर्नजीवति एतद्योगेजातस्यायुर्वेदोक्तैर्विधिसेवितैरसायनैःप्रयोगैर्यथाभिहितै
र्दीर्घमायुरवाप्नोतीति १४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकविवृत्तौआयुर्दायाध्यायःसप्तमः ७ अथातोदशांतर्दशाध्यायोव्याख्यायते
परिज्ञातसमस्तायुषःपुरुषस्यजीविताभ्यंतरेस्थितयोःसुखदुःखयोःपरिच्छेदःक्रियते तत्रचशोध्यक्षेपविशुद्धमायुर्यावत्प्रमाणंयेनग्रहेणदत्तंतावत्प्र
माणैवतस्यसंबंधिनीदशाभवति तत्रदशाक्रमोनज्ञायतेतज्ज्ञानंमालिन्याह उदयोलग्नंतनुः रविरादित्यआत्मा शशांकश्चंद्रोमनः एषामुदयरविशशांकानां
मध्याद्यःप्राणीबलवान्तद्बलवशात्तस्यसंबंधिनीप्रथमादशाभवति प्राधान्याद्बहवतां तथाचयवनेश्वरः निशाकरादित्यविलग्नमध्येतत्कालयोगादधिकं
बलंयः बिभर्तितस्यादिदशोच्यतेसाशेषास्ततःशेषबलक्रमेणेति उदयश्चरविश्चशशांकश्चोदयरविशशांकाः उदयरविशशांकानांप्राणीउदयरविश
शांकप्राणीउदयरविशशांकप्राणीचकेंद्रादिसंस्थाश्चोदयरविशशांकप्राणिकेंद्रादिसंस्थाः एवमेषांमध्याद्येनप्रथमादशादत्तातस्यैवकेंद्रादिसंस्थाः केंद्र
पणफरापोक्लिमेषुस्थिताग्रहाः वीर्योपचयक्रमेणदशादद्युः एवंलग्नार्कशशांकानांमध्यादेकस्यबलवतोदशाआदौपरिकल्प्या ततस्तस्यकेंद्रस्थास्तेषांद
शाःपरिकल्प्याः तैःकेंद्रस्थैःप्रथमेवयसिफलंदत्तंभवति यदुक्तम् प्रथमवयसिमध्येत्येचदद्युःफलानीति तथाचयवनेश्वरः पूर्वेतुकेंद्रोपगताःफलं
तिमध्येवयःपणफरंनिविष्टाः आपोक्लिमस्थाःफलदावयोंत्येयथाबलंस्वंसमुपेतिपूर्वम् अथयदिकेंद्रस्थाग्रहाःनभवंति तदाकः प्रथमेवयसिफलं
प्रयच्छतीत्याह नहिनफलविपाकइत्यादि केंद्रस्थाद्यभावेकेंद्रस्थानांग्रहाणामभावेअसंभवेसतिप्रथमेवयसियःफलविपाकः सनाहिनयतोह्यनयोःप्र-
कृत्यर्थंगमयतःपणफरस्थानामप्यभावेमध्येवयसिफलविपाकोनहिनएतदुक्तंभवति यदाकेंद्रस्थाग्रहानभवंतितदापणफरस्थाःपूर्वफलंप्रयच्छंति

ततआपोक्लिमस्थाः अथकेंद्रस्थाः पणफरस्थाश्चनभवंति तदासर्वस्मिन्नेववयसिआपोक्लिमस्थाः फलंप्रयच्छंति यतउक्तंभवतिहिफलपक्तिः पूर्वमापोक्लिमेपि इति एवमापोक्लिमस्थानामभावेप्रथमंकेंद्रस्थाः फलंप्रयच्छंति ततः पणफरस्थाः आपोक्लिमस्थानभवंति नचपणफरस्थास्तदासर्वस्मिन्नेववयसिकेंद्रस्थाः फलंप्रयच्छंति एतदुक्तंभवति लग्नार्कशशांकानांयोबलवांस्तद्दशाभवेत्प्रथमा प्रथमांदशांकल्पयित्वाततस्तत्केंद्रगानांसर्वेषांकल्पनीया तेषांपरिकल्प्यप णफरस्थानांपरिकल्पनीया स्ततः परमापोक्लिमस्थानांकेंद्रस्थानामभावेप्रथमंदशापतेरनंतरंपणफरस्थानांकल्पनीयास्ततः आपोक्लिमस्थानांकेंद्रस्था नामभावेपणफरस्थानामप्यभावेआपोक्लिमस्थानामेवकल्पनीयाः अथकेंद्रस्थाभवंतिपणफरस्थानभवंति आपोक्लिमस्थाएवभवंति तदाकेंद्रस्थानांकल्पयित्वा

उदयरविशशांकप्राणिकेंद्रादिसंस्थाः प्रथमवयसिमध्येंत्येषुदद्युःफलानि नहि
नफलविपाकः केंद्रसंस्थाद्यभावेभवतिहिफलपक्तिःपूर्वमापोक्लिमेपि ॥ १ ॥

आपोक्लिमस्थानामेवकल्पनीयाः अथकेंद्रस्थाएवकेवलंभवंतितदातेषामेवकल्पनीयाः अथपणफरस्थाभवंतितदापणफरस्थानामेवकल्पनीयाः अथापो क्लिमस्थाभवंतितदातेषामेवकल्पनीयाः तथाचस्वल्पजातकेउक्तं लग्नार्कशशांकानांयोबलवांस्तद्दशाभवेत्प्रथमा तत्केंद्रपणफरापोक्लिमोपगानांबला- च्छेषाः १ अथदशाकालप्रमाणंकेंद्रस्थानानामपिदशाक्रमज्ञानमिंद्रवज्रयाह आयुःकृतमिति शोध्यक्षेपविशुद्धमायुर्यावद्वर्षप्रमाणंयेनग्रहेणदत्तंत स्यग्रहस्यसंबंधिनीदशाकल्प्यापरिकल्पनीया तत्रलग्नार्कशशांकानांयोबलवांस्तद्दशाभवेत्प्रथमेतिन्यायेनतद्दशांप्रथमंकल्पयित्वाततस्तत्केंद्रगानाम- ध्यात्तैकदशाप्रबलस्यातिबलस्यपूर्वंप्रथमंकल्प्या अनंतरंतस्मादूनबलस्यएवंक्रमेणयथायथाऊनबलाभवंतितथातथापश्चात्तदीयदशाःकल्पनीयाः

एवंकेंद्रस्थानां दशाः परिकल्प्या ततः पणफरस्थानां अनेनैवक्रमेणपरिकल्प्याः ततः आपोक्लिमस्थानां अनेनैवक्रमेणेति साम्येबहूनामिति केंद्रस्थानांबहू
नांग्रहाणांबलसाम्येसतिंबहुवर्षदस्यबहूनिवर्षाणियेनदत्तानितस्यप्रथमंदशापरिकल्प्यानन्वत्रकथंग्रहाणांबलसाम्यंभवति यदिद्वावपिसकृत्त्रिकोणोच्च
गतोभवतस्तदानैसर्गिकेनबलेनयोधिकः सएवबलीस्यात् किंतुस्थानदिक्चेष्टाकालबलग्रहदर्शनादिबलानियावद्गणितविधिनैकीक्रियंते तावद्बलसाम्यं
भवति ग्रहाणांयथासामान्येनोदाहरणं यदिशनैश्चरोबलत्रयेणसंयुक्तोभवति भौमोपिबलद्वयेनतदातत्रभौमस्यनिसर्गबलवत्वाद्बलसाम्यंभवत्येवं स
र्वेषामपिज्ञेयं तेषांचसाम्येप्रथमोदितस्येति तेषांवर्षाणांसाम्येवर्षदानतुल्येपिप्रथमोदितस्यदशापरिकल्प्या प्रथममादावर्कमंडलाद्यउदितउक्तस्त

आयुःकृतंयेनहियत्तदेवकल्प्यादशासाप्रबलस्यपूर्वम् साम्येबहूनांब
हुवर्षदस्यतेषांचसाम्येप्रथमोदितस्य ॥ २ ॥ छ ॥ छ ॥

स्ययदाबलसाम्यंनभवतितदाबहुवर्षदेपिग्रहेस्थितेतदाप्रथमोदितेपिस्थितेबलाधिकस्यैवपूर्वंदशापरिकल्प्यातेषांचबलसाम्येप्रथमोदितस्येत्यत्रोद्विविध
उदयः प्रत्यहंचक्रभ्रमवशादेकः आदित्यविप्रकर्षणापरः तत्रेहादित्यविप्रकर्षणउदयोगणितस्कंधोक्तकालांशकवशाज्ज्ञेयः अत्रचभगवान्गार्गिः बलिल
ग्नेंदुसूर्याणांदशामाद्यांप्रयच्छति तस्मात्ततःप्रयच्छंतिकेंद्रादिस्थाःक्रमेणतु तत्रापिबलिनःपूर्वंतत्साम्येबहुदायकाः तत्साम्येपिप्रयच्छंतियेपूर्वंरविविप्रमु
ताः २ एवंदशाव्यवस्थायांजातायामंतर्दशापाकग्रहज्ञानंवसंततिलकेनाह एकर्क्षगोर्द्धमिति दशापतिनासहैकर्क्षगोग्रहः एकस्मिन्राशौव्यव
स्थितः दशापतिः दत्तांतर्दशाकालस्ययदर्द्धंतदपहृत्यस्वैरात्मीयैर्दशागुणैःपरिपाचयति त्र्यंशमिति त्र्यंशंत्रिकोणगृहगः दशापतेस्त्रिकोणगृहगोनव

पंचमस्थानयोरन्यतमस्थितोदशापतिर्दत्तांतर्दशाकालात्त्र्यंशंतृतीयभागमपहृत्यस्वैरात्मीयैः दशागुणैः परिपाचयति स्वरगः स्वरांशमिति दशापतेःस्वरगः सप्तमस्थानस्थः दशापतिः दत्तांतर्दशाकालात्स्वरांशंसप्तमभागमपहृत्य स्वैर्दशागुणैः परिपाचयति पादंफलस्यचतुरस्रगतः दशापतेः चतुरस्रगो-ऽष्टमचतुर्थस्थानस्योदशापतिः दत्तांतर्दशाकालात्पादंचतुर्थभागमपहृत्यस्वैर्दशागुणैः परिपाचयति सहोराः होरालग्नंतयासहिताः परस्परमन्योन्य मनेनप्रकारेणव्यवस्थिताः स्वैः स्वैर्दशागुणैः परिपाचयति एतदुक्तंभवति यथादशापतेः सकाशादेकर्क्षादिस्थोग्रहोयथास्वंपठितमंशंपरिपाचयति तथालग्नमपिपाचयति अत्रदशापतेः प्रथममंशपरिकल्पनांकृत्वापश्चादेकर्क्षादिस्थितानांकर्तव्याः यस्माद्दशापतेर्योभागआगच्छतितदनुसारेणान्यद्रोदयो भागाः परिशेषाणांभवंति अथैकस्मिन्स्थानेयदाबहवोग्रहाभवंतितदातेषांमध्ये योबलवान्सएवैकः परिपाचयतिनान्ये कथमेत-

एकर्क्षगोर्द्धमपहृत्यददातितुस्वंत्र्यंशंत्रिकोणगृहगःस्मरगःस्वरांशं

दवगम्यते उच्यते एकवचननिर्देशात् एकर्क्षगोर्धमपहृत्यददातितुस्वमित्याद्येकवचनात् नकेवलंमिहिराचार्येणैकवचननिर्देशः कृतोयावत्स्वल्पजातकेपि तथाचोक्तम् एकर्क्षगोर्द्धंत्र्यंशंत्रिकोणयोः सप्तमेतुसप्तांशंचतुरस्रयोस्तुपादंपाचयतिगतोग्रहः स्वगुणैरिति गर्गादीनामप्येकवचननिर्देशोस्ति तथाचभग वान्गार्गिः एकर्क्षेसंस्थितश्चार्द्धंत्रिभागंतुत्रिकोणगः सप्तमस्थःस्वरांशंतुपादंतुचतुरस्रगः लग्नेनसहिताःसर्वेत्वन्योन्यंफलदायकाः यवनेश्वरश्चाप्ये वम् कालोर्धभागेकग्रहाश्रितस्यतदर्धभागंलभतेचतुर्थे त्रिभागभागीचत्रिकोणसंस्थस्तदर्धभाक्स्याच्चपृथक्त्रिकोणे स्यात्सप्तमेसप्तमभागभागी-स्थितोग्रहश्चारवशात्ग्रहस्य एवंसर्वत्रैकवचननिर्देशः तस्मादेवंज्ञायते यतएकएवांशहारोभवतिनसर्वइति तथाचसत्यः अर्धंतृतीयमर्धान्तथार्द्धं

लदशापतेः दायः ८।०।० अस्यैकगुणस्याष्टभिः भागमपहृत्यावासं १।०।० इयंमूलदशापतेःसप्तमस्थानस्थस्यांतर्दशा एवंमूलदशापत्यंतर्दशान्तान्तात्सप्तमोभागः सप्तमस्थेनग्रहेणपाचितोभवति अस्यांतर्दशाकालद्वयस्ययोगः ८।०।० जातासैवमूलदशेति एवमेकस्मिन्दशाविकल्पाः अत्रादौमूलदशापतेरंतर्दशाभवति तद नंतरमंशहरस्य अथदशापतिनासहैकस्मिन्नाशौकश्चिद्ग्रहोभवत्यपरश्चनवमपंचमयोर्मध्यादेकस्मिन्भवतिनद्वितीयेनान्येषुस्थानेषुनचतुरस्रयोः नसप्तमेन- दान्यासः १/१।१/२।१/३ एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः ६/६।३/६।२/६ छेदहीनाः ६।३।२ एतेगुणकाराः एकीकृताः ११ एषभागहारः अथदशापतिदायः ११।०।०अ स्यषड्गुणस्यैकादशभिःभागमपहृत्यावासं ६।०।० एवंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य ११।०।०त्रिगुणस्यैकादशभिः भागमपहृत्यावासं ३।०।० इयमर्द्धपाचकस्यांतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य ११।०।०।द्विगुणस्यैकादशभिः भागमपहृत्यावासं २।०।० इयंत्रिकोणावस्थितस्यांतर्दशा अत्रदशापतेःयदर्द्धंतदेकगृहावस्थितः पाचयतित्रिभागंचत्रिकोणगः अंतर्दशात्रयस्यास्ययोगः ११।०।० जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्रा शौकश्चिद्भवत्यपरश्चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन्नद्वितीयेनचान्येषुस्थानेषुनत्रिकोणयोः नसप्तमेतदान्यासः १/१।१/२।१/४ एतेपरस्परछेदहताजाताः ८/८।४/८।२/८ छेदही नाः ८।४।२ एतेगुणकाराःएकीकृताः १४ एषभागहारः अथदशापतिदायस्यास्य १४।०।० अष्टगुणस्यचतुर्दशभिः भागमपहृत्यावासं ८।०।० इयंमूलद शापतेरंतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य १४।०।० चतुर्गुणस्यचतुर्दशभिः भागमपहृत्यावासं ४।०।० इयमर्द्धपाचकस्यांतर्दशा पुनरपिमूलदशाप तिदायस्यास्य १४।०।० द्विगुणस्यचतुर्दशभिः भागमपहृत्यावासं २।०।० इयंचतुर्थभागपाचकस्यांतर्दशा अत्रदशापतेःयदर्द्धंतदेकगृहावस्थितःपाचयति चतुर्भागंचतु रस्रगतः अंतर्दशात्रयस्यास्ययोगः १४।०।० जातासैवमूलदशेति अथयत्रदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्भवत्यपरश्चसप्तमेनान्येषुस्थानेषुतदान्यासः १/१।१/२।१/७ एतेपरस्पर छेदहताजाताः १४/१४।७/१४।२/१४ छेदहीनाः १४।७।२ एतेगुणकाराःएकीकृताः २३ एषभागहारः अथदशापतिदायस्यास्य २३।०।० चतुर्दशगुणस्यत्रयोविंशत्याभागमपहृत्यावासं १४।०।०

इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।०।० सप्तगुणस्यत्रयोविंशत्याभागमपल्हत्यावासं ७।०।०।० इयंपाचकस्थेनसहावस्थ स्यांतर्दशापुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।०।० द्विगुणस्यत्रयोविंशत्याभागमपल्हत्यावासं २।०।०।० इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यां तर्दशात्रयस्ययोगः जातः २३।०।०।० सैवमूलदशेति अथदशापतेस्त्रिकोणयोः अपिग्रहोव्यवस्थितः नान्येषुस्थानेषुतदान्यासः [१।१।१ / १।३।३] एतेरा शयः परस्परछेदहताजाता [९।३।३ / ९।९।९] छेदहीनाः ९।३।३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १५ एषभागहारः दशापतिदाय स्यास्य ५।०।०।० नवगुणस्यपंचद शभिः भागमपल्हत्यावासं ३।०।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य ५।०।०।० त्रिगुणस्य १५।०।०।० पंचदशभिः भागमपल्हत्यावासं १।०।०।० इयंत्रिकोणस्थस्यांतर्दशाद्वितीयस्यैषैव अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ५।०।०।० जातासैवमूलदशेति अथदशापतेस्त्रिकोणयोः मध्यादेकस्मिन् कश्चिद्ग्रहोव्यवस्थितः चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन्नपिनान्येषुस्थानेषुतदान्यासः [१।१।१ / १।३।४] एतेपरस्परछेदहताजाताः [१२।४।३ / १२।१२।१२] छेदहीनाः १२।४।३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १९ एषभागहारः अथदशापतिदायस्या स्य १९।०।०।० द्वादशगु णस्यैकोनविंशत्याभागमपल्हत्यावासं १२।०।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिदशाप- तिदायस्यास्य १९।०।०।० चतुर्गुणस्यैकोनविंशत्याभागमपल्हत्यावासं ४।०।०।० इयंत्रिकोणभागपाचकस्यांतर्दशापुनरपिदशापतिदायस्यास्य १९।०।०।० त्रिकोणस्यैकोनविंशत्याभागमपल्हत्यावासं ३।०।०।० इयंचतुर्भागपाचकस्यांतर्दशाअस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः १९।०।०।० जातासै वमूलदशेति अथयत्रदशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिंस्थानेकश्चिद्ग्रहोऽन्यः सप्तमेतदान्यासः [९।१।१ / १।३।७] एतेराशयः परस्परछेदहता- जाता [२१।७।३ / २१।२१।२१] छेदहीनाः २१।७।३ एतेगुणकाराःएकीकृताः ३१ एषभागहारः दशाप तिदायस्यास्य ३१।०।०।०एक

विंशत्यासं गुणितस्यैकत्रिंशताभागमपल्हत्यावासं २१।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिदशावर्षाणि ३१।०।०।० सप्तभिःसंगुण्यैकत्रिंशताभागमपल्हत्यावासम् ७।०।०।० इयंत्रिभागपाचकस्यांतर्दशापुनरपिदशावर्षाणि ३१।०।० त्रिभिःसंगुण्यैकत्रिंशताभागमपल्हत्यावासं ३।०।०।० इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ३१।०।०।० जातासैवमूलदशेति यत्रदशापतेः चतुरस्रयोः द्वयोरेवग्रहोस्थितोनान्यत्रतदान्यासः

१	१	१
१	४	४

एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः

१६	४	४
१६	१६	१६

छेदहीनाः १६।४।४ एतेगुणकाराःएकीकृताः २४ एषभागहारः मूलदशापतिवर्षाण्येतानि ६।०।० षोडशभिःसंगुण्य ९६।०।०।० चतुर्विंशत्या २४ भागमपल्हत्यावासं ४।०।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशापुनरपिदशापतेःदायस्यास्य ६।०।०।० चतुर्गुणस्यचतुर्विंशत्याभागमपल्हत्यावासं १।०।०।० इयंचतुर्थभागपाचकस्यांतर्दशा द्वितीयस्याप्येषैव अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ६।०।०। सैवमूलदशेति अथयत्रदशापतेश्चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन्कश्चिद्ग्रहोभवतिसप्तमेन्यस्तदान्यासः

१	१	१
१	४	७

एतेराशयः परस्परछेदहताजाताः

२८	७	४
२८	२८	२८

छेदहीनाः २८।७।४ एतेगुणकाराःएकीकृताः ३९ एषभागहारः अथमूलदशापतिवर्षाणि ३६।०।०। एतान्यष्टाविंशत्यासंगुण्यैकोनचत्वारिंशताभागमपल्हत्यावासं २५।१०।४।३६ इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिदशावर्षाणि ३६ सप्तभिःसंगुण्यैकोन चत्वारिंशताभागमपल्हत्यावासं ६।५।१५।८ इयंचतुर्भागपाचकस्यांतर्दशापुनरपिदशावर्षाणि ३६ चतुर्भिःसंगुण्यैकोनचत्वारिंशताभागमपल्हत्यावासं ३।८।९।२५ इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ३६।०।०।० जातासैवमूलदशेति एवंत्रिविकल्पाःअथ यत्रदशापतिनासहैकराशौकश्चिद्ग्रहवस्थितोद्वयोरपित्रिकोणयोः तदान्यासः

१	१	१	१
१	२	३	३

एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः

१८	९	६	६
१८	१८	१८	१८

छेदहीनाः १८।९।६।६ एतेगुणकाराःएकीकृताः ३९ एषभागहारः अथमूलदशापतिवर्षाणि १३।०।०।०

अतःप्राग्वदंतर्दशान्यासः ६ । ३ । २ । २ अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः १२।०।०।० जातासैवमूलदशेति अथयत्रदशापतिनासहैकराशौकश्चिद्व्यवस्थितः त्रिको
णयोःमध्यादेकस्मिन्क ० ० । ० ० । ० ० । ० ० श्चित्व्यवस्थितश्चतुरस्रयोर्मध्यादेकस्मिन्नेव नान्यत्रतदान्यासः १।१।१।१ / १।२।३।४ एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः
२४ । १२ । ८ । ६ / २४ । २४ । २४ । २४ छेदहीनाः २४।१२।८।६ एतेगुणकाराःएकीकृताः ५० एषभाग हारः मूलदशा ३६।०।०।० अतःप्राग्वच्चत-
स्रोंतर्दशाः १७।३।१०।४८ । ८।७।२०।२४ । ५।८।३।३६ । ४।३।२५।१२ । अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।०
जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चित् व्यवस्थितस्त्रिकोणयोः मध्यादेकस्मिन्नन्यः सप्तमेव्यवस्थितोनान्यत्रतदान्यासः १।१ / १।२
१।१ / ३।७ एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः ४२ । २१ । १४ । ६ / ४२ । ४२ । ४२ । ४२ छेदहीनाः ४२।२१।१४।६ एतेगुणकाराःएकीकृताः ८३ एषभागहारः
मूलदशावर्षाणि १६।०।०।०अतः प्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः आनीताः ८ । ४ । २ । २ / ० ० ० । ० ० ० । ० ० ० । ० ० ० अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः १६।०।०।०
जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्व्यवस्थितः अन्योद्वयोश्चतुरस्र योस्तत्रन्यासः १।१।१।१ / १।२।४।४ एतेप
रस्परछेदहताः ३२ । १६ । ८ । ८ / ३२ । ३२ । ३२ । ३२ छेदहीनाः ३२।१६।८।८ एतेगुणकाराःएकीकृताः ६४ एषभागहारःमूलदशा ३६।०।०।०
अतःप्राग्वच्चत स्रोंतर्दशाः १८ । ९ । ४ । ४ / ० ० । ० ० । ६ । ६ अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।० जातासैवमूलदशेति अथयत्रद
शापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्व्यवस्थितोन्यश्चतुरस्र योःमध्यादेकस्मिन्नन्यः सप्तमेतदान्यासः १।१।१।१ / १।२।४।७ एतेपरस्परछेदहताजाताः
५६ । २८ । १४ । ८ / ५६ । ५६ । ५६ । ५६ छेदहीनाः ५६।२८।१४।८ एतेगुणकाराःएकीकृताः १०६ एषभागहारः मूलदशा ३६।०।०।०
अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः १९ । ६ । ४८ । ९ । ६ । ३ । २४ । ४ । ९ । १ । ४२ । २ । ८ । १८ । ६ । अ

स्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः जातासेवमूलदशेति ३६।०।०।० अथयत्रत्रिकोणयोः द्वयोः कश्चिद्ग्रहःस्थितः चतुरस्रयोःमध्यादेकस्मिन् तदान्यासः

१	१	१	१
१	३	३	४

एतेपरस्परच्छेदहताजाताः

३६	१२	१२	९
३६	३६	३६	३६

छेदहीनाः ३६।१२।१२।९ एतेगुणकाराःएकीकृताः ६९ एषभागहारः मूलदशा २३।०।०।० अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

१२।०।०।०	४।०।०।०	४।०।०।०	३।०।०।०।०

अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगो-जातः२३।०।०।० सैवमूलदशेति अथयत्रदशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिन्स्थितः कश्चिद्द्वयोश्चतुरस्रयोश्चतदान्यासः

१	१	१	१
१	३	४	४

एतेपरस्परच्छेदहताजाताः

४८	१६	१२	१२
४८	४८	४८	४८

छेदहीनाः ४८।१६।१२।१२ एतेगुणकाराःएकीकृताः ८८ एषभागहारः मूलदशा २२।०।०।० अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

१२।०।०।०	४।०।०।०	३।०।०।०	३।०।०।०

अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः जातासेव२२।०।०।०मूलदशेति अथयत्रदशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिन्कश्चित्स्थितः चतुरस्रयोरप्येकस्मिन्सप्तमेचकश्चित्स्थितस्तदान्यासः

१	१	१	१
१	३	४	७

एतेराशयःपरस्परच्छेदहताजाताः

८४	२८	२१	१२
८४	८४	८४	८४

छेदहीनाः ८४।२८।२१।१२ एतेगुणकाराः एकीकृताः१४५ एषभागहारः मूलदशा ३६।०।०।० अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

२०	६	५	२॥
१०	११	२	११
७	१२	१६	२२
५१	३८	५८	३३

अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।० जातासेवमूलदशेति अथयत्रदशापतेश्चतुरस्रयोः द्वयोरपिग्रहस्थितः सप्तमेचस्तदान्यासः

१	१	१	१
१	४	७	४

एतेपरस्परच्छेदहताजाताः

११२	२८	२८	१६
११२	११२	११२	११२

छेदहीनाः ११२।२८।२८।१६ एतेगुणकाराःएकीकृताः१८४ एषभागहारः मूलदशा ३६।०।०।० अतः प्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

२१।१०।२८।४२	५।५।२२।११	५।५।२२।१०	३।११।१६।५७।

अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।०

जातोसेवमूलदर्शीति एवंचतुर्विकल्पाः अथपंचविकल्पेषुन्यासादेवग्रहावस्थानंबोद्धव्यं न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४] छेदेनानेन २४ हताजाताः गुणकाराः २४। १२।८।८।६ भागहारः ५८ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।३।३।७] छेदेनानेनगुणकाराः ४२।२१।१४।१४।६। भागहारः ९७ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।३।४।४] छेदेनानेन २४ गुणकाराः २४।१२।८।६।६ भागहारः ५६ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।४।४।७] छेदेनानेन५६ गुणकाराः ५६।२८।१४।१४।८ भागहारः १२० न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।३।४।७] छेदेनानेन ८४ गुणकाराः ८४।४२।२८।२१।१२ भागहारः १८७ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।३।३।४।४] छेदेनानेन १४४ गुणकाराः १४४।४८।४८।३६।३६ भागहारः ३१२ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।३।३।४।७] छेदेनानेन ८४ गुणकाराः ८४।२८।२८।२१।१२ भागहारः१७३ एवंपंचविकल्पाः अथषड्विकल्पाः न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४।७] छेदेनानेन २५२ गुणकाराः२५२।१२६।८४।८४।६३।३६ भागहारः ६४५ न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।२।३।४।४।७] छेदेनानेन १६८ गुणकाराः १६८।८४।५६।४२।४२।२४ भागहारः ४१६ न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४।४] छेदेनानेन ९६ गुणकाराः ९६।४८।३२।३२।२४।२४ भागहारः२५६ न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।३।३।४।४।७] छेदेनानेन८४ गुणकाराः ८४।२८।२८।२१।२१।१२ भागहारः १९४ इतिजाताः षड्विकल्पाः श्चत्वारः अथसप्तविकल्पाः न्यासः [१।१।१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४।४।७] छेदेनानेन १६८ गुणकाराः १६८।८४।५६।५६।४२।४२।२४ भागहारः ४७२ एवंयावंतोदायहाराभवंति तावदेवतत्कर्मउपपद्यते यावंतोनभवंतितावत्कर्मनोपपद्यतइति एकविकल्पोनास्ति द्विविकल्पाश्चत्वारः ४ त्रिविकल्पाः ७ सप्त चतुर्विकल्पानव ९ पंचविकल्पाःसप्त ७ षड्विकल्पाश्चत्वारः४सप्तविकल्पएकः

एवंद्वात्रिंशद्विकल्पाः ३२ यत्रबहवःपाचकाभवंतितत्रप्रथमंमूलदशापतिरेवांतर्दशापाचकोभवति ततःपरंयएवदशाविभागक्रमः सएवांतर्दशाविभागक्रमः यस्यादौदशापाचकत्वंतस्यैवांतर्दशापाचकत्वंयस्यपश्चात्तस्यपश्चादितिदशाक्रमपाचनेयस्यांतर्दशापाचकत्वंनप्राप्तंतस्यनवक्तव्यं तदनंतरंयस्यप्राप्तंतस्यैव वक्तव्यं अत्रान्येमूलदशापतेरंतर्दशांदत्वाततःपरंएकर्क्षगस्यददाति ततस्त्रिकोणगतस्य ततश्चतुरस्रगतस्य ततःसप्तमगस्य त्रिकोणचतुरस्रयोर्य-दाग्रहोतदातयोर्बलाधिकस्तस्यादौतच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः आदावंतर्दशापाकोभवत्येवदशापतेः ततःपरंतुवक्तव्यंदशापकक्रमेणतु ४ एवं दशांतर्दशाविभागेज्ञातेकस्यसंबंधिनीदशांतर्दशावाशुभफलाभवति कस्याशुभफलेत्येतन्नज्ञायते तदर्थंदशादेःस्वफलानुरूपाःसंज्ञावैतालीयेनाह

सम्यग्बलिनःस्वतुंगभागेसंपूर्णाबलवर्जितस्यरिक्ता
नीचांशगतस्यशत्रुभागेज्ञेयानिष्टफलादशाप्रसूतौ ५

सम्यग्बलिनइति प्रसूतौपुरुषस्यजन्मकालेयोग्रहःसम्यग्बलवान्भवति पूर्वोक्तैः बलैःसर्वैःयुक्तोभवतितत्संबंधिनीसंपूर्णानाम्नीदशाभवति नकेव लंयावत्स्वतुंगभागेऽवस्थितस्यपरमोच्चभागगतस्यैवसंपूर्णानाम्नीदशाभवति सम्यग्बलिनइत्युक्त्वा पुनःस्वतुंगभागइत्यनेनैतज्ज्ञापयति यथापरमो च्चगतोग्रहोऽन्यैःबलकारणैःयुक्तोनभवति तथापितस्यसंबंधिनीदशासंपूर्णैव संपूर्णायांदशायामंतर्दशायांचकालेशरीरारोग्यधनवृद्धिभिःपुरुषो-भिवर्द्धते अथसमस्तबलैःयुक्तोनभवतिकिंचिदूनबलस्तदातस्यसंपूर्णनाम्नीदशाभवति अथपरमोच्चगतोनभवति केवलमेवोच्चराशिगतोभवति तदातस्यदशापूर्णैवभवति पूर्णायांचदशायां कालेधनलाभमवाप्नोति तत्रारोग्यं बलवर्जितस्यग्रहस्यरिक्तानाम्नीदशाभवति यश्चनीचराशौस्थितः

तस्यारिक्तैवरिक्तादशाकालेंतर्दशाकालेधनहानिमवाप्नोति नीचांशगतस्येतिनीचांशेनीचराशिनवभागेयोग्रहोगतः स्थितोभवति यश्चशत्रुभागेशत्रुनवांशेचस्थित-
स्तस्यदशानिष्टफलाज्ञेयाज्ञातव्या अनिष्टफल दशांतर्दशाकालेधनहानिमनारोग्यंचप्राप्नोति अत्रचभगवान्गार्गिः सर्वैर्बलैरुपेतस्यपरमोच्चगतस्यच संपूर्णाख्या
दशाज्ञेयाधनारोग्यविवर्धिनी सर्वैर्बलैर्विहीनस्यनीचराशिगतस्यच रिक्तानामदशाज्ञेयाधनारोग्यविनाशिनी स्वोच्चराशिगतस्याथकिंचिद्बलयुतस्यच पूर्णाना
मदशाज्ञेयाधनवृद्धिकरीशुभा यःस्यात्परमनीचस्थस्तथाचारिनवांशके तस्यानिष्टफलानाम व्याध्यनर्थविवर्द्धिनी ५ अथदशांतर्दशासंज्ञापुनरपींद्रवज्र
याह भ्रष्टस्येति तुंगात्परमोच्चाद्भ्रष्टस्यच्युतस्यावरोहिसंज्ञा अवरोहिणीनाम्नीदशाज्ञेया दशापरमोच्चभागादारभ्ययावत्परमनीचभागादिअत्रांतरेयद्रा

भ्रष्टस्यतुंगादवरोहिसंज्ञामध्याभवेत्सासकृदुच्चभागे
आरोहिणीनिम्नपरिच्युतस्यनीचारिभांशेषधमाभवेत्सा ६

शिषड्वतत्रावस्थितेनग्रहेणयादत्तादशांत र्दशायासावरोहिणीसंज्ञाभवति यस्मात्परमोच्चाद्भ्रष्टः प्रत्यहमधोवतरतीतिविकल्प्यते यावत्परमनीचमिति अव
रोहिसंज्ञादशाःधमफलाभवति यस्माद्वस्थानि संज्ञानुरूपाणिफलान्यर्थेषामिति मध्याभवेत्सासकृदुच्चभागइति सेवारोहिणी यत्रतत्रराशौव्यवस्थिते
नसकृदुच्चभागेनमित्रांशकस्थेनदत्तादशामध्यानाम्न्येवभवति एवंयत्रतत्रराशौअर्थादेवस्वांशकस्थेनदशामध्येव एवंयत्रतत्रराशौस्वोच्चनवांशकस्थेनदशामध्येव
आरोहिणीति निम्नान्नीचात्परिच्युतस्यचलितस्यग्रहस्यारोहिणीनाम्नीदशाभवति परमनीचांतर्भागादारभ्ययावत्परमोच्चभागादिरत्रांतरेयद्राशिषड्वत
त्रावस्थितेनग्रहेणयादत्तादशांतर्दशावासारोहिणीनाम्नीदशाभवति यस्मात्परमनीचाद्भ्रष्टःप्रत्यहंतावदारोहतीतिग्रहःपरिकल्प्यते यावत्परमोच्चमिति आ

रोहिणीश्रेष्ठफलाभवति नीचारिभांशइति सैवारोहिणी यत्रतत्रराशौस्वनीचराश्यंशोपगतेनदत्ताधमानाम्नीदशाभवति एवंयत्रतत्रराशावरिभांशकस्थेनशत्रुनवां
शकस्थेनदत्ताधमैवदशाभवति पूर्वंशत्रुनवांशकस्थेनदत्तानिष्टफलेत्युक्तमधुनासैवाधमेति तत्किमेतदित्यत्रोच्यते अवरोहिणीशत्रुनवांशकस्थेनदत्तापिअनि
ष्टफलाज्ञेया आरोहिण्यधमा अनयोःकःफलभेदः अत्रोच्यते अनिष्टफलाफलमशुभंप्रयच्छति अधमाशुभंमेवाल्पमिति एवमवरोहिणीसंज्ञायदाधमसं
ज्ञाभवति तदासैवानिष्टफलसंज्ञांलभते आरोहिण्यायदामध्यसंज्ञाभवति तदासैवपूर्णेतिसंज्ञाज्ञेया अत्रचभगवान्गार्गिः उच्चनीचांतरस्थस्यदशास्यादव
रोहिणी तस्यामल्पमवाप्नोति फलंक्लेशाच्छुभंनरः मित्रोच्चात्मांशकस्थस्यमध्यामध्यफलातुसा नीचोच्चमध्यगस्योक्ताश्रेष्ठाचारोहिणीदशा सैवाधमाख्याभ

नीचारिभांशेसमवस्थितस्यशस्तेगृहेमिश्रफलाप्रदिष्टा
संज्ञानुरूपाणिफलान्यथैषांदशासुवक्ष्यामियथोपयोगं ७

वेन्नीचराश्यंशगस्यतु अवरोहिणीचेदधमाभवेत्कष्टफलातदा आरोहिणीमध्यफलासंपूर्णापरिकीर्तितेति ६ अथदशांतर्दशासंज्ञाःपुनरप्युपजातिकयाह
नीचाइति शस्तानिगृहाणिस्वोच्चमूलत्रिकोणात्मक्षेत्रमित्रक्षेत्राणि तेष्ववस्थितेननीचराश्यंशकेरिभागेशत्रुनवांशकेसमवस्थितेनवाग्रहेणदत्तायादशांतर्दशा
वासामिश्रफलानाम्न्येव मिश्रफलाशुभमशुभंचफलंप्रयच्छति व्याधिसमेतमर्थागममेवमादिशेत् अर्थादेवाशस्तराशिगेनअशस्ताअशस्ताःशत्रुनीच
राशयः तत्स्थेनस्वोच्चमित्रमूलत्रिकोणात्मवर्गोत्तमनवांशकस्थेनापिदत्ता मिश्रफलैवभवति संज्ञानुरूपाणिस्वनामसदृशानिफलानिस्वांतर्दशासुचज्ञेयानि
तद्यथा संपूर्णात्यंतश्रेष्ठफलप्रदा पूर्णाश्रेष्ठफलदा अधमाशुभाल्पफलदा रिक्तार्थोपहारिणी अनिष्टफलदात्यंतमशुभकारिणी मिश्रफलाशुभमशु-

पंचफलंप्रयच्छति अथैषांदशास्थितिः अथशब्दआनंतर्ये एषामादित्यपूर्वाणांग्रहाणांदशासमयथोपयोगमुत्तरत्रवक्ष्यामि यथायेनैवप्रकारेणैवयुज्यते तथातत्कथ-
यिष्यामि कस्यांतर्दशायांकिंफलमुपयुज्यतइति ७ अथलग्नदशायांशुभाशुभज्ञानंवैतालीयेनाह उभयेति उभयेहिस्वभावेराशौलग्नगतेद्रेष्काणक्रमेणा
धममध्यपूजितादशाज्ञेयाः प्रथमद्रेष्काणेजातस्याधमाऽशोभनानिष्टफला द्वितीयेद्रेष्काणेमध्यमामिश्रफला तृतीयेद्रेष्काणेपूजिताश्रेष्ठफला चरभेच
रराशावुत्क्रमेणवैपरीत्येनतेनप्रथमद्रेष्काणेजातस्यपूजिताद्वितीयेमध्यमा तृतीयेधमानिष्टफला अशुभेष्टसमाःस्थिरेक्रमादिति स्थिरेस्थिरराशौप्र
थमद्रेष्काणेशुभा द्वितीयेद्रेष्काणेइष्टाश्रेष्ठा तृतीयेद्रेष्काणेसमामध्यफला एवंहोरायाःलग्नस्यदशाः परिकल्पिताउक्ताइति ८ अथनैसर्गिकाणांग्र-

उभयेधममध्यपूजिताद्रेष्काणैश्चरभेषुचोत्क्रमात् अ
शुभेष्टसमाःस्थिरेक्रमाद्धोरायाःपरिकल्पितादशा ८

हाणांदशाकालंशार्दूलविक्रीडितेनाह एकमिति एकाद्याःसमाःएकादीनिवर्षाणिचंद्रादीनांयथाभिहितानिनैसर्गिकाणि तद्यथा जन्मसमयादारभ्यै-
काःसमाःसंवत्सरः एकश्चंद्रस्यततःपरंद्वावारस्यांगारकस्य एवंत्रयः ततःपरंनवेंदुजस्यबुधस्य एवंद्वादश ततःपरंविंशतिःशुक्रस्य एवंद्वात्रिंशत्
ततःपरंधृतयोष्टादशजीवस्यगुरोः एवंपंचाशत् ततःपरंकृतिसंख्याविंशतिः दिनकृतःसूर्यस्य एवंसप्ततिः ततःपरंपंचाशत् दैवाकरेःसौरस्य एवं
विंशत्यधिकंवर्षशतं १२० एतेषुनिसर्गदशाधिपेषुग्रहेषुबलवत्सूपचयस्थितेषुचनइशासुशोभनानि दशाफलानिभवंति हीनबलेष्वनुपचयस्थेष्वशोभ-
नानि एतच्चसर्वदाचिंत्यंयतोनिसर्गदशास्वितिसंवादइति तथाचयवनेश्वरः स्तन्योपभोगःशशिनोवयस्तुंभौमस्यविद्यादशनानुजन्म बोधंतुशिक्षा

पदकालमाहुरामैथुनेच्छाकुलितप्रवृत्ति शोक्रंशुक्लंविधिपूर्वंदृष्टमामध्यमाद्देवगुरोर्वदंति रवेर्वयोर्ध्वंत्परमन्यदस्मात्सौरेर्जरदुर्भगकालमाहुरिति नैसर्गिकस्य
दशाकालस्यप्रयोजनमाह स्वैस्वैरिति तत्रयस्यग्रहस्यसंबंधिनीपूर्वविधिनाकृतादशांतर्दशावासायदिनैसर्गिकसमाप्तिः निसर्गकथितवर्षैः स्वैःस्वैः
आत्मीयैःयुज्यतेस्वदशाकालेनसमकालंभवति तदायावत्कालंतस्यदशायुक्ताभवति निसर्गवर्षसमयंयदिप्राप्नोतीत्यर्थः कालद्वयस्यैक्यमुद्दति तदा
यावत्कालंतस्यसंबंधिनीदृशांतर्दशाभवति तस्याःपुष्टफलापत्तिःभवति तस्याःपुष्टपरिपूर्णफलापत्तिःपाकोभवति क्रमात्प्रतिपाद्यायावद्वर्ततेनावच्छुभफले
त्यर्थः अत्रकेचिद्वदंति पूर्वविधिनाजाताशुभातदाशुभफलमत्यर्थंप्रयच्छत्यन्यथाशुभातदाशुभमत्यर्थमिति एतच्चायुक्तं यस्माद्यवनेश्वरः श्रेष्ठदशा
स्वेवर्यासिग्रहस्येति तथाचसत्यः एकाब्दिकःशशी त्र्यब्दिकः कुजोष्टदशाब्दिकःसौम्यः द्वात्रिंशद्भृगुपुत्रोगुरुस्तुकथितः शतस्यार्द्धं ५० समसत्यब्दःसू
र्योविंशत्यधिकः शनैश्चरोब्दशतः वयसोंतरशणिचैषांस्वदशानैसर्गिकः कालःस्वंस्वंवयसःसदृशंग्रहैःसमासाद्यदेहिनांकालं रक्षणपोषणचेष्टास्वभाव
दाःस्युर्यथासंख्यं अथलग्नदशानैसर्गिककालंपुराणयवनमतेनाह अंतेलग्नदशाद्यैति विंशत्यधिकाद्वर्षशतादूर्ध्वंयदिकस्यचिदायुषःकालोभवति तदास
कालःसर्वएवलग्नस्यनैसर्गिकोभवति तस्मिन्कालेपुराणयवनानांमतेनलग्नदशाशोभनाभवति विंशत्यधिकाद्वर्षशतादूर्ध्वमित्येनत्कुतोवगम्यते उच्यते
तदर्वाक्कालस्यान्यग्रहपरिगृहीतत्वात् लग्नस्यानवकाशादेव अथान्यःकश्चिदाह यथानन्तुविंशत्यधिकाद्वर्षशतादधिकंयस्यायुर्नास्ति किंतस्यलग्नैनैस
र्गिकोदशाकालोनास्ति उच्यते नास्त्येवनकेवलंयावद्वर्षसप्ततेरभ्यधिकंयस्यायुर्नास्तितस्यशनैश्चरसंबंधीनैसर्गिकोदशाकालोनास्ति यस्यपंचाशतो-
धिकंनास्तितस्यादित्यस्यकिमपिनास्ति एवमन्येषामपियोज्यम् ननुविंशत्यधिकंवर्षशतंपरमायुरतऊर्ध्वंजीविताभावात्कोलग्नस्यनैसर्गिकोदशाकालः
उच्यते पूर्वमेवव्याख्यातं यथाविंशत्यधिकंवर्षशतंपरमायुः त्रैराशिकार्थमश्वादीनामायुर्ज्ञानार्थंप्रदर्शितं ततःनावत्प्रमाणादायुषःपरंसंभवतीति तथाच

यदामीनलग्नेबलवतिमीनांशकांतेनचकश्चिज्जातोभवति सर्वेचग्रहाः यत्रतत्रराशौमीनांशकावस्थिताभवंति केचिदुच्चगताः केचिच्चवक्रितास्तदामीनलग्नोद्वादशवर्षाणिद
दाति सएवबलयुतस्तदान्यानिद्वादशवर्षाणिग्रहश्चैकैकोमीनांशकांतस्थत्वाद्द्वादशवर्षाणिददाति तानिचवक्रोच्चस्थत्वात्त्रिगुणानिषट्त्रिंशद्भवंति आदित्यवर्ज्यं आदि
त्यस्यमेषमध्यमांशकस्थितस्यसप्तविंशतिवर्षाणिभवंति एवंचंद्रादीनांषण्णांशतद्वयंषोडशाधिकंभवति आदित्यस्यसप्तविंशतिः लग्नस्यचतुर्विंशतिः एवमेकी
कृतंशतद्वयंसप्तषष्ट्यधिकंभवति नन्वेतावत्प्रमाणंकालंकश्चिज्जीवमानोनदृश्यते योगस्यातिदुर्लभत्वात् उच्यते कश्चित्दृश्यतएवजंत्वादिकः नेच्छंति केचित
थंति तांलग्नदशामंतेकेचिदाचार्याः श्रुतकीर्तिप्रभृतयः तथानेनैवप्रकारेणशुभामपितेनेच्छंति नोवांछंतीत्यर्थः यस्मादबलत्वेलग्नस्यवयोंतेतद्दशाभवति साच्छु

एकंद्वौनवविंशतिर्धृतिकृतीपंचाशदेषांक्रमाच्चंद्रारेंदुजशुक्रजीवदिनकृद्दैवाकरीणांसमाः स्वैःस्वैः
पुष्टफलानिसर्गजनितैःपक्तिर्दशायाःक्रमादंतेलग्नदशाशुभेतियवनानेच्छंतिकेचित्तथा ॥ ९॥

भा आचार्येणलग्नदशायांशुभाशुभत्वंबलवशान्नोक्तं द्रेष्काणवशादुक्तं उभयेधममध्यपूजिताइति यस्माद्बलहीनस्यापिलग्नस्यवयोंतेदशाद्रेष्काणवशाच्छुभाभवति
तस्मादेयेआचार्याअंतेलग्नदशांनेच्छंति तेनिष्कारणमेवनेच्छंति ननुकिमागमग्रंथानांकारणेन उच्यते यएवाचार्याअंतेलग्नदशांनेच्छंति तएवागमान्त्यक्त्वा —
यथादर्शितकारणंउपन्यस्यनेच्छंति तेनकारणेनदोषउक्तः तथाचश्रुतकीर्तिः अंतेलग्नदशाशुभेतियवनानैतद्बहूनांमतं तस्मिन्हीनबलेवयोंत्य
समयेसाम्यादतोनेष्यते एतच्छ्रुतकीर्तिनाकारणमुपन्यस्तं तच्चदुष्टमतेनैसर्गिकेलग्नदशाकालेंतर्दशाशुभैवेत्यवगंतव्यं ९ अथदशांतर्दशाशुभाशुभज्ञानंशार्दू
लविक्रीडितेनाह पाकस्वामीति सौरसावनचांद्रनाक्षत्राणिचत्वारिमानानि तत्रसौरमानं रविभगणभोगः यावताकालेनार्कोभमेकंभुंक्तेतत्सौरंदिनं यावता

कालेनराशिद्वादशकंभुंक्तेतत्सौरंवर्षं तच्चपंचषष्ठ्याधिकैस्त्रिभिःशतैः दिनानांशदिस्यपंचदशकेनसार्द्धेनभवति सावनमुदयादुदयः अर्कोदयात्पुनरेवार्कोदयः साव
नमहोरात्रं तच्चषष्टिघटिकमहोरात्रं अहोरात्रैस्त्रिंशन्मासः मासाद्द्वादशवर्षं एवंषष्ठ्यधिकैस्त्रिभिःशतैः दिनानांसावनंवर्षंचांद्रंतिथिभोगः तच्चस्वमानेनषष्ठ्यधि
कंशतत्रयंभवति सावनेनमीयमानंशतत्रयंचतुःपंचाशदधिकंदिनानांतच्चवर्षंभवति एवंसौरसावनचांद्राणित्रीणिमानानिप्रत्येकंस्वमानेनषष्ठ्यधिकंशतत्रयंभ
वति नाक्षत्रंचंद्रनक्षत्रभोगः तच्चदिनानांसप्तविंशत्यामासोभवति शतत्रयेणचतुर्विंशत्यधिकेनादिनानांवर्षमुक्तं रव्यंशभोगोहोरात्रः सौरश्चांद्रमसस्तिथिः
चंद्रनक्षत्रभोगस्तुनाक्षत्रः परिकीर्तितः ससावनोग्रहर्क्षाणामुदयादुदयावधि नाक्षत्रमानेमासस्यात्सप्तविंशतिवासराः शेषमानेषुनिर्दिष्टोमासस्त्रिंशद्दि

पाकस्वामिनिलग्नगेसकृदिवावर्गस्यसौम्येपवामारब्धाशुभदादशात्रिदशषड्लाभेषुवापाकपे मित्रो
च्चोपचयस्त्रिकोणमदनेपाकेश्वरस्यस्थितश्चंद्रःसत्फलबोधनानिकुरुतेपापानिचातोन्यथा॥ १०॥

नात्मकइति तस्मात्सावनमानेनायुर्दायगणनाकार्या यस्माच्छ्रोध्यक्षेपविशक्ष्ममायुःकर्तव्यं तच्चसावनमानं सौरमानेनसंक्रांत्यवधिकोमासः सावनस्त्रिंशद्रात्रः
चांद्रोमासान्तिकः नाक्षत्रोरेवत्यंतिकः सौरमधिमासयुतंचांद्रंभवति चांद्रमूनरात्रोनंसावनंभवति चांद्रशब्देननाक्षत्रंउक्तंच युगवर्षमासपिंडरविमानंसाधिमा
सकंचांद्रं अवमविहीनंसावनमेंदवमब्दान्वितंवर्षमिति एवंशोध्यक्षेपविशकृद्दंसावनमानेनायुर्दायविधिः तथाचमयूरचित्रकेभगवान्गार्गिः आयुर्दायवि
भागश्चमायश्चित्तक्रियास्तथा सावनेनैवकर्तव्यासत्राणामेवचुपासनं तत्वर्कोदयादारभ्यार्कोदयंयावदहोरात्रं तत्पुलिशतंत्रेसौरमहोरात्रंपठ्यते वसुसप्त
रूपनवमुनिनगांतथयः शतगुणाश्चसौरेणेति एतच्चपुलिशएवजानाति यस्मात्पुलिशतंत्रंवर्जयित्वा सर्वसिद्धांतेषुतंत्रेषुसौरमानेनरविभगणभोगः

सौरमानमधिमासयुक्तंचांद्रंभवति चांद्रमवमरात्रोनंसावनंभवति एवंशोध्यक्षेपविशुद्धंसावनमानंसर्वसंहितासूच्चार्कोदयादारभ्यार्कोदयंयावदहोरात्रंतत्सा
वनमहोरात्रमितिसंज्ञा तथाचभगवान्पराशरः सावनमहोरात्रं गार्गिश्च सावनेनस्मृतोमासस्त्रिंशदुष्णकरोदयः तथाचश्रीभट्टब्रह्मगुप्तः सावनमुद
यादुदयइति एवंपुरुषस्यजन्मसमयेसावनमहर्गणंकृत्वातस्मात्तिथिनक्षत्रछेदंतात्कालिकंग्रहलग्नादिकंकृत्वातथादशांतर्दशाकृतिर्व्याः ततआगामिदशाफ
लंवक्तव्यं तत्रप्रथमजन्मनि अहर्गणंतात्कालिकंकृत्वा ततस्तत्रांतर्दशाकालंवर्षादिकंदिनीकृत्ययोजयेद्वर्षाणि द्वादशभिःसंगुण्यतेषुमासान्संयोज्यत्रिं
शतापुनःसंगुण्यतेषुदिनानिक्षिपेत् एवंकृतेदशाकालोदिनरूपोभवति तच्चतात्कालिकेजन्माहर्गणेसविकलेसविकलंसंयोज्याहर्गणोभवति तत्रा-
द्योयहर्दिवसादिःकालोभवति तस्यातीतार्द्धरत्रात्परतोगणनाकार्या तस्मादिष्टदिनमानमानयेदनेनाचार्यसूत्रेण द्युगणोधोभ्रवगुणितोद्विनवरसासावमा
धिकश्चांद्रः चांद्रोधरर्तुवेदानागासा अधिमासादिनैर्हीनाइति एततखंडखाद्यकरणेनैवभवति कोसौरविद्युगणइत्याह शाकोगवस्रूशरोनोर्कगुणःचैत्रादिमा
ससंयुक्तः त्रिंशद्गुणःतिथियुतइति अस्यषष्ठ्यधिकेनशतत्रयेणभागमपहृत्यावाप्तं करणाब्दाः शेषास्त्रिंशद्धृताश्चैत्रसिताद्यामासाः शेषावर्तमानमासे
सिताद्यास्तिथयः करणाब्देगवस्रूशरात्संयोज्यातीतःशककालोभवति तस्मिन्शाकेतस्मिन्मासेतस्मिन्दिनेसोहर्गणइति तत्रैवदशाप्रवेशःपुनरप्यन्यमंत
र्दशाकालंदिनीकृत्यतस्मिन्योजयेत् एवंयावत्योंतर्दशाभवंतितावत्योनेनैवप्रकारेणयोजनीयाः ततोग्रहान्लग्नंचगणयेत् अथवान्येनप्रकारेणकाला
नयनं आदित्येभ्रियमाणेयावंतोगतभगणाभवंति तावंतःकरणप्रारंभादारभ्यगताब्दाः तेषुकरणपरिणतशककालंसंयोज्येष्टशककालोभवति वर्त-
मानेवर्षेयावंतोराशयःस्फुटार्केभवंतितावंतोमासाः सूर्यभोगानीताः शुक्लपक्षंकृष्णपक्षंवातिथिनक्षत्रंचंद्रार्काभ्यांज्ञायतएवपाकस्वामिनीत्यादि य
स्यग्रहस्यांतर्दशाप्रवेशःसपाकस्वामीतावच्चासौपाकस्वामीयावत्तस्यांतर्दशामेवसचपाकस्वाम्यंतर्दशाप्रवेशकालेग्रगोयदिभवति तदातस्यसंबंधि

न्यंतर्दशाप्रारब्धाशुभदाशोभनफलदाभवति अथवातात्कालंपाकस्वामिनोयत्क्रूरह्निमित्रंतस्मिन्नापदशाप्रवेशकालेलग्नेशोभनादशावक्तव्या अथवास्यदशापतेः पूर्वव्याख्यातोयोवर्गः तस्मिन्नपिलग्नेशोभना अथवान्यस्मिन्सौम्येशुभग्रहेतत्काललग्नेदशाप्रारब्धाशोभनैव अथवापाकपेदशाधिपतौग्रहेतात्कालिकलग्नात्रिदशषड्लाभेषु तृतीयषट्दशमैकादशस्थानानामन्यतमस्थेशोभनैवदशावक्तव्या यद्यप्यत्रसामान्येनोक्तंप्रारब्धाशुभदादशा तथापि शत्रुअधिशत्रुदशायांप्राप्तानिष्टफलप्रदा अधिमित्रोपिमित्रस्यदशांप्राप्नोतिशोभनः समःसमदशामेत्ययथोक्तफलदोहिसः एतदपिचिंतनीयम् अनेनप्रकारेणयदिशुभफलदांतर्दशाभवति तदाशुभैव अन्यथाऽशुभैव अथशुभफलायामंतर्दशायांकिमप्यनवरतमेव सर्वकालं शुभफलावाप्तिर्भवति किंवाकस्मिंश्चित्कस्मिंश्चिद्दिवसेएवमशुभायामंतर्दशायामशुभफलावाप्तिरित्युभयत्रसंदेहस्तदुदासार्थमाह मित्रोच्चोपचयेत्यादि पाकेश्वरस्यदशापतेः मित्रराशौसंचरतः तत्कालेयोग्रहोमित्रंतत्क्षेत्रस्थितश्चंद्रमायदाभवति तदासत्फलबोधनानिकुरुते शुभफलानिप्रकटीकरोति अत्रयस्मिन्नहनियस्मिन्ग्रहेचारवशात्चंद्रमाभवति तस्यग्रहस्ययोधिपतिर्भवति सचेत्तस्मिन्नहनिपाकपतेस्तात्कालिकमित्रंभवति तदाचंद्रमापाकपतेर्मित्रक्षेत्रस्थोज्ञेयः तथापाकपतेः स्वोच्चस्वराशिस्थःसत्फलबोधनानिकुरुते नकेवलंयावत्पाकपतेरुपचयस्थानगतोपित्रिषडेकादशदशमस्थानानामन्यतमस्थानस्थस्त्रिकोणगोपिनवपंचमस्थानगतोपितथामदनस्थःसप्तमेचस्थितः एतेषुनिर्दिष्टस्थानेष्वन्यतमस्थानस्थश्चंद्रमाःशुभफलायांदशायांसत्फलबोधनानिकुरुते नज्ञायतेतेषांफलानामित्यत्रोच्यते मित्रोच्चोपचयत्रिकोणमदनेयस्मिन्स्थानेपाकेश्वरश्चंद्रमाःस्थितः सराशिःजन्मनियोभावआसीत्तदुद्भूतंसत्फलंबोधयति विशेषेणतथादशापठितमिति अतोस्मादुक्तप्रकारादन्यथापाकपतेस्तत्कालंशत्रुगृहेनीचराशौवादशापतिनासहैकराशौस्थितस्तथाद्वितीयचतुर्थाष्टमद्वादशस्थानानामन्यतमस्थानस्थोभवतितदाशुभफलायांदशायांपापानिफलानि

प्रकटीकरोति स्वराशिर्योभावआसीत्तदुद्भूतंफलंबोधयति विशेषणदशापठितमिति अनिष्टमध्यस्थ वर्गोद्भूतंन्चीचअदशायांमित्रोन्चोपन्नयादिषुसत्फलबोध-
नानिकुरुते शत्रुनीचादिषुअशुभफलानामिति तथान्चभगवान्गार्गिः यद्राशिसंस्थशीतांशुःशुभकृत्परिकीर्तितः सराशिर्जन्मकालेतुयोभावस्तत्कृतंचत
त् शरीरादिकृतंसौख्यंवक्तव्यंबलयोगतः अनिष्टराशिसंस्थंतुतद्भावानामशोभनइति १० अथांतर्दशाकालेचंद्राक्रांतराशिवशेनशुभज्ञानंशार्दूलविक्री
डितेनाह मारब्धाहिमगाविति यस्यतस्यग्रहस्यांतर्दशाप्रवेशसमयेहिमगौचंद्रेस्वगृहगेआत्मीयक्षेत्रस्थेकर्कटगेमारब्धाप्रविशतदासौख्यार्थमानाव
हाभवतीति सौख्यंसुखभावः अर्थोधनंमानंपूजामावहतिकरोति कौजेभौमक्षेत्रेमेषवृश्चिकयोरन्यतमेव्यवस्थितेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशास्त्रियंदूषयति पर-

मारब्धाहिमगोदशास्वगृहगेमानार्थसौख्यावहाकौजेदूषयतिस्त्रियंबुधगृहेविद्यासुहृद्दत्तदा दु
र्गारण्यपथालयेकृषिकरीसिंहेसितर्क्षेन्नदाकुस्त्रीदामृगकुंभयोर्गुरुगृहेमानार्थसौख्यावहा ११

पुरुषकृतंस्त्रीदोषमुत्पादयति बुधगृहे मिथुनकन्ययोरन्यतमस्थेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशाविद्यासुहृद्वित्तदा विद्याशास्त्रानुरतिःसुहृदोमित्राणि वित्तंधनंददाति
सिंहस्थेचंद्रेदुर्गेवरण्येपथिचमार्गे आलयेचगृहसमीपेएतेषुस्थलेषुकृषिंकरोति सितर्क्षेशुक्रराशौवृषतुलयोरन्यतमस्थेचंद्रेन्नदा मिष्टभोज्यप्रदाभव
ति मृगकुंभयोर्मकरघटयोरन्यतमस्थेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशाकुस्त्रीदा कुत्सितांस्त्रियंददाति गुरुगृहेजीवक्षेत्रेधन्विमीनयोरन्यतमस्थेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशा
मानार्थसौख्यावहा मानंपूजा अर्थोधनं सौख्यंसुखभावः एतान्यवहतिददाति एवंशुभदशाशुभकालप्रवृत्ताशुभतराभवति एवंशुभाशुभका
लप्रवृत्तामध्या अशुभाशुभकालप्रवृत्तामध्या अशुभाशुभकालप्रवृत्ता अशुभतरामध्याशुभकालप्रवृत्ताशोभनामध्या अशुभकालप्रवृत्ताअशो

भना एवंशुभाशुभलक्षणानियान्युक्तानितानिविरव्यातांतर्दशानांशुभाशुभं व्यामिश्रफलंपरिकल्पनीयमिति ११ अथार्कदशायांशुभाशुभफलप्रदर्शनंशार्दूलविक्रीडितेनाह सौर्यामिति सूर्यस्येयंदशासौरीनस्यांदशायामंतर्दशायांवानरवदंतचर्मकनकक्रौर्याध्वभूपाहवैः कारणभूतैः स्वंधनंप्राप्नोति नखंवस्तुगंधिद्रव्यंप्राणिकरजंवादंतोहस्तिदंतादिः चर्मव्याघ्रादीनांकनकंसुवर्णंक्रौर्यंक्रूरता अध्वामार्गः भूपोराजा आहवःसंग्रामः एतैःधनंप्राप्नोति तैक्ष्ण्यंउग्रस्वभावता धैर्यंशुभाशुभफलप्राप्तौहर्षविषादैःअनभिभवःअजस्रंमनवरतंउद्यमरतिःउत्थानपरत्वंख्यातिः कीर्तिःप्रतापोन्नतिःप्रतापेनशौर्येणोन्नतिः शत्रूणामन्यशत्रुनिग्रहजनिताभीतिः एतान्यादित्यस्यशुभदशायांपुरुषस्यभवंति अथाशुभदशायांभार्यापुत्रेति भार्याजायापुत्राःसुताः धनंवित्तंअरिःशत्रुः

सौर्यांस्वन्नखदंतचर्मकनकक्रौर्याध्वभूपाहवैस्तैक्ष्ण्यंधैर्यमजस्रमुद्यमरतिःख्यातिःप्रतापोन्नतिः
भार्यापुत्रधनारिशस्त्रहुतभुग्भूपोद्भवाव्यापदस्त्यागीपापरतिःस्वभृत्यकलहोहृत्क्रोडपीडामयाः१२

शस्त्रमायुधादिहुतभुगग्निः भूपोराजाएभ्यउद्भूताउत्पन्नाव्यापदोविशेषेणापदोभवंति त्यागीत्यागशीलताभवति शुभदशायांशुभस्थानेत्यागी अशुभदशायास्तुभत्वादशुभस्थानेत्यागीभवति पापेरतिःपापासक्तस्यभवति स्वभृत्यकलहः आत्मीयैर्भृत्यैःसहकलहोभवति हृत्क्रोडपीडनेभवतः हृत्हृदयंक्रोडंउदरं हृदयोदरपीडा आमयाःरोगास्त्वास्यभवंति मिश्रायामुभयमपि इति ——————— सूर्यदशांतर्दशाफलं १२ अथचंद्रदशायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह इंदोरिति इंदोःचंद्रमसोदशांवयोवस्थांप्राप्यलब्ध्वा मंत्रद्विजात्युद्भवानिफलानिलभते मंत्रशैववैष्णवादिस्थाणक्यविहितोवावैदिकोवा द्विजातयोब्राह्मणाः एभ्यउद्भूतानिउत्पन्नानि नकेवलंयावदिक्षुविकाराद्गु-

डादिकात्क्षीरविकाराद्दध्यादिकाद्वस्त्रेभ्योंबरेभ्यः कुसुमेभ्यः पुष्पेभ्यः क्रीडायाः क्रीडाभ्यः तिलेभ्यः अन्नात् श्रमाच्चव्यायामात् एतैः शुभदशायांसुभानिफ लानिप्राप्नोति अथाशुभायामशुभदशायांनिद्रालस्यमृदुद्विजामररतिरिति निद्रायामालस्येचरतिरासक्तिर्भवति मृदुद्विजामररतिर्भवति मृदुः क्षमावान् द्विजानांब्राह्मणानाममराणांदेवानांचाराधनेरतिरासक्तिर्भवति स्त्रीजन्मकन्याप्रसूतिः मेधाविनाबुद्धिवृद्धिः कीर्तिः यशसः अर्थानांधनानामुपचय क्षयो शुभदशायामुपचयः प्राप्तिरशुभायांक्षयः नाशः अशुभायांबलवृद्धिः वीर्यवृद्धिः स्वपक्षेणात्मीयबंधुवर्गेणचसहवैरंभवति मिश्रायामुभयम- पि इतिचंद्रदशांतर्दशाफलं १२ अथभौमदशायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह भौमेति भौमस्यक्षितिजस्यदशायांकेः धनंभवति अरि

इंदोःप्राप्यदशांफलानिलभतेमंत्रद्विजात्युद्भवानीक्षक्षीरविकारवस्त्रकुसुमक्रीडातिलान्नश्रमैः
निद्रालस्यमृदुद्विजामररतिःस्त्रीजन्ममेधाविताकीर्त्यर्थोपचयक्षयोचबलिप्रिवैरंस्वपक्षेणच १२
भौमस्यारिविमर्दभूपसहजक्षित्याविकाजैर्धनंप्रद्वेषःसुतमित्रदारसहजैर्विद्वद्गुरुद्वेष्टिता ॥ ॥

विमर्दनेनशत्रुप्रमथनेन भूपोराजासहजाः भ्रातरःक्षितिः भूः आविकैजैः ऊर्णविकारसंभूतैः अजैः छागसंभूतैः एतैः अरिविमर्दादिभिः धनंप्राप्नोति एत च्छुभदशायां अथाशुभायांदशायांसुताः पुत्राः मित्राणिसुहृदः दाराः कलत्रं सहजाः भ्रातरः एतैःसहप्रद्वेषः वैरं विद्वद्भिः पंडितैः गुरुभिः गौरवस- हितैश्चसहद्वेष्टिता अप्रीतिः तृष्णातृट् असृग्रुधिरं ज्वरः प्रसिद्धोरोगः पित्तंधातुप्रसिद्धं भंगः अवयवादेःस्फोटनं एतैःजनिताउत्पादितारोगाभवंति परस्त्रीणामिष्टताबाल्लभ्यं अन्येरोगाःपरस्त्रीकृताइतिपठंति परस्त्रीकृतारोगाः अन्यस्त्रीप्रसंगेनप्रहारादिकाः अतिप्रसंगाद्धातुक्षयकृतावा-

अथवातत्कृतमूलकर्मोद्भवाभवंति तथापापरतेः अयसंक्तेः सहप्रीतिर्भवति अधर्मेनिरतिः आसक्तिर्भवति पारुष्यंवचनपरुषता कर्कशता तैक्ष्ण्यंउग्रस्वभावता मिश्रायाशुभयमपि इतिभौमदशांतर्दशाफलं १४ अथबुधदशायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह बौध्यामिति बुधस्येयंदशाबौधीतस्यां दौत्येन दूतत्वेन सुहृद्भ्योमित्रेभ्यः गुरुभ्यः पूजार्हेभ्यः द्विजेभ्योब्राह्मणेभ्यः धनंप्राप्नोति विद्वद्भ्यः पंडितेभ्यः प्रशंसास्तुतिः यशश्चकीर्तिर्भवति युक्तिद्रव्यं रीतिकांस्यादि सुवर्णकनकं वेसरः अश्वविशेषः महीभूः सौभाग्यंसर्वजनवाल्लभ्यं सौख्यंसुखभावः योगानुसेवनं एषामासयोलाभाभवंति हास्यंपरोपहासः उपासनासेवा अनयोःकौशलंतज्ज्ञता मतिचयः बुद्धिवृद्धिः धर्मक्रियासिद्धयः धर्मयुक्तानांक्रियाणांसिद्धयोभवंति एतच्छुभदशा

तृष्णासृक्रुक्ज्वरपित्तभंगजनितारोगाः परस्त्रीहृता प्रीतिःपापरतेरधर्मनिरतिःपारुष्यतैक्ष्ण्यानिच १४
बौध्यांदौत्यसुहृद्गुरुद्विजधनंविद्वत्प्रशंसायशोयुक्तिद्रव्यसुवर्णवेसरमहीसौभाग्यसौख्यासयः हा
स्योपासनकौशलंमतिचयोधर्मक्रियासिद्धयः पारुष्यंश्रमबंधमानसशुचः पीडाचधातुत्रयात् ॥१५॥

यां अथाशुभदशायांपारुष्यमित्यादि पारुष्यंपरुषवचनता श्रमःखेदः बंधःबंधनं मानसशुचः शोकश्चित्तदौस्थ्यंएतेभवंति धातुत्रयात्पीडा वातपित्तश्लेष्मणांत्रयाणांदोषाणांप्रकोपात्पीडाव्याधिश्चजायतेमिश्रायाशुभयमपि इतिबुधदशांतर्दशाफलं १५ अथजीवदशायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह जैव्यामिति जीवस्येयंदशाजैवीतस्यांजैव्यां मानगुणोदयः मानःपूजा गुणाविद्याशौर्योदयः एषामुदयःप्रादुर्भावः मतिचयःबुद्धिविवृद्धिः कांतिःकमनीयता प्रतापोन्नतिः प्रतापेनपुरुषार्थेनउन्नतिः प्रभावःशत्रूणांभीतिः माहात्म्यंपरोपकारशीलता केचित्सर्वमाहुः उद्यमःउत्थान

शीलता मंत्रैर्वैदिकैरन्यैर्वा नीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनं नीत्याचाणाक्योक्तयान्येननीतिशास्त्रेणवा नृपतीराजातदाराधनेन स्वाध्यायेनपाठेन मंत्रेण मंत्रजाप्येनए
तैः धनंवित्तंप्राप्नोति हेमसुवर्णं अश्वःतुरगः आत्मजाः पुत्राःकुंजरःहस्ती अंबराणिवस्त्राणि एषांचयोबाहुल्यं सद्भूमिपैः गुणवद्भिः नृपैःसहप्रीतिः स्ने-
हंप्राप्नोति एतच्छुभदशायां अथाशुभायां सूक्ष्मेहेत्यादि सूक्ष्मंवस्तुगहनात्मकंचोहयतस्तर्कयतः श्रमःखेदोभवति यत्सूक्ष्ममतिखेदसहंगहनंगूढं तदूह
यतइत्यर्थः श्रवणरुक्कर्णरोगः वैरंविधर्माश्रितैः धर्मबाह्यैःपुरुषैःसहवैरं मिथ्यायासुप्नयमपिइति गुरोर्दशांतर्दशाफलं १६ अथशुक्रदशायांशुभाशुभ
फलंशार्दूलविक्रीडितेनाह शौक्र्यामिति शक्रस्येयंदशाशौक्रीतस्यांशौक्र्यां गीतरतेःगीतासक्तेः प्रमोदस्यहर्षस्यसुरभिद्रव्याणांस्रुगंधद्रव्याणां अन्न

जैव्यांमानगुणोदयोमतिचयःकांतिप्रतापोन्नतिर्माहात्म्योद्यममंत्रनीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनम्
हेमाश्वात्मजकुंजरांबरचयःप्रीतिश्चसद्भूमिपैःसूक्ष्मोहागहनाश्रमःश्रवणरुग्वैरंविधर्माश्रितैः१६
शौक्र्यागीतरतिप्रमोदसुरभिद्रव्यान्नपानांबरस्त्रीरत्नद्युतिमन्मथोपकरणज्ञानेष्टमित्रागमाः ॥ ॥

स्यभोजनस्यपानस्यासवस्यांबराणांवस्त्राणांस्त्रीणांयोषितांरत्नानांमणीनांद्युतेःकांतेःमन्मथोपकरणानांकामोपभोग्यानांशय्यादीनांविज्ञानस्ययोगशास्त्रस्येष्ट
नांप्रियाणांमित्राणांसुहृदामागमालब्धयोभवंति कुशलःशिक्षितःकुशलस्यभावः कौशल्यंकुशलः श्रेयोवाकौशल्यमभीष्टक्रियासुश्रेष्ठत्वं क्रयविक्रये
क्रयोयदिच्छातिक्रेतुंतत्क्रयः विक्रयोयदिच्छातिविक्रेतुंतद्विक्रयः कृषिःकर्षणं निधिःनिधानं परैर्यद्वित्तंभूमावधःस्थाप्यते सनिधिस्तत्प्राप्तिर्लाभःएतेभवंति
एतच्छुभदशायां अथाऽशुभदशायांवृंदोर्वीशेति वृंदेनबहुभिःसहउर्वीशेनराज्ञानिषादानामन्यजीविनांप्राणिघातिनांधर्मरहितैःपापासक्तैःएतैःसहवैरं

प्राप्नोति शुचः स्नेहतः स्नेहाच्छुचः शोका भवंति यत्र स्नेहस्तदुद्भवान् शोकान् प्राप्नोति मिश्रायामुभयमपि इति शुक्रदशांतर्दशाफलमिति १७ अथ शनैश्चरद-
शायां शुभाशुभफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह सौरीमिति सौरीं शनैश्चरदशां प्राप्य खराः गर्दभाः उष्ट्राः करभाः पक्षिणः श्येनादयः महिषी प्रसिद्धा वृद्धां
गना वृद्धास्त्री एषामप्तयः लाभा भवंति बहुसमानजातीयानां संघः श्रेणी तस्या मधिकारे नियुज्यते ग्रामे पुरे वा श्रेणी ग्रामपुराधिकारजनितां तदुत्प-
न्नां पूजां मानतां प्राप्नोति कुधान्यानां कोद्रवादीनामागमः लाभः एतत् शुभदशायां अथ अशुभदशायां श्लेष्मेर्ष्येति श्लेष्मणा कफेन ईर्ष्यया मत्स
रत्वेन अनिलेन वायुना कोपनक्रोधेन मोहेन चित्तभ्रमेण मलिनतया मलीमसत्वेन व्यापत्तिः विपत् तंद्रा निद्रालस्ययोरंतरे वर्त्तते तस्या लक्षणं

कौशल्यं क्रयविक्रये कृषिनिधिप्राप्तिर्धनस्यागमो वृंदोर्वीशनिषाद धर्मरहितैर्वैरं शुचस्नेहतः १७
सौरीं प्राप्य खरोष्ट्रपक्षिमहिषीवृद्धांगनाप्तयः श्रेणीग्रामपुराधिकारजनिता पूजा कुधान्यागमः

हृदये व्याकुलीभावो वाचश्चेंद्रियगौरवं मनोबुध्यप्रसादश्च तंद्रायालक्षणं विदुः श्रमः खेदः एतान् प्राप्नोति भृत्येभ्यः कर्मकरेभ्यः अपत्येभ्यः पुत्रदुहि
तृभ्यः कलत्रेभ्यो भार्याभ्यः भर्त्सनं तर्जनं प्राप्नोति व्यंगतामंगच्छेदं व्याधिनातद्धारणं वा मिश्रायामुभयमपि इति शनिदशांतर्दशाफलं १८ अथैक
स्मिन्वृत्ते दशासु शुभान्यशुभानि च फलान्युक्तानि तेषां विषयविभागं लग्नदशाफलं चोपजातिकयाह दशा इति शुभाशुभं व्यामिश्रत्वं दशासु पूर्वमेवो
क्तं तथा जन्मकाले उपचयराशिस्था निर्मलमूर्तयः स्पष्टगतयश्च ये ग्रहास्तेषामपि दशाः शुभाः ये चोपचयस्था हतारूक्षाः स्वल्पमूर्तयस्तेषामपि दशा
अशुभाः तथा च यवनेश्वरः निशाकरादित्यविलग्नभानां तत्कालयोगादधिकं बलं यः बिभर्ति तस्यादि दशोच्यते सा शेषास्ततः शेषबलक्रमेण वयोधि

कोयःप्रथमोक्तोवाग्रहः सपूर्वंपरिगतोदशेशः बलाधिकश्चेद्यदिकेंद्रसंस्थः पूर्वंसशेषास्सूर्याप्रदिष्टः श्रेष्ठादशास्तेवयासिग्रहस्यस्वोच्चाश्रिताकालेबलाश्रि
तश्चेत् मूलत्रिकोणात्स्वगृहाच्चमध्यामित्राश्रिताजन्मगृहाश्रितावा नीचारिभांशोपगताज्जिताद्वाग्रहात्परिध्वस्ताविवर्णरूक्षात् जन्मेशशत्रोर्निधनारिभे
शाद्यावाद्यतेसाबहुदोषदास्यात् एवंशस्तास्सुशोभनास्सुदशास्सुग्रहाः शुभान्येवफलानिकुर्वंति दशाफलवृत्तेयानिशुभान्यशुभान्यभिहितानितान्येवभवं
ति नेतराणि अनिष्टसंज्ञास्त्वशुभदशास्सुअशुभान्यनिष्टानिएवभवंति मिश्रास्सुदशास्सुमिश्राण्येवदशाफलानिभवंति एतच्चमतिसूत्रमस्माभिस्त्वव्या
ख्यातं तथाचसत्यः जन्मत्युपचयभवनेषुसंस्थिताःसत्यगाः स्सुमूर्तिधराः श्रेष्ठंफलंविदध्युर्ग्रहाःक्रमात्स्वांदशांप्राप्य अन्येर्निहितारूक्षाल्पमूर्तयोह्युप

श्लेष्मेर्ष्यानिलकोपमोहमलिनव्यापत्तितंद्राश्रमान्मृत्यापत्यकलत्रभर्त्सनमपिप्राप्नोतिन्वव्यंगताम् १ दशास्सुशस्ता
स्सुशुभानिकुर्वंत्यनिष्टसंज्ञास्त्वशुभानिचैव मिश्रास्सुमिश्राणिदशाफलानिहोराफलंलग्नपतेःसमानम् ॥१९॥

चयर्क्षसंस्थाश्च स्वदशाभिहितंनेष्टंग्रहाःप्रयच्छंतिलोकेषु होराफलंलग्नपतेः लग्नाधिपस्यंसमानंतुल्यम्वक्तव्यं यथामेषलग्नजातस्यभौमदशाफलं
वृषलग्नजातस्यशुक्रदशाफलं एवमन्येष्वपिवक्तव्यं किंतु द्रेष्काणवशाच्छुभायांलग्नदशायांशुभफलमशुभायामशुभम् मिश्रायामुभयमपि अथये
पूर्वंदशारिष्टाउक्तास्तेषामिमेभंगाःप्रोक्ताः तथाचसारावल्याम् प्रवेशेबलवान्खेटःशुभैर्वासन्निरीक्षितः सौम्याधिमित्रवर्गस्थोमृत्युहन्नभवेत्तदा
अंतर्दशाधिनाथस्यविबलस्यदशायदा विबलस्यात्तदाभंगोनबाध्यातस्यचध्रुवं युद्धेचविजयीतस्मिन्ग्रहयोगेशुभोयदि दशायांनभवेत्कष्टंस्वो
च्चादिषुचसंस्थितेइति १९ अथान्येषामपिफलानांदशास्वतिदेशार्थंशालिन्याह संज्ञाध्यायेति यस्यग्रहस्यसंज्ञाध्यायेयद्द्रव्यंतास्त्रंस्यान्मणिहेम-

त्यादिनाग्रंथेनोक्तंकथितंतस्यतद्द्व्यस्यशुभदशायांप्राप्तिः योज्या अशुभदशायांहानिः तथा यश्चकर्माजीवोयस्यग्रहोपदिष्टोजातकेऽभिहितः अर्थाप्तिः पितृपितृपत्नीरित्यादि तस्यग्रहदत्तस्यकर्माजीवस्यतदंतर्दशायामेवाप्तिर्भवति भावफलंवक्ष्यति शूरस्तब्धइत्यादितथाप्रथितश्चतुरोटनइत्यादि तथा मेषेकस्त्वितिमिरनयनइत्यादि आलोकनफलंदृष्टिफलं चंद्रेभूपबुधेइत्यादि योगोद्भवंनाभसयोगान्मुक्त्वासर्वयोगेषुयोगकर्तृभ्योग्रहेभ्योमध्याद्यो बलीयानस्तस्वदशायामेवफलंददाति नाभसयोगाः सकलदशास्वपिफलप्रदाः वक्ष्यतिच इतिनिगदितायोगाः सार्द्धफलाविहनाभसाः नियतफलदाश्चत्यात्यंतसमस्त दशास्वपीति एवमादियद्यदुक्तंतत्सर्वमसवशेषं तस्यग्रहस्यदशायांयोज्यमिति २० अथयस्यजातस्यजातकमध्यगणितंतस्यशरीरछायांदृष्ट्वाग्रहदशाज्ञानमिदंव

संज्ञाध्यायेयस्ययद्द्व्यमुक्तंकर्माजीवोयश्चयस्योपदिष्टः
भावस्थानालोकयोगोद्भवंचतत्तत्सर्वंतस्ययोज्यंदशायाम् २०

ज्याह छायांमहाभूतकृतामिति पूर्वमुक्तं शिखिभूखपयोमरुद्गणानांवशिनोभूमिसुतादयःक्रमेणेति तत्रादित्यचंद्रौवन्त्यंबुप्रसिद्धावेव यःकश्चिद्ग्रहः स्वदशामात्मीयदशामवाप्यमहाभूतकृतांछायांअभिव्यंजयति प्रकटीकरोति छायाशब्देनशरीरशोभाभिधीयते शरीरकांतिरित्यर्थः तथाचसच्छायोयं विछायोयंवर्ततइत्यभिधीयते एवमात्मीयदशायांपृथिव्यादिमहाभूतकृतांशरीरछायांव्यंजयतिप्रकटीकरोति साच कंबुग्निवाय्वंबरजान्गुणान्कुःपृथिवीअंबुवरुणः अग्निः हुताशनः वायुः अनिलः अंबरंआकाशं एभ्योजातोत्पन्नासाछायातद्गुणान्करोति तांश्चयथासंख्यंनासास्यदृक्त्वक्श्रवणानुमेयान् पार्थिवंगुणंगंधमभिव्यंजयति नासानुमेयंघ्राणेनोपलभ्यते अथाप्यगुणंरसमभिव्यंजयति तच्चास्यानुमेयं आस्यशब्देनहजिह्वाज्ञेया व

यारसस्योपलब्धेः आस्यग्रहणंचान्नकृतानुरोधीकृतं आग्नेयीआग्नेयंगुणंरूपमभिव्यंजयति दृष्यानुमेयंवायवी वायव्यंस्पर्शगुणमभिव्यंजयति त्वगनुमेयंस्पर्शेनोपल
भ्यते नाभसी नाभसंगुणंशब्दमभिव्यंजयति श्रवणानुमेयंकर्णोपलभ्यं एतदुक्तंभवति यदाशुभगंधः पुरुषोभवति तदास्यबुधकृतापार्थवीछायाज्ञेया यदामि
ष्टरसभोजीभवतितदास्यचंद्रशुक्रकृताछायाज्ञेया यदातीवरूपवान्सुकांतःपुरुषोभवति तदासूर्यभौमकृताआग्नेयीछायाज्ञेया यदास्पर्शेनमृदुर्भवति त-
दाशनेश्वरकृतावायवीछायाज्ञेया यदास्यवचनंकर्णयोःसुखकरंभवतितदाजीवकृतानाभसीछायाज्ञेया छायाविशेषलक्षणमाचार्येणसंहितायामभिहितं
तथाच छायाशुभाशुभफलानिनिवेदयंतीलक्ष्यामनुष्यपशुपक्षिषुलक्षणज्ञैः तेजोगुणान्बहिरपिप्रविकाशयंतीदीपप्रभास्फटिकरत्नघटस्थितेव स्निग्धाद्विज

छायांमहाभूतकृतांचसर्वेभिव्यंजयंतिस्वदशामवाप्य कंब्वग्नि
वाय्वंबरजान्गुणांश्चनासास्यदृक्त्वक्छ्रवणानुमेयान् ॥२१॥

त्वग्रवरोमकेशाछायासुगंधाचमहीसमुत्था तुष्ट्यर्थलाभाभ्युदयान्करोति धर्मस्यचाहन्यहनिप्रवृद्धिं स्निग्धासिताचहरितानयनाभिरामासौभाग्यमार्दवसुखाभ्यु
दयान्करोति सर्वार्थसिद्धिजननीजननीवचाप्याछायाफलंतनुभृतांशुभमाददाति चंडाधृष्यापद्महेमाग्निवर्णायुक्तंतेजोविक्रमैःसप्रतापैः आग्नेयीतिप्राणि
नांस्याज्जयायक्षिप्रंसिद्धिंवांछितार्थस्यधत्ते मलिनपरुषकृष्णापापगंधानिलोत्थाजनयतिवधबंधव्याध्यनर्थार्थनाशं स्फटिकसदृशरूपाभाग्ययुक्तात्युदारा
निधिरिवगगनोत्थाश्रेयसांस्वच्छवर्णा २१ अत्रचवायव्यांछायांवर्जयित्वासर्वास्वेवछायासु शुभमशुभंफलमुक्तंतत्कथं शुभफलेयमशुभफलेयमिति
तद्दशाज्ञायते तद्ज्ञानमंतरात्मनःस्वरूपंमालिन्याह शुभफलमिति शुभफलंददातियःसशुभफलदः शुभफलदस्यग्रहस्ययादशातस्यांअंतरात्मा

स्वदेहस्थः परमात्माचित्स्वरूपः तादृगेवशुभोभवति पुरुषस्यतस्यचच्छायादर्शितग्रहदशाकालेबहुविधमनेकप्रकारंसौख्यंसुखभावमर्थागमंधनलाभंचजनयत्युत्पा
दयति अथवादेवाशुभदशायांपुरुषस्यांतरात्माप्यशुभोभवति तत्रच्छायादर्शितग्रहजातातादृगेवफलदा सावांसौख्यमनर्थागमंचबहुप्रकारंजनयति मिश्रायांमि
श्रांच यात्रायांचवक्ष्यति निमित्तानुचरंसूक्ष्मंदेहेंद्रियमहत्तरं तेजोत्थेनच्छरीरस्थंत्रिकालफलविन्नृणां प्रीतयेनमनोनार्थेनासिद्धावभिनंदति तस्मात्सर्वा-
त्मनायातुरनुमेयंयस्यामनः शुभाशुभानिसर्वाणिनिमित्तानिस्युरेकतः एकतश्चमनः शुद्धिःस्तद्विशुद्धिर्जयावहाइतिकथितफलविपाकैरिति ग्रहाणांदशा-
सुयानिफलानिशुभान्यशुभानिवाकथितान्युक्तानितानियःपुरुषोभुंक्ते तस्यपुरुषस्यतद्ग्रहदशावर्ततेइतिज्ञेयं एतदुक्तंभवति यादृशंफलंशुभमशुभंवापुरु

शुभफलददशायांतादृगेवांतरात्माबहुजनयतिपुंसांसौख्यमर्थागमंच
कथितफलविपाकैस्तर्कयेद्वर्त्तमानांपरिणमतिफलोक्तिःस्वप्नचिंतास्ववीर्यैः २२

षस्योपलभ्यते तच्चयस्यग्रहस्यदशायांपठितं सातस्यदशानरस्यवर्ततइतिज्ञेयं एवंवर्त्तमानांदशांतर्कयेल्लक्षयेदित्यर्थः एवंछायावशेनांतरात्मावशेनफलप्र
क्तिवशेनवागणितस्यजातकस्यवर्तमानांदशांवदेत् अथसौरदशायामशुभायांव्यंगत्वमुक्तं नचशुभायांअशुभायामथैनेकेषांव्यंगत्वंदृष्टं शुक्रदशायांशुभा
यांनिधिप्राप्तिरुक्तानचसापिदृष्टातदर्थमाह परिणमतिफलोक्तिरिति अवीर्यैःबलहीनैःग्रहैःफलानियानिशुभान्यशुभानिवादत्तानितत्फलोक्तिःफलप्राप्तिः
स्वप्नेस्वप्नावस्थायांपरिणमत्यनुभूयते चिंतायांमनोरथेनवेति केचिच्छुभफलददशायांतादृगेवांतरारव्याइतिपठंति पर्गेत्वेवंव्याचक्षते यथाशुभायांद
शायामंतरारव्यांतर्दशाशुभायदिभवति तदाबहुजनयतिपुंसांसौख्यमर्थागममिति अथवादेवाशुभायांदशायामशुभांतर्दशाअसौख्यमनर्थागमंचबहु

जनयति अनेनव्याख्यानेनशुभायामशुभायांचशुभाशुभानिभवंति मिश्रफलंप्रयच्छंति नचैतदिष्यते यस्मादुक्तं एकर्क्षगोर्द्धमपहृत्यददातितुस्वमिति अत्रदशा पतेः फलमपहृत्यांतर्दशापतिरेवस्वंफलंददातीतिज्ञेयं अन्यथापहृत्येतिनिरर्थकंस्यादिति तस्मात्पूर्वपाठश्रेयान् द्वितीयःप्रमादपाठः प्रथमपाठेनविनाछायां शुभाशुभत्वमनुमातुंनशक्यतइति २२ अथैकग्रहदत्तयोः फलयोः सदृशयोर्नाशोभवति भिन्नदत्तानांबहूनामपिपक्तिरेवभवतीत्येतद्वसंततिलकेनाह एकग्रहस्येति सर्वाण्येवफलानि नाभसवर्ज्यंस्वदशायांग्रहः प्रयच्छतीत्युक्तं तत्रैकेनग्रहेणयदासदृशंविरुद्धंफलद्वयंदत्तंभवति तस्मिन्सदृशेतुल्येद्वयोःफलवि रोधेसतिनाशोभवति तस्यफलद्वयस्यवदेद्ब्रूयात् कीदृशंनाद्विरुद्धमित्यत्रोच्यते यथा कश्चिद्ग्रहः कयापियुक्त्यादशाफलादिनासुवर्णदोभवति सएवा-

एकग्रहस्यसदृशेफलयोर्विरोधेनाशंवदेद्यदधिकंपरिपच्यतेतत् ना
न्योग्रहःसदृशमन्यफलंहिनस्तिस्वांस्वांदशामुपगताःस्वफलप्रदाःस्युः२३

न्ययायुक्त्याअष्टवर्गफलयोगफलदृष्टिफलभावफलानामन्यतमेनसुवर्णापहारीभवति तदाफलद्वयेऽपिसुवर्णसंबंधोस्तीतिसादृश्यंस्वर्णदानापहारिणाविति विरोधः एवमेकस्यग्रहस्यसदृशेफलयोःविरोधेनाशंवदेत् नसुवर्णलाभोनचापहानिरिति यदधिकंपरिपच्यते ततएकेनापिग्रहेणफलद्वयंदत्तमन्यरूपंतयोः मध्याद्यदधिकंतत्परिपच्यतेभवति यथाकश्चिद्ग्रहोनिर्दिष्टप्रकारद्वयेनसुवर्णदः सएवप्रकारेणैकेनसुवर्णापहारीतदाद्वयोरधिकत्वात्तद्दानस्यसुवर्णं ददात्येव नापहरति अथवाप्रकारद्वयेनसुवर्णापहारी प्रकारेणैकेनसुवर्णदः तदापहरणस्याधिकत्वादपहरत्येव अथवासुवर्णापहारीरूप्यदश्च तथापिद्वेअसदृशेअसदृशत्वादधिकंपरिपच्यते सुवर्णापहारीरूप्यदश्चभवतिइतिकेचित् नान्योग्रहइति अन्येनग्रहेणदत्तंसदृशंविरोध्यपिफलंना

न्योग्रहोपिहिनस्त्यपहरति यथाकश्चिद्गृहः सुवर्णदोभवत्यन्यश्चसुवर्णापहारी तदातत्रसुवर्णदः स्वदशायांसुवर्णंददाति स्वदशायांसुवर्णापहारीचापहर
ति अनेनैतदुक्तंभवति यथैकग्रहस्यसदृशफलयोः विरोधेसमप्रजन्मांतरेपिफलनाशंवदेत् अन्यत्रविरुद्धयोरपिफलयोःनाशंनवदेत् यतःसुवर्णदोग्र
हः स्वामात्मीयांदशामुपगतःप्राप्तः सुवर्णलाभंकरोति सुवर्णापहारीस्वदशामुपगतःप्राप्तःसुवर्णमपहरति एतदष्टकवर्गफलंविनाशयत स्तत्रैकस्य
ग्रहस्यफलसदृशयोरपितुल्यसंख्ययोःफलयोर्नाशोभविष्यति तथाचभविष्यति तथातत्रैवप्रतिपादयिष्याम इति २३ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचि
तायांबृहज्जातकविवृत्तौदशांतर्दशाध्यायोष्टमः ८ अथाष्टकवर्गाध्यायोव्याख्यायते तत्रांतर्दशाफलमिति पूर्वमेवोक्तंतत्प्रदर्श्याधुनास्थि

इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातक
विवृत्तौदशांतर्दशाध्यायोऽष्टमःसमाप्तः॥

रस्याष्टकवर्गफलस्यावसरः लग्नाष्टमाः सर्वेएवग्रहास्तेभ्यः सकाशादेकैकस्यग्रहस्यचारवशाद्राशौविचरतः शुभाशुभंफलमष्टकवर्गेनिरूप्यते तत्रा
दावेवार्काष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्वादर्कइति यत्रराशौजन्मसमयेपुरुषस्यादित्यःस्थितः सएवतस्यस्वस्थानमुच्यते एवमन्येषामपिग्र-
हाणांज्ञेयम् योयत्रव्यवस्थितः सएवतस्यस्वस्थानंतस्मात्स्वादर्कः प्रथमायबंधुनिधनद्व्याज्ञातपोद्यूनगः प्रथमैकादशचतुर्थाष्टमद्वितीयदशमनव
मसप्तमेषु १ ११ ४ ८ २ १० ९ ७ एतेषांस्थानानांसंज्ञाःप्रागेवव्याख्याताः अतःपुनर्नोच्यंते एषामंकन्यासएवव्याख्यानमितिसर्वत्रज्ञेयम् एते-
षुस्थानेषुगतः स्वात्स्थानादर्कः सूर्यः शुभः इष्टफलदः अर्थादेवान्यस्थानेषशुभअनिष्टफलदः यतोवक्ष्यति इतिनिगदितमिष्टंनेष्टमन्यादित्यवं-

सर्वत्रज्ञेयं वक्रात्स्वादिव वक्रादंगारकात्स्वादात्मीयस्थानादिवशुभः येष्वेवस्वस्थानान्तेष्वेवांगारकात् १।११।४।८।२।१०।९।७ एतेष्वर्कोभौमाच्छुभः न द्भूदेवरविजाव् रविजात्सूर्यपुत्रात्तद्भूदेवयेष्वेवस्थानेषुस्वाच्छुभस्तेष्वेवसौरात् १।११।४।८।२।१०। ९।७ एतेषुसौरादर्कः शुभइति सर्वत्रानुवर्तते शुक्रात्स्मरात्यारिषुसएवार्कः स्मरात्यारिषुसप्तमद्वादशषष्ठेषुशुक्रात्शुभः ७।१२।६। जीवाद्धर्मसुतायशत्रुषु जीवा द्बृहस्पतिस्थानात् धर्मसुतायशत्रुषु नवमपंचमैकादशषष्ठेषुशुभः ९।५।११।६ दशत्र्यायारिगःशीतगोः शीतगोश्चंद्राव् दशत्र्यायारिगः दशत्रतीयैकादशषष्ठगःशुभः १०।३।११।६ एतेष्वेवांत्यतपः सुतेषुचंबुधात्शुभः एष्वेवप्रागुक्तेषुचंद्रस्थानेषुदशत्र्यायारिषुच शब्दात्तथांत्यतपः सुतेषुद्वादशनवपंचमेषुबुधाच्छुभः १५२

अथाष्टकवर्गाध्यायप्रारंभः स्वादर्कःप्रथमायबंधुनिधनद्व्याज्ञातपोद्यूनगोवक्रात्स्वादिवतद्भूदेवरविजा च्छुक्रात्स्मरात्यारिषुजीवाद्धर्मसुतायशत्रुषुदशत्र्यायारिगःशीतगोरेष्वेवांत्यतपःसुतेषुचबुधाल्लग्नात्सबंधंत्यगः १

१११।६।१२। ९।५ लग्नात्सबंधंत्यगः सहशब्देनप्रागुक्तानिचंद्रस्थानान्यनुकृष्यंते तेनांत्यतपः सुतस्थानानीति सर्वत्रपरिभाषातेनैतेषुचंद्रस्थानेषुदशत्र्यायारिषुसबंधंत्येषु चतुर्थद्वादशसहितेषुगतोलग्नादुदयाच्छुभः १०।३।११।६।४।१२ तथाचसत्यः स्वात्स्थानाद्दिवसकरस्तृतीयषष्ठांत्यभं-त्रिकोणानिहित्वेष्टः ३।६।१२।५ एतानिवर्जयित्वानान्येववराहमिहिरदर्शितानिस्थानानिजातानि १।११।४।८।२।१०।९।७ सौरस्यतुसहजारिसुतांत्यसंज्ञानिहित्वेष्टइत्यनुवर्तते ३।६।५।१२। एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरदर्शितानिस्थानानिजातानि १।११।४।८।२।१०।९।७। चंद्राद्दशमैकादशतृतीयषष्ठोपगः शुभःसूर्यः १०।११।३।६ जीवात्रिकोणयोःषष्ठस्तथैकादशश्चेष्टः ९।५।६।११ प्रथमद्वितीयस

समचतुर्थनैधन ग तान्विनाराशीन्सौम्यादिस्थःसूर्यः १।२।७।४।८ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरप्रदर्शितानिस्थानानिजानाति १०।३।११।६।१२।९।५ कुजस्तुसदृशोर्कवृत्तेण १।११।४।८।२।१०।९।७ दशमेकादशषष्ठतृतीयगोत्यस्थचतुर्थगोलग्नात् १०।११।६।३।१२।४ शुक्रस्थानाद्रविः षट्सप्तम द्वादशेषु भवतीष्टः ६।७।१२ तथाचसूक्ष्मजातके केंद्रायाष्टद्विनवस्थर्कः स्वादार्किभौमयोश्चशुभः षट्सप्तांत्येषुसितात्षडायधीधर्मगोजीवात् उपचयगोर्कस्य द्यादुपचयनवमांत्यधीसुतः सौम्यात् लग्नादुपचयबंधुव्ययस्थितः शोभनःप्रोक्तः इतिआदित्याष्टकवर्गः १ अथचंद्राष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह लग्नात्षडिति लग्नात्षट्त्रिदशायगः शशीचंद्रः लग्नादुदयात्षडित्यादिगः षष्ठतृतीयदशमैकादशेषुस्थानेषुशुभः ६।३।१०।११

लग्नात्षट्त्रिदशायगः सधनधीधर्मेषुचाराच्छशी स्वात्सास्तादिषुसाष्टसप्तमस्मरवेः षट्त्र्यायधी
स्थोयमात् धीत्र्यायाष्टमकंटकेषु शशिजाज्जीवाद्व्ययायाष्टगः केंद्रस्थश्चसितात्तुधर्म-
स्मरवधीत्र्यायास्पदानंगगः २

सधनधीधर्मेषुचाराच्छशीसहशब्देनप्रागुक्तान्येवस्थानान्यनुक्षिप्यंते शशीचंद्रः आराद्भौमादेषेवषट्त्रिदशायेषुधनधीधर्मसहितेषुद्वितीयपंचमनवमयुक्तेषुशुभः ६।३।१०।११। २।५।९ स्वात्सास्तादिषुआत्मीयस्थानादेष्वेवषट्त्रिदशायेषुसास्तादिषुसप्तमप्रथमसहितेषुशुभः शशी ६।३।१०।११। ७।१ साष्टसप्तस्मरवेरादित्यादेष्वेवस्थानेषुसाष्टसप्तस अष्टमसप्तमसंयुक्तेषु ६।३।१०।११।८।७ शुभः षट्त्र्यायधीस्थोयमात् यमात्सौरात् षट्त्र्यायधीस्थः षष्ठतृतीयैकादशपंचमस्थानस्थः शुभः ६।३।११।५ धीत्र्यायाष्टमकंटकेषु शशिजात् शशीजाद्बुधाद्बुधस्थानाद्धीत्र्यायाष्टमकंटकेषु पंचमतृतीयैकादशाष्टमकेंद्रेषुशुभः शशी ५।३।११।८।१।४

७।१० जीवाद्व्ययायाष्टगः केंद्रस्थश्च जीवाद्गुरुस्थानाद्व्ययायाष्टगः केंद्रस्थश्च द्वादशैकादशाष्टमकेंद्रस्थश्चशुभश्चंद्रः १२।११।८।१।४।७।१० सितात्तुधर्मसुतखधीव्ययायास्पदः नंगगः सिताच्छुक्रात्धर्मसुतखधीव्ययायास्पदानंगगेषु नवमचतुर्थपंचमतृतीयैकादशदशमसप्तमेषुशुभः ९।४।५।३। ११।१०।७ तथाचसत्यः षष्ठैकादशसप्तमतृतीयदशमादिसंस्थितश्चंद्रः स्वादिष्टः ६।११।७।३।१०।१ सौरस्यतुसहजारिसुतायसंस्थि तश्चशुभः ३।६।५।११ रिपुनिधनसहजास्तसमदशमेकादशसंस्थितः सूर्यात् ६।८।३।७।१०।११ लग्नात्तृतीयदशमारिलाभसंस्थितः शुभश्चंद्रः ३।१०।६।११ भात्सुतकर्मधनलाभधर्मारिपुराशिगः कुजादिष्टः ३।५।१०।२।११।९।६ जीवात्तृतीयषष्ठाद्विनवमसुतवर्जिते

वक्रस्तूपचयेष्विनात्सुतनयेष्वाद्यादिकेषूदयाच्चंद्राद्द्विगिवफलेषुकेंद्रनिधनप्राप्त्यर्थगः स्याच्छुभः
धर्मायाष्टमकेंद्रगोर्कतनयाज्ज्ञात्षट्त्रिधीलाभगः शुक्रात्षड्व्ययलाभमृत्युषुगुरोः कर्मात्यलाभारिषु ३

षिष्टः ३।६।२।९।५ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १२।११।८।१।४।७।१० प्रथमाद्वितीयषष्ठाष्टमांत्यवर्जेषु भार्गवादिष्टः १।२।६।८।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि ३।४।५।७।९।१०।११ षष्ठधननवमपश्चिमव र्ज्येषुबुधात्प्रशस्तश्च ६।२।५।९।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।३।४।७।८।१०।११ तथाचसूक्ष्मजा तके शश्युपचयेषुलग्नात्साद्यमुनिः स्यात्कुजात्सनवधीस्थः सूर्यात्साष्टस्मरगस्त्रिषडायसुतेषुसूर्यसुतात् ज्ञात्केंद्रत्रिसुतायाष्टमगस्गुरोर्व्ययभवा ष्टकेंद्रेषु त्रिचतुःसुतनवदशसप्तमायगश्चंद्रमाः शुभः शुक्रात् इतिचंद्राष्टकवर्गः २ अथभौमाष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह वक्रस्तू

पञ्चयेष्विनादिति वक्रोंगारकः इनादादित्यादुपचयेषुत्रिषडेकादशदशमेषुसतनयेषु पंचमस्थानसहितेषुसुभः ३।६।१०।११।५ आद्याधिकेषूदयाद्वक्रः शुभः उदयाल्लुग्नादेष्वेवोपचयेष्वाद्याधिकेषुप्रथमस्थानयुक्तेषुशुभः ३।६।१०।११।१ चंद्राद्दिग्विफलेषुचंद्रस्थानादेष्वेवोपचयेषुदिग्विफलेषुदशमस्थानफलवर्जितेषुतेनदशमस्थानेनशुभंनाप्यशुभंफलंकरोतीत्यर्थः ३।६।११ एतेषुशुभः केंद्रनिधनप्रास्यर्थगः स्वाच्छुभः स्वादात्मीयस्थानात्केंद्रनिधनप्रास्यर्थगः केंद्राष्टमैकादशद्वितीयगःशुभः १।४।७।१०।८।११।२ धर्मायाष्टमकेंद्रगोर्कतनयात् सौराद्धर्मायाष्टमकेंद्रगःनवमैकादशाष्टमकेंद्रगतःशुभः ९।११।८।१।४।७।१० ज्ञात्षट्त्रिधीलाभगः ज्ञात्बुधात् षट्त्रिधीलाभगः षष्ठतृतीयपंचमैकादशगतःशुभः ६।३।५।११ शुक्रात् षट्व्ययलाभमृत्युषुशुक्रस्थानात् षष्ठद्वादशैकादशाष्टमेषुशुभः ६।१२।११।८ गुरोःकर्मांत्यलाभारिषुगुरोःजीवाद्दशमद्वादशैकादशषष्ठेषुशुभः १०।१२।११।६ तथाचसत्यः द्वादशपंचमनवमतृतीयषष्ठान्विनाकुजस्त्विष्टः स्वस्थानात् १२।५।९।३।६ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।२।७।१०।८।११।२ सौरस्यतुनवमाभ्यधिकेषुअनर्थेषुएष्वेवद्वितीयस्थानंविनानवमाभ्यधिकेषु ११।८।९।१।४।७।१० भौमस्तृतीयपंचमदशमैकादशारिपुस्थितःसूर्याद्दिष्टः ३।५।१०।११।६ चंद्रान्मध्यमोदशमषष्ठसहजलाभेषु१०।३।६।११ दशमैकादशषष्ठांत्यगःकुजः भूमिजःपूजितोगुरुस्थानात् १०।११।६।१२ षष्ठैकादशपंचमतृतीयगश्शुभःसौम्यात् ६।११।५।३ अंत्यायाष्टमषष्ठगःकुजःपूजितोशुक्रात् १२।११।८।६ प्रथमैकादशदशरिपुसहजोपगतश्चहोरायाः १।११।१०।६।३ तथाचस्वल्पजातके भौमःस्वादायस्वाष्टकेंद्रगःश्चायषट्स्तेषुबुधात्जीवाद्दशायशत्रुव्ययेष्विनादुपचयस्तेषु दयादुपचयतनुषुत्रिषडायेष्विंदुतःसमोदशमः चंद्रस्थानादुपचयेषुदशमवर्जितेषुशुभःदशमेऽशुभोपिनभवति ३।६।११ भृगुतोंत्यषडायेषु १२।६।११ असितात्केंद्रायनववसुषु १।४।७।१०।११।९।८ इतिभौमाष्टकवर्गः॥

अथबुधस्याष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह द्व्याद्यायाष्टतपइति इंदुजोबुधः भृगुजाच्छुक्रात् द्व्याद्यायाष्टतपःस्मरेषु द्वितीयप्रथमैकादशाष्टमनवमचतुर्थेषु सप्तात्मजेषुतृतीयपंचमयुक्तेषुशुभः २।१।११।८।९।४।३।५ साज्ञास्तेषुयमारयोः एष्वेवद्व्याद्यायाष्टतपःस्मरेषुसाज्ञास्तेषु दशमसप्तमसहितेषुयमार योः शनैश्चरांगारकयोः यमात् २।१।११।८।९।४।१०।७ आराच्छुभः २।१।११।८।९।४।१०।७ व्ययरिपुप्राप्त्यष्टगोवाक्पतेः वाक्पतेःजीवात् द्वाद शषष्ठैकादशाष्टमगतःशुभः १२।६।११।८ धर्मायारिसुतव्ययेषुसवितुःसूर्यान्नवमैकादशषष्ठपंचमद्वादशेषुशुभः ८।११।६।५।१२ स्वात्सा द्यकर्मत्रिगः स्वादात्मीयस्थानादेष्वेवधर्मादिषुस्थानेषुसाद्यकर्मत्रिकेषु प्रथमदशमतृतीयसहितेषुगतःशुभः ८।११।६।५।१२।१।१०।३ षट्स्वाया

द्व्याद्यायाष्टतपःस्मरेषुभृगुजात्सप्तात्मजेष्विंदुजः साज्ञास्तेषुयमारयोर्व्ययरिपुप्राप्त्यष्टगोवाक्पतेः
धर्मायारिसुतव्ययेषुसवितुःस्वात्साद्यकर्मत्रिगः षट्स्वायाष्टस्मरवास्पदेषुहिमगोःसाद्येषुलग्नाच्छुभः ४

ष्टस्मरवास्पदेषुहिमगोश्चंद्रात् षष्ठद्वितीयैकादशाष्टमचतुर्थदशमेषुशुभः ६।२।११।८।४।१०। साद्येषुलग्नाच्छुभः एष्वेवषष्ठादिषुस्थानेषुसाद्येषुप्रथमस्थानसहि तेषुलग्नाच्छुभः ६।२।११।८।४।१०।१ तथाचसत्यः स्वात्स्थानाच्छशितन योद्वितीयसप्तमचतुर्थनिधनानिहित्वेष्टः २।७।४।८ एतानिवर्ज यित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।३।५।६।९।१०।११।१२ सूर्यस्यतुलाभारिसुतांत्यनवमस्थः ११।६।५।१२।९ सुतसहजष ष्ठपश्चिमवर्जितेषुमंडलेषुबुधस्त्विष्टः सौराराभ्यांस्थानादविकल्पाच्छास्त्रनियमेन ५।३।६।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानि- जातानि १।११।४।२।८।९।१०।७ लग्नाच्छुक्रोयेषुप्रशस्यतेतेषुचंद्रजस्तस्य येषुस्थानेषुलग्नाच्छुक्रः शुभस्तेष्वेवस्थानेषुशुक्रस्थानाद्बुधःशुभोभवति शुक्रा

ष्टकवर्गः पठ्यते लग्नादिष्टसुखेकोरिपुसप्तमदशमपश्चिमान्हित्वा ६।७।१०।१२ एतानिस्थानानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।२।३
।४।५।८।९।११ एतेषुस्थानेषुशुक्रस्थानाच्छुभोबुधः अंत्यायांत्याष्टमशत्रुभेषुजीवाद्बुधःश्रेष्ठः १२।११।८।६ दशमस्वलाभषष्ठाष्टमेषुचंद्राद्बुधश्चतु-
र्थेच १०।२।११।६।८।४ लग्नाच्चेषेशेद्यूनात्यनवमस्फुतसहजवर्ज्येषु ७।१२।९।५।३ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि
२।६।१०।११।८।४।१ एतेषुलग्नाच्छुभः तथाचस्वल्पजातके सौम्योंत्यषट्नवायात्मजेधिना १२।६।९।११।५ स्वाश्रितनु ३।१ दशयुतेषु १०
चंद्राद्व्रिरिपुदशायाष्टस्फुरवगतः २।६।१०।११।८।४ सादिषुविलग्नात् प्रथमस्फुरवायाद्विनिधनधर्मेषु १।४।११।२।८।९ सिताच्चिधीसमेतेषु ३।५
साशास्मरेषु १०।७ सौरारयोर्व्ययायारिपुवस्फुषु १२।११।६।८ गुरोः इतिबुधस्याष्टकवर्गः ४ अथजीवस्याष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडि
तेनाह दिगिति दिक्स्वाद्याष्टमदायबंधुषुकुजादंगिराइति अंगिराजीवः कुजादंगारकाद्दशमद्वितीयप्रथमाष्टमसप्तमेकादशच्चतुर्थेषु शुभः १०।२।१।८
७।११।४ स्वात्सत्रिकेष्वंगिराः स्वादात्मीयस्थानादंगिराः गुरुः पूर्वोक्तेषुदिक्स्वाद्यादिषुसत्रिकेषुतृतीयस्थानसहितेषुशुभः १०।२।१।८।७११।४।३ सू
र्यात्सत्रिनवेषुगुरुः शुभः सूर्यादादित्यादेषुवस्थानेषुप्रागुक्तेषुसतपस्तृतीयेषुतृतीयनवमस्थानाधिकेषुशुभः १०।२।१।८।७।११।४।३।९ धीस्वनवदि
ग्लाभारिगोभार्गवात् भार्गवाच्छुक्रात्पंचमद्वितीयनवमदशमैकादशषष्ठेषुशुभः ५।२।९।१०।११।६ जायायार्थनवात्मजेषुहिमगोः हिमगोश्चंद्रात् स
प्तमेकादशद्वितीयनवमपंचमेषुशुभः ७।११।२।९।५ मंदात्रिषट्धीव्ययेमंदात्सौरात् तृतीयषष्ठपंचमद्वादशेषुशुभः।३।६।५।१२ दिग्धीषट्स्वस्फुरवा
यपूर्वनवगोज्ञाद्गुरुः ज्ञाद्बुधाद्दशमपंचमषष्ठद्वितीयचतुर्थैकादशप्रथमनवमेषुशुभः १०।५।६।२।४।११।१।९ सस्मरश्चोदयात् उदयाल्लग्नादेषेव
स्थानेषुसस्मरेषुसप्तमस्थानसहितेषुशुभः १०।५।६।२।४।११।१।९।७ तथाचसत्यः येषुबुधस्यशशांकस्तेषुगुरुःपुष्कलस्वकात्स्थानात् चंद्राष्ट

कवर्गः एच्यते षष्ठधननवमपश्चिमवर्ज्येषुबुधात्मशस्तस्य ६।२।९।१२ एतानिस्थानानिवर्जयित्वाजातानि १।३।४।५।७।८।१०।११ अत्रपंचमद्वितीययोः स्थान
योः वराहमिहिरेणसहभेदः अत्रचवराहमिहिरेणयवनेश्वरमतमंगीकृत्यद्वितीयस्थानस्यशुभत्वमंगीकृतं तथाचयवनेश्वरः स्वस्थानगः स्थानस्वर्णमानमा
सिद्वितीयेचगुरुः करोति एवंद्वितीयेचशुभः विवाददैन्याध्वगदस्त्रिकोणेतस्मात्पंचमेनशुभः एवंवार्कादिष्टोनवमाप्ययिकेषुभवनेषु १।३।४।५।७।८।९।
१०।११ अत्रापिपंचमद्वितीययोः वराहमिहिरेणयवनेश्वरमतमंगीकृतं तथाचयवनेश्वरः स्थानेरवेर्बुद्धिसल्लद्धनानिकरोति जीवोधनदोद्वितीये एवंद्वितीये
शुभत्वाद्वराहमिहिरेणांगीकृतं रुजापीडाध्वदारिद्र्यसूरिः स्यात्पंचमेतस्मात्पंचमेनशुभः आत्मसहजेषु सहजभवनंविनाकुजाच्चगुरुरिष्टः १।४

दिक्स्वाद्याष्टमदायबंधुषुकुजात्स्वात्सत्रिके धंगिराः सूर्यात्सत्रिनवेषुधीस्वनवदिग्लाभारिगोभार्गवात्
जायायार्थनवात्मजेषुहिमगोर्मदात्रिषट्धीव्ययेदिग्धीषट्स्वसुखायपूर्वनवगोज्ञात्स्मरश्चोदयात् ५

५।७।१०।११ अत्रापिपंचमद्वितीययोः वराहमिहिरेणसहभेदः अत्रापियवनेश्वरः गुरुः कुजस्थानगतोऽरिहंताद्वितीयगस्तुद्युतिहर्षदाता तस्माद्व
राहमिहिरेणद्वितीयस्थानमंगीकृतं जामित्रगोव्याध्यरिशोककारीएवंसप्तमस्थानंनांगीकृतम् द्वादशारिपुपंचमतृतीयसंज्ञेशुभः सौरात् १२।६।५।३
दशमैकादशनवमद्वितीयषट्पंचमेषुभृगोः जीवइष्टः १०।११।९।२।६।५ चंद्राज्जामित्रनवमसुतलाभकोशर्क्षेषुगुरुः शुभः ७।९।५।११।२
प्रथमद्वितीयपंचमचतुर्थधर्मारिलाभदशमस्थः सौम्याद्गुरुरिष्टः १।२।५।४।९।६।११।१० जीवोलग्नादेवमिष्टः सजामित्रः १।२।५।४।९।६।११।
१०।७ तथाचस्वल्पजातके जीवोभौमाद्यायाष्टकेंद्रगो २।११।८।१।४।७।१० र्कात्सधर्मसहजेषु २।११।८।१।४।७।१०।९।३ स्वात्सत्रिकेषु —

२ । ११ । ८ । १ । ४ । ७ । १० । ३ शुक्रान्नवदशलाभस्वधीरिपुषु ९ । १० । ११ । २ । ५ । ६ शशिनः स्मरत्रिकोणार्थलाभगः ७ । ९ ५ । २ । ११ स्त्रिरिपुधीव्ययेषुयमात् ३ । ६ । ५ । १२ नवदिक्खस्वायधीस्तायशत्रुषुज्ञा ९ । १० । ४ । १ । ५ । २ । ११ । ६ त्सकामगोलग्नात् ९ । १० । ४ । १ । ५ । २ । ११ ६ । ७ इतिजीवाष्टकवर्गः ५ अथशुक्रस्याष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह लग्नादिति सितःशुक्रः लग्नादासुतलाभरंध्रनवगः शुभः लग्नात्प्रभृति सुतस्थानंपंचमं यावत्तथालाभरंध्रनवगःसितःशुभः तेषुप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमेकादशाष्टनवमेषुलग्नाच्छुक्रः शुभः १ । २ । ३ । ४ । ५ । ११ । ८ । ९ सांत्यः शशांकात्सितः शशांकाच्चंद्रादेषेवस्थानेषुसांत्येषुसव्ययेषु द्वादशस्थानाधिकेषुशुभः १ । २ । ३ । ४ । ५ । ११ । ८ । ९ । १२ स्वात्साज्ञेषुस्वा

लग्नादासुतलाभरंध्रनवगःसांत्यःशशांकात्सितःस्वात्साज्ञेषुखाभ्रधीनवदशच्छिद्राप्तिगःसूर्यजात् रं
ध्रायव्ययगोरवेर्नवदशप्राप्त्यष्टधीस्थोगुरोर्ज्ञाद्धीत्र्यायनवारिगस्त्रिनवषट्पुत्रायसांत्यःकुजात् ॥ ६॥

दात्मीयस्थानादेष्वेवस्थानेषुसाज्ञेषुदशमस्थानाधिकेषुशुभः १ । २ । ३ । ४ । ५ । ११ । ८ । ९ । १० खत्रिधीनवदशच्छिद्राप्तिगः सूर्यजात् सौराच्चतुर्थतृती-यपंचमनवमदशमाष्टमैकादशेषुशुभः ४ । ३ । ५ । ९ । १० । ८ । ११ रंध्रायव्ययगोरवेः रवेरादित्यादष्टमैकादशद्वादशेषुशुभः ८ । ११ । १२ नवदशप्राप्त्यष्ट धीस्थोगुरोः जीवान्नवमदशमैकादशाष्टमपंचमेषुशुभः ९ । १० । ११ । ८ । ५ ज्ञाद्धीत्र्यायनवारिगः ज्ञात्बुधात्पंचमतृतीयैकादशनवमषष्ठेषुशुभः ५ । ३ । ११ ९ । ६ त्रिनवषट्पुत्रायसांत्यः कुजात् कुजाद्भौमात्तृतीयनवमषष्ठपंचमैकादशेषुसांत्येषुअंत्येनद्वादशेनसहितेषुस्थानेषुशुक्रः शुभः ३ ९ । ६ । ५ । ११ । १२ तथात्रसत्यः स्वस्थानाद्गुणतनयः षट्सप्तमपश्चिमेतरेष्विष्टः ६ । ७ । १२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजा-

तानि १।२।३।४।५।८।९।१०।११ रिपुपलिकर्मवर्ज्येषुसितश्चंद्राच्चपुष्कलोनृणां ६।७।१० एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिजातानि १।२।३।
४।५।९।८।११।१२ अंत्योपांत्याष्टमगः सूर्यादिष्टस्तुभार्गवः कथितः १२।११।८ भौमादंत्योपांत्यतृतीयनवमस्रुतरिपुशशिगश्चैवं १२।११।३।९
।५।६ दशमैकादशनिधनत्रिकोणसंस्थोभृगुर्जीवात् १०।११।८।५।९ सौम्यात्स्रुतधर्मलाभसहजारिसंज्ञेषु ५।९।११।३।६ लग्नादिष्टः
शुक्रोरिपुसप्तमदशमपश्चिमान्हित्वा ६।७।१०।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।२।३।४।५।८।९।११
आद्यद्वितीयरिपुसप्तमांत्यवर्ज्येषुसौराच्च १।२।६।७।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि ३।४।५।८।९।१०।११

मंदः स्वात्त्रिस्रुतायशत्रुषुशुभः साज्ञांत्यगोभूमिजात्केंद्रायाष्टधनेष्विनादुपचयेष्वाद्येस्रुरवेश्चोदयात्
धर्मायारिदशांत्यमृत्युषुबुधाच्चंद्रात्त्रिषड्लाभगः षष्ठायांत्यगतःसितात्स्रुरगुरोःप्रान्त्यस्यधीशत्रुषु ७

तथाचस्वल्पजातके शुक्रोलग्नादास्रुतनवाष्टलाभेषु १।२।३।४।५।९।८।११ सव्ययश्चंद्रात् स्वात्साज्ञेषुरविस्रुतात्त्रिधीस्रुरवाप्तिनवकर्मरंध्रेषु व
स्वत्यायेष्वर्कान्नवदिग्लाभाष्टधीस्थितोजीवात् ज्ञात्रिस्रुतनवायारिप्रायस्रुतापोक्लिमेषुकुजादिनिशकराष्टकवर्गः ६ अथसौरस्याष्टकवर्गंशार्दूल-
विक्रीडितेनाह मंदः स्वात्त्रिस्रुतायशत्रुषुशुभइति मंदः सौरः स्वादात्मीयस्थानात्तृतीयपंचमैकादशषष्ठस्थानेषुशुभः साज्ञांत्यगोभूमिजात् भू
मिजाद्भौमादेषेवमायुक्तेषुसाज्ञांत्येषुगतः दशमद्वादशसहितेषुशुभः ३।५।११।६।१०।१२ केंद्रायाष्टधनेष्विनात् इनात्सूर्यात्केंद्रैकादशा
ष्टमद्वितीयेषुशुभः १।४।७।१०।११।८।२ उपचयेष्वाद्येस्रुरवेश्चोदयात् उदयाल्लग्नात्तृतीयषष्ठदशमैकादशप्रथमचतुर्थेषुशुभः ३।६।१०।११

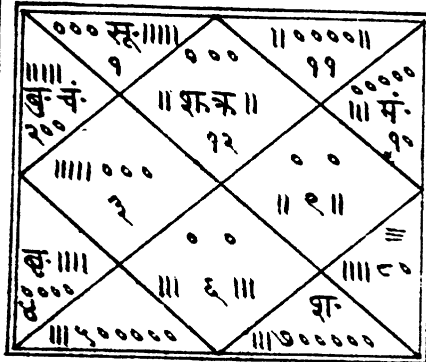
११४ धर्मार्थारिदशांत्यमृत्युषुबुधात् बुधाद्बुधस्थानान्नवमेकादशषष्ठदशमद्वादशाष्टमेषुशुभः ९।११।६।१०।१२।८ चंद्रात्रिषड्लाभगः चंद्रस्थानात्तृतीय षष्ठैकादशेषुशुभः ३।६।११ षष्ठांत्यायगतःसितात् शुक्रस्थानात् षष्ठद्वादशैकादशेषुशुभः ६।१२।११सूरगुरोःप्रास्यंत्यधीशत्रुषु सूरगुरोःजीवादे कादशद्वादशपंचमषष्ठेषुशुभः ११।१२।५।६ तथाचसत्यः एकादशपंचमषष्ठगोर्कजःस्याच्छुभस्तृतीयेच ११।५।६।३ स्थानान्निशाकरस्यतुपंचमवर्ज्यंषष्ठेषेव १।३।६ येषात्मनोरविस्तेषुभास्करि स्तादृशोरविस्थानात् आदित्याष्टकवर्गेपठ्यते स्वात्स्थानाद्दिवसकरस्तृतीयषष्ठांत्यभात्रिकोणानि हित्वेष्टः ३।६ १२।५।९ एतानिहित्वाजातानि १।२।४।७।९।१०।११।८ अत्रवराहमिहिरादप्यधिकंनवमस्थानंतच्चयवनेश्वरविरोधित्वाद्वराहमिहिरेणे- त्युक्तं तथाचयवनेश्वरः पापप्रवृत्तिंनवमोविधत्तइति जीवादिष्टः षट्पंचमपश्चिमैकादशस्थश्च ६।५।१२।११ प्रात्सुतविजयलाभांत्यकर्मगः पुष्कलोनृणां भौमस्थानात्सौरिः ३।५।६।११।१२।१० षष्ठांत्योपांत्यगः शुक्राद् ६।१२।११ दशमैकादशषष्ठाष्टमांत्यनवमोर्कजः सौम्यात् १०।११ ६।८।१२।९ स्थानादिष्टोलग्नाच्छुभस्तुलग्नाद्यथासूर्यः आदित्याष्टकवर्गेपठ्यते दशमैकादशषष्ठतृतीयगोलग्नगश्चतुर्थश्चलग्नात् १०।११।६।३ १।४ तथाचस्वल्पजातके स्वात्सौरस्त्रिसुतायारिगः ३।५।११।६ कुजादंत्यकर्मसहितेषु ३।५।११।६।१२।१० स्वायाष्टकेंद्रगोर्का २।११ ८।१।४।७।१० च्छुक्रात्षष्ठांत्यलाभेषु ६।१२।११ त्रिषडायगः शशांका ३।६।११ दुदयात्ससुखाद्यकर्मगो ३।६।११।४।१।१० थगुरोः सुतष ट्व्ययायगो ५।६।१२।११ ज्ञाद्धयायारिपुदिङ्नवाष्टस्थः १२।११।६।१०।९।८ इतिसौरस्याष्टकवर्गः ७ अथाष्टकवर्गफलनिरू पणार्थमालिन्याह इतिनिगदितमिति इत्यनेनोक्तेनप्रकारेणयन्निगदितमुक्तंतदिष्टंनेष्टमन्यत् यदन्यंनिगदितंतत्सर्वमनिष्टमशोभनं एतदु- क्तंभवति स्वादर्कःप्रथमायबंधुनिधनइत्यनेनपाठेनयान्युक्तानिस्थानानितेषांश्रेष्ठंफलं विशेषादधिकफलविपाकमेवमिष्टानिष्टयोःफलयोःविशे

षात्संशोधनादधिकमिष्यते तत्फलविपाकंभवति एतज्जन्मभात् जन्मकालेयत्रस्थानेग्रहाः स्थिताः तस्मात्स्थानाच्छुभाशुभानि फलानिमयच्छंति
नतथातत्कालाक्रांतराशितः एतदुक्तंभवति यानिशुभस्थानान्याचार्येण पठितानि तानिबिंदूपलक्षितानिकार्याणि यान्यशुभानितानिरेखोपलक्षिता
नि तत इष्टानिष्टयोः विशेषमंतरंकृत्वा ऽवशिष्टस्यफलस्यपक्तिरिति यत्रबिंद्वष्टकंजातंतत्रशुभफलंसंपूर्णं यत्रचषड्बिंदवस्तत्रपादोनंफलं यत्र-
चबिंदुचतुष्टयंतत्रार्द्धफलं यत्रबिंदूद्वौतत्रपादफलं अशुभफलस्यैवंरेखाभिः कल्पनाकार्या तत्रचानिमिषपरमांशकेविलग्नइत्यत्रप्रयोगेजातस्यांगा
रकस्याष्टकवर्गउदाह्रियते तत्राचार्यपठितानिस्थानानिबिंदूपलक्षितानिकार्याणि अपठितानिअशुभानिस्थानानिरेखोपलक्षितानिकार्याणि तद्यथा

इतिनिगदितमिष्टंनेष्टमन्यद्विशेषादधिकफलविपाकंजन्मभात्तत्रदद्युः उपचय
ग्रहमित्रस्वोच्चगैःपुष्टमिष्टत्वपचयग्रहनीचारातिगैर्नेष्टसंपत् ८ इत्यष्टकवर्गः

ग्रहसंस्थामीनलग्नगतः शुक्रः मेषेद्वितीयस्थानस्थोर्कः तृतीयेवृषेचंद्रबुधौपंचमस्थानेकर्कटस्थोजीवः अष्टमेतुलायांशनैश्चरः एकादशेमकरस्थो
भौमः अनयाग्रहसंस्थयाप्रदर्श्यतेन्यासः वक्रस्तूपचयेधिनात्सतनयेबाधाधिकेभूदयाच्चंद्राद्विविफलेषुकेंद्रनिधनप्रास्त्यर्थगःस्वाच्छुभः धर्माया
ष्टमकेंद्रगोर्कतनयाज्ज्ञात्षट्त्रिधीलाभगः शुक्रात्षड्व्ययलाभ १२ मृत्युषुकुरोः कर्मांत्यलाभारिषु १ अष्टकुंडलिकान्यासः अथशुभाशुभफलवि-
शेषःक्रियते तत्रमेषेरेखापंचकंबिंदुत्रयंचजातं रेखात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यद्वेरेखेजाते तस्मादेवंविधेयोगेजातस्यसदैवचारवशात्मेषस्थोंगारको
ष्टभागद्वयेनाशुभः वृषेरेखापंचकं बिंदुत्रयंजातं रेखात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यद्वेरेखेजाते तस्माद्वृषस्थोभौमोष्टभागद्वयेनाशुभोभवति मिथु

नेरेरवापंचकंबिंदुत्रयंचजातं रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्य द्वेरेरवेजाते तस्मिन्मिथुनस्थोभौमोष्टभागद्वयेनाशुभः कर्कटेबिंदुचतुष्टयंरेरवाचतुष्टयंचजातम् तत्रनकिंचिदवशिष्यते तेननतत्स्थानंनशुभंनाप्यशुभं समत्वान्मध्यमः सिंहेबिंदुपंचकंरेरवात्रयंचजातं रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यबिंदुद्वयंजातंच

तस्मात्तस्यसंदेवसिंहस्थोभौमोष्टभागद्वयेनशुभोभवति कन्यायांरेरवाषट्कंबिंदुद्वयंचजातं बिंदुद्वयंरेरवाद्वयंचापास्यरेरवाचतुष्टयंजातं तस्मात्कन्यास्थोभौमोष्टभागचतुष्टयेनाशुभः तुलायांरेरवात्रयंबिंदुपंचकंचजातं तत्ररेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यबिंदुद्वयंजातं तेनतुलास्थोभौमोष्टभागद्वयेनसंदेवशुभः वृश्चिकेरेरवासप्तकमेकोबिंदुःजातः तत्रबिंदुरेरवांचापास्यरेरवाषट्कंजातं तस्माद्वृश्चिकस्थोभौमोष्टभागषट्केनाशुभः धनुषिरेरवाषट्कंबिंदुद्वयंचजातं तत्ररेरवाद्वयंबिंदुद्वयंचापास्यरेरवाचतुष्टयंचजातं एवमष्टभागचतुष्टयेधन्विस्थोभौमोसदैवाशुभः मकरेरेरवात्रयंबिंदुपंचकंचजातं तत्ररेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यबिंदुद्वयंजातं तेनमकरस्थोभौमोष्टभागद्वयेनशुभः कुंभेरेरवाचतुष्टयंबिंदुत्रयंचजातं अत्रचंद्रस्थानात् दशमस्थानं — भौमस्यसमत्वादष्टमोबिंदुर्नजातस्तस्माद्रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्य एकारेरवाजातातस्मात्कुंभस्थोष्टमभागेनैकेनाशुभः मीनेरेरवापंचकंबिंदुत्रयंचजातं रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यरेरवाद्वयंचजातं तस्मान्मीनस्थोभौमोष्टभागद्वयेनाशुभः अस्यतोशुद्धोस्थापना एवंशुभाशुभान्येकीकृत्याष्टोफलानिभवंति तेषांसंशोधनंकृत्वायदवशिष्यतेतदादेश्यं यत्ररेरवाचतुष्टयंबिंदुचतुष्टयंचभवति तत्रसममध्यस्थोग्रहोभवति यत्ररेरवाष्टकंतत्रातीवाऽशुभः यत्रबिंदूष्टकंतत्रातीवशुभः एवंजन्मकाला

क्रांतराशिवशेनसर्वग्रहाणामष्टकवर्गः कार्यः तथाचबादरायणः एकेनयः शुभस्यात्षड्भिः स्थानैः सपापदोषंभवति यस्तुचतुर्भिर्नेष्टः सर्वफलेकल्पनाप्येवं ननुपू
र्वमुक्तं एकग्रहस्यसदृशेफलयोर्विरोधेनाशंवदेद्यदधिकंपरिपच्यतेनतत् इतिनिगदितमिष्टंनेष्टमन्यद्विशेषादितिपुनरुक्तं उच्यते नैतत्पुनरुक्तं अष्टक
वर्गविनायदुक्तमेकग्रहस्यसदृशफलयोर्विरोधइति तत्रसदृशयोः फलयोर्विरोधेनाशोविज्ञेयः यथासएवग्रहः कयापियुक्त्यासुवर्णदोभवति सएवयु
क्त्यंतरेणसुवर्णापहारीतदानसुवर्णदोभवति नसुवर्णापहारीचेति यदधिकंपरिपच्यतेतत्रतत्रापि यदिकारणद्वयेनसुवर्णापहारीभवति कारणेनैकेन
सुवर्णदस्तथापिसुवर्णापहारीभवति नसुवर्णदः अथकारणद्वयेनसुवर्णदः कारणेनैकेनसुवर्णापहारि तथापिकारणद्वयस्याधिक्यात्सुवर्णदए
व एवंतत्रसदृशेफलयोर्विरोधेनाशंवदेन्नाशसदृशयोः इहतुपुनः सदृशेपिफलयोर्विरोधेन्नाशएवेति तद्यथा बादरायणयवनेश्वरादिभिरष्टकवर्गे-
भिहितं अस्यग्रहस्यस्थानादयंग्रहः स्वस्मिन्स्थानेतिष्ठमानइमानिशुभान्यशुभानिफलानिप्रयच्छतीति तत्रासदृशान्यपियदितानिफलानिभवंति
तथापितेषांशुभाशुभविरोधादेवनाशंवदेत् विशेषादधिकफलविपाकंजन्मप्राप्तन्नदद्युरिति यथाकश्चिद्ग्रहः केनचित्कारणेनसुवर्णदोभवत्य-
परेणरूप्यापहारीच तथाप्यसदृशयोरपिफलयोर्विरोधेदानहरणात्मकेनशुभोनाप्यशुभइतिकल्पनीयः एवंस्थानाष्टकाद्यत्रस्थानेबहुभिः शु-
भोभवत्यल्पेनाशुभः तत्रशुभाशुभफलविशेषंकृत्वाशुभमेवकल्पनीयं अनेनैवप्रकारेणस्थानसंज्ञामात्रेणस्थानशुभाशुभत्वमेवोक्तं नपृथ
क्फलनिर्देशोयवनेश्वरादियावत् यद्येवंचाष्टकवर्गप्रधानंतत्संहितायांगोचरफलेचंद्रस्थानात् किमितिपृथक्फलनिर्देशोवराहमिहिरेणकृतः
जन्मन्यायासदोर्कइत्येवमादि अत्रोच्यते तस्मादष्टकवर्गफलविशेषाद्यदतिरिच्यतेतदेववक्तव्यमिति तदेवपूर्वमत्ययनार्थमतिप्रसिद्धत्वाद्गोच
रस्यान्यमतमेवांगीकृत्वोक्तं तथाच यात्रायांतेनैवोक्तं यस्यगोचरफलप्रमाणतातस्यवेधफलमिष्यतेनवा प्रायशोबहुषुसंमतंत्विदंस्थूलमार्ग

फलदो ग्रहगोचरइति यवनेश्वरेणापि पृथक्पृथक्फलनिर्देशंकृत्वेनदेवाष्टकवर्गमंगीकृतं तथाचतद्वाक्यं फलाष्टवर्गेशुभपापलक्ष्मेसमानकल्पावफलौप्रदि
ष्टौ ज्यायांस्तु यस्तस्यफलंविधार्ययात्राविधानेन्नसमुद्भवेच पृथक्फलनिर्देशंकृत्वाबादरायणोप्यष्टकवर्गमेवाह कक्ष्याष्वेतुल्यसंख्येफलेचेत्स्या
तान्नाशः फलयोस्तत्रवाच्यः वाच्यापत्तिर्योतिरिक्तस्तयोः स्यात्स्थानेस्थानेकल्पनेयंप्रदिष्टा उपचयगृहमित्रस्वोच्चगैः पुष्टमिष्टमिति लग्नाच्चंद्राद्वा
यान्युपचयस्थानानि तथामित्रक्षेत्राणिस्वोच्चंच एतानिशुभस्थानानि शुभस्थानोपलक्षणानि उपलक्षणत्वात्स्वक्षेत्रंमूलत्रिकोणंचगृह्यते त
त्रलग्नाच्चंद्राद्वोपचयगतोग्रहः स्वक्षेत्रस्थः स्वोच्चस्थोमित्रक्षेत्रस्थोमूलत्रिकोणस्थश्च यदाशुभंफलंप्रयच्छति तदातीवपुष्टंफलंप्रयच्छति अत्र
चश्रीदेवकीर्तिः लग्नादुपचयसंस्थश्चंद्राद्वास्वगृहमूलतुंगस्थः मित्रक्षेत्रगतोवाफलमतिशयितःशुभंदद्यात् लग्नाच्चंद्राद्वान्यान्यपचयस्था
नानि तथाशत्रुक्षेत्रनीचानिचतान्यशुभानि तेषुस्थितोग्रहोयदाशुभफलंप्रयच्छति तदप्यतिनिकृष्टमिति अर्थादेवशुभग्रहः शुभंफलं
प्रयच्छति अशुभग्रहस्यश्चाशुभमल्पं किमेवंविधेषुग्रहस्यजन्मकालेस्थितिरन्वेष्या किंवाचारवशात्फलकल्पनेति उच्यते जन्मकालेक
थमेतत् उच्यते तत्रांतर्दर्शनतः तथाचदेवकीर्तिः अपचयराशौजीवेशत्रुक्षेत्रेचजन्मकालेस्याव् यस्तुसदद्यात्पापंफलमतिशयितोत्र
कालं यवनेश्वरश्च यस्तुस्वनीचारिगृहोपगोन्यैर्जितोरिदृष्टोल्पतनुर्विवर्णः सूतागमूज्जन्मपतोबलस्थेसजन्मगोवंध्यफलोनिरुक्तः ईष-
त्फलत्स्वोच्चमदिष्टदृष्टोमित्रर्क्षजन्मोपचयेबलीयान् योजातकेमूत्सतुजन्मसंस्थोदद्याच्छुभंनतत्शुभोप्यनिष्टं तथाचसत्यः जन्मन्युप
चयभवनेएकोग्रहोत्युपचयेषुपुष्टफलः अपचयभवनोपेताः पीडास्थानेत्यपचयायफलकालेतुपुनश्चंद्रवर्ज्यमन्योग्रहोबलवानेवशुभमशुभं
वापुष्टफलंप्रयच्छतीति चंद्रःशुभोपिबलरहितः पापफलोभवति अत्रचश्रीदेवकीर्तिः पुष्टमपुष्टंस्वफलंदद्यात्सबलोबलेनहीनस्तु ग्रहइ

वसर्वश्चंद्रः कष्टफलोबलविहीनश्च तथाचसत्यः स्नेहवपुरशुभैर्बलैर्विवर्जितः शत्रुभैरिसंदृष्टः ग्रहइवफलमनुदयाच्चंद्रस्तुयदीदृशःकष्टः
वराहमिहिरोप्यबलानांग्रहाणांफलदाने असमर्थानांयात्रायामाह नीचस्थाग्रहविजितारव्यभिभूताविरश्मयोन्हस्वाः भुजगाइवमंत्रहताभ
वंतिकार्याक्षमालग्ने यात्रायांयवनेश्वरोपि स्ववर्गसंस्थाबलिनोविशेषाग्रहायथोद्दिष्टफलप्रदाःस्युः नीचेजिताश्चारिगृहेल्पवीर्यास्तेमत्य
निष्टफलप्रवृत्तिं तत्रशास्त्रेषुयानिचान्यान्युच्चादिसंस्थानांशुभाशुभफलप्रवृत्तिप्रदर्शकानिनीचारिस्थानामशुभफलप्रदर्शकानि तानिज
न्मसमयेज्ञेयानि यानिचशुभानामशुभानांवाफलानिग्रहवशेनेवपुष्टिप्रदर्शकानितानि चारवशात्फलदानकालेग्रहस्यज्ञेयानीति ८ इतिश्री
भट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतावष्टकवर्गाध्यायोनवमःसमाप्तः ९ अथातःकर्माजीवाध्यायोव्याख्यायते अनेनपुरुषेणकथंध
नमर्जयितव्यमित्यध्यायेस्मिन्निरूप्यते अत्रचप्रकारद्वयेनधनदाताग्रहोभवति लग्नाच्चंद्राच्चयोदशमस्थोग्रहःसधनदाताभवति अथल
ग्नचंद्रयोर्दशमस्थानेशून्येभवतस्तदालग्नचंद्रादित्यानांयेयेदशमराशयस्तेषांयेऽधिपतयस्तेषुनवांशकेषुपुरुषस्यजन्मकालेस्थितास्तेषां-
नवांशकानांयेग्रहाअधिपतयस्तेग्रहाः धनदातारोभवंति किंतुलग्नाच्चंद्राच्चयेदशमाग्रहाः तेअनेनप्रकारेणधनदातारोभवंति किंतुभेंद्वर्कास्प
दपतिगांशनाथाअनेनप्रकारेणेति तत्रादावेवलग्नाच्चंद्राच्चदशमस्थोग्रहोयेनप्रकारेणधनंददाति तथाभेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथायेनप्रका
रेणधनप्रदास्तत्प्रकारद्वयप्रदर्शनंप्रहर्षिण्याह अर्थाप्तिरिति होरेंद्वोः लग्नचंद्रयोः दिवाकराद्यैःसूर्याद्यैःग्रहैः दशमगतैः दशमस्था-
नाश्रितैः पित्रादिभ्योर्थाप्तिभिः धनप्राप्तिःविकल्पनीयाविचिंत्या तत्रपुरुषस्यजन्मसमयेलग्नाच्चंद्राद्वायद्यादित्योदशमस्थोभवतितदापितृतोर्थाप्ति-
र्भवति एवंचंद्रेलग्नाद्दशमगतेपित्तपलितः मातुःसकाशात् भौमेलग्नचंद्रयोर्दशमेसतिशत्रुतः रिपुतः बुधेमित्रात् सुहृत्तः गुरोर्भ्रातृतःसहजात् शुक्रे-

स्त्रीतः योषितः सौरेभृतकजनात्कर्मकरात् सेवकादित्यर्थः अथकश्चिल्लग्नाद्दशमेभवत्यपरश्चंद्रा त्तदास्वस्यांस्वस्यामंतर्दशायांद्वावपिस्वाभिहितफल
प्रदौभवतः नकेवलं यावच्चंद्राल्लग्नाच्चबहवोपियदिदशमस्थाभवंति तदासर्वएवस्वस्यांस्वस्यामंतर्दशायांस्वस्वप्रकारेणधनप्रदाभवंति अथलग्ना
च्चंद्राद्वानकश्चिद्दशमोभवति तदाकोर्थप्रदोभवति अतउक्तं भेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथवृत्त्या भंलग्नंइंदुश्चंद्रः अर्कः आदित्यः भंचेंदुश्चार्कश्च
भेंद्वर्काः तेभ्यः प्रत्येकस्यास्पदाख्योयोराशिः दशमइत्यर्थः तस्ययोधिपतिः ग्रहःसः यस्मिन्नवांशकेगतः स्थितस्तस्ययोनाथः स्वामीतस्ययाव
क्ष्यमाणावृत्तिः तयावृत्यातस्यधनप्रदोभवति एवंलग्नाच्चंद्रादर्कादपिवक्तव्यं केचिदेवंव्याचक्ष्यते यथालग्नाच्चंद्राच्चयदादशमस्थाग्रहाभवंतिन

अथकर्माजीवाध्यायोव्याख्यायते अर्थाप्तिःपितृपितृपतिशत्रुमित्रभ्रातृस्त्रीभृत
कजनाद्दिवाकराद्यैःहोरेंद्वोर्दशमगतैर्विकल्पनीयाभेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथवृत्त्या ॥१॥

दालग्नचंद्रयोःयोबलवान्तस्ययोदशमः सएवार्थप्रदोभवति भेंद्वर्काणांयोबलीतस्यास्पदपतिगांशनाथवृत्त्याएकएवार्थप्रदोभवतीति तदयुक्तं यस्मा-
द्बलग्रहणंनास्तितस्मादेवंज्ञायते सर्वेभ्यएवभवति पुरुषस्यबहुप्रकारधनागमदर्शनादिति तथाचभगवान्गार्गिः उदयाच्छशिनोवापियेग्रहाद
शमस्थिताः तेसर्वेर्थप्रदाज्ञेयाःस्वदशासुयथोदिताः लग्नार्कशशिनाथेभ्योदशमाधिपतिर्ग्रहः यस्मिन्नवांशेतत्कालंवर्ततेतस्ययःपतिः तद्वृत्याप्र
वदेद्वित्तंजातस्यबहवोयदा भवंतिवित्तदास्तेपिस्वदशासुविनिश्चितमिति १ भेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथवृत्याइतियदुक्तमधुनातांवृत्तिंप्रहर्षि
णीद्वयेनाह अर्कांशइति भेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथोर्कःयदाभवतितदातृणैःसुगंधैः कनकेनसुवर्णेनच ऊर्णयाआविकलोम्नाभेषजेन

औषधेन आदिशब्दात् भिषक्क्रियया रोगिणां परिचर्यया च धनमाप्नोति अथ चंद्रांशो भवति तदा कृष्याकर्षणेन जलजैः शंखमुक्ताप्रवालादिभिः अंगनाभिः स्त्रीभिः जलजानां क्रयविक्रयैः अंगनानां समाश्रयणैरेतैः धनमाप्नोति अथ कुजांशो भौमनवांशो यदा भवति तदा धातुभिः मृत्तिकादिभिः पक्वाभिः सुवर्णरूप्यताम्रादीनि भवंति ताभिः प्राप्नोति अथवा धातुभिः मनःशिलाहरितालहिंगुलकांजनप्रभृतिभिः अग्निनाग्निक्रियया प्रहरणैः खड्गचक्रकुंतचापतोमराद्यैः साहसैः असमीक्षितकार्यकरणैरथवा स्वबलक्रियारंभैः धनमाप्नोति अथ सौम्यांशो बुधनवांशको यदा भवति तदा लिपिगणितादिकाव्यशिल्पैः धनमाप्नोति लिप्यक्षरविन्यासेन गणितेन आदिग्रहणाद्व्याख्यानेन मंत्रादिप्रयोगैः काव्यक्रियया शिल्पैः चित्रपुस्तकपत्रच्छेदवाणमाल्य

अर्कांशे तृणकनकोर्णभेषजाद्यैश्चंद्रांशे कृषिजलजांगनाश्रयाच्च
धात्वग्निप्रहरणसाहसैः कुजांशे सौम्यांशे लिपिगणितादिकाव्यशिल्पैः २

रचनागंधयुक्तिप्रभृतिभिः धनमाप्नोति २ अथ जीवांशे द्वितीयमहर्षिण्याह जीवांशेति जीवांशे द्विजविबुधाकरादिधर्मैरिति अथ जीवांशको यदा भवति तदा द्विजेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः विबुधेभ्यो देवेभ्यः पंडितेभ्यो वा आकरेभ्यः सुवर्णादीनां लवणादीनां अंजनादीनां गजादीनां च समुत्पत्तिस्थानेभ्यः आदिग्रहणात् क्रियावादेन धर्मैः यज्ञदानोपवासतीर्थगुरुसेवनादिभिः धनमाप्नोति अथ शुक्रनवांशको यदा भवति तदा मणिभिः वज्रपद्मरागेंद्रनीलप्रभृतिभिः रजतेन रूप्येण आदिग्रहणात् सर्वैर्लोहैः गोभिः तथा माहिषकर्मणि महिषेभ्यो वा साधुः माहिष्यः श्रेष्ठमाहिष्यैः धनमाप्नोति अथ सौरांशको यदा भवति तदा श्रमेण अध्वगमनादिकेन वधेन वध्यघातितया अथवा स्वशरीरताडनादिना . भारवाहनेन

नीचशिल्पैः स्वकुलानुचितैः कर्मभिः धनमाप्नोति एवंजातककालवशात्पुरुषस्य धनागमंज्ञात्वा कालानुकालं कर्मेशचारवशात् कर्मसिद्धिमाह कर्मेशा ध्युषितनवांशकर्मसिद्धिः कर्मणिईशः कर्मेशः लग्नाद्दशमराशिः तदधिपः कर्मेशः सचारवशाद्यस्मिन्नवांशके अध्युषितोभवति अवस्थितो भवति तस्य यः स्वामी तस्य यानिकर्माणि अर्कांशेतृणकनकोर्णभेषजाद्यैरित्यादीनि तत्समानानांसिद्धिर्भवति तानिप्रारब्धानिसिध्यन्तीति अत्रकेचित्कर्मे- शाध्युषितसमानकर्मसिद्धिरितिपठंति अत्रचनवांशग्रहणंनास्तिमहत्तत्वात्प्रागनुवृत्तेः नवांशकोव्याख्यायते तथाच भगवान्गार्गिः लग्नकर्माधि पोयस्मिन्नवांशेवर्ततेग्रहः चारक्रमेणतत्तुल्यांकर्मणांसिद्धिमादिशेत् ज्ञातजातकस्येदंक्रियाश्रयंकर्मकर्मेशाध्युषितनवांशकपतिकर्मणांयथादर्शि

जीवांशेद्विजविबुधाकरादिधर्मैःकाव्यांशेमणिरजतादिगोमहिष्यैः सौ
रांशेश्रमवधभारनीचशिल्पैः कर्मेशाध्युषितनवांशकर्मसिद्धिः ॥ ३॥

तानांप्रारब्धानांकालानुकालंसिद्धिर्वक्तव्यानान्येषामिति ३ अथधनागमज्ञानंप्रहर्षिण्याह मित्रारिस्वगृहगतैरिति चंद्रलग्नयोःयेदशमगाग्र हास्तद्भावेचयेग्रहोर्क्षास्पदपतिगांशनाथाः तेचयदिजन्मकालेमित्रगृहस्थिताभवंतितदास्वांतर्दशाकालेमित्रग्रहेस्थिताभवंति ततस्तस्मादेवमि त्रात् मित्रतः धनप्रदाभवंति अथारिगृहस्थाः शत्रुगृहगाभवंति तदारितएव अथस्वगृहस्थास्तदास्वगृहादेवधनप्रदाभवंति तुंगस्थेबलिनी ति यस्यपूर्वविधिनाभास्करः सूर्योधनप्रदोज्ञातः तस्मिंस्तुंगस्थेउच्चगेमेषप्राप्तेतद्वलिन्यन्यैर्बलैः कालबलाद्यैर्युक्तैस्तदासपुरुषः स्ववीर्याद्धनम र्जयति स्वविक्रमार्जितधनोभवतीत्यर्थः आयस्थैरिति सौम्यैः शुभग्रहैः जन्मन्यायसंस्थैरेकादशस्थानगतैः उदयधनाश्रितैश्चलग्नगैः

द्वितीयस्थानगतैर्वानैश्चबलसहितैः वीर्यवद्भिः जातःअनेकधाबहुभिःप्रकारैः स्वंधनंप्राप्नोतीति संचिंत्यनिश्चयःकार्योयेनयेनप्रकारेण धनार्जन-
माकांक्षतेतेनतेनप्रकारेणयत्नादवाप्नोतीत्यर्थः तथाचभगवान्गार्गिः धनदाजन्मसमयेमित्रारिस्वगृहोपगाः यस्यतस्यधनंदद्युर्मित्रारिस्वगृहोद्भवम्
धनदोभास्करोयस्यतुंगेबलसमन्वितः भवेज्जन्मनियस्यस्याद्वित्तमात्मोद्यमार्जितं लाभार्थलग्नगैःसौम्यैर्येनयेनैवकर्मणा धनार्जनंप्रार्थयतेतेनय
त्नात्समश्नुतइति ४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौकर्माजीवाध्यायोदशमः १० अथातोराजयोगाध्यायोव्याख्याय
ते तत्रादावेवयवनानांजीवशर्मणश्चमतंवैतालीयेनाह त्रिप्रभृतिभिरुच्चस्थैर्नृपवंशभवाभवंतिराजानः इतिसर्वजातकेषुप्रसिद्धं तत्रैताव-

मित्रारिस्वगृहगतैर्ग्रहैस्ततोर्थोतुंगस्थेबलिनिचभास्करेस्ववीर्यात् आयस्थैरुदय
धनाश्रितैश्चसौम्यैःसंचित्यबलसहितैरनेकधास्वम् ४ इतिकर्माजीवाध्यायः॥

द्यवनानांमतभेदः यस्यजन्मसमयेक्रूरैःपापग्रहैःस्वतुंगगैःस्वोच्चस्थैर्जातोमहीपतीराजांभवति किंतुक्रूरमतिः पापबुद्धिरिति प्राहुःकथयंति
अर्थादेवसौम्यैरुच्चगतैः महीपतिर्धर्मात्माचभवति मिश्रैरुच्चगतैर्मिश्रस्वभावोराजाइति एषएवार्थोमणित्थेनाभिहितः तथाचतद्वाक्यं पापैः
पापमतिः स्वोच्चगतैर्धर्मवांस्तथासौम्यैः व्यामिश्रैर्मिश्रमतिःपृथ्वीशोजायतेमनुजः क्रूरैस्त्विति जीवशर्मणःपक्षःजन्मनिक्रूरैस्तूच्चगतैः क्षित्य
धिपोनराजाप्रजायते किंतुराज्ञातुल्योधनवान्भवति तथाचतद्वाक्यं पापैरुच्चगतैर्जातानभवंति नृपानराः किंतुवित्तान्वितास्तेस्युः क्रोधिनः
कलहप्रियाइति वराहमिहिरस्ययवनेश्वरमतमभिप्रेतं यतस्तेनसामान्येनैवस्वल्पजातकेभिहितं त्रिप्रभृतिभिरुच्चस्थैर्नृपवंशभवाभवंति

राजानः पंचादिभिरन्यकुलोद्भवास्वतदूत्रिकोणगतैरिति १ अथद्वात्रिंशद्राजयोगान्वसंततिलकेनाह वक्रार्कजाइति वक्रोंगारकः अर्कजःसौरः
अर्कःसूर्यः गुरुर्जीवः एतैः वक्रार्कजार्कगुरुभिः भौमशनिसूर्यजीवैः सकलैःसर्वैश्चतुर्भिरपिस्वोच्चेषुस्थितैः कथितेकलग्नेएषांकथितग्रहाणां
चतुर्णामध्यादेकैकस्मिल्लग्नगतेचत्वारोराजयोगाभवंति तथात्रिभिश्च एषामेवमध्यात्रिभिः स्वोच्चगतैः कथितेकलग्नेद्वादशराजयोगाभवंति ए
वंषोडशद्व्येकाश्रितेर्षिति एतेषांमध्याद्द्वाभ्यामुच्चगताभ्यामनयोर्मध्यादेकस्मिन्लग्नगतेशशिनिचंद्रेस्वक्षेत्रगेकर्कटस्थेतेषामेव वक्रार्कजार्कगुरू
णांमध्या द्ग्रहद्वयेस्वोच्चाश्रितेनदेकतमेविलग्नगेद्वादशराजयोगाभवंति एकाश्रितेषुच तेषामेवमध्यादेकस्मिन्नुच्चाश्रितेतस्मिन्नेवविलग्नगेचत्वा

अथराजयोगाध्यायमा॰ प्राहुर्यवनाःस्वतुंगगैःक्रूरैःक्रूरमतिर्म
हीपतिःक्रूरैस्तुनजीवशर्मणःपक्षोक्षित्यधिपःप्रजायते ॥१॥

रोराजयोगाभवंति एवंषोडशस्त्रोकैः पूर्वोक्तैःसहद्वात्रिंशत् तद्यथा मेषेर्कः कर्कटेजीवः तुलेसौरः मकरेकुजः शेषायथेष्टं ईदृश्यांग्रहसंस्थायां
मेषलग्नगतेएकोयोगः १ कर्कटेद्वितीयः२ तुलेतृतीयः ३ मकरेचतुर्थः ४ एवंवक्रार्कजार्कगुरुभिःसकलैः स्वोच्चेषुतदेकतमेलग्नेचत्वारोराजयो
गाः अथत्रिभिः तद्यथा मेषेर्कः कर्कटेजीवः तुलेसौरः शेषायथेष्टं ईदृश्यामपिग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकोयोगः कर्कटेद्वितीयः तुलेतृती
यः पूर्वैःसहसप्त ७ अथमेषेर्कः कर्कटेजीवः मकरेभौमः शेषायथेष्टम् ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकोयोगः कर्कटेद्वितीयः मकरेतृतीयः पू
र्वैःसहदश १० अथमेषेर्कः तुलेसौरः मकरेभौमः शेषायथेष्टम् ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकः तुलेद्वितीयः मकरेतृतीयः ३ एवंत्रयोदश१३

अथकर्कटेजीवः तुलेसौरः मकरेभौमः शेषायथेष्टम् ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांकर्कटेएकः तुलेद्वितीयः मकरेतृतीयः ३ एवंषोडशराजयोगाः १६ चतुर्भिः त्रिभिःस्वोच्चगतैः तदेकतमेविलग्नेइतिगतम् द्व्येकाश्रितेष्वित्यादियोगेषुयावत्कर्कटेचंद्रमानभवति तावद्योगाएवनभवंति तद्यथा द्व्याश्रितेषुग्रहेषु स्वक्षेत्रगतेच्चचंद्रेद्वादशराजयोगाव्याख्यायंते तद्यथा मेषेर्कःकर्कटेचंद्रजीवौशेषायथेष्टं ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकोयोगः कर्कटेद्वि-तीयः २ अथमेषेर्कः कर्कटेचंद्रः तुलेसौरः शेषायथेष्टम् तदामेषेतृतीयः ३ तुलेचतुर्थः ४ अथमेषेर्कः कर्कटेचंद्रः मकरेभौमः शेषायथे ष्टं तथामेषेपंचमः ५ मकरेषष्ठः ६ अथकर्कटेचंद्रजीवौ तुलेसौरः शेषायथेष्टम् तथाकर्कटेसप्तमः ७ तुलेऽष्टमः ८ अथकर्कटस्थौचंद्रजी

वक्रार्कजार्कगुरुभिःसकलैस्त्रिभिश्चस्वोच्चेषुषोडशनृपाःकथितैकलग्ने
द्व्येकाश्रितेषुचतथैकतमेविलग्नेस्वक्षेत्रगेशशिनिषोडशभूमिपाःस्युः२

वौ मकरेभौमः शेषायथेष्टम् तदाकर्कटेनवमः ९ मकरेदशमः १० अथतुलेसौरः मकरेभौमः कर्कटेचंद्रः शेषायथेष्टं तदातुलेएकादश ११ मकरे-द्वादश १२ द्व्याश्रितेष्विति गतं अथैकाश्रितेषुकर्कटस्थेचंद्रेमेषस्थेर्केमेषलग्नेएकः १ कर्कलग्नेतत्रतयोश्चंद्रजीवयोः द्वितीयः २ कर्कटस्थेचंद्रे तुलास्थेसौरेतस्मिन्नेवलग्नेतृतीयः ३ कर्कटस्थेचंद्रेमकरस्थेभौमेतस्मिन्नेवलग्नेचतुर्थः ४ एवंपूर्वैर्द्वादशभिःसहषोडशश्लोकपूर्वोक्तैःषोडश-भिः सहद्वात्रिंशद्राजयोगाव्याख्याताः ३२।२ अथचतुश्चत्वारिंशद्राजयोगानत्रुष्टुभाह वर्गोत्तमगतेलग्नइति लग्नेजन्मकालिकेलग्नेवर्गोत्तमगते-स्वनवांशकस्थइत्यर्थः तस्मिंश्चंद्रवर्जितैरन्यग्रहैश्चतुराद्यैः दृष्टेचतुर्भिःपंचभिः षड्भिर्वावलोकितेद्वाविंशतिराजयोगाः स्मृताःउक्ताः अत्रलग्नेचं

दृष्टेनयोगभंगः किंतुपश्यतांमध्येनगण्यते सतुपश्यतुमावापश्यतु अन्यैश्चतुरादिभिः ग्रहैर्दृष्टैराजयोगोभवति एवंवर्गोत्तमगतेलग्नेद्वाविंशतियोगाः २२ एवंचंद्रेवर्गोत्तमांशस्थेचतुराद्यैर्ग्रहैः दृष्टेद्वाविंशतियोगाभवंति एवंचतुश्चत्वारिंशत् ४४ अत्रलग्नेचंद्रेवाचतुर्भिर्दृश्यमानेपंचदश १५ विकल्पाभवंति पंचभिःदृश्यमाने ६ षड्विकल्पाभवंति षड्भिरेकः १ एवंद्वाविंशतिः २२ तद्यथा लग्नेचंद्रेवारविभौमबुधगुरुभिः दृश्यमानेएकोयोगः रविभौमबुधसितैःद्वितीयः २ रविभौमबुधसौरैः तृतीयः ३ रविभौमजीवसितैश्चतुर्थः ४ रविभौमजीवसौरैःपंचमः ५ रविभौमशुक्रसौरैः षष्ठः ६ रविबुधजीवशुक्रैःसप्तमः ७ रविबुधजीवसौरैरष्टमः ८ रविबुधशुक्रसौरैर्नवमः ९ रविजीवशुक्रसौरैर्दशमः १० भौमबुधजीवशुक्रैरेकादशः ११ भौ

वर्गोत्तमगतेलग्नेचंद्रेवाचंद्रवर्जितैः चतु
राद्यैर्ग्रहैर्दृष्टैर्नृपाद्वाविंशतिःस्मृताः ॥३॥

मबुधजीवसौरैर्द्वादशः १२ भौमबुधशुक्रसौरैस्त्रयोदशः १३ भौमजीवशुक्रसौरैश्चतुर्दशः १४ बुधजीवशुक्रसौरैःपंचदशः १५ एवंचतुर्भिरपिविकल्पैःपंचदश अथपंचविकल्पाः रविभौमबुधजीवशुक्रैरेकः १ रविभौमबुधजीवसौरैर्द्वितीयः २ रविभौमबुधशुक्रसौरैस्तृतीयः ३ रविभौमजीवशुक्रसौरैश्चतुर्थः ४ रविबुधजीवशुक्रसौरैःपंचमः ५ भौमबुधजीवशुक्रसौरैःषष्ठः ६ एवंपंचविकल्पैः षट् पूर्वोक्तैःपंचदशभिःसहैकविंशतिः २१ रविभौमबुधजीवशुक्रसौरैःषड्भिरेकः १ एवंद्वाविंशतिः २२ लग्नाच्चंद्राच्चैवंभवंचतुश्चत्वारिंशत् ४४ परमार्थेनैतद्योगद्वयंभवतद्यथा वर्गोत्तमगतेचंद्रेचतुराद्यैर्दृष्टेएकः लग्नेद्वितीयः संख्याप्रदर्शनंगणितप्रदर्शनार्थं अत्रेवचंद्रमसोयदिराशौवर्गोत्तमावस्थितिंनिरू

प्यगणितंक्रियेततदेंतेषामेवयोगानांचतुःषष्ठ्यधिकंशतद्वयंसंभवति एवंप्रत्येकस्मिन्वर्गेवर्गोत्तमस्थेचतुःषष्ठ्यधिकमेवयोगशतद्वयं एवंचंद्रलग्नयोर्योगा
नामेकीकृतानांपंचशतान्यष्टाविंशत्यधिकानिभवंति तथाचमांडव्यः विलग्नभवनंगतेबलयुतेचवर्गोत्तमेचतुःप्रभृतिभिर्ग्रहैः शशिनिवासमालोकि
तेससंभवति पार्थिवः खलुकृपाणपाणीरणेकदाचिदपिवीक्ष्यतेरिपुजनोनयस्याननम् १।२ अथशिखरिण्यापंचयोगानाह यमेइति यमे-
सौरेकुंभस्थेअर्केसूर्येऽजेमेषस्थेसति शशिनिचंद्रेगविवृषस्थितेतैरेवतनुगैः तेषांग्रहाणामेकतमेतनुगेलग्नस्थेनकेवलंयावच्छशिजगुरुवक्रैः बु
धजीवभौमैः नृयुक्सिंहालिस्थैः मिथुनहारिवृश्चिकस्थैः जातानृपतयोराजानोभवंति चकारोत्रलुप्तोद्रष्टव्यः तत्रैतज्जातं सौरः कुंभे रविर्मेषे

यमेकुंभेर्केजेगविशशिनितैरेवतनुगैर्नृयुक्सिंहालिस्थैःशशिजगुरुवक्रैर्नृपतयः य
मेंदूतुंगेगेसवितृशशिजोषष्ठभवनेतुलाजेंदुक्षेत्रैःससितकुजजीवैश्चनरपो ॥ ४ ॥

चंद्रोवृषे बुधोमिथुने जीवःसिंहे भौमोवृश्चिके ईदृश्यांग्रहसंस्थायांकुंभलग्नेएकोयोगः १ मेषेद्वितीयः २ वृषेतृतीयः यमेंदूइति सौरचंद्रौतुं
गेउच्चेनकेवलंयावदंगेतनौलग्नेइत्यर्थः सवितृशशिजोसूर्यबुधौषष्ठभवने कन्यायां तुलाजेंदुक्षेत्रैः तुलाप्रसिद्धः अजोमेषः इंदुक्षेत्रंकर्कटः ए
तैःयथासंख्यंससितकुजजीवैः शुक्रभौमगुरुयुक्तैः नरपोद्वौराजयोगाविति तत्रैतज्जातं तुलेसौरः वृषेचंद्रः कन्यायामर्कबुधौतुलेशुक्रः मे
षेभौमः कर्कटेजीवः ईदृश्यांग्रहसंस्थायांतुलालग्नेएकोयोगः १ वृषेद्वितीयः २ पूर्वैस्त्रिभिःसहपंच ५ अत्रषष्ठभवनेषष्ठराशौलग्नात्केचिदि
च्छंति एतदुक्तं यस्मात्तुलस्थेशुक्रेमीनस्थस्यार्कस्यासंभवः तथाचबादरायणः तुलालग्नेसितसौरौमेषेभौमोगुरुः कुलीरगतः कन्यायांरविश

शिजोजातोनृपतिर्वृषेसचंद्रेवा ४ अथान्यद्राजयोगत्रयंशिखरिण्याह कुजेतुंगेऽर्केंद्वोरिति कुजेभौमेतुंगस्थेउच्चस्थेमकरगतेइत्यर्थः अर्केंद्वोःसूर्यशशिनोः धनुषिचापेस्थितयोः यमलग्नेयत्रतत्रराशौलग्नेशनैश्चरेलग्नगतेमकरस्थइत्यर्थः एवंविधेयोगेजातः कुपतिः भूमीशः नृपतीराजाभवति यमलग्नेइति मकरकुंभयोः अन्यतमेलग्नेइतिव्याख्यातं यमस्यलग्नेयम लग्नइति केचित् यत्रतत्रराशाववस्थितेसौरेलग्नगेइतिव्याख्यानम् तच्चायुक्तं यस्माद्बादरायणः लग्नेसौरस्तुंगेभौमश्चंद्रादित्यौचापमामार्वित अस्माकंप्रथमाव्याख्यासाध्वीप्रतिभाति यस्मान्मांडव्यः आदित्यश्चनिशाकरश्चभवतोवागीशराशौयदासार्द्धंभास्करिणास्वराशिसहितः प्राप्तोमृगेमंगलः प्राप्नोतिप्रभवंतदा ससकृत्क्ष्मापालचूडामणि

कुजेतुंगेर्केंद्वोर्धनुषियमलग्नेचकुपतिः पतिर्भूमेश्चान्यःक्षितिसुतविलग्नेशशशिनि सचंद्रेसौरेस्तेसुरपतिगुरौचापधरगे स्वतुंगस्थेभानावुदयमुपयातेक्षितिपतिः ५

स्वस्यंतिप्रतिपंथिनोरणभुवेयस्मात्कृतांतादिवपतिर्भूमेश्चान्यइति अस्मिन्नेवयोगेक्षितिसुतविलग्नेभौमेशशशिनिचंद्रयुक्तेलग्नगेक्षितिसुतोंगारकः तस्मिन्स्वोच्चस्थेशशिनिचंद्रमसायुक्तेर्केधनुर्धरस्थेराजयोगः तत्रैतज्जातंमकरलग्नेचंद्रांगारकयुतेधनुर्धरगतेऽर्केऽन्योद्वितीयोभूमेःपतिर्भवतिराजाइत्यर्थः अत्रचबादरायणः भानुश्चापेसेंदुर्भौमस्तुंगप्राप्तोलग्नेवास्यात् सचंद्रेसौरेस्तइति सौरेशनैश्चरेसचंद्रेशशिनियुक्तेतथाभूतेस्तेसप्तमस्थानगते तथासुरपतिगुरौजीवेचापधरगेधनुर्धरस्थेभानौआदित्येस्वतुंगस्थेस्वोच्चेमेषप्राप्तेउदयलग्नमुपयातेप्राप्तेजातःक्षितिपतीराजाभवति तत्रैतज्जातं मेषेलग्नेस्तत्रैवार्कः धन्विनीजीवः तुलागतौशशिसौरौएवंविधेयोगेजातोराजाभवत्येवंराजयोगास्त्रयः ५ अथशिखरिण्याराजयोगद्वयमाह वृषेसेंदौलग्नइति वृषेगविसेंदौचंद्रयुक्तेलग्नेस्थितेसवितृगुरुतीक्ष्णां

शुक्रतनये: सूर्यजीवसौरे: यथासंख्यंसुहृज्जायाखस्थैः चतुर्थसप्तमदशमस्थिते: नियमान्निश्चयात्मानवपतिःराजाभवति तत्रैतज्जातं वृषेलग्नस्त त्रैवचंद्रः सिंहेऽर्कोवृश्चिकेजीवः कुंभेसौरः एवंविधेयोगेजातोऽवश्यंराजाभवति मृगेमंदइति मृगेमकरेलग्नेतत्रस्थेमंदेसौरे सहजारिपुधर्मव्यय गते: तृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थैः शशांकाद्यैः चंद्रांगारकबुधजीवैः एवंविधेयोगेजातःख्यातःसर्वत्रविदितः पृथुगुणयशाः गुणाः शौर्यादयः विस्तीर्णगुणकीर्तिः पुंगलपतिः मनुष्यनाथोभवति ननुशशांकाद्यैरित्युक्ते शुक्रः क्वगच्छतु उच्यते यथासंख्यात्पंचमस्थानस्याविद्यमानत्वात् शुक्रस्यादित्यपंचमत्वादनवकाशः तत्रैतज्जातम् मकरेलग्नस्तत्रैवसौरः मीनेचंद्रः मिथुनेभौमः कन्यायांबुधः धन्विनिजीवः शुक्रोर्कोयत्रत

वृषेसेंदौलग्नेसवितृगुरुतीक्ष्णांशुतनयैः सुहृज्जायाखस्थैर्भवतिनियमान्मानवपतिः
मृगेमंदेलग्नेसहजरिपुधर्मव्ययगतैःशशांकाद्यैःख्यातःपृथुगुणयशाःपुंगलपतिः ६
हयेसेंदौजीवेमृगमुखगतेभूमितनयेस्वतुंगस्थौलग्नेभृगुजशशिजावत्रनृपती ॥

त्रस्थौएवंविधेयोगेजातोराजाभवति पृथुगुणयशाः एवमत्रराजयोगौद्वौ तथाचमांडव्यः मृगेलग्नेसौरस्तिमिथुनगतः शीतकिरणः कुजोयुग्मेनार्या शशांकतसुतश्चापधरगः गुरुर्दैत्येज्याकावभिमतगतौचारवशतः प्रसूतौयस्यासौभवतिनरपः शक्रसदृशः १। ६ अथशिखरिण्याराजयो-गत्रयमाह हयेसेंदावित हयेधनुषिजीवेगुरौसेंदौसचंद्रेस्थिते भूमितनयेंगारकेमृगमुखगतेमकरस्थे मृगार्द्धपूर्वीमकरोमृगार्द्ध इतिवच नात् भृगुजशशिजौशुक्रबुधौस्वतुंगस्थौस्वोच्चप्राप्तौयदिलग्नेभवतस्तदात्रास्मिन्योगद्वयेएतत् तत्रैतज्जातं बृहस्पतौसचंद्रेधन्विगतेमकर

गतेभौमे एवंविधायांग्रहसंस्थायांमीनलग्नेसशशांके एकोयोगः कन्यालग्नेद्वितीयोयोगः स्वतस्थाविति वक्रार्कीभौमसौरौस्वतस्थौपंचमस्थानगतौ त थागुरुशशिसिता जीवचंद्रशुक्राहिबुकेचतुर्थस्थानेबुधेकन्यागतेलग्नेजातोऽन्योपरोपिनृपोराजागुणवान्भवति तत्रैतज्ज्ञानं कन्यालग्नंतत्रैवबु धः मकरस्थौशनिभौमौधनुर्धरस्थाजीवचंद्रशुक्राः यदाभवंतितदाजातोराजागुणवांश्चभवति एवंराजयोगास्त्रयः ७ अथशिखरिण्याराजयोगत्रयमाह झषेसंदाविति झषेमीनेसेंदौसचंद्रेलग्नेमीनलग्नेसचंद्रे घटमृगमृगेंद्रेषुसहितैर्यमारार्कैः घटः कुंभः मृगोमकरः

स्वतस्थौवक्रार्कीगुरुशशिसिताश्चापिहिबुके बुधेकन्यालग्नेभवतिहिनृपोन्योपिगुणवान् ७
झषेसेंदौलग्नेघटमृगमृगेंद्रेषुसहितैर्यमारार्कैर्यातःसखलुमनुजःशास्तिवसुधाम् अजे
सारेमूर्तौशशिगृहगतेचामरगुरौसुरेज्येवालग्नेधरणिपतिरन्योपिगुणवान् ॥ ८ ॥ ९॥

मृगेंद्रःसिंहः तेषुयथासंख्यंयमारार्कैः स्थितैः तत्रैतज्ज्ञानं मीनोलग्नस्तत्रैवचंद्रः स्थितः कुंभेसौरः मकरेभौमः सिंहेऽर्कः एवंविधेयोगेजातः यः उत्पन्नः समनुजोमनुष्योशास्तिवसुधां भूमिंपरिपालयति राजाभवतीत्यर्थः खलुशब्दोवाक्यालंकारः अजेसारइति अजेमेषेसारेसभौमे मूर्तौलग्नस्थितेतथाचामरगुरौ जीवेशशिगृहगतेकर्कटस्थे जातोनृपोराजागुणवान्भवति अथवासुरेज्येबृहस्पतौकर्कटस्थेलग्नगतेभौमेमेषस्थेजातोन्योपरोराजागुणवांश्चभवति एवमत्रराजयोगास्त्रयः ८ ९ ९ ९ ९ ९ ९ ९ ९

अथराजयोगंविद्युन्मालयाह कर्किणीति कर्किणिलग्नेकर्कटकेलग्नेतत्स्थेतत्रैवव्यवस्थितेजीवेगुरौ चंद्रसितज्ञैः शशिशुक्रबुधैः आयप्राप्तैरेकादश
स्थानस्थैः मेषगतेर्के आदित्येमेषस्थेजातंसंभूतंपृथ्वीनाथं भूमिपतिं विक्रमयुक्तं प्रतापसहितंविंद्याज्जानीयात् ९ अथद्रुतविलंबितेनरा
जयोगमाह मृगमुखेति अर्कतनयःसौरः मृगमुखेमकरगतः सचतनुसंस्थोलग्नप्राप्तः तथाक्रियकुलीरहरयः मेषकर्किसिंहाः अधिपैःस्व
नाथैः युक्ताःसहिताः तथामेषेभौमः कर्कटेचंद्रः सिंहेसूर्यइत्यर्थः तथाबुधशुक्रौज्ञसितौयथासंख्यंमिथुनतौलिसहितौ तथामिथुनेबुधः तु
लेशुक्रः एवंविधोयदियोगोभवति तदाजातः पृथुयशाः विस्तीर्णकीर्तिः।पृथिवीशोराजाभवति तत्रैतज्जातं मकरोलग्नस्तत्रैवसौरःमेषेभौमः

कर्किणिलग्नेतत्स्थेजीवेचंद्रसितज्ञैरायप्राप्तैः मेषगतेर्केजातंविंद्याद्विक्रमयुक्तंपृथ्वीनाथं ९
मृगमुखेर्कतनयस्तनुसंस्थःक्रियकुलीरहयोऽधिपयुक्ताः मिथुनतौलिसहितौबुधशुक्रौय
दितदापृथुयशाःपृथिवीशः १० स्वोच्चसंस्थेबुधेलग्नेभृगौमेषूरणाश्रिते सजीवेस्तेनिशानाथे
राजामंदारयोःसुते ११

कर्कटेचंद्रः सिंहेऽर्कः मिथुनेबुधः तुलेशुक्रः एवंविधायांग्रहसंस्थायांयत्रतत्रस्थेजीवेयदिजातो
भवति तदापृथिवीशःपृथुयशाभवति १० अथराजयोगमनुष्टुभाह स्वोच्चेति बुधेस्वोच्चसंस्थेकन्यागतेलग्नेगेभृगौशुक्रेमेषूरणाश्रितेदशम
स्थानस्थिते निशानाथेचंद्रेसजीवेबृहस्पतिसंयुक्तेऽस्तेसप्तमस्थानगतेमंदारयोः शनिभौमयोःसुतेपंचमेस्थितयोः जातोराजाभवति तत्रैतज्जा
तं कन्यालग्नेसबुधेमिथुनगतेशुक्रेगुरौसचंद्रेमीनस्थेमकरस्थयोः शनिभौमयोःजातोराजाभवति एतेराजयोगाः प्रोक्ताः ११ ७ ७

एतेषवराजवंशतोपिजातोराजाभवति वक्ष्यमाणेषुतुराजवंशजएवराजाभवति तच्चश्रालिन्याह अपीति अपिशब्दःसंभावनायांप्रोक्तभूपालयोगैः कथितराजयोगैः खलकुलजातानीचवंशोद्भवाअपिमानवाःपुरुषाः राज्यभाजः नृपाःभवंति किमुतकिंपुनः नृपकुलोत्थाः राजवंशसंभूताः तेऽवश्यंराजानोभवंति वक्ष्यमाणैःपुनः योगैःनृपतिकुलसमुत्थाः राजवंशजाः पार्थिवाःराजानोभवंति तेषुवक्ष्यमाणेषु अभूपालवंशजःअराजपुत्रः नृपतितुल्योभवति राजसमइत्यर्थः नराजाकिमुतसंभावनायाम् १२ अथराजयोगमोपछंदसिकेनाह उच्चस्वत्रिकोणगैरिति त्र्याद्यैः त्र्यादिभिर्ग्रहैः स्वोच्चगतैः स्वत्रिकोणगतैः बलस्थैः कालादिबलोपेतैः जाताभूपतिवंशजाः नृपकुलजातानरेंद्राराजानोभवंति आ

अपिखलकुजजातामानवाराज्यभाजःकिमुतनृपकुलोत्थाःप्रोक्तभूपालयोगैः नृपतिकुलसमुत्थाःपार्थिवावक्ष्यमाणैर्भवतिनृपतितुल्यस्तेष्वभूपालपुत्रः १२ उच्चस्वत्रिकोणगैबलस्थैस्त्र्याद्यैर्भूपतिवंशजानरेंद्राः पंचादिभिरन्यवंशजाताहीनैर्वित्तयुतानभूमिपालाः १३

दिग्रहणाच्चतुर्भिरपिपंचादिभिरन्यवंशजाताइति पंचादिभिःग्रहैः स्वोच्चस्थैः मूलत्रिकोणगैर्वा अन्यवंशजाता हीनकुलजाअपिराजानोभवंति आदिग्रहणात्षड्भिःसप्तभिरपिहीनैर्वित्तयुताइति त्रिभिरुच्चस्थैः मूलत्रिकोणस्थैर्वाहीनबलैः कालादिबलरहितैःराजकुलजाअपिराजानोनभवंति किंतुराजतुल्याभवंति एतैरत्रयोक्तैः हीनैःवित्तयुताःसधनाभवंति नभूमिपालाः राजानः एतदुक्तंभवति एकेनग्रहेणद्वाभ्यांवास्वोच्चगाभ्यांमूलत्रिकोणस्थाभ्यांवाराजकुलजोपिराजानभवति किंतुधनवान् एवंत्रिभिश्चतुर्भिर्वाऽन्यवंशजाताश्चित्तयुताभवंति नराजानःअत्रयदिग्रहाः यथाभिहितसंख्याउच्चस्थाःनभवंति स्वोच्चगामूलत्रिकोणस्थैःसहसंख्यांसंपादयंति तथाप्ययथोक्तफलदाभवंति अथोच्चगताः केंद्रबलाःस्वत्रिकोणगतावा तथापि १३

अथान्यद्राजयोगंविद्युन्मालिन्याह लेखास्थेइति लेखायांतिष्ठतीतिलेखास्थः तस्मिन् लेखाशब्देनोदयउच्यते अर्केसूर्येनतस्थेलेखास्थेमूहूर्त्तादर्धोदि
तेनकेवलंयावदजेमेषस्थेतत्रैवमेषलग्नेइंदौचंद्रस्थितेभौमेकुजेस्वोच्चेमकरस्थेमंदेसौरेकुंभस्थेजीवेगुरौचापप्रासेधनुर्धरगतेएवंविधेयोगेजातोराज्ञः पु
त्रोनृपसुतोयदिभवति तदातंभूमेर्नाथंविद्याज्जानीयात् अन्यकुलजोधनवान् अत्रकेचिल्लेयस्थेर्केःजेंदौलग्नेइतिपठंति आदित्येलेयस्थेसतिसिंह
गतेसूर्येचंद्रेमेषस्थेलग्नेतदपिनकश्चिद्विरोधोराजयोगएवभवति १४ अन्यद्राजयोगंविद्युन्मालिन्याह स्वर्क्षेइति स्वर्क्षेसितेआत्मीयराशौस्थिते
वृषतुलयोरन्यतमस्थेनकेवलंयावत्पातालस्थेलग्नाच्चतुर्थे चंद्रेधर्मस्थानप्रासेनवमगतेशेषैरन्यग्रहैः रविभौमबुधगुरुसौरैः दुश्चिक्यायगप्राप्तिप्राप्तैः

लेखास्थेर्केजेंदौलग्नेभौमेस्वोच्चेकुंभेमंदे चापप्रासेजीवेराज्ञःपुत्रंविद्यात्पृथ्वीनाथं १४
स्वर्क्षेशुक्रेपातालस्थेधर्मस्थानप्रासेचंद्रे दुश्चिक्यायगप्राप्तिप्राप्तैःशेषैर्जातःस्वामीभूमेः १५

तृतीयलग्नएकादशस्थानस्थैःजातोभूमेः पृथिव्याः स्वाम्यधिपतिर्भवति तत्रैतज्जातं कुंभेलग्ने वृषेशुक्रः तुलेचंद्रः शेषाग्रहायथासंभवंमेषकुंभध-
न्विस्थाः एवंविधेयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवति अन्यकुलजोधनवान् अथवाकर्कटोलग्नः तुलेशुक्रः मीनेचंद्रः शेषाग्रहायथासंभवंकन्याकर्कट
वृषस्थाः एवंविधेयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवत्यन्यकुलजोपिधनवान् १५ अथान्यद्राजयोगंनवमालिकयाह सौम्येबुधेवीर्ययुक्ते कालादिबलैः
युक्तेतथाभूतेतनुयुक्तेलग्नस्थेशुभेशुभयाते शुभेशुभग्रहेगुरुसितयोरन्यतमेयथासंभवंवीर्याढ्येच सबलेशुभयातेधर्मस्थानगतेनवमगतइत्यर्थः
शुभेसुखयातइतिपठंति चतुर्थस्थानस्थइत्यर्थः अवशेषैः परिशिष्टग्रहैः यथासंभवंधर्मार्थोपचयेषु नवमद्वितीयत्रिषडेकादशदशमानांअन्यतम-

स्थानस्थितैः एवंविधेयोगेजातोनृपजोराजपुत्रोराजाभवति धर्मात्मा च अन्यकुलोधनवान् १६ अथान्यद्राजयोगद्वयंवंशस्थेनाह वृषोदयइति वृषोदयेवृ
षलग्ने तथाशशांकजीवार्कसुतापरैः चंद्रगुरुसौरैरपरैश्चरविकुजबुधसितैः यथासंख्यंमूर्तिधनारिलाभगैः लग्नद्वितीयषष्ठैकादशस्थैः जातोनृपोरा
जाभवति तत्रैतज्जातं वृषलग्नेसचंद्रे मिथुनस्थेजीवे तुलास्थेसौरेमीनस्थैः रविकुजबुधसितैः जातोराजपुत्रोराजाभवति अन्यकुलजोपिधनवान्
सुखेगुराविति गुरौजीवेसुखेचचतुर्थस्थानस्थे खेदशमेशशितीक्ष्णदीधिती चंद्रार्कौयमोदयेशनैश्चरेलग्नगते अपरैरन्यैर्भौमबुधशुक्रैः लाभगतै
रेकादशस्थैः जातोनृपोराजाभवति तत्रैतज्जातं शनैश्चरोलग्ने चतुर्थेजीवः दशमेसूर्यचंद्रौ भौमबुधशुक्राएकादशे एवंविधयोगजातोरा-

सौम्येवीर्ययुतेतनुयुक्तेवीर्याढ्येचशुभेशुभयाते धर्मात्मापिचयेष्ववशेषैर्धर्मात्मानृपजः पृथिवीशः १६
वृषोदयेमूर्तिधनारिलाभगैःशशांकजीवार्कसुतापरैर्नृपः सुखेगुरौखेशशितीक्ष्णदीधितीयमोदयेलाभगतैर्नृपापरैः १७

जपुत्रोराजाभवति अन्यकुलजोपिधनवान्भवति १७ अथान्यद्राजयोगद्वयंवसंततिलकेनाह मेषूरणायतनुगाइति शशिमंदजीवाः चंद्रसौ
रगुरवः यथासंख्यं मेषूरणायतनुगाः दशमैकादशलग्नस्थाः ज्ञारौबुधभौमौ धनेद्वितीयस्थाने सितरवीशुक्रार्कौहिबुके ४ चतुर्थे एवंविधे
योगेजातोनरेंद्रोनृपोभवति तत्रैतज्जातं दशमेचंद्रः एकादशेसौरः लग्नेजीवः द्वितीयेबुधभौमौ चतुर्थेशुक्रार्कौ एवंविधयोगेजातोराजपु
त्रोराजाभवत्यन्यकुलजोधनवान् वक्रासितावित वक्रासितौभौमसौरौशशिसुखेज्यसितार्कसौम्याः चंद्रगुरुशुक्रसूर्यबुधाःयथासंख्यं होरा
सुखास्तशुभखाभिगताः लग्नचतुर्थसप्तमनवमदशमैकादशस्थाः भवंति तदाजातः मजेशोराजाभवति तत्रैतज्जातं भौमसौरौलग्नगतौ चतु

र्थेचंद्रः सप्तमेजीवः नवमेशुक्रः दशमेसूर्यः एकादशेबुधः एवंविधेयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवत्यन्यकुलजोधनवान् १८ अथराजयोगजातस्यकस्मि
न्कालेराज्यावाप्तिर्भविष्यतीतितज्ज्ञानंस्वागतयाह कर्मलग्नयुतपाकदशायामिति राजयोगकर्तृणांग्रहाणांमध्याद्योग्रहः कर्मणिलग्नाद्दशमेस्थितः यश्च
राजयोगकर्तृणांग्रहाणांमध्याद्योग्रहः लग्नयुतोजन्मलग्नस्थः तत्पाकदशायांतस्यसंबंधिनीयापाकदशांतर्दशाभवति तत्रतस्यराज्यलब्धिर्भव
ति अथलग्नदशमयोः द्वयोरपिग्रहोभवतः तदातयोर्योबलवान् तस्यदशायामंतर्दशाकालेराज्यलब्धिः अथतत्रबहवोयदाभवंतितदाप्रबलस्य
सर्वोत्तमबलस्यांतर्दशाकाले अथवाप्रबलस्येति अथलग्नदशमौयदाशून्यौभवतस्तदाजन्मनियःप्रबलः सर्वोत्तमबलस्तस्यांतर्दशाकालेएवरा

मेषूरणायतनुगाःशशिमंदजीवाज्ज्ञारौधनेसितरवीहिबुकेनरेंद्रं वक्रासितौशशिसुरेज्यसितार्कसौम्याहोरासुरवास्तभृ
भरवाप्तिगताःप्रजेशं १८ कर्मलग्नयुतपाकदशायांराज्यलब्धिरथवाप्रबलस्य शत्रुनीचगृहयातदशायांछिद्रसंश्रयदशा

ज्यदःस्यात् बहुष्वंतर्दशासुयस्मिन्नंतर्दशाकालेचारवशादतिबलवत्वंसंभवति तस्यामेवांतर्दशायांराज्यप्रदोभवति शत्रुनीचगेहेति लब्धराज्यस्यापि-
जन्मकालेशत्रुक्षेत्रस्थेननीचक्षेत्रस्थेनचग्रहेणयांतर्दशावर्ततांतस्यांतस्मिन्बलवतिराज्यहरणंवाच्यं यतः साछिद्रदशाविबलेऽपितस्मिन्नापद्भव
ति साचसंश्रयदशापरिकल्प्या तस्यामंतर्दशायांसंश्रयंकार्यं दैवयुक्तनृपसंश्रयगुणात्तन्मोक्षोपि वक्ष्यतिचयात्रायां अरिकोपहतदशायांज-
न्मोदयनाथशत्रुपाकेच स्वदशेशकारकदशाः संश्रयणीयोनरेंद्रइति अत्रचभगवान्गार्गिः लग्नगःकर्मगोवास्यादथवाप्रबलोपियः सःस्या
त्स्वांतर्दशाकालेराज्यदःप्रबलोयदा १ नीचारिगृहसंस्थस्यदशायांप्रबलस्यच च्युतिर्बलविहीनस्यतन्मोक्षःपरसंश्रयादिति १९

अथभोगिनांशबरदस्युस्वामिनांचजन्मज्ञानंमालिन्याह गुरुसितबुधलग्नेति गुरुसितबुधाः जीवशुक्रसौम्याः एषामन्यतमेपलग्नगते अर्कपुत्रेसौरे सप्तमस्थेदिवसनाथेसूर्ये वियतिदशमस्थानगते एवंविधेयोगेभोगिनांभोगवतांजन्मविंद्याज्जानीयात् एवंविधेयोगेजातोसदैवभोगवान् भवति तस्यार्थविहीनस्यापियतः कुतश्चिद्भोगावाप्तिर्भवति रविबुधसितलग्नेइत्यत्रकैश्चित् रविबुधसितानांसंबंधिलग्नइतिव्याख्यातं सिंहवृष तुलामिथुनकन्यालग्नेष्विति यतोदशमस्थेर्केलग्नेबुधसितयोरवस्थानंनसंभवति आचार्येणवराहमिहिरेणपूर्वशास्त्रानुसारेणायंयोगः कृतः जीवज्ञभार्गवैर्लग्नेसप्तमस्थेर्कनंदने दशमस्थेरवौजातोभोगवान्पुरुषोभवेत् शुभबलयुतकेंद्रैरिति शुभग्रहसंबंधिनोराशयः तेचस

परिकल्प्या १९ गुरुसितबुधलग्नेसप्तमस्थेर्कपुत्रेवियतिदिवसनाथेभोगिनांजन्मविंद्यात् शुभबल
युतकेंद्रैःक्रूरभस्थैश्चपापैर्व्रजतिशबरदस्युस्वामितामर्थभाक्च २० इतिराजयोगाध्यायएकादशः ११

बलायस्यकेंद्रगताभवंति तैःतथाभूतैः तथापापैः क्रूरग्रहैः क्रूरभस्थैः पापराश्याश्रितैः यस्यजन्मभवति सशबराणांपुलिंदानांदस्यूनांचोराणांस्वामित्वंव्रजतिगच्छति अर्थभाग्भाग्यवान्धनवांश्चभवति शुभबलयुतकेंद्रैरिति अत्रशुभग्रहैः बलयुतैः केंद्रगतैरितिकेश्चिद्व्याख्यातं तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः पापक्षेत्रगतैः पापैः केंद्रस्थैः सौम्यराशिभिः सबलैर्यस्यजन्मस्यात्स्यादसौदस्युनायकइति २० इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौराजयोगाध्यायएकादशः ११

अथातोनाभसयोगाध्यायोव्याख्यायते नाभसयोगानांचत्वारोविकल्पाः तत्राकृतियोगाएकोविकल्पः आकृतियोगाः संख्यायोगाश्चविकल्पद्वयम्
आकृतियोगाःसंख्यायोगाआश्रययोगाश्चविकल्पत्रयं आकृतियोगाःसंख्यायोगाआश्रययोगादलयोगौचेतिविकल्पचतुष्टयं तत्रविंशतिराकृति
योगाः सप्तसंख्यायोगाः त्रयआश्रययोगाः द्वौदलयोगौ तत्रद्वित्रिचतुर्विकल्पजानांयोगानांसंख्याज्ञानमौपच्छंदसिकेनाह १ नवदिगिति नव
प्रसिद्धादिक्शब्देनदशउच्यंते वसवोष्टौ एतेयथासंख्यंत्रिकाग्निवेदैः गुणिताः त्रिकशब्देनत्रयएवउच्यंते अग्निशब्देनत्रयः वेदाश्चत्वारः ४
एतैःगुणिताः तद्यथा नवदिग्वसवः ९।१०।८ एतेयथासंख्यंत्रिकाग्निवेदैः ३।३।४ एतैर्गुणिताजाताः २७।३०।३२ एतेयथासंख्यंद्वित्रि

अथनाभसयोगाध्यायप्रारंभः ॥ नवदिग्वसवस्त्रिकाग्निवेदैर्गुणिताद्वित्रिचतुर्विकल्पजाःस्युः
यवनैस्त्रिगुणाहिषट्शतीसाकथिताविस्तरतोत्रतत्समासः ॥ १ ॥ ७ ॥ ७

चतुर्विकल्पजाभवंति एतदुक्तंभवति आकृतियोगाविंशतिः संख्यायोगाःसप्त एवमाकृतिसंख्याविकल्पद्वयेनसप्तविंशतियोगाःभवंति आश्रययोगा
स्त्रयः आकृतिसंख्याआश्रयकृतेनविकल्पत्रयेणत्रिंशत् ३० दलयोगौद्वौ आकृतिसंख्याआश्रयदलयोगकृतेनविकल्पचतुष्टयेन द्वात्रिंशत् ३२
एवंद्वित्रिचतुर्विकल्पजायोगाःस्युः भवेयुरिति यवनैस्त्रिगुणाहीति पुराणयवनैः त्रिगुणाहिषट्शतीकथिता षण्णांशतानांसमाहारः षट्शतीसाच
त्रिगुणा अष्टादशयोगशतान्यभिहितानीत्यर्थः १८०० ननुस्फुजिध्वजेनकिमुक्तं उच्यते नाभसयोगानामानंत्यं तथाचतद्वाक्यं संस्थान
सादृश्यमनंतकंस्याद्द्रव्याणिनानाप्रकृतीनिदृष्ट्वेति कथंपुराणयवनैरष्टादशशतान्यभिहितानि उच्यंते आकृतियोगास्त्रयोविंशतिस्तैरभिहिताः

संख्यायोगानांसप्तविंशत्यधिकंशतंभवति एवंसार्द्धशतंभवति तच्चैकैकराशिलग्नगतमधिकृत्योक्तं तस्मात्तु महाद्वादशकेनाष्टादशयोगशतानिभवंति यस्मात्
सार्द्धशतंद्वादशाहतंअष्टादशशतानिभवंति एतेषामुत्पत्तिरध्यायांतेप्रदर्शयिष्यामः विदिताध्यायार्थस्यसुखावबोधत्वात् एवंयवनेन्द्रैस्त्रिगुणाषट्दृश
तीविस्तरतःकथितोक्ता अत्रास्मिन्शास्त्रेतत्समासः तत्संक्षेपः क्रियतेविस्तरस्यसमासोभिधीयतइति पूर्वंप्रदर्शिताद्द्वात्रिंशदेवाभिधीयंते त-
त्फलेष्वन्यफलानांसमानत्वात् द्वात्रिंशत्स्वेवयोगेष्वष्टादशयोगशतान्यंतर्भवंतीति १ अथाश्रययोगत्रयंदलयोगद्वयंचोपच्छंदसिकेनाह रज्जुर्मु
शलंमिति चरायैः चरस्थिरद्विस्वभावराशिग्रहसंयुक्तैः यथासंख्यंरज्जुर्मुशलंनलश्चेतियोगत्रयंभवति तद्यथैकस्मिन्चरराशौचरराशिद्वयेच
रराशित्रयेचरराशिचतुष्केवायदासर्वेग्रहाः भवंति स्थिरराशयोद्विःस्वभावराशयश्चसर्वेशून्याभवंति तदारज्जुर्नामयोगोभवति एवमेकस्मिन्स्थिर
राशौराशिद्वयेराशित्रयेराशिचतुष्केवायदासर्वेग्रहाःभवंति चरराशयोद्विस्वभावराशयश्चशून्याभवंति तदामुशलंनामयोगोभवति एवमेकस्मि
न्द्विस्वभावराशौराशिद्वयेराशित्रयेराशिचतुष्केवासर्वेग्रहाःभवंति चरराशयःस्थिरराशयश्चशून्याभवंति तदानलाख्योयोगोभवति एतानाश्र
यजान्त्रीन्योगान्सत्याचार्योजगादउक्तवान् केचित्सत्यस्त्वाश्रयजानिहाहइतियोगानीतिपठंति इहास्मिन्प्रकरणेआहोक्तवानिति तथाचसत्यः
सर्वेचरेषुराशिषुयदास्थितायोगमाहतं रज्जु अनयाप्रियस्यसततंविदेशवासार्थयुक्तस्य सर्वेस्थिरेषुराशिषुयदास्थितामुशलमाहतंयोगं जन्मनिक
र्मकराणांयुक्तानामर्थमानाभ्यां द्विशरीरेषुनलइतियोगोहीनातिरिक्तदेहानां निपुणानांपुरुषाणांधनसंचयभोगिनांभवति अत्रकेचिद्व्याख्यातं
चरराशिचतुष्केयदासर्वेग्रहाः भवंतितदारज्जुः स्थिरराशिचतुष्केमुशलं द्विःस्वभावराशिचतुष्केनलइति तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः ए
कोद्वौवात्रयःसर्वेसर्वैर्युक्तायदाग्रहैः चरयोगस्तदारज्जुःशीर्षाणांजन्मदोभवेत् स्थिरश्चेन्मुशलनाममानिनांजन्मकृन्नृणां द्विस्वभावेनलाख्यस्तु

निनांपरिकीर्तितः एवमाश्रययोगत्रयंव्याख्यातंसत्यमतेन तथाचसत्यः चरराशिगैर्ग्रहैर्द्वैरज्जुःस्थिरराशिगैस्तथामुशलं द्विशरीरगतैर्योगोनलसंज्ञोमु निभिरुद्दिष्टः अथदलयोगद्वयमुच्यते केंद्रैःसदसद्युतैरिति केंद्रैःयथासंख्यंसदसद्युतैः सद्भिर्ग्रहैः सौम्यैर्युतैः दलाख्योदलोयोगः स्रग्माख्यना भभवति तथाकेंद्रैरसद्भिर्ग्रहैःपापग्रहसुक्तैः दलयोगःसर्पोनामयोगोभवति एतदुक्तंभवति येषुतेषुत्रिषुकेंद्रेषुसौम्यग्रहाः बुधगुरुशुक्राःयदाभवं ति नतस्मिन्कश्चित्केंद्रेपापोभवतितदास्रङ्नामयोगोभवति अथयेषुतेषुत्रिषुकेंद्रेषुपापाः सूर्यभौमसौराः भवंति नकस्मिंश्चित्केंद्रेभवति सौ- म्यग्रहः तदासर्पोनामयोगोभवति नन्वत्रयोगद्वयेकेंद्रैःसदसद्युतैर्दलाख्याविप्युक्तात्रिषुकिमितिव्याख्यातं यस्माच्छुक्लपक्षकृष्णपक्षयोश्चंद्रस्यसौ

रज्जुर्मुशलंनलश्चराद्यैःसत्यश्चाश्रयजान्जगादयोगान्
केंद्रैःसदसद्युतैर्दलाख्यैःस्रक्सर्पौकथितौपराशरेण २

म्यत्वंपापत्वंचसंभवति एवंस्थितेयदासौम्याक्रांतेषुत्रिषुकेंद्रेषुक्षीणश्चंद्रमायदाचतुर्थोभवति अथवापापाक्रांतेषुत्रिषुकेंद्रेषुक्षीणश्चंद्रमायदाचतु र्थोभवति तदापिस्रक्सर्पौयोगौभवतः तच्चतुर्षुकेंद्रेषुकिमितिनव्याख्यातंउच्यते नेवम् यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तं केंद्रत्रयगैःपापतरै र्दलाख्यावहिश्चमालाच अत्रसौम्यास्त्रयः पापास्त्रयइतिकथंज्ञायते यथानयोर्द्वयोर्मध्येचंद्रमास्तृतीयो नभवति उच्यते भगवतागार्गि णोक्तं त्रिकेंद्रगैर्यमारार्कैःसर्पोदुःखितजन्मदः भोगिजन्मप्रदामालातद्वज्जीवासितेदुजैः स्रग्योगःपापवर्जितकेंद्रेषुसर्पःसौम्यवर्जितेष्विति क थंज्ञायते उच्यते बादरायणोक्तं केंद्रेषपापेषुसितज्ञजीवैः केंद्रत्रिसंस्थैःकथयंतिमालाम् सर्पस्तुसौम्येश्चयमारसूर्यैर्योगाविमौद्वौकथितौ

दलाख्यौ एतौदलयोगौद्वौस्रक्सर्पौकथितौपराशरेणोक्तौ नत्वन्यैरप्युक्तौ उच्यते अन्यैरुक्तौ अन्यैर्नोक्तौपराशरेणोक्ताविति स्वशास्त्रेवराहमि
हिरेणोक्तौ तथाचमणित्थः केंद्रत्रयगेःपापेःसौम्यैर्वादलसंज्ञितौ द्वौयोगौसर्पमालाख्यौविनष्टेष्टफलप्रदौ एवमाश्रययोगत्रयमपियोगद्वय-
माह अन्यैरुक्तमन्यैर्नोक्तं अन्यैरुक्तत्वाद्वराहमिहिरेणशास्त्रसंगृहीतं एवंदलयोगद्वयंव्याख्यातं २ अथान्यैराचार्यैर्येनकारणेनाश्रययो
गत्रयंदलयोगद्वयंचनाख्यातंतत्कारणमुपजातिकयाह योगाव्रजंतीति आश्रयजायोगारज्जुमुशलनलाख्याआकृतियोगैः यवाब्जव
ज्रांडकगोलकाद्यैः यवपद्मवज्रविहंगगोलकैः आदिग्रहणाद्दाशकटाभ्यांचतथासंख्यायोगैः गोलकाद्यैःगोलकयुगशूलकेदारैःसं-

योगाव्रजंत्याश्रयजाःसमत्वंयवाब्जवज्रांडजगोलकाद्यैः
केंद्रोपगैःप्रोक्तफलौदलाख्यावित्याहुरन्येनपृथक्फलौतौ ३

योगैः आश्रयजायोगाःतुल्यतांसमत्वंव्रजंतीत्यतोन्यैर्नोक्ताः तद्व्यतिरेकेणाप्याश्रययोगानामवकाशोनास्तीतिवराहमिहिरेणोक्ताःयेश्चयोगैःसम
तांयास्यंति यच्चैतेषामनवकाशस्तद्ध्यायांतेव्याख्यास्यामः केंद्रोपगैःप्रोक्तफलाविति दलाख्यौदलयोगौद्वौकेंद्रोपगैःप्रोक्तफलौकथितफलौ
केंद्रोपगतैःग्रहैःप्रोक्तफलेययोः केंद्रत्रयगेःकेंद्रस्थानांशुभग्रहाणांशुभंफलमुक्तं अशुभानामशुभमिति अतएवैमौप्रोक्तफलौकथितफलौ
उक्तंचवराहमिहिरेणकेंद्रत्रिकोणेषुशुभाःप्रशस्तास्तेष्वपापानशुभप्रदाःस्युःकेंद्रत्रिकोणगेःशुभैःशुभंफलंभवतीति मालानोक्ता एवंकें
द्रत्रयगेःपापैःपापफलंभवतीति सर्पोनोक्तः एवमन्येअपरेआहुःकथयंतितथातौनपृथक्फलावुक्तार्थत्वात् यद्येवंतर्हिकिमर्थंवराहमि

हिरेणोक्ताविल्यत्रोच्यते नाभसयोगांतर्भूतत्वात्समस्तदशास्वपिफलदोभवतः यदाकेंद्रोपगानांयोगंविनाफलमंगीक्रियते तदास्वदशास्वेवफलंप्रयच्छंति
एतच्चपराशरादीनांमतं तेषांमतंयथानाभसयोगावेतौ समस्तदशास्वपिफलप्रदौतेनवराहमिहिरेणोक्तौ ३ अथाकृतियोगान्पंचगदाशकटविहं
गशृंगाटकहलाख्यान्वसंततिलकेनाह आसन्नेति आसन्नेनिकटवर्त्तिनिकेंद्रभवनद्वयेकंटकराशियुग्मेयदासर्वेग्रहाः भवंतितदागदाख्योयोगो
भवति सचचतुःप्रकारः लग्नचतुर्थस्थैः सर्वग्रहैरेकः चतुर्थसप्तमस्थैर्द्वितीयः सप्तमदशमस्थैस्तृतीयः दशमलग्नस्थैश्चतुर्थः तन्वस्तगे
ष्विति तन्वस्तगेषु लग्नसप्तमगेषुसर्वग्रहेषुशकटंभवति खबंध्वोः दशमचतुर्थयोःस्थितेषुसर्वग्रहेषुविहगाख्योयोगः नवमपंचमलग्नस्थैः

आसन्नकेंद्रभवनद्वयगैर्गदाख्यस्तन्वस्तगेषुशकटंविहगःखबंध्वोः शृं
गाटकंनवमपंचमलग्नसंस्थैर्लग्नान्यगैर्हलमितिप्रवदंतितज्ज्ञाः ॥ ४ ॥

सर्वग्रहैः शृंगाटकाख्योयोगोभवति लग्नान्यगैर्हलमिति लग्नंवर्जयित्वायथासंभवमन्येसर्वेग्रहाः परस्परंत्रिकोणगताभवंति तदाहलमितियोगः
तज्ज्ञाःहोराशास्त्रपंडिताः प्रवदंतिकथयंति सचत्रिप्रकारः द्वितीयषष्ठदशमस्थैः सर्वग्रहैरेकः तृतीयसप्तमैकादशस्थै र्द्वितीयःप्रकारः चतु
र्थाष्टमद्वादशस्थैस्तृतीयःप्रकारइति ४ अथवज्रयवकमलवापीसंज्ञंयोगचतुष्टयंवैतालीयेनाह शकटांडमिति शकटवच्छुभैः व्यव-
स्थितैरंडजवदशुभैश्चवज्रंभवति एतदुक्तंभवति लग्नसप्तमयोः सौम्याश्चतुर्थदशमयोश्चपापाभवंति नान्यत्रकेचित्तदावज्राख्योयोगोभव
ति तद्विपरीतगैर्यवः तएवग्रहायदिविपरीतगताभवंति तदायवाख्योयोगोभवति शकटवदशुभाः अंडजवच्छुभाः एतदुक्तंभवति लग्न

सप्तमयोः पाणःस्थिताः चतुर्थदशमयोश्चशुभाः स्थितास्तदायवाख्योयोगोभवति कमलंत्विति एनैरेवसौम्यपापैः विमिश्रसंस्थितैश्चतुर्ष्वपिकेंद्रेषुस
मवस्थितैः कमलाख्योयोगोभवति तदेवकमलंयदिकेंद्रबाह्यतोभवति तदावापीसंज्ञोयोगः एतदुक्तंभवति सर्वैरेवकेंद्रबाह्यतः स्थितैः केंद्राणि
वर्जयित्वान्यत्रपणफरापोक्लिमेषुस्थितैस्तदेवकमलंवापीसंज्ञोभवतियोगः पणफरेषुचतुर्ष्वापोक्लिमेषुचतुर्ष्विति ५ अथवज्रयवयोः संभवो
नभवति नौचमयापूर्वशास्त्रानुसारेणकृतावित्येतदनुष्टुभाह पूर्वशास्त्रानुसारेणेति पूर्वशास्त्रानुसारेण पूर्वाचार्यैः मययवनादिभिः वज्रा
ख्योयोगः कृतः यवाख्यश्च तस्मान्मयापिकृतः वज्रादयइतिबहुवचननिर्देशोऽन्येषामपेवंप्रकाराणांप्रदर्शनार्थः वज्रादयोयोगायद्यपिनसंभ

शकटांडजवच्छुभाशुभैर्वज्रंतद्विपरीतगैर्यवः कमलंतुविमिश्र
संस्थितैर्वापीतद्यदिकेंद्रबाह्यतः ॥ ५ ॥ पूर्वशास्त्रानुसारेणमया
वज्रादयः कृताः चतुर्थेभवनेसूर्याज्ज्ञसितौभवतः कथम् ६

वंति तथापिपूर्वशास्त्रानुसारेणमयाकृताः नान्यनुसत्यदृष्टेत्यर्थः यतः सूर्यादादित्याच्चतुर्थेभवने चतुर्थराशौपूर्वेणपश्चिमेनवाज्ज्ञसितौबुधशु
क्रौकथंभवतः नकदाचिदर्कोदयेस्तसमयेवामध्याह्नार्द्धरात्रयोः बुधशुक्रौभवतः आदित्येमध्याह्नस्थेऽर्धरात्रस्थेवातयोरुदयेस्तमयेवानभवत्ये
व ६ अथयूपेषुशक्तिदंडाख्ययोगचतुष्टयमनुष्टुभाह कंटकादीति होरालग्नंतदादयः केंद्रैः क्रमात्परिभाष्य लग्नकेंद्रमादितः कृत्वाचतुर्षुग्र
हेषुयथासंभवंसर्वग्रहाणामवस्थानंभवति तदायूपेषुशक्तिदंडाख्याश्चत्वारोयोगाभवंति तद्यथा लग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थेषुचतुर्ष्वपियदासर्वेग्रहाः

भवंति तदायूपाख्योयोगोभवति अथचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमेषु चतुर्षुसर्वेएवग्रहाभवंति तदेषुःशराख्योयोगः अथसप्तमाष्टमनवमदशमेषु चतुर्षुसर्वेएवग्रहाभवंति तदाशक्तियोगः अथदशमैकादशद्वादशलग्नेषुचतुर्षुसर्वेएवग्रहाभवंति तदादंडयोगइति ७ अथनौकूटछत्रचापार्द्धचंद्राख्ययोगपंचकमनुष्टुभाह नौकूटछत्रेति तद्वत्तेनैवप्रागुक्तेनप्रकारेणलग्नकेंद्रादारभ्यैकैकस्मात्केंद्रात्सप्तभिर्ग्रहैः सप्तर्क्षसंस्थितैः नौकूटछत्रचापसंज्ञंयोगचतुष्टयंभवति तद्यथा लग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमेषुयदासर्वेग्रहाः भवंति तदानौनामयोगोभवति एवंचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमदशमेषुयदासर्वेग्रहाः भवंति तदाकूटाख्योयोगोभवति अथसप्तमाष्टमनवमदशमैकादशद्वादशलग्नेषुसर्वेग्रहाभवंति

कूटकादिप्रवृत्तैस्तुचतुर्गेहगतैर्ग्रहैः यूपेषुशक्तिदंडाख्याहाराद्यैःकंटकैःक्रमात् ७
नौकूटछत्रचापानितद्वत्सप्तर्क्षसंस्थितैः अर्द्धचंद्रस्तुनावाद्यैःप्रोक्तस्त्वन्यर्क्षसंस्थितैः ८

तदाछत्राख्ययोगं अथदशमैकादशद्वादशलग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थेषुयदासर्वेग्रहाभवंति तदाचापचापाख्ययोगं अर्द्धचंद्रइति नावाद्यैरेवयोगैरन्यर्क्षसंस्थितैः अपरराशिव्यवस्थितैरर्धचंद्राख्योयोगोभवति नावाद्याः कंटकेषूक्ताः तैश्चान्यर्क्षसंस्थितैः अपरराशिगतैः तेनपणफरेभ्यः आरभ्यनिरंतरंसप्तसुगृहेषुयदासर्वेग्रहाभवंत्यापोक्लिमेभ्योवातदर्द्धचंद्राख्यः सचाष्टप्रकारः तद्यथा द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमाष्टमेषुसप्तसुसर्वेग्रहायदाभवंतितदेकः एवंतृतीयादिनवमांतेषुद्वितीयः पंचमादिष्वेकादशांतेषुतृतीयः षष्ठादिषुद्वादशांतेषुचतुर्थः अष्टमादिषुद्वितीयांतेषुपंचमः नवमादिषुतृतीयांतेषुषष्ठः एकादशादिषुपंचमांतेषुसप्तमः द्वादशादिषुषष्ठांतेषुयदासर्वेग्रहाभवंतितदाऽष्टमइति ९

अथसमुद्रचक्राख्यौद्वौयोगावनुष्टुभाह अर्थाद्द्वितीयस्थानादारभ्यैकांतरगते ग्रहैः षड्गृहाश्रितैः षड्राशिषुव्यवस्थितैः सप्तभिर्ग्रहैः समुद्राख्योयोगोभवति तद्यथा द्वितीयचतुर्थषष्ठाष्टमदशमद्वादशेषुषट्स्ुयदासप्तग्रहाभवंतितदासमुद्राख्योयोगः विलग्नादिस्थितैरिति अनेनैवप्रकारेणविलग्नाल्लग्नात्प्रभृत्येकांतरस्थैः षड्गृहेषुसप्तभिर्ग्रहैः स्थितैः चक्राख्योयोगोभवति तद्यथा लग्नतृतीयपंचमसप्तमनवमैकादशेषुषड्गृहेषुयदासर्वग्रहाः भवंति तदाचक्राख्योयोगोभवति इत्येवंप्रकारेण आकृतिजानामाकारवशादुत्पन्नानांसंग्रहोव्याख्यातः ९ अथसंख्यायोगसप्तकंशालिन्याह संख्यायोगइति सप्तभिर्ग्रहैः सप्तर्क्षसंस्थैः सप्तसुराशिषुगतैरेकापायादेकापगमात्क्रमात्सप्तसंख्यायोगाःस्युः भवेयुः तेचवल्लक्यादयोगोलांताः

एकांतरगतैरर्थात्समुद्रःषड्गृहाश्रितैः विलग्नादिस्थितैश्चक्रमित्याकृतिजसंग्रहः ९
संख्यायोगाःस्युःसप्तसप्तर्क्षसंस्थैरेकापायाद्वल्लकीदामिनीच ॥ छ ॥

तद्यथा येषुतेषुसप्तसुगृहेषुयदासर्वेग्रहाभवंति तदावल्लकीनामयोगोभवति यदाषट्सुगृहेषुसप्तग्रहाभवंति तदादामिनीनामयोगोभवति एवंपंचसुसप्तग्रहाः पाशः पाशोयोगः चतुर्षुकेदारः केदारोयोगः त्रिषुशूलः शूलोयोगः द्वयोर्युग युगनामयोगः एकस्मिन्राशौसप्तग्रहायदाभवंति तदागोलः गोलनामायोगः अन्यान्पूर्वमुक्तान्विहाय पूर्वोक्तानन्यान्योगान्विहायवर्जयित्वा एतेयोगाः भवंति एतदुक्तंभवति यथोक्तानांयोगानांमध्याद्यदिसंख्यायोगस्यसादृश्यंभवति तदासंख्यायोगोनांगीकार्यः सएवयोगोग्राह्यइति १० अथाश्रययोगत्रयजातानांदलयोगद्वयजातानांचफलंवसंततिलकेनाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युःसमत्सरः परर्द्धिमत्सरी विदेशनिरतः परदेशाध्यासनशीलः अध्वरुचिः सततमटनः

नन्वीर्ष्युर्विदेशनिरतएवाध्वरुचिः तत्किमनयोर्ग्रहणं उच्यते विदेशोप्यनेकप्रदेशाध्यासनशीलोभवतिसततमटनोनभवति एवंविधोरज्वांरज्वाख्ये योगेजातोभवति मानीगर्वितः धनीवित्तवान् बहुसुहृत्स्वेषुकार्येष्वासक्तः बहुकर्मारंभशीलः एवंविधोमुशलाख्येयोगेजातोभवति व्यंगोंगही नः विगतमंगंयस्य स्थिरोदृढनिश्चयः आढ्योधनवान् निपुणःकार्येषु सूक्ष्मदृष्टिः एवंविधोनलजोनलाख्येयोगेजातोभवति एवमाश्रय-योगत्रयजातानांफलंव्याख्यातं स्रगुत्थोभोगान्वितइति स्रगुत्थः स्रग्योगेजातोभोगान्वितोभवति भुजगजोभुजगाख्येसर्पयोगेजातो ब हुदुःखभाक्स्यात् नानाप्रकाराणांदुःखानांभोगीभवति केचिदत्रबहुवचनंपठंति व्यंगाःस्थिराढ्यानिपुणानलजाः स्रगुत्थाः भोगान्विता

पाशःकेदारःशूलयोगोयुगंचगोलश्चान्यान्पूर्वमुक्तान्विहाय १० ईर्ष्युर्विदेश
निरताध्वरुचिश्चरज्ज्वांमानीधनीचमुशलेबहुकृत्यसक्तः व्यंगस्थिराढ्यनि
पुणानलजःस्रगुत्थोभोगान्वितोभुजगजोबहुदुःखभाक्स्यात् ॥ ११ ॥ छ

भुजगजाबहुदुःखभाजइतिनकश्चिद्दोषः एवंदलयोगद्वयजातानांफलंव्याख्यातं ११ अथान्योयोगाश्रययोगश्चयदासमकालंयत्रदृश्यतेतत्रा श्रययोगस्यनिराकरणार्थमनुष्टुभमाह आश्रयोक्तास्त्विति यत्रान्योयोगआश्रययोगश्चभवति तत्राश्रययोगोन्येनयवादिनामिश्रोभवति मिश्रितत्वाच्चाफलोभवति स्वफलंनप्रयच्छति एवमन्यैरपरैःविमिश्रितानिःफलाभवंति यैश्चमिश्राः सादृश्यंगतास्तेतत्रफलंदद्युः के चिन्मिश्रायैस्तेफलंतेषामितिपठंति अमिश्राश्चान्यैःयदाभवंति तदास्वफलप्रदाआत्मीयंफलंददति तत्रचरराशौलग्नगतेस्थिराढ्ह

स्वभावस्थैरमिश्राः स्थिरलग्नेचरद्विस्वभावगतैरमिश्राः द्विस्वभावेलग्नेचरस्थिरगतैरमिश्राइति १२ अथगदाशकटविहगशृंगाटकहला
रव्येषुयोगेषुजातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह यज्वार्थभागिति यज्वायजनशीलः अर्थभाग्धनानांभाजनंसततंसर्वकालमर्थरुचिः अ
र्थार्जनोद्यमशीलः एवंविधोगदारव्येयोगेजातोभवति तद्वृत्तिभुगिति तदितिशकटपरामर्शः तद्वृत्तिभुक्शकटवृत्तिंभुंक्ते शकटाजी
वीभवतीत्यर्थः सरुजोव्याध्यर्दितः कुदारः कुत्सितभार्यः एवंविधः शकटजः शकटयोगेजातोभवति दूतोटनइति दूतःपरसंदेशप्रापणा
र्थंपरसकाशगामी अटनः परिभ्रमणशीलः ननुदूतेनाप्यवश्यमटनेनभवितव्यं उच्यते परेच्छयागमनशीलोदूतः अयंपुनःस्वेच्छयाटनः

आश्रयोक्तास्तुविफलाभवंत्यन्यैर्विमिश्रिताः मिश्रायैस्तेफलंदद्युरमिश्राःस्वफलप्रदाः १२ यज्वार्थभाक्सतत
मर्थरुचिर्गदायांतद्वृत्तिभुक्शकटजःसरुजःकुदारः दूतोटनःकलहकृद्विहगेप्रदिष्टःशृंगाटकेचिरसुखीकृषिकृद्धलाख्ये

तदुभयभाग्भवति कलहकृत्कलहशीलः एवंविधोविहगारव्येयोगेजातोभवति प्रदिष्टःउक्तः चिरेणासुखीचिरसुखीवयोंतेसुखीत्यर्थः
एवंविधोशृंगाटकारव्येयोगेजातोभवति अन्येश्चिरंसुखीचिरसुखीशृंगाटकेव्यारव्यातः तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः लग्नपंचमधर्मस्थै
र्योगः शृंगाटकोमतः वयोंतेसुखिनांजन्मतत्रस्यात्स्वादुभाषिणां कृषिकृद्धलारव्ये हलारव्येयोगेजातः कृषिकृद्भवति कृषिंकरोतीत्यर्थः १३
अथवज्रयवपद्मवापी जातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह वज्रेत्यपूर्वसुखिनइति अंत्येवयोंत्यसुखिनः पूर्वसुखिनश्च बाल्येसुखी यौवने
दुःखितोवृद्धत्वेपुनरेवसुखीभवतीत्यर्थः सुभगः सर्वजनवल्लभः अतिशूरोतीवसंग्रामधीरः एवंविधोवज्रारव्येयोगेजातोभवति शौर्या

न्वितः पराक्रमयुक्तः अथशब्दः पादपूरणेवर्योंतः वयोमध्येसुखी अंतःशब्दोत्रमध्यपर्यायः एवंविधोयवाख्येयोगेजातोभवति विख्यातकी-
र्तिः सर्वजनप्रसिद्धकीर्तिःसानतुकिमत्रविख्यातकीर्तिरस्ति उच्यते अस्तिकश्चित्त्वसा यथाकीर्तिप्रापककर्मभिः शतैरपिपरंप्रख्यातकी
र्तिनप्राप्नोति अमितसौख्यगुणः अपरिमितसौख्योऽपरिमितगुणश्च गुणाःविद्याशौर्यादयः एवंविधःपद्माख्येयोगेजातोभवति ननुस्थिर
सुखं तनुस्वल्पंस्थिरंचिरकालस्थायिसुखं यस्यस्वल्पसुखंबहुकालंभवतीत्यर्थः निधिहृत् भूमावर्थस्थापनशीलः नदाताकदर्यः एवंवि
धोवापीसंज्ञेयोगेजातोभवति १४ अथयूपशरशक्तिदंडाख्येयोगचतुष्टयेजातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह त्यागात्मवानिति त्यागीदाता

वज्रेंत्यपूर्वसुखिनःसुभगोतिशूरोवीर्यान्वितोप्यथयवेसुखितोवयोंतः विख्यातकीर्त्यमितसौख्य
गुणश्चपद्मेवाप्यांतनुस्थिरसुखोनिधिहृन्नदाता १४ त्यागात्मवान्क्रतुवरैर्यजतेचयूपेहिंस्रोथगुप्त
धिहृतःशरकृच्छराख्ये नीचोलसःसुखधनैर्वियुतश्चशक्तौदंडेप्रियैर्विरहितःपुरुषोत्यवृत्तिः ॥१५॥

आत्मवानप्रमादी क्रतुवरैर्यज्ञश्रेष्ठैर्यज्ञैःयजते एवंविधोयूपाख्येयोगेजातोभवति हिंस्रेति हिंस्रोवधरुचिःगुप्त्यधिहृतः बंधनपालः शरकृ
त् शरकारः एवंविधश्चशराख्येयोगेजातोभवति नीचः अधमानामकुलोचितानांकर्मणांकर्ता अलसःक्रियास्वपटुः सुखधनैर्वियुतोभो
गवित्तविवर्जितः निःसुखोनिर्धनश्च एवंविधःशक्तौयोगेजातोभवति प्रियैःपुत्रादिभिः विरहितः वर्जितः अंत्यवृत्तिः दासवृत्तिः शूद्रवृत्तिरित्यर्थः
एवंविधोदंडाख्येयोगेजातःपुरुषोभवति १५ अथनौकूटछत्रकार्मुकजातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह कीर्त्यायुतश्चलसुखइति कीर्त्यायुतःख्यात

यथाः चलसुखः कदाचित्सुखी कदाचिद्दुःखी कृपणः अदाता चशब्दोत्रसमुच्चयार्थे एवंविधोनौजः नावाख्येयोगेजातः प्राणीभवति कूटेनृतइति
अनृतेप्लवनामतिर्यस्यासावनृतप्लवनः असत्याभिधायीअसत्याभिभाषीच बंधनपः बंधनंपातीतिबंधनपः केचित्कूटेऽनृतरूपबंधनपश्चजात
इतिपठंति एवंविधः कूटाख्येयोगेजातोभवति इतिकूटयोगः छत्रोद्भवइति स्वजनसौख्यकरः स्वजनेषुसुखंकरोतीति स्वजनसौख्यकरः
अंत्यसौख्योवृद्धत्वेसुखितः एवंविधः छत्राख्येयोगेजातोभवति इतिछत्रयोगः कार्मुकः शूरश्च संग्रामप्रियः प्रथमांत्यसौख्यः प्रथमेबा
ल्येसुखी अंत्येवृद्धत्वेसुखीच एवंविधः कार्मुकभवः चापाख्येयोगेजातोभवति इतिचापयोगः १६ अथार्द्धचंद्रसमुद्रचक्रवल्लकी-

कीत्योगुतश्चलसुखः कृपणश्चनौजः कूटेनृतप्लवनबंधनपश्चजातः छ
त्रोद्भवःस्वजनसौख्यकरोंत्यसौख्यश्शूरश्चकार्मुकभवःप्रथमांत्यसौख्यः१६

जातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह अर्धेंदुजइति सुभगः सर्वजनप्रियः कांतवपुः प्रदर्शनीयः प्रधानः सर्वजनपूज्यः एवंविधोर्धेंदुजोऽर्द्धचंद्राख्ये
योगेजातोभवति समुद्रयोगः नरपतिप्रतिमः राज्ञातुल्यः भोगीभोगवान् एवंविधस्तोयालयेसमुद्राख्येयोगेजातोभवति चक्रेति नरेंद्राराजानः
तेषांमुकुटाः किरीटाः चूडामणिरत्नानितेषांद्युतिःकांतिः तयारंजितोछुरितावंघ्रीपादौयस्यराजानः तस्यपादयोःपतंति महाराजाधिराजोभव
तीत्यर्थः तपोज्ञानादियोगाद्राज्ञांपूजनीयोवा एवंविधश्चक्राख्येयोगेजातोभवति आकृतियोगविंशतिजातानांफलंव्याख्यातं अत्रैवभूपालसं
ख्यायोगानांफलंव्याख्यायते वीणोद्भवश्चेति निपुणःसूक्ष्मदृष्टिः प्रियगीतनृत्यः गीतप्रियोनृत्यप्रियश्च एवंविधोवीणोद्भवोवीणाख्येयोग-

जातोभवति १७ अथदामिनीपाशकेदारशूलजातानांस्वरूपंवसंतंतिलकेनाह दातान्यकार्येति दाताउदारः अन्यकार्यनिरतः परोपकारासक्तः पशुपः पशु रक्षिता बहुपशुभाग्भवति अथवापशुपपाठेपशूनांपालयितारक्षयिता ग्रामाधिपतिरित्यर्थः एवंविधोदाम्नियोगेजातोभवति पाशइति धनार्जनेनविशी-
लः धनार्जनविशीलः धनार्जनविशीलश्चासोसभृत्यबंधुश्च धनार्जनविशीलसभृत्यबंधुः स्वयमेवधनार्जनेविशीलः सन्मार्गेणधनार्जनंकरोति तथा भृत्यास्यभृत्याः कर्मकराबांधवाश्चभवंति एवंविधःपाशाख्येयोगेजातोभवति केदारजइति कृषिकरःकृषिंकरोति सबहूपयोज्यः सुष्ठुशोभनंबहु-
त्वाबहूनामुपयुज्यते उपकरोति एवंविधःकेदारजः केदाराख्येयोगेजातोभवति शूरःसमरधीरः क्षतःप्रहारितः धनरुचिःअर्थप्रियः केचिद्धध

अर्धेंदुजःसुभगकांतवपुःप्रधानस्तोयालयेनरपतिप्रतिमस्तुभोगी चक्रेनरेंद्रमुकुटद्युतिरंजितांघ्री
वीणोद्भवश्चनिपुणःप्रियगीतनृत्यः १७ दातान्यकार्यनिरतःपशुपश्चदाम्निपाशेधनार्जनविशी
लसभृत्यबंधुः केदारजःकृषिकरःसुबहूपयोज्यःशूरःक्षतोधनरुचिर्विधनश्चशूले ॥ १८ ॥ ७

रुचिरितिपठंति विधनश्चदरिद्रः एवंविधःशूलाख्येयोगेजातोभवति १८ अथयुगगोलयोर्जातस्यस्वरूपंसर्वेषांचनाभसयोगानांसमस्त दशास्वपिफलप्रदर्शनंहरिण्याह धनविरहितइति धनविरहितः अर्थहीनःपाखंडी त्रयीमार्गव्यपेतः एवंविधोयुगाख्येयोगेजातोभवति केचि द्धनविरहितःपाखंडीचेतिपठंति वाशब्दोप्यर्थेअर्थहीनःपाखंडीच अथशब्दआनंतर्येविधनोर्थहीनः मलिनोमलोपेतशरीरः मलिनवासावा अज्ञानोपेतः मूर्खः कुशिल्पोलोकेनिंद्यशिल्पकर्ता अलसःक्रियास्वसमर्थः अटनोभ्रमणशीलः नन्वत्रालसोटनश्चेतिविरुद्धंउच्यते यद्यपिस्वरूपेणाल

सः तथाप्यतिदारिद्याद्भोजनक्रियामटनेनविनासंपादयितुमशक्यत्वादटनः एवंविधयोगोऽटनाख्येयोगेजातोभवति एवंसमस्तसंख्यायोगेषुशुभफलंव्याख्यातम्
इतिनिगदितायोगाइति इत्येवंप्रकारान्नाभसयोगाः फलैःसार्द्धंसहनिगदिताउक्ताइहास्मिन्नध्यायेएतेसमस्तदशास्वपिनियतफलदाः सर्वकालफलप्र
दाः नित्याविज्ञातव्याः ननुवज्रादिषाद्यंतसुखिनाप्रदर्शितानत्कथंसमस्तदशास्वित्युक्तं उच्यते तेषांवचनाद्यथादर्शितकालःसुखदुःखयोर्भविष्य
ति येषांकालविभागोनोक्तस्तेषांसमस्तदशास्वपियथादर्शितसुखदुःखमप्रदाभविष्यति ननुकस्यचित्समस्तंजन्मसुखेनदुःखेनचैकरूपेणगच्छति
येचभोगिनः तेपिमानसैर्दुःखैरभिभूताभवंति येपिभिक्षाशिनस्तेपिकदाचिद्धर्माभिभूताभवंति शीतलासुद्रुमछायासुसुखितमित्यात्मानंमन्यंते तस्मा
देवमादिसुखंदुःखंसर्वेणसंसारजातेनविपर्ययेणानुभूयते तत्कथंसमस्तदशास्वपियोगाः फलप्रदाभवंति उच्यते नैतैर्योगादशाष्टकवर्गफलहंतारः
शुभमशुभंवाफलंदशापतिर्ददत्यष्टकवर्गाश्रितमपिफलंच अतोयथाकालंयोगाअपिसमग्रजन्मनिफलंददत्येवंमिश्रफलानुभवोभोगिनांदरिद्राणांच
संभवत्येव एवंतावन्नाभसयोगाध्यायोव्याख्यातः अस्मिन्नध्यायेयदुक्तंव्यपूर्वंप्रतिज्ञातंतदुच्यते दलयोगाकृतियोगयोः समकालमुपस्थानंनास्ति
तथादलयोगैः सहाश्रययोगानांतुल्यकालमुपस्थानंनास्त्येव अथदलयोगैःसहसंख्यायोगायुज्यंते तदादलयोगफलमेवभवति अथाकृतियोगाआ
श्रययोगैर्युज्यंते तदाआकृतियोगफलंभवति अथाकृतियोगाःसंख्यायोगैर्युज्यंते तथाप्याकृतियोगफलंभवति यस्मात्संख्यायोगानामपवादः अ-
न्यान्पूर्वमुक्तान्विहाय आश्रययोगानामप्यपवादः आश्रययोगास्तुविफलाभवंत्यन्यैर्विमिश्रिताइति तस्मात्संख्यायोगाआश्रययोगाश्च आकृ-
तियोगैश्चाभिभूयंते अथाश्रययोगेनसहसंख्यायोगस्योपस्थानंभवति तदासंख्यायोगस्यावकाशएवनभवति अथाश्रययोगेनसंख्यायोग-
स्यापवादशमनेकृतेनान्योवकाशः संख्यायोगस्यकिंत्वेकस्मिन्नाशोयदासर्वेग्रहाः भवंति तदाआश्रययोगएवभवति नन्वाश्रययोगसंख्यायो

गानांतुल्येअपवादेआश्रययोगेनसंख्यायोगः कथमभिभूयते उच्यते यदिसंख्यायोगेनाश्रययोगापशमनंभवतितदाआश्रययोगोनभवति संख्यायो
गोभवति यत्रयदाआश्रययोगेनसंख्यायोगोभिभूयते तदागोलस्यावकाशएवनस्यात् परिभाषान्वेयं निरवकाशाहिविधयः सावकाशान्विधीन्बाधंते
इति अथैकैकंराशिलग्नगतमधिकृत्यपुराणयवनमतेनयत्सार्द्धयोगशतमुक्तं तदधुनाप्रदर्श्यते तेषांतावच्चयोविंशतिराकृतियोगाः विंशतिरेववरा
हमिहिरेणाभिहिताः किंतुतेषांमध्यात्कृदायोगेनचत्वारोयोगाअभिहिताः लग्नचतुर्थयोः यदासर्वेग्रहाभवंति तदागदायोगः चतुर्थसप्तमयोः शं-
खः सप्तमदशमयोः बज्रुकः दशमलग्नयोः ध्वजः तत्रपूर्वोक्ताविंशतिः शंखबज्रुध्वजैः सहत्रयोविंशतिः भवंति संख्यायोगानांसप्तविंशत्यधिकं

धनविरहितःपारकंडीवायुगेत्वथगोलकेविधनमलिनोऽज्ञानोपेतः कुशल्यलसोटनः इतिनिगदि
तायोगाःसार्द्धफलैरिहनाभसानियतफलदाश्चिंत्यात्येतेसमस्तदशास्वपि १९ इतिनाभसं०ध्या०

शतं एवंसार्द्धशतं १५० राशिद्वादशकेनाष्टादशशतानिभवंति १८०० तत्रसप्तविंशत्यधिकस्यसंख्यायोगशतस्योत्पत्तिःप्रदर्श्यते तद्यथैषांविक-
ल्पाःसप्त द्विविकल्पाएकविंशतिः त्रिविकल्पाः पंचत्रिंशत् ३५ चतुर्विकल्पाः पंचाग्निः ३५ पंचविकल्पाएकविंशतिः २१ षड्विकल्पाःसप्त सप्त
विकल्पाएकः एतदेकीकृतंसप्तविंशत्यधिकंशतंभवति १२७ एतदेववराहमिहिरेणविवाहपटलेउक्तम् द्वित्र्यादियोगान्परिगृह्यकस्मान्नो
क्तंशतंसत्रिधनंविलग्नइति अथविकल्पगणितंप्रदर्श्यते तत्राचार्येणविकल्पगणितंसंहितायामुक्तं पूर्वेणपूर्वेणगतेनयुक्तंस्थानंविनांत्यंप्रवदं
तिसंख्या इच्छाविकल्पैःक्रमशोभिनीयनीतेनिवृत्तिःपुनरन्यनीतिरिति अत्रयावत्संख्यानांविकल्पाःक्रियंते तदंगानेकाद्यान्पर्युपरिस्थाप-

येत् तद्यथात्रसप्तग्रहैः एकाद्यानांसप्तानांन्यासः ७।६।५।४।३।२।१ अत्रपूर्वेणगतेनयुक्तंस्थानंविनांत्यमिति पूर्वस्यासौगतश्चपूर्वगतः तेनपू
र्वेणगतेनयुक्तमंत्यमुपरिसंस्थानंविनातदूर्जयित्वेत्यर्थः प्रथममेकमधःस्थितंतयोर्द्वयोरुपरिस्थयोःक्षिपेत् एवंतत्रत्रीणिरूपाणिजातानि तानित्र-
स्वोपरित्रिषुक्षिपेत् एवंतत्रषड्जातानितानिस्वोपरिचतुर्षुक्षिपेत् एवंतत्रदशरूपाणिजातानितानिस्वोपरिपंचसुक्षिपेत् तत्रपंचदशजातानि
तानिस्वोपरिषट्सुक्षिपेत् तत्रैकविंशतिर्जातानि अतःपंचकर्मणोऽभावात्तदुपरिसप्तैवस्थिताः यदुक्तं स्थानंविनांत्यंपुनरप्यधःप्रभृत्येवंकृ
त्वापंचमेस्थानेपंचत्रिंशज्जाताः पुनरपिचतुर्थेपंचत्रिंशत् पुनस्तृतीयेएकविंशतिः पुनःद्वितीयेसप्तप्रथमेएकेन १।२१।३५।३५।२१।१।१
अथवान्येनप्रकारेणसंख्यानयनंप्रातिलोमंविनिक्षिप्यचानुलोममधःक्षिपेत् अनुलोमसमाहन्यादधस्थेनविभाजयेत् न्यासः अत्रसमानाम
धोरूपंछेदः अनेनभागमपहृत्यलब्धंसप्त ७ एतैःद्वितीयस्थानेषट्संगुण्याधःस्थिताभ्यांद्वा
भ्यांभागम पहरेत् लब्धमेकविंशतिः २१ एतैस्तृतीयस्थाःपंचसंगुण्यत्रिभिः भजेल्लब्धंपंच
त्रिंशत् ३५ एतैश्चतुर्थस्थानस्थाश्चत्वारिसंगुण्यचतुर्भिः भजेल्लब्धंपंचत्रिंशत् ३५ एभिःत्रीणिसंगुण्यपंचभिः विभाज्यावाप्तमेकविंश
तिः २१ एभिःद्वेसंगुण्यषड्भिः विभज्यावाप्तंसप्त एभिरेकंसंगुण्यसप्तभिः विभज्यावाप्तमेकएव एवमेकद्वित्रिचतुःपंचषट्सप्तविकल्पाः एवं
विकल्पगणितंकृत्वायथेष्टसंख्यानांव्याख्येयं अथैतेषांविकल्पानांलोष्ठकप्रस्तारेणोद्धारःकर्तव्यः इच्छाविकल्पैः क्रमशोभिनीयनीतिनिवृत्तिः
पुनरन्यनीतिरिति यथेष्टसंख्यानांविकल्पानामाद्याक्षराणिलिखेत् तत्रैकविकल्पेष्वेकैकंलोष्ठचिह्नंकृत्वाविकल्पानुत्पादयेत् द्विविकल्पेष्वा
द्यंस्थिरंलोष्ठचिह्नंकृत्वाद्वितीयेनलोष्ठचिह्नितेनसहविकल्पानुत्पादयेत् एवंत्र्यादिषुविकल्पेष्वाद्यंस्थिरंलोष्ठचिह्नितंकृत्वान्यैःचरलोष्ठचिह्नि-

७	६	५	४	३	२	१	०
१	२	३	४	५	६	७	०

तैः सहान्यस्त्वाविकल्पान्नुत्पादयेत् एवंकृत्वाप्रथमस्यापासनंकार्यं नीतेनिवृत्तिरितिवचनात् ततोन्यस्थिरचिह्नंकृत्वान्यसेन् पुनरन्यनीतिरितिवचना
त् उक्तंच भट्टश्रीशंकरेण वर्णसंख्याककोष्ठाख्यांक्षेपर्सोज्ञेयसंख्यकः ज्ञेयोन्त्यान्यत्रतत्पूर्वहान्पूर्वश्चाप्यनुक्रमात् नयेद्यावाद्यमंत्यक्षोद्ये पूर्वेतांनिरं-
तरं ज्ञेयोंत्यःपुनराद्याश्चकोष्ठनिश्चावधिर्विधिरिति तद्यथैकविकल्पाः रविः चंद्रः भौमः बुधः गुरुः शुक्रः शनिः एवमेकविकल्पाः सप्त ७ अथ
द्विविकल्पना रविचंद्रौरविभौमौ रविबुधौ रविजीवौ रविशुक्रौ रविसौरौ एवमादित्येनसहषट् अथतृतीयविकल्पः शशिभौमौ शशि
बुधौ शशिजीवौ शशिशुक्रौ शशिसौरौ एवंचंद्रेणसहपंच भौमबुधौ भौमजीवौ भौमशुक्रौ भौमसौरौ एवंभौमेनसहचत्वारः बुध
जीवौबुधशुक्रौ बुधसौरौ एवंबुधेनसहत्रयः जीवशुक्रौ जीवसौरौ एवंजीवेनसहद्वौ शुक्रसौरौ एवंशुक्रेणसहएकः एवंद्विविकल्पः एकवि
शतिः अथत्रिविकल्पाः रविचंद्रभौमाः रविचंद्रबुधाः रविचंद्रजीवाः रविचंद्रशुक्रः: रविचंद्रसौराः एवमादित्यचंद्रयोःपंच रविभौमबुधाः
रविभौमजीवाः रविभौमशुक्राः रविभौमसौराः एवमादित्यांगारकयोश्चत्वारः रविबुधजीवाः रविबुधशुक्राः रविबुधसौराः एवमादित्यबुध
योस्त्रयः रविजीवशुक्राः रविजीवसौराः एवंद्वौरविशुक्रसौराः एवमेकः एवमादित्येनसहत्रिविकल्पाः पंचदश चंद्रभौमबुधाः चंद्रभौ
मजीवाः चंद्रभौमशुक्राः चंद्रभौमसौराः एवंचंद्रभौमयोश्चत्वारः चंद्रबुधजीवाः चंद्रबुधशुक्राः चंद्रबुधसौराः एवंत्रयः चंद्रजीव
शुक्राः चंद्रजीवसौराः एवंद्वौ चंद्रशुक्रसौराः एकः एवंचंद्रेणसहदश १० भौमबुधजीवाः भौमबुधशुक्राः भौमबुधसौराः एवंत्रयः
भौमजीवशुक्राः भौमजीवसौराः एवंद्वौ भौमशुक्रसौराः एवंभौमेनसहषट् बुधजीवशुक्राः बुधजीवसौराः एवंद्वौ जीवशुक्रसौराः एकः
एवंत्रिविकल्पाः पंचत्रिंशत् ३५ अथचतुर्विकल्पाः रविचंद्रभौमबुधाः रविचंद्रभौमजीवाः रविचंद्रभौमशुक्राः रविचंद्रभौमसौराः

एवंचत्वारः रविचंद्रबुधजीवाः रविचंद्रबुधशुक्राः रविचंद्रबुधसौराः एवंत्रयः रविचंद्रजीवशुक्राः रविचंद्रजीवसौराः एवंद्वौ रविचंद्रशुक्रसौराः ए
वमेकः रविभौमबुधजीवाः रविभौमबुधशुक्राः रविभौमबुधसौराः एवंत्रयः रविभौमजीवशुक्राः रविभौमजीवसौराः एवंद्वौ रविभौम
शुक्रसौराः एवमेकः रविबुधजीवशुक्राः रविबुधजीवसौराः द्वौ रविबुधशुक्रसौराः रविजीवशुक्रसौराः एवमादित्येनसहविंशतिः चं
द्रभौमबुधजीवाः चंद्रभौमबुधशुक्राः चंद्रभौमबुधसौराः एवंत्रयः चंद्रभौमजीवशुक्राः चंद्रभौमजीवसौराः एवंद्वौ चंद्रभौमशुक्र
सौराः चंद्रबुधजीवशुक्राः चंद्रबुधजीवसौराः चंद्रबुधशुक्रसौराः चंद्रजीवशुक्रसौराः एवंचंद्रेणसहदश भौमबुधजीवशुक्राः भौम
बुधजीवसौराः भौमबुधशुक्रसौराः भौमजीवशुक्रसौराः एवंभौमेनसहचत्वारः बुधजीवशुक्रसौराः बुधेनसहएकः एवंचतुर्विकल्पाः पं
चत्रिंशत् ३५ अथपंचविकल्पाः रविचंद्रभौमबुधजीवाः रविचंद्रभौमबुधशुक्राः रविचंद्रभौम बुधसौराः रविचंद्रभौमजीवशुक्राः र
विचंद्रभौमजीवसौराः रविचंद्रभौमशुक्रसौराः रविचंद्रबुधजीवशुक्राः रविचंद्रबुधजीवसौराः रविचंद्रबुधशुक्रसौराः रविचंद्रजीव-
शुक्रसौराः रविभौमबुधजीवशुक्राः रविभौमबुधजीवसौराः रविभौमबुधशुक्रसौराः रविभौमजीवशुक्रसौराः रविबुधजीवशुक्र
सौराः एवमादित्येनसहपंचदश १५ चंद्रभौमबुधजीवशुक्राः चंद्रभौमबुधजीवसौराः चंद्रभौमबुधशुक्रसौराः चंद्रभौमजीवशुक्र
सौराः चंद्रबुधजीवशुक्रसौराः एवंचंद्रमसासहषट् ६ भौमबुधजीवशुक्रसौराः एवंपंचविकल्पाः एकविंशतिः २१ अथषड्विकल्पाः
आदित्यचंद्रभौमबुधजीवशुक्राः रविचंद्रभौमबुधजीवसौराः रविभौमबुधजीवशुक्रसौराः चंद्रभौमबुधजीवशुक्रसौराः एवंषड्विकल्पाः
अथसप्तविकल्पाः रविचंद्रभौमबुधजीवशुक्रसौराः सप्तविकल्पएकएव एवंसप्तविंशत्यधिकंविकल्पशतं १२७ व्याख्यातं इ॰द्व॰नाभ॰यः

अथातश्चंद्रयोगाध्यायो व्याख्यायते तत्रादावेवार्कात्केंद्रपणफरापोक्लिमस्थचंद्रे जातस्यस्वरूपज्ञानं मालिन्याह अधमसमवरिष्ठानीति विनयोनीतिः
सुशीलता वित्तंधनंज्ञानंविज्ञानंशास्त्रावबोधः धीःबुद्धिः नैपुण्यंकार्येषुसूक्ष्मदर्शित्वं अर्कादादित्यात्केंद्रादिसंस्थेकेंद्रपणफरापोक्लिमसंस्थेशशिनि-
चंद्रेजातस्यविनयवित्तज्ञानधीनैपुणान्यधमसमवरिष्ठानिनिकृष्टमध्यमोत्तमानिभवंति एतदुक्तंभवति यस्यादित्याज्जन्मनिकेंद्रस्थश्चंद्रमाभवति त
स्यैतानिविनयादीन्यधमानिभवंति अधमत्वमेतेषामभावः यस्माद्यवनेश्वरः मूर्खान्दरिद्रांश्चपलान्विशीलांश्चंद्रःप्रसूतेर्कचतुष्टयस्थः यस्यजन्मस
मयेपणफरस्थश्चंद्रः सूर्याद्भवति तस्यैतानिमध्यमानिभवंति नत्वातिभवतीत्यर्थः यस्यजन्मनि आपोक्लिमस्थः –

अथचंद्रयोगाध्यायप्रारंभः अधमसमवरिष्ठान्यर्ककेंद्रादिसंस्थेशशिनिविनयवित्तज्ञा
नधीनैपुणानि अहनिनिशिचचंद्रेस्वधिमित्रांशकेवासुरगुरुसितदृष्टेवित्तवान्स्यात्सुखी
च ॥ १ ॥ श्रीगुरुचरणारविंदाभ्यांनमः ॥ ७ ॥ ७ ॥

श्चंद्रोभवति तस्यविनयादीनिवरिष्ठानिभवंति तथाचयवनेश्वरः कुर्याद्धितीयेधनिनांप्रसूतिमापोक्लिमस्थेकुलजाग्रजानामिति अहनीत्यादि चंद्रे
शशिनिस्वधिमित्रांशकस्थे अहनिनिशिचयथासंख्यंसुरगुरुसितदृष्टेजीवशुक्राभ्यामवलोकितेजातोवित्तवान् धनीसुखीचभोगवांश्चस्याद्भवेत्
एतदुक्तंभवति यस्याह्निदिवाजन्मभवति चंद्रश्चयस्मिंस्तस्मिन्राशौस्वनवांशकस्थोभवति स्वस्याधिमित्रांशकेस्थितोवासुरगुरुणाजीवेनदृष्टः
तदासपुरुषोवित्तवान्सुखीचभवति अथयस्यनिशिरात्रौजन्मभवतिचंद्रमास्वनवांशकस्थोऽधिमित्रनवांशकस्थोवाभवति शुक्रेणदृश्यतेतदा
जातोवित्तवान्सुखीचभवति अत्राहनिनिशिचचंद्रेस्वाधिमित्रांशकेवास्थितेयथासंख्यंसुरगुरुसितदृष्टेकेचिद्व्याचक्षते अयुक्तमेतत् यस्मा

न्भगवान्गार्गिः स्वांशेधिमित्रस्यांशेवासंस्थितोदिवसेशशी गुरुणादृश्यतेतत्रजातोवित्तसुखान्वितः निश्येवं भृगुणादृष्टः शशीजन्मनिशस्यते विपर्य यस्येशीतांशौजायंतेल्पधनानराः इति तथाचयवनेश्वरः स्वांशेशशीभार्गवदृष्टमूर्तिर्निशीश्वरोत्पत्तिकरः प्रदिष्टः तदुत्तमोद्भूतिकरः सतुस्याद्दृष्टोदिवादेवपुरोहितेन १ अथाधियोगाख्यंयोगंसफलंवसंततिलकेनाह सौम्यैरिति इंदोश्चंद्रात्सौम्यैः बुधगुरुसितैः स्मरारिनिधनेषु सप्तमषष्ठाष्टमेषुत्रिषु स्थानेषुद्वयोर्वास्थानयोरेकस्मिन्वास्थानेसर्वएवभवंति तदाधियोगाख्योयोगोव्याख्यातोभवति अत्रकेश्चित्षष्ठसप्तमाष्टमानांस्थानानांसौम्यग्रहत्रयस्याव स्थानादत्युन्नतायामभियोगोव्याख्यातः तच्चायुक्तं यस्माच्छ्रुतकीर्तिः निधनंद्यूनंषष्ठंचंद्रस्थानाद्यथाशुभैर्युक्तं अधियोगः सप्रोक्तोव्यासहृतोस-

सौम्यैःस्मरारिनिधनेष्वधियोगइंदोस्तस्मिंश्चभूपसचिवक्षितिपालजन्म सं
पन्नसौख्यविभवाहतशत्रवश्चदीर्घायुषोविगतरोगभयाश्चजाताः ॥ २ ॥

मथापूर्वैः व्यासहृतोविस्तरहृतोपूर्वैराचार्यैश्चिरंतनैः सचसप्तधासप्तप्रकारः प्रोक्तः कथितः तद्यथा षष्ठेराशौयदासर्वेसौम्यग्रहाः भवंतितदेकः सप्तमेद्वितीयः अष्टमेतृतीयः षष्ठसप्तमयोश्चतुर्थः षष्ठाष्टमयोःपंचमः सप्तमाष्टमयोःषष्ठः षष्ठसप्तमाष्टमेषुसप्तमइति एवमेवंस्थितेषुसौम्येष्वधियोगः अर्थादेवेवमस्थितेषुपापैः पापः मिश्रैर्मिश्रः तथाचश्रुतकीर्तिः षष्ठसप्तमाष्टमसंस्थैश्चंद्रात्सौम्यैः शुभोधियोगः स्यात् पापः पापैरेवंमिश्रैर्मिश्रस्तथैवोक्तः अधियोगजातानांफलमाह तस्मिंश्चभूपतिसचिवक्षितिपालजन्मेति तस्मिन्नधियोगेजातश्चभूपः सेनापतिर्भवति सचिवोमंभवति क्षितिपालोभूपालोराजावाभवति तेषांयुगपदसंभवात्पृथक्कृतंव्याख्यातम् तथाचबादरायणः शशिनःसौम्याः षष्ठेद्यूनेवानिध-

नसंस्थितावास्युः जातोनृपतिर्ज्ञेयोमंत्रीवासैन्यनायकोवापि तेनैवदुक्तंभवति बुधगुरुसितैरुत्कृष्टवीर्यैः नृपोमध्यमवीर्यैः सचिवः हीनवीर्यैः सेनापतिः ए
षामन्यतमाअपि संपन्नसौख्यविभवाः अतिसौख्यैश्वर्यसंपन्नाः हतशत्रवः नष्टरिपवः दीर्घायुषः चिरजीविनः विगतरोगभयाः स्वस्थदेहानिर्भ
याश्च एवंविधेयोगेजाताभवंति केषांचिन्मतेराजयोगएव तथाचसारावल्यां द्यूनंषष्ठमथाष्टमंशिशिरगोः प्राप्ताःसमस्ताः शुभाःक्रूराणांयदिगो
चरेनपतिताःसूर्यालयाद्दूरतः भूपालःप्रभवेत्सयस्यजलधेर्वेलावनांतोद्भवैः सेनामत्तकरींद्रदानसलिलंभृंगैर्मुहुःपीयते १ तथाचमांडव्यः अमित्रं
र्यामंत्रनिधनमथवाशीतरुचितोगताः सर्वेसौम्यास्तमिहजनयेयुर्नरपतिं धृतेनैवासेकंगतवतिविषादेतुपयसाप्रतापाग्निर्यस्य ज्वलतिहृदयेशत्रुषुभृ

हित्वार्कंसुनफानफादुरुधुराःस्वांत्योभयस्थैर्ग्रहैःशीतांशोःकथितोन्यथातुबहुभिःकेमद्रु
मोन्यैस्त्वसौ केंद्रेशीतकरेथवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेष्यतेकैश्चित्केंद्रनवांशकेषुचवदंत्युक्तिःप्रसिद्धानते ३

शम् २।२ अथसुनफानफादुरुधुराकेमद्रुमाख्यंयोगचतुष्टयंशार्दूलविक्रीडितेनाह हित्वार्कमिति अथार्कमादित्यंहित्वात्यक्त्वायदान्यः कश्चिद्ग्रहोभौमा
दिकः शीतांशोश्चंद्रात्स्वांत्योभयस्थोभवति द्वितीयस्थोद्वादशस्थोवाद्वितीयद्वादशस्थौवाद्वौभवतस्तदासुनफाअनफादुरुधुराख्यंयोगत्रयंभवति एत-
दुक्तंभवति अर्कंहित्वायदान्योग्रहः कश्चिच्चंद्राद्द्वितीयस्थानेभवति तदासुनफानामयोगोभवति अथार्कंवर्जयित्वाचंद्रात्द्वादशेकश्चिद्ग्रहोभवति तदा
अनफानामयोगोभवति एवंचंद्रात्द्वितीयद्वादशगौग्रहौभवतस्तदादुरुधुरानामयोगोभवति अत्रयोगत्रयेप्यादित्योद्वितीयेद्वादशेवास्थानेभवति तदानफायोग
भंगस्स्याद्भवति किंतुयोगकर्तृणांमध्येनगण्यते एतदुक्तंभवति आदित्योद्वितीयेद्वादशेवास्थानेभवतुमाभवतुवाभौमादिस्तत्रस्थोयथादर्शितयोगकर्ता

भवति एतेयोगाबहुभिराचार्यैः पठिताः अन्यथा केमद्रुमउक्तः अस्माद्योगत्रयाद्यद्येकोपियोगोनभवतिनदाकेमद्रुमाख्योयोगोभवति एतदुक्तंभवति भौ
मादीनांकेंद्रेशीतकरेथवाग्रहयुक्तेकेमद्रुमोनेष्यते अन्येषांगर्गादीनामेवंमतं केंद्रेजन्मलग्नेकेंद्रेशीतकरेचंद्रेवाभौमादिग्रहयुतेभौमादिग्रहविरहितयो
रपिचंद्राद्द्वितीयद्वादशस्थानयोः केमद्रुमोनभवति केंद्रेग्रहयुतइत्यत्रकेश्चिच्चंद्रकेंद्रमेवकेवलंव्याख्यातं तच्चायुक्तं चंद्रकेंद्रेग्रहयुतेचंद्रमसोपियोगो
नभवति शीतकरेग्रहयुतेइत्येतदपार्थकंस्यात् अत्रचभगवान्गार्गिः व्ययार्थकेंद्रगश्चंद्राद्विनाभानुंनचेद्ग्रहः कश्चित्स्याद्वाविनाचंद्रंलग्नात्केंद्रगतो
थवा योगःकेमद्रुमोनामतदास्यात्सुत्रगर्हिताः भवंतिनिंदिताश्चाराद्रिद्यापत्तिसंयुताः तथाचसारावल्याम् सुनफानफादुरुधुराः क्रमेणयोगाभवंति
रविरहितैः विनोत्योभयसंस्थैः केरववनबांधवाद्विहगैः एतेनयदायोगाः केंद्रेग्रहवर्जितः शशांकश्च केमद्रुमोतिकष्टः शशिनिचसर्वग्रहादृष्टे एवंकें
द्रेशीतकरेथवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेष्यते अन्येआचार्यानेच्छंति वराहमिहिरस्तुपुनरिच्छत्येव यस्मिन्नर्थेतस्यैवतद्वाक्यं अन्यथाकेमद्रुमइत्येव-
मुक्त्वापरमतमुक्तं अन्यैरसौएवंकेंद्रेशीतकरेथवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेष्यते स्वल्पजातकेपि तेनसुनफानफादुरुधुराभावेकेमद्रुमउक्तः तथाच रविवर्ज्यै
द्वादशगैरनफाचंद्राद्द्वितीयगैःसुनफा उभयस्थितैर्दुरुधुराकेमद्रुमसंज्ञकोतोन्यः सत्यस्यापि सुनफानफादुरुधुराभावेकेमद्रुमः तथाच सुनफान
नफायोगौदोरुधुरश्चंद्रसंस्थितः क्षेत्रात् प्राक्पृष्ठतोग्रहेंद्रेरुभयगतेस्तेषुरविवर्ज्यं केमद्रुमोत्रयोगोन्यथाभवेद्यत्रगर्हितंजन्म केचित्केंद्रनवांशकेषि-
ति केचिदाचार्याः केंद्रेषुकेचिच्चनवांशकेषुतद्योगत्रयंवदंति यथाचंद्राद्द्वितीयद्वादशोभयस्थै ग्रहैः सुनफाद्यायोगाव्याख्याताः तथाकैश्चिच्छ्रुतकीर्ति-
जीवशर्मप्रभृतिभिः केंद्रवशान्नवांशकवशाच्चव्याख्याताः एतदुक्तंभवति ताराग्रहैश्चंद्राच्चतुर्थस्थानस्थैःसुनफा दशमस्थानस्थैरनफा चतुर्थद
शमस्थितैः दुरुधुराअतोन्यथाकेमद्रुमः तथाचश्रुतकीर्तिः चंद्राच्चतुर्थैःसुनफादशमस्थितैः कीर्तितोनफाविहगैः उभयस्थितैर्दुरुधुराकेमद्रुम

संज्ञितोऽन्यथायोगः केचित्केंद्रनवांशकेषुतुवदंति यत्रतत्रराशौयद्राशिसंबंधिनवांशकेचंद्रमाभवति तस्माद्राशे र्यौद्वितीयोराशिः तत्रयदिताराग्रहोभवति तदासुनफा अथचंद्रनवांशकराशेः द्वादशेताराग्रहोभवति तदानफा अथचंद्रनवांशकराशेः द्वितीयेद्वादशेचयदाग्रहौभवतस्तदादुरुधुरा अतोऽन्य थाकेमद्रुमः तथाचचंद्रनवांशकराशितोद्विर्द्वादशराशीयदिग्रहराहितोभवतः तदाकेमद्रुमः तथाचजीवशर्मा यद्राशिसंज्ञेशीतांशुर्नवांशेजन्मनिस्थि तेः तद्द्वितीयस्थितैर्योगः सुनफाख्यःप्रकीर्तितः द्वादशैरनफाज्ञेयाग्रहैर्द्विर्द्वादशस्थितैः प्रोक्तोदुरुधुरायोगोन्यथाकेमद्रुमःस्मृतः उक्तिःप्रसिद्धानते ये षामेवंविधंमतं तेषामुक्ति र्लौकिनप्रसिद्धा तन्मतंहट्टज्योतिषिके नांगीकृतमित्यर्थः ३ अथसुनफानफादुरुधुराख्यप्रकारज्ञानमिंद्रवज्रयाह त्रिं

त्रिंशत्सरूपाःसुनफानफाख्याःषष्टित्रयंदौरुधुरेप्रभेदाः
इच्छाविकल्पैःक्रमशोभिनीयनीतेनिवृत्तिःपुनरन्यनीतिः४

शत्सरूपाइति सरूपाः त्रिंशदेकत्रिंशत् एकत्रिंशत्सुनफाख्यायोगाः तावंतएवानफाख्याः षष्टित्रयमशीत्यधिकं शतंदुरुधुराप्रभेदानांएषांपूर्ववद्विक ल्पगणितं इच्छाविकल्पैरित्यादि एतत्श्लोकेलोष्टुकप्रस्तारंपूर्वमेवनाभसयोगाध्यायेव्याख्यातं इच्छाविकल्पैःक्रमशः परिपाट्यान्यत्रलोष्टुकमभिनीय नीतेनिवृत्तिः कार्या पुनःभूयोऽन्यनीतिरित्यत्रस्थानांतरेचालनं अथसुनफाद्योभौमबुधगुरुसितासितैः पंचभिर्निष्पाद्यंते तस्मादिच्छाविकल्पाः पंच तेषांन्यासः अत्रप्राग्वत्पूर्वेणपूर्वेणगणितेनयुक्तस्थानंविनांत्यंप्रवदंतिसंख्यामितिफलाजातं ५।४।३।२।१ अथवाप्राग्वत्संख्यैः स्वसंख्याजाता

५	४	३	२	१
१	२	३	४	५

एकमेकविकल्पाःपंच द्विविकल्पादश त्रिविकल्पादश चतुर्विकल्पाःपंच पंचविकल्पाएकः एवमेकत्रिंशत् ५।१०।१०।५।१

तद्यथा द्वितीयेचंद्राद्भौमः बुधः बृहस्पतिः शुक्रः सौरः एवमेकविकल्पाःपंच अथद्विविकल्पाः भौमबुधौ भौमजीवौ भौमशुक्रौ भौमसौरौ बुधजीवौ बुधशुक्रौ बुधसौरौ जीवशुक्रौ जीवसौरौ शुक्रसौरौ एवंद्विविकल्पाःदश अथत्रिविकल्पाः भौमबुधजीवाः भौमबुधशुक्राः भौमबुधसौराः भौमजीवशुक्राः भौमजीवसौराः भौमशुक्रसौराः बुधजीवशुक्राः बुधजीवसौराः बुधशुक्रसौराः जीवशुक्रसौराः एवंत्रिविकल्पादश १० अथ चतुर्विकल्पाः भौमबुधजीवशुक्राः भौमबुधजीवसौराः भौमजीवशुक्रसौराः भौमबुधशुक्रसौराः बुधजीवशुक्रसौराः एवंचतुर्विकल्पाःपंच ५ अथपंचविकल्पाः भौमबुधजीवशुक्रसौराः एवंपंचविकल्पएकः १ एवमेकत्रिंशत् ३१ सुनफायोगाःउत्पादिताः अनेनैवप्रकारेणद्वादशस्थैः अनफाभेदाःएकत्रिंशत् अथदुरुधुराविकल्पाः एषांलोष्टुकप्रस्ताराभावात्स्वबुध्येच्छाविकल्पैः क्रमशोभिनीयेति न्यायेनव्युत्पत्तिः एकोद्वितीये द्वितीयोद्वादशे एकोद्वादशेद्वितीयोद्वितीये तद्यथा भौमबुधौ १ बुधभौमौ २ भौमजीवौ ३ जीवभौमौ ४ भौमशुक्रौ ५ शुक्रभौमौ ६ भौमसौरौ ७ सौरभौमौ ८ बुधजीवौ ९ जीवबुधौ १० बुधशुक्रौ ११ शुक्रबुधौ १२ बुधसौरौ १३ सौरबुधौ १४ जीवशुक्रौ १५ शुक्रजीवौ १६ जीवसौरौ १७ सौरजीवौ १८ शुक्रसौरौ १९ सौरशुक्रौ २० अथैकोद्वितीये द्वादशेद्वौ द्वितीयेद्वौ द्वादशेत्वेकः तद्यथा भौमः बुधजीवौ १ बुधः जीवभौमौ २ जीवः शुक्रबुधौ ३ बुधः शुक्रभौमौ ४ भौमः बुधसौरौ ५ बुधः सौर भौमौ ६ भौमः जीवशुक्रौ ७ जीवः शुक्र भौमौ ८ भौमः जीवसौरौ ९ जीवः सौर भौमौ १० भौमः शुक्रसौरौ ११ शुक्रः सौरभौमौ १२ बुधः भौमजीवौ १३ जीवः भौमबुधौ १४ बुधः भौमशुक्रौ १५ भौमः शुक्रबुधौ १६ बुधः भौमः सौरौ १७ भौमः सौरबुधौ १८ बुधः जीवशुक्रौ १९ जीवः शुक्रबुधौ २० बुधः जीवसौरौ २१ जीवः सौर बुधौ २२ बुधः शुक्रसौरौ २३ शुक्रः सौर बुधौ २४ जीवः भौमबुधौ २५ भौमबुधजीवौ २६ जीवः भौमशुक्रौ २७ भौमः शुक्र जीवौ २८ जीवः भौ

मसौरौ २९ भौमसौरजीवौ ३० जीवः बुधशुक्रौ ३१ बुधः शुक्रौजीवौ ३२ जीवः बुधसौरौ ३३ बुधसौरजीवौ ३४ जीवः शुक्रसौरौ ३५ शुक्रः सौरजी
वौ ३६ शुक्रः भौमबुधौ ३७ भौमः बुधशुक्रौ ३८ शुक्रः भौमजीवौ ३९ भौमः जीवशुक्रौ ४० शुक्रः भौमसौरौ ४१ भौमः सौरशुक्रौ ४२ शुक्रः
बुधजीवौ ४३ बुधः जीवशुक्रौ ४४ शुक्रः बुधसौरौ ४५ बुधः सौरशुक्रौ ४६ शुक्रः जीवसौरौ ४७ जीवः सौरशुक्रौ ४८ सौरः भौमबुधौ ४९
भौमबुधसौरौ ५० सौरः भौमजीवौ ५१ भौमः जीवसौरौ ५२ सौरः भौमशुक्रौ ५३ भौमः शुक्रसौरौ ५४ सौरः बुधजीवौ ५५ बुधः जीवसौरौ ५६
सौरः बुधशुक्रौ ५७ बुधः शुक्रसौरौ ५८ सौरः जीवशुक्रौ ५९ जीवः शुक्रसौरौ ६० एवमेकत्रजाताः ८० अथैकोद्वितीये द्वादशेत्रयः तद्य
था भौमः बुधजीवशुक्राः १ बुधजीवशुक्राः भौमः २ भौमः बुधजीवसौराः ३ बुधजीवसौराः भौमः ४ भौमः बुधशुक्रसौराः ५ बुध शुक्रसौराः भौ
मः ६ भौमः जीवशुक्रसौराः ७ जीवशुक्रसौराः भौमः ८ बुधः भौमजीवशुक्राः ९ भौमजीवशुक्राः बुधः १० बुधः भौमजीवसौराः ११ भौम
जीवसौराः बुधः १२ बुधः भौमशुक्रसौराः १३ भौमशुक्रसौराः बुधः १४ बुधः जीवशुक्रसौराः १५ जीवशुक्रसौराः बुधः १६ जीवः भौमबुधशुक्राः १७
भौमबुधशुक्राः जीवः १८ जीवः भौमबुधसौराः १९ भौमबुधसौराः जीवः २० एवमेकत्र १०० जीवः भौमशुक्रसौराः १ भौमशुक्रसौराः जीवः २
जीवः बुधशुक्रसौराः ३ बुधशुक्रसौराः जीवः ४ शुक्रः भौमबुधजीवाः ५ भौमबुधजीवाः शुक्रः ६ शुक्रः भौमबुधसौराः ७ भौमबुधसौराः शुक्रः ८
शुक्रः भौमजीवसौराः ९ भौमजीवसौराः शुक्रः १० शुक्रः बुधजीवसौराः ११ बुधजीवशुक्राः सौरः १२ सौरः भौमबुधजीवाः १३ भौमबु
धजीवाः सौरः १४ सौरः भौमबुधशुक्राः १५ भौमबुधशुक्राः सौरः १६ सौरः भौमजीवशुक्राः १७ भौमजीवशुक्राः सौरः १८ सौरः बुधजी
वशुक्राः १९ बुधजीवशुक्राः सौरः २० एवमेकत्र १२० अथद्वितीयएकोद्वादशेचत्वारः चत्वारोद्वितीयेद्वादशेचैकः तद्यथा भौमः बुधजीवशुक्र

सौराः १ बुधजीवशुक्रसौराः भौमः २ बुधः भौमजीवशुक्रसौराः ३ भौमजीवशुक्रसौराः बुधः ४ जीवः भौमबुधशुक्रसौराः ५ भौमबुधशुक्रसौराः
जीवः ६ शुक्रः भौमबुधजीवसौराः ७ भौमबुधजीवसौराः शुक्रः ८ सौरः भौमबुधजीवशुक्राः ९ भौमबुधजीवशुक्राः सौरः १० एवमेकत्र १३०
अथद्वौद्वादशेद्वावेवद्वितीये तद्यथा भौमबुधौजीवशुक्रौ १ जीवशुक्रौभौमबुधौ २ भौमबुधौजीवसौरौ ३ जीवसौरौभौमबुधौ ४ भौमबुधौशुक्र-
सौरौ ५ शुक्रसौरौभौमबुधौ ६ भौमजीवौशुक्रबुधौ ७ शुक्रबुधौभौमजीवौ ८ भौमजीवौबुधसौरौ ९ बुधसौरौभौमजीवौ १० भौमजीवौ
शुक्रसौरौ ११ शुक्रसौरौभौमजीवौ १२ भौमशुक्रौबुधजीवौ १३ बुधजीवौभौमशुक्रौ १४ भौमशुक्रौबुधसौरौ १५ बुधसौरौभौमशुक्रौ १६
भौमशुक्रौजीवसौरौ १७ जीवसौरौभौमशुक्रौ १८ बुधजीवौभौमसौरौ १९ भौमसौरौबुधजीवौ २० एवमेकत्र १५० भौमसौरौ
बुधशुक्रौ १ बुधशुक्रौभौमसौरौ २ भौमसौरौजीवशुक्रौ ३ जीवशुक्रौभौमसौरौ ४ बुधजीवौशुक्रसौरौ ५ शुक्रसौरौबुधजीवौ ६
बुधशुक्रौजीवसौरौ ७ जीवसौरौबुधशुक्रौ ८ जीवशुक्रौबुधसौरौ ९ बुधसौरौजीवशुक्रौ १० एवमेकत्र १६० द्वौद्वितीयेत्रयोद्वाद
शेद्वादशेद्वौत्रयोद्वितीयेच तद्यथा भौमबुधौ जीवशुक्रसौराः १ जीवशुक्रसौराः भौमबुधौ २ भौमजीवौबुधशुक्रसौराः ३ बुधशुक्र
सौराः भौमजीवौ ४ भौमशुक्रौबुधजीवसौराः ५ बुधजीवसौराः भौमशुक्रौ ६ भौमसौरौबुधजीवशुक्राः ७ बुधजीवशुक्राः भौमसौ
रौ ८ बुधजीवौभौमशुक्रसौराः ९ भौमशुक्रसौराः बुधजीवौ १० एवमेकत्र १७० बुधशुक्रौभौमजीवसौराः १ भौमजीवसौराः बुध
शुक्रौ २ बुधसौरौभौमजीवशुक्राः ३ भौमजीवशुक्राः बुधसौरौ ४ जीवशुक्रौभौमबुधसौराः ५ भौमबुधसौराः जीवशुक्रौ ६ जीव
सौरौभौमबुधशुक्राः ७ भौमबुधशुक्राः जीवसौरौ ८ शुक्रसौरौभौमबुधजीवाः ९ भौमबुधजीवाः शुक्रसौरौ १० एवमेकत्र १८० ए

वंदुरुधुरायोगभेदाः शतमशीत्यधिकंप्रदर्शितं ४ अथसुनफानफयोर्योगजातस्यस्वरूपविज्ञानंमालिन्याह स्वयमिति स्वयमात्मनाधिगतमर्जितं-
वित्तंयेनस्वबाहूर्जितधनः पार्थिवोराजाभवति तत्समोवा यदिराजानभवतितदाराजतुल्यः धीधनख्यातिमान् बुद्धिवित्तकीर्तिभिः युक्तः एवंवि
धः सुनफायांयोगेजातोभवति प्रभुरिति प्रभुरप्रतिहताज्ञः अगदशरीरोनिरुजदेहः अविद्यमानागदारोगायस्य शीलवान् दमविनयादिभि
र्गुणैः युक्तः ख्यातकीर्तिः प्रथितयशाः जनविदितसद्गुणः विषयसुखः शब्दस्पर्शरसरूपगंधाविषयाः तत्सुखैः र्युक्तः नत्र्विकिंविषयव्यतिरि
क्तसुखमस्ति उच्यते अस्ति यद्योगिनांमनःसुखंसुवेषः अनुलेपनालंकारमाल्यसद्वस्त्रधारणशीलः निर्वृतः मनोदुःखविनिर्मुक्तः एवंवि

स्वयमधिगतवित्तः पार्थिवस्तत्समोवाभवतिहिसुनफायांधीधनख्यातिमांश्च प्रभुरगदशरीरः शी
लवान्ख्यातकीर्तिर्विषयसुखसुवेषोनिर्वृतश्चानफायां ५ उत्पन्नभोगसुखभुग्धनवाहनाढ्यस्त्यागा-
न्वितोदुरुधुराप्रभवःसुभृत्यः केमद्रुमेमलिनदुःखितनीचनिःस्वाःप्रेष्याःखलाश्चनृपतेरपिवंशजाताः ६

धोनफायांयोगेजातोभवति ५ अथदुरुधुराकेमद्रुमयोगेजातयोः स्वरूपंवसंततिलकेनाह उत्पन्नभोगसुखभुगिति यत्रतत्रयथातथोत्पन्नैर्भोगैः सु
खानिभुंक्ते धनेनवित्तेनवाहनेनैरश्वादिभिराढ्यो त्यागान्वितोदातासुभृत्यः शोभनभृत्यः एवंविधोदुरुधुराप्रभवोदुरुधुरायोगेजातोभवति केमद्रु
मइति मलिनः मलवासाः स्नानालसश्च दुःखितः शारीराद्यैः मानसाद्यैः दुःखैरन्वितः नीचः स्वकुलानुचिताधमकर्मकरः निःस्वः दरिद्रः प्रेष्यः दा
सकर्मकरः खलः दुर्जनस्वभावः एषामुक्तार्थानामन्यतमेनयुक्तोयदिनृपतेः राज्ञोपिवंशेकुलेजातः तथाप्येवंविधः केमद्रुमजातोभवति केचिदत्रबहु

वचनंपठंति केमद्रुमेपलिनदुःखितनीचनिःस्वाः प्रेष्याश्चखलाश्चनृपतेरपिवंशजाताः तथापिनकश्चिद्दोषः ६ एवंतावत्सुनफानफादिषुसामान्येनफलमभि धेयेदानींग्रहवशाद्विशेषफलंवसंततिलकेनाह उत्साहवान्बलीनित्योद्यमशीलः शौर्यवान्रणप्रियः धनवान्वित्तान्वितः साहसवानसमीक्षितकार्यकरः यद्य त्कार्यंयद्यकालेत्वविचार्यकरोतियः ससाहसिकः एवंविधोमहीजोंगारकोयदियोगकर्ताभवति तदाजातोभवति पटुःदक्षः सुवचनः शोभनवाक् कलासुनिपुणः गीतवाद्यनृत्यचित्रपुस्तककर्मादिषुसूक्ष्मदृष्टिः यदिसौम्योबुधोयोगकरः तदेवंविधोजातोभवति अर्थभाक् धनानांभाजनः धर्मे भाक् धर्मक्रियास्वनुरतः सुखभाक् नित्यसुखितः नृपपूजितः राज्ञामान्यः यदिजीवोबृहस्पतिः योगकरः तदेवंविधोजातोभवति कामी कामुकः

उत्साहशौर्यधनसाहसवान्महीजः सौम्यःपटुःसुवचनोनिपुणःकलासु जीवोर्थधर्मसुखभाङ्नृ
पपूजितश्चकामीभृगुर्बहुधनोविषयोपभोक्ता ७ परविभवपरिच्छदोपभोक्तारवितनयोबहुका-
र्यकृद्गणेशः अशुभकृदुडुपोह्निदृश्यमूर्तिर्गलिततनुश्चशुभोन्यथान्यदूह्यम् ॥ ८ ॥

स्त्रीलोलः बहुधनः प्रभूतार्थः विषयोपभोक्ता विषयानामिंद्रियार्थानामुपभोक्ताउपभोगशीलः तत्सुखान्वितः यदिभृगुः शुक्रोयोगकरस्तदे- वंविधोजातोभवति ७ अथशनैश्चरेयोगकर्तरिपुरुषस्यस्वरूपंचंद्रमसिचदृश्यादृश्येजातस्यस्वरूपज्ञानंपुष्पिताग्रयाह परार्जितानांविभवाना मैश्वर्याणांपरिच्छदानांगृहवस्त्रवाहनपरिवाराणांउपभोक्ताभवति बहुकार्यकृन्नानाविधानांकार्याणांकर्त्ता गणेशः बहुगणस्वामी गणाःसंघाः तेषांप्रभुः एवंविधोरवितनयः शनैश्चरोयोगकरोयदिभवति तदाजातोभवति अत्रयोगत्रयेसुनफानफादुरुधुराख्येएकैकस्यग्रहस्यफलमुक्तंद्व्या

दिसंभाविफलद्व्यादिकंवाच्यं अशुभकृदिति उडुपश्चंद्रोक्ह्निदिनेदृश्यमूर्तिः दृश्यमानशरीरः अशुभकृदनिष्टफलकर्ता एतदुक्तंभवति दिवाजन्मनिचंद्रमा दृश्येचक्रार्द्धेस्थितः अशुभंफलंकरोति सपुरुषोदरिद्र्यादियुक्तोभवतीत्यर्थः गलितवपुरदृश्यमूर्तिः शुभः एतदुक्तंभवत्यदृश्येचक्रार्द्धेस्थितः शुभकृज्ज्ञा तऐश्वर्यादियुक्तोभवति अन्यथान्यदूत्यम् उक्तप्रकारादन्यथास्थेचंद्रमसिफलमन्यदूत्यम् स्वबुध्याविकल्पनीयं एतदुक्तंभवति रात्रौजन्मन्यदृश्येचक्रार्द्धे यस्यचंद्रोभवति तस्याशुभंजन्म यस्यदृश्येचक्रार्द्धेचंद्रोभवतितस्यशुभंजन्म यस्यदृश्येभवतितस्यशुभंजन्मभवतीत्यर्थः ८ अथलग्नाच्चंद्राद्वाय- स्योपचयेसौम्यग्रहाभवंतितस्यफलंवसंततिलकेनाह लग्नादिति यस्यजन्मनिलग्नात्सौम्यग्रहाः बुधजीवशिताउपचयगताभवंति सर्वएवसपुरुषोतीवव

लग्नादतीववसुमान्वसुमांछशांकात्सौम्यग्रहैरुपचयोपगतैःसमस्तैः द्वाभ्यांसमो
त्यवसुमांश्चतदूनतायामन्येष्वसत्स्वपिफलेष्विदमुत्कटेन ९ इतिचंद्रयोगाऽध्यायः

सुमानत्यर्थंधनवान्भवति यस्यशशांकाच्चंद्रादप्युपचयेसर्वएवसौम्यग्रहाःभवंति सोपिधनवान्भवति एवंसमस्तैःत्रिभिरेतत्फलं द्वाभ्यांसमः यस्यलग्ना च्चंद्राद्वाद्वौग्रहौसौम्यौउपचयगतोभवतः समोमध्यधनोभवति नातिबहुधनोभवतीत्यर्थः तदूनतायामिति तदूनतायांलग्नाच्चंद्राद्वायस्यैकः सौम्यग्रहः उपचयगतोभवति सोल्पवसुमान्किंचिद्धनान्वितोभवति अर्थादेवलग्नाच्चंद्राद्वायस्योपचयेनकश्चित्सौम्यग्रहोभवति सदरिद्रोभवति यस्यलग्नचंद्रयोर्द्व योरपिसौम्यग्रहाउपचयस्थाः कयापियुक्त्याभवंति सोप्यतीववसुमान्भवति अन्येष्वसत्स्वपिफलेष्विति अन्येष्वपरेष्वसत्स्वशोभनेष्वपिफलेषुसत्स्वि दंफलमुत्कटेनबाहुल्येनभवति एतदुक्तंभवति यस्यलग्नाच्चंद्राद्वाउपचयस्थाः सौम्यग्रहाःभवंति तस्यान्ययोगमशुभमपिकेमद्रुमादिफलमभिभू

येदंशकभमेवफलमुत्कटत्वेनप्राबल्येनभवतीति इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौचंद्रयोगाध्यायस्त्रयोदशः समाप्तः १३ ७ ७
अथद्विग्रहयोगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादित्येचंद्रादियुक्तेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह तिग्मांशुरिति तिग्मांशुरादित्यः उषेशेनचंद्रमसासहि
तोयुक्तः उषारात्रिः उषायाईशः उषेशः रात्रिनाथः नरंमनुष्यंयंत्राश्मकारंजनयति यंत्राणिसहस्रघातिप्रभृतीन्यश्मानःपाषाणाः तत्क्रियासुतत्कर्मसु
निरतंसक्तंतत्करोति एवंभौमेनसहैकराशिगतोर्कोघरतंपापासक्तंजनयति बुधेनक्रियासुनिपुणंसूक्ष्मदृष्टिंधीकीर्तिसौख्यान्वितं धीर्बुद्धिःकीर्तिः
यशः सौख्यंसुखंसुखभावः एतैरन्वितंसंयुक्तं वाक्पतिनागुरुणाक्रूरंविषमस्वभावमन्यकार्यनिरतंपरकर्मतत्परं जनयति शुक्रेणरंगायुधेःरंगाव

अथद्विग्रहयोगाध्यायप्रारंभः तिग्मांशुर्जनयत्युषेशसहितोयंत्राश्मकारंनरंभौमेनाघरतंबुधेननिपुणं धीःकीर्तिसौख्यान्वितं क्रूरंवाक्पतिनान्यकार्यनिरतंशुक्रेणरंगायुधेलब्धस्वंरविजेनधातुकुशलंभांडप्रकारेषुवा १

तरणक्रियथामल्लादिकयायुधैःखड्गादिभिश्चलब्धस्वंप्राप्तार्थंजनयति रविजेनशनैश्चरेणधातुषुताम्राद्युत्पत्तिमृत्तिकासुगैरिकाद्यासुवाधातुषुकुशलंनिपुणं
भांडप्रकारेषुसामुद्गादयस्तेषुकुशलंवा १ अथभौमादियुक्तेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह कूटइति कूटंपण्यद्रव्याणांप्रतिरूपक्रियासक्तं
स्त्रीपण्यंनारीविक्रयकं आसवपण्यंपानविक्रयकं कुंभपण्यंघटविक्रयकं अशिवंअश्रेयस्करं मातुःजनन्याः एवंविधःशशी चंद्रमासवक्रोवक्रेणांगारके
णयुक्तोनरंजनयति सज्ज्ञइति प्रस्तुतवाक्यं प्रियंवदं अर्थनिपुणमर्थेषुसूक्ष्मदृष्टिंसौभाग्येनसर्वजनवल्लभेनकीर्त्यायशसान्वितंसंयुक्तं सज्ज्ञोबुधसहि
तः शशीनरंजनयति विक्रांतंशत्रुजेतारं कुलमुख्यंबंधुप्रधानं अस्थिरमतिंचपलंवित्तेश्वरंधनस्वामिनं सांगिराः अंगिरसागुरुणासंयुक्तः शशीनरं

जनयति वस्त्राणांक्रियादिकुशलंतंसुपायः आदिग्रहणात्सीवनरंजनक्रयविक्रयेष्वपिकुशलंससितः शुक्रेणसंयुक्तः शशीनरंजनयति द्विःसंस्कृतापुनर्भूः तस्याःसु
तंपुत्रंसार्किः अर्किणाशनैश्चरेणयुक्तः शशीनरंजनयति पुनर्भूलक्षणं परिणीतापतिंहित्वासवर्णकामतःश्रयेत् अक्षताचक्षतावैवपुनर्भूःसंस्कृतापुनः २
अथागारकेबुधादियुक्तेजातस्यस्वरूपंस्रग्धरयाह मूलादीति ससौम्येभूमिजेबुधयुक्तेंगारकेजातोवणिग्भवति सचवणिङ्मूलादिभिः व्यवहरतिमूलादीनि
मूलपुष्पवल्कलसारफलानि स्नेहास्तैलादयः एतैर्व्यवहरति कूटैश्चद्रव्यप्रतिरूपैःकृत्रिमैर्व्यवहरति बाहुयोद्धानियुद्धकुशलश्चभवति एवंविधःस

कूटस्थ्यासवकुंभपण्यमशिवंमातुःसवक्रःशशीसज्ञःप्रसृतवाक्यमर्थनिपुणंसौभाग्यकीर्त्यान्वितं वि-
क्रांतंकुलमुख्यमस्थिरमतिंवित्तेश्वरंसागिरावस्त्राणांससितःक्रियादिकुशलंसार्किःपुनर्भूसुतं ॥२॥
मूलादिस्नेहकूटैर्व्यवहरतिवणिग्बाहुयोद्धाससौम्यःपुर्यध्यक्षःसजीवेभवतिनरपतिःप्राप्तविद्योद्विजो
वा गोपोमल्लोऽथदक्षःपरयुवतिरतोद्यूतकृत्सास्फुरेज्येदुःखार्तोसत्यसंधःससवितृतनयेभूमिजेनिंदितश्च ३

सौम्येसौम्येनबुधेनयुक्तेभूमिजेजातोभवति पुर्यध्यक्षः नगराधिकृतः पुरिअध्यक्षः पुर्यध्यक्षःस्वामीअथवानरपतिः राजाभवति अथवाद्विजोब्राह्मणःप्राप्त
वित्तोलब्धधनः केचित्प्राप्तविद्यइतिपठंति सजीवेगुरुसंयुक्तेभौमेजातोभवति गोपःगोपालकः मल्लःबाहुयोद्धा अथशब्दःपादपूरणे दक्षःचतुरः प
रयुवतिरतः परस्त्रीसक्तः द्यूतकृत्कितवः सास्फुरेज्ये अस्फुरेराज्यः अस्फुरेज्यः तेनअस्फुरेज्येनशुक्रेणयुक्तेभूमिजेजातएवंविधोभवति दुःखार्तःदुःख
पीडितः असत्यसंधः असत्येनसंधाप्रतिज्ञायस्य अनृतभाषीनिंदितःकुत्सितोसूयायायुक्तः ससवितृतनये सवितृतनयेनसौरेणयुक्तेभूमिजेजातोभवति ४

अथबुधेजीवादियुक्तेजीवेनशुक्रादियुक्तेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह सौम्येरंगचरइति रंगचरोमल्लादिकः गीतप्रियः गीतवल्लभः नृत्तविन्नृत्तज्ञः एवंविधः सौम्येबुधेबृहस्पतिनायुक्तेजातोभवति प्रशस्तावाग्यस्य सवाग्मी वचनक्रिययापरप्रत्यायनसमर्थः भूगणपः भुवश्चगणानांसंघानामधिपतिः एवंविधोबुधेसितेनशुक्रेणसहिते जातोभवति मायापटुः परवंचनदक्षः लंयकः गुरुवचनातिक्रामी एवंविधोमृदुनाशनैश्चरेणसहितेबुधेजातोभवति सद्विद्यइति सद्विद्यःशोभनविद्यः धनदारवान् वित्तकलत्रसंयुक्तः बहुगुणः प्रभूतगुणैः शौर्यादिभिर्युक्तः एवंविधोगुरौजीवेशुक्रेणयुक्तेजातोभवति श्मश्रुकरोनापितः अथवाघटकृत्कुंभकारः अथवान्नकारोसूपकारः एवंविधोऽसितेनसौरेणयुक्तेगुरौजातोज्ञेयोविज्ञातव्यः ४ अथशुक्र-

सौम्येरंगचरोबृहस्पतियुतेगीतप्रियोनृत्यविद्वाग्मीभूगणपःसितेनमृदुनामायापटुर्लंयकः सद्विद्योधनदारवान्बहुगुणःशुक्रेणयुक्तेगुरौज्ञेयःश्मश्रुकरोऽसितेनघटकृज्जातोऽन्नकारोपिवा ॥ ४ ॥

शनैश्चरयुक्तेजातस्यस्वरूपंद्विग्रहयोगफलंचपुष्पिताग्रयाह असितइति अल्पचक्षुरल्पदृष्टिः युवतिसमाश्रयेणस्त्रीसंश्रयणेनसम्यक्प्रवृद्धविभवधनंयस्य सयुवतिसमाश्रयसंप्रवृद्धवित्तः लिपिरक्षरविन्यासः पुस्तकलेख्यकर्म चित्रमालेख्यं एषांवेत्तातज्ज्ञः एवंविधः असितसितसमागमेशनैश्चरस्यशुक्रेणसंयोगेजातः पुरुषएवंविधोभवति यदिराशिद्वयेद्वौग्रहयोगौभवतः तत्रद्विग्रहयोगद्वयस्यापिफलंवक्तव्यं अथराशित्रयेद्विग्रहयोगत्रयंभवति तदाद्विग्रहयोगत्रयस्यापिफलंवाच्यं कथितफलैरिति द्वाभ्यांपरतोऽपरेऽन्येत्रयोग्रहाः यदैकगताभवंति तदाकथितफलैरुक्तफलैरेवं विकल्पनीयाः तदाद्विग्रहयोगत्रयस्यफलंवाच्यम् यद्यर्कचंद्रभौमाएकराशिस्थाभवंति तदार्कचंद्रयोगेयत्फलमुक्तं यच्चादित्यांगारकयोगे

फलंयच्च चंद्रांगारकयोगेफलंतत्फलंत्रयमपिवाच्यम् एवंयथासंभवमन्यत्रापिग्रहत्रयस्यैकराशिगतस्यफलंवक्तव्यं यद्येकराशौद्विग्रहयोगाःन्यत्रत्रिग्रहयोगोवाभ
वतस्तदासर्वाणिफलानिवाच्यानीति ५ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौद्विग्रहयोगाध्यायश्चतुर्दशःसमाप्तः १४ अथातोप्रव्रज्या
योगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवचतुरादिभिरेकस्थैःग्रहैःजातस्यप्रव्रज्यायोगंशार्दूलविक्रीडितेनाह एकस्थैरिति एकस्मिन्यत्रतत्रराशौचतुराद्
योग्रहाभवंति चत्वारःपंचषट्सप्तवाभवंति तैरेकस्थैश्चतुरादिभिः बलयुतैःवीर्यवद्भिः माहेयादिभिःजाताः संभूताःशाक्यादिकाः प्रव्राजकाःभवं

अमितसितसमागमेत्यन्वक्ष्येवतिस्पासाम्यसंनकूर्भवन्तः भवंतिचलिपिपुस्तचित्रवेत्ताकथितफ
लैःपरतोविकल्पनीयाः ५ इतिद्विग्रहयोगाध्यायःसमाप्तः १४ अथप्रव्रज्यायोगाध्यायप्रा
रंभः एकस्थैश्चतुरादिभिर्बलयुतैर्जाताःपृथग्वीर्यगैःशाक्याजीविकभिक्षुवृद्धचरकानिर्ग्रंथवन्या
शनाःमाहेयज्ञगुरुक्षपाकरसितप्राभाकरीनैःक्रमात्प्रव्रज्याबलिभिःसमाःपराजितैस्तत्स्वामिभिःप्रच्युतिः ॥१॥

ति किंतुचतुरादिभिःबलयुतैरेकाप्रव्रज्याभवति तदर्थमाह पृथग्वीर्यगैःतैश्चबलिभिःवीर्यगैःसबलैःपृथक्पृथक्प्रव्रज्याभवंति एतदुक्तंभवति-
चतुरादीनामेकस्थानांमध्याद्यद्येकोबलवान्भवति तदाजातस्यैकैवप्रव्रज्याभवति अथचतुरादीनामेकस्थानांमध्यान्नकश्चिद्बलीभवति तदाजा
तस्यप्रव्रज्यानभवति अथद्वौबलिनौभवतस्तदाजातस्यप्रव्रज्याद्वयमेवभवति यदाबहवोबलिनस्तदाबह्व्यःप्रव्रज्याभवंति एवमेकस्थैश्चतुरा-
दिभिर्बलयुतैःजाताःप्रव्रज्याभाजोभवंति यस्मादुक्तं प्रव्रज्याबलिभिःसमाः तान्पृथग्वीर्यगैः माहेयादिभिः भौमाद्यैः शाक्याद्याःभवंति

तद्यथा चतुरादीनामेकस्थानगतानां मध्यादयदा माहेयो भौमो बलवान्भवति तदा जातः शाक्यो रक्तपटो भवति एवं ज्ञे बुधे बलवति भिक्षुः यतिर्भवति गुरौ बलवति आजीविकः क्षपाकरश्चन्द्रो यदा प्रबलः वृद्धश्रावकः कापालिकः वृत्तभंगभयाच्छ्रावकशब्दो न लुप्तो द्रष्टव्यः सिते शुक्रे बलवति चरकः चक्रधरः माभाकारः सौरः तस्मिन्बलवति निर्ग्रंथः नग्नः क्षपणकः प्रावरणरहित इत्यर्थः इने आदित्ये बलवति वन्याशनः मूलफलाशनस्तपस्वी भवति एवं क्रमात्क्रमशः परिपाट्या एते प्रव्रज्या पर्यायाः एते एवं कालकमताच्छ्याख्याताः तथाचवंकालकाचार्यैः तावसिओ दिणणाहे चंदे कावालि ७० तहा भणि ७० रत्तवडो भूमिसुवे सोम्मसुवे एअदंडीआ भ देवगुरुसुक्ककोणा कवेणजइचर अरवणाई अस्यार्थः तावसिओ तापसिकः दिणणाहे दिननाथे सूर्ये चंदे वा कावालिओ कापालिकः न हाभणिओ तथा भणितः रत्तवडो रक्तपटः भूमिसुवे भूमिसुते सोम्मसुवे सोमसुते बुधे एअदंडीआ एकदंडी देवगुरु बृहस्पतिः सुक्क शुक्रः कोणः शनैश्चरः कवेण क्रमेण जई यतिः चरअ चरकः खवणाई क्षपणकः अत्र वृद्धश्रावकग्रहणं माहेश्वराश्रितानां प्रव्रज्यानामुपलक्षणार्थं आजीविकग्रहणं च नारायणाश्रितानां तथाचवंकलके संहितांतरे पठ्यते जलणहरसुगअकेसवसुईवह्मणणग्गमग्गेसु दिक्खवाणंणा अच्चासूराइगोहा कवेणा हगआ जलण ज्वलनः साग्निक इत्यर्थः हर ईश्वरभक्तः भट्टारकः सुगअ सुगतः बौद्ध इत्यर्थः केसव केशवभक्तः भागवत इत्यर्थः सुई श्रुतिमार्गगतः मीमांसकः बह्मण ब्रह्मभक्तः वानप्रस्थः णग्ग नग्नः क्षपणकः मग्गेसु मार्गेषु दिक्खणं दीक्षाणां णाअव्वा ज्ञातव्याः सूराइग्गहा सूर्यादिग्रहाः कवेण क्रमेण णाहगआ नाथगताः एवं चतुरादीनामेकस्थानगतानां मध्याद्यावंतो बलिनः तावंत्य एव प्रव्रज्या भवंति तत्रापि वीर्याधिकस्य प्रथमासंबंधिनी प्रव्रज्या भवति यस्मात्स्वल्पजातके उक्तं चतुरादिभिरेकस्थैः प्रवज्यां स्वां ग्रहः करोति बली बहुवीर्यैस्तावत्यः प्रथमा वीर्याधिकस्यैव तापसः वृद्धश्रावक रक्तपटाजीविभिक्षुचरकाणां निर्ग्रंथानां चेति वीर्योपचयक्रमेणान्यासां क्रमः एवं बलिभिः समाः प्रव्रज्याः बलिनो ग्रहस्य यादृश्येव तद्व —

त्वनुसारेणप्राप्नोतिपरिपालयतिऊनबलस्यमनाङ्नाप्नोतिपालयति पराजितैस्तत्स्वामिभिःप्रच्युतिरिति शाक्यादिप्रव्रज्यास्वामिभिर्ग्रहैः पराजितैरन्यैर्ग्रहैः
युद्धेविजितैः प्रच्युतिः प्रव्रज्यात्यागः तत्प्रव्रज्यांगृहीत्वापुनस्त्यजति एतदुक्तंभवति चतुरादीनांमध्याद्यद्येकोबलवान्भवति सचग्रहयुद्धेजा
तत्कालेनपराजितस्तदाप्रव्रज्यांगृहीत्वापुनस्त्यजति त्यक्त्वाचप्रव्रज्यामनाश्रित्यैवतिष्ठति अथचतुरादीनांमध्याद्बहवोवाबलिनोभवंति ते
चपराजितास्तदाअन्यस्यसर्वाभ्यः प्रव्रज्याभ्यः च्युतिःभवति यस्माद्बलवत्ग्रहसंख्यास्तेनप्रव्रज्याःकर्तव्याः अंत्यप्रव्रज्याधिपतिर्यद्यन्येनग्रहे
णजितोनभवति तदातामेवप्रव्रज्यामाश्रितोम्रियते अथप्रव्रज्यादायकोग्रहएकएवजितोनभवति तदायावज्जीवंतामेवप्रव्रज्यामाश्रयति अथ
द्वौग्रहौप्रव्रज्यादायकौतौचापराजितौ तदाप्रथमप्रव्रज्यादायकांतर्दशायांप्रथमांप्रव्रज्यांगृहीत्वातामेवाश्रित्यतावत्तिष्ठति यावद्द्वितीयप्रव्रज्या
दायकग्रहांतर्दशाप्रवेशः तत्रप्रथमांत्यक्त्वाद्वितीयामाश्रयति एवंबहुषुप्रव्रज्यासुसंभवेयोज्यं अत्रचसत्याचार्यः तेष्वधिकबलीजीवस्त्रिदंडि
नंभार्गवश्चरकमुख्यं नग्नश्रमणंसौरोबुधस्तदाजीविकाचार्यम् चंद्रःश्रावकमिंदुर्दिवाकरस्तापसंतपोयुक्तं वक्रःशाठ्यःश्रवणंसेनाश्रयजं
गुणांश्चैतान् वीर्योपेतेत्यतनान्दीक्षिताभक्तिवादिनस्तेषां अन्यैःपराजितश्चेत्प्रव्रज्याप्रच्युतिंकुर्यात् यावंतोवीर्ययुताःप्रव्रज्याभवंतितावंत्यः
एकर्क्षगेषुनियमात्तेषामाद्याबलोपेतात् १ अथास्तमितान्यजितान्यदृष्टानांग्रहाणामपवादंवैतालीयेनाह रविलुप्तकरैरिति चतुरादी
नामेकस्थानांमध्याद्यावंतोग्रहाबलिनस्तावंतःस्वप्रव्रज्यादायकास्तत्रापिबलिनांमध्येयावंतोरविलुप्तकराः सूर्यमंडलगाअस्तमिताभवंति -
तैरदीक्षिताजाताभवंति तावंतः स्वकीयाः प्रव्रज्यांनप्रयच्छंतीत्यर्थः किंतुजातानराः तद्गतभक्तयः तद्गतानांतत्प्रव्रज्याप्रविष्टानांमध्येभ-
क्ताभवंति अत्ररविलुप्तकरत्वमुदयास्तमयंगणयित्वाऽन्वेष्यम् शुक्रगुरुज्ञार्किकुजाः कलांशैःत्युत्तरोत्तरैः नवभिर्दृश्यादृश्याद्यकर्मणार

वेः द्वादशभिरिंदुरित्येवमादिकर्मणिकृते कदाचिदादित्येनसहैकराशिगतैरपि नास्तमितोभवति कदाचिद्द्वितीयराशिस्थोप्यस्तमितोभवति एवमुदया-
स्तमयमन्वेष्यास्तमितफलंवाच्यं अभियाचितमात्रदीक्षिताइति बलिभिरित्यनुवर्तते बलिभिर्निहतैः ग्रहयुद्धेन्यग्रहविजितैरन्यैश्चग्रहैर्निरी-
क्षितैर्दृष्टैः अभियाचितमात्रदीक्षिताः दीक्षाप्रार्थनपराभवंति नचतांप्राप्नुवंति पूर्वमुक्तंपराजितैस्तत्स्वामिभिः प्रच्युतिरित्यस्यायमपवादः
तेनैतदुक्तंभवति बलीग्रहोग्रहयुद्धेन्येनविजितोभवति नकेनचिद्दृश्यतेतदा तत्प्रव्रज्यांगृहीत्वापुनस्त्यजति अथबलीग्रहः समागमनेन ग्रहेण
विजितोभवत्यन्येनचदृश्यते तदाप्रव्रज्यांप्रार्थ्यमानोपिनप्राप्नोति यस्यच प्रव्रज्याप्रच्युतिः जातातस्य तदवसाने बहुषंतर्दशासंचारवशा

रविलुप्तकरैरदीक्षिताबलिभिस्तद्गतभक्तयोनराः अ
भियाचितमात्रदीक्षितानिहतैरन्यनिरीक्षितैरपि ॥२॥

द्यस्मिन्नंतर्दशाकालेबलवान्भविष्यतितस्मिन्कालेप्रव्रज्यांदास्यति तथाचोक्तं दीक्षादानसमर्थोयोभवति तदाबलेनसंयुक्तः तस्यैवदशाका
लेदीक्षांलभतेनरोवश्यं यस्यचदीक्षाच्यवनंतस्यैवदशावसानेस्यात् एवंजातककालेसंचिंत्यबलाबलंवाच्यं २ अथचतुरादिभि
रेकस्थैर्विनाप्रव्रज्यायोगमालिन्याह जन्मेशइति जन्मनियस्मिन्राशौचंद्रः स्थितस्तस्ययोधिपतिर्ग्रहः सजन्मेशः सचयद्यन्यैर्ग्रहै
रदृष्टोनावलोकितः नकेनचिद्ग्रहेणदृश्यतेतथाभूतोसावर्कपुत्रंशनैश्चरंपश्यति तदाजातस्यप्रव्रज्याभवति साचशनैश्चरकृताशनैश्चरजन्मेशयोः
योबलवांस्तदीयांतर्दशाकाले उक्तंच यस्येक्षतेर्कपुत्रंजन्मपनाथोग्रहैर्नसंदृष्टः तस्याहिदीक्षालाभोतद्बलयोगाद्दशाकाले पश्यत्यार्किरिति अ

यद्यार्कि: सौरः सबलो जन्मराश्यधिपं बलोनं वीर्यरहितं पश्यति तथापि शनैश्चरोक्तप्रव्रज्यां वदति उक्तं च शनिदृष्टे बलिहीने जन्मनि नाथे वदेच्च निर्ग्रंथं दी-
क्षां प्राप्नोतीति यत्र तत्र राशौ चंद्रे शशिनि आर्किद्रेष्काणसंस्थे सौरद्रेष्काणव्यवस्थितेन केवलं यावद्भौमार्क्यंशे कुजसौरयोरन्यतमनवांशकस्थे तस्मिंश्च सर्वग्रहा
दृष्टे शनैश्चरेणेक्षमाणे दीक्षां प्राप्नोति शनैश्चरोक्तप्रव्रज्यां व्रजति तथा च सौरद्रेष्काणसंस्थो यदि भवति शशी तदंशसंस्थश्च वक्रांशे वा दृष्टः सौरेण तु सर्वद
र्शनविमुक्तः निर्ग्रंथसंज्ञो योऽर्कपुत्रवीर्यानुसारेण जन्माधिपतिः पापैरपि निरीक्षितस्तैः केवलं ईक्षिते सौरः यस्य पुरुषस्य मूर्तौ नियता दीक्षिता भवति तस्य ज
न्माधिपतिं विबलं निरीक्षते यस्य सूर्यजा बलः सोपि खलु भाग्यहीनः प्रव्रज्यां प्राप्नुयाज्जातः मांदे कौजे वांशे शशी स्थितः दृष्टाजे द्रेष्काणे वा अंशाधिपान्तु

जन्मेशोन्यैर्यद्यदृष्टोऽर्कपुत्रं पश्यत्यार्किर्जन्मपं वा बलोनम् दी
क्षां प्राप्नोत्यार्किदृक्काणसंस्थे भौमार्क्यंशे सौरदृष्टे च चंद्रे ॥३॥

रूपे काले दीक्षाप्रदो भवति अत्र योगत्रयेपि पूर्वपद्यदनुवर्तनीयः ३ अथ येन योगेन जातः शाक्यकरो भवति येन च राजापि दीक्षितो भवति तद्योगद्वयं
मालिन्याह सुरगुरुरिति सुरगुरुः जीवः शशी चंद्रः होरा लग्नं एताः सुरगुरुशशिहोराः आर्किणा शनैश्चरेण दृष्टाः अवलोकिताः धर्मे नवमे स्था
ने गुरुः जीवो यदि भवति अथ शब्दः पादपूरणे नृपतीनां योगजः कश्चिद्राजयोगो जातस्य भवति तदा स पुरुषः तीर्थकृच्छास्त्रकृत्स्याद्भवेत् काणा
दबुद्धपांचशिखवराहमिहिरब्रह्मगुप्तप्रभृतिवदिति सुरगुरुशशिहोरास्विति धन्विमीनकर्कटलग्नेषु केष्विद्व्याख्यातं तच्चायुक्तं यस्मान्माण्डव्यः गतेषु
दलोक्यगुरुशशिविलग्नेन नवमगे गुरौ निष्पद्यते नरेन्द्र नृपयोगेन्द्रपतयः विजृंभंते ये पांचलदृढ वचनारंभाः प्रगाजगत्यां ये विहदृणकथनपाषाणसदृशाः

तथाचोक्तं गुरुशशिलग्नाद्दृष्टकोणेनलुनवमगोयदिगुरुः नरनाथजन्मजातः शास्त्रकरोभवतिनचनृपः अथद्वितीयोराजयोगस्तत्रोपस्थानंकरोति तदाराजा भवतितीर्थकरस्यजिनककाशिराजशचिध्वजमतिमइति उक्तंच अस्मिन्योगेचान्योनृपयोगोभवति तत्रयोजातः सभवतिजिनेंद्रतुल्योनरनाथःशास्त्रक तॉच नवमभवनसंस्थेमंदंगच्छतीतिमंदगः सौरः तस्मिन्मंदगेलग्नान्नवमभवनसंस्थेधर्मस्थानाश्रितेन्यैः सर्वैर्ग्रहैरदृष्टेनावलोकिते तथानरपयोगेराज- योगानांमध्यादन्यतमेराजयोगेसतिजातोदीक्षितः प्रव्रजितः पार्थिवेंद्रस्यराजाधिराजोभवति पश्चात्तत्कालंसर्वबलीतद्दीक्षायांदीक्षितस्यभवति

स्फरगुरुशशिहोरास्वार्किदृष्टासुधर्मेगुरुरथनृपतीनांयोगजस्तीर्थकृत्स्यात् नवमभ वनसंस्थेमंदगेन्यैरदृष्टे भवतिनरपयोगेदीक्षितःपार्थिवेंद्रः ४ इतिश्रीभट्टोत्पलवि रचितायांबृहज्जातकविवृत्तौप्रव्र॰योगाध्यायःसमाप्तः १५ श्रीकृष्णार्पणम- स्तु ॥ शुभंभवतु ॥ ७ ॥ ७ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ७

राजयोगंविनायमपिप्रव्रज्यायोगः योगेस्मिन् राजयोगजश्चेज्जातोराजादीक्षितस्यभवति अन्यथादीक्षितएवउक्तंच नवमस्थानेसौरोय दिस्थितः सर्वदर्शनविमुक्तः नरनाथयोगजातोनृपोपिदीक्षान्वितोभवति नृपयोगस्याभावेयोगेस्मिन् दीक्षितोनरोजातः निःसंदि ग्धंभवदेद्योगस्यास्यप्रभावेनेति ४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौप्रव्रज्यायोगाध्यायःपंचदशः स माप्तः ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७

अथऋक्षशीलाध्यायोव्याख्यायते ऋक्षंनक्षत्रंराशिश्च तत्रादावेवचंद्रभुज्यमाननक्षत्रशीलंभवति तत्राश्विनीभरण्योः जातयोः शीलविज्ञानमार्य
याह प्रियभूषणइति प्रियभूषणः अलंकरणवल्लभः सुरूपः शोभनरूपः वपुष्मान्सुभगः सर्वजनप्रियः दक्षः सर्वकार्यकरणपटुः मति
मान् बुद्धियुक्तः एवंविधोऽश्विनीषुजातोभवति तारकापेक्षयात्रसर्वत्रबहुवचननिर्देशः कृतः कृतनिश्चयइति कृतनिश्चयः प्रारब्धानांकर्मणा
मंतगः सत्यः सत्यवाक् अरुक्निरुजः दक्षः चतुरः सुखितः दुःखनिर्मुक्तः एवंविधोभरणीषुजातोभवति १ अथकृत्तिकारोहिण्यो
र्जातस्यस्वरूपमार्ययाह बहुभुक्बहुभुक्ताहारः परदाररतः परस्त्रीष्वासक्तः तेजस्वीअसहिष्णुः विख्यातः सर्वत्रप्रसिद्धकीर्तिः एवंवि

अथऋक्षशीलाध्यायः प्रियभूषणःसुरूपःसुभगोदक्षोऽश्विनीषुमतिमांश्च कृतनिश्चयःसत्यारु
गदक्षःसुखितश्चभरणीषु १ बहुभुक्परदाररतस्तेजस्वीकृत्तिकासुविख्यातः रोहिण्यांसत्य
शुचिःप्रियंवदःस्थिरमतिःसुरूपश्च ॥ २ ॥ धः कृत्तिकासुजातोभवति सत्यः अवितथभाषी शुचिः परस्वाद्यलु
ब्धः शास्त्रोक्तशौचानुष्ठाता प्रियंवदःमधुरवाक् स्थिरमतिः एकमतिः सुरूपश्चवपुष्मान् एवंविधःरोहिण्यांजातोभवतीति २ अथमृ
गशीर्षार्द्रयोःजातस्यस्वरूपमार्ययाह चपलइति चपलः क्रियास्वनवस्थितः चतुरःदक्षः भीरुः भयानकः पटुःप्रवक्ता उत्साहीसो
द्यमः धनीवित्तवान् भोगीचसंभोगशीलः एवंविधोमृगेमृगशिरसिजातोभवति शठःपरकार्यविमुखः उक्तंचग्रंथांतरेशठलक्षणं मनसावच-
सायश्चदृश्यतेकार्यतत्परः कर्मणाविपरीतश्चसशठःसद्भिरीर्यते गर्वितःमानी कृतघ्नः खलः कृतमुपकृतंहंतियः सकृतघ्नः हिंस्रः वधकः

पापः पापकर्मकर्ता एवंविधोरौद्रर्क्षेआर्द्रायांजातोभवतीति ३ अथपुनर्वसोजातस्यस्वरूपमार्ययाह दांतः शमपरः तपः क्लेशसहः सुखीसुखितः सुशीलः शोभनशीलः विनयवान् दुर्मेधाजडप्रायः रोगभाक् पीडितदेहः पिपासुः तृषार्तः अल्पेनस्तोकेनैवार्थेन संतुष्टः एवंविधोमनुजोम नुष्यः पुनर्वसोजायतेउत्पद्यते ४ अथपुष्याश्लेषयोः जातस्यस्वरूपमार्ययाह शांतात्माइति शांतात्माशमदमपरोजितेंद्रियः सुभगः सर्वजनप्रियः पंडितः शास्त्रार्थवित् धनीवित्तवान् धर्मसंस्थितः धर्माभिरतः एवंविधः पुष्यजोभवति शठः परकार्यविमुखः सर्वभक्षः संचय

चपलश्चतुरोभीरुः पटुरुत्साहीधनीमृगेभोगी शठगर्वितःकृतघ्नोहिंस्रःपापश्चरौद्रर्क्षे ॥३॥
दांतःसुखीसुशीलोदुर्मेधारोगभाक्पिपासुश्च अल्पेनचसंतुष्टःपुनर्वसौजायतेमनुजः ४
शांतात्मासुभगःपंडितोधनीधर्मसंस्थितःपुष्ये शठःसर्वभक्षःपापःकृतघ्नधूर्तश्चभौजंगे ५
बहुभृत्यधनोभोगीसुरपितृभक्तोमहोद्यमःपित्र्ये प्रियवाग्दानाद्युतिमानटनोनृपसेवकोभाग्ये ६

नशीलः पापः पापकर्मरतः कृतघ्नः कृतमुपकृतंहंतिसकृतघ्नः धूर्तः परवंचनदक्षः एवंविधोभौजंगेआश्लेषायांजातोभवति ५ अथमघापूर्वा फाल्गुन्योः जातस्यस्वरूपमार्ययाह बहुभृत्यइति बहुभृत्यधनः प्रभूतपरिवारवित्तान्वितः भोगीभोगान्वितः सुरपितृभक्तः देवानांपितृ णांचभक्तः महोद्यमः महोत्साही एवंविधः पित्र्येमघायांजातोभवति प्रियवाक् अभिमतवक्ता दाताऽदानशीलः द्युतिमान्सुकांतिः अटनः परिभ्रमणशीलः नृपसेवकः राजसेवानुरतः एवंविधोभाग्येपूर्वाफाल्गुन्यांजातोभवति ६ छ श्रीः छ श्रीः छ

अथोत्तराफाल्गुनीहस्तयो र्जातस्यस्वरूपमार्ययाह सुभगइति सुभगः सर्वजनप्रियः विद्याप्तधनः विद्ययाआप्तंधनंयेन भोगीभोगान्वितः सुखभाक्दुः
खरहितः एवंविधोद्वितीयफाल्गुन्यांउत्तराफाल्गुन्यांजातोभवति उत्साहीसोद्यमः धृष्टःप्रतिभायुक्तः निर्लज्जोवा पानपः पानप्रियः आसवानुर
क्तः अघृणीनिर्दयः तस्करःचोरः एवंविधोहस्तेजातोभवति ७ अथचित्रास्वात्योर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह चित्रांबरमाल्यधरः
चित्राणिनानाप्रकाराणिअंबराणिवस्त्राणिमाल्यानिचधारयति सुलोचनांगः शोभनानेत्रावयवायस्य एवंविधः चित्रायांजातोभवति दांतोविन

सुभगोविद्याप्तधनोभोगीसुखभाक्द्वितीयफाल्गुन्यां उत्साहीधृष्टःपानपोघृणीतस्करोहस्ते ७
चित्रांबरमाल्यधरःसुलोचनांगश्चभवतिचित्रायां दांतोवणिक्कृपालुःप्रियवाग्धर्माश्रितःस्वातौ ८
ईर्ष्युर्लुब्धोद्युतिमान्वचनपटुःकलहकृद्विशाखासु आढ्योविदेशवासीक्षुधालुरटनोऽनुराधासु ९

यान्वितः जितेंद्रियः वणिक्क्रयविक्रयज्ञः कृपालुः दयालुः केचित्तृपालुरितिपठंति तृपालुः तृषांनसहते प्रियवाक्अभिमतवक्ता धर्माश्रितः
धर्मरतः एवंविधःस्वातौजातोभवति ८ अथविशाखानुराधयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युःपरधर्मिमत्सरी लुब्धःलोभाभि
भूतः द्युतिमान्सुकांतिः वचनपटुः संभाषणदक्षः केचिदर्थपटुरितिपठंति अर्थार्जनेपटुः प्रवीणः कलहकृद्विरोधशीलःएवंविधोविशाखा
सुजातोभवति आढ्यःईश्वरःविदेशवासी परदेशनिवसनशीलःक्षुधालुःक्षुधांनसहते अटनःपरिभ्रमणशीलःएवंविधोऽनुराधासुजातोभवति ९

अथज्येष्ठामूलयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह नबहुमित्रःस्वल्पसुहृत् संतुष्टः संतोषशीलः धर्मकृद्धर्मानुरतः प्रचुरकोपः अतिक्रोधी एवंविधोज्येष्ठायांजातोभवति मानीगर्वितः धनवान्प्रभूतवित्तः सुखीसुखितः नहिंस्रः सौम्यप्रकृतिः परविघातंनकरोति स्थिरः एकमतिः भोगी भोगान्वितः एवंविधोमूलेजातोभवति १० अथपूर्वोत्तराषाढयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह इष्टानंदकलत्रः इष्टोभिमतः सुलभः आनंदकरःतुष्टिकरः कलत्रंभार्यायस्य मानीगर्वितः दृढसौहृदः स्थिरसुहृत् एवंविधोजलदेवेपूर्वाषाढायांजातोभवति विनीतःविनयसंयुक्तः धार्मिकः धर्मज्ञःब

ज्येष्ठासुनबहुमित्रःसंतुष्टोधर्मकृत्प्रचुरकोपः मूलेमानीधनवान्सुखीनहिंस्रःस्थिरोभोगी १०
इष्टानंदकलत्रोमानीदृढसौहृदृश्चजलदेवे वैश्वेविनीतधार्मिकबहुमित्रःकृतज्ञःसुभगश्च ११
श्रीमान्श्रवणेश्रुतवानुदारदारोधनान्वितःख्यातः दाताआढ्यःशूरोगीतप्रियोधनिष्ठासुधनलुब्धः १२

हुमित्रः प्रभूतसुहृत् कृतज्ञःप्रत्युपकारशीलः सुभगश्चसर्वजनप्रियः एवंविधोवैश्वदेवे उत्तराषाढायांजातोभवति ११ अथश्रवणधनिष्ठयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह श्रीमान्श्रियायुक्तः श्रुतवान्पंडितः उदारदारः शोभनस्त्रीकः धनान्वितः वित्तवान् ख्यातःजनविदितकीर्तिः एवंविधः श्रवणेजातोभवति दातादानशीलः आढ्यःईश्वरः शूरः रणप्रियः गीतप्रियः गीतवल्लभः धनलुब्धःअर्थरुचिः एवंविधोधनिष्ठासुजातोभवति १२ ७ ७ ७ ७ ७ ७ ७

अथशतभिषक्पूर्वाभाद्रपदयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह स्फुटवाक्निष्ठुरभाषी सत्यवादी व्यसनीस्त्र्यादिव्यसनोपहतः रिपुहाशत्रुघातकः साहसि
कः असमीक्षितकार्यकृत् दुर्ग्राह्यः दुराध्यः एवंविधःशतभिषजिजातोभवति उद्विग्नः दुःखितमनाः स्त्रीजितः स्त्रीभिरभिभूतः धनीधन
वान् अथवास्त्रियाजितधनयस्यपटुः प्रवक्ता अथवाधनपटुः धनार्जनेचतुरः अदाताकदर्यः एवंविधःपूर्वाभाद्रपदासुजातोभवति १२
अथोत्तराभाद्रपदारेवत्योर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह वक्तावचनपटुःसंभाषणेदक्षः सुखीविद्यमानसुखः प्रजावान्बहुपुत्रपौत्रः जितशत्रुःजि
तारिः धार्मिकः धर्मशीलः एवंविधोद्वितीयासूत्तराभाद्रपदासुजातोभवति संपूर्णांगः परिपूर्णावयवः सुभगःसर्वजनप्रियः शूरःसंग्रा

स्फुटवाग्व्यसनीरिपुहासाहसिकःशतभिषजिदुर्ग्राह्यः भाद्रपदासूद्विग्नःस्त्रीजितधनीप
टुरदाताच १३ वक्तासुखीप्रजावान्जितशत्रुर्धार्मिकोद्वितीयासु संपूर्णांगःसुभगःशू
रःशुचिरर्थवान्पौष्णे १४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृ०त्तौऋक्षशीलाध्यायःस०१६

मधीरः शुचिःपरधनादिष्वलुब्धः अर्थवान् धनान्वितः एवंविधःपौष्णेरेवत्यांजातोभवति एतेयथोक्तानक्षत्रस्वभावाश्चंद्रस्यसबलत्वात्प-
रिपूर्णाभवंति १४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकवृत्तौऋक्षशीलाध्यायः १६ अथातोराशिशीलाध्यायोव्याख्यायते
अथमेषस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह वृत्तेति वृत्तेपरिवर्तुलेआताम्रे लोहितवर्णेदृष्टीचक्षुषीयस्यसवृत्ताताम्र
दृक् परिवर्तुललोहितनेत्रःउष्णंशाकंलघुचस्वल्पंभुंक्ते सउष्णशाकलघुभुक् उष्णभोजीशाकभोजीलघुभोजीक्षिप्रप्रसादःआम्बेवम-

सीदतिअटनः परिभ्रमणशीलः कामीसुरतिप्रियः दुर्बलजानुः निर्मांसलजंघासंधिः अस्थिरधनः अचिरवित्तः शूरः रणप्रियः अंगनावल्लभः स्त्रीप्रियः
अंगनानांवल्लभोअंगनावल्लभायस्य सेवाज्ञः पराराधनकुशलः कुनखी कुत्सितनखः व्रणांकितशिराः सच्छिद्रमूर्द्धामानीगर्वितः सहोत्थाग्रजः सहोत्था
नांसहजातानामग्रणीर्गणप्रधानः पाणितलेहस्ततलेशक्त्याचिह्नविशेषेणांकितः चिह्नितः अतिचपलः क्रियास्वनवस्थितः तोयेचजलेभीरुःसभयः
एवंविधःक्रियेमेषस्थितेचंद्रमसिजातोभवति १ अथवृषस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह कांतइति कांतःदर्शनीयःखेलग

अथराशिशीलाध्यायारंभः वृत्ताताम्रदृगुष्णाशाकलघुभुकुक्षिप्रप्रसादोटनःकामीदुर्बलजानुरस्थिरध
नःशूरोंगनावल्लभः सेवाज्ञःकुनखीव्रणांकितशिरोमानीसहोत्थाग्रजःशक्त्यापाणितलेंकितोऽतिचपलस्तो
येचभीरुःक्रिये १ कांतःखेलगतिःपृथूरुवदनःपृष्ठास्यपार्श्वेंकितस्त्यागीक्लेशसहःप्रभुःककुद्वान्कन्याप्रजः
श्लेष्मलः पूर्वैर्बंधुधनात्मजैर्विरहितःसौभाग्ययुक्तःक्षमीदीप्ताग्निःप्रमदाप्रियःस्थिरसुहृन्मध्यांत्यसौख्योगवि २

तिःसविलासगामी पृथूरुवदनः पृथूविस्तीर्णावूरूवदनंमुखंयस्य पृष्ठपश्चिमभागः आस्यंवक्त्रंपार्श्वेप्रसिद्धे एषामन्यतमस्थानेंकितश्चिह्नितः
त्यागीदाताक्लेशसहः कदर्थनासमर्थः प्रभुरप्रतिहताज्ञः ककुदवान् ककुदसंयुक्तः कन्याप्रजायस्यस्त्रीजनकः श्लेष्मलःकफाधिकः पूर्वैःप्रथमैः
बंधुभिःकुटुंबैःधनैःवित्तैःआत्मजैःपुत्रैश्चविरहितः वियुक्तःसौभाग्ययुक्तः सर्वजनवल्लभः क्षमीक्षमावान् सहिष्णुरित्यर्थः दीप्ताग्निःबह्वाशी प्र
मदाप्रियःस्त्रीवल्लभःस्थिरसुहृत्दृढमित्रःमध्यांतसौख्यःमध्येयौवनेंत्येवृद्धत्वेचसुखितःअर्थादेवबाल्येदुःखितःएवंविधोगाविवृषस्थेचंद्रेजातोभवति २

अथमिथुनस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्त्रीलोलइति स्त्रीलोलः स्त्रीषभिलाषकरः सुरतोपचारकुशलः सुरतोपचारेसुरतक
र्मणिकामशास्त्रेषुकुशलः शिक्षितः ताम्रेक्षणः लोहितनेत्रः शास्त्रविच्छास्त्रज्ञः पंडितः दूतः परेच्छयागमनागमनशीलः कुंचितमूर्द्धजः
कुटिलशिरोरुहः पटुमतिश्चतुरधीः अतीवप्राज्ञः हास्यसुपहासं इंगितंपरचित्तज्ञानं द्यूतंएतानिवेत्तिजानाति चार्वंगः शोभनावयवः प्रि
यवागभिमतवक्ता प्रभक्षणरुचिः बहुभुक् गीतप्रियः गीतरतिः नृत्यविन्नृत्तज्ञः क्लीबेः षंढेः सहरतिंयातिगच्छति समुन्नतनसउच्चनसः

स्त्रीलोलः सुरतोपचारकुशलस्ताम्रेक्षणः शास्त्रविद्दूतः कुंचितमूर्द्धजः पटुमतिर्हास्येंगितद्यूतवित् चार्वंगः प्रियवा
क्प्रभक्षणरुचिर्गीतप्रियोनृत्यवित्क्लीबैर्यातिरतिंसमुन्नतनसश्चंद्रेतृतीयर्क्षगे ३ आवक्रद्रुतगः ससुन्नतकटिः
स्त्रीनिर्जितः सत्सुहृद्दैवज्ञः प्रचुरालयः क्षयधनैः संयुज्यतेचंद्रवत् ह्रस्वः पीनगलः समेतिचवशंसाम्नासुहृ
द्वत्सलस्तोयोद्यानरतः स्ववेश्मसहितेजातः शशांकेनरः ४ एवंविधश्चंद्रेतृतीयर्क्षगेतृतीयराशौस्थितेमिथुनगेजातोभव-
तीत्यर्थः ३ अथकर्कटस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह आवक्रेति आवक्रंकुटिलंद्रुतं सत्वरंगच्छतीति आवक्रद्रु
तगः कुटिलसत्वरगामीसमुन्नतकटिः उच्चजघनः स्त्रीनिर्जितः प्रमदाजितः सत्सुहृच्छोभनमित्रः दैवज्ञः ज्योतिः शास्त्रार्थवेत्ता प्रचुरालयः प्रभूतगृह
कर्ता क्षयधनैरपचयोपचयैश्चंद्रवच्छशीवत्संयुज्यते कदाचिद्धिधनइत्यर्थः चंद्रक्षयवृद्धिवत् ह्रस्वः अदीर्घः पीनगलः मांसलकंठः साम्नाप्रीत्याव
शंवश्यतांसमेतियाति सुहृद्वत्सलः मित्रवल्लभः तोयोद्यानरतः जलोपवन सक्तः तोयेनजलेनउपवनेनचरतः एवंविधः स्ववेश्मसहितेकर्कट

स्थेशशांकेचंद्रे नरः पुरुषः जातोभवति ४ अथसिंहस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह तीक्ष्णइति तीक्ष्णः अमर्षशीलः स्थूलहनुः वृद्धहनुः बृहत्कपोलः विशालवदनोविस्तीर्णवक्त्रः पिंगेक्षणः कपिलनेत्रः अल्पात्मजः स्वल्पापत्यः स्त्रीद्वेषीप्रमदाद्विट् स्त्रीद्विष्टेतिकेचित्पठंति प्रियमांसकाननगः मांसमामिषंकाननमरण्यंनगः पर्वतः एतेप्रियायस्य आमिषवनपर्वतानुरतः अकार्येअकरणीयेर्थे कुप्यतिक्रुध्यति चिरंबहुकालंकेचिदकांडेइतिपठंति अकांडेअकालेक्षुत्प्रसिद्धा तृष्णापिपासाउदरंजठरंदंतादशनाः मनश्चित्तंएभ्योजातारुजः पीडास्ताभिः संपीडितउपतप्तः त्यागवान्दाता विक्रांतःपराक्रमशीलः स्थिरधीरेकमतिः गर्वितमनाः अभिमानसंयुक्तः मातुर्विधेयोजननीवश्यः भक्तइत्यर्थः विधेयोवचनग्राहीइत्यर्थः एवंविधोर्कभेसूर्य

तीक्ष्णःस्थूलहनुर्विशालवदनः पिंगेक्षणोल्पात्मजः स्त्रीद्वेषीप्रियमांसकानननगः कुप्यत्यकार्येचिरं
क्षुत्तृष्णोदरदंतमानसरुजासंपीडितस्त्यागवान्विक्रांतःस्थिरधीःसगर्वितमनामातुर्विधेयोर्कभे ५

राशौसिंहस्थेचंद्रेजातोभवति ५ अथकन्यागतेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह व्रीडामंथरचारुवीक्षणगतिरिति व्रीडालज्जातयायन्मंथरत्वंअलसत्वंतेनचारुशोभनंवीक्षणंदृष्टिपातोगतिः गमनंचयस्य स्रस्तावधः पतितौशिथिलावंसौस्कंधौ बाहू भुजौयस्यसःसुखसःसुखितः श्लक्ष्णःमृदुवाक्तनुकायोवा सत्यरतः सत्यभाषी धार्मिकश्चपरमार्थवादी कलासुनिपुणः कलासुनृत्यगीतवाद्यपुस्तकचित्रकर्मसुनिपुणः सूज्ञः शास्त्रार्थविपंडितः धार्मिकः धर्मानुरतः मेधावीबुद्धिमान् सुरतप्रियः कामलोलुपः परगृहेपरवेश्मभिः वित्तेधनैश्चसंयुज्यते सम्यग्युक्तोभवति परदेशगतः अन्यदेशनिवासशीलः प्रियवचाःप्रियभाषी कन्याप्रजः कन्याप्रजायस्यस्त्रीजनकः अल्पात्मजः स्वल्पपुत्रः एवंविधः कन्यायांस्थितेचंद्रेजा

नोभवति ६ अथतुलास्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह देवेति देवब्राह्मणसाधुपूजनरतः देवानांसुराणांब्राह्मणानांद्विजानांसाधूनां
सज्जनानांचपूजनेरतः सक्तः प्राज्ञः मेधावी अत्रमेधाबुद्धिःप्रज्ञालक्षणं अतीतानुस्मृतिर्मेधाबुद्धिस्तत्कालग्राहिणी शुभाशुभविचारज्ञा प्रज्ञाधीरेरु
दाहृता शुचिःपरधनाद्यलुब्धः श्रोत्रियोवा स्त्रीजितः योषितांवशगः प्रांशुःरस्त्युच्चः उन्नतनासिकः अत्युन्नतनासः कृशचपलगात्रः दुर्बल
शिथिलावयवः कृशंदुर्बलंचपलंबलहीनंगात्रंशरीरंयस्य अटनः परिभ्रमणशीलः अर्थान्वितःसधनः हीनांगः अपरिपूर्णावयवः क्रयेषुविक्रये

व्रीडामंथरचारुवीक्षणगतिःस्रस्तांसबाहुःसुखीश्लक्ष्णःसत्यरतः कलासुनिपुणःशास्त्रार्थविद्धा
र्मिकः मेधावीसुरतप्रियःपरगृहैर्वित्तैश्चसंयुज्यतेकन्यायांपरदेशगःप्रियवचाःकन्याप्रजोत्पात्मजः ६
देवब्राह्मणसाधुपूजनरतःप्राज्ञःशुचिःस्त्रीजितःप्रांशुश्चोन्नतनासिकःकृशचलद्गात्रोटनोर्थान्वितः
हीनांगःक्रयविक्रयेषुकुशलोदेवद्विनामासरुग्बंधूनामुपकारकृद्धिरुषितस्त्यक्तस्तुलेःसप्तमे ॥ ७ ॥

पुनःकुशलः शक्तः देवद्विनामासभ्यपर्यायद्वितीयाभिधानः द्वितीयनामदेवाख्यंचास्यभवति सरुक्पीडितदेहः बंधूनांस्वकुटुंबानामुपकारकृद्धितका
रीतैश्चबंधुभिः विरुषितः भर्त्सितः पराभूतः त्यक्तःत्यजितश्चएवंविधःसप्तमेतुलास्थेचंद्रमसिजातोभवति ७ अथवृश्चिकस्थेचंद्रमसिजा
तस्यस्वरूपंमालिन्याह पृथुलेति पृथुलनयनवक्षाःपृथुलेविस्तीर्णेनयनेनेत्रेवक्षउरोयस्य वृत्तेपरिवर्तुलेजंघेऊरूजानुनीचयस्य जनकैःमा
तृपितृभिःगुरुभिश्चोपदेशकारिभिःगौरवयुक्तैश्चवियुक्तोरहितः शैशवेबाल्येव्याधितःपीडितः नरपतिकुलेराज्ञांवंशेपूज्यःआराध्यःपिंगलः

क्रूरचेष्टः विषमस्वभावः झषकुलिशखगांकः झषोमीनः कुलिशंवज्रंखगः पक्षीएते मत्स्यवज्रपक्षिसमानैरंकैश्चिह्नैरंकितश्चिह्नितः छन्नपापः
गुप्ताशुभव्रत एवंविधोलिनिवृश्चिकस्थेचंद्रेजातोभवति ८ अथधनुर्धरस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह व्यादीर्घास्येति व्या
दीर्घास्यशिरोधरः व्यादीर्घमतिदीर्घमास्यंमुखंशिरोधराग्रीवाचयस्य पितृधनः जनकवित्तान्वितः त्यागीदाता कविःकाव्यज्ञः वीर्यवान्बली वक्तासंभा
षणेदक्षः स्थूलरदश्रवाधरनसः स्थूलामहत्प्रमाणारदादंताः श्रवणोकर्णौअधरओष्ठः नसः नासिकाघ्राणः एतेसर्वएवस्थूलायस्यकर्मोद्यतः सर्व

पृथुलनयनवक्षाःवृत्तजंघोरुजानुर्जनकगुरुवियुक्तःशैशवेव्याधितश्च नरपतिकुलपूज्यःपिंग
लःक्रूरचेष्टोझषकुलिशखगांकश्छन्नपापोलिजातः ८ व्यादीर्घास्यशिरोधरःपितृधनस्त्या
गीकविर्वीर्यवान्वक्तास्थूलरदश्रवाधरनसःकर्मोद्यतःशिल्पवित् कुब्जांसःकुनखीसमां
सलभुजःप्रागल्भवान्धर्मविद्बंधुद्विट्नबलात्समेतिचवशंसाम्नैकसाध्योश्वजः ॥ ९ ॥ ७

कार्याणामुद्यमशीलः शिल्पवित्शिल्पज्ञः लिपिपुस्तकचित्रज्ञः कुब्जांसः अस्पष्टस्कंधः कुनखीकुत्सितनखः समांसलभुजः पीनबाहुः प्रागल्भवा
न् अतिप्रतिभायुक्तः धर्मवित् धर्मज्ञः बंधुद्विट् बंधूनामप्रीतिभाक् द्वेष्टाबलवान् हठादाक्रमणादसंविधेयतावशंचवश्यतांनसमेतिनायाति
साम्नाप्रीत्याएकेनैवगुणेनसाध्यःस्वीक्रियते एवंविधोश्वजोधनुषिस्थितेचंद्रेजातोभवति ९ अथमकरस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्री
डितेनाह नित्यंलालयतीति नित्यंलालयतिस्वदारतनयान् स्वकलत्रंतनयांश्चपुत्रान् लालयति आराधयति प्रीत्याभजते धर्मध्वजः दांभिकः

मिथ्याधार्मिकः अधःकृशः अधोभागादतिदुर्बलः स्वक्षः शोभननेत्रः क्षामकटिः कृशजघनः गृहीतवचनः उक्तग्राहकः यदुच्यतेतनत्सहृदेवगृह्णाति सौभा-
ग्ययुक्तः सर्वजनप्रियः अलसः क्रियास्वपटुः शीतालुः शीतंनसहते अटनः परिभ्रमणशीलः सत्वाधिकः उदारचेष्टः बलाधिकोवा काव्यकृत् विद्वान्
लुब्धः लोभाभिभूतः अगम्यास्वगमनीयासुनिकृष्टजातिषु जरदंगनासु वृद्धस्त्रीषु निरतः संसक्तः संत्यक्तलज्जः विमुक्तव्रीडः अघृणः निर्द
यः एवंविधोमनुजोमनुष्योमकरस्थेचंद्रमसिजातोभवति १० अथकुंभस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपंश्लोटकेनाह करभगलइति करभगलः उष्ट्रसम-

नित्यंलालयतिस्वदारतनयाधर्मध्वजोधःकृशः स्वक्षः क्षामकटिर्गृहीतवचनः सौभाग्ययुक्तोल
सः शीतालुर्मनुजोऽटनश्चमकरेसत्वाधिकःकाव्यकृल्लुब्धोगम्यजरांगनासुनिरतः संत्यक्तल
ज्जोघृणः१० करभगलः शिरालुःखरलोमशदीर्घतनुः पृथुचरणोरुपृष्ठजघनास्यकटिर्जठरः ॥
परवनितार्थपापनिरतःक्षयवृद्धियुतः प्रियकुसुमानुलेपनसुहृत् घटजोध्वसहः ॥११॥

ग्रीवः शिरालुः शिरासंततः खराकर्कशालोमायस्यासालोमशादीर्घा त्वचातनुः शरीरंयस्य पृथूविस्तीर्णौचरणौपादौतथाऊरूजानूपरिभागौ
पृष्ठंदेहपश्चिमभागोजघनं नितंबस्थानमास्यंमुखंकटिश्चबस्तिः यस्यसः पृथुचरणोरुपृष्ठजघनास्यकटिः तथाजठरः मूर्खः परवनितासुप-
रस्त्रीषु परार्थेषुपापेचनिरतः सक्तः क्षयवृद्धियुतः उपचयापचयैर्युक्तः प्रियकुसुमानुलेपनसुहृत् कुसुमानिपुष्पाणि अनुलेपनंसमालंभनं सु
हृदोमित्राणिप्रियाणियस्य अध्वसहः पथिक्षमः एवंविधोघटजः कुंभस्थेचंद्रमसिजातोभवति ११ ७ ७ ७

अथमीनस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंमालिन्याह जलपरधनभोक्तेति जलपरधनभोक्ता जलधनानामुदकोत्पन्नवित्तानांमुक्ताफलानांक्रयविक्रयजातानांपरधनानांचभोक्तास्वामी दारवासोनुरक्तः दारेषुकलत्रेषुविषयेषुवाससावस्त्राणांचानुरक्तः समरुचिरशरीरः समंतुल्यंसर्वावयवपरिपूर्णरुचिरंदीप्तिमच्छरीरंयस्य तुंगनासाअत्युच्चनासिकः बृहत्कः विस्तीर्णमूर्द्धा अभिभवतिसपत्नान् सपत्नान् शत्रून् अभिभवति पराभवति स्त्रीजितःप्रमदावशगः चारुदृष्टिः शोभनाक्षः द्युतिनिधिधनभोगी द्युतिःकांतिः निधिः भूमावधःस्थापितमर्थे निधिशब्देनोच्यते धनंवित्तं एषांभोगीभोक्ता पंडितश्चशास्त्रार्थवित् एवंविधोंत्यराशौमीनस्थेचंद्रमसिजातोभवति १२ अथोक्तराशि-

जलपरधनभोक्तादारवासोनुरक्तःसमरुचिरशरीरस्तुंगनासोबृहत्कःअ
भिभवतिसपत्नान्स्त्रीजितश्चारुदृष्टिर्द्युतिनिधिधनभोगीपंडितश्चांत्यराशौ १२

स्वरूपमपवादंचभ्रमरविलसितेनाह बलवतिराशाविति पुरुषस्यजन्मसमयेयस्मिन्राशौचंद्रमाव्यवस्थितस्तस्मिन्बलवतिसबलेतथातस्यचराशेर्योधिपतिस्तस्मिंस्तदधिपतौचबलवति तथातुहिनांशुश्चंद्रमासंचयदिस्वबलेनात्मीयेनवीर्येणपूर्वोक्तेनसंयुतोन्वितःस्याद्भवेत् एवमेतेषुत्रिषुयदिसबलत्वंविद्यतेतदा यथोक्तराशिस्वरूपंजातःपुरुषोभवति यत्तउक्तं कथितफलानामविकलदातेति अनयासामग्र्यासचंद्रः कथितफलानांउक्तस्वरूपाणामविकलानांपरिपूर्णानां दाताभवति एषांमध्याद्द्वयोर्बलवतोर्मध्येयुक्तंस्वरूपंप्राप्नोति एकस्मिन्बलवतिहीनं-किंचित् नकस्मिन्कांश्चिद्बलवतिनदुक्तंस्वरूपंनाकिंचिद्भवति शशिवदतइति अतोस्माच्चंद्राद्न्येपरिशिष्टायेग्रहाः रविभौमज्ञगुरुसितसौ

राः शशिवच्चंद्रवत् परिकल्प्याः यत्रराशौस्थिताभवंतिनदाश्रयेण वक्ष्यमाणंस्वरूपंदास्यंति तदपिचंद्रवत् एतदुक्तंभवति बलवतिराशौ तदधिपतौच बलवतियस्यग्रहस्यराशिस्वरूपंपठ्यते तस्मिन्नपिबलवतितदधिपतौचसंपूर्णंतत्पठितंराशिस्वरूपंभवति यद्येकयोश्चबलवतो मध्यमोनमितिनकस्मिंश्चिद्बलवति नैतत्किंचिदिति चंद्रराशिस्वभावइति १३ इतिबृहज्जातकेराशिशीलश्चंद्रस्यसप्तदशोऽध्यायः१७ अथमेषवृषगतेर्केजातस्यस्वरूपमोपच्छंदसिकेनाह प्रथितः प्रख्यातः चतुरः दक्षः अटनः परिभ्रमणशीलः अल्पवित्तः स्तोकार्थः आ युधभृत् शस्त्रधारणजीवी एवंविधः क्रियगेमेषस्थेभानावादित्येजातोभवति एतच्च फलंवितुंगभागेयदितत्रैवमेषस्थः आदित्यः परमोच्च-

बलवतिराशौतदधिपतौचस्वबलयुतः स्याद्यदितुहिनांशुः कथितफलानामविकलदा
ताशशिवदतोन्यत्यनुपरिचिंत्याः १३ इतिबृ॰राशिशीलाध्यायः१७ प्रथितश्चतुरोट
नोल्पवित्तःक्रियगेत्वायुधभृद्वितुंगभागे गविवस्त्रस्रगंधपण्यजीवीवनिताद्विट्कुशलश्च
गेयवाद्ये ॥ १ ॥

स्थोभवति तुंगभागंपरमोच्चंवर्जयित्वाअन्यत्रस्थितेर्केन्वैतत्फलंदोषभाग्जातोनभवति तद्यथा अ ल्पवित्तोबहुवित्तोभवति अटनोनभवति आयुधभृन्नभवति तस्यान्येआयुधभृतोनुयायिनो भवंति अन्येतुपुनः पूर्वोक्तागुणाः प्रथितश्चतु रोभवति गवीत्यादि वस्त्रैरंबरैः स्रगंधद्रव्यैः पुष्पैश्चजीवति वनिताद्विट् स्त्रीषुद्वेष्टा गेयेगीतेवाद्येच वादनविधौकुशलः शिक्षितः एवं विधोगविवृषस्थेसूर्येजातोभवति १ अथमिथुनकर्कसिंह न्यास्थेसूर्येजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह विद्याज्योतिषवित्तवान्

विद्यावान्व्याकरणज्ञः ज्योतिषवान् ज्योतिषशास्त्रज्ञः वित्तवान्धनी एवंविधोमिथुनस्थे भानौजातोभवति तीक्ष्णःउग्रः अस्वः दरिद्रः — परकार्यकृदन्येषांकार्यकर्ताश्रमपथः श्रमेणखेदेनपथाध्वनाक्लेशैःदुःखैश्चसर्वकालंसंयुज्यते एवंविधः कुलीरस्थेकर्कटगतेभानौजातोभव ति सिंहस्थइति वनमरण्यं शैलःपर्वतः गोकुलः गोवाटः एतेषुस्थानेषुरतिः निवासशीलः तदासक्तइत्यर्थः वीर्यान्वितः बली अज्ञः मूर्खः एवंविधः पुमान्पुरुषः सिंहस्थेर्केजातोभवति लिपिरक्षरविन्यासः लेख्यंचित्रकर्म काव्यंकवेःकर्म गणितंग्रहगणितादि ज्ञानंविज्ञानं एतैरन्वितोयुक्तः स्त्रीवपुः स्त्रीतुल्यशरीरः एवंविधः कन्यास्थेर्केजातोभवति २ अथतुलावृश्चिकधन्विमकरस्थेर्केजातस्यस्वरूपंशार्दू

विद्याज्योतिषवित्तवान्मिथुनगे भानौकुलीरेस्थितेतीक्ष्णोऽस्वःपरकार्यकृच्छ्रमपथःक्लेशैश्चसंयुज्यते
सिंहस्थेवनशैलगोकुलरतिर्वीर्यान्वितोऽज्ञःपुमान्कन्यास्थेलिपिलेख्यकाव्यगणितज्ञानान्वितःस्त्रीवपुः२

लविक्रीडितेनाह जातइति शौंडिकोमद्यविक्रयीभवति मद्यकरोवेतिकेचित् अध्वनिरतः पथिप्रसक्तः हैरण्यकः स्वर्णकारः नीचकृदनुचित-कर्मकर्ता एवंविधः तौलिनितुलास्थेर्केजातोभवति क्रूरःउग्रस्वभावः साहसिकः असमीक्षितकार्यकृत् तथाच असमीक्षितकार्याणांकर्तासाहसिकःस्मृतः विषार्जितधनः विषप्रयोगैरर्जितंधनंसंचितंवित्तंयेन अत्यंतरेवृथार्जितधनः यद्धनमर्जितंतदस्यवृथानिःफलंभव ति चौरादयोपहरंति शस्त्रांतगः शस्त्रनैपुण्यकः शस्त्रस्यायुधस्यांतगः एवंविधोलिस्थितेवृश्चिकगतेर्केजातोभवति सत्पूज्यः सतामर्चनीयः धनवान्वित्तयुक्तः तीक्ष्णःनिरपेक्षः भिषक् वैद्यः प्रयोगज्ञः कारुकः शिल्पिकर्मज्ञः एवंविधोधनुर्धरस्थेर्केजातोभवति नीचः

कुलानुचिताधर्मकर्मकृत् अज्ञः मूर्खः कुवणिक् कुत्सितवणिक् अल्पधनवान् स्तोकार्थः लुब्धः लोभाभिभूतः अन्यभाग्येरतः परकीयैर्भाग्यैः वि-
त्तादिभिः रतः परार्थोपकारभोक्ता एवंविधोमृगेमकरस्थेर्केजातोभवति ३ अथकुंभमीनगतेर्केजातस्यस्वरूपंचंद्रार्कयोरेकराशिगतयोस्तुल
क्ष्मज्ञानंवसंततिलकेनाह नीचइति नीचः कुलानुचिताधमकर्मकृत् तनयैःपुत्रैः भाग्येभ्यः परिच्युतः त्यक्तः पुत्रैः जनवाल्लभ्येनचविरहितः अस्वः
निर्धनः एवंविधोघटेकुंभस्थेर्केजातोभवति तोयोत्थंजलोत्पन्नंमुक्ताफलादिनातत्पण्येनतद्विक्रयेणविभवमैश्वर्यंयस्य वनिताहृतः स्त्रीपूज्यः

जातस्तौलिनिशौंडिकोध्वनिरतोहैरण्यकोनीचकृत्क्रूरःसाहसिकोविषार्जितधनःशस्त्रां
तगोलिस्थिते सत्पूज्योधनवान्धनुर्द्धरगतेतीक्ष्णोभिषक्कारुकोनीचोऽज्ञःकुवणिग्मृगे
ल्पधनवांलुब्धोन्यभाग्येरतः ३ नीचोघटेतनयभाग्यपरिच्युतोस्वस्तोयोत्थपण्यविभ
वोवनिताहृतोंत्ये नक्षत्रमानवतनुःप्रतिमर्क्षविभागेलक्ष्मादिशेत्तुहिनरश्मिदिनेशयुक्ते ४

एवंविधोंत्येमीनस्थेर्केजातोभवति नक्षत्रमानवतनुरित्यादि नक्षत्रमानवकोराशिपुरुषः कालांगानीत्यादिनाप्रदर्शितः तुहिनरश्मिश्चंद्रः दिनेशआ
दित्यः एतौसमेतौयस्मिन्राशौस्थितौ सराशिनक्षत्रपुरुषस्ययस्मिन्नंगेस्थितस्तत्रपुरुषस्यजातस्यलक्ष्मचिह्नंमशकादिसमादिशेत् वदेत् य
थामेषस्थयोः शिरसि वृषस्थयोःमुखइत्येवमूह्यम् आदित्यराशिस्वभावः ४ अथमेषवृश्चिकवृषतुलस्थेकुजेजातस्यस्वरूपंत्रोटकेनाह
नरपतिसत्कृतः राजपूजितः अटनः परिभ्रमणशीलः चमूपः सेनापतिः वणिक्क्रयविक्रयज्ञःसधनः वित्तान्वितः क्षततनुः विक्षतदेहः व्रणिन

शरीरः चौरस्तस्करः भूरिविषयः विप्रकीर्णेंद्रियः एवंविधान्स्वगृहेमेषराशिस्थकस्थः कुजः भौमः जनयेत् युवतिजितः स्त्रीविधेयः सत्कृत्सुमित्रेषुविषमः दुर्विधेयः सक्रूरस्वभावः परदाररतः परयोषितिप्रसक्तः कुहकज्ञः ऐंद्रजालिकः सत्ववेषः शोभनालंकारः भीरुः सभयः परुषः कर्कशः निस्नेहः एवंविधान्पुरुषान् सितभेशक्रक्षेत्रेवृषेतुलेचस्थितोभौमोजनयेदुत्पादयेत ५ अथमिथुनकन्याकर्कटस्थेभौमेजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह

अथमिथुनकन्यागतेभौमेजातस्यस्वरूपमाह बोधेति असहः तेजस्वी तनयवान् पुत्रयुक्तः विसत्कृत् मित्ररहितः कृतज्ञः परोपकारशीलः –

नरपतिसत्कृतोटनश्चमूपवणिक्सधनाःक्षततनुश्चौरभूरिविषयांश्चकुजःस्वगृहे युव
तिजितान्सत्कृत्सुविषमान्परदाररतान्कुहकसत्ववेषभीरुपरुषान्सितभेजनयेत्॥५॥
बोधसहस्तनयवान्विसत्कृत्कृतज्ञोगांधर्वयुद्धकुशलःकृपणोभयोर्थी चांद्रेर्थवान्सलि-
लयानसमर्जितस्वःप्राज्ञश्चभूमितनयेविकलःखलश्च॥६॥ श्रीकृष्णायनमः॥छ

गांधर्वयुद्धकुशलः गांधर्वगीतेयुद्धेचसंग्रामेप्रवेशनिर्गमव्यूहरचनादिषुचकुशलः तज्ज्ञः कृपणः अदाता अभयः निर्भयः अर्थीयाञ्चापरः एवंविधोबोधमिथुनकन्यास्थेकुजेभौमेजातोभवति अथकर्कटस्थेभौमेजातस्यस्वरूपमाह चांद्रेति अर्थवान्सधनः सलिलयानसमर्जितस्वः सलिलयानेननवादिनासम्यगर्जितंस्वंधनंयेन अथवासलिलेनजलेनयानेनगमनेनाध्वनासमर्जितंस्वंधनंयेन प्राज्ञःमेधावी विकलोंगहीनः खलःदुर्जनः एवंविधश्चांद्रेकर्कटगतेभौमेजातोभवति ६ छ छ छ छ छ

अथसिंहधन्विमीनकुंभमकरस्थेभौमेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह निस्वइति निस्वः निर्धनः क्लेशसहः आपद्धीरः कदर्थनाक्षमः वनांतरचरः अरण्यमध्यचारी केचिदभयोवनचरइतिपठंति अभयोभयरहितः वनांतरचरोरण्यचारी अल्पदारात्मजोल्पकलत्रः अल्पापत्यः एवंविधःसिंह स्थेभौमेजातोभवति अनेकरिपुः बह्वरिः नरेंद्रसचिवः मंत्रीख्यातः विदितकीर्तिः अभयः निर्भयः अल्पात्मजः स्वल्पापत्यः एवंविधोध न्विमीनस्थेभौमेजातोभवति दुःखार्तः नित्यंदुःखसंतप्तः विधनः दरिद्रः अटनःपरिभ्रमणशीलः अनृतरतः असत्यभाषी तीक्ष्णःनिरपे क्षः क्रूरः एवंविधः कुंभस्थेभौमेजातोभवति भूरिधनात्मजः प्रभूतधनः प्रभूतपुत्रः भूपःराजा अथवातत्समः राजतुल्यः एवंविधोमृगगते

निस्वःक्लेशसहोवनांतरचरःसिंहेल्पदारात्मजोजेनेकरिपुर्नरेंद्रसचिवःख्यातोभयोल्पात्मजः दुःखार्तोविधनोऽट
नोनृतरतस्तीक्ष्णश्चकुंभस्थितेभौमेभूरिधनात्मजोमृगगतेभूपोथवातत्समः ७ द्यूतर्णपानरतनास्तिकचौरनि-
स्वाःकुस्त्रीककूटकृदसत्यरताःकुजर्क्षे आचार्यभूरिसुतदारधनार्जनेष्टाःशौक्रेवदान्यगुरुभक्तिरताश्चसौम्ये ॥८॥

मकरस्थेभौमेजातोभवति ७ अथमेषवृश्चिकतुलवृषगतेबुधेजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह द्यूतेति द्यूतेःक्षज्ञानेऋणेपरस्वहरणेपाने चनिरतःसक्तः नास्तिकः शास्त्रार्थादपेतः तार्किकः नास्तिपरलोकेमतिर्यस्यसनास्तिकः चोरस्तेस्करः निःस्वोदरिद्रः कुस्त्रीकः कुत्सि तभार्यः कूटकृत्कूटकर्तादांभिकः असत्यनिरतः अनृतभाषी एवंविधाजाताः सौम्येबुधेभौमर्क्षेमेषवृश्चिकस्थेभवंति आचार्येत्या दि आचार्यः उपदेशकर्ताभूरिसुतः प्रभूतापत्यः भूरिदारोबहुकलत्रः धनार्जनेष्टः धनार्जनमिष्टंयस्य अर्थार्जनेनित्यमुद्यतः वदान्यः

दाता गुरुभक्तिरताः मातृपितृगुरूणांभक्ताः एवंविधाःपुरुषाः शौक्रे वृषतुलस्थेबुधेजाताभवंति ८ अथमिथुनकर्कटस्थेबुधेजातस्यस्वरूपमुपेंद्रव ज्रयाह विकत्थनइति विकत्थनः वाचालः असत्यवादी शास्त्रकलाविदग्धः शास्त्रेकलासुचगीतवाद्यनृत्यलेपचित्रकर्मसुविदग्धः शिक्षितः प्रियंवदोभिमतवक्ता सौख्यरतः सुखासक्तः एवंविधः शशांकजेबुधे तृतीयेमिथुनस्थेजातोभवति जलार्जितइति जलार्जितस्वः जले नोदकेनार्जितंस्वंधनंयेनसः केचिद्बलार्जितस्वइति बलेनवीर्येणार्जितंस्वंधनंयेन स्वजनस्यात्मीयजनस्यचबंधुजनस्यशत्रुः रिपुः एवंवि-

विकत्थनःशास्त्रकलाविदग्धःप्रियंवदःसौख्यरतस्तृतीये जलार्जितस्वःस्वजनस्यशत्रुःशशांकजे शीतकरर्क्षयुक्ते ९ स्त्रीद्वेष्योविधनसुखात्मजोऽटनोज्ञःस्त्रीलोलःस्वपरिभवोर्कराशिगेज्ञे त्यागीज्ञःप्रचुरगुणःसुखीक्षमावान्युक्तिज्ञोविगतभयश्चषष्ठराशौ १०

धःशशांकजेबुधेशीतकरर्क्षेचंद्रराशौकर्क टयुक्तेजातोभवति ९ अथसिंहकन्यागतेबुधेजातस्यस्वरूपंमहर्षिण्याह स्त्रीद्वेष्यइति स्त्रीणांद्वेष्यःस्त्रीद्वेष्यः विधनसुखात्मजः विधनो धनरहितः विसुखः विगतसुखः विगतात्मजःपुत्ररहितः अटनः परिभ्रमणशीलः अज्ञः मूर्खः स्त्रीलोलः वनिताभिलाषी स्वपरिभवः स्वेषामात्मीयानांसकाशात्परिभवोयस्य एवंविधोज्ञेबुधेऽर्कराशिगेसिंहस्थेजातोभवति त्यागीदाता ज्ञःपंडितः प्रचुरगुणः प्रभूत-गुणैर्युतः गुणाः विद्याशौर्यादयः सुखीसुखितः क्षमावान्सहिष्णुः युक्तिज्ञः प्रयोगवेत्ता विगतभयः निर्भयः एवंविधःषष्ठराशौकन्यास्थेबु धेजातोभवति १०

अथमकरधन्विमीनगतेबुधेजातस्यस्वरूपमौपछंदसिकेनाह परकर्मकृदिति परकर्मकृत् परप्रेष्यकरः अस्वःदरिद्रः शिल्पबुद्धिः शिल्पकर्मस्वनुरतमतिः ऋणवान् परस्वग्रहणशीलः विष्टिकरः आज्ञाकरः एवंविधोर्कजर्क्षेमकरकुंभस्थेबुधेजातोभवति नृपसत्कृतः राजपूजितः नृपसमतोवा राजवल्लभः पंडितः विद्वान्आप्तवाक्यः व्यवहारार्थवेत्ता आप्तमनुकूलंवाक्यंयस्य एवंविधोनवमेधन्विस्थितेबुधेजातोभवति जितसेवकः जितासेवकायेन पराराधनदक्षः पराभिप्रायज्ञः अंत्यशिल्पः एवंविधोंत्येमीनस्थेबुधेजातोभवति इतिबुधराशिस्वभावः ११ अथमेषवृश्चिकवृषतुलमिथुनकन्यागतेजीवेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह सेनानीति सेनानीसेनानायकः बहुवित्तः प्रभूतधनः बहुदारः प्रभूतकलत्रः

परकर्मकृदस्वःशिल्पबुद्धिर्ऋणवान्विष्टिकरोबुधेर्कजर्क्षे नृपसत्कृतपंडितासवाक्योनवमेंत्येजि
तसेवकोंत्यशिल्पः ११ सेनानीबहुवित्तदारतनयोदातासभृत्यःक्षमीतेजोदारगुणान्वितःसु
रगुरोरख्यातःपुमान्कौजभे कल्यांगःसधनार्थमित्रतनयस्त्यागीप्रियःशौक्रभेबौधेभूरिपरिच्छदा
त्मजसुहृत्साचिव्ययुक्तःसुखी १२

बहुतनयः प्रभूतापत्यः दातादानशीलः सभृत्यः शोभनभृत्यः क्षमीक्षमावान् तेजसाकांत्यादारगुणैः कलत्रसौख्यैरन्वितोयुक्तः ख्यातः प्रख्यातकीर्तिः एवंविधः सुरगुरौजीवेकौजकुजभे भौमक्षेत्रेमेषवृश्चिकस्थेजातोभवति कल्यांगः स्वस्थदेहः सधनार्थः सधनः समित्रः ससुहृत् सतनयः पुत्रान्वितः सुखधनमित्रपुत्रयुक्तः त्यागीदाता प्रियः सर्वजनवल्लभः एवंविधः शौक्रभे शुक्रक्षेत्रस्थेवृषतुलस्थेजीवेजातोभवति बौधेत्यादि भूरिपरिच्छदः बहुवस्त्रगृहपरिवारः भूर्यात्मजः बहुपुत्रः भूरिसुहृत्प्र

फलभिज्ञः साचिव्येमंत्रित्वेनियुक्तः सचिवस्यभावः साचिव्यंसुखीसुखितः एवंविधोबोधेबुधक्षेत्रेमिथुनकन्यास्थेजीवेजातोभवति १२ अथकर्क
टसिंहधन्विमीनकुंभमकरस्थेजीवेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह चांद्रइति रत्नानिमणयः सुताःपुत्राः स्वंधनंदाराःकलत्रंविभवऐश्व-
र्यं प्रज्ञामेधासुखंसुखभावः एतैरन्वितःसंयुक्तः एवंविधः चांद्रेचंद्रक्षेत्रेकर्कटस्थेसुरगुरौजीवेजातोभवति बलनायकः सेनाप्रधानः अन्यच्च
यच्चांद्रभेकर्कटस्थेउक्तम् रत्नसुतस्वदारविभवः प्रज्ञासुखैरन्वितः एवंविधःसिंहस्थेजीवेस्याद्भवेत् मांडलिकः मंडलाधिपतिः सेनानाथोवा
अथवाधनीवित्तवान् एवंविधः स्वर्क्षेस्वराशौधन्विमीनस्थेजीवेजातोभवति कुंभेकर्कटवदिति यानिकर्कटस्थेजीवेफलान्यभिहितानि रत्नसुतस्व

चांद्रेरत्नसुतस्वदारविभवःप्रज्ञासुखैरन्वितःसिंहेस्याद्बलनायकःसुरगुरौप्रोक्तंचयच्चांद्रभे स्व
क्षेमांडलिकोनरेंद्रसचिवःसेनापतिर्वाधनीकुंभेकर्कटवत्फलानिमकरेनीचोल्पवित्तोसुखी ॥१३॥

दारविभवः प्रज्ञासुखैरन्वितइत्येतानिकुंभस्थेगुरौभवंति अत्रान्येनसहमतभेदः तेनानिष्टंफलमभिहितं तथाच नीचः कुंभेजनयति कर्मणि
तोयाश्रयेसक्तं नीचः कुलानुचिताधमकर्मप्रवृत्त अल्पवित्तः स्तोकार्थःअसुखीदुःखितः एवंविधोमकरस्थेजीवेजातोभवति इतिबृहस्पतिराशि
स्वभावः १३ अथशुक्रराशिः अथमेषवृश्चिकवृषतुलगतेशुक्रेजातस्यस्वरूपंपुष्पिताग्रयाह परयुवतिरतः परस्त्रीषुसक्तः तदर्थवादैस्तासां
परस्त्रीणामर्थवादैरपराधानुवचनैः हृतविभवोपहृतार्थः कुलपांसनः कुलकलंकभूतः एवंविधःसितेशुक्रेकुजर्क्षेभौमक्षेत्रेमेषवृश्चिक-
स्थेजातोभवति स्वबलेत्यादि स्वबलेनात्मीयवीर्येण स्वमत्याआत्मीयबुद्ध्याचधनंयस्यासौस्वबलमतिधनः नरेंद्रपूज्यः राजवल्लभःस्वज

नविभुः बंधुप्रधानः प्रथितः विख्यातः अभयः निर्भयः एवंविधः स्वेस्वक्षेत्रे वृषतुलास्थे सिते शुक्रे जातो भवति १४ अथ मिथुनकन्यामकर
कुंभस्थे शुक्रे जातस्य स्वरूपमौपच्छंदसिकेनाह नृपकृत्यकरः राजकर्मकर्ता अर्थवान् धनी कलावित् कलाज्ञः गीतवाद्यादिकवेत्ता एवंविधो
मरारिपूज्ये दैत्यगुरौ शुक्रे मिथुनस्थे जातो भवति षष्ठगते कन्यास्थे शुक्रे ऽतिनीचकर्मा कष्टकार्यकरो जातो भवति सुभगः सर्वजनप्रियः स्त्रीविजि
तः प्रमदावशगः कुनार्यां कुत्सितस्त्रियां रतः सक्तः एवंविधः शुक्रे रविजर्क्षगते मकरकुंभस्थे जातो भवति १५ अथ कर्कटसिंहधन्विमीनस्थे

परयुवतिरतस्तदर्थवादैर्हृतविभवः कुलपांसनः कुजर्क्षे स्वबलमतिधनो नरेंद्रपूज्यः स्वजनविभुः प्रथि
तोऽभयः सितेस्वे १४ नृपकृत्यकरोऽर्थवान्कलावित्मिथुने षष्ठगते तिनीचकर्मा रविजर्क्षगते मरारिपूज्ये सु
भगः स्त्रीविजितो रतः कुनार्यां १५ द्विभार्योऽर्थी भीरुः प्रबलमदशोकश्च शशिभे हरौ योषाप्तार्थः प्रवर
युवतिर्मंदतनयः गुणैः पूज्यः सस्वस्तुरगसहिते दानवगुरौ झषे विद्वानाढ्यो नृपजनितपूजोऽतिसुभगः १६

शुक्रे जातस्य स्वरूपं शिखरिण्याह द्विभार्यः द्विस्त्रीकः अर्थी याञ्चापरः भीरुः सभयः प्रवरमदोऽतिदर्पः प्रवरशोकोऽतिदुःखितः एवंविधो दा
नवगुरौ दैत्यपूज्ये शुक्रे शशिभे कर्कटस्थे जातो भवति योषाप्तार्थः स्त्रीप्राप्तधनः प्रवरयुवतिः प्रधानस्त्रीकः मंदतनयः अल्पापत्यः एवंविधो हरौ
सिंहस्थे शुक्रे जातो भवति गुणैः पूज्यः मान्यः सस्वः सधनः एवंविधस्तुरगसहिते धन्विस्थे दानवगुरौ शुक्रे जातो भवति विद्वान्पंडितः आढ्यः
ईश्वरः नृपजनितपूजः नृपेण राज्ञा जनितोत्पादिता पूजाऽर्हणं यस्य अतिसुभगः सर्वजनानामतिवल्लभः एवंविधो झषे मीनस्थे शुक्रे जातो भवति

इतिशुक्रराशिस्वभावः १६ अथशनिः अथमेषवृश्चिकमिथुनकन्यागतेसौरेजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह मूर्खोज्ञानोपेतः अटनःपरिभ्रमण
शीलः कपटवान् दांभिकः विसुहृत् मित्ररहितः एवंविधोयमेसौरेअजेमेषस्थेजातोभवति बंधवधभाक् बंधोबंधनंवधस्ताडनंवधबंधोभ
जते चपलःक्रियास्वनवस्थितः अघृणःनिर्दयःएवंविधःकीटेवृश्चिकस्थेजातोभवति निर्ह्रीसुखार्थतनयः निर्गताह्रीर्लज्जायस्यसनिर्लज्जः
निःसुखोदुःखितः निरर्थोदरिद्रःनिस्तनयःपुत्ररहितः लेख्येआलेख्यकर्मणिस्खलितः अज्ञःरक्षापतिर्भवत्यारक्षिकः मुख्यपतिःप्रधाननाथः
एवंविधोबोधेबुधक्षेत्रेमिथुनकन्यास्थेसौरेजातोभवति १७ अथवृषतुलाकर्कटसिंहस्थेसौरेजातस्यस्वरूपंमंदाक्रांतयाह वर्ज्यास्वगम्यासु

मूर्खोटनःकपटवान्विसुहृद्यमेजकीटेतुबंधवधभाक्चपलोऽघृणश्च निर्ह्रीसुखार्थतनयःस्खलितश्चलेख्येर
क्षापतिर्भवतिमुख्यपतिश्चबोधे १७ वर्ज्यस्त्रीष्टोनबहुविभवोभूरिभार्योवृषस्थेख्यातःस्वोच्चेगणपुरब
लग्रामपूज्योर्थवांश्च कर्किण्यस्वोविकलदशनोमातृहीनोसुतोज्ञःसिंहेनार्योविसुखतनयोविष्टिकृत्सूर्यपुत्रे ॥१८॥

स्त्रीषुयोषित्सुइष्टः वल्लभः नबहुविभवःनप्रभूतैश्वर्ययुक्तः अल्पैश्वर्ययुक्तः भूरिभार्यःप्रभूतदारः एवंविधोवृषस्थेसूर्यपुत्रेशनैश्चरेजातोभव
ति ख्यातःविदितकीर्तिः गणानांसमूहानांपुराणांनगराणांबलानांसैन्यानांग्रामाणांचपूज्योमान्यः अर्थवान्सधनः एवंविधःस्वोच्चेआत्मीयस्योच्चरा
शौतुलास्थेसौरेजातोभवति अस्वःदरिद्रः विकलदशनःअल्पदंतःमातृहीनःजननीवियुक्तःअसुतःपुत्ररहितः अज्ञःमूर्खः एवंविधःकर्कटस्थे
सौरेजातोभवति सिंहेनार्यइति अनार्यःमूर्खः विसुखोदुःखितःवितनयःपुत्ररहितःविष्टिकृद्भारवाहकःएवंविधःसिंहस्थेसूर्यपुत्रेशनैश्चरेजा-
तोभवति १८

अथधन्विमीनमकरकुंभगतेसौरेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्वंतःशोभनोंतःपर्यंतोयस्यसस्वंतः शुभेनकर्मणातस्यमृत्युर्भवति अथवांतेशोभनं सुखादिकंयस्य नरेंद्रभवनेराजगृहेप्रत्ययितः संजातप्रत्ययः सत्पुत्रः शोभनापत्यः सज्जायः शोभनभार्यः सद्धनः सद्वित्तः पुरबलग्रामाग्रनेता पुरा णांनगराणांबलस्यसेनायाः ग्रामाणांचअग्रनेताप्रधानोनायकः एवंविधोर्कजेसौरेजीवक्षेत्रेधन्विमीनस्थेजातोभवति अन्यस्त्रीधनसंवृतः परयोषिद्भिः परधनैश्चसंवृतः संयुक्तः पुरबलग्रामाग्रणीःपुराणांबलानांग्रामाणांचअग्रणीः प्रधाननायकः मंदहगल्पचक्षुः मलिनः मलोपेतः स्नानालसः स्थिरार्थः स्थिरवित्तः स्थिरविभवः स्थिरैश्वर्यः भोक्ताअसंचयशीलः एवंविधःपुमान् पुरुषः स्वक्षेत्रेमकरकुंभस्थेसौरेजातोभवति इतिशनैश्चरराशिस्वभा

स्वंतःप्रत्ययितोनरेंद्रभवनेसत्पुत्रजायाधनोजीवक्षेत्रगतेर्कजेपुरबलग्रामाग्रनेताथवा अन्यस्त्री
धनसंवृतःपुरबलग्रामाग्रणीर्मंदहक्स्वक्षेत्रेमलिनःस्थिरार्थविभवोभोक्ताचजातःपुमान् १९

वः एतेषुसर्वेषुग्रहराशिस्वभावेषुबलवतिराशौतदधिपतौचतस्मिंश्चग्रहेबलवतिजातस्ययथोक्तंराशिस्वरूपंभवति द्वयोर्द्वयोश्चबलवतोर्मध्येस मानमिति नकस्मिंश्चिद्बलवतिनकिंचिदिति १९ अथमेषादिषुलग्नेषुचंद्राक्रांतराशियुक्तस्वरूपातिदेशंपुष्पिताग्रयाह शिशिरकरश्चंद्रमास्त- स्यराशिभिः सहसमागमेयत्स्वरूपमुक्तंवृत्तात्ताम्रदृगित्यादिकंतन्मेषलग्नजातस्यापिवक्तव्यं एवमन्येष्वपिराशिषुवृषादिषुस्थितेचंद्रमसिय दुक्तंतल्लग्नजातस्यापिवक्तव्यं यतोमुनयः सदृशंफलंवदंति कथयंति स्वरूपभेदाभावात् तथाचसत्यः मेषविलग्नेकुनखीस्फरोषणोभेदकृत् स्खलितवाक्यः पितानिलप्रायिष्टः कृपणोतिबहुव्ययश्चैव रहितोबाल्येगुरुभिर्मंदस्फतः स्वजनसहजाहितकर्ता धर्मस्थितोविदेशोपगश्च

कर्मारभत्यफलं नीचांवापिशत्रूनांवा विकलांलभतेन्यपूर्विकांभार्यां सहजसमान्यपिमित्राणिचास्यबंधुत्वमुपयांति शस्त्रेणवाविषेर्वामरणंपित्तोद्भवैर्विकारैर्वा स्वात्प
क्षाज्ज्वलनाद्वा वर्षाद्दुर्गात्प्रपतनाद्वा वृषभाविलग्नेस्थूलोष्ठगंडनासोमहाललाटश्च श्लेष्मानिलभूयिष्ठस्त्यागीबहुशोव्ययरतश्च कन्याप्रजोल्पपुत्रः पितुर्जन
न्याश्चदोषहृद्बहुशः कर्मणिसततंसक्तोविधर्मयुक्तोर्थभाक्चैव नित्यंकलत्रकांक्षीशस्त्रविघातीसदा स्वजनहर्ता मृत्युः शस्त्रैः पाशैर्मृगैश्चलभतेन्यदेशेषुदेहः
श्रमैर्जलैर्वाशूलैर्वाप्यटनानिरसनैश्चैव पुरुषश्चतुष्पदैर्वाबलान्वितान्मृत्युमुपयाति पूर्वविलग्नेमिथुनेहीनांगः सूयतेधिकांगोवा प्रियवाग्विशिष्टकर्माभि-
श्वप्रकृतिर्हिजननीकः अल्पमतिरल्पकायः सतांचमहितोगुरूणांच अल्पसहजोल्पचेष्टः परावमर्दीगुणयुतश्च कर्मसुबहुषभिरतोधर्मंसाधयति नचार्थ
धर्मेण प्रासान्लाभान्विविधान्दोषैस्तैस्तैश्चनाशयति बह्वीः पत्नीर्लभतेरोगांश्चदारुणान्जयति व्यालाद्विषान्मृगाद्वाप्युदकाद्वामृत्युमुपयाति कर्किणिपू
र्वविलग्नेनैकाग्रोगुल्मरोगवान्भीरुः उरसिकृताभिज्ञानः कफानिलात्मादृढग्राही पापानहितान्भजतेपरस्वमपिनिक्षिपद्व्ययेनसकृत् स्वजनादृषः
स्वजनैर्विभर्त्सितोन्यस्थिरप्रसवः तीक्ष्णंकर्मविदेशेनित्यंत्यक्तोदितः परस्वामी असदृशदारोरिपुनिर्जितश्चपूज्यः समूहानांकंठापीडाइज्वाकफोद्
याद्स्थिभंजनाद्दात् देहच्छेदादथवाजलोदरान्मृत्युमाप्नोति सिंहविलग्नेकठिनः प्रियामिषः पैत्तिकोविततनाशः बह्वारंभकुटुंबः कृपणस्तथसं
मतः ख्यातः सहजविषादीस्वजनस्यघातकोविक्रमैः स्वकैर्युक्तः अविषादीकर्मकरोविविधोपायैस्तथाभिष्टः भार्याबह्वीर्लभतेविंद्याद्विविधाः कुले
रूपेताश्च कट्यांरुजश्चबहुशोजान्वोर्दशनेषुचाप्नोति मृत्युः शस्त्रैः पापैर्विषैश्चकाष्ठैरथामयैश्चापि अंबुचरैर्वासत्वैर्बुभुक्षयाक्रमसमुपयाति षष्ठ
विलग्नेप्रियवाक्नतुच्छविर्दीर्घकरचरणः मिश्रप्रकृतिश्चार्याकृतिर्व्रणीचार्थवान्कृपणः स्वजनस्येष्टः कन्याबहुप्रजोभ्रातृभिर्विरुद्धश्च धर्मप्रियोल्प
लाभः कर्मणिनिपुणः समाचरति विविधाश्चतुष्पदगणाच्छस्त्रात् पित्तोद्भवाद्रोगात् शोकात्संपाताद्वामृत्युंचाप्नोति पाशाद्वासप्तमराशौलग्नेवि

षमांगः सूर्यैर्विषमशीलः कफवातिकः स्वचपलोक्षस्वग्रीवः कृतज्ञश्च अर्थान्विपुलान्लभतेव्ययेनसंपूज्यतेयशः प्रायः गुरुसेवायांनिरतः पितान्यजन
सहजपूज्यः अध्वरुचिर्धर्मिष्ठोविनाशमायातिपीडनैः स्वैःस्वैः मृतभार्यः कलहरुचिर्बहुशः शोकादिभिः क्लिष्टः मृत्युः ख्यातात्पुरुषात्स्वजनात्सौ
म्याच्चतुष्पदाद्वापि खेदाच्चविप्रयोगादुपवासान्मार्गयोगाद्वा अष्टमराशौलग्नेविशालरुग्वाननोदरः क्रूरः पित्तप्रकृतिः पिंगेक्षणोमृदुद्रुतगतिः परस्वा
मी स्फीतकुटुंबस्वजनोंतकश्चबहुव्ययोबहुप्रसवः स्वरवर्जितोभ्रातृव्योवृषसेवीधर्महीनश्च भार्यानिमित्तविमुखीशत्रोरर्थान्नददातिबहुशश्च स्व
कुलोद्भूतांश्चतुर्नूलभतेरोगांश्चानेकविधान् गात्रछेदैः शत्रोर्वशंगतोबंधनैःमहारैश्च रोगैर्वापापकृतैर्ज्वलनाद्वामृत्युमुपयाति स्थूलोष्ठदशननासान

शिशिरकरसमागमेक्षणानांसदृशफलंप्रवदंतिलग्नजातम् फलमधिकमिदंयदत्रभावाद्भव
नभनाथगुणैर्विचिंतनीयाः २० इतिबृहज्जातके० राशिशीलाऽध्यायोऽष्टादशः समाप्तः

वमेलग्नेकफानिलप्रकृतिः मांसलगुल्फोरुभुजः कुनखीकर्मोद्यतः शूरः क्षुद्रान्नीचान्भजते चौर्यादनलान्नृपाच्चनष्टधनः विज्ञानानांप्रसवोबहुपूज्योभ्रा
तृघातरुचिः कर्मविदेशोद्विष्टः कुरुतेचित्तानिचार्हतिनृपेभ्यः धर्मेतुमध्यममतिर्दारैश्चविरोधमुपयाति रोगान्वदनेलभतेचतुष्पदाच्चात्मनःसमाप्नो
ति मृत्युंबिलेशयाद्वानृपाच्चबंधाज्जनाद्वापि दशमविलग्नेतनुनासिकापुटोदीर्घवक्रकरचरणः श्यश्चक्ष्मकोमृगास्योभीरुश्चपलोर्थबंधनभाक् क्ष
द्रकुटुंबोल्पधनः कृपणः कन्याप्रजोमृतस्वजनः सहजसमृद्धः शौर्यान्नृपादरण्याच्चलब्धधनः गवी शस्त्रोपजोनीचाभिष्टामवाप्नुयाद्भार्यां बहुविग्र

होल्पकेशोदुर्बलजानुश्चरोगार्तः बालादनिलाच्छस्त्रान्नृपाद्विषात्प्रपतनात्कजाद्वापि पित्तोदयादजीर्णात्प्रपयांति शस्त्रेणावष्टब्धः एकादशोविलग्नेस्तब्धः क्रूरः कुलाग्रजः पुरुषः पित्तानिलभूयिष्ठस्तिलपुष्पसमानमासस्थ मासान्नाशयतेर्थान्बहुभृत्यः साध्वसागीवक्ष्यापि क्षीणः स्वगोत्रगुरुजनपरपक्षस्कृत् स्वजनशत्रुः कर्मणिपापेसक्तः तनुश्चकांतानवाप्नुयाच्छुभान् धर्मध्वजमहत्तोदेवतपूजश्चकारयतिभार्याम् विग्रहशीलांलभतेविविधान्रोगान्कफोद्भवान्तुरसि म्रियतेचजठररोगाद्वमनात्स्त्रीणांप्रयोगाद्वा द्वादशगेप्राग्लग्नेस्थूलोष्ठोमीनदृड्महानासः कफवातिकोमहात्मात्वग्दोषीनैकमातचेष्टः शिष्टायव्ययभृत्यैः स्वजनस्त्रीपूजितः सहजनाथः कर्मणिधर्मेयुक्तः पित्रोपचयः स्वदारश्च नीचाचारांभार्यांलभतेचारिपून्स्वदारुणान्क्रूरान् रोगास्त्रशोणितोदाप्नुयाद्भयंव्यालसिंहेभ्यः मृत्युंपुरुषैर्गणवृंदपूजितैर्गुत्यजैर्विकारैर्वा विद्योषधप्रयोगादुपवासान्मार्गदोषाद्वा एवंशिशिरकरसमागमसदृशलग्नजातंफलं तथाचशिशिरकराश्रितराशेरीक्षणदृष्टिफलंवक्ष्यमाणंतथातदेवतल्लग्नजातस्यापिवक्तव्यं चंद्रेभूपबुधावित्यादि किंतुलग्नेफलमपिकिमिदं यदत्रभावद्वाश चंद्रराशितइदमत्रलग्नादिषुभावेष्वधिकंफलंयद्भावास्तन्वादयः भवनगुणैः राशिगुणैर्भवननाथगुणैस्तत्स्वामिगुणैर्विचिंतनीयाः विचार्याः भवनभनाथयोर्गुणःसबलत्वं एतदुक्तंभवति लग्नेबलवतिलग्नपतौचबलवतिजातस्यशरीरपुष्टिर्वक्तव्या लग्नाद्वितीयराशौबलवतितदधिपतौचबलवतिजातस्यधनसमृद्धिर्वक्तव्या एवंशेषराशिबलेतदधिपबलेचजातस्यभ्रात्रादीनांवृद्धिर्वक्तव्या तथापिकिंचिद्विशेषःकथयति

विपरीतंरिःफषष्ठाष्टमेषुइत्यादि एवंतन्वादिस्थेषुराशिषबलवत्सु तदधिपेषबलवत्सुचभावहानिर्वक्तव्या भवनभनाथयोः यद्येकोबलवान्भवतितदामध्यस्थाभाववृद्धिर्वाच्येति तथाचयवनेश्वरः भावेशभाववशिभस्वभावप्रधानमध्याधमदर्शनाद्यैः तद्भावसंपत्तिविपत्युपायैर्निर्याणिकंपाकमुपेतिपुंसाम् २० इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौराशिशीलाऽध्यायोऽष्टादशःसमासः १८

अथातोदृष्टिफलाध्यायोव्याख्यायते तत्रमेषवृषमिथुनकर्कटस्थेचंद्रेभौमाद्यैर्ग्रहैः दृश्यमानेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह चंद्रेभूपबुधाविति
कुजाद्याभौमादयः भौमबुधबृहस्पतिशुक्रशनैश्चरार्कीः तत्राजगेमेषस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेजातोभूपोराजाभवति बुधदृष्टेबुधः पंडितः जीवदृष्टे
नृपोपमः राजतुल्यः शुक्रदृष्टेगुणीगुणवान्भवति केचिद्गुणीगितिपठंति शनैश्चरदृष्टेस्तेनश्चोरः सूर्यदृष्टेऽधनः दरिद्रइति एवमपिमेषलग्नेभौ
मादिदृष्टफलंवाच्यं गविस्थेति गविवृषस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेजातोनिःस्वः दरिद्रः भवति बुधदृष्टेस्तेनश्चोरः जीवदृष्टेनृमान्यः नृणांमा

अथदृष्टिफलाध्यायः चंद्रेभूपबुधौनृपोपमगुणीस्तेनोधनश्चाजगेनिःस्वः
स्तेननृमान्यभूपधनिनःप्रेष्यःकुजाद्यैर्गवि नृस्थेयोव्यवहारिपार्थिवबुधा
भीस्तंतुवायोधनीस्वर्क्षेयोद्धृकविज्ञभूमिपतयोऽयोजीविदृग्रोगिणो ॥ १॥

न्यः पूज्यः केचिन्नृपाढ्यइतिपठंति नृपाढ्यः नृपोराजासचाढ्यः ईश्वरः शुक्रदृष्टेभूपः राजासौरदृष्टेधनी धनवान् सूर्यदृष्टेप्रेष्यः दासः एवं
वृषलग्नेपि नृस्थेमिथुनस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेऽयोव्यवहारी शस्त्रविक्रयकः बुधदृष्टेपार्थिवः राजा जीवदृष्टेबुधः पंडितः शुक्रदृष्टेभीः नि
र्भयः धीरः भयरहितः सौरदृष्टेतंतुवायः रविदृष्टेधनः दरिद्रः एवंमिथुनलग्नेपि स्वर्क्षेकर्कटस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेयोद्धाभवति युद्धकुशलः बुध
दृष्टेकविः काव्यकर्ता जीवदृष्टेज्ञः पंडितः शुक्रदृष्टेभूमिपतीराजा सौरदृष्टेयोजीवी आयुधजीवी शस्त्रोपजीवी सूर्यदृष्टेदृग्रोगीचक्षुर्व्याध्यर्दितः

एवंकर्कटलग्नेपि १ अथसिंहकन्यातुलावृश्चिकस्थेचंद्रेबुधादिदृष्टेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह ज्योतिरिति बुधादयः बुधगुरुशुक्रशनि-
सूर्यभौमाः हरिः सिंहस्तस्मिन्हरौसिंहस्थेचंद्रेबुधदृष्टेज्योतिर्ज्ञः ज्योतिःशास्त्रार्थवेत्ता जीवदृष्टेआढ्यः ईश्वरः शुक्रदृष्टेनरेंद्रः राजा सौ
रदृष्टेनापितः रविदृष्टेनृपः राजा भौमदृष्टेक्ष्मेशः भूपतिः एवंसिंहलग्नेपि तद्वदित्यादि तद्वद्बुधादिभिर्दृष्टेइत्यनुवर्तते सर्वत्रषष्ठेकन्याग
तेचंद्रेबुधदृष्टेभूपः राजा जीवदृष्टेचमूपतिः सेनापतिः शुक्रदृष्टेनैपुणयुतः सर्वकार्येषुसूक्ष्मदृष्टिः अशुभैः सौररविभौमै दृष्टेस्त्र्याश्र
योभवति स्त्रियमाश्रित्यजीवतीत्यर्थः एवंकन्यालग्नेपि जूकेतुलास्थेचंद्रमसिबुधदृष्टेभूपोराजाभवति जीवदृष्टेस्वर्णकारः शुक्रदृष्टेव-

ज्योतिर्ज्ञाढ्यनरेंद्रनापितनृपक्ष्मेशाबुधाद्यैर्हरौतद्वद्भूपचमूपनैपुणयुताःषष्ठेशुभैःस्त्र्याश्रयः जूकेभू
पस्वर्णकारवणिजः शेषाक्षितेनैकृतीकीटेयुग्मपितानतश्चरजकोव्यंगोधनोभूपतिः ॥ २ ॥ ७ ॥

णिजः क्रयविक्रयज्ञः शेषाः सौरसूर्यभौमाः एतैःदृष्टेनैकृतीनिकृतः प्राणिघातकः एवंतुललग्नेपि कीटेवृश्चिकस्थेचंद्रमसिबुधदृष्टेयुग्मपिता
युग्मस्यजनकः द्वयोःपिताजातोभवति जातएवयुग्मपिता द्विपितृकइतिकेचिद्वदंति जीवदृष्टेनतः नम्रः शुक्रदृष्टेरजकः वस्त्ररागकृ
त् सौरदृष्टेव्यंगोंगहीनः सूर्यदृष्टेऽधनः दरिद्रः भौमदृष्टेभूपतिः राजा एवमेतेरेवदृष्टेवृश्चिकेपि २ अथधन्विमकरकुंभमीनस्थेचंद्रमसि
बुधादिदृष्टेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह ज्ञात्युर्वीशेति तुरगोधन्वीतत्रस्थेचंद्रेबुधदृष्टेज्ञात्यीशः स्वजनभर्ता जीवदृष्टेउर्वीशोरा
जा शुक्रदृष्टेजनाश्रयः जनानामाश्रयस्थानं पापैःशनिरविभौमै दृष्टेसदंभः दांभिकः मिथ्याधर्मध्वजी शठः परकार्यविमुखश्चभवति

एवंधन्विलग्नेपि मृगोमकरस्तत्रस्थेचंद्रेबुधदृष्टेऽत्युर्वीशोराजाधिराजोभवति जीवदृष्टेनरेंद्रोराजा शुक्रदृष्टेपंडितः शनिदृष्टेधनीवित्तवान् सूर्यदृष्टेद्रव्योनः दरिद्रः भौमदृष्टेभूपोराजा एवंमकरलग्नेपि कुंभस्थेचंद्रमसि बुधदृष्टेभूपःराजाभवति जीवदृष्टेभूपसमः राजतुल्यः शुक्रदृष्टेन्यदारनिरतः परस्त्रीसक्तः चशब्दाच्छेषैः शनिसूर्यभौमैस्त्रिभिरप्यन्यदारनिरतएव एवंकुंभलग्नेपि झषगेमीनस्थेचंद्रमसिबुधदृष्टेहास्यज्ञः उपहासंकर्तुंजानाति जीवदृष्टेनृपतिःराजा शुक्रदृष्टेबुधः पंडितः पापाः शनिसूर्यभौमाः एतैर्दृष्टेचपापएवभवति एवंमीनलग्नेपि लग्नदृष्टिफलंचंद्रदृष्टिफलातिदेशेनोक्तं शिशिरकरसमागमेक्षणानांसदृशफलंप्रवदंतिलग्नजातमिति तत्रचंद्रमसादृष्टेलग्नेफ

ज्ञात्युर्वीशजनाश्रयश्चतुरगेपापैःसदंभःशतश्चात्युर्वीशनरेंद्रपंडितधनीद्रव्योनभूपो
मृगे भूपोभूपसमोन्यदारनिरतःशेषैश्चकुंभस्थिते हास्यज्ञोनृपतिर्बुधश्चझषगेपापश्चपा

पेक्षिते २ लंनोक्तं तस्मात्तत्रोच्यतेउक्तमेवयस्मादुक्तं होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतानान्यैश्चवीर्योत्कटाः तत्रकर्कटवर्ज्यमन्योलग्नः चंद्रदृष्टोहीनबलोभवति हीनबलत्वादशोभनफलः उक्तंच मुक्त्वातुचंद्रभवनंलग्नगतंशिशिरकिरणसंदृष्टं अशुभफलंनिर्दिष्टंप्रश्नेजन्मसमयेवा ३ अथहोराद्रेष्काणव्यवस्थितस्यचंद्रस्यग्रहदृष्टिफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह होरेशेति होराशब्देनराश्यर्द्धमुच्यते होरेतिलग्नंभवनस्यचार्द्धमितिवचनात् होरायाईशोहोरेशः तस्यर्क्षदलंहोरेशर्क्षदलं तत्राश्रिताहोरेशर्क्षदलाश्रिताः तैर्ग्रहैः होरेशर्क्षदलाश्रितैः शशीचंद्रः तद्गतस्तद्धोरास्थोदृष्टः शुभकरोभवति एतदुक्तंभवति यत्रतत्रराशौयस्यांहोरायांचंद्रमाःस्थितः तद्धोरास्थैः

सर्वग्रहैः यदि दृश्यतेतदाजन्मनिशुभकरोभवति तेनार्कहोरास्थश्चंद्रोयत्रतत्रराश्याश्रितैरर्कहोराश्रितैर्ग्रहैः दृष्टश्चशुभकरोभवति अर्थादेवचंद्रहोरास्थैर्दृष्टोशुभकरः एवंयत्रतत्रराशौस्वहोरास्थश्चंद्रहोरास्थैर्ग्रहैर्यत्रतत्रावस्थैर्दृष्टः शुभकरोभवति अर्थादेवार्कहोरास्थैर्दृष्टोशुभकरः एवंलग्नेपिहोरेशेनफलंयोज्यं त्र्यंशेतत्पतिभिरिति यत्रतत्रराशौयस्मिन्द्रेष्काणेस्थितश्चंद्रस्तस्ययः पतिस्तेनद्रेष्काणपतिना दृष्टश्चंद्रः शस्यते स्तूयते शुभकरइत्यर्थः पतिभिरिति बहुवचननिर्देशान्नवांशद्वादशांशत्रिंशांशकाधिपतयोगृह्यंते तैरपिदृष्टः चंद्रः शुभकरोभवति एवंलग्नेपि यद्यपिसामान्येनोक्तं तथापिशुभग्रहे द्रेष्काणपतिभिर्दृष्टः शस्यते पापग्रहेमध्यमः यस्मादनेनैवस्वल्प

> होरेशर्क्षदलाश्रितैःशुभकरोदृष्टःशशीतद्वतस्त्र्यंशेतत्पतिभिःसुहृद्भवनगैर्वावीक्षितःशस्यते यत्प्रोक्तं
> प्रतिराशिवीक्षणफलंतद्द्वादशांशेस्मृतं सूर्याद्यैरवलोकितेपिशशिनिज्ञेयंनवांशेष्वतः ॥ ४ ॥

जातकेउक्तं क्षेत्राधिपसंदृष्टेशशिनिनृपस्तत्सुहृद्भिरपिधनवान् द्रेष्काणांशकपैर्वाप्रायः सौम्यैः शुभंनान्यैरिति सुहृद्भवनगैरित्यादि सुहृद्भवनगैः मित्रक्षेत्रस्थैःग्रहैः वीक्षितः दृष्टःचंद्रः शस्यतेस्तूयतेशुभकरएव अर्थादेवस्वभवनगतैर्दृष्टः शस्यते अर्थादेवारिभवनगतैःदृष्टःनशस्यते अशुभफलोभवति एवंलग्नेपियोज्यं यत्प्रोक्तंप्रतिराशिवीक्षणफलंतद्द्वादशांशेस्मृतमिति प्रतिराशिंराशौराशौमेषादिस्थेचंद्रमसियद्वीक्षणफलंप्रोक्तं कथितंतदेवमेषादिद्वादशांशकस्थेचंद्रमसिस्मृतमुक्तं तदेववाच्यमिति चंद्रेभूपबुधावित्यादियदुक्तं एवंलग्नेपि तत्रापिकर्कटद्वादशांशं विनाचंद्रदृष्टिरशोभनासूर्याद्यैरित्यादि अतोऽस्मात्परंशशिनिचंद्रेसूर्याद्यैरर्कादिभिरवलोकितेदृष्टेनवांशेषुफलंज्ञेयंज्ञातव्यमिति ४

अथमेषवृश्चिकवृषतुलांशकस्थेचंद्रमसिसूर्यादिदृष्टेफलंवसंततिलकेनाह आरक्षिकइति क्षितिजोभौमः तन्नवांशकस्थे मेषनवांशकस्थे वृश्चि
कनवांशकस्थे चंद्रमसिसूर्यदृष्टे आरक्षिकोभवति आरक्षिकः नगररक्षाधिकृतः भौमदृष्टेवधरुचिः प्राणिघातकः बुधदृष्टेनियुद्धेकुशलः
नियुद्धेबाहुयुद्धेकुशलः शिक्षितः प्रवीणः जीवदृष्टेभूपःराजा शुक्रदृष्टेर्थवानीश्वरः सौरदृष्टेकलहकृदिति मूर्खइत्यादि सितांशेशुक्रनवां
शकेवृषनवांशकेतुलनवांशकेवास्थितेचंद्रमसिरविदृष्टेमूर्खोभवति भौमदृष्टेन्यदारनिरतः परदारसक्तः बुधदृष्टेकाव्यकृत् काव्यज्ञः के
चिदाद्यवदितिपठंति जीवदृष्टेसत्काव्यकृत्शोभनकाव्यकर्ता शुक्रदृष्टेसुखपरः सुखासक्तः सौरदृष्टेपरदारगः परकलत्राभिगामी ५

आरक्षिकोवधरुचिःकुशलोनियुद्धेभूपोर्थवान्कलहकृत्क्षितिजांशसंस्थे मूर्खोन्यदारनिरतः
सुकविःसितांशेसत्काव्यकृत्सुखपरोन्यकलत्रगश्च ५ बौधेहिरंगचरचोरकवींद्रमंत्रीगेयज्ञशि
ल्पनिपुणःशशिनिस्थितेंशे स्वांशेल्पगात्रधनलुब्धतपस्विमुख्यःस्त्रीपोष्यकृत्यनिरतश्चनिरीक्ष्यमाणे ६ अथमि
थुनकन्याकर्कटनवांशकस्थे चंद्रेर्कादिदृष्टेफलंवसंततिलकेनाह बौधेहीति शशिनिचंद्रेबौधेबुधनवांशकस्थे मिथुननवांशकस्थेकन्यानवांश
कस्थेवाकुणनिरीक्ष्यमाणेदृष्टेरंगचरःमल्लादिकोभवति भौमदृष्टेचौरः तस्करः बुधदृष्टेकवींद्रः कविराजःजीवदृष्टेमंत्रीसचिवः शुक्रदृष्टेगे
यज्ञः सौरदृष्टेशिल्पनिपुणः स्वांशेति स्वांशेआत्मीयनवांशकस्थेकर्कटनवांशस्थेशशिनिचंद्रेसूर्यदृष्टेऽल्पगात्रः कृशदेहोभवति भौमदृष्टे
धनलुब्धः कृपणः अल्पधनोवा बुधदृष्टेतपस्वी जीवदृष्टेमुख्यःप्रधानःसितदृष्टेस्त्रीपोष्यःस्त्रीभिरभिवर्धनीयः सौरदृष्टेकृत्यनिरतःकार्यासक्तः ६

अथसिंहधन्विमीननवांशस्थेचंद्रे सूर्यादिदृष्टेफलंमहर्षिण्याह सक्रोधइति सिंहांशकस्थेचंद्रमस्यर्कदृष्टेसक्रोधः क्रोधयुक्तोभवति भौमदृष्टेन रपतिसंमतः राजवल्लभः बुधदृष्टेनिधीशः निधिनाप्राप्तार्थः गुरुदृष्टेप्रभुरप्रतिहताज्ञः शुक्रदृष्टेऽसुतः पुत्ररहितः सौरदृष्टेतिहिंस्रकर्मा क्रूरकर्मणिरतः जीवांशइत्यादि जीवांशेबार्हस्पत्येनवांशकेधन्व्यंशकेमीनांशकगतेवास्थितेचंद्रमसिसूर्यदृष्टेप्रथितबलः प्रख्यातवीर्योभवति भौमदृष्टेरणोपदेष्टा संग्रामदेशकालव्यूहरचनाभिज्ञः बुधदृष्टेहास्यज्ञः उपहासवेत्ता जीवदृष्टेसचिवःमंत्री शुक्रदृष्टेविकामः कामहीनः पुंस्त्वहीनः सौरदृष्टेवृद्धशीलः धर्ममतिरिति ७ अथमकरनवांशकस्थेकुंभनवांशकस्थेवाचंद्रेसूर्यादिदृष्टेजातस्यफलंशा-

सक्रोधोनरपतिसंमतोनिधीशः सिंहांशेप्रभुरसुतोतिहिंस्रकर्मा जीवांशेप्रथितबलोरणोपदेष्टाहास्यज्ञः सचिवविकामवृद्धशीलः ॥ ७ ॥

र्दूलविक्रीडितेनाह अल्पापत्यइति आर्किः अर्कस्यापत्यमार्किः तस्य भागेशनैश्चरनवांशकेमकरनवांशकस्थेकुंभनवांशकस्थेवाचंद्रेसूर्यदृष्टेऽल्पापत्योऽल्पप्रसवोभवति भौमदृष्टेसत्यपिस्वेदुःखितः सत्यपिविद्यमानेपिस्वेधनेदुःखितोभवति बुधदृष्टेमानासक्तः गर्वितः जीवदृष्टेस्वेआत्मीयेकर्मण्यनुरक्तः कुलानुरूपकर्मकृत् शुक्रदृष्टेदुष्टस्त्रीद्विष्टः वल्लभः सौरदृष्टेकृपणः अदाता एवंतत्कालनवांशकवशात् ग्रहदृष्ट्यालग्नेपिवक्तव्यं किंतुतत्रापिकर्कटनवांशकंविनाचंद्रदृष्टिर्दृशुभेति भानोस्तद्वदिंद्वादिदृष्टे भानावादित्येंद्वादिदृष्टेचंद्राद्यैर्ग्रहैरवलोकितेतद्वत्तेनैवप्रकारेणदृष्टिफलंयत्रतत्रराशौ यत्रतत्रनवांशकस्थेचंद्रमस्यर्कादिदृष्टेयत्फलमुक्तंतद्वत् यत्रतत्रराशौ यत्रतत्रनवांशकेव्यवस्थितेऽर्केचंद्रदृष्टेतदेवफलंवाच्यं एतदुक्तंभवति नवांशकव्यव

स्थितस्यादित्यस्यचंद्रस्यचताराग्रहदृष्टिफलंतुल्यं किंतु यदादित्यदृष्ट्याचंद्रस्योक्तं तच्चंद्रदृष्ट्यासूर्यस्यवक्तव्यं तद्यथामेषवृश्चिकनवांशकस्थेर्केचंद्रदृष्टेआरक्षिकोभवति वृषतुलानवांशकस्थेमूर्खः मिथुनकन्यानवांशकस्थेरंगचरः सिंहनवांशकस्थेसक्रोधः धन्विमीननवांशकस्थेप्रथितबलः मकरकुंभनवांशकस्थेअल्पापत्यः कर्कनवांशकस्थेल्पगात्रः एवमादित्यस्यनवांशकावस्थितस्यग्रहदृष्ट्याचंद्रेणफलसमानमिति ८ अथास्येवनवांशकदृष्टिफलस्यविशेषंवसंततिलकेनाह वर्गोत्तमेति नवांशकव्यवस्थितेचंद्रेनवांशकदृष्टिफलंद्विःप्रकारमुक्तंशुभमशुभंच यथाआरक्षिकइतिशुभं वध

अल्पापत्योदुःखितःसत्यपिस्वेमानासक्तःकर्मणिस्वेनुरक्तः दुष्टस्त्रीष्टःकृपणश्चार्किभागेचंद्रेभानोतद्वदिद्वादिदृष्टे ८ वर्गोत्तमस्वपरगेषुशुभयदुक्तंतत्पुष्टमध्यलघुताशुभमुत्क्रमेण वीर्यान्वितांशकपतिनिरुणद्विपूर्वंराशीक्षणस्यफलमंशफलंददाति ९ इतिबृहज्जातकविवृत्तौदृष्टिफलाऽध्यायः समाप्तः १९ छ

रुचिरित्यशुभंच तत्रवर्गोत्तमांशकगतेचंद्रेयत्र ग्रहदृष्टिजंफलंशुभमुक्तं तत्पुष्टमतीवशुभंभवति स्वांशकस्थेतुयच्छुभमुक्तंतन्मध्यमं परनवांशकव्यवस्थितेयच्छुभंतल्लघुस्तोकंविज्ञेयं एवंशुभफलस्यपुष्टतामध्यतालघुताच अशुभमुत्क्रमेण अशुभमनिष्टंयत्फलंतदुत्क्रमेणविपरीतंज्ञेयं परनवांशकस्थस्यचंद्रस्ययदशुभंदर्शनफलमुक्तं तदतीवाशुभंभवति स्वनवांशकस्थस्यमध्यमं वर्गोत्तमांशकस्थस्यलघुता एवंलग्नादित्ययोरपिदृष्टिफलंयोज्यं जातकेसर्वाण्येवफलानिभवंतीतिमासं यस्माद्यवनेश्वरः अन्योन्यराश्यंशकसंप्रयोगेरन्योन्यसंदर्शनसंगमैश्च अन्योन्यसंयोगविकल्पनाभिरिदंसमुद्राम्बुवदप्रमेयमिति अतःसदेवराशिदृष्टिनवांशकदृष्टिफलयोरपिसंदेवपक्तिंप्रा

ग्नोति तत्रनवांशकपतौबलवतिराशिदर्शनफलबाधनार्थमाह वीर्यान्वितइति यस्मिन्नवांशकेव्यवस्थितश्चंद्रोलग्नंवाभवतितस्यनवांशकस्ययोधिप
तिः सचेद्वीर्यान्वितोबलवान्भवति तदानिरुणद्धि पूर्वंप्रथमंनिवारयति किंसर्वमेव नहिराशीक्षणस्यफलं नहोरादृक्काणद्वादशभागेक्षणस्य
तर्हिहत्वांशेक्षणफलमेवददाति अथांशकेपतिर्बलवान्नभवति तदाराशीक्षणांशकेक्षणफलेउभेअपिवाच्ये एवंचंद्रलग्नयोरुभयोरपि आदि-
त्यस्यतुनवांशकेक्षणफलमेववक्तव्यं यस्मात्तस्यराशीक्षणफलमिहनोक्तमिति ९ इति॰दृष्टिफला ऽध्यायएकोनविंशतिः १९ अथातो-
भावाध्यायोव्याख्यायते तत्रादित्यस्यलग्नगतस्याद्वितीयस्यस्यचफलंमंदाक्रांतयाह शूरइति शूरः संग्रामप्रियः स्तब्धः चिरकार्यकृत् वि

अथभावा ऽध्यायप्रारंभः शूरस्तब्धोविकलनयनोनिर्घृणोर्केतनुस्थेमेषेसस्वस्तिमिरनयनःसिं
हसंस्थेनिशांधः नीचें ऽधो ऽस्वः शशिगृहगतेबुद्बुदाक्षः पतंगेभूरिद्रव्योनृपहृतधनोवक्त्ररोगीद्वितीये १

कलनयनः हीनदृष्टिः निर्घृणः निर्दयः एवंविधोर्केरवौ तनुस्थेलग्नस्थे जातोभवति एतत्तावत्सर्वलग्नेषुसामान्यफलंभवति अथमेषसिंह
तुलाकर्कटानामन्यतमेलग्नगतेर्केतदापूर्वोक्तंफलंनभवति वक्ष्यमाणंचोक्तराशीनांप्रतिराशिफलंभवति मेषेसस्वइति मेषलग्नेतत्रस्थेचार्केस
स्वः सार्थः तिमिरनयनः चक्षूरोगीभवति तिमिरश्चक्षूरोगीतिप्रसिद्धः सिंहलग्नेतत्रस्थेचार्केनिशांधः रात्र्यंधोभवति आदित्यस्यनीचः
तुलातस्मिन्लग्नगतेतत्रस्थेचार्केसूर्येऽधः नेत्रहीनो ऽस्वः दरिद्रश्चभवति शशिगृहेकर्कटेलग्नेतत्रस्थेपतंगेचार्केबुद्बुदेक्षणः पुष्पिताक्षोभव
ति भूरिद्रव्यइति लग्नात्द्वितीयेर्केभूरिद्रव्यः प्रभूतार्थः नृपहृतधनः राज्ञाहृतस्वोवक्त्ररोगीमुखपीडार्तश्चभवति १ छ॰ छ॰

अथलग्नात् द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचषष्ठस्थानस्थार्कफलमोपछंदसिकेनाह मतीतिमतिः बुद्धिः विक्रमः पराक्रमः एतौविद्येतेयस्य तथाविधस्तृतीयगेःर्के रवौभवति विस्रवोदुःखितःपीडितमानसः नित्योद्विग्नचित्तः एवंविधश्चतुर्थगेर्केजातोभवति असुतःविपुत्रः धनवर्जितोदरिद्रः एवंविधस्त्रि- कोणेपंचमस्थेरवौजातोभवति बलवान् बलयुक्तः शत्रुजितश्च शत्रुभिरिरिभिः जितः एवंविधः शत्रुयातेषष्ठस्थानःस्थेर्केजातोभवति केचिद्बलवा- न्नष्टरिपुश्चशत्रुयातइतिपठंति तथाचसत्यः षष्ठेरिपुरोगशोकघ्नः आचार्येणात्रयवनेश्वरमतमंगीकृतं यतः षष्ठस्थानस्थितानांपापानांयवने श्वरेणानिष्टफलमभिहितं तथाचशक्तिध्वजः षष्ठाश्रितोर्कोविषशस्त्रदाहक्षुद्रोगशत्रुव्यसनोपतप्तं कामाश्मपातोचविशीर्णदंतान्यूनेटवीदंष्ट्रिनखि

मतिविक्रमवान्तृतीयगेःर्केविस्रवःपीडितमानसश्चतुर्थे असुतोधनवर्जितस्त्रिकोणेबल वान्छत्रुजितश्चशत्रुयाते २ स्त्रीभिर्गतःपरिभवंमदगेपतंगेस्वल्पात्मजोनिधनगेविकलेक्षण श्च धर्मसुतार्थसुखभाक्सुतशौर्यभाक्खेलाभेप्रभूतधनवान्पतितस्तुरिःफे ॥ ३ ॥ ७ ॥

क्षतांश्च कुजोगतस्तत्रपरिक्षतांगंदृग्व्याधितंधिक्कृतिकर्शितंच सौरःशिरोश्मशनिपातवातार्द्रमुष्टिघातोपहतंचकुर्यात् अनेनैवातिदेशंपापानामा चार्यः करिष्यत्यर्कवत् २ अथलग्नात्सप्तमाष्टनवमदशमैकादशद्वादशस्थेःर्केजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह स्त्रीभिर्गतइति पतंगेआदित्ये मदनगेसप्तमस्थानस्थेजातः स्त्रीभिः योषिद्भिः परिभवंगतः प्राप्तोभवति केचिन्महतेपतगइतिपठंति निधनगेअष्टमस्थेपतंगेसूर्येस्वल्पा त्मजः अल्पापत्यः विकलेक्षणश्च विकलेअक्षीणियस्य अदृढचक्षुर्भवति हीनदृष्टिर्भवतीत्यर्थः धर्मेनवमस्थेसुतार्थसुखभाक् सुताःपुत्राः

अर्थोधनंसुखंसुखस्वभावः एवंभागीभवति केचिद्धर्मसुतार्थरहितइतिपठंति तथाचसत्यः साध्वाचारविरोधरुजः मदोदैन्यवृन्नवमसंस्थः खेदशमेसुखशौर्यभाक् सुखितोबलीचभवति लाभेएकादशेप्रभूतधनवान् बहुवित्तोभवति रिःफेद्वादशेपतितः स्वकर्मपरिभ्रष्टोभवति इत्यादित्यचारः ३

अथचंद्रेलग्नाद्द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठस्थेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह मूकइति मूकोवाग्घीनः उन्मत्तः धातुवैषम्याद्यथेष्टकारी जडः अप्रतिपन्नः अंधः नेत्रहीनः हीनः अनुचितकर्मकृत् बधिरः श्रोत्रेंद्रियहीनः प्रेष्योदासः एषामन्यतमोजातः शशांकोदयेशशांकेचंद्रेउदयगेलग्नस्थेजातोभवति एतन्मेषवृषकर्कटवर्ज्यतेषांविशेषमाह स्वर्क्षाजोच्चगतइति स्वर्क्षः कर्कटकः तस्मिंल्लग्नेतत्स्थेचंद्रमसिधनीवित्तवान्भवति अजेमेषलग्नेतत्स्थेचंद्रमसिबहु-

मूकोन्मत्तजडांधहीनबधिरप्रेष्याःशशांकोदयेस्वर्क्षाजोच्चगतेधनीबहुसुतःसस्वःकुटुंबीधने हिंस्रोभ्रातृगतेसुखेसतनयेतत्प्रोक्तभावान्वितोनैकारिर्मृदुकायवह्निमदनस्तीक्ष्णोलसश्चारिगे ४

सुतः प्रभूतपुत्रोभवति चंद्रस्योच्चोवृषः तस्मिल्लग्नेचंद्रेसस्वः अर्थवान्भवति धनेलग्नात्द्वितीयेचंद्रेकुटुंबी बहुकुटुंबोभवति भ्रातृगतेतृतीयस्थानस्थेहिंस्रः क्रूरोभवति प्राणिवधकोवा सुखेचतुर्थेसतनये तनयेनपंचमेनस्थानेनयुक्तेनतत्प्रोक्तभावान्वितस्तेनप्रोक्तेनकथितेनभावेनान्वितोयुक्तोभवति तेनसुखेसुखितस्तनयेपुत्रान्वितइति नैकारिरित्यनेकारिः बहुशत्रुः मृदुकायः सुकुमारशरीरः मृदुवह्निः नातिप्रदीप्ताग्निः मृदुमदनः मैथुनशीघ्रगः तीक्ष्णउग्रस्वभावः अलसः क्रियास्वपटुः एवंविधोरिगेलग्नात्षष्ठस्थेचंद्रेजातोभवति ४

अथलग्नात्सप्तमाष्टमनवमदशमैकादशद्वादशस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युःपरार्द्धिमत्सरी तीव्रमदः अतिमदनः एवंविधोमदे सप्तमस्थेचंद्रेजातोभवति बहुमतिः बहुमज्ञः चपलबुद्धिरित्यर्थः व्याध्यर्दितः रोगपीडितः एवंविधोऽष्टमस्थेचंद्रेजातोभवति सौभाग्यंसर्वजनवाल्लभ्यं आत्मजाःपुत्राः मित्राणिसुहृदः बांधवाःस्वजनाः धनंवित्तंएषांभागीभवति शीतगौचंद्रेधर्मस्थेनवमस्थानाश्रितेजातोभवति निष्पत्तिः निष्पादनंसर्व कर्मसमुपैतिगच्छति धर्मधनधीशौर्यैर्युतः धर्मेणधनेनवित्तेनधियाबुध्याशौर्येणबलेनयुतः एवंविधः कर्मगेदशमस्थानस्थेचंद्रेजातोभवति - ख्यानइतिख्यानःसर्वत्रप्रसिद्धः भावगुणान्वितः भावोएकादशोलाभस्थानंतेनान्वितः सलाभइत्यर्थः एवंविधोभवगतेएकादशस्थेचंद्रेजातोभवति

ईर्ष्युस्तीव्रमदोमदेबहुमतिर्व्याध्यर्दितश्चाष्टमेसौभाग्यात्मजमित्रबंधुधनभाक्धर्मस्थितेशीतगौ नि
ष्पत्तिंसमुपैतिधर्मधनधीशौर्यैर्युतःकर्मगेख्यातोभावगुणान्वितोभवगतेक्षुद्रोंगहीनोव्यये ॥ ५॥

क्षुद्रोहिंस्रस्वभावः अंगहीनः अवयवरहितः एवंविधोव्ययेद्वादशस्थेचंद्रेजातोभवति इतिचंद्रचारः ५. अथलग्नादिस्थयोर्भौमबुधयोर्जातस्य स्वरूपंवसंततिलकेनाह लग्नइति लग्नस्थेकुजेप्रहारादिनाक्षततनुः विक्षतशरीरः धनगेद्वितीयस्थेकदन्नः कुत्सितान्नाशीभवति धर्मेनवमेऽघवान् पापरतोभवति अन्यसंस्थोदिनकरप्रतिमः अन्येषुपरिशिष्टस्थानेषुस्थितोदिनकरप्रतिमोर्कतुल्यफलः तृतीयचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमाष्टमदशमैका दशद्वादशेषुयान्येवादित्यस्यफलान्यभिहितानितान्येवभौमस्यवाच्यानि तद्यथा तृतीयेमानविक्रमवांश्चतुर्थेधसुखः पीडितमानसः पंचमेसुत धनवर्जितः षष्ठेबलवान् शत्रुजितः सप्तमेस्त्रीभिः परिभवंगतः अष्टमेस्वल्पात्मजः नवमेविकलेक्षणः दशमेसुखशौर्यवान् एकादशेप्रभूत

धनवान् द्वादशेपतितः इतिभौमचारः अथबुधचारः विद्वान्धनीत्यादि ज्ञेबुधेलग्नगतेविद्वान्पंडितोभवति द्वितीयेधनवान् तृतीयेप्रखलः प्रकर्षेणख
लोदुर्जनः चतुर्थेपंडितः पंचमेमंत्री षष्ठेशत्रुः विगतरिपुः सप्तमेधर्मज्ञः अष्टमेविश्रुतगुणः प्रख्यातगुणः परतो ऽनंतरान्यस्थाने ऽर्कवत् सूर्यवत्
नवमदशमेकादशद्वादशेषुयान्यर्कस्यफलान्यभिहितानितान्येवबुधस्यवाच्यानि तद्यथा नवमेसुकृतार्थसुखभाक् दशमेसुखशौर्यभाक् एकादशे
प्रभूतधनवान् द्वादशेपतितइति इतिबुधचारः ७ अथलग्नादिस्थस्यजीवस्यफलमिंद्रवज्रयाह विद्वानिति जीवेगुरौविलग्नात्प्रभृतिस्थिते

लग्नेकुजेस्ततनुर्धनगेकदन्नोथर्मेभयवान्दिनकरप्रतिमोन्यसंस्थः विद्वान्धनीप्रखलपंडितमंत्र्य
शत्रुधर्मज्ञविश्रुतगुणःपरतोर्कवज्ज्ञः ६ विद्वान्सुवाक्यःकृपणःसुखीचधीमानशत्रुःपितृतोधिक
श्च नीचस्तपस्वीसधनःसलाभःखलश्चजीवेक्रमशोविलग्नात् ७ श्रीगजाननप्रस०

षु द्वादशेषुस्थानेषुक्रमशः परिपाट्यैतानिफलानि तद्यथा लग्नस्थेगुरौविद्वान्पंडितोभवति द्वितीयेसुवाक्यः शोभनवचनः तृतीयेकृपणः अदाता
चतुर्थेसुखी पंचमेधीमान् बुद्धिमान् षष्ठेशत्रुः विगतरिपुः सप्तमेपितृतोधिकः पितुः सकाशात्गुणाधिकः अष्टमेनीचः स्वकुलाननुचितकर्म
कृत् नवमेतपस्वी विद्यमानतपाः दशमेसधनः सवित्तः एकादशेसलाभः लाभयुक्तः द्वादशेखलः क्रूरचेष्टः इतिबृहस्पतिचारः ७
अथलग्नादिस्थस्यशुक्रस्यफलंचित्रतयाह स्मरनिपुणइति स्मरनिपुणः कामकुशलः सुखितः संजातसुखः एवंविधोविलग्नस्थेभृगुपु
त्रेशुक्रेजातोभवति प्रियकलहः कलहवल्लभः सुरतेषुः सुरताभिलाषी एवंविधो ऽस्तगतेसप्तमस्थेशुक्रेजातोभवति तनयगतेपंचमस्थे

शक्रेस्फुरितोभवति गुरुवदतो न्यगृहे अतोस्मात्स्थानत्रयादन्यस्मिन् गृहेस्थानेगुरुवत् जीववत्फलानिवक्तव्यानि द्वितीयतृतीयचतुर्थषष्ठाष्ट
मनवमदशमैकादशद्वादशेषुयान्येवगुरोः बृहस्पतेःफलान्यभिहितानि तान्येवशुक्रस्यवक्तव्यानि तद्यथा द्वितीयेस्फुवाग्म्योभवति तृतीयेकृपणः
चतुर्थेसुखी षष्ठेःशत्रुः अष्टमेनीचः नवमेतपस्वी दशमेसधनः एकादशेसलाभः द्वादशेखलः सधनोंत्ये अंत्येमीने यत्रतत्रभावस्थेसधनः
वित्तवान्भवति स्थानोक्तंतत्फलंनभवति केचिद्गुरुवदन्यतस्तुझषेद्रविणीस्यादितिपठंति अतोनंतरंपरिशेषस्थानेषुगुरुवत् झषेमीनेद्र
विणीस्यात् भवेदिति इतिशुक्रचारः ८ अथलग्नादिस्थस्यसौरस्यफलंशिखरिण्याह अदृष्टार्थोरोगीति अदृष्टार्थः नित्यंदरिद्रः रो

स्मरनिपुणःस्फुरितस्त्वविलग्नेप्रियकलहोस्तगतेस्फुरतेस्फः तन
यगतेस्फुरितोम्हगुपुत्रेगुरुवदतोन्यझ्झषेद्रविणीस्यात् ॥ ८॥

रोगीव्याधितः मदनवशगः कामाधीनः अत्यंतमलिनः अतीवमलोपेतः शिशुत्वेबाल्येपीडार्तोव्याध्यर्दितः अलसवाक् अव्यक्तभाषीएवंविधः सवि-
तृस्फुतेसौरेलग्नस्थितेजातोभवति यदितुलधन्विमकरकुंभमीनानामन्यतमोराशिः लग्नगतोनभवति तदा तदेतदुक्तंफलंभवति एषामन्यतमेल
ग्नेगतस्यसौरस्यफलमाह गुरुस्वर्क्षोच्चस्थइति गुरुक्षेत्रे धन्विमीनौ शनैश्चरस्यस्वर्क्षेस्वक्षेत्रेमकरकुंभौतस्यैवोच्चस्तुला एषामन्यतमोराशिःयदि
लग्नगतोभवति तत्रस्थितेचसौरेनृपतिसदृशः राजतुल्योभवति ग्रामपुरपः ग्रामाणांपुराणांचाधिपतिः स्फुविद्वान्पंडितः चार्वंगः शोभनावयवश्च
भवति केचित्स्फुटस्वर्क्षोच्चस्थइतिपठंति तदप्युक्तं यस्मात्सारावल्यामुक्तं स्वोच्चेस्वजीवभवनेक्षितिपालतुल्योलग्ने ऽर्कजेभवति देशनराधि

नाथः शेषसुदुःखगदपीडितएवबाल्येदारिद्र्यकामवशगोमलिनोऽसभ्य १ दिनकरसमोन्यत्रकथितइति अन्यत्रद्वितीयादिषुस्थानेषुदिनकरसमोऽर्कतुल्यः कथितउक्तः यान्यादित्यस्यफलान्यभिहितानितान्येवसौरस्यवाच्यानि तद्यथा द्वितीयेभूरिद्रव्योनृपहृतधनोवक्त्ररोगीचभवति तृतीयेमतिविक्रमवान् चतुर्थेविसुखःपीडितमानसः पंचमेअसुतोधनवर्जितः षष्ठेबलवान् शत्रुनिर्जितः सप्तमेस्त्रीभिः परिभवंगतः अष्टमेस्वल्पात्मजोविकलेक्षणश्च नवमेसुतार्थसुखभाक् दशमेसुखशौर्यभाक् एकादशेप्रभूतधनवान् द्वादशेपतितइति इतिशनैश्चरचारः ९ अथलग्नादारभ्ययेतन्वादयोभावास्तेषुभावेषुव्ययेस्थितानांसर्वेषामेवग्रहाणांफलविशेषंमालिन्याह सुहृदिति यदेतत्प्रतिगृहंलग्नात्प्रभृतिद्वादशसुस्थानेषुफल

अदृष्टार्थोरोगीमदनवशगोत्यंतमलिनः शिशुत्वेपीडार्त्तःसवितृसुतलग्नेत्यलसवाक्
गुरुस्वर्क्षोच्चस्थेनृपतिसदृशोग्रामपुरपःसुविद्वांश्चार्वंगोदिनकरसमोन्यत्रकथितः ९

मनुपरिचिंत्यं भावाः तनुकुटुंबसहोत्थादयः लग्नदेहादिभावैरिति लग्नंदेहः शरीरंपरिकल्प्यम् लग्नादारभ्यतनुकुटुंबसहोत्थादयोभावाः परिकल्प्याः अत्रकाप्राप्तिः तत्रोच्यते अस्त्येव यस्माद्यवनेश्वरः मूर्तिंचहोरांशशिभंचविंद्यादिति अत्रशशिभान्नपरिकल्प्यालग्नात्परिकल्प्याः तेषुशरीरादिभावेषुयोग्रहोव्यवस्थितः सतस्यभावस्यपुष्टिंह्रसतांवाकरोति कथमित्याह सुहृदरिपरकीयःस्वर्क्षतुंगस्थितानांफलमनुपरिचिंत्यमिति सुहृत्क्षेत्रंमित्रर्क्षं अरिक्षेत्रंशत्रुभं परकीयमुदासीनभं स्वर्क्षमात्मीयक्षेत्रं तुंगमुच्चभं एतेषुस्थानेषुस्थितानांफलमनुपरिचिंत्यम् परिकल्प्य भावस्थोग्रहोयादृशेक्षेत्रेभवतितादृशंफलंप्रयच्छति नन्वत्रसुहृदादिक्षेत्राणांपरिगणनाकृता तत्रनशुभांशुभफलवि

भागउक्तः उच्यते अर्थादेवैतल्लभ्यते तथामित्रक्षेत्रस्थोभावदृद्धिंकरोति शत्रुक्षेत्रादिस्थश्चतद्धानिं तत्रचयेशुभाशुभक्षेत्रेणोक्तात्रिकोणनीचभेतीपद्या
द्धे मित्रादिक्षेत्रान्यक्षेत्रोपलक्षणानिज्ञेयानि कःपुनरपिअरिपरकीयोर्विशेषउच्यते उदासीनोत्रपरोभिप्रेतः अरिःशत्रुः परउदासीनः तत्रैतदुक्तंभ
वति पापःसौम्योवा नीचस्थः शत्रुक्षेत्रस्थोवा यस्मिन्भावेव्यवस्थितः तस्यभावस्यहानिंकरोति उदासीनक्षेत्रस्थोनहानिंनचवृद्धिं मित्रक्षेत्रे
स्वक्षेत्रेमूलत्रिकोणेस्वोच्चेव्यवस्थितोभावस्यवृद्धिमिति एतत्केषांचिन्मते तथाचभगवान्गार्गिः नीचर्क्षरिपुगेहस्थोग्रहोभावविनाशकृत् उ
दासीनगृहेमध्योमित्रर्क्षस्वत्रिकोणगः स्वोच्चगश्चग्रहोवश्यंभाववृद्धिकरःस्मृतइति सत्याचार्यस्तुपुनःसमुपचयविपत्तीसौम्यपापेषुकथयति य

सत्वदरिपरकीयस्वर्क्षतुंगस्थितानांफलमनुपरिचिंत्[illegible]देहादिभावैः समु
पचयविपत्तीसौम्यपापेषुसत्यःकथयतिविपरीतंरिःफषष्ठाष्टमेषु ॥१०॥

स्मिन्भावेसौम्याः स्थितास्तस्यभावस्यसमुपचयंवृद्धिंकुर्वंति यस्मिन्भावेपापाः स्थितास्तस्यभावस्यविपत्तिंहानिंनकुर्वंति किंतुरिःफषष्ठाष्टमेष्वेतद्वि-
परीतंकथयंति रिःफेद्वादशेस्थानेसौम्याः भावहानिंकुर्वंति पापाः वृद्धिं तेनरिःफेसौम्याव्ययहानिंकुर्वंति पापाः व्ययवृद्धिं षष्ठेसौम्याः शत्रुहानिं
कुर्वंति पापाःशत्रुवृद्धिं अष्टमेसौम्याः मृत्युहानिंकुर्वंति पापाःमृत्युवृद्धिमिति तथाचसत्यः सौम्याःपुष्टिंपापास्तद्धानिंसंस्थिताग्रहाःकुर्युः मूर्त्या
दिषुनिधनेंत्येषष्ठेचविपर्ययात्फलदाः ननुपूर्वंसौम्यानांपापानांचोपचयस्थानावस्थितानांशुभंफलंव्याख्यानंतत्कथं षष्ठस्थाःपापाः शत्रुवृद्धिंकुर्वंति
अत्रोच्यते पूर्वंसामान्येनोक्तं यत्रचवाचनिकीबाधाभवति तत्रसामान्यंभावफलंत्यक्त्वायथोक्तफलंवक्तव्यं यद्येवंकथंस्वल्पजातकेउक्तं पुष्णातिशु

भाभावान्मूर्त्यादौ यंतिसंस्थिताःपापाः सौम्याःषष्ठेरिप्फाः सर्वेनेष्टाव्ययाष्टमगाइति अत्रोच्यते बृहज्जातके आचार्येणोक्तंस्वल्पजातकेन्याचार्यमतेन प्रतिज्ञेयमाचार्येण ज्योतिषमागमशास्त्रंविप्रतिपत्तौनयोग्यमस्माकं स्वयमेवविकल्पयितुंकिंतुबहूनांमतंवक्ष्ये यत्राचार्याणांसमसंख्यानांमतभेद स मतंभवति तत्रवराहमिहिरोमतद्वयमपिदर्शयति तथाचबृहद्यात्रायामन्यरूपांग्रहकुंडलिकांस्वल्पयात्रायांसामान्यरूपांपठति एवंबृहदल्पयो विवाहपटलयोरपि १० अथग्रहकुंडलिकाफलविशेषमनुष्टुभाह उच्चेति ग्रहकुंडलिकायांफलंद्विविधमुक्तं शुभमशुभंच तत्रयच्छुभंफ- लं तदुच्चत्रिकोणस्वसुहृच्छत्रुनीचगृहार्कगे ग्रहे दत्तंयथाक्रमंपादोनदलपादाल्पनिष्फलंभवति तेनोच्चस्थोग्रहः संपूर्णंप्रयच्छति मूलत्रिको

उच्चत्रिकोणस्वसुहृच्छत्रुनीचगृहार्कगैः शुभंसंपूर्णपादोनद
लपादाल्पनिष्फलम् ११ इतिबृह॰भावाऽध्यायःसमाप्तः ॥२०॥

णस्थःपादोनंस्वक्षेत्रस्थोऽर्द्धं मित्रक्षेत्रस्थः पादफलं शत्रुक्षेत्रस्थः पादादप्यल्पम् नीचस्थोस्तमितश्चनकिंचिदपि एवंशुभफलं शुभग्रहणा देवाशुभस्यग्रहस्यव्युत्क्रमोव्याख्येयः तत्रास्तमितोनीचस्थश्चाशुभंफलंसंपूर्णंप्रयच्छति शत्रुक्षेत्रस्थः पादोनंमित्रक्षेत्रस्थोऽर्द्धंस्वक्षेत्रस्थः पादम् त्रिकोणस्थः पादादप्यल्पं उच्चस्थोनकिंचिदपि एवंजातककालेग्रहस्यावस्थानात्फलंवाच्यं दशाष्टकवर्गादिफलपक्तिकालेशुभम शुभंवापुष्टफलंबलवानेवप्रयच्छति एतच्चपूर्वमेवव्याख्यातं उक्तंच तत्कालंबलयुक्तोभवति यदिदशाधिपस्तस्यशुभमशुभंवापिफलंव क्तव्यंनित्यमेवपरिपूर्णं ११ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौभावाऽध्यायोविंशतिःसमाप्तः २० श्रीरामचंद्रायनमः

अथातआश्रययोगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवैकादिसंख्योत्तरवृद्ध्यास्वगृहगतानांग्रहाणांमित्रक्षेत्रगतानांचफलंपुष्पिताग्रयाह कुलसमकुलेति
स्वभेषुस्वराशिष्वेकवृद्ध्यास्थितैःग्रहैर्जाताः कुलसमकुलमुख्यबंधुपूज्याधनिसुखिभोगिनृपाः पुरुषाभवंति यस्मिन्तस्मिन्ग्रहेस्वक्षेत्र
गतजातः कुलसमः स्वकुलतुल्योभवति एवंद्वयोः स्वक्षेत्रस्थयोः कुलमुख्यः स्वकुलप्रधानः स्वकुलाधिकः त्रिषुबंधूनांपूज्यः चतुर्षुधनीवित्तवा
न् पंचसुसुखी षट्सुभोगीनृपतुल्यः केचिन्नृपइतिपठंति सचोपमानान्नृपतिरिवभूपस्तत्समत्वमेवमुक्तं स्वल्पजातकेप्युक्तं कुलतुल्यकुला-
धिकबंधुमान्यधनिभोगिनृपसमनरेंद्राः एवंषट्सुनृपसमः सप्तसुनृपोराजा एवंगुणः एकोत्तरवृद्ध्यास्वक्षेत्रगेषुजातोभवति परविभवेत्यादि

कुलसमकुलमुख्यबंधुपूज्याधनिसुखिभोगिनृपाः स्वभैकवृद्ध्या प
रविभवसुहृत्स्वबंधुपोष्यागणपबलेशनृपाश्चमित्रभेषु ॥ १ ॥

एकवृध्याइत्यनुवर्तते मित्रभेष्वेकवृद्ध्यास्थितेषु परविभवसुहृत्स्वबंधुपोष्यागणपबलेशनृपाश्चजाताभवंति तेनैकस्मिन्मित्रक्षेत्रस्थेग्रहेजातः
परविभवपोष्योभवति पराजीवीत्यर्थः द्वयोः सुहृत्तोष्यः त्रिषुस्वपोष्योज्ञातिपोष्योभवति चतुर्षुबंधुपोष्यः भ्रातृपोष्यइत्यर्थः पंचसुगणपः गण
स्वामी षट्सुबलेशोसेनापती सप्तसुनृपोराजा १ अथोच्चगतस्यैकस्यापिमित्रदृष्टस्यफलमेकोत्तरवृद्ध्यानीचशत्रुस्थानांचमालिन्याह
जनयतीति एकोप्युच्चगतोग्रहोमित्रदृष्टः सुहृदवलोकितः नृपंराजानंजनयति उत्पादयति एवमेकोप्युच्चगतोमित्रयोगान्मित्रयुक्तत्वात्प्रचुर
धनसमेतंसिद्धंचजनयति प्रचुरधनसमेतं पर्याप्तवित्तयुक्तंसिद्धंचसर्वत्रावाप्तपूजंजनयति विधनविसुखमूढेत्यादि एकवृद्ध्येत्यनुवर्तते एक

दृष्ट्वाशत्रुनीचर्क्षगेषु शत्रुक्षेत्रस्थेषु नीचगेषुवाग्रहेषुविधनविस्फरवमूढव्याधिताबंधतप्तावधदुरितसमेताजाताः भवंति तेनयस्यजन्मन्येकोग्रहः शत्रुक्षेत्रगोनीचगोवाभवतिसविधनः विगतधनोभवति दरिद्रः यस्यद्वौ सविस्फरवोदुःखितः यस्यत्रयः समूढः विचित्तः यस्यचत्वारः सव्याधितः पीडितः यस्यपंचसबंधनतप्तोभवति यस्यषट्सतप्तोभवति बहुदुःखसंतप्तः यस्यसप्तसवधदुरितसमेतोभवति वधवध्योदुरितंदुष्कृतं वध एवदुरितंतेनसमेतोशुक्तोवा नीचेयद्यपिसप्तनसंभवंति तथापिवज्रादिवत्पूर्वशास्त्रानुसारेणतत्फलोपदेशः २ अथकुंभलग्नजातस्याःशुभं फलमुपजातिकयाह नकुंभलग्नमिति सत्याचार्यः कुंभलग्नंजन्मनिनशुभमाह नशोभनमुक्तवान् तथाचसत्यः जन्मनिचंद्रः श्रेष्ठः प्रवदेद्धोरा

जनयतिनृपमेकोप्युच्चगोमित्रदृष्टः प्रचुरधनसमेतंमित्रयोगाच्चसिद्धं वि
धनविस्फरवमूढव्याधितोबधतप्तोवधदुरितसमेतःशत्रुनीचर्क्षगेषु ॥२॥

रिनिधनवर्ज्यःस्यात् होराचभवेदिष्टाद्विपदेष्विहकुंभवर्ज्येहि कुंभविलग्नेजातोभवतिनरोदुःखशोकसंतप्तइति नभागभेदादिति पुराणयवना भागभेदाद्वादशभागभेदाज्जन्मनिकुंभलग्नमशुभमिति यस्यतस्यलग्नस्यकुंभद्वादशभागेजन्मनशुभमितितेषांमतंनकुंभलग्ने तथाच तन्म तानुसारिणाश्रुतकीर्तिनाप्युक्तं सर्वस्मिल्लग्नगतेकुंभाद्दूरांशकोयदाभवति शशोनतदासुखितः परान्नभोजीभवेत् पुरुषइति अत्रविष्णु गुप्तचाणक्यावाहतुः कस्मांशभेदइति यदुक्तं भागभेदात्कुंभलग्नंजन्मनिनशुभं तत्कस्यराशेर्लग्नगतस्य कुंभद्वादशभागोनास्त्यपितुसर्व स्यैवास्तिविद्यते यस्माद्यदिकुंभस्यद्वादशभागोनशुभस्तदासर्वाण्येवलग्नोक्तानिफलानिनिरर्थकानिभवंति तस्मादतिप्रसंगः तेनकुंभलग्न

मेषाशुभंनतद्भागभेदइति तथाचतद्वाक्यम् कुंभद्वादशभागोलग्नगतोन प्रशस्यतेयवनैः यद्येवंसर्वेषांलग्नगतानामनिष्टफलंनस्यात् यदयोगाद्रा-
शीनांनचतत्सर्वशास्त्रकाराणांतस्मात्कुंभविलग्नोजन्मन्यशुभोनतद्भागइति ३ अधुनाहोरास्थानांग्रहाणांफलंवसंततिलकेनाह यातेष्विति
असद्ग्रहाः पापाः तेषसत्सु पापेषु समभेषु विषमराश्यवस्थितेषुनकेवलंयावद्दिनेशहोरामादित्यहोरांयातेषुप्राप्तेषुविषमराशिषुपापाः प्रथ
मार्द्धस्थायदाभवंति तदाजातः ख्यातः सर्वत्रप्रसिद्धः महोद्यमबलार्थयुतः महत्सुकार्येषूद्यमरतोबलवान् वीर्यवान् अर्थयुतोधनवान्
अतितेजाअतितेजस्वीभवति चांद्रीशुभेष्विति युजियुग्माशौशुभेषुसौम्यग्रहेषुचांद्रींहोरांयातेषुसमराशिषुप्रथमार्द्धस्थाः सौम्याः भवं

नकुंभलग्नंशुभमाहसत्योनभागभेदाद्यवनावदंति कस्यांशभेदोनतथास्तिराशेरतिप्रसंगस्त्वि
तिविष्णुगुप्तः ३ यातेष्वसत्स्वसमभेषुदिनेशहोरांख्यातोमहोद्यमबलार्थयुतोतितेजाः चां
द्रींशुभेषुयुजिमार्दवकांतिसौख्यसौभाग्यधीमधुरवाक्ययुतःप्रजातः ४

ति तदाजातोमार्दवयुतोमृदुस्वभावः
कांतियुतोद्युतिमान् सौख्ययुतः सुखान्वितः सौभाग्ययुतः सर्वजनप्रियः धीयुतः मतिमान् मधुरवाक्ययुतः प्रियंवदः एतैः गुणैर्युक्तो-
जातोभवति ४ अथपुनरपिहोरागतंफलमिंद्रवज्रयाह तास्वेवेति तास्वेवपूर्वोक्तासुहोरास्वपरर्क्षगेष्वन्यराश्याश्रितेषुजातानराः स
र्वेषुपूर्वोक्तगुणेषुमध्याःभवंति एतदुक्तंभवति समराशिषुरविहोरायांपापग्रहाणामवस्थानंभवति तदाजातानांपूर्वोक्तगुणामध्याभवंति
एवंविषमराशिषुचंद्रहोरायांसौम्यग्रहाणामवस्थानंभवति तदाजातानांपूर्वोक्तगुणामध्याभवंति व्यत्यस्तहोराभवनस्थितेष्विति व्यत्य

स्तासु विपरीतस्थासु होरासु व्यस्तस्तेषु च भवनेषु राशिषु स्थितेषु ग्रहेषु जाता मर्त्या मनुष्या उक्तगुणैः प्रागुद्दिष्टैः गुणैः विहीना वर्जिता भवंति ए
तदुक्तं भवति समराशिषु चंद्रहोरायां पापानामवस्थानं भवति तदा जाता महोद्यमबलार्थहीना भवंति वितेजसश्च एवं विषमराशिषु आदित्य
होरायां सौम्यानामवस्थानं भवति तदा जाता मार्दवकांतिसौख्यसौभाग्यधीमधुरवाक्यविहीना जाता भवंति अत्र च दर्शिते ग्रहावस्थाने यथा
यथा ग्रहबहुलत्वं भवति तथा तथा गुणबहुत्वं वक्तव्यं ५ अथ द्रेष्काणावस्थानाच्चंद्रस्य फलं वसंततिलकेनाह कल्याणरूपगुणमिति आ
त्मीयद्रेष्काणे यदा चंद्रः स्थितो भवति अथवा सुहृद्द्रेष्काणे स्थितस्तदा जातः कल्याणरूपगुणः प्रशस्तरूपः प्रशस्तगुणश्च भवति आत्मी-

तास्वेव होरास्व परर्क्षगेषु ज्ञेया नराः पूर्वगुणेषु मध्याः व्यत्य
स्तहोराभवनस्थितेषु मर्त्या भवंत्युक्तगुणैर्विहीनाः ॥ ५॥

यद्रेष्काणमित्रद्रेष्काणावस्थानं विनान्यद्रेष्काणावस्थिते चंद्रमसि विचारः यस्मादुक्तान्यगस्तदधिनाथगुणं करोति यस्मिन्द्रेष्काणे चंद्रमा व्यवस्थि
तस्तस्य यो धिपतिः स यदि चंद्रस्य तत्कालमध्यस्थस्तदा जातस्य मध्यमो रूपगुणो भवतः अथ द्रेष्काधिपतिश्चंद्रस्य तत्कालमरिस्तदा जातो रू
पगुणहीनो भवति व्यालोद्यतायुधेति व्यालद्रेष्काणः सर्पद्रेष्काणस्तत्रस्थे चंद्रे जातः तीक्ष्ण उग्रो भवति उद्यतायुधद्रेष्काणः सायुधस्तत्स्थे
चंद्रे जातो तिहिंस्रो मारणात्मको भवति प्राणियातरत इत्यर्थः चतुश्चरणः चतुष्पदद्रेष्काणः तत्रस्थे चंद्रे गुरुतल्परतो गुरुदाराभिगामी भ
वति अंडजद्रेष्काणः पक्षिद्रेष्काणस्तत्रस्थे चंद्रे ऽटनः परिभ्रमणशीलो भवति आत्मीयादिद्रेष्काणस्थे चंद्रमसि व्यालद्रेष्काणस्थे चंद्रे सप्रव

तः फलद्वयमपिवक्तव्यं अत्रव्यालद्रेष्काणाः कर्कटद्वितीयः वृश्चिकाद्यः मीनतृतीयः उद्यतायुधद्रेष्काणः मेषाद्यः मेषतृतीयः मिथुनद्वितीयः सिंहाद्यः तुलद्वितीयः कुंभाद्यश्च अत्रापिगुणद्वयातभूतद्रेष्काणस्थेचंद्रेफलद्वयंवक्तव्यमिति ६ अधुनामेषादिनवांशकजातस्यस्वरूपंशालि-न्याह स्तेनइति मेषवर्ज्यमन्यस्मिन्राशौमेषलग्नगते नवांशकेजातः स्तेनश्चौरोभवति वृषवर्ज्यवृषनवांशकेजातोभोक्ता असंचयशीलः एवं-मिथुनवर्ज्यमिथुननवांशकेजातः पंडितोविद्वान्भवति कर्कटनवांशकेजातः आढ्यः ईश्वरः सिंहांशकेनरेंद्रोराजा कन्यांशकेक्लीबः पुरुषाकाररहितः तुलांशकेशूरः संग्रामभियः वृश्चिकांशकस्थेविष्टिकृद्भारजीवी धन्व्यंशकेदासवृत्तिः मकरांशकेपापः कुंभांशकेहिंस्रः क्रूरः मीनांशके

कल्याणरूपगुणमात्मसकृद्दृक्काणेचंद्रोन्यगस्तदधिनाथगुणंकरोति व्यालोद्यतायुधचतु
ष्पदजेषुतीक्ष्णोऽतिहिंस्रगुरुतल्परतोऽटनश्च ६ स्तेनोभोक्तापंडिताढ्योनरेंद्रःक्लीबः
शूरोविष्टिकृद्दासवृत्तिः पापोहिंस्रोऽभीश्ववर्गोत्तमांशेष्वेषामीशाराशिवद्द्वादशांशेः ॥ ७ ॥

भीः निर्भयः केचिद्धीरितिपठंति अधीः बुद्धिरहितः आचार्यस्यचाभीरभिमतं तथाचस्वल्पजातके तस्करभोक्तृविचक्षणधनिनृपतिनपुंसकाभयदरिद्राः खलपापोग्रोत्कृष्टामेषाद्यानांनवांशभवाइति वर्गोत्तमांशेष्वेषामीशाः एष्वेवराशिषुवर्गोत्तमांशेषुजाताएषामेवपूर्वोक्तानामीशाः स्वामिनोभवंति एतदुक्तंभवति मेषलग्नेमेषनवांशकेजातश्चौरस्वामीभवति वृषलग्नेवृषनवांशकेजातोभ्रातॄणामसंचयशीलानांस्वामीभवति एवंमिथुनेपंडितस्वामी कर्कटलग्नेईश्वराणांस्वामी महाधनिकः सिंहेनृपस्वामी महाराजाधिराजः कन्यायांक्लीबस्वामी तुलेशूर

राणांस्वामी वृश्चिके भारवाहानांस्वामी धन्विनिदासानांस्वामी मकरेपापानांस्वामी कुंभेक्रूराणांस्वामी मीनांशके भयानांस्वामी राशिवद्द्वादशांशेरिति द्वादशांशेः राशिवत्फलानिवाच्यानि यानिमेषादिस्थेचंद्रमसिफलान्यभिहितानि वृत्तानामग्र्यंगत्येवमादीनितान्येवमेषादिद्वादशांशकजातस्यवक्तव्यानीति ७ अथभौमसौरयोः स्वत्रिंशांशकस्थयोःफलंवसंततिलकेनाह जायान्वितइति जायान्वितोभार्यायुक्तः बलंवीर्यंविभूषणान्यलंकरणानि सत्वमौदार्यमेतैर्युक्तः तथातितेजाः अतिसाहसेनासमीक्षितकार्यकरणेनचयुक्तः एवंविधः कुजेभौमेस्वभागेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभवति रोगीव्याधितः मृतस्वयुवतिः मृतास्वाआत्मीयायुवतिर्भार्यायस्य विषमः क्रूरः अन्यदारोऽन्यसंबंधिनीदारायस्य परदारासक्तः दुःखी-

जायान्वितोबलविभूषणसत्वयुक्तस्तेजोतिसाहसयुतश्चकुजेस्वभागे
रोगीमृतस्वयुवतिर्विषमोन्यदारोदुःखीपरिच्छदयुतोमलिनोर्कपुत्रे ८

नि सुखः परिच्छदयुतः गृहवस्त्रपरिवारोपेतः मलिनः मलोपेतः एवंविधोर्कपुत्रेसौरेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभवति नन्वत्रत्रिंशांशकग्रहणंनास्ति तत्कथंज्ञायते त्रिंशांशकफलमेतत् उच्यते शक्रफलाभिधानेत्रिंशांशकग्रहणंभविष्यति ८ अथजीवबुधयोःस्वत्रिंशांशकस्थयोः जातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह स्वांशइति धनेनवित्तेनयशसाकीर्त्यासुखेननिर्दुःखतेनबुद्ध्याप्रज्ञयाचयुक्तः तेजस्वीसोत्साहः पूज्यः लोकवंद्यः निरुक् स्वस्थदेहः उद्यमवान् उत्थानशीलः भोगवान् भोगसंयुक्तः एवंविधोगुरौजीवेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभवति मेधाबुद्धिः कलागीतवाद्यनृत्यपुस्तकचित्रकर्मादिकाः कपटः दांभिकत्वं काव्यंकवेःकर्म विवादः वाक्यद्वंद्वं शिल्पंतक्षकर्मादि शास्त्रार्थः सतामाचारान्

स्थानं साहसमसमीक्षितकार्यकरणशीलता अतिमान्योतिपूज्यः एवंविधाः शशिजेबुधेस्वत्रिंशांशकस्थेजाताः भवंति केचिदत्रसर्वत्रैकवचनमे
वेच्छंति तथापिनकश्चिद्दोषः ९ अथशुक्रस्यस्वत्रिंशांशकस्थस्य भौमादित्रिंशांशकस्थयोश्चंद्रार्कयोश्चजातस्यस्वरूपंमंदाक्रांतयाह
स्वेत्रिंशांशेति बहुसुतः प्रभूतपुत्रः बहुसुखोऽपरिमितसुखः आरोग्येणनिरोगतया भाग्यैःजनप्रियत्वेन अर्थेनधनेन रूपेणसुचारुतयासंयुक्तः
केचिद्भार्यार्थरूपइतिपठंति भार्ययाकलत्रेण तथातीक्ष्णःक्रूरः सुललितवपुः शोभनशरीरः सुप्रकीर्णेंद्रियः विक्षिप्तेंद्रियार्थः सुप्रकीर्णानि
विक्षिप्तानींद्रियाणियस्य बहुस्त्रीगमनशीलः एवंविधः शुक्रेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभवति शूरस्तब्धावित्यादिआरपूर्वांशकेषुभौमप्रथमेषु-

> स्वांशेगुरोधनयशःसुखबुद्धियुक्तास्तेजस्विपूज्यनिरुद्यमभोगवंतः मेधाकलाकपटकाव्यविवादशिल्पशास्त्रा
> र्थसाहसयुताशशिजेतिमान्याः ९ स्वेत्रिंशांशेबहुसुतसुखारोग्यभाग्यार्थरूपः शुक्रेतीक्ष्णःसुललितवपुःसुप्र
> कीर्णेंद्रियश्च शूरस्तब्धोविषमवधकोसद्गुणाढ्योसुखिज्ञोचार्वंगेष्टोरविशशियुतेष्वारपूर्वांशकेषु १० इतिःआ-या-२१

भागेषुरविशशियुक्तेष्वर्कचंद्रसंयुक्तेषुयथासंख्यफलानि तद्यथा भौमत्रिंशांशकस्थेर्के शूरःसंग्रामप्रियः चंद्रेस्तब्धश्चिरकारी सौरत्रिंशांशक-
स्थेर्के विषमःक्रूरःभवति चंद्रमसिवधकः जीवत्रिंशांशकस्थेऽर्केसद्गुणोभवति चंद्रमस्याढ्यः ईश्वरः बुधत्रिंशांशकस्थेर्केसुखीभवति चंद्रेज्ञः
पंडितः शुक्रत्रिंशांशकस्थेर्केचार्वंगः शोभनशरीरः चंद्रमसीष्टः सर्वजनप्रियः एवमारपूर्वेषशेषुआरोंगारकः पूर्वः प्रथमोयेषामंशकानांत्रि-
शद्भागानांतेष्विति १० इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौआश्रययोगाऽध्यायएकविंशतिःसमाप्तः २१ श्रीसांबसदाशिवम्

अथातःप्रकीर्णकाध्यायोव्याख्यायते मिश्रःप्रकीर्णकइत्युच्यते तत्रग्रहाणांपरस्परंकारकसंज्ञांवेतालीयेनाह स्वर्क्षेति स्वर्क्षेस्वक्षेत्रेयोग्रहःस्थितः यश्चतुंगेस्वोच्चे यश्चमूलत्रिकोणेस्थितः साचयदिलग्नकंटकेषुकेंद्रेषाश्रितःस्थितोभवति एवंविधस्यग्रहस्यान्योप्येवंविधः केंद्रगोयदिभवति तदातौग्रहावन्योन्यंपरस्परंकारकाख्योभवतः अनेनप्रकारेणयः कर्मगःयोयस्मात् ग्रहात्दशमस्थानस्थः सविशेषतः विशेषेणतेषांग्रहाणामध्यात्कारकसंज्ञालभते अतउक्तं कर्मगस्तुतेषांविशेषतइति १ अथास्यैवोदाहरणप्रदर्शनार्थंरथोद्धतयाह" कर्कटेति यथाकर्कटोदयेकुलीरलग्नेतत्स्थेचोडुपेचंद्रेकुजोंगारकः यमः सौरः अर्कः आदित्यः सूरिः बृहस्पतिः एतेकुजयमार्कसूरयः स्वोच्चगाः आत्मीयतुंगस्था

स्वर्क्षतुंगमूलत्रिकोणगाःकंटकेषुयावंतआश्रिताः स
र्वएवतेन्योन्यकारकाः कर्मगस्तुतेषांविशेषतः ॥ १ ॥

यदिभवंति कुजोमकरेयमस्तुलेअर्कोमेषेसूरिःकर्कटे तदातेपरस्परमन्योन्यंकारकानिगदिताउक्ताः अनेनप्रकारेण यावंतोभवंतितावंतः परस्परकारकाख्याः अनेनोदाहरणेनैतत्प्रतिपादितंभवति यथापुरुषस्यजन्मलग्नेकेंद्रंविना स्वक्षेत्रउच्चत्रिकोणगाः अपिसंततंपरस्परंकंटकगास्तदाकारकसंज्ञामपिलभंते लग्नगस्येति लग्नगस्थग्रहस्यप्राग्लग्नेसमवस्थितस्यसकलः सर्वोग्रहोंबरगः दशमस्थानस्थश्चांबुगश्चतुर्थस्थानस्थश्चकारकसंज्ञोभवति अनेनैतदुक्तंभवति लग्नगोग्रहः स्वक्षेत्रगोच्चत्रिकोणेषुयद्यपिभवति तस्माद्योदशमस्थस्तुर्योवासोप्युच्चत्रिकोणस्वक्षेत्राणामन्यतमस्थोभवति त

५ ३ ६ चं· ४ बृ· २ श· ७ सू· १ ८ मं· १० १२ ९ ११

थापिलग्नगतस्यसकारकाख्योभवति नतस्यलग्नगतइति अतउक्तं लग्नगस्यसकलोंबरांबुगइति २ अथपुनरपिअन्यत्कारकलक्षणमनुष्टुभाह
स्वत्रिकोणोच्चगइति स्वत्रिकोणोच्चगोग्रहः कारकत्वेहेतुः कारणंनकेंद्रस्थः यतोन्योस्यग्रहस्यलग्नेकेंद्रेविनाप्यवस्थितस्ययदिकश्चिद्ग्रहः
कर्मगोदशमस्थानस्थोभवतिसचस्वक्षेत्रोच्चमूलत्रिकोणानामन्यतमेनभवति तस्माच्चदशमस्थस्ययदिस्यात्तन्मित्रंनिर्गतोनकेवलंयावत्तद्गुणसंपन्न
स्तेनमित्रगुणेनसंयुक्तस्तात्कालिकेमित्रामित्रविधिनाधिमित्रताप्रातास्तथाविधः सर्वग्रहः कारकाख्योभवति यस्यचदशमः सतस्यकारकाख्यो
नभवति कारकसंज्ञाचयात्रायामुपयुज्यते यतस्तत्रोक्तं रिक्तोपहतदशायांजन्मोदयनाथशत्रुपाकेच स्वदेशेशकारकदशासंश्रयणीयोनरेंद्रपति

कर्कटोदयगतेयथोडुपेस्वोच्चगाःकुजयमार्कसूरयः कारकानिगदिताःपरस्परंलग्नगस्यसकलोंब
राबुगः २ स्वत्रिकोणोच्चगोहेतुरन्योन्यंयदिकर्मगः सुहृत्तद्गुणसंपन्नःकारकश्चापिसस्मृतः ३
शुभंवर्गोत्तमेजन्मवेशिस्थानेचसद्ग्रहे अशून्येषुचकेंद्रेषुकारकाख्यग्रहेषुच ॥ ४ ॥

रिति तथासप्तरविवेशिग्रहयुक्तःकारकर्क्षेपिचंद्रःजयसुखधनदातातस्यहर्तान्यथेति ३ अथकारकसंज्ञाप्रयोजनमनुष्टुभाह शुभमिति यं
स्यलग्नवांशेवर्गोत्तमाख्येजन्मभवति चंद्रोपिवावर्गोत्तमांशगतोभवति तस्यशुभंजन्मयस्मिन्राशौपुरुषस्यजन्मसमयेर्कः स्थितस्तस्माद्राशेः
योद्वितीयोराशिः सवेशिसंज्ञः यस्यचप्रागुक्तेवेशिस्थानेसद्ग्रहः सौम्यग्रहोज्ञगुरुसितानामन्यतमोभवति तस्यापिशुभंजन्म यस्यजन्मलग्नंकेंद्र
चतुष्टयादेकमप्यशून्यंकेंद्रंभवति तस्यापिशुभंजन्म अत्रसौम्यग्रहाधिष्ठितेकेंद्रेविशेषणशुभंजन्म यस्मादुक्तमनेनैव एकस्मिन्नपिकेंद्रेयदि

सौम्योमग्रहोस्तियात्रायां जन्मन्यथवाकर्मणिनतच्छुभंप्राहुराचार्याः यस्यजन्मनिकारकाख्याः कारकसंज्ञाग्रहा भवंति तस्यापिशुभंजन्म अत्रयथा गुणाधिक्यंतथाशुभतरमेवजन्म ४ अथयेनयोगेनजातोयौवनेसुखीभवति दशापतिफलपाकंवैताळीयेनाह मध्येवयसइति गुरुर्जीवः जन्म नियत्रराशौचंद्रमाः स्थितः तदधिपतिः जन्मपः यस्मिल्लग्नेजातः तदधिपोलग्नपः एषामन्यतमोयस्यलग्नकेंद्रेभवति तस्यवयोमध्येसुखप्र- दोभवति यौवनेसुखीभवतीत्यर्थः अत्रचयवनेश्वरः लग्नाधिपोलग्नपतिश्चयेषांचतुष्टयेस्याद्बलवान्गुरुर्वा चतुर्षुहोरादिषुसंगतःस्याच्चतुर्व यःकाउफलप्रदस्यात् पृष्ठोभयेत्यादिदशापतिर्दशाप्रवेशकाले पृष्ठोदयराशिगोमेषवृषधन्विमकराणामन्यतमस्थितोयदाभवति तदास्वदशां

मध्येवयसः सुखप्रदाः केंद्रस्थागुरुजन्मलग्नपाः पृ
ष्ठोभयकोदयर्क्षगास्त्वंततःप्रथमेषुपाकदाः ॥ ५॥

तेफलप्रदोभवति अथोभयोदयेमीनेभवतितदांतर्दशामध्येफलप्रदोभवति अथकोदये शीर्षोदयेमिथुनसिंहकन्यातुलावृश्चिककुंभानामन्यत मेयदाभवति तदाप्रथमदशाप्रवेशसमयेफलप्रदोभवति एवंशुभस्याप्यशुभस्यवापक्तिर्वाच्या दशाकालंत्रिधापरिकल्प्ययस्मिन्कालेत- स्यफलपक्तिर्ज्ञायते आद्येमध्येंत्येवातत्र चंद्रः सत्फलबोधनानिकुरुतेपापानिचातोन्यथेति एतत्त्रिधाविभक्तेदशाकालेज्ञेयं पूर्वोक्तंसर्वद- शाफलंयोज्यं दशापतिःप्रवेशकालेतिष्ठन्नेवतत्फलंददातीत्येतत्कथंगम्यते यवनेश्वरादिभिः सामान्येनचोक्तं उच्यते भगवतोगर्गवचनात् तथाचभगवान्गार्गिः आद्यंतमध्यफलदः शिरःपृष्ठोभयोदये दशाप्रवेशसमयेतिष्ठन्वाच्योदशापतिरिति ५ ६ ७ ७

अथाष्टकवर्गफलस्यकालंपुष्पिताग्रयाह दिनकरेति चारवशात्पत्तिकालेयस्मिन्राशौशुभमशुभंवाष्टकवर्गफलंदिनकरआदित्यः प्रयच्छति तस्मि
न्राशौप्रवेशकालेआद्येत्रिभागेतिष्ठन्नेवफलंप्रयच्छति एवमेवरुधिरोभौमः गुरुर्जीवः भृगुःशुक्रः एतौगुरुभृगुजौभवनस्थराशेर्मध्ययातौ
मध्यत्रिभागगतौफलप्रदौभवतः रविसुतःसौरः शशीचंद्रः एतौरविसुतशशिनौविनिर्गमस्थौराश्यंतत्रिभागस्थौफलप्रदौभवतः शशितनयोबुधः
सर्वकालंफलदः सर्वभागस्थोफलप्रदोभवति सर्वस्मिन्नेवराशौयावत्तिष्ठतितावत्फलंशुभमशुभंवायथाप्रासंददातीति ६ इतिश्रीभट्टोत्पल
वि०वृ० प्रकीर्णाऽध्यायोद्वाविंशतिः २२ अथातोऽनिष्टाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवदारसुतहीनजन्मज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह लग्ना

दिनकररुधिरौप्रवेशकालेगुरुभृगुजौभुवनस्यमध्ययातौ रविसुतशशि
नौविनिर्गमस्थौशशितनयःफलदस्तुसर्वकालं ६ इतिप्रकीर्णाऽध्यायः२२

दिति यस्यजन्मनिलग्नात्पुत्रभंपंचमस्थानंशुभग्रहेणस्वपतिनाचप्रासंसंयुक्तंभवत्यथवाआलोकितंदृष्टंभवति तस्यापिपुत्रसंपत् अस्ती
तिवक्तव्यं चंद्राद्वापंचमस्थानंयस्यशुभग्रहेणस्वपतिनावायुतदृष्टंभवति तस्यापिपुत्रसंपदस्ति यस्यलग्नचंद्रयोरुभयोरपिपंचमस्थानंशु
भग्रहेणस्वपतिनावायुतदृष्टंनभवति तस्यपुत्रासंभवः अपुत्रत्वंवक्तव्यं अत्रकेचिद्द्वादशप्रकारंपुत्रंवर्णयंति औरसः क्षेत्रजः दत्तः
कृत्रिमः अधमप्रभवः गूढोत्पन्नः अपविद्धः पौनर्भवः कानीनः सहोढः दासीप्रभवश्चेति तथाचसारावल्याम् शुभभवनमथशुभयु
तंशुभदृष्टंवासुतर्क्षमिहयेषां तेषांप्रभवःपुंसांभवत्यवश्यंनविपरीतं १ एकतमेगुरुवर्गेशुभराशावौरसोभवेत्पुत्रः लग्नाच्चंद्राद्यथवाब

लग्नुक्तादीक्षितोपिवासौम्यैः २ संख्यानवांशतुल्यासौम्यांशेतावतीसदादृष्टा शुभदृष्टेनद्विगुणाक्लिष्टापापांशकेतथादृष्टा ३ सारर्क्षेसौरगुणोबुधदृष्टोगुरुकुजार्कदृष्ट्यहीनः क्षेत्रजपुत्रंजनयतिबोधोपिगुणोरविजदृष्टः ४ मांदस्कृतर्क्षेमिंदुर्निरीक्षतेयदिशनैश्चरेणयुतं दत्तकपुत्रोत्पत्तिः क्रीतश्चबुधस्यचैवंस्यात् ५ सप्तमभागेकोजेसौरयुतेपंचमेसदाभवने कृत्रिमपुत्रंविंद्याच्छेषग्रहदर्शनान्मुक्ते ६ वर्गेपंचमराशौ-सौरेसूर्येचतत्रसंयुक्ते लोहितदृष्टेवाच्योजातश्चस्कृतोधमप्रभवः ७ चंद्रेभौमांशगतेधीस्थेमंदावलोकितेभवति गूढोत्पत्तिर्भवेत्पुत्रःशेषग्रहदर्शनीयाते ८ तस्मिन्नेवचभौमेशनिवर्गस्थेनिरीक्षितेरविणा पुरुषस्यभवतिपुत्रोऽपविद्धइतिचरकमुनिवचनात् ९ शनिवर्गस्थेचंद्रेशनियुक्तेपंचमेसदासौरे शुक्ररविभ्यांदृष्टेपुत्रःपौनर्भवोभवति १० चूडायदार्कसत्वात्कलादृतस्यैवपंचमेभवने रविदृष्टेप्यथसहितेकानीनःसभवतिपुत्रः ११ वर्गेरविचंद्रमसोःस्कृतगेहेचंद्रसूर्यसंयुक्ते शुक्रेणदृष्टमात्रेपुत्रःकथितःसहोदश्च १२ पापैर्बलिभिर्युक्तेपापक्षेपंचमेसदाराशौ जातोपुत्रःपुरुषःसौम्यग्रहदर्शनातीते १३ शुक्रनवांशेतस्मिन्शुक्रेणनिरीक्षितेत्वपत्यानि दासीप्रभवानिवदेच्चंद्रेपिकेचिदाचार्याः १४ सितशशिवर्गेधीस्थेताभ्यांदृष्टेथवापिसंयुक्ते प्रायेणदारिकास्युस्तद्राशिगणोपिवान्यथापुत्राइति १५ एवंलग्नाच्चंद्राद्वाकलत्रभंसप्तमंस्थानंयस्यशुभेनस्वपतिनावायुक्तदृष्टंभवति तस्यकलत्रसंपदस्तीतिवक्तव्यं एवंलग्नाच्चंद्राद्वायस्यसप्तमस्थानंशुभग्रहेणस्वपतिनावायुतदृष्टंनभवतितस्यकलत्रसंपन्नभवतीतिवक्तव्यं भार्यातस्यनभवतीत्यर्थः यतउक्तं ज्ञेयोन्यथासंभवःअन्यथातयोःपुत्रकलत्रयोरसंभवःअभावोज्ञेयोज्ञातव्यः अत्रपुत्रकलत्रग्रहणमुपलक्षणार्थं सर्वेषामपितन्वादीनांभावानांलग्नाच्चंद्राद्वास्थितिरन्वेष्या यतोद्वावेतौमूर्त्तिसंज्ञौ तथाचयवनेश्वरः मूर्तिंचहोरांशशिभंचविंद्यादिति अत्रकलत्रस्थानेपिकेचिद्विशेषंवर्णयंति शु

केंद्रजीवशशिजैः सकलैस्त्रिभिश्चद्वाभ्यां कलत्रभवनेचतथैककेन एषांग्रहैर्पिचगणेर्थविलोकितेवासंतिस्त्रियोभवनवर्गस्वगस्वभावाः १ एवंक्रूरे
र्नीशोलग्नाच्चंद्राद्वदेच्चबलयोगात् शशिरविजयोः कलत्रेभार्यापुंसांपुनर्भूःस्यात् २ भवनाधिपांशतुल्याभवंतिनार्योनिरीक्षणाद्वापि एकैवरविकु
जांशेगुरुबुधयोश्चापियामित्रे ३ भर्येणचंद्रसितयोर्बलसंयुक्तेथवापियामित्रे दृष्टेवाबहुपत्न्योभवंतिशुक्रेविशेषेण ४ गुरुशुक्रयोःस्वव-
र्गेरविकुजशशिभानुजेर्भवंत्यूनाः शुक्रेवेश्याभार्याश्चंद्रेपिवदंतिकेतुमालाख्याः ५ पाथेनेत्यादि पाथेनः कन्यातस्मिन्नुदयेगतेलग्नस्थेन

अथानिष्टाध्यायः लग्नात्पुत्रकलत्रभेशुभपतिप्राप्तेथवालोकितेचंद्राद्वायदिसंपद
स्तिहितयोर्ज्ञेयोन्यथासंभवः पाथेनोदयगेरवौरविसुतोमीनस्थितोदारहापुत्रस्था
नगतस्त्वपुत्रमरणंपुत्रोवनेर्यच्छति १ उग्रग्रहैःसितचतुरस्रसंस्थितैर्मध्यस्थितेभृ
गुतनयेथवोग्रयोः सौम्यग्रहैरसहितसंनिरीक्षितेजायावधोदहननिपातपाशजः ॥ २ ॥

त्रचरवावर्केस्थितेरविसुतः सौरः मीनस्थोयदिभवति तदादारहाभवति दारान्कलत्राणिहंति घातयति तस्यपुरुषस्यजीवतएवभार्यामरणंवक्त
व्यम् अस्मिन्नेवयोगेपाथोनोदयगेरवौ अवनेःभूमेःपुत्रोभौमः पुत्रस्थानेगतः पंचमेस्थानेगतोमकरेस्थितोभवति तदापुत्रमरणं सुत
विपत्तिंयच्छति ददाति तस्यजीवतएवपुत्रमरणंवक्तव्यं १ अथजीवतएवभार्यामरणयोगद्वयंमहर्षिणयाह उग्रग्रहैरिति उग्रग्रहाः
आदित्यभौमसौराः तैः सितात्शुक्राद्यथासंभवंचतुरस्रसंस्थितैः चतुर्थाष्टमगतैः यस्यजन्मभवति तस्यजायावधोभार्याविपत्तिः द

हनेनाग्निनाभवति तस्यजीवतएवभार्याग्निनात्मानंव्यापादयति अथवोग्रयोः पापयोः द्वयोर्मध्येशुक्रादेकोद्वादशेऽन्योद्वितीयेभृगुतनयेशुक्रे-
स्थितेजातस्यनिपातेनोच्छ्रितपतनाज्जायावधोभवति तस्यजातस्यजीवतएवपतनान्निपतिताभार्याम्रियतइति अथवैकस्मिन्राशावेकेनभु
क्तंस्थानमतिक्रम्यान्येनभुज्यमानमप्राप्ययदिशुक्रस्यावस्थानंतदापिपापद्वयमध्यस्थोभवति अथयस्यजन्मनिसौम्यग्रहयोरन्यतमेनसहि
तः संयुक्तः शुक्रोनभवति नचापितन्निरीक्षितोदृष्टस्तस्यपाशजोजायावधोभवति जीवतएवभार्याद्बंधनेनात्मानंव्यापादयति के-
श्चिद्योगद्वयमेतद्व्याख्यातं उग्रग्रहैःसितचतुरस्रसंस्थितैरेकःमध्यस्थितेभृगुतनयेथवोग्रयोः द्वितीयः सौम्यग्रहैरसहितः सन्निरीक्षित

लग्नाद्व्ययारिगतयोःशशितिग्मरश्म्योःपत्न्यासहैकनयनस्यवदंतिजन्म
द्यूनस्थयोर्नवमपंचमसंस्थयोर्वाशुक्रार्कयोर्विकलदारमुशंतिजातम् ३

इति योगद्वयविशेषभूतजा
यावधोदहननिपातपाशजः इतियोगद्वयेपिविकल्पः तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः चतुर्थाष्टमगैः शुक्रात्सौरारार्कैर्हुताशनात् तेषांद्वयोस्तुमध्यस्थेत
थाशुक्रेनिपातजः शुक्रेसद्योगदृष्टिहीनेपाशाज्जायावधोभवेत् २ अधुनाविकलनयनदारजन्मयोगज्ञानंवसंततिलकेनाह लग्नादिति शशीचंद्रः तिग्मर-
श्मिः सूर्यः एतयोः लग्नाद्व्ययारिगतयोः एकोव्ययेद्वादशेस्थानेद्वितीयोरिस्थानेषष्ठेपत्न्यासहैकनयनस्यएकाक्षस्यजन्मवदंतिकथयंति जातःकाणोभव
तिनकेवलंयावत् तद्भार्याकाणीभवतीत्यर्थः द्यूनस्थयोरिति शुक्रसूर्ययोर्द्यूनस्थयोः लग्नाद्वयोरपिसप्तमस्थयोः नवमयोः पंचमयोर्वाजातंविकलदार-
मुशंति कथयंति भार्याहीनांगाभवतीत्यर्थः अत्रद्यूनस्थयोःनवमपंचमसंस्थयोर्वाशुक्रार्कयोःकेश्चिद्यथासंभवमेवयोगोव्याख्यातः तच्चायुक्तम्

यस्माद्भगवान्गार्गिः पंचमेनवमेद्यूनेसमेतौसितभास्करौ यस्यस्यात्तांभवेद्भार्यातस्यैकांगविवर्जिता ३ अथासुतकलत्रवंध्यापतिजन्मज्ञानंमा
लिन्याह कोणोदयइति कोणःशनैश्चरस्तस्मिन्नुदयेलग्नगतेभृगुतनयेशुक्रे अस्तचक्रसंधौवृश्चिककर्कटमीनानामन्यतमांत्यनवांशकस्थेनकेव
लंयावदस्तेलग्नात्सप्तमस्थानस्थेएवमस्तस्थ्यश्चक्रसंधौयदिभवतितदाजातोवंध्यापतिर्भवति वंध्यानिःफलार्तवा एतन्मकरवृषकन्यालग्नेषु
संभवति अपुत्रइतिवक्तव्येवंध्यापतिग्रहणेनेतज्ज्ञापयति यथाकौमारभ्योदारेभ्यः पुत्रोत्पत्तिर्भवत्यविरुद्धकामेभ्योभवति पापग्रहैरिति
पापग्रहैः व्ययस्थानंद्वादशं मदस्थानंसप्तमं लग्नराशिरुदयः एतेषुद्वयोरेकस्मिन्वापापग्रहैःयथासंभवंस्थितैः शशिनिचंद्रेक्षीणेधीस्थे

कोणोदयेभृगुतनयेस्तचक्रसंधौवंध्यापतिर्यदिनसुतर्क्षमिष्टयुक्तं पापग्रहैर्व्ययमदलग्नराशिसंस्थैःक्षीणे
शशिन्यसुतकलत्रजन्मधीस्थे ४ असितकुजयोर्वर्गेस्तस्थेसितेतदवेक्षितेपरयुवतिगस्तौचेत्सेंदूस्त्रियास
हपुंश्चलः भृगुजशशिनोरस्तेभार्यानरोविसुतोपिवापरिणततनूनृस्त्र्यौदृष्टौशुभैःप्रमदापती ॥ ५ ॥

लग्नपंचमगेअसुतस्यापुत्रस्याकलत्रस्यचस्त्रीवर्जितस्यपुत्रभार्यावर्जितस्यजन्मभवति जातस्यनभार्यानपुत्रोभवतीत्यर्थः ४ अथपरयुवतिगजन्मज्ञा
नंहरिण्याह असितेति असितकुजयोःसौरभौमयोः अन्यतमस्यवर्गेसितशुक्रेस्थिते तस्मिंश्चास्तस्थेलग्नात्सप्तमगेतदवेक्षितेतयोरेवसौरारयो
रन्यतमेनावेक्षितेदृष्टेजातः परयुवतिगः परदारगामीभवति तौचेदित्यादि तौसौरारावस्तेसप्तमस्थानेएकराशिस्थितौसेंदूचंद्रसहितौभव
तः सितकुजयोःवर्गः तत्स्थःसितःतदवेक्षितः तदाजातः स्त्रियासहपुंश्चलोभवति सपुरुषःपरदारेषुगच्छति तद्भार्यापरपुरुषेषुगच्छति

भृगुजशशिनोरित्यादि भृगुजः शुक्रः शशीचंद्रः तयोः भृगुजशशिनोः एकराशिगतयोः यत्रतत्रावस्थितयोः ताविवसितकुजावस्तेसप्तमेस्थानेभवतः तदाजातोनरः अभार्योभवति विसुतोवा वाशब्दोऽत्रचार्थेनविकल्पने अभार्योभवत्यपुत्रश्च परिणततनूइति नाचसूत्रेचनृस्त्रियो नरस्त्रीग्रहयोरेकराशिगयोरस्ते सप्तमेतावेवासितकुजौभवतः तौचनोशुभदृष्टौसौम्यग्रहेणकेनचिन्नोदृश्येतेतदापरिणततनू प्रसदापतीभवतः परिणततनूययोः एतदुक्तंभवति तस्यवृद्धत्वेवृद्धाभार्याापतिष्ठतइति ५ अथान्यानप्यनिष्टयोगानभिदाक्रांतयाह वंशछेत्तेति चंद्रः शशीदैत्येज्यः शुक्रः पापाः क्रूरग्रहाः आदित्यभौमसौराः एतैःखमदसुखगैः खसंज्ञंदशमं मदस्थानंसप्तमं सुखसंज्ञंचतुर्थं एतेषुस्थानेषुचंद्र

वंशछेत्तारवमदसुखगैश्चंद्रदैत्येज्यपापैःशिल्पीत्र्यंशेशशिसुतयुतेकेंद्रसंस्थार्किदृष्टे दा
स्याजातोदितिसुतगुरोरिःफगेसौरभागेनीचेर्केद्वौमदनगतयोर्दृष्टयोःसूर्यजेन ॥ ६ ॥७

दैत्येज्यपापैः गतैः समवस्थितैः जातोवंशछेत्ताभवति एतदुक्तंभवति यस्यजन्मनिचंद्रमादशमः शुक्रः सप्तमः पापाश्चतुर्थस्थाः सवंशच्छेत्ता तत्कृतोवंशउच्छिद्यते कुलविच्छित्तिर्भवति दुर्योधनप्रायः शिल्पीत्र्यंशइति शशिसुतेनबुधेनयुक्तोयः त्र्यंशोद्रेष्काणः सयस्यराशेः संबंधीतस्मिन्सराशिः लग्नकेंद्रस्थेनार्किणासौरेणदृष्टेजातः शिल्पीभवति चित्रकर्मादिकर्मणाजीवतीत्यर्थः अत्रकेचिद्बुधयुक्तराशेः शनैश्चरदृष्टिंवर्णयंति यथाराशौदृष्टेद्रेष्काणोपिदृष्टःस्यात् यद्येषः पक्षः आचार्याभिप्रेतःस्यात् तदाबुधेकेंद्रस्थेनसौरेणदृष्टेशिल्पीभवत्येतदेवाचार्योवक्ष्यत् त्र्यंशग्रहणंनाकरिष्यत् कृतवांश्चातोवसीयतेनैतदाचार्यस्याभिप्रेतमिति तेनत्र्यंशग्रहणंकृतं तस्माद्रेष्काणराशे

दृष्टिविचारः नकेवलंयावद्विलग्नांशः स्वनाथेनेत्यत्रैवोदाहार्यम् दास्यांजातइत्यादि दितिसुतगुरौशुक्रेरिःफगेलग्नाद्द्वादशस्थेनकेवलंयावत्सौरभागे
शनेश्वरनवांशकव्यवस्थितेदास्यांजातः दासीपुत्रोजातइतिवक्तव्यम् नीचेर्केन्द्वोरिति अर्केन्द्वोःरविशशिनोः द्वयोरपिलग्नान्मदनगतयोःसप्तमस्थान
स्थयोः सूर्यजेनसौरेणदृष्टयोरवलोकितयोःजातोनीचोभवति स्वकुलानुचिताधमकर्मकृदित्यर्थः ६ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्शार्दूलविक्रीडितै
नाह पापालोकितयोरिति सितःशुक्रः अवनिजोंगारकः एतयोरस्तयोःलग्नात्सप्तमगतयोरपि पापालोकितयोः पापग्रहदृष्टयोर्जातस्यवाध्यरु
क्भवति सचप्रसिद्धः यत्रतत्रराशौचंद्रेशशिनि कर्कटवृश्चिकांशकयोरन्यतमस्थेतत्रचान्येनपापेनयुतेजातोगुल्मरुग्भवति गुल्मरुक्पुरुषव्या

पापालोकितयोःसितावनिजयोरस्तस्थयोर्वाध्यरुक्चंद्रेकर्कटवृश्चिकांशकगतेपापैर्युतेगुल्मरुक् श्वित्रीरिःफधन
स्थयोरशुभयोश्चंद्रोदयेस्तेरवौचंद्रेखेवनिजेस्तगेचविकलोयद्यर्कजोवेशिगः ७ अंतःशशिन्यशुभयोर्मृ
गगेपतंगेश्वासक्षयप्लीहकविद्रधिगुल्मभाजः शोषीपरस्परगृहांशगयोरवीन्द्वोःक्षेत्रेथवायुगपदेकगयोः
कृशोवा ८

धिः श्वित्रीत्यादि अशुभयोः सौरारयोःरिफधनस्थयोः द्वादशद्वितीयगतयोः चंद्रेलग्नेउदयस्थेरवावादित्येस्तेसप्तमस्थे
जातः श्वित्रीश्वेतकुष्ठयुक्तोभवति चंद्रेखेदशमस्थेःवनिजेभौमेऽस्तगेसप्तमस्थेअस्मिन्योगेयद्यर्कजःसौरोवेशिस्थानस्थोभवति तदाजातोविक
लोंगहीनोभवति ७ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वसंततिलकेनाह अंतरिति यत्रतत्रस्थेशशिनिचंद्रेअशुभयोःसौरभौमयोरंतर्मध्येस्थितेपतं
गेसूर्येचमृगगतेमकरस्थेजाताः श्वासक्षयप्लीहकविद्रधिगुल्मभाजोभवति श्वासःप्रसिद्धः क्षयःशरीरक्षयः प्लीहःप्रसिद्धः वामकुक्षिसं-

स्थोमांसखंडः कश्चिद्विद्रधिगुल्मोरोगोप्रसिद्धो एषामन्यतमेनरोगेणार्दितोभवतीत्यर्थः केचिदत्रैकवचनंपठंति श्वासक्षयप्लीहकविद्रधिगुल्मभाक्स्यादि
ति शोषीति रवींद्वोश्चंद्रार्कयोः परस्परमन्योन्यगृहांशगयोः आदित्यः कर्कटेसिंहेचंद्रोथवायत्रतत्रराशौसिंहांशकेचंद्रः कर्कटांशेसूर्यः तदाजातः शोषी
भवति अत्रकेचितरस्परगृहांशगयोरवींद्वोरिति सिंहेसिंहांशकेस्थितेचंद्रेकर्कटेकर्कटांशस्थेसूर्येचजातः शोषीक्षयीभवतीतिवर्णयंति तच्चा
युक्तम् यस्माद्भगवान्गार्गिः परस्परगृहेयातौयदिवापितदंशगौ भवतामर्कशीतांशूतदाशोषीप्रजायते १ क्षेत्रेथवेति युगपत्तुल्यकालंतयोरेवपरस्प
रक्षेत्रेयदाद्वावपिभवतः सिंहेयदा भावपिअर्कचंद्रौस्थितौकर्कटेवाभवतः तदाजातः शोषीभवति कृशोवाकृशोदुर्बलः८ अथान्यानप्यनिष्टयोगा

चंद्रेश्विमध्यझषकर्किमृगाजभागेकुष्ठीसमंदरुधिरेतदवेक्षितेवा यातेस्त्रि
कोणमलिकर्किवृषेमृगेचकुष्ठीचपापसहितेरवलोकितेवा ॥ ९ ॥ ७॥

न्वसंततिलकेनाह चंद्रइति अश्विमध्ये धन्विपंचमनवांशकेचंद्रेस्थितेतत्रचसमंदरुधिरे मंदेनसौरेणरुधिरेणांगारकेणयुक्ते यथासंभवमन्यत
मेन तदवेक्षितेवाताभ्यामन्यतमेनदृग्जातःकुष्ठीभवति अथवायत्रतत्रराशौ झषकर्किमृगाजभागे झषोमीनः कर्कीकुलीरः मृगोमकरः
अजोमेषः एषामन्यतमेनवांशकस्थेचंद्रेतत्रमंदरुधिरयोरन्यतमेनयुतेदृष्टेवाजातः कुष्ठीभवति अत्रचंद्रोयदाशुभग्रहदृष्टोभवति तदाकं
डुविकारीभवति नकुष्ठी यस्माद्यवनेश्वरः मीनांशकेमेषमृगांशकेवाचंद्रस्थितेत्रेवहिपापदृष्टः किलासकुष्ठादिविनष्टदेहमिष्टेक्षितःकंडुविकारिणं
चे १ यातेस्त्रिकोणमिति अलिकर्किवृषेः वृश्चिककुलीरवृषभैः मृगेचमकरेएतेश्चत्रिकोणयातेः प्रांसैः तथाविधोलग्नोभवति यस्यैषामन्यतमेन

वमेपंचमेवास्थानेभवति सचपापानामन्यतमेनयुक्तोदृष्टोवाभवति तदाजातः कुष्ठीभवति ९ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वसंततिलकेनाह निधनेति रविरादित्यः चंद्रः शशी आरःअंगारकः यमः सौरः एतेरविचंद्रारयमाः यथातथायेनतेनप्रकारेणनिधनारिधनव्ययस्थिताः अष्टमषष्ठद्वितीयद्वाद शगास्तदाजातानांमनुजानांमनुष्याणामनेत्रतामांध्यंजनयंत्युत्पादयंति यथातथेतिक्रमनिवारणार्थः तांचानेत्रतांबलवद्गृहदोषकारणैः तेषांचतु र्णांग्रहाणांमध्याद्योबलवांस्तस्ययोवातपित्तश्लेष्मणांमध्याद्दोषउक्तः तेनदोषकारणेनतत्प्रकोपेनतस्याक्षिविनाशोभवति १० अथान्यानप्य निष्टयोगान्वैतालीयेनाह नवेति अशुभाः पापाः नवमायततीयधीयुताः नवमेएकादशेतृतीयेधीस्थानेपंचमे एतेषुयथासंभवंयुताः सम

निधनारिधनव्ययस्थितारविचंद्रारयमायथातथा बलवद्गृहदोषकारणैर्मनुजानांजनयंत्यनेत्रताम् १०
नवमायतृतीयधीयुतानचसौम्यैरशुभानिरीक्षिताः नियमाच्छ्रवणोपघातदारदवैकृत्यकराश्चसप्तमे ११
उदयत्युडुपेसुरास्यगेसपिशाचोऽशुभयोस्त्रिकोणयोः सोपप्लवमंडलेरवावुदयस्थेनयनापवर्जितः ॥ १२ ॥

वस्थिताः तेचसौम्यैः शुभग्रहैरनिरीक्षितानदृष्टाः तदाबलवद्गृहदोषकारणैनेवपुरुषस्यनियमान्निश्चयाच्छ्रवणोपघातदाः श्रोत्रयोः कर्णयोः उ पघातदाबाधिर्यकराः अत्राशुभग्रहणेनार्कचंद्रारसौराः प्रागुक्ताएवज्ञेयाः रदवैकृत्यकराश्चसप्तमेइति तएवार्कचंद्रारसौराः लग्नात्सप्तमेस्थाने स्थिताः सौम्यैरदृष्टारदानांदंतानांवैकृत्यकराःस्युः ११ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वैतालीयेनाह उदयतीति उडुपेचंद्रेउदयति लग्नगतेतस्मिं श्चासुरास्यगेराहुग्रस्ते तस्माच्चलग्नादशुभयोः सौरभौमयोः त्रिकोणयोः नवमपंचमस्थयोःजातः सपिशाचोभवति पिशाचाधिष्ठितोभवती-

त्यर्थः एवंरवावादित्यमंडलेसोपप्लवे असृरास्यगेअर्केराहुग्रस्तेतस्मिंश्चोदयस्थेलग्नगेलग्नाद्दशमयोः सौरभौमयोः त्रिकोणगतयोः जातोनयनापवर्जि
तोभवति अंधइत्यर्थः १२ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह संस्पृष्टइति यस्यजन्मनिमंदगः सौरोद्यूनेसप्तमेयुतःस्थितोभवति
विलग्नेचगुरुः बृहस्पतिः सपवनेनवायुनासंस्पृष्टोभवति वातरोगीभवतीत्यर्थः अवनिः भूः तस्याः जातोवनिजः तस्मिन्नस्तभवनेसप्तमेस्था
नेस्थितेविलग्नाश्रितेप्राग्लग्नगेचजीवेगुरौजातः सोन्मादोभवतिविचित्तइति तद्वदिति सूर्यसुतः सौरः तस्मिन्नुदयेलग्नेस्थितेअवनिसुतेभौमे

संस्पृष्टः पवनेनमंदगयुतेद्यूनेविलग्नेगुरौसोन्मादोवनिजेस्थितेऽस्तभवनेजीवेविलग्नाश्रिते तद्व
त्सूर्यसुतोदयेऽवनिसुतेधर्मात्मजद्यूनगेजातेवासहस्रर‍श्मितनयेक्षीणेव्ययेशीतगौ १३ रा
श्यंशपोष्णकरशीतकरामरेज्यैर्नीचाधिपांशकगतैररिभागगैर्वा एभ्योल्पमध्यबहुभिःक्रमशः
प्रसूताज्ञेयाः स्युरभ्युपगमक्रयगर्भदासाः १४

धर्मात्मजद्यूनगे नवमपंचमसप्तमस्थानानामन्यतमस्थानस्थेजातस्तद्व
त्सोन्मादएवभवति केचित्तद्व्याहुः यमोदयइतिपठंति अथवाक्षीणेशीतगौचंद्रेसहस्ररश्मितनयेनशनैश्चरेणसंयुक्ते व्ययंद्वादशस्थानंयातेप्रा
प्तेवाग्रहणात्सोन्मादएवभवति १३ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वसंततिलकेनाह राश्यंशपेति यस्मिन्नवांशकेचंद्रोवर्त्ततेसराश्यंशकः तस्यपः
पतिः राश्यंशपः उष्णकरः सूर्यः शीतकरश्चंद्रः अमरेज्योजीवः एतैः राश्यंशपोष्णकरशीतकरामरेज्यैः आत्मीयादुच्चात्सप्तमराश्यधिपो
नीचाधिपस्तदीयेनीचाधिपतिनवांशकेव्यवस्थितैः अरिभागगैः शत्रुनवांशगतैर्वाजातादासाभवंति एभ्योऽल्पमध्यबहुभिरिति एभ्योग्र

हेभ्यः एकोल्पः द्वौमध्यमौ यत्रचत्वारोवाबहवः एभ्यः प्रसूताः क्रमशोदासाभवंति यस्यैकोनीचाधिपांशकेशत्रुनवांशकेवागतोभवति सोभ्युपगमेनात्म
नाजीवितार्थीदासत्वमुपपद्यते यस्यद्वौसोन्येनक्रीतोविक्रीतः येनक्रीतस्तस्यदासोभवति यस्यत्रयश्चत्वारोवासगर्भदासोदासस्यपुत्रोदास्यावापु
त्रोत्प्रेकेगृहदासइतिप्रसिद्धः १४ अथान्येषामनिष्टयोगानांज्ञानार्थंहरिण्याह विकृतेति वृषःप्रसिद्धः अजोमेषः हयोधन्वी एषामुदयेऽन्यत
मेलग्नेपापैर्दृष्टेऽवलोकितेविकृतदशनोविरूपदंतोभवति अशभक्षेत्राणि पापग्रहराशयः मेषसिंहवृश्चिकमकरकुंभाः एषामन्यतमेलग्नेहये
धन्विनिवावृषभेपिवालग्नेपापदृष्टेजातःखलइल खल्वाटोभवति खावादित्यनवमसुतगेलग्नान्नवमपंचमयोरन्यतमस्थानस्थेपापग्रहदृ

विकृतदशनःपापैर्दृष्टेवृषाजहयोदयेखलतिरशभक्षेत्रेलग्नेहयेवृषभेपिवा नवमसुतगेपापैर्दृष्टेरवाव
दृष्टेक्षणोदिनकरसुतेऽनेकव्याधिःकुजेविकलःपुमान् १५ व्ययसुतधनधर्मगैरसौम्यैर्भवनसमान-
निबंधनविकल्प्यम् भुजगनिगडपाशभृद्दृकाणबलवदसौम्यनिरीक्षितेश्चतद्वत् ॥१६॥ ७७॥ष्टेजातः

अदृष्टेक्षणोभवत्यसारनयनः एवंदिनकरसुतेसौरेलग्नान्नवमपंचमस्थेपापैःदृष्टेनेकव्याधिः बहुरोगोभवति एवमेवकुजेभौमेलग्नान्नवमपंचमस्थे
पापदृष्टेपुमान्पुरुषोजातोविकलोंगहीनोभवति अथान्यानप्यनिष्टयोगान्पुष्पिताग्रयाह व्ययसुतेति असौम्यैःपापैः व्ययसुतधनधर्मगैः द्वादश
पंचमद्वितीयनवमस्थानानांयथासंभवमन्यतमस्थानस्थैः जातस्यनिबंधनंभवति सबध्यतइत्यर्थः तच्चनिबंधनंभवनसमानंराशिसदृशंसप्रा
णीयेनप्रकारेणसराशिः बध्यतेतेनप्रकारेणेत्यर्थः तद्यथा मेषवृषधनुर्धराणामन्यतमेलग्नेतस्यरज्ज्वादिनाबंधनंभवति मिथुनकन्यातुलाकुंभा

नामन्यतमेलग्ने निगडैःबध्यते कर्कटमकरमीनानामन्यतमेलग्नेबंधनंविनादुर्गेस्थितोरक्ष्यते वृश्चिकलग्नेभूगृहेबध्यते भुजगनिगडपाशभृदिति
यस्मिन्द्रेष्काणेपुरुषोजातः सचेद्भुजगपाशभृद्भवति सर्पद्रेष्काणोनिगडपाशभृद्वाद्रेष्काणः सचप्रथमपंचमनवमानामित्यनयागणनयायस्यराशेः
संबंधीभवति सचेद्राशिः बलवताव्यवस्थितः असौम्येनपापग्रहेणान्यतमेनदृश्यतेतथाजातस्यतद्भवनसमानंनिबंधनंतद्वत्तेनैवप्रकारेणविकल्प्यं
भुजगद्रेष्काणः कर्कटाद्यः वृश्चिकाद्यः वृश्चिकद्वितीयः मीनांत्यश्च निगडस्यद्रेष्काणेमकराद्यः भुजगनिगडपाशभृदितिकेचिद्व्यारव्यातं
तत्रपाशभृदनेनद्रेष्काणोनपठितः तस्माद्भुजगनिगडपाशभृन्निगडपाशभृदितिव्यारव्येयं भुजगपाशभृन्निगडपाशभृद्भुजंगादिभागे-

परुषवचनोऽपस्मारार्तः क्षयीचनिशापतौसरवितनयेवक्रालोकंगतेपरिवेषगे रवि
यमकुजैःसौम्यादृष्टैर्नभस्थलमाश्रितैर्मृतकमनुजः पूर्वोद्दिष्टैर्वराधममध्यमाः १७ इति-
बृहज्जातकविवृत्तावनिष्टा॰ ध्यायः समाप्तः २३

बलवद्सौम्यनिरीक्षितेश्चतद्वत् इतिस्पष्टोभवेदित्यर्थः
अस्मिन्श्लोकेपठितइति १६ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्हरिण्याह परुषवचनइति निशापतौचंद्रेसरवितनयेसौरसहिते वक्रालोकगतेभौ
मेनदृष्टेपरिवेषगेतत्कालंपरिवेषयुक्तेजातः पुरुषः परुषवचनः सदाप्रियाभिधायी अपस्मारार्तः क्षयीचभवति अत्रचंद्रमसस्त्रयः प्र
कारा व्यारव्याताः त्रयश्चदोषाः यस्यैकप्रकारश्चंद्रमाभवति तस्यैकोदोषोभवति यस्यप्रकारद्वयं तेनचंद्रेसौरेणयुक्तेपरुषवचनः
सदैवाप्रियाभिधायीभवति सरवितनयेभौमदृष्टेअपस्मारार्तोऽपस्मारः मृत्युः सरवितनयेभौमदृष्टेतत्कालंपरिवेषगेक्षयीभवति रवि

यमकुजैरिति रविरादित्यः यमः सौरः कुजोंगारकः एतैः नभस्थलमाश्रितैः दशमस्थानस्थैः सौम्यादृष्टैः शुभग्रहाणांमध्यान्नेकेनापिदृष्टै रवलोकितैः जातोमनुजोमनुष्योभृतकोभवति तैः पूर्वोद्दिष्टैर्ग्रहैः रवियमकुजैः वराधममध्यमोभृतकोभवति तेषांग्रहाणामेवंविधेनैकेनभृतकोपिवरः श्रेष्ठोभवति अजुगुप्सितांभृतिंकरोति द्वाभ्यामध्यमोभवति मध्यमांभृतिंकरोति त्रिभिरधमोजुगुप्सितांभृतिंकरोति १७

इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौअनिष्टाध्यायस्त्रयोविंशतिः २३ अथातस्स्त्रीजातकाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवपुरुषजन्मोक्तफलातिदेशंतदधिकंचवसंततिलकेनाह यद्यत्फलमिति नरभवेपुंजन्मनियद्यत्फलमंगनानांस्त्रीणामक्षममसं

यद्यत्फलंनरभवेक्षममंगनानांतत्तद्वदेत्पतिषुवासकलंविधेयं तासांतुभर्तृमरणंनिधनेवपुस्तु लग्नेंदुगंसुभगतास्तमयेपतिश्च १ युग्मेषुलग्नशशिनोःप्रकृतिस्थितास्त्रीसच्छीलभूषणयुताशुभदृष्टयोश्च ओजस्थयोश्चमनुजाकृतिशीलयुक्तापापाचपापयुतवीक्षितयोर्गुणोना २

भाव्यंतत्पतिषुतद्वदेषुवदेद्ब्रूयात् पुंजन्मोक्तंफलंयद्वृत्तातात्म्रहगित्यादि तत्रयत्स्त्रीणांक्षमंयोग्यं तत्तासामेववक्तव्यं यच्चाक्षमंनसंभवति राज्यादितत्पतिषुतज्जातककालेदृष्ट्वावक्तव्यम् यच्चसंभवति सुनफादियोगानांफलंतदखिलंसकलमुभयोरेववक्तव्यं तानिचत्रिविधानिफलानिकानिचित्स्त्रीणांवक्तव्यानि कानिचित्पतिषु कानिचिद्द्वयोरपि वृत्तातात्म्रहगित्याकारप्रदर्शनानिस्त्रीणामेववक्तव्यानि राजयोगादिफलानितत्पतिषु तत्पतीनांसुनफादियोगफलानिसुखदुःखप्रदर्शकानिउभयोरपि अथवासकलंसमग्रंस्त्रीजातकफलंतत्पतिषुविधेयंवक्तव्यं

तासामित्यादि तासांस्त्रीणांनिधनेऽष्टमेस्थानेभर्तृमरणंयथावक्तव्यंतथोपरिष्टाद्वक्ष्यति वपुस्तुशरीरंलग्नेंदुगंलग्नचंद्रयोर्गतं तच्चापितासांयथा वक्तव्यं तथावक्ष्यति तासांसुभगतासौभाग्यंयादृग्भाविपतिर्वातादृगस्तमयेसप्तमस्थानाद्वक्तव्यं तदपिवक्ष्यति यदुक्तं वपुस्तुलग्नेंदुगंत व १ पतिदर्शनंवसंततिलकेनाह युग्मेत्यादि लग्नशशिनोरुदय चंद्रयोरपियुग्मेषुसमराशिषुस्थितयोः स्त्रीयोषित्प्रकृतिस्थिता स्त्रीस्वभावाभवति प्रकृतौस्वभावेतिष्ठति तयोरेवलग्नेंद्वोः शुभदृष्टयोः सौम्यग्रहावलोकितयोः सच्छीलभूषणयुताभवति सच्छील शोभनचारित्रंतदेवभूषणमलंकरणंतेनयुता अथवाशोभनेनशीलेनभूषणैश्चयुता ओजस्थयोरिति तयोरेवलग्नेंद्वोरोजस्थयोर्वि

कन्येवदुष्टाव्रजतीहदास्यंसाध्वीसमायाकुचरित्रयुक्ता भूम्यात्मजर्क्षेक्रमशोंशकेषुवक्रार्किजीवेंदुजभार्गवानाम् ३

षमराशिगतयोःमनुजाकृतिशीलयुक्तापुरुषाकारापुरुषशीला चभवति तयोःलग्नेंद्वोः पापयुतवीक्षितयोः पापसंयुतयोःअवलोकितयोर्वापापापशीलागुणोनासर्वगुणरहिताच्चभवति अर्थादेवैक-स्मिन्समराशिगेअन्यस्मिन्विषमराशिगेपुंस्त्रियोर्मध्यस्वरूपाकाराभवति एवमेकस्मिन् शुभग्रहयुतेअन्यस्मिन्पापयुतेसच्छीलाभवति असच्छीलाचमिश्रेत्यर्थः एवमेकस्मिन् शुभग्रहदृष्टेअन्यस्मिन्पापदृष्टेपि एवमुभयोरपिसौम्यासौम्ययुतदृष्टयोश्च अनयादिशाशेषक-ल्पनाकार्या २ अथभौमर्क्षेलग्नगेचंद्रगेवाभौमादित्रिंशांशकजातायाःस्वरूपमिंद्रवज्रयाह कन्येवेति भूम्यात्मजर्क्षेभौमक्षेत्रेमेषवृ-श्चिकयोरन्यतमेलग्नगतेचंद्रगतेवातत्रच वक्रार्किजीवेंदुजभार्गवानां कुजयमजीवज्ञसितानामंशकेषुत्रिंशद्भागेषुक्रमेणफलनिर्देशोवक्तव्यः

तद्यथा भौमलग्ने भौमत्रिंशांशके लग्नगते चंद्रगते वा जाता कन्यैव दुष्टा भवत्यनूढापि सा पुरुषसंप्रयोगेन व्रजति गच्छतीत्यर्थः सौरत्रिंशांशकजाता कन्यैव दास्यं दासभावं व्रजति जनयति इहास्मिन्भौमक्षेत्रे जीवत्रिंशांशके साध्वी सच्छीला भवति बुधत्रिंशांशके जाता सा मायायुक्ता भवति - शुक्रत्रिंशांशके जाता कुचरित्रयुक्ता भवति दुर्वृत्ता इति एवं त्रिंशांशकफलं सर्वदा गुणनया परीक्षितव्यम् ३ अथ बुधशुक्रक्षेत्रयोरन्यतमे लग्नगे चंद्रगे वा भौमादित्रिंशांशकजातायाः स्वरूपमिंद्रवज्रयाह दुष्टेति अंशकेषु वक्रार्किजीवेंदुजभार्गवानामिति सर्वत्रानुवर्तते अस्फुरपूजितः शुक्रस्तस्यर्क्षे वृषतुलयोरन्यतमे लग्नगे चंद्रगे वा भौमत्रिंशांशके जाता दुष्टा दुष्टशीला भवति शनित्रिंशांशके जाता पुनर्भूः

दुष्टा पुनर्भूः सगुणा कलाज्ञा ख्याता गुणैश्चास्फुरपूजितर्क्षे स्यात्का
पटी क्लीबसमा सती च बौधे गुणाढ्या प्रविकीर्णकामा ॥ ४ ॥

पाणिग्रहणादनंतरं अन्यस्य भार्या भवति जीवत्रिंशांशके जाता सगुणा गुणवती भवति बुधत्रिंशांशके जाता कलाज्ञा भवति गीतवाद्यनृत्यचित्रादिषु कुशला शुक्रत्रिंशांशके जाता गुणैः शीलादिभिः ख्याता भवति स्यात्कापटीत्यादि बौधे मिथुनकन्ययोरन्यतमे लग्नगे चंद्रगे वा भौमत्रिंशांशके जाता कापटी कपटासक्ता भवति सौरत्रिंशांशके जाता क्लीबसमा नपुंसकतुल्या भवति गुरुः बृहस्पतित्रिंशांशकजाता साध्वी भवति बुधत्रिंशांशके जाता गुणाढ्या गुणबहुला भवति शुक्रत्रिंशांशकजाता प्रविकीर्णकामा विक्षिप्तमन्मथा सर्वपुरुषगामिनी भवतीति ४

अथचंद्रार्कजीवसौरक्षेत्राणामन्यतमेलग्नेगेचंद्रेगेवा भौमत्रिंशांशकजातायाः स्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्वच्छंदेति इंदुभेकर्कटेलग्नेतद्गतेवा चंद्रेभौमत्रिंशांशकजातास्वच्छंदास्वैरिणीयथेष्टव्यवहारिणीभवति सौरत्रिंशांशकजातापतिघातिनीभवति जीवत्रिंशांशकजाताबहुगुणाभवति बुधत्रिंशांशकजाताशिल्पिनीशिल्पकर्मनिरताभवति शुक्रत्रिंशांशकजाताअसाध्वीदुःशीलाभवति न्राचारेति अर्कभेसिंहेलग्नेतद्गतेवा चंद्रेभौमत्रिंशांशकेजातान्राचारापुरुषाचाराभवति नुरिवाचारोयस्याः केचिद्वाचाराइतिपठंति बहुभाषिणी सौरत्रिंशांशकेजाताकुलटा असाध्वीभवति जीवत्रिंशांशकेजातान्रृपवधूराजभार्याभवति बुधत्रिंशांशकेजातापुंचेष्टितापुरुषस्वभावाभवति शुक्रत्रिंशांशकेजाताअगम्य

स्वच्छंदापतिघातिनीबहुगुणाशिल्पिन्यसाध्वींदुभेन्राचाराकुलटार्कभेनृपवधूपुंचेष्टितागम्यगा
जैवेनैकगुणाल्परत्यतिगुणाविज्ञानयुक्तासतीदासीनीचरताकिंभेपतिरतादुष्टाप्रजास्वांशकेः ५

गागम्यपुरुषगामिनीभवति जीवक्षेत्रेधन्विमीनयोरन्यतमेलग्नगतेतद्गतेवाचंद्रे भौमत्रिंशांशकजातानेकगुणाबहुगुणाभवति सौरत्रिंशांशकजाता अल्परतीशीघ्रवेगाभवति बृहस्पतित्रिंशांशकजाता अतिगुणाबहुगुणवतीभवति बुधत्रिंशांशकजाताविज्ञानयुक्ताआश्चर्ययुक्ताभवति शुक्र त्रिंशांशकेजाताअसती असाध्वीभवति दासीति आर्किभेसौरक्षेत्रेमकरकुंभयोरन्यतमेलग्नेगेचंद्रेगेवा भौमत्रिंशांशकजातादासीभवति सौरत्रिंशांशकजातानीचरतानीचपुरुषसक्ताभवति जीवत्रिंशांशकजातापतिरताभर्तृभक्ताभवति बुधत्रिंशांशकेजातादुष्टाभवति शुक्र त्रिंशांशकेजाताऽप्रजाभवतिवंध्या ५ एतदंशकेरितितदर्थमनुष्टुभाह शशीतिराशिंराशिमधिकृत्ययदेतत्त्रिंशांशकेउक्तंफलं तच्छ

शिलग्नसमायुक्ते॰ चंद्रलग्नयुक्ते त्रिंशांशके॰ यस्मिन्राशौ यद्ग्रहः त्रिंशांशके चंद्रमा भवति तद्वत्फलं वाच्यम् योवालग्नेभवति तस्य यस्त्रिंशांशः तद्दशाद्वा कथमुच्यते बलाबलविकल्पेनेत्यादि चंद्रलग्नयोः योबलवान्स यत्रराशौ यत्रत्रिंशांशके भवति व्यवस्थितः तस्य यदुक्तं फलं तदेव विचिंतयेत् एतदुक्तं भवति अन्यस्मिन्राशावन्यस्मिन्त्रिंशांशके चंद्रमा भवति अन्यस्मिन्राशौ अन्यस्मिंस्त्रिंशांशके लग्नं तदा तयोर्योबलवान्स यस्मिन्त्रिंशांशके भवति तस्यैव फलं वदेत् योबलरहितस्तस्य फलं न भवतीति ६ अथ यस्मिन्योगेजाताः स्त्रीभिः पुरुषाकारसंस्थाभिः सह मदनं शमयति तद्योगद्वयज्ञानं महर्षिणाह दृक्संस्थाविति असितः सौरः सितः शुक्रः एतावसितसितौ परस्परांशे अन्योन्यांशगतौ सौरः

शशिलग्नसमायुक्तैः फलं त्रिंशांशकैरिदं बलाबलविकल्पेन तयोरुक्तं विचिंतयेत् ६ दृक्संस्थावसितसितौ परस्परांशे शौक्रे वा यदि घटराशिसंभवोंशः स्त्रीभिः स्त्रीमदनविषानलं प्रदीप्तं संशांतिं नयति नराकृतिस्थिताभिः ७

शुक्रांशगतः शुक्रः सौरांशगतस्तौ च परस्परं दृक्संस्थौ अन्योन्यं पश्यतः एकोयोगः अथवा शौक्रे राशौ वृषतुलयोरन्यतमे लग्नगते तत्कालं यदि घटराशिसंभवोंशः कुंभनवांशकोदयो भवति तदा द्वितीयो योगः अस्मिन्योगद्वये जाता स्त्री अन्याभिरपराभिः स्त्रीभिः योषिद्भिः नराकृतिस्थिताभिः पुरुषसंस्थानाभिः पुरुषाकारयुताभिः मदनविषानलं प्रदीप्तं कामविषाग्निं प्रज्वालितं शांतिं नयति शमयति एतदुक्तं भवति अन्यास्त्री स्वजघनेन पुरुषरूपेण चर्ममयं लिंगं बध्वा पुंवत् तस्यारतिमभिजनयति यतोतिकामार्तत्वात् पुरुषयोगं गंतुं न शक्नोति ७ अथास्तमयेपति श्चेति यदुक्तं तद्विज्ञानं शार्दूलविक्रीडितेनाह शून्येति लग्नाच्चंद्राद्वा यः सप्तमो राशिः स यदि शून्यः सर्वग्रहवियुक्तो भवति अबले बलहीन

श्चतस्मिन्नस्तभवनेशून्ये अबलेचबलरहितेतथासौम्यैः शुभग्रहैरनिरीक्षितेनकेनचिच्छुभग्रहेणदृश्यमानेनकेनचित्सौम्यग्रहेणयुतेजातायाः भर्त्ताकापुरुषः कुत्सितपुरुषोभवति अथवालग्नाच्चंद्राद्वायः सप्तमोराशिस्तत्रबुधमंदयोर्ज्ञसौरयोरन्यतमेस्थितेजातायाः भर्त्ताक्लीबः पुरुषाकारहीनोभवति यस्याश्चरगृहंचरराशिः सप्तमेभवति तस्याः नित्यंसर्वकालंभर्त्ताप्रवासान्वितः प्रवासशीलोभवति अर्थादेवंस्थिरेसप्तमे नित्यगृहेस्थितोभवति द्विःस्वभावेकिंचित्प्रवासेकिंचिद्गृहेस्थितोभवति उत्सृष्टारविणाकुजेनविधवेति तरणेोरवावस्तस्थितेसप्तमगेजातापतिनोत्सृष्टाभर्त्रात्यक्ताभवति एवंकुजेसप्तमगतेतस्मिंश्चाशुभैः पापैः वीक्षितेबाल्येविधवारंडाविगतभर्तृकाभवति अर्कतनयेसौरेद्यूने

शून्येकापुरुषोबलेस्तभवनेसौम्यग्रहावीक्षितेक्लीबोस्तेबुधमंदयोश्चरगृहेनित्यंप्रवासान्वितः उत्सृष्टारविणाकुजेनविधवाबाल्येऽस्तराशिस्थितेकन्येवाशुभवीक्षितेर्कतनयेद्यूनेजरांगच्छति ८

सप्तमगेतस्मिंश्चाशुभैः पापैर्वीक्षितेदृष्टे कन्यैकजरामुपगच्छति कुमार्येववृद्धाभवति वृद्धत्वंप्राप्नोतीति विवाहंनकरोतीत्यर्थः अत्रचंद्रलग्नयोर्बलवशादेवैतद्वक्तव्यं ८ ननुचंद्रात्सप्तमस्थानाद्यैतत्फलंकथमवगम्यते उच्यते सप्तमेस्थानेचंद्रमसः फलदर्शनाभावात् पुनरपिजाताकीदृशीभविष्यतीति तद्विज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह आग्नेयैरिति एकैकस्मिन्पापग्रहेसप्तमेफलमुक्तं यदिबहवः आग्नेयाः क्रूराः सप्तमस्थाभवंति तदाप्रतिग्रहोक्तंफलंत्यक्त्वातैराग्नेयैरस्तराशिसहितैः विधवैवभवति मिश्रैःक्रूरैः सौम्यैश्चसप्तमस्थैः पुनर्भूर्भवेत् स्वपाणिग्राहिणंत्यक्त्वा अन्यस्यभार्याभवतीत्यर्थः द्विःसंस्कृता तथाचग्रंथांतरे पुनर्भूलक्षणमुक्तं स्वैरिणीस्वपतिंहित्वासवर्णंकामतःश्रयेत् अक्षतंचप्रजाद्वारंपुनर्भूःसंस्कृतापुनः क्रूरइति

क्रूरआदित्यांगारकशनैश्चराणामन्यतमे ऽस्तगेलग्नात्ससमस्थेतस्मिंश्चहीनबलेसर्वबलरहितेतथाभूतेसौम्येक्षितेशुभग्रहाणांबुधगुरुसितानामन्यतमेनदृ
ष्टेजातास्वपतिनाआत्मीयेनैवभर्त्राप्रोज्झितात्यक्ताभवति अन्योन्यांशगयोरिति सितः शुक्रः अवनिजोंगारकः एतयोः सितावनिजयोः अन्योन्यां
शगयोः परस्परनवांशकस्थितयोः यत्रतत्रराशौसितनवांशकेभौमो भौमनवांशकेशुक्रः तदासांगनास्त्रीअन्यप्रसक्तापरपुरुषरताभवति अथ-
वाद्यूनेलग्नात्ससमेस्थानेतावेवयद्यंगारकशुक्रौशीतरश्मिसहितौ चंद्रसहितौभवतस्तथान्यपुरुषासक्ताभवति · किंतुभर्तुरनुज्ञयापत्युराज्ञये
ति नतुस्वातंत्र्येणेति ९ अथयेनयोगेनजातामात्रासहबंधकीभवति येनचरुगर्दितयोनिर्येनचसुभगातद्योगत्रयंमालिन्याह सौरारर्क्षेइति

आग्नेयैर्विधवास्तराशिसहितैर्मिश्रैः पुनर्भूर्भवेत्क्रूरेहीनबलेस्तगेस्वपतिनासौम्येक्षितेप्रोज्झिता
अन्योन्यांशगयोः सितावनिजयोरन्यप्रसक्तांगनाद्यूनेवायदिशीतरश्मिसहितौभर्तुस्तदानुज्ञया ९
सौरारर्क्षेलग्नगेसेंदुशुक्रेमात्रासार्द्धंबंधकीपापदृष्टे कौजेस्तांशेसौरिणाव्याधियोनिश्चारुश्रोणीवल्लभासद्ग्रहांशे १०

सौरः शनैश्चरः तदृक्षेमकरकुंभौ आरोभौमस्तदृक्षे मेषवृश्चिकौ एषामन्यतमेलग्नगतेतस्मिंश्चसेंदुशुक्रेइंदुनाचंद्रेणशुक्रेणचसंयुक्तेतथाभूतेपापदृष्टे पा
पग्रहावलोकितेजाताबंधकीपरपुरुषगामिनीभवति नकेवलंयावन्मात्रासार्द्धंजनन्यासहबंधकीजातातन्मातापिबंधकीपरपुरुषगामिनीभवति अ
स्तांशेलग्नात्ससमेस्थानेयोराशिस्तत्कालंकौजोभौमनवांशकोभवति तस्मिंश्चकौजे ऽस्तांशेसौरिणारविजेनदृष्टेजाताव्याधियोनिः सरोग
भगाभवति यदुक्तं सुभगतास्तमयेतदर्थमाह चारुश्रोणीवल्लभासद्ग्रहांशइति यदा लग्नात्ससमेस्थानेसद्ग्रहस्यशुभग्रहस्यनवांशकोदयो

भवति तदाचारुश्रोणीशोभनभगावल्लभापत्युः प्रियाचभवति १० अथयस्याः सप्तमंस्थानंशून्यंभवतितस्याः शनैश्चरांगारकशुक्रक्षेत्रेतदंशेवासप्त मेयादृशीभवतितीद्विज्ञानंमालिन्याह वृद्धइति यस्याजन्मनिलग्नात्सप्तमेस्थानेसूर्यजस्यसौरस्यर्क्षेमकरकुंभयोरन्यतमसंबंधीनवांशकोवासप्त मेभवति तस्याः वृद्धः मूर्खश्चभर्ताभवति यस्याः आवनेयस्यांगारकस्यर्क्षेमेषवृश्चिकयोरन्यतमस्तदंशकोवासप्तमेभवति तस्याः स्त्रीलोलः स्त्रीषुस्पृहयालुः क्रोधनः क्रोधशीलश्चभर्ताभवति एवंशौक्रेराशौवृषतुलयोरन्यतमेतदंशकेवासप्तमस्थेकांतातीवदर्शनीयोऽतीवसौभाग्ययुक्तो वल्लभश्चभर्ताभवति बौधेमिथुनकन्ययोरन्यतमेतदंशकेवासप्तमस्थेजातायाः भर्ताविद्वान्पंडितोनैपुणज्ञश्चसर्वत्रसूक्ष्मदृष्टिर्भवति ११ अथचं

वृद्धोमूर्खः सूर्यजर्क्षेंशकेवास्त्रीलोलः स्यात्क्रोधनश्चावनेये शौक्रेकांतोतीवसौभाग्ययुक्तोविद्वान्
भर्तानैपुणज्ञश्चबौधे ११ मदनवशगतोमृदुश्चचांद्रेत्रिदशगुरौगुणवान्जितेंद्रियश्च अतिमृदुरति
कर्मकृच्चसौरेभवतिगृहेस्तमयस्थितेंशकेवा १२ श्रीगजाननप्रसन्न

द्रराशौसप्तमेतन्नवांशकेजीवराशौ-
वादित्यराशौचतन्नवांशकेवातद्विज्ञानंपुष्पिताग्रयाह मदनेति यस्याःजातायाः सप्तमेस्थानेचांद्रोराशिः कर्कटस्तदंशकोवाभवति तस्याः भर्त्ता मदनवशगतः कामातुरोमृदुश्चाकठिनश्चभवति त्रिदशगुरोः जीवस्यराशौधन्विमीनयोरन्यतमेसप्तमस्थेतदंशकेवाजातायाः भर्ताऽगुणवान् शौ-
र्यादिभिर्गुणैर्युक्तोजितेंद्रियोदांतश्चभवति सौर्येराशौसिंहेतदंशकेवासप्तमस्थेजातायाः भर्त्ताऽतिमृदुरतीवाकठिनः अतिकर्मकृदतीवव्या पारकृद्भवति व्यापारकरणशीलः केचिद्रतिकर्मकृदतिकामातुरोकामासक्तोभवति एवमस्तमयस्थितेसप्तमस्थानस्थेगृहेराशावंशकेवा

फलमभिहितंयत्रान्यसंबंधीराशिःसप्तमेभवति अन्यसंबंधीनवांशश्चतत्रराश्यंशपयोःयोबलवांस्तदीयंफलंवाच्यमिति १२ अथचंद्रशुक्रबुधानांद्वौत्रयो
वालग्नगतायस्याभवंतितस्याःस्वरूपंवसंततिलकेनाह ईर्ष्येति यस्याः जन्मलग्नेशशिशुक्रौचंद्रसितौसमेतौभवतः साईर्ष्यान्वितामात्सर्ययुक्ता
सुखपरासुखासक्ताचभवति ज्ञेंद्वोः बुधचंद्रयोः लग्नगतयोः कलासुनिपुणातज्ज्ञासुखितासंजातसुखाभवति गुणाढ्यागुणबहुलाचशु
क्रज्ञयोः सितबुधयोर्लग्नगतयोरुचिरादर्शनीयासुकांतासुभगाभर्तृवल्लभाकलाज्ञाचभवति त्रिष्वपीति यस्यास्त्रयोपिचंद्रबुधशुक्रालग्नगता
भवंतिसाऽनेकवसुसौख्यगुणाअनेकैर्वसुभिःधनैःसौख्यैरनेकैर्बहुभिश्चगुणैर्युक्ताभवति अपिशब्दात्त्रिषुशुभेषुबुधगुरुसितेषुलग्नगते

ईर्ष्यान्वितासुखपराशशिशुक्रलग्नेज्ञेंद्वोःकलासुनिपुणासुखितागुणाढ्या शुक्रज्ञयो-
स्तुरुचिरासुभगाकलाज्ञात्रिष्वप्यनेकवसुसौख्यगुणाशुभेषु १३ क्रूरेऽष्टमेविधवतानिध
नेश्वरोंशेयस्यस्थितोवयसितस्यसमेप्रदिष्टा सत्स्वर्थगेषुमरणंस्वयमेवतस्याःकन्यालिगो
हरिषुचाल्पसुतत्वमिंदौ १४

षुजाता अनेकवसुसौख्यगुणाभवति १३ अत्रपूर्वंतासांभर्तृमरणमितियदुक्तंतद्विज्ञानं
वसंततिलकेनाह क्रूरेऽष्टमइति यस्याःक्रूरग्रहोऽष्टमेस्थानेभवतितस्याविधवताभवति कस्मिन्कालइत्याह निधनेश्वरोंशेयस्येति निधनेश्व
रोऽष्टमस्थानाधिपतिर्यस्यग्रहस्यनवांशकेभवति तस्ययद्वयस्तस्मिन्वयसिविवाहात्परतस्तस्याःवैधव्यंवक्तव्यं एकंद्वौनवविंशतिरित्यादिग्र
हवयः एवंकेचिद्वदंति वयंपुनः दशांतर्दशाकालंवयःशब्देनब्रूमः यत्रनिधनेश्वरश्चंद्रभौमयोरन्यतमेंशेभवति तत्रचंद्रभौमयोर्वयःप्र

माणंवर्षत्रितयं तत्रप्रायः कुमारीणांविवाहासंभवस्तस्मादष्टमस्थानाधिपतिर्यस्यांशकेव्यवस्थितस्तस्यांतर्दशाधिपतिस्तस्याविवाहात्परंविधवताप्रदि
ष्टोक्ता सत्स्विति यस्याजन्मनिक्रूरग्रहोष्टमगोभवति सद्गुरुः शुभग्रहः कश्चिदर्थगोद्वितीयस्थानगतोभवति तस्याः भर्तुः परस्तात् स्व
स्यैवमरणंभवति यस्याजन्मनिकन्यायामलिनिवृश्चिकेगविवृषेहरौसिंहेवाइंदुः स्थितोभवति तस्याअल्पसुतत्वंस्वल्पपुत्रत्वंवक्तव्यं कन्यालिगो
हरीणामन्यतमश्चंद्रराशिर्यस्यास्तस्याः अल्पाः पुत्राभवंतीति १४ अथयस्मिन्योगेजातापुरुषिणीभवतियस्मिंश्चब्रह्मवादिनीभवति तद्योगद्व
यंशार्दूलविक्रीडितेनाह सौरेइति सौरेशनैश्चरेमध्यबलेनातिबलवतिनचातिबलहीने तथाशीतांशुशुक्रेंदुजेः शशिसितबुधैः बलेनवीर्ये

सौरेमध्यबलेबलेनरहितैः शीतांशुशुक्रेंदुजैःशेषैर्वीर्यसमन्वितैःपुरुषिणीयद्योजराश्युद्गमः
जीवारास्फुजिदैंदवेषुबलिषुप्राग्लग्नराशौसमेविख्याताभुविनैकशास्त्रनिपुणास्त्रीब्रह्मवादिन्यपि १५

णरहितैः विवर्जितैः शेषैरादित्यभौमजीवैर्वीर्यसमन्वितैः सबलैर्यत्रतत्रावस्थितैर्यद्योजराशिः विषमराशिरुद्गमः उद्गमेउदयेलग्नेभवति विषम
राशिः लग्नेजाताभवतीत्यर्थः तदाजातामेषमिथुनसिंहतुलाधन्विकुंभानामन्यतमेसापुरुषिणीभवति बहुपुरुषेत्यर्थः जीवारास्फुजिदैंदवेष्विति
जीवोबृहस्पतिः आरोभौमः अस्फुजिच्छुक्रः ऐंदवोबुधः एतेषुयत्रतत्रावस्थितेषुबलिष्ठुवीर्यवत्सुतथाप्राग्लग्नेयदिसमराशिर्भवति तदा-
जातास्त्रीभुविभूमौविख्यातासर्वत्रप्रथिताअनेकशास्त्रकुशला अनेकेषुबहुषुशास्त्रेषुकुशलातज्ज्ञाब्रह्मवादिन्यपिमोक्षशास्त्रेकुशलाभव
ति १५ अथयद्योगजाताप्रव्रज्यामाश्रयतितद्विज्ञानंप्रहर्षिण्याह पापेति पूर्वसप्तमस्थस्यग्रहस्यपृथक्पृथक्फलमुक्तं तत्रलग्नात्पापे

क्रूरग्रहेऽस्तेसप्तमस्थेयद्यन्यः कश्चिद्ग्रहो लग्नान्नवमगतोभवति तदासास्त्रीप्रागुक्तंफलंनप्राप्नोति नवमगतस्यग्रहस्यतुल्यांतत्कथितांप्रव्रज्यांयुवतिः स्त्रीअसंशयेननिःसंशयेनोपैतिप्राप्नोति एवंस्त्रीजातकंव्याख्यातं उद्वाहेइति अत्रयेयोगाव्याख्यातास्तेचेदुद्वाहेविवाहकालेभवंति तदायोगोक्त फलंवाच्यं तथातस्यावरणविधौकन्यामार्गणकालेप्रदानकाले कन्यादानकालेचचिंतायांप्रश्नकालेप्येवंसकलंसर्वंविधेयंवक्तव्यम् स्त्रीजातके ह्येशुभाशुभयोगाउक्तास्तेऽपिशुभाऽशुभावक्तव्याः नसकलजातकोक्ताः तेचयथाप्रदर्शितकालेनवज्ञेयाः येषांचवक्ष्यमाणविवाह पटलोक्तयोगैर्बाधोभविष्यति तेत्रनवक्तव्याः युक्तंचैतद्विवाहपटलमुक्तमिति १६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृ० स्त्रीजातकाध्यायश्चतु२४

पापेऽस्तेनवमगतग्रहस्यतुल्यांप्रव्रज्यांयुवतिरुपैत्यसंशयेन उद्वाहेवरणविधौप्रदानकाले
चिंतायामपिसकलंविधेयमेतत् १६ इतिबृह० स्त्रीजातकाध्यायश्चतुर्विंशतिः२४

अथातोनैर्याणिकाध्यायोव्याख्यायते तत्रादाववाष्टमेस्थानेग्रहदृष्टेवियुक्तेयुतेवायथाम्रियते तद्विज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह मृत्युरिति बलि भिर्ग्रहै मृत्युगृहेक्षणेनमृत्युर्भवति यस्यजन्मलग्नान्मृत्युगृहमष्टमंस्थानंशून्यंयोग्रहोबलवान्पश्यतितस्यग्रहस्ययोधातुरुक्तस्तद्धातुको पोद्भवस्तेनधातुनाप्रकुपितेनसम्रियते तद्यथाऽर्कस्यपित्तंचंद्रस्यवातकफौ भौमस्यपित्तं बुधस्यत्रयोपिवातपित्तश्लेष्माणः बृहस्पतेःक फः शुक्रस्यवातकफौ सौरस्यवातइति तत्संयुक्तभगात्रजइति तदित्यनेनलग्नादष्टमस्थानस्यपरामर्शः तेनाष्टमेनयुक्तंयदङ्गगात्रं तत्संयु- क्तभगात्रं तज्जातस्तत्संभूतः लग्नादष्टमोराशिः यस्मिन्नंगेकालाख्यपुरुषस्यवर्ततेतस्मिन्नंगेदृष्टग्रहोक्तदोषकोपान्म्रियते भूरिभि

बहुभिः वीर्यान्वितैः सबलैः बहुभवो मृत्युः यदा बहवोपि वीर्यान्विता स्तच्छून्यमष्टमस्थानं पश्यंति न दा यावंतः पश्यंति तावतां ग्रहणामुक्तदोषप्रकोपेन नते च बहवो दोषा यस्मिन्काले पुरुषां गल ग्नादष्टमराशिर्वर्तते तस्मिन्नंगे प्रकुप्य निधनं कुर्वंतीति अग्न्यंबायुधजइति सूर्यादिभिरष्टमेस्थाने स्थितैरग्न्या दिभिर्मृत्युर्भवति तद्यथा यस्य लग्नादष्टमेस्थानेऽर्कोभवति तस्याग्निहेतुको मृत्युर्भवति एवंचंद्रेष्टमेंबुहेतुकः भौमे आयुधहेतुकः बुधेज्वरहेतुकः जीवे आमयकृतः अविज्ञातव्याधिहेतुकः शुक्रे क्षुत्तृट्हेतुकः सौरे क्षुद्धेतुकइति एतैर्ग्रहैर्बलिभिर्यथोक्तएवमृत्युः शुभेन कर्मणा भवति बलहीनैरशुभेन मध्यबलैर्मध्यमेनेति विज्ञातमरणप्रकारस्य मरणदेशज्ञानार्थमाह निधनेचरादिषिति यस्य निधनेऽष्टमेस्थाने चरराशिर्भवति सपरदेशेम्रियते यस्य स्थिरः सस्वदेशे यस्य द्विस्वभावः सोध्वप्रदेशेपथिम्रियतइति १ अथशैलाग्राभिघातेषु येर्योगैर्म्रियते तान् शार्दूलविक्रीडितेनाह शैलाग्राभिहतस्येति सूर्यकुजयोः रविभौमयोः युगपत्तुल्यकालं खबंधुस्थयोर्दशमयोश्चतुर्थयोर्वा जातस्य शैलाग्राभिहतस्य शिलाप्रहारेण हतस्य मृत्युर्भवति कूपइति मंदशशांकभूमितनयैः सौरेंदुभौमैः यथासंख्यंबंधस्तकर्मस्थितैश्चतुर्थसप्तमदशमस्थैः तद्यथा सौरेचतुर्थगे चंद्रे सप्तमगे भौमेदशमगेजातः कूपेपतितो म्रियते कन्यायामिति हिमोष्णकरयोश्चंद्रार्कयोः कन्यायांस्थितयोश्च पापग्रहदृष्टयोर्जातः स्वजनेनम्रियते स्वजनेन व्यापाद्यते उभयोदयेद्विस्वभावराशावुदये लग्नगते तत्र चार्कशशिनोरवि

अथनैर्याणिकाऽध्यायप्रारंभः मृत्युर्मृत्युगृहेक्षणेन बलिभिस्तद्धातुकोपोद्भवस्तत्संयुक्तभगात्रजो बहुभवो वीर्यान्वितैर्भूरिभिः अग्न्यंबायुधजोज्वरामयकृतस्तृट्क्षुत्कृतश्चाष्टमे सूर्याद्यैर्निधनेचरादिषुपरस्वाध्वप्रदेशेष्विति १

चंद्रेयदास्यातांभवेतांतदातोयेजलेमज्जितोमग्नोम्रियते २ अथान्यानपिमृत्युयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह मंदइति मंदेशनैश्चरेकर्कट
गेकुलीरस्थेमृगांकेचंद्रेमृगेमकरस्थितेजातस्यजलोदरकृतोजलोदरेणमृत्युर्भवति शस्त्राग्निप्रभवइति शशिनिचंद्रेकुजर्क्षेमेषवृश्चिक
योरन्यतमस्थेतत्रचाशुभयोर्द्वयोः पापयोर्मध्यस्थे जातस्यशस्त्राग्निप्रभवः शस्त्रेणाग्निनावाप्रभवति तत्कृतोमृत्युः कन्यायामिति शी
तगौचंद्रेकन्यायांतद्वत्स्थितेपापद्वयमध्यगतेजातस्यरुधिरोत्थशोषजनितोमृत्युर्मरणंभवति दुष्टेनरक्तेनशोषणवाउत्थितोजनितः

शैलाग्राभिहतस्यसूर्यकुजयोर्मृत्युः खबंधुस्थयोः कूपेमंदशशांकभूमितनयैर्बंध्वस्तकर्मस्थितैः
कन्यायांस्वजनाद्धिमांशुकरयोः पापग्रहैर्दृष्टयोःस्यातांयद्युभयोदयेर्कशशिनौतोयेतदामज्जितः२
मंदेकर्कटगेजलोदरकृतोमृत्युर्मृगांकेमृगेशस्त्राग्निप्रभवः शशिन्यशुभयोर्मध्येकुजर्क्षेस्थिते क
न्यायांरुधिरोत्थशोषजनितस्तद्वत्स्थितेशीतगौसौरर्क्षेयदितद्वदेवहिमगोरज्ज्वग्निपातैःकृतः ३

उत्पन्नः सौरर्क्षइति हिमगौचंद्रेसौरर्क्षेमकरकुंभयोरन्यतमस्थेतद्वत्तस्मिंश्चपापद्वयमध्यगतेयदिचेज्जातस्तदारज्ज्वाग्निपातैःरज्ज्वाग्निनापा
ताद्वाम्रियतइति ३ अथान्यानपिमृत्युयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह बंधाद्धीनवमस्थयोरिति अशुभयोर्द्वयोःपापयोर्द्धीनवमस्थयोः पं
चमनवमस्थानस्थयोस्तयोश्चसौम्यग्रहैरदृष्टयोरनवलोकितयोर्जातः बंधाद्बंधनेनम्रियते द्रेष्काणैरिति येनलग्नेनपुमान्जातस्तस्मा
दष्टमेस्थानेयोराशिस्तत्कालंवर्तते तत्रयदिसपाशसर्पद्रेष्काणोभवतिसनिगडोवातदाजातः बंधनेनम्रियते तत्रभुजगपाशभृद्द्रेष्काणः क

कर्काद्यः वृषद्वितीयः कन्यांतिमश्च कन्यायामिति मीनलग्नजातः कन्यायामस्तगेसप्तमस्थेचंद्रेतस्मिंश्चाशुभान्वितेकेनचित्पापेनसहिते सि
तेशुक्रे मेषगे सूर्येरवौलग्नगतेजातस्यमरणंमंदिरेगृहे स्त्रीहेतुकंस्त्रीनिमित्तंविद्धिजानीहि ४ अथान्यानपिमृत्युयोगान् शार्दूलविक्रीडि
तेनाह शूलोद्भिन्नतनुरिति खरेचतुर्थस्थानेऽवनिसुतेभौमेस्थिते सूर्येपिवाइति रवौचतुर्थस्थेखदशमेस्थाने यदियमः सौरोभवति
तदाजातः शूलोद्भिन्नतनुर्म्रियते शूलेनोद्भिन्नातनुर्यस्यशूलप्रोतस्यतस्यमरणंभवति सप्रक्षीणेति पापैः रविभौमसौरैः सप्रक्षी

बंधाद्दीनवमस्थयोरशुभयोःसौम्यग्रहादृष्टयोर्द्रेष्काणैश्चससर्पपाशनिगडैःछिद्रस्थितैर्बंधतः
कन्यायामशुभान्वितेस्तमयगेचंद्रेसितेमेषगेसूर्येलग्नगतेचविद्धिमरणंस्त्रीहेतुकंमंदिरे ४ शूलो
द्भिन्नतनुःखरेवनिसुतेसूर्येपिवाखेयमेसप्रक्षीणहिमांशुभिश्चयुगपत्पापैस्त्रिकोणाद्यगेः बं
धस्थेन्वरवौवियत्यवनिजेक्षीणेंदुसंवीक्षितेकाष्ठेनाभिहतःप्रयातिमरणंसूर्यात्मजेनेक्षिते ५

णहिमांशुभिरितिक्षीणचंद्रसंयुक्तैश्चयुगपत्तुल्यकालं त्रिकोणाद्यगेः पंचमनवमलग्नस्थैः एतदुक्तंभवति सक्षीणचंद्राणांपापानामेतत्स्थान
त्रयंमुक्त्वाऽन्यत्रावस्थितिर्नभवति तदा चकाराच्छूलोद्भिन्नतनु म्रियते बंधुस्थेन्वेति रवौसूर्येबंधुस्थेलग्नाच्चतुर्थगेवियतिदशमेऽवनि
सुतेभौमेस्थितेतस्मिंश्चक्षीणेंदुनाक्षीणचंद्रेणसंवीक्षितेतदाजातश्चकाराच्छूलोद्भिन्नतनुर्म्रियते अस्मिन्नेवयोगेचतुर्थगेरवौदशमस्थे
भौमेतस्मिंश्च सूर्यात्मजेनशनैश्चरेणेक्षितेदृष्टेजातः काष्ठेनाभिहतः काष्ठघातेनताडितोमरणंप्रयाति प्राप्नोतीत्यर्थः ५ ७ ७

अथान्यानपिमृत्युयोगान्वसंततिलकेनाह रंध्रास्पदेति रंध्रमष्टमंस्थानं आस्पदंदशमं अंगंलग्नं हिबुकस्थानंचतुर्थं एतेरंध्रास्पदांगहिबुके यथासंख्यं प्रक्षीणचंद्ररुधिरार्किदिनेशयुक्तैः एतदुक्तंभवति अतिक्षीणचंद्रोष्टमेरुधिरोभौमः दशमेआर्किः सौरोंगेलग्नेदिनेशोरविश्चतुर्थेएवंविधेयोगे जातोलगुडहतांगोलगुडताडितावयवोम्रियते केचित्पठंतिलगुडाहतांतइति लगुडाहतोभवति तैरेवेति तैरेवग्रहैः प्रक्षीणचंद्ररुधिरार्किदि नेशैः यथासंख्यंकर्मनवमोदयपुत्रसंस्थैः दशमनवमलग्नपंचमस्थैः क्षीणचंद्रमादशमेभौमोनवमे सौरोलग्ने अर्कःपंचमेयदिभवंतितदाजात स्यधूमेनाग्निनाबंधनेनशरीरनिकुट्टनेनकाष्ठादिनाप्रहरणेनवा तस्यमृत्युर्भवति ६ अथान्यानपिमृत्युयोगान्वसंततिलकेनाह बंधस्तकर्मस-

रंध्रास्पदांगहिबुकेर्लगुडाहतांगः प्रक्षीणचंद्ररुधिरार्किदिनेशयुक्तैः तैरेवकर्मनवमोदयपु
त्रसंस्थैर्धूमाग्निबंधनशरीरनिकुट्टनांतः ६ बंधस्तकर्मसहितैः कुजसूर्यमंदैर्निर्याणमायु
धशिखिक्षितिपालकोपात् सौरेंदुभूमितनयैःस्वसुखास्पदस्थैर्ज्ञेयः क्षतक्रिमिकृतश्चश
रीरघातः ७

हितैरिति कुजोंगारकः सूर्योरविः मंदःसौरः एतैर्यथासंख्यंबंधस्तकर्मसहितैः चतुर्थसप्तमदशमस्थैःचतु र्थेभौमः सप्तमेसूर्यः दशमेसौरः यस्यजन्मनिभवंति तस्यायुधेनखड्गादिनाशिखिनाग्निनाक्षितिपालकोपेननृपक्रोधेनवाएषामन्यतमेननिर्या णंमृत्युर्भवति सौरेंदुभूमितनयैः शनिशशिभौमैःयथासंख्यंस्वसुखास्पदस्थैर्द्वितीयचतुर्थदशमस्थैर्द्वितीयेसौरः चतुर्थेचंद्रः दशमेभौमः यस्यजन्मनिभवंति तस्यक्षतक्रिमिकृतः क्षतेछिद्रेक्रिमयः कीटाउत्पद्यंते तत्कृतश्चशरीरपातोभवति क्षतक्रिमिभिः पतितैर्मृत्युर्भवति ७

अथान्यानपिमृत्युयोगान् शार्दूलविक्रीडितेनाह रवस्थइति अर्केरवौखस्थेदशमस्थानगतेकुजेरसातलगतेचतुर्थस्थेजातस्ययानप्रपातात् वाहनात्पतिन स्यवधोमृत्युर्भवति यंत्रोत्पीडनजइति कुजेंगारकेऽस्तमयगेसप्तमस्थेसौरेर्हिनाप्स्युद्दमेसौरश्चेंदुश्चेनश्चेतसौरोंद्दनाः शनिचंद्ररविपिरप्स्युद्दमेल ग्नेस्थितेः जातस्ययंत्रोत्पीडनजोवधः यंत्रपीडिनोम्रियते केचित्क्षीणेंद्दिनाप्स्युद्दमेइतिपठंति क्षीणेंदुः क्षीणचंद्रमाइनआदित्यः आर्किः सौ रः एतेःलग्नेस्थितेः जातस्ययंत्रोत्पीडनजोवधः विण्मध्यइति रुधिरेंगारकः आर्किः सौरः शीतकिरणश्चंद्रः एतेः यथासंख्यंजूकाज सौरर्क्षगेः जूकस्तुलः अजोमेषः सौरर्क्षेमकरकुंभौतेनतुलेकुजोभौमः मेषेसौरः मकरकुंभयोरन्यतमेचंद्रः एवंयस्यजन्मनिभवंति सवि-

रवस्थेर्केवनिजेरसातलगतेयानप्रपाताद्वधोयंत्रोत्पीडनजः कुजेस्तमय
गेसौरेंद्विनाप्स्युद्दमे विण्मध्येरुधिरार्किशीतकिरणैर्जूकाजसौरर्क्षगे
र्यातैर्वागलितेंदुसूर्यरुधिरैर्व्योमास्तबंध्वाह्वयान् ८ श्रीह्लष्णाय॰

ण्मध्येमेध्यमध्येम्रियते यातैर्वेति गलितेंदुः क्षीणचंद्रः सूर्य आदित्यः रुधिरेंगारकः एतैर्यथासंख्यंव्योमास्तबंध्वाह्वयान्यातैः प्राप्तैः व्योम्नि दशमेक्षीणचंद्रः अस्तमयेसप्तमेसूर्यः बंध्वाह्वयेबंधुसंज्ञिकेचतुर्थेभौमे बंध्वित्याह्वयंसंज्ञायस्य एवंयस्यजन्मनिभवतिसवाग्रहणात्वि ण्मध्येम्रियते ८ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वैतालीयेनाह वीर्यान्वितेति क्षीणेंदौक्षीणचंद्रेवीर्यान्वितेनसबलेनवक्रेणभौमेनदृष्टेवीक्षि तेर्कजेसौरेनिधनंस्थितेऽष्टमेजातस्यगुल्योद्भवरोगपीडयागुल्मेयउद्भूतउत्पन्नरोगोगदस्तत्पीडयाऽर्शोभगंदरार्त्याकृमिशस्त्रदाहजः हृ

मिजः शस्त्रजः दाहजः अर्शोभगंदरादिरोगदोषात् कृमिपातेनशस्त्रकर्मणावादाहेनवाक्रियमाणेनतस्यमृत्युर्भवति ९ अथान्यानपिमृत्युयोगा न्वसंततिलकेनाह अस्तेरवाविति अस्तेसप्तमेरवावादित्येसरुधिरेणभौमेनसंयुक्तेस्थिते ऽर्कपुत्रेसौरेनिधने ऽष्टमेक्षीणेहिमगौचंद्रेरसा तलगतेचतुर्थस्थानस्थेजातः खगांतोभवति खगः पक्षीतत्कृतोमृत्युर्भवति तस्यमृतस्याग्निसंस्कारोनभवतीत्यर्थः लग्नात्मजाष्टमेति इनः सूर्यः भौमः कुजः मंदः सौरः चंद्रः शशांकः एतैर्यथासंख्यंलग्नात्मजाष्टमतपः स्थस्थितैः लग्नपंचमाष्टमनवमस्थैः तेनलग्नेऽर्कः पं चमेभौमः अष्टमेसौरः नवमेचंद्रोयस्यजन्मनिभवति तस्यशैलशिखरात् पर्वतमस्तकात् पतितस्याशनिपातेनचोल्कयावज्रपा

वीर्यान्वितवक्रवीक्षितेक्षीणेंदौनिधनस्थितेऽर्कजे गुह्योद्भवरोगपी
ड्यामृत्युः स्यात्कृमिशस्त्रदाहजः ९ अस्तेरवौसरुधिरेनिधनेऽर्कपुत्रे
क्षीणेरसातलगतेहिमगौखगांतः लग्नात्मजाष्टमतपस्विनभौममंद
चंद्रैस्तुशैलशिखराशनिकुड्यपातैः १०

तेनकुड्यपातनभित्तिपातेनवामृत्युर्भवति १० अथय स्यजन्मन्येतेषांयोगानांमध्यादन्यतमोयोगोनभवति नचाष्टमेस्थानेकश्चिद्ग्रहोभवति नचाष्टमंस्थानंकश्चिद्ग्रहः पश्यति तन्मृत्युकारणंवैताली येनाह द्वाविंशइति येनद्रेष्काणेनपुमान्जातस्तस्माद्योद्वाविंशोद्रेष्काणोभवति सस्तूरिभिः पंडितैः निधनस्यमृत्योः कारणंनिमित्तंक थितः कथमित्याह तस्याधिपतिरित्यादि तस्यद्वाविंशस्यद्रेष्काणस्ययोधिपतिर्ग्रहस्तस्याग्न्यंबायुधजइत्यादि स्वगुणैर्योहेतुः पठित

स्तेननिर्याणंमरणंप्रयच्छतिददाति अथवायस्मिन्राशौसद्वाविंशोद्रेष्काणोभवति तस्यराशेर्यःस्वामीतत्संभवोभवति सवास्वगुणैरात्मीयहे
तुभिःनिर्याणंमरणंप्रयाति सचद्वाविंशोद्रेष्काणोलग्नादष्टमराशौभवति सकथंज्ञायतेउत्पद्यते यदिलग्नस्यप्रथमोद्रेष्काणस्तदाष्टमस्यापि
प्रथमोथलग्नस्यद्वितीयस्तदाऽष्टमस्यापिद्वितीयोऽथलग्नस्यतृतीयस्तदाऽष्टमस्यापितृतीयः नकेवलंयावत्सर्वराशीनामेषैवव्यवस्था
अनेनक्रमेणप्रकारेणयोऽष्टमराशिःद्रेष्काणःसएवद्वाविंशोद्रेष्काणइति तत्रैतज्ज्ञातं यस्योक्तयोगानामन्यतमोयोगोनभवति नचाष्टमंस्था
नंग्रहयुतवीक्षितंतस्यद्वाविंशद्रेष्काणाधिपाष्टमराश्यधिपयोर्योबलवांस्तदुक्तदोषेणमृत्युरिति ११ अथयाहग्भूमौम्रियतेतद्विज्ञानं

द्वाविंशःकथितस्तुकारणंद्रेष्काणोनिधनस्यसूरिभिः त
स्याधिपतिर्भवोपिवानिर्याणंस्वगुणैःप्रयच्छति ॥ ११ ॥

वसंततिलकेनाह होरानवांशेति पुरुषस्यजन्मसमयेहोरायांलग्नेयोनवांशकोभवति तस्ययोधिपतिःग्रहस्तेनयोयुक्तोराशिःसराशिर्यत्रस्थि
तइत्यर्थः तस्यराशेर्यायोग्याभूमिस्तस्यांभूमौसम्रियते तद्यथा सचेद्राशिद्वर्येभवति तदाअधिकसंचारभूमौसचेद्राशिःमेषोभवति
तदाजाविकल्पसंज्ञेभूमौ वृषभश्चेत्तदावृषभप्रचारभूमौमिथुनश्चेत्तदागृहे कर्कटश्चेत्तदाकूपेसिंहश्चेत्तदारण्ये कन्याचेत्तदाकूपे तुलाचे
त्तदापणगृहे वृश्चिकश्चेत्तदाश्वभ्रे धन्वीचेत्तदाऽश्वप्रचारभूमौ मकरश्चेत्तदानूपेकुंभश्चेत्तदागृहे मीनश्चेत्तदानूपइति येषांतुपुन
र्मृत्युयोगेजलादौमरणमुक्तंतेषांतत्रैव नकेवलंदर्शितराशिवशेनभूप्रदेशोवक्तव्यः अपितुयोगेक्षणादिभिरिति सलग्नेनवांशकाधिपति

र्यस्मिन्राशौव्यवस्थितः तत्रयद्यनेनग्रहेणतस्ययोगोभवति तदातस्यचयाभूमिः ईक्षणादिर्योवातस्यपश्यति आदिग्रहणाद्यस्यनवांशकेस्थितस्तस्यापि याभूमिरुक्तातस्यांसम्भ्रियतइति अत्रचबहुभूमिसंभवेग्रहबलादुक्तव्याः ननुचग्रहस्यकाभूमिःउच्यते ग्रहस्यात्मीयराशेर्याभूमिःसैवेति ननुयस्य राशिद्वयंतस्यकाभूमिरित्युच्यते तत्रत्रिकोणराशेःसंबंधिनीभूमिः तद्यथा आदित्यस्यसिंहभूमिः अरण्यम् चंद्रमसः कर्कटभूमिरनूपंभौमस्यमेषभूमिरजाविकसंचारप्रदेशः बुधस्यकन्याभूमिरनूपः जीवस्यधनुर्भूमिरश्वप्रचारः शुक्रस्यतुलाभूमिः विपणिः शनैश्चरस्यकुंभभूमिः ग्रहमिति केचिदत्रदेवालयेअग्निविहारकोशशयनक्षित्युत्कराः स्युरित्यादिकंस्थानमिच्छंति एतच्चाशोभनं यतःएतेषुस्थानेषुम्रियमाणाह-

होरानवांशकप्रयुक्तसमानभूमौयोगेक्षणादिभिरतःपरिकल्प्यमेतत् मोहस्तुमृत्युसमये ऽनुदितांशतुल्यः स्वेशेक्षितेद्विगुणितस्त्रिगुणःशुभैश्च ॥१२॥ ७॥

श्येतइति एवमेतस्मादन्यत् परिकल्प्यंचिंत्यम् मोहस्त्विति यावंतोलग्नस्यनवांशकाअनुदिताः शेषास्तेषामंशानांसपीडितानांयावत्कालोभवति एतदुक्तंभवति यावत्कालोलग्नादवशिष्टःपुरुषस्यजन्मविषयेभवति तावंतस्तावत्कालमिति सचेल्लग्नराशिः यदिस्वेशेनस्वपतिनेक्षितोदृष्टस्तदासएवकालोद्विगुणोवक्तव्यः अर्थादेवस्वामिनासौम्यग्रहेणचदृष्टस्तदाषड्गुणकालोवक्तव्यः १२ अथमृतस्यशरीरपरिणामज्ञानं-मालिन्याह दहनेति निधनभवनेष्टमेस्थानेयोद्रेष्काणोव्यवस्थितः तद्वशाच्छवपरिणामश्चिंतनीयः सचगणनयाद्वाविंशोद्रेष्काणोभवति सचयदिदहनद्रेष्काणोऽग्निद्रेष्काणोभवति तदाभस्मत्वेनपरिणमत्यग्निनादह्यते पापद्रेष्काणोग्निद्रेष्काणः अथजलद्रेष्काणोभवतितदासक्लि

यते जलमध्ये क्षिप्यते सौम्यग्रहद्रेष्काणो जलद्रेष्काणः अथ मिश्रद्रेष्काणो भवति तदा शुष्यति तदह्यते न चापि जलमध्ये क्षिप्यते सौम्यग्रहद्रेष्काणः पाप-
युक्तो भवति पापग्रहद्रेष्काणो वा सौम्ययुक्तस्तदा मिश्रद्रेष्काणः तथा निधनभवनसंस्थैरष्टमराश्याश्रितैः व्यालवर्गैः सर्पद्रेष्काणैः विडंबितो भवति
तदा श्वसृगालकाकादिभिर्भुज्यते भक्ष्यत इत्यर्थः अत्र व्यालद्रेष्काणाः कर्कटाद्याः कर्कटद्वितीयः वृश्चिकाद्यः वृश्चिकद्वितीयः मीनांत्यश्च उ
क्तंच शशिगृहपूर्वापरगौ कीटस्य च मीनपश्चिमोपगतः निधने यस्य भवंति द्रेष्काणास्तस्य च मृतस्य भुंजंति वायसाद्याः प्राणिसमूहा न चास्ति संदेहः
पापग्रहद्रेष्काणो यस्याष्टमराशिसंस्थितो भवति दहनं प्राप्नोति नरो मृतमात्रो निश्चयात्स वदेत् एवं सौम्यद्रेष्काणो जलमध्ये क्षिप्यते नरो त्र मृतः

दहनजलविमिश्रैर्भस्मसंक्लेदशोषैर्निधनभवनसंस्थैर्व्यालवर्गैर्विडंबः इति
शवपरिणामश्चिंतनीयो यथोक्तः पृथुविरचितशास्त्राद्गत्यनूकादिचिंत्यम् १३

सौम्यद्रेष्काणः पापैः पापद्रेष्काणोपि सौम्ययुक्तः यस्याष्टमभवनगतः शोषं प्राप्नोति सोपि मृत इति एवंप्रकारः शवानां मृतानां परिणामो विपत्ति-
श्चिंतनीयो विचार्यः पृथुविरचितशास्त्राद्विस्तीर्णाच्छास्त्राद्गत्यर्थकादि मरणादि चिंत्यम् मृतस्य का गतिर्भविष्यति कस्माच्च लोकादयमागतः आ
दिग्रहणात्तत्र कीदृगासीदिति अनूकशब्देन हातीतजन्मोच्यते १३ अथ योयं जातो जंतुः स कस्माल्लोकादागत इति यदुक्तं तद्विज्ञानं मालिन्याह
गुरुरिति गुरुर्जीवः उडुपतिशुक्रौ चंद्रसितौ सूर्यभौमौ रविकुजौ यमज्ञौ सौरबुधौ एते विबुधपितृतिरश्चो नारकीयांश्च जातान् कुर्युः
विबुधलोको देवलोकः पितृलोकः प्रसिद्धः तिरश्चां तिर्यग्लोकः नरकः नरकलोकः प्रसिद्धः एभ्यः आगतान् वदेत् कथमिति तदर्थमाह दिनकर

शशिवीर्याधिष्ठितात्त्र्यंशनाथादिति दिनकरः सूर्यः शशीचंद्रः अनयोः दिनकरशशिनोः मध्याद्योबलीवीर्यवान् तेनाधिष्ठितोयुक्तोयस्त्र्यंशोद्रेष्काणः तस्ययोनाथः स्वामीतस्ययोलोकस्तस्मादागतइतिवक्तव्यं तत्रसयदिद्रेष्काणोगुरोः जीवस्यसंबंधीभवति तदा विबुधलोकादागतइतिवक्तव्यं अथचंद्रशुक्रयोरन्यतमसंबंधीभवति तदापितृलोकादागतइतिवक्तव्यं अथसूर्यभौमयोरन्यतमसंबंधीभवति तदा तिर्यग्लोकादागतइतिवक्तव्यं अथशनैश्चरबुधयोरन्यतमसंबंधीभवति तदानरलोकादागतइतिवक्तव्यं यस्माल्लोकादागतस्तत्रापिश्रेष्ठमध्यमहीनत्वज्ञानमाह प्रवरेत्यादि यस्यग्रहस्यप्रदर्शितलोकात्तस्यजन्मज्ञानमाह ग्रहस्तुंगस्थः स्वोच्चराशिगतोभवति तदातत्रप्रवरः प्रधानमासीदितिविज्ञेयं अथोच्चराशि

गुरुरुडुपतिशुक्रौसूर्यभौमौयमज्ञौविबुधपितृतिरश्चोनारकीयांश्चकुर्युः दि
नकरशशिवीर्याधिष्ठितास्त्र्यंशनाथात्प्रवरसमनिकृष्टास्तुंगह्रासादनूके १४

च्युतोनीचमप्राप्य तदातत्रासौमध्यमआसीदितिविज्ञेयं नीचस्थः निकृष्टः हीनः एतदनूकेप्राग्जन्मनिज्ञेयं १४ अथमृतस्यकागतिर्भविष्यति तद्विज्ञानंमालिन्याह गतिरिति यस्यजन्मनिलग्नात्षष्ठसप्तमाष्टमस्थानानिशून्यानिभवंति तस्यतत्कालेरिपुस्थानेत्र्यंशोद्रेष्काणोवर्ततेतयोर्या वधिपतीतयोर्मध्येयोबलवांस्तस्ययोलोकोभिहितः सएवगतिः एवंरिपुरंध्रत्र्यंशपइति तत्रतेनमृतेनगंतव्यमिति अस्तस्थितोवा अथल ग्नात्षष्ठसप्तमाष्टमस्थानानामन्यतमेस्थानेकश्चिद्ग्रहोभवति तदातस्यदर्शितलोकेतेनगंतव्यं अथलग्नात्षष्ठसप्तमाष्टमस्थानानांद्वस्थाने- त्रीणिवासग्रहाणिभवंति सोप्येकस्मिन्नपिद्व्यादयोग्रहाभवंति तदातेषांग्रहाणांयोबलवांस्तस्ययः प्रदर्शितोलोकस्तेनगंतव्यमिति नन्वस्त

स्थितोवेतिकेश्चिद्दलमुक्तंतत्रसप्तमस्थग्रहणंकृतं तत्सप्ताष्टमस्थोपिस्वांगतिंनयतीति किंव्याख्यातं उच्यते अस्तस्थितोवेतिवाशब्दश्चशब्दार्थे ज्ञेयः नकेवलमस्तस्थितश्चकाराद्रिपुरंध्रगश्चेति केचिदस्तस्थितश्चेतिपठंति तथाचस्वल्पजातकेउक्तं क्रूरापिवृतिर्यङ्गारकान्गुरुरुडुपसितावसुग्रवीज्ञयमौ रिपुरंध्रत्र्यंशकपानयंतिचास्तारिनिधनस्थाःगुरुरथेति अथशब्दः पादपूरणार्थेयस्यजन्मनिगुरुर्बृहस्पतिर्लग्नाद्रिपुस्थानेषष्ठेभवति केंद्रेषुवा छिद्रेष्टमेवा सचस्वोच्चस्थः कर्कटेभवति तदेकोयोगः अथवांत्यभवनेमीनराशावुदयतिविलग्नगतेतत्रचगुरुवर्ज्ये

गतिरपिरिपुरंध्रत्र्यंशपोऽस्तस्थितोवागुरुरथरिपुकेंद्रछिद्रगःस्वोच्चसंस्थः उ
दयतिभवनेंत्येसौम्यभागेचमोक्षोभवतियदिबलेनप्रोज्झितास्तत्रशेषाः १५
इतिबृहज्जातकविवृत्तौनैर्याणिकोऽध्यायः पंचविंशतिःसमाप्तः ॥ २५ ॥

शेषाग्रहाअन्येग्रहाबलेनवीर्येणप्रोज्झितावर्जिताभवंति तदाद्वितीयोयोगः अस्मिन्योगद्वयेजातस्यमोक्षोभविष्यतीतिवक्तव्यं उदयतिभवनेंत्येसौम्यभागेचमोक्षइत्यत्रचकारोवाशब्दस्यार्थे यथापुरुषस्यजन्मकालग्रहवशात्गतिरुक्तातथामरणकाललग्नवशादपिगतिर्वक्तव्या यस्मात्स्वल्पजातकेउक्तं षष्ठाष्टमकंटकगोगुरुश्चेद्भवनिमीनलग्नेवा शेषैःरवगैर्जन्मनिमरणेवामोक्षगतिमाहुरिति १५ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौनैर्याणिकोऽध्यायः पंचविंशतिःसमाप्तः २५ ७ ७ ७ ७ ७

अथनष्टजातकाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवप्रसूतिकालज्ञानमिंद्रवज्रयाह आधानेति यस्याधानकालोज्ञायतेतस्याधानकालात् पूर्वमेवजन्मव्याख्यातम्
तत्कालमिंदुसहितइत्यादिनाजन्मकालश्चव्याख्यातएव एवमाधानजन्मकालयोरपरिबोधेअज्ञानेसति संपृच्छतः प्रष्टुः विलग्नात्प्रश्नलग्नाज्जन्मवदेद्ब्रूया
त् येनलग्नेनप्रश्नंपृच्छति तस्ययदिपूर्वार्द्धंप्रथमहोराभवति तदाप्रष्टुः भानावादित्येउदग्गतेउत्तरायणस्थेजन्मवक्तव्यम् मकरादिराशिषट्कस्थेजातइत्यर्थः
अथलग्नस्यापरार्धद्वितीयाहोराभवति तदाभानौदक्षिणगतेदक्षिणायनस्थेजन्मवक्तव्यं कर्कटादिराशिषट्कस्थेजातइत्यर्थः तथाच आधानज
न्मनीयस्यनविज्ञायेतदेहिनः जन्मसंपृच्छतस्तस्यप्रश्नलग्नाद्विनिर्दिशेत् १ अथवर्षर्तुज्ञानमुपजातिकयाह लग्नत्रिकोणेष्विति त्रिभागेद्रेष्काणेः लग्नत्रिको

अथनष्टजातकाध्यायप्रारंभः आधानजन्मापरिबोधकालेसंपृच्छतोजन्मवदेद्विलग्नात् पूर्वापरार्धेभवनस्यविं
द्याद्भानावुदग्दक्षिणगेप्रसूतिम् १ णेषुप्रथमपंचमनवमस्थानेषुगुरुर्जीवोज्ञेयः तद्यथा प्रश्नलग्नस्ययदिप्रथमद्रेष्काणोभवति त
दायएवलग्नराशिः तत्रस्थेगुरौजन्मवक्तव्यं अथलग्नस्यद्वितीयोद्रेष्काणःतदालग्नाद्यः पंचमोराशिस्तत्रस्थेगुरौजन्मवक्तव्यम् अथलग्नस्यतृतीयोद्रेष्का
णस्तदालग्नाद्योनवमोराशिस्तत्रस्थेगुरौजन्मवक्तव्यम् एवंकेषांचिन्मतं अथान्येषांमतम् यथाप्रश्नलग्नस्ययदाप्रथमोद्रेष्काणोदयोभवति तदाल-
ग्नराशितोयावत्संख्येराशौबृहस्पतिस्तिष्ठति तावत्संख्यानिप्रष्टुर्वर्षाणिवक्तव्यानि अथलग्नेद्वितीयोद्रेष्काणस्तदालग्नात्पंचमराशितोयावत्संख्ये
राशौबृहस्पतिर्भवति तावत्संख्यानिप्रष्टुर्वर्षाणिवक्तव्यानि यदालग्नस्यतृतीयोद्रेष्काणोभवति तदालग्नान्नवमराशितोयावत्संख्येराशौबृहस्पति
र्भवति तावत्संख्यानिप्रष्टुःवर्षाणिवक्तव्यानि एतद्व्याख्यानंनशोभनं पूर्वव्याख्यानमेवश्रेयः यस्माद्यवनेश्वरः द्रेष्काणलग्नेक्रमतस्तुराशौगुरुर्विल

ग्नादित्रिकोणगोभूत् सम्भवेत्तद्भवनक्रमेणस्वाचारभादृष्टगतिंप्रगण्यात् यद्यप्यत्रसामान्येनोक्तंबृहस्पतेरवस्थानं तथाचद्वादशभागक्रमेणप्रतिराशौसंचारीः
तद्यथा यदिप्रश्नलग्नस्यप्रथमद्वादशभागोदयोभवति तदालग्नस्थेजीवेजातः द्वितीयद्वादशभागश्चेत्तदालग्नाद्द्वितीयेगुरौजातः एवंतृतीयादिद्वादश
भागोदयेतृतीयादिषुस्थानेषुऊह्यम् विकल्प्यवर्षाणिवयोनुमानादेवंबृहस्पतेरवस्थानंज्ञात्वातस्यएववयोनुमानात्तस्याकृतिंशरीरमवेक्ष्यवर्षाणिविक
ल्प्यवयःप्रमाणंबुध्वाद्वादशसुद्वादशसुवर्षेषुविकल्पनाकार्या किमस्मिन्नेवभगणपरिवर्तेज्ञातराशेः बृहस्पतेरवस्थानमभूदुतद्वितीयउततृतीयादि
षु एवंतस्याकृतिमवेक्ष्यवयोनुमानवक्तव्यं यत्रद्वादशसुवर्षेषुभ्रांतिर्भवति तत्रपुरुषलक्षणोक्तेनदशाविभागेनद्वादशवार्षिकींदशांक्षेत्रेषुपरिक-

लग्नत्रिकोणेषुगुरुस्त्रिभागैर्विकल्प्यवर्षाणिवयोनुमानात्

ल्प्ययत्तत्क्षेत्रांगसंस्पर्शाद्वर्षज्ञानंतथाचपुरुषलक्षणेपठ्यते पादौसगुल्फौप्रथमंप्रदिष्टंजंघेद्वितीयंतुसजानुचक्रे मेढ्रोरुमुष्काश्चततस्तृतीयंनाभिं
कटिंचेतिचतुर्थमाहुः उदरंकथयंतिपंचमंहृदयंषष्ठमथस्तनान्वितं अथसप्तममंसजत्रुणीकथयंत्यष्टममोष्ठकंधरे नवमंनयनेचसभ्रुणीसलला
टंदशमंशिरस्तथा अशुभेष्वशुभंदशाफलंचरणाद्येषुशुभेषुशोभनमिति किंत्वत्रविंशत्यधिकंवर्षशतंयस्यजन्मनोतीतं तस्यनष्टजातकवर्षज्ञा-
नोपायएवनास्ति एवंवर्षेषुज्ञातेषुऋतुज्ञानमाह ग्रीष्मोर्कलग्नइति येनलग्नेनप्रष्टापृच्छति तत्रचेदर्कः सूर्यः स्थितस्तद्द्रेष्काणोवालग्नेतदाग्रीष्मे
जातइतिवक्तव्यं कथितास्तुशेषैरिति शेषैरन्यैश्चंद्रादिभिर्ग्रहैर्लग्नस्थैः ऋतुः पूर्वमेवकथितउक्तः द्रेष्काणैःशिशिरादयइत्यादिनाग्रंथेनोक्तः

तत्रयदाशनैश्चरेलग्नेभवति तद्द्रेष्काणोवातदाशिशिरेजातइतिवक्तव्यं एवंशुक्रेलग्नगतेवा तद्द्रेष्काणोतदावसंतेजातः एवंभौमेग्रीष्मे एवमेवरवाव
पि चंद्रेलग्नगतेतद्द्रेष्काणेवावर्षासुबुधेशरदि जीवेहेमंतइति यदाबहवोलग्नगताः भवंतितदातेषांमध्येयोबलवान्तदुक्तौजातइतिवक्तव्यं अथन
कश्चिद्यदिलग्नगतोभवति तदातस्यसंबंधद्रेष्काणोदयोभवति तदातदुक्तौजातइत्येववक्तव्यं अन्यायनर्त्तोहृतुरर्कचारादिति अन्यस्मिन्नयने
न्यस्मिन्नृतावर्कचाराहृतुः अन्यस्मिन्नयनेतदयनासंभवश्चेदृतुरन्योभवति तदृतुरर्कचारवशेनवक्तव्यं एतदुक्तंभवति सौरेणमानेनऋतुर्वक्तव्यः
नतुचांद्रेणयथाशिशिरेज्ञातेमकरकुंभयोरन्यतमेराशौसूर्यस्यावस्थानंज्ञेयं एवंशेषराशिषप्यूह्यं अनेनलौकिकश्चांद्रमासोनिराकृतोभवतीति २

ग्रीष्मोर्कलग्नेकथितास्तुशेषैरन्यायनर्त्तावृतुरर्कचारात् २ चंद्रज्ञजीवाःपरिवर्तनीयाःशुक्रा
रमंदैरयनेविलोमे द्रेष्काणभागेप्रथमेतुपूर्वामासोनुपाताच्चतिथिर्विकल्प्यः॥ ३॥ ७॥

अथायनेविलोमेग्रहपरिज्ञानादृतुपरिज्ञानंमासपरिज्ञानंचेंद्रवज्रयाह चंद्रज्ञेति अयनेविलोमेसति चंद्रज्ञजीवाः शुक्रारमंदैः परिवर्त्तनीयाः शशिबुधगुरवः
सितभौमशनैश्चरैः अयनव्यत्ययेप्राप्तेसतिपरिवर्तनीयाः व्यत्ययेनव्यवस्थाप्याः एतदुक्तंभवति यद्युत्तरायणेज्ञातेप्रावृट्कालेज्ञातस्तदावसंतेजातइति-
वक्तव्यम् वंद्राच्छुक्रेणात्रपरिवर्तितः अथोत्तरायणेशरदिप्राप्तायांग्रीष्मेजातः दक्षिणायनेग्रीष्मेज्ञातेशरदिजातः अथबुधो रविभौमयोरपव
र्त्तितो रविभौमौबुधेनच उत्तरायणेहेमंतेज्ञातेशिशिरेजातः दक्षिणायनेशिशिरेप्राप्तेहेमंतजातः इतिवक्तव्य अत्रजीवमंदौपरस्परमपवर्तितौ एवमृ
तोज्ञातेमासज्ञानमाह द्रेष्काणभागइति प्रश्नलग्नेयोद्रेष्काणोवर्ततेतस्यचद्रेष्काणस्ययदिप्रथमभागोवर्त्ततेतदाज्ञातेतौप्रथमेमासिजातः इतिवक्तव्यं

अथलग्नेद्रेष्काणस्यद्वितीयोभागोवर्तते तदाज्ञाततौद्वितीयेमासिजातः तृतीयद्रेष्काणेद्वौविभागौपूर्वपरावत्रापि अर्कावस्थानतएवमासज्ञानं अथएवंमा
संज्ञात्वातिथिज्ञानार्थमाह अनुपाताच्चतिथिर्विकल्प्यः अनुपातात्त्रैराशिकात्तिथिर्विकल्प्योविकल्पनीयः लग्नस्यषट्लिप्ताशतानिद्रेष्काणः द्रेष्काणेन-
चज्ञातर्तुऋतुज्ञानंतदर्धलिप्ताशतत्रयं लिप्ताशतत्रयेणमासज्ञानं अत्रानुपातात्तिथिर्लिप्तादशकेनैकैकोज्ञेयः एषच्चतिथिरादित्यभागः एवमादि-
त्यस्यराशयोभागाज्ञेयाः मासाराशयस्तिथयोभागाः यस्मिंश्चतिथौज्ञातवर्षेयथाप्रदर्शितादित्योभवति तस्मिन्तिथौतस्यजन्मज्ञातिवक्तव्यं ३
अथचंद्रमानतिथिज्ञानोपायमिंद्रवज्रयाह अत्रापीति अत्रास्मिंस्तिथिज्ञानेद्विजेंद्रामुनयोहोराशास्त्रज्ञाः सूर्यांशतुल्यां अंशस्थानेस्फुटार्कभा

अत्रापिहोरापटवोद्विजेंद्राः सूर्यांशतुल्यांतिथिमुद्दिशंति रात्रि
द्युसंज्ञेषुविलोमजन्म भागैश्चवेलाःक्रमशोविकल्प्याः ॥ ४ ॥

गसमांतिथिमुद्दिशंति कथयंति प्रश्नकालेतात्कालिकेनादित्येनयावंतोभागाभुक्तास्तावंतः शुक्लप्रतिपत्प्रभृतिज्ञातमासस्यतिथयोव्यतीताः अत्रचांद्र
मानेमकरमासेजातेमाघमासोज्ञेयः एवमन्येष्वपिमासकल्पनाकार्या तथाचमणित्थः पृच्छाकालेरविणायावंतोंशाः स्फुटेनसंभुक्ताः राशेस्तास्ति
थयःस्युः शुक्लादावर्कमासस्यएवंदिनेज्ञातेकिमयंरात्रौजातोदिवावेति तदर्थमाह रात्रिद्युसंज्ञेष्विति रात्रिद्युसंज्ञापूर्वंव्याख्याताः गोजाश्विक
र्किमिथुनाइत्यादिनातत्रप्रश्नकालेयदिरात्रिसंज्ञोलग्नोभवति तदातस्यविलोमतादिवाजन्मवक्तव्यं अथद्युसंज्ञोलग्नोभवतितदारात्रौजन्मवक्त
व्यं एवंदिनरात्रिविभागेज्ञातेवेलाज्ञानमाह भागैश्चवेलाः क्रमशोविकल्प्याः यस्मिन्दिनेपुरुषस्यजन्मज्ञानंतस्मिन्दिने अंशादित्योपिज्ञातः

ततस्तस्यपुरुषस्ययदिदिवाजन्मतदा तस्मादादित्याद्दिनप्रमाणंकार्यम् अथरात्रौजन्मतदारात्रिप्रमाणंतत्रप्रश्नलग्नस्यतस्मिन्कालेयावंतश्चषकाभुक्तास्तैरनु पातःकार्यः यदिपुरुषस्यदिवाजन्मतदादिनप्रमाणेन यदारात्रौतदारात्रिप्रमाणेन तात्काललग्नभुक्तचषकानांगुणनांकृत्वातस्यैवलग्नस्यस्वदेशराश्युदय प्रमाणेनभागमपहृत्यावाप्तांवेलां तावताकालेनगतेनदिनस्यरात्रेर्वाजन्मवक्तव्यं एवंलग्नभागैःक्रमशःपरिपाद्यावेलासमयः विकल्प्याविकल्पनीयाः अर्थांतरेणमासज्ञानमिंद्रवज्रयाह केचिदिति केचिदाचार्याः शशांकाध्युषिताच्चंद्रयुक्तान्नवांशाच्छुक्लांतसंज्ञंमासंकथयंति प्रश्नकालेयस्मिन्नवांश- केनवमेंशेचंद्रमाभवति तमपिनवांशकंत्रिधापरिकल्प्य तस्मिन्नवांशकेनवमेंशेचंद्रमाव्यवस्थितइति चंद्रनवांशकगतंनक्षत्रमन्वेष्यम् त

मेषादिराशी
नांचषकाः
मे २००मी·
वृ·२४०कुं·
मि·२८०म·
क·३२०ध·
सिं·३६०वृ·
क·४००तु·

केचिच्छशांकाध्युषितान्नवांशाच्छुक्लांतसंज्ञंकथयंतिमासं लग्न
त्रिकोणोत्तमवीर्ययुक्तंसंप्रोच्यतेगालभनादिभिर्वा ॥ ५ ॥

न्नक्षत्रशुक्लांतसंज्ञकेमासितस्यजन्मवक्तव्यं अत्रयस्यनक्षत्रस्यशुक्लांतसंज्ञोमासोनास्तितस्यबृहस्पतिचारोक्तविधिनाशुक्लांतसंज्ञोमासः परिकल्प्यः तत्रोक्तं नक्षत्रेणसहोदयमस्तंवायेनयातिसुरमंत्री तत्संज्ञंवक्तव्यंवर्षमासक्रमेणैव वर्षाणिकार्तिकादीन्याग्नेयाद्द्वयानियो ज्यानि क्रमशस्त्रिभंतु पंचममुपांत्यमंत्यंचयद्वर्षमिति तत्रचंद्रमायदिवृषनवांशकेतन्नवांशकसप्तकस्यार्वाग्भवतितदाकार्तिकेमासि जात इतिवक्तव्यं अथवृषनवांशकस्योर्द्ध्वंभवति मिथुननवांशकेतन्नवांशकषट्कस्यार्वाक्यदाचंद्रमाभवति तदामार्गशीर्षेमासिजातइतिवक्त व्यम् अथमिथुननवांशकेतन्नवांशकषट्कस्योर्ध्वंकर्कटनवांशकेतन्नवांशकपंचकस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवतितदापौषेमासिजातइतिवक्तव्यं अथकर्कटेत-

तन्नवांशकपंचकस्योर्ध्वं सिंहनवांशके तन्नवांशचतुष्टयस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदा माघे मासि जन्म इति वक्तव्यं अथ सिंहनवांशके तन्नवांशकचतुष्टयस्योर्ध्वं
कन्यानवांशके तन्नवांशकसप्तकस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदा फाल्गुने मासि जात इति वक्तव्यं अथ कन्यानवांशकसप्तकस्योर्ध्वं तुलनवांशके तन्नवांशकष
ट्कस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदा चैत्रे मासि जात इति वक्तव्यं अथ तुलानवांशके तन्नवांशकषट्कस्योर्ध्वं वृश्चिकनवांशके तन्नवांशकपंचकस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति
तदा वैशाखे मासि जात इति वक्तव्यं अथ वृश्चिके तन्नवांशकपंचकस्योर्ध्वं धन्विनवांशके तन्नवांशकचतुष्टयस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदा ज्येष्ठे मासि जात इत्यव
गंतव्यं अथ धन्विनवांशके तन्नवांशकचतुष्टयस्योर्ध्वं मकरनवांशकत्रयस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदा आषाढे मासि जात इति वक्तव्यं अथ मकरनवांशके त-
न्नवांशकत्रयस्योर्ध्वं कुंभनवांशके तन्नवांशकद्वयस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदा श्रावणे मासि जात इति वक्तव्यं अथ कुंभनवांशके तन्नवांशकद्वयस्योर्ध्वं मीनन
वांशे तन्नवांशपंचकस्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदा भाद्रपदे मासि जात इति वक्तव्यं अथ मीननवांशके तन्नवांशकपंचकस्योर्ध्वं मेषनवांशे तन्नवांशषट्कत्रय-
स्यार्वाग्यदा चंद्रमा भवति तदाऽश्वयुजि मासि जात इति वक्तव्यं अथ मेषनवांशके तन्नवांशाष्टकस्योर्ध्वं यदि चंद्रमा भवति तदा कार्तिके मासि जात इत्यवगंत-
व्यम् यस्मिन्कृत्तिका सरोहिणी कार्तिकः मृगशिरार्द्राच मार्गशीर्षः पुनर्वसू पुष्यश्च पौषः आश्लेषा मघा च माघः पूर्वाफाल्गुन्युत्तराफाल्गुनी हस्तश्च फाल्गु
नः चित्रा स्वाती च चैत्रः विशाखानुराधा च वैशाखः ज्येष्ठा मूलं ज्येष्ठः पूर्वाषाढोत्तराषाढश्चाषाढः श्रवणधनिष्ठा च श्रावणः शतभिषक् पूर्वाभाद्रप
दोत्तराभाद्रपदश्च भाद्रपदः रेवत्यश्विनी भरण्यश्चाश्वयुजः यस्मादुक्तं त्रिभं तु पंचमसुपांत्यमंत्यं च यद्वर्षमिति एवं शक्लांतस्य मासस्य निश्चयः
शक्लांतग्रहणेनैतत्प्रतिपादयति यत्तथा शक्लपक्षांते येन नक्षत्रेण युक्तस्तदुपलक्षितो मासो वक्तव्यः यथा कार्तिकशक्लपक्षांते कृत्तिकारोहिणीभ्यामा
न्यतमेन यश्चंद्रमा भवति तेन कार्तिको मास उच्यते एवमन्येषामपि योज्यते तदेतद्ब्रुवते एतदुक्तं भवति न शक्लांतो मास इत्यतो मास कृष्णांत एव तथा

चयवनेश्वरः मासेत्तुशक्लप्रतिपत्प्रवृत्तेपूर्वेशशीमध्यबलोदशाहे तथाच यद्राशिसंज्ञेशीतांशुः प्रश्नकालेनवांशके स्थितस्तद्राशिगः पूर्णोयस्मिन्भवतिचं द्रमाः जन्ममासः सनिर्दिष्टः पुरुषस्यतुपृच्छतः कृष्णापक्षांतिकोमासोज्ञेयोत्रतुविपश्चिता लग्नत्रिकोणेत्यादि लग्नस्यप्रथमलग्नस्यत्रिकोणयोश्च न वमपंचमयोर्मध्याद्यस्तत्कालमुत्तमेनप्रधानवीर्येणबलेनयुक्तस्तद्राशिः प्रोच्यते कथ्यते यस्मिन्राशौगतेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं तथाचयवनेश्व रः होरादिवीर्याधिकलग्नभाजिस्थानंत्रिकोणेशशिनोविधार्यं अंगालभनादिभिर्वा कालांगानीत्यनेनप्रदर्शितोयः कालपुरुषस्यांगविभागस्तदा लभनाद्याननेविधिनास्प्रष्टुस्स्पृशतः यदेवकालपुरुषस्यांगंस्पृशतितत्स्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं आदिग्रहणात्प्राण्युक्तसत्वदर्शनश्रवणेगृह्यते ५

यावान्गतःशीतकरोविलग्नाच्चंद्राडदेत्तावतिजन्मराशिः मीनो दयेमीनयुगंप्रदिष्टंभस्याहृताकाररुतैश्चचित्यम् ६ ७

अथप्रकारांतरेणजन्मेशराशिज्ञानमिंद्रवज्रयाह यावानिति विलग्नात्पृच्छालग्नाच्छीतकरश्चंद्रोयावान्गतोजन्मराशौव्यवस्थितस्तस्माद्यस्तावतिराशिः त त्रस्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं मीनोदयेयदिमीनलग्नगतोभवति तदामीनयुगमेवप्रदिष्टमुक्तं मीनस्थचंद्रमाइतिवक्तव्यं ननुदर्शितविधिनाराशिरनेक प्रकारोयत्रप्रासोभिन्नरूपस्तत्रकोवक्तव्यइत्याशंक्याह भस्याहृताकाररुतैरिति यस्यराशेः संबंधिभस्यद्रव्यंतस्मिन्कालेकृत्रिममानीयते तदाका रश्चकश्चिद्दृश्यते यथामार्जारादिदर्शनेसिंहोमहिषादिदर्शनेवृषइत्यादि अथवाराश्युक्तरूपपुरुषस्यदृष्ट्याथवारुतेनयस्यराशिसदृशप्राणिनोरुतंशब्दः क्रियतेतत्रस्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं ६ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

एवंजन्मराशौज्ञावेलग्नज्ञानमिंद्रवज्रयाह होरेति होरायांप्रश्नलग्नेयस्यराशेर्नवांशकस्तत्कालंवर्तते तस्मात्तावतिनमंनत्मतिमंतमेवांशकराशिंतस्यजन्मलग्नंव
क्तव्यं अथवालग्नाल्लग्नद्रेष्काणादारभ्यरविः सूर्योयावति यावत्संख्येद्रेष्काणेव्यवस्थितस्तस्माल्लग्नादारभ्यतावतिराशौलग्नगतेतस्यजन्मवक्तव्यं अत्रच
द्वादशेभ्योधिकेद्रेष्काणेद्वादशकमपास्यसंख्यानिर्देशः चतुर्विंशतेरधिकेचतुर्विंशतिमपास्यशेषंवदेत् एवंशास्त्रमाह शास्त्रंकथयति नस्वमनीषि
कयोक्तमित्येतत्प्रतिपादयति शास्त्रग्रहणेनेतत्प्रतिपाद्यते उक्तंच पृच्छालग्ननवांशस्ययोराशिसंज्ञयासमस्तस्मिन्लग्नगतेराशौजन्मवक्तव्यम्
पृच्छतस्तावत्संख्योपगतेलमादक्काणेदिनकृत् ततः मश्नलग्नात्तावत्संख्येकृतेलग्नराशौप्रष्टुर्जन्मविनिर्दिशेत् ७ अथप्रकारांतरेणलग्नानयनमिंद्र

होरानवांशप्रतिमंविलग्नंलग्नाद्रविर्यावतिचहृक्काणे तस्माद्व
देत्तावतिवाविलग्नंप्रष्टुः प्रसूताविति शास्त्रमाह ॥ ७ ॥

वज्रयाह जन्मादिशेदिति लग्नगेग्रहेजन्मादिशेत् प्रश्नलग्नेयोग्रहोव्यवस्थितस्तंतात्कालिकंकृत्वालिप्तापिंडीकार्यं अथबहवोलग्नगताभवंति त
दा तेषांयोबलवान् तंतात्कालिकंकृत्वालिप्तापिंडीकार्यम् ततः सलिलसमीकृतायामवनौद्वादशांगुलेन शंकुनातात्कालिकानिछायांगुलानिगृ
हीत्वा तेरंगुलैरेकैकंग्रहयद्दर्शितकालेलिप्तापिंडीकृतंगुणयेत् अथवासर्वग्रहेभ्योयोबलवान्ग्रहस्तंतात्कालिकंकृत्वालिप्तापिंडंकृत्वाछायांगु
लाहतंत्वार्कशून्यकारयेत् द्वादशभिर्विभजेत्तत्रयावत्संख्यमवशिष्टंतावत्संख्योमेषादेरारभ्ययोराशिर्भवति तस्मिन्राशौलग्नगतेतस्यजन्मव-
क्तव्यं अथप्रकारांतरेणाह आसीनेत्यादि आसीनउपविष्टोयदाप्रष्टापृच्छति तदालग्नाद्यज्ज्ञायास्थानंसप्तमराशिस्तस्मिन्लग्नगतेतस्यजन्मव

क्तव्यम् अथसुप्तः सुप्तोत्रशयनपतितोविहितः लग्ननिर्दस्यमश्राभावात् तत्रपतितोयदापृच्छति तदालग्नाद्यत्सुखस्थानंचतुर्थराशिस्तस्मिन्लग्नगते तस्यजन्मवक्तव्यं अथोत्थितःपृच्छति तदातस्माल्लग्नाद्यदशास्थानंदशमोराशिस्तस्मिन्लग्नगतेतस्यजन्मवक्तव्यं अथशयनादासनाच्चोत्थितःउत्तिष्ठतः पृच्छति तदोदयलग्नराशौतस्मिन्नेवजन्मवक्तव्यम् उक्तंच उत्तिष्ठतोविलग्नात्पृष्टुः सुप्तस्यबंधुलग्नाच्च उपविष्टस्यास्तमयेव्रजतोमेषूरणस्थानादिति ८

अथप्रकारांतरेणसर्वमेवनष्टजातकंवक्ति ततःप्रश्नकालेतात्कालिकंलग्नंकृत्वालिप्तापिंडीकार्यं ततस्तस्यलिप्तापिंडीकृतस्यगुणकारविज्ञानार्थंशार्दूलविक्रीडितेनाह गोसिंहाविति गोसिंहादयोराशयोयथाक्रमंदशादिभिर्गुणकारैःसंवर्ग्यागुणनीयाः तद्यथा गोसिंहौवृषसिंहौदशभि १० र्गुणयेत् वृषलग्नेलि

जन्मादिशेल्लग्नगेवीर्यगेवाछायांगुलघ्नोर्कहृतेवशिष्टम् आसीन
सुप्तोत्थितातिष्ठताभंजायासुखाज्ञोदयगंप्रदिष्टम् ॥ ८ ॥ ७

प्तापिंडीकृतंदशभिर्गुणयेत् एवंसिंहंदशभिरेव जितुमाष्टमोमिथुनवृश्चिकौलग्नगतावष्टभि ८र्गुणयेत् क्रियतुलेमेषतुलेएतौसप्तभिर्गुणयेत् ७ कन्यामृगौकन्यामकरौएतौलग्नगतोविषयैःपंचभि ५र्गुणयेत् एवमेतेयथाक्रमंसंवर्ग्यागुणनीयाः शेषाअनुक्ताराशयः स्वसंख्यागुणाआत्मीयसंख्ययागुणनीयाः तत्रगणनयाकर्कटंचतुर्भिर्गुणयेत् एवंधन्वीनवभिः ९ कुंभमेकादशभिः ११ एवंमीनोद्वादशभिः १२ एवंतावल्लग्नंस्वगुणकारेणावश्यमेवगुणयेत्

मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
७	१०	८	४	१०	५	७	८	९	५	११	१२

दशकाष्टसप्तविषयैः ततस्तत्रयदिग्रहोभवति तदाग्रहगुणकारेणावश्यमेवगुणयेत् तत्रग्रहगुणकारविधिः जीवारास्फुजिदेंदवाः प्रथमवद्दशकाष्टसप्तविषयैरिति जीवेगुरौलग्नगतेतमेवलग्नंस्व-

गुणकारैराहतंदशभिर्गुणयेत् आरेभौमेलग्नगतेअष्टभिः आस्फुजिच्छुक्रः तस्मिन्लग्नगतेसप्तभिः ऐंदवेबुधेपंचभिः शेषारविशशिसौरास्तेचसौम्यवत् बुधवत्

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	रा	के
५	५	८	५	१०	७	५	०	०

पंचभिर्गुणनीयाइत्यर्थः एवंतात्कालिकंलग्नंअवश्यंराशिगुणकारेणगुणयेत् ततः सग्रहोक्तगुणकारैरपितत्रचयदाग्रहोभवति तदाग्रहगुणकारेणगुणयेत् यदाबहवोग्रहाभवंतितदासर्वेषांगुणकारैर्गुणयेत् एवंचतद्गुणितमेकांतेस्थापयेत् ९ अथनक्षत्रानयनंवसंततिलकेनाह सप्ताहतमिति सप्ताहतंसप्तभिर्गुणयेत् दत्वाथवेति ततस्तत्रनवदेयाः शोध्यावा नकिंचिद्वाउदेत्युच्यते यदिसचरराशिर्लग्नगतोभवतितदानवदेयाः स्थिरेनदेयानापिशोध्याः द्विस्वभावेविलग्नेनवशोध्याः एवंकेचिद्व्याचक्षते वयंपुनर्ब्रूमः यदिप्र-

गोसिंहौजितुमाष्टमौक्रियतुलेकन्यामृगौचक्रमात्संवर्ग्योदशकाष्टसप्तविषयैःशेषाःस्वसंख्यागुणाः
जीवारास्फुजिदैंदवाःप्रथमवच्छेषाग्रहाःसौम्यवद्राशीनांनियतोविधिर्ग्रहयुतैःकार्याचतद्वर्गणाः९

थमलग्नेप्रथमोद्रेष्काणोभवति तदानदेयाः द्वितीयेनदेयानापिशोध्याः तृतीयेनवशोध्याः एवंकृत्वातस्यराशेस्त्रिघनेनसप्तविंशत्याभागमपहृत्यावाप्तंत्याज्यं तत्रयावत्संख्यांकोवशेषोभवति तावत्संख्यमश्विन्यादितोयन्नक्षत्रंतन्नक्षत्रंतस्यप्रष्टुर्वक्तव्यं केचिद्वदंति यथास्थितस्यराशेः सप्तविंशत्याभागमपहृत्यावशेषांकनवकदानेनविशोधनेनवायथास्थितेनांकेनसंवादउत्पद्यते तथानक्षत्रंवक्तव्यं एवमित्यादि कलत्रसहजात्मजशत्रुभेभ्यइति भार्याभर्तृपुत्ररिपुष्वनष्टजातकंयदा पृच्छतितदानद्भेभ्यस्तद्भावेभ्यः एवंप्रष्टुः पृच्छकस्यवदेद्ब्रूयात् तमेवोदयराशिंपरिकल्प्ययेदित्यर्थः एतदुक्तंभवति यदिपुरुषः स्वपत्न्यानक्षत्रंपृच्छति तदातात्कालिकेलग्नेराशिषट्कंदेयं अथभ्रातुः पृच्छति तदाराशिद्वयंदेयमथपुत्रस्यपृच्छतितदाराशिचतुष्कंदेय

मथशत्रोः पृच्छतितदाराशिपंचकंदेयं एवंकृत्वायद्भवतितदेवोदयराशिंप्रकल्प्य तद्गुणकारेणगुणयेत् ततस्थग्रहगुणकारेणचततस्तत्प्राग्वन्नवकदानवि-
शोधनेकृत्वासप्तविंशत्याभागमपहृत्यावशेषांकसमंयस्यप्रश्नःपृच्छतितस्यनक्षत्रंवक्तव्यं एतदप्युपलक्षणार्थमेवत्रिराशिसहितात्तात्कालिकाल्लग्ना-
न्मित्रस्यवक्तव्यमेतन्नक्षत्रानयनमप्युपलक्षणमेवंसकलमपिनष्टजातकंवक्तव्यं १० अथवर्षाद्यानयनंवसंततिलकेनाह वर्षर्तुमासेति वर्षादीनि
सर्वाणिस्वविकल्पेनभागेहृतेयथापाठक्रमेणानयितव्यानि तद्यथा तात्कालिकंलग्नंलिप्तापिंडीकृतंराशिगुणाकारहतंग्रहसंयुक्तंच ग्रहगुणकाराहतमपि
यदेकांतेस्थापितंतत्पुनरपिदशादिगुणंकार्यम् एतदुक्तंभवति सराशिः स्थानचतुष्टयेधार्यः एकत्रदशगुणोऽन्यत्रद्वितीयेऽष्टगुणोन्यत्रतृतीयेसप्त

समाहतंत्रियुतनभाजितशेषमृक्षंदत्वाथवानवविशोध्यनवाथवास्मात् एवंकलत्रसहजात्मजशत्रुभे
भ्यः प्रष्टुर्वदेदुदयराशिवशेनतेषां १० वर्षर्तुमासतिथयोद्युनिशंत्यथ(?)उडुनिवेलोदयर्क्षनवभागविक
ल्पनाः स्युः भूयोदशादिगुणिताःस्वविकल्पभक्ताद्वर्षादयोनवकदानविशोधनाभ्याम् ॥ ११ ॥

गुणः चतुर्थेपंचगुणः कार्यः यतउक्तं भूयोदशादिगुणितान्भूयः पुनरपिदशकाष्टसप्तविषयैर्गुणनीयाः ततस्तस्मिन्राशिचतुष्टयेप्राग्वन्नवकदानविशो
धनेकृत्वास्वविकल्पैर्भागमपहृत्यावाप्तवर्षादयोज्ञेयाः ११ अथनज्ञायतेकस्माद्राशेः कस्यानयनंकार्यंतदनुष्टुप्त्रयेणाह विज्ञेयादशकेष्वब्दाइति अ
त्रबहुवचनंबहुधोपयोगित्वात्कृतं यदुक्तं स्वविकल्पभक्ताद्वर्षादयस्तद्व्याख्यायते एतेचत्वारोराशयः स्थापितास्तेषांनवकदानविशोधनंकृत्वाक
र्मयोग्याः सर्वेभवंति ततोदशगुणस्यपृथक्स्थस्यपरमायुषाविंशत्यधिकेनवर्षशतेनभागमपहृत्यकृतुसंख्ययोंकोवशिष्यतेतदंकसमंतस्यव

र्षसंख्यानंवर्तते तस्यैवषड्भिर्भागमपहृत्यऋतुसंख्ययातत्रयोंकोवशिष्यते तदंकसमे शिशिरादारभ्यर्तौजातइतिवक्तव्यं तस्यैवतुमाससंख्ययाद्वाभ्यां
भागमपहृत्ययद्येकोवशिष्यते तदाज्ञातर्तौप्रथमेमासिजातइतिवक्तव्यं अथशून्यमवशिष्यते तदाद्वितीयेमासिजातः एवंहत्वाद्वशगुणः कर्मयो
ग्योराशिरपास्यः यस्यविंशत्यधिकाद्वर्षशतादप्यधिकंजन्मनोतीतं तस्यनष्टजातकज्ञानोपायएवनास्ति अष्टकेष्वित्यादि योसावष्टहतोराशिस्त
स्यएथकृस्थस्यकर्मयोग्यस्यपक्षसंख्ययाद्वाभ्यांभागमपहृत्ययद्येकोवशिष्यते तदाशुक्लपक्षेजातइतिवक्तव्यं नकिंचिदवशिष्यते तदाकृष्णपक्षे
तस्यैवतिथिसंख्ययापंचदशभिर्भागमपहृत्य योंकोवशिष्यते नदंकसमानेतिथौजातइतिवक्तव्यं एवंहत्वाष्टगुणः कर्मयोग्योराशिरपास्यः १२

विज्ञेयादशकेष्वब्दाऋतुमासास्तथैवच अष्टकेष्वपिमासार्द्धास्तिथयश्चतथास्मृताः१२
दिवारात्रिप्रसूतिंचनक्षत्रानयनंतथा सप्तकेष्वपिवर्गेषुनित्यमेवोपलक्षयेत् ॥१३॥

दिवेत्यादि योसौसप्तहतोराशिस्तत्रभार्गवदेवनवकदानविशोधनेकृत्वातत्कर्मयोग्यंराशिंस्थापयेत् तस्यदिवारात्रिसंख्ययाद्वाभ्यांभागमपहृत्ययद्ये
कोवशिष्यतेतदादिवसेजातोऽथनकिंचिदवशिष्यते तदारात्रौजातइतिवक्तव्यम् योसौसप्तहतोराशिस्तस्यनक्षत्रसंख्यया सप्तविंशत्याभागमपहृ
त्ययोंकोवशिष्यतेतदंकसंख्येनक्षत्रेऽश्विन्यादितआरभ्यजातनक्षत्रंइतिवक्तव्यं अस्यकर्मणः पुनरभिधानंनक्षत्रानयनस्यबाहुल्योपयोगित्वा
त् १३ वेलेत्यादि यस्मिन्दिनेपुरुषस्यजन्मज्ञानंतद्दिनप्रमाणंघटिकादिकंकर्तव्यं रात्रौचेत्तदारात्रिप्रमाणं ततः पंचगुणस्यराशेस्तेनदिनप्र
माणेनरात्रिप्रमाणेनभागमपहृत्ययोंकोवशिष्यतेतस्मिन्कालेदिनगतेरात्रिगतेवातस्यजन्मवक्तव्यं अथविलग्नमित्यादि अथशब्दःपादपूर

णार्थं कालेज्ञातेराश्यादिलग्नंकर्तव्यं ततस्तस्यहोराद्रेक्काणनवांशद्वादशांशत्रिंशांशभागाः कर्तव्याः तात्कालिकाग्रहाश्चकर्तव्याः ततोयथाभिहितेनविधि-
नादशांतर्दशाष्टकवर्गादेरभिहितस्यफलस्यनिर्देशःकार्यः एवंनष्टजातकंसाधयेत् १४ अथप्रकारांतरेणनक्षत्रानयनमार्ययाह संस्कारनामेति स
संस्कारेणनामसंस्कारनामतस्यमात्राः संस्कारेणागतस्यनाम्नोमात्राः संस्कारनाममात्राः संस्कारग्रहणेनैतत्प्रतिपादितंभवति संस्कारेणयत्पुरुषस्य-
नामकृतंतस्यमात्राग्राह्याः नान्यस्यकस्यचित्कुनामादेः मात्राश्चेहगृह्यंते हलर्द्धमात्रिकः अचमात्रिकः इत्यनयास्थित्या ताःसंस्कारनाममात्राः
संगृह्यद्विगुणीकार्याः ततस्तात्कालिकानिशंकुछायांगुलानिगृहीत्वाताद्विगुणमात्रास्तैरंगुलैःसंयुक्ताःकार्याः एवंकृतेयद्भवति तस्यत्रिनवकेनसप्त

वेलामथविलग्नंचहोरामंशकमेवच पंचकेषुविजानीयान्नष्टजातकसिद्धये १४ संस्कारनाममात्राद्विगुणाछायांगु
लैःसमायुक्ता शेषंत्रिनवकभक्तान्नक्षत्रंतद्धनिष्ठादि १५ द्वित्रिचतुर्दशदशातिथिसप्तत्रिगुणानवाष्टचेंद्राद्याः पंच
दशाद्यास्ताद्दिग्मुखवान्विताभधनिष्ठादि १६ विंशत्याभागमपहृत्ययः शेषोभवतितदंकसमंतस्य धनिष्ठादितआरभ्यनक्षत्रंवक्तव्यं १५
अथनक्षत्रानयनंप्रकारांतरेणार्ययाह द्वित्रिचतुर्दशेति पूर्वाभिमुखोयदाप्रष्टाएच्छति तदाद्वयोरंकाःस्थाप्याः अथाग्नेयाभिमुखस्तदात्रया-
णां अथदक्षिणाभिमुखस्तदाचतुर्दशानां अथनैर्ऋत्यभिमुखस्तदादशानां अथपश्चिमाभिमुखस्तदातिथिसंख्यानांपंचदशानां अथवायव्याभि
मुखस्तदासप्तत्रिगुणाएकविंशतिः उत्तराभिमुखस्तदानवानां ऐशान्याभिमुखस्तदाष्टानां तद्यथा एवंदिगभिमुखप्रष्टृवशेनांकंगृहीत्वाततः पं
चदशगुणःकार्यः ततस्तस्मिन्प्रदेशेयावंतः पुरुषास्तदभिमुखाः स्थितास्तत्संख्ययान्वितोयुतःकार्यः एवंकृतेयद्भवतितस्यसप्तविंशत्याभा

गमपतत्यर्योंकोवशिष्यतेनदंकसमंततस्यधनिष्ठाद्यारभ्यनक्षत्रंवक्तव्यं १६ अथनष्टजातकोपसंहारंआर्ययाह इतिनष्टजातकमिति इतिशब्दःउपसंहारे मया वराहमिहिराचार्येणनष्टजातकंबहुप्रकारंबहुभेदंविनिर्दिष्टम् उक्तमिदं अतोस्माद्धेतोः सच्छिष्यैः शोभनसच्छास्त्रैः ग्राह्यं यत्नात्परीक्ष्यविचार्य यथायेनप्रकारेणसंभवति सत्यरूपंतथाग्राह्यमिति येनप्रकारेणसंभवतितथागृहीतव्यमित्यर्थः बहुभिरागमैर्मयाविचार्यपराशरवसिष्ठयवनसत्यमणित्थादीनांमतानि आलोक्यच्चोक्तं तदेवभूयोनिर्मलगुणनिपुणबुध्याविचार्य संविद्याकार्यं येनस्फुटसिद्धोसौसंपद्यते १७ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौनष्टजातकाध्यायः षड्विंशतिः समाप्तः २६ अथद्रेष्काणाध्यायोव्याख्यायते तत्रादौमेषाद्यद्रेष्काणस्यस्वरू

इतिनष्टजातकमिदंबहुप्रकारंमयाविनिर्दिष्टम् ग्राह्यमतःसच्छिष्यैःपरीक्ष्ययत्नाद्यथाभवति १७
इतिनष्टजातकाध्यायःसमाप्तः २६ अथद्रेष्काणाध्यायप्रारंभः कट्यांसितवस्त्रवेष्टितःकृ
ष्णःशक्तइवाभिरक्षितुं रौद्रःपरशुंसमुद्यतंधत्तेरक्तविलोचनःपुमान् ॥ १ ॥ ७२ ॥

पद्यानंवैतालीयेनाह कट्यामिति कट्यांजघनेसितंश्वेतंवस्त्रमंबरंवेष्टितंयेन कृष्णः असितवर्णः शक्तइवअभिरक्षितुमाभिमुख्येन रक्षांकर्तुंशक्तः समर्थइव रौद्रोभीषणः यः परशुंकुठारंसमुद्यतं धत्तेधारयति रक्तविलोचनोलोहिताक्षः सचपुमान्पुरुषः एषपुरुषद्रेष्काणः सायुधोमेषाद्यस्य १ अथमेषद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपमिंद्रवज्रयाह रक्तांबरेति रक्तांबरालोहितवस्त्रा भूषणमलंकरणं भक्ष्यंभोज्यं तत्रचित्तंयस्याः कुंभाकृतिः घटोदरी वाजिमुखी अश्ववक्त्रा तृषार्त्तापिपासार्त्ता एकेनपादेनचरणेनोपलक्षिता इदंद्रेष्काणरूपंमेषमध्येमेषद्वितीयं यवनोपदिष्टं यवनाचार्यैः क

थितं एषचतुष्पदद्रेष्काणः स्त्रीद्रेष्काणोऽर्कसत्कश्च यस्मादाचार्यैश्चतुष्पान्मुखाच्चतुष्पदद्रेष्काणइतिव्याख्यातस्तथाखगमुखोद्रेष्काणश्च २ अथमेषद्वि
तीयद्रेष्काणस्यस्वरूपमिंद्रवज्रयाह क्रूरइति क्रूरोविषमस्वभावः कलाज्ञः कलावित् कपिलः पिंगलः क्रियार्थीकर्मस्वभिलाषुकः भग्नव्रतः स्वख
लितनियमः आभिमुख्येनोद्यतोदंडः हस्तेपाणौयस्य रक्तानिलोहितानिवस्त्राण्यंबराणिबिभर्त्तिधारयति चंडःक्रोधशीलः अयंमेषद्वितीयस्त्रि
भागोद्रेष्काणः कथितः उक्तः एषनरद्रेष्काणः सायुधोजीवसत्कश्च ३ अथवृषप्रथमद्रेष्काणजातस्यस्वरूपंदोधकेनाह कुंचितेति कुंचिताः

रक्तांबराभूषणभक्ष्यचिंताकुंभाकृतिर्वाजिमुखीतृषार्त्ता एकेनपादेनचमेषमध्येद्रेष्काणरूपं
यवनोपदिष्टं २ क्रूरःकलाज्ञःकपिलःक्रियार्थीभग्नव्रतोभ्युद्यतदंडहस्तः रक्तानिवस्त्राणि
बिभर्तिचंडोमेषेद्वितीयःकथितस्त्रिभागः ३ कुंचितलूनकचाघटदेहादग्धपटातृषिताशनचि
त्ता आभरणान्यभिवांछतिनारीरूपमिदंवृषभेप्रथमस्य ४ क्षेत्रधान्यगृहधेनुकलाज्ञोलां
गलेसशकटेकुशलश्च स्कंधमुद्वहतिगोपतितुल्यंक्षुत्परोजवदनोमलवासाः ॥५॥ छ॥

कुटिलाः लूनाः कचाः केशायस्याः कुटिलछिन्नकेशा घटदेहा कुंभसदृशोदरी दग्धपटा दग्धवस्त्रा तृषितापिपासार्त्ता अशनेभोजने चित्तंयस्याः
आभरणानि भूषणानिअभिवांछति साचनारीस्त्री इदंवृषभप्रथमस्यद्रेष्काणस्यस्वरूपं एषः स्त्रीद्रेष्काणः साग्निकः शुक्रसत्कश्च ४ अ
थवृषद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपंस्वागतयाह क्षेत्रधान्येति क्षेत्रंकेदारः धान्यानिशालयः गृहंवेश्मधेनुः गौः कलाः गीतवाद्यनृत्यलेखचित्र-

कर्मादि एतासांज्ञः पंडितः लांगलेहलेसशकटेशकटसहितेकुशलः शिक्षितः गोपतितुल्यंवृषभसदृशंस्कंधंककुदमुद्वहति धारयति क्षुत्परः क्षुधयार्तः अजवदनः छागवक्रः मलवासामलिनांबरः एषोनरद्रेष्काणः चतुष्पादद्रेष्काणोबुधसत्कश्च ५ अथवृषतृतीयद्रेष्काणस्यस्वरूपंदोधकेनाह द्विप समकायइति द्विपसमकायोमहाशरीरोहस्तितुल्यदेहः नपुनः हस्तिशरीरः पांडुरदंष्ट्रः श्वेतदंतः शरभसमांघ्रिः बृहत्पादोनपुनः शरभसदृशपादः पिंगलमूर्तिः कपिलदेहः अविःप्रसिद्धः मृगआरण्यपशुः अविमृगलोभार्थंव्याकुलंचित्तंयस्य अयंवृषभवनस्यवृषराशेः प्रांतगतस्तृतीयद्रेष्काणः चतुष्पादः सौरसत्कश्च ६ अथमिथुनस्यप्रथमद्रेष्काणस्यस्वरूपज्ञानंवसंततिलकेनाह सूच्याश्रयमिति नारीस्त्रीसूच्याश्रयंकर्मसीव

द्विपसमकायःपांडुरदंष्ट्रःशरभसमांघ्रिःपिंगलमूर्तिः अविमृगलोभव्याकुलचित्तोवृषभवन
स्यप्रांतगतोयम् ६ सूच्याश्रयंसमभिवांछतिकर्मनारीरूपान्विताभरणकार्यकृतादराच
हीनप्रजोच्छ्रितभुजार्त्तुमतीत्रिभागमाद्यंतृतीयभवनस्यवदंतितज्ज्ञाः ७ श्रीगजानन

नक्रियांसम्यगभिवांछतिइति रूपान्वितासुरूपा आभरणकार्येभूषणकर्मणि कृतआदरो अभिलाषोश्च्याययया हीनप्रजा अपत्यरहिता उच्छ्रितभुजोर्ध्वबाहुका ऋतुमतीसार्तवाकामार्त्तावा तृतीयभवनस्यमिथुनस्याद्यं प्रथमंत्रिभागंद्रेष्काणं तज्ज्ञाःपंडिताः प्रवदंतिकथयंति एषस्त्रीद्रेष्काणोबुधसत्कश्च ७ अथमिथुनद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपमुपजातिकयाह उद्यानसंस्थइति उद्यानसंस्थउपवनेतिष्ठति कवचीसन्नाहआवृतशरीरः धनुष्मान्चापहस्तः शूरोरणप्रियःशरास्त्रधारीवापाठः शराः कांडानिवान्येवास्त्राणि तद्धारणेशीलंयस्येति गरुजाननोपक्षिसदृशवक्रः क्रीडनं

क्रीडा आत्मजाःपुत्राः अलंकरणमाभरणं अर्थोवित्तं एषांसंबंधिनींचिंतांकरोति अथमिथुनस्यराशेर्मध्येद्वितीयद्रेष्काणइत्यर्थः एषनरद्रेष्काणः सायुधः
खगद्रेष्काणः शुक्रसत्कश्च ८ अथमिथुनस्य तृतीयद्रेष्काणस्वरूपंस्वागतयाह भूषितइति भूषितोलंकृतः वरुणवत्समुद्रवत् बहुरत्नः प्रभूतमणिः
तूणंशराधानं कवचंसन्नाहः एतौबद्धौग्रथितौयेन सधनुष्कः चापयुक्तः नृत्तेवादितेवाद्यविषयेकलासुचतुरः शेषासुविद्वांस्तज्ज्ञः काव्यकृत्पंडितः का
व्यकर्मकार्यंतत्करोति एषमिथुनस्यराशेरवसानेतृतीयद्रेष्काणेइत्यर्थः एषः नरद्रेष्काणः सायुधः सौरसत्कश्च ९ अथकर्कटपूर्वस्यस्वरूपंस्वा

उद्यानसंस्थःकवचीधनुष्मान्शूरोस्त्रधारीगरुडाननश्च क्रीडात्मजालंकरणार्थचिंतांकरोतिमध्येमिथुनस्यराशेः ८
भूषितोवरुणवद्बहुरत्नोबद्धतूणकवचःसधनुष्कः नृत्तवादितकलासुचविद्वान्काव्यकृन्मिथुनराश्यवसाने ९ प
त्रमूलफलभृद्द्विपकायःकाननेमलयगःशरभांघ्रिः क्रोडतुल्यवदनोहयकंठःकर्कटेप्रथमरूपमुशंति १० पद्मार्चि
तामूर्द्धनिभोगियुक्तास्त्रीकर्कशारण्यगताविरौति शाखांपलाशस्यसमाश्रिताचमध्येस्थिताकर्कटकस्यराशेः ११

गतयाह पत्रेति पत्राणिमूलानिफलानिचबिभर्तिधारयति द्विपकायोहस्तिसदृशशरीरः काननेमलयगः मलयश्चंदनवृक्षः तत्रोपगतः स्थितः शर
भांघ्रिः शरभसदृशपादः क्रोडः सूकरस्तत्तुल्यवदनः तत्सदृशवक्त्रः हयकंठोऽश्वग्रीवः कर्कटेकर्कटराशौप्रथमद्रेष्काणस्यस्वरूपमुशंतिकथयंति
एषद्रेष्काणश्चतुष्पाच्चंद्रसत्कश्च १० अथकर्कटद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपमिंद्रवज्रयाह पद्मार्चितेति स्त्रीयोषिन्मूर्धनिशिरसिपद्मैः कम
लैरर्चितापूजिता भोगियुक्तासर्पा कर्कशाकठिनयौवनोपेता अरण्यगताएकांतस्थिता विरौति आक्रोशयति पलाशवृक्षस्यशाखांलतांसमा-

श्रिता तत्रासक्ता स्थिता कर्कटस्य राशेर्मध्ये स्थिता द्वितीयद्रेष्काणे समवस्थिता एष स्त्रीद्रेष्काणो व्यालद्रेष्काणो भौमसत्कश्च ११ अथ कर्कटस्य तृतीयद्रेष्काणस्य स्वरूपं वैताली-
येनाह भार्येति भार्या जाया तस्या आभरणार्थं अलंकरणनिमित्तमर्णवं समुद्रं नौस्थो नावमारूढः सर्पवेष्टितांगो गच्छति याति हैमैः सुवर्णनिर्मितैः
विभूषणैरलंकरणैर्युतः चिपिटास्यः चर्पटमुखः कर्कटेंत्यगतः तृतीयद्रेष्काण इत्यर्थः एष नरद्रेष्काणो व्यालद्रेष्काणो जीवसत्कश्च १२ अथ सिंहपू-
र्वस्य द्रेष्काणस्य स्वरूपज्ञानं रथोद्धतयाह शाल्मलेरिति शाल्मलिवृक्षस्योपर्यग्रे गृध्रः पक्षी जंबुकः सृगालः एतौ स्थितौ तथा श्वा सारमेयः नरो म-
नुष्यः सच मलिनैः मलोपेतैरंबरैर्वस्त्रैरन्वितो युक्तः मातृपितृविप्रयोजितो जननीजनकविरहितो रौति आक्रुश्यति इदमाद्यं प्रथमं रूपं सिंहस्योच्यते

भार्याभरणार्थमर्णवं नौस्थो गच्छति सर्पवेष्टितः हैमैश्च युतो विभूषणैश्चिपिटास्योंत्यगतश्च कर्कटे १२
शाल्मलेरुपरि गृध्रजंबुकौ श्वा नरश्च मलिनांबरान्वितः रौति मातृपितृविप्रयोजितः सिंहरूपमिदमा-
द्यमुच्यते १३ हयाकृतिः पांडुरमाल्यशेखरो बिभर्ति कृष्णाजिनकंबलं नरः दुरासदः सिंह इवात्तका-
र्मुकोनताग्रनासो मृगराजमध्यमः १४

कथ्यते सिंहप्रथमद्रेष्काण इत्यर्थः एष नरद्रेष्काणश्चतुष्पदद्रेष्काणः खगद्रेष्काणो
रविसत्कश्च १३ अथ सिंहद्वितीयस्य स्वरूपं वंशस्थेनाह हयाकृतिरिति हयाकृतिः अश्वाकारः पांडुरमीषच्छुक्लयुक्तं माल्यं पुष्पनिचयं शेखरे शि-
रसि यस्य कृष्णाजिनं कृष्णमृगचर्म कंबलमौर्णिकं बिभर्ति धारयति केचित्कृष्णाजिनचीवरमिति पठंति चीवरं जीर्णवासः नरो मनुष्यो दुरासदः दुर्जयः
दुःसाध्यः सिंह इव आत्तकार्मुकः गृहीतचापः नताग्रनासः नताग्रा नासा यस्य मृगराजस्य सिंहस्य मध्यमो द्वितीयो द्रेष्काणः हयाकृतिः पुरुष एवायं

नचतुष्पदद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः सायुधोजीवसत्कश्च १४ अथसिंहतृतीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह ऋक्षाननइति ऋक्षः प्राणीऋक्षाननः ऋक्षसदृशवक्त्रः वानरतुल्यचेष्टः वानरेणकपिनातुल्यासदृशाचेष्टास्वभावोयस्य दंडंआयुधं फलंआम्रादि आमिषंमांसंचबिभर्त्तिधारयति कूर्चीदीर्घश्मश्रुः मनुष्यः पुरुषः कुटिलैः केशैर्मूर्द्धजैर्युक्तः मृगेश्वरस्यसिंहस्यांत्यगस्त्रिभागः एषनरद्रेष्काणः चतुष्पदद्रेष्काणःसायुधोभौमसत्कश्च १५ अथकन्याप्रथमस्यस्वरूपमुपजातिकयाह पुष्पप्रपूर्णेनेति कन्याकुमारीपुष्पप्रपूर्णेनकुंभमपरिपूरितेनकुंभेनउपलक्षितामलप्रदिग्धैरतिमलोपेतैः

ऋक्षाननोवानरतुल्यचेष्टोबिभर्तिदंडंफलमामिषंच कूर्चीमनुष्यःकुटिलैश्चकेशैर्मृगे
श्वरस्यांत्यगतस्त्रिभागः १५ पुष्पप्रपूर्णेनघटेनकन्यामलप्रदिग्धांबरसंवृतांगी व
स्त्रार्थसंयोगमभीप्समानागुरोःकुलंवांछतिकन्यकाद्यः १६ पुरुषःप्रगृहीतलेखनिः
श्यामोवस्त्रशिराव्ययायकृत् विपुलंचबिभर्त्तिकार्मुकंरोमव्याप्ततनुश्चमध्यमः १७

अंबरैर्वस्त्रैः संवृतांगी संवृतावयवा वस्त्राण्यंबराणि अर्थोधनं एषांसंयोगमभीप्समानावांछमानागुरोःकुलंव्रजतिगच्छति कन्यकाद्यः प्रथमद्रेष्काणः एषस्त्रीद्रेष्काणोबुधसत्कश्च १६ अथकन्याद्वितीयस्यस्वरूपंवैतालीयेनाह पुरुषोनरः प्रगृहीतलेखनिः येनाक्षराणिलिख्यंतेसालेखनिः श्यामोश्यामवर्णः वस्त्रशिराः कर्पटसंयमितमूर्द्धा केचिद्बद्धशिराइतिपठंति संयमितशिराः व्ययंव्ययकृत् आयंप्रवेशंचकरोति गणयतिविपुलं-विस्तीर्णकार्मुकंधनुर्बिभर्त्तिधारयति रोमव्याप्ततनुः रोमशशरीरः एषमध्यमोद्वितीयद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः सायुधः सौरसत्कश्च १७

अथकन्यातृतीयस्यज्ञानमुपजातिकयाह गौरीगौरवर्णा सुधौताग्राणियस्मिन् दुकूलेपटविशेषेतेनगुप्ताछादिता केचित्तुदुकूलहस्ताइतिपठंति समु
छ्रिताअत्युच्चा कुंभोघटः कटच्छुर्दर्वीप्रसिद्धा गृहोपयोगिकंलोहभांडंतत्करेहस्ते यस्याः देवालयंसुरगृहं स्त्रीयुवतिः प्रयतासमाहिताप्रवृत्ता
गंतुमुद्यतावदंतिकथयंतिमुनयः कन्यांत्यगतस्त्रिभागः तृतीयद्रेष्काणः एषस्त्रीद्रेष्काणः शक्रसक्तश्च १८ अथतुलाद्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह वीथ्यंत
रेति वीथ्यंतरेमार्गमध्येयत्तदापणंप्रसारकः समवस्थितस्तत्रगतः हट्टंपुरुषोनरस्तुलावान् तुलाहस्तः विद्यमानतुलः उन्मानेऊर्ध्वमानेतु-
लादिकेमानेमानशब्देनकुडवादौचतस्मिन्कुशलः तज्ज्ञः प्रतिमानंयेनद्रव्याणि सुवर्णरत्नानि परिछिद्यंतेतेतुहस्तेयस्याः भांडंक्रयद्रव्यंतद्वि

गौरीसुधौताग्रदुकूलगुप्तासमुच्छ्रिताकुंभकटच्छुहस्ता देवालयंस्त्रीप्रयताप्रवृत्तावदंतिकन्यांत्यगतस्त्रिभागः १८ वीथ्यं
तरापणगतः पुरुषस्तुलावानुन्मानमानकुशलः प्रतिमानहस्तः भांडंविचिंतयतितस्यचमूल्यमेतद्रूपंवदंतियवनाः प्रथमं
तुलायाः १९ कलशंपरिगृह्यविनिः पतितुंसमभीप्सतिगृध्रमुखः पुरुषः क्षुधितस्तृषितश्चकलत्रसुतान्मनसैतितु
लाधरमध्यगतः २०

द्यतेयस्यविचिंतयतिध्यायति तस्यभांडस्यैतन्मूल्यमिति तस्यचभांडस्यचमूल्यंविचिंतयति एतद्यवनास्तुलायाः प्रथ
मद्रेष्काणस्यरूपंवदंतिकथयंति एषनरद्रेष्काणः शक्रसक्तश्च १९ अथतुलाद्वितीयस्यस्वरूपंत्रोटकेनाह कलशमिति गृध्रः पक्षी गृध्रमुखोगृ
ध्राननः पुरुषः कलशंकुंभंगृहीत्वा विनिः पतितुंनिर्विशेषंपतितुमभीप्सतिवांछति यतः क्षुधितोबुभुक्षितः तृषितः पिपासितोतः कलत्रंभार्यासु
तान्पुत्रान् मनसाचित्तेनैतिगच्छति अभीप्सति अभिलषतिस्मरतीत्यर्थः इत्येवंप्रकारः तुलाधरमध्यगतः तुलाद्वितीयद्रेष्काणः एषनरद्रे-

ष्काणः खगद्रेष्काणः शनैश्चरसत्कश्च २० अथतुलतृतीयस्यस्वरूपंवंशस्थेनाह विभीषयन्निति रत्नचित्रितोमणिभिर्विभूषितः वनेरण्येमृगान्हरिणान्निभीषयन् भी
षांकुर्वन्तिष्ठति कीदृशः कांचनंसौवर्णतूणंशराधानंवर्मसन्नाहं तेचबिभर्तिधारयति फलान्यामिषंचमांसंबिभर्त्तिनरोमनुष्योवानररूपभृत् वानरस्यरू
पेणैवरूपंबिभर्त्तिधारयति फलान्याम्रादीनिकेचिद्धनुर्द्धरः किन्नररूपभृन्नरः इतिपठंति धनुर्द्धरः चापहस्तः किन्नरोदेवयोनिरश्वमुखः पुरुषः तुलावसा
नेतुलस्यतृतीयद्रेष्काणेयवनैः पुराणयवनैरुदाहृतः कथितः नरोमनुष्योवानराकारोऽयंचतुष्पदद्रेष्काणोबुधसत्कश्च २१ अथवृश्चिकप्रथमस्यस्वरूपमुप-

विभीषयन्तिष्ठतिरत्नचित्रितोवनेमृगान्कांचनतूणवर्मभृत् फलामिषंवानररूपभृन्नर
स्तुलावसानेयवनैरुदाहृतः २१ वस्त्रैर्विहीनाभरणैश्चनारीमहासमुद्रात्समुपैतिकूलं
स्थानच्युतासर्पनिबद्धपादामनोरमावृश्चिकराशिपूर्वः २२ स्थानसुखान्यभिवांछतिनारी
भर्तृहृतेभुजगावृतदेहा कच्छपकुंभसमानशरीरावृश्चिकमध्यमरूपमुशंति २३ जातिकयाह वस्त्रैरिति ना

री स्त्रीवस्त्रैरंबरैस्तथाभरणैरलंकरणैश्चविहीनावर्जिता महासमुद्रान्महासागरात् कूलंसमुपैत्यागच्छति स्थानच्युतास्वस्थानात् भ्रष्टासर्पनिबद्धपा
दाभुजगनियमितचरणामनोरमाचित्तानंदविधायिनी चित्ताल्हादकरीवृश्चिकराशेः पूर्वः प्रथमद्रेष्काणः एषस्त्रीद्रेष्काणोव्यालद्रेष्काणोभौमसत्कश्च २२
अथवृश्चिकद्वितीयस्यस्वरूपंदोधकेनाह स्थानेति नारीस्त्रीस्थानसुखानिअभिवांछति भर्तृहृतेपतिनिमित्तं भुजगावृतदेहासर्पव्याप्तशरीरा कच्छपः
कूर्मः कुंभोघटः तत्समानशरीरातत्तुल्यदेहा वृश्चिकेमध्यमरूपंद्वितीयंद्रेष्काणमुशंतिकथयंति एषस्त्रीद्रेष्काणोव्यालद्रेष्काणः जीवसत्कश्च २३

अथवृश्चिकतृतीयस्वरूपज्ञानंपुष्पिताग्रयाह पृथुलचिपिटेति पृथुलंविस्तीर्णंचिपिटंनम्रपेटं कूर्मतुल्यंकच्छपसदृशंवक्त्रंमुखंयस्य श्वासारमेयः मृगोहरि
णः सृगालः क्रोष्टावराहः सूकरः एषांभीषकारी भयकारी मलयस्यचंदनस्याकरस्यप्रदेशमुत्पत्तिस्थानमवतिरक्षति सचमृगपतिः सिंहः अंत्यगतोवृ-
श्चिकस्यतृतीय द्रेष्काणः एषः कूर्माननः सिंहद्रेष्काणः चतुष्पदद्रेष्काणः चंद्रसत्तकस्य २४ अथधन्विपूर्वस्यस्वरूपज्ञानमिंद्रवज्रयाह मनुष्यवदि
ति मनुष्यवक्त्रोनरवदनः अश्वसमानकायः तुरगसदृशदेहः आयतंदीर्घं धनुश्चापंगृहीत्वा आश्रमस्थः तत्राश्रमेतिष्ठति क्रतूपयोज्यानि यज्ञो

पृथुलचिपिटकूर्मतुल्यवक्त्रः श्वमृगवराहसृगालभीषकारी अवतिचमलयाकरप्रदेशंमृगपति
रंत्यगतस्यवृश्चिकस्य २४ मनुष्यवक्त्रोऽश्वसमानकायोधनुर्विगृह्यायतमाश्रमस्थः क्रतूप
योज्यानितपस्विनश्चरक्षपूर्वोधनुषस्त्रिभागः २५ मनोरमाचंपकहेमवर्णाभद्रासनेतिष्ठति
मध्यरूपा समुद्ररत्नानिविघट्टयंतिमध्य त्रिभागोधनुषःप्रदिष्टः २६

पकरणादीनियज्ञभांडानिस्रुक्स्रुवादीनि
तपस्विनः तापसान्रक्षति अवतिरक्षितवान् आद्यः प्रथमोधनुषस्त्रिभागोधन्विद्रेष्काणः केचिच्चररक्षपूर्वेतिपठंति धनुषः पूर्वस्त्रिभागः प्रथम
द्रेष्काणः एषोऽश्वसमानकायः नरद्रेष्काणः चतुष्पात्सायुधद्रेष्काणः जीवसत्तकश्च २५ अथधन्विद्वितीयस्यस्वरूपज्ञानमुपजातिकयाह मनोर
मेति मनोरमाचित्ताल्हादकारिणी चंपकंपुष्पविशेषः हेमसुवर्णं तत्सदृशवर्णा तत्समकांतिः भद्रासनेआसनविशेषेतिष्ठति तत्रउपविष्टा म
ध्यमरूपा नचातिशोभना नाप्यत्यशोभनासमुद्ररत्नानि सागरमणीन् विघट्टयंतीरुद्धातिष्ठति धनुषोमध्यत्रिभागोद्वितीयद्रेष्काणोमुनिभिः प्रदिष्टउक्तः

एषस्त्रीद्रेष्काणोभौमसत्कश्च २६ अथधन्विनृतीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह कूर्चीनरइति नरोमनुष्यः कूर्चीदीर्घश्मश्रुः हाटकंसुवर्णंचंपकः पुष्पविशेषः तदाभोतत्सदृशकांतिः तत्समानद्युतिः वरासनेप्रधानासनेनिषण्णः उपविष्टः दंडधरोदंडहस्तः कौशेयकानिपट्टविशेषाणि उद्वहतेधारयति अजिनंमृग चर्म नवमस्यराशेर्धनुषः तृतीयद्रेष्काणस्यस्वरूपंएषनरद्रेष्काणः सायुधः अर्कसत्कश्च २७ अथमकरप्रथमस्यस्वरूपंदोधकेनाह रोमेति रोमचितो रोमशः मकरोपमदंष्ट्रः मकरतुल्यदंष्ट्रः मकरोजलचरप्राणी सूकरस्यवराहस्य कायोदेहः तत्समानशरीरः तत्तुल्यतनुः योक्त्रकंयेनबलीवर्दायोज्यं ते जालकः प्रसिद्धः येनपक्षिणोबध्यंते बंधनंनिगडादि एतानिधारयति तच्छीलः रौद्रमुखोवक्रिताननः मकरप्रथमः प्रथमद्रेष्काणःएषःपुरुष

कूर्चीनरोहाटकचंपकाभोवरासनेदंडधरोनिषण्णः कौशेयकान्युद्वहतेजिनंचतृतीयरूपंनवमस्यराशेः २७
रोमचितोमकरोपमदंष्ट्रः सूकरकायसमानशरीरः योक्त्रकजालकबंधनधारीरौद्रमुखोमकरप्रथमस्तु २८
कलास्वभिज्ञाब्जदलायताक्षीश्यामाविचित्राणिचमार्गमाणा विभूषणालंकृतलोहकर्णायोषाप्रदिष्टामकर स्यमध्ये २९

द्रेष्काणः बंधनधारित्वात्सनिगडः सूकरसमानशरीरः नसूकरः तस्मान्नचतुष्पात् शनैश्चरसत्कश्च २८ अथमकरद्वि तीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह कलास्वभिज्ञाब्जदलायताक्षीति कलास्वभिज्ञाआभिमुख्येनजानाति अब्जदलायताक्षी अब्जदलंपद्मपत्रंतद्वदा यतेदीर्घेअक्षिणीयस्याः सादीर्घनेत्राचश्यामाश्यामवर्णा विचित्राणिनानाप्रकाराणिवस्तूनिचमार्गमाणा अभीप्समानाविभूषणैरलंकरणैरलंकृता लो हकर्णालोहयुक्तश्रोत्रा लोहाभरणंकर्णयोर्यस्याः सायोषास्त्रीमकरस्यमध्येद्वितीयद्रेष्काणेप्रदिष्टाउक्ता एषः स्त्रीद्रेष्काणः शुक्रसत्कश्च २९

अथमकरतृतीयस्यस्वरूपंरथोद्धतयाह किंनरोपमेति किंनरोपमतनुः किन्नरादेवयोनयः अश्वमुखाः पुरुषास्तत्सदृशीतनुः सकंबलः कंबलेनसहितः तूणंशराधारंचापंधनुः कवचं सन्नाहः एतैस्तूणचापकवचैः शराधारधनुः सन्नाहैः समन्वितोयुक्तः कुंभंघटं रत्नविचित्रितंमणिविरचितं-स्कंधगंअंसासक्तंउद्वहति धारयति मकरराशेः पश्चिमस्तृतीयद्रेष्काणएषपुरुषद्रेष्काणः सायुधःबुधसत्कश्च ३० अथकुंभप्रथमद्रेष्काण स्यस्वरूपंदोधकेनाह स्नेहमद्यजलभोजनेति स्नेहस्तैलादि मद्यंपानविशेषः जलमुदकं भोजनमशनं एतेषांयआगमः तेनव्याकुलितंम

किन्नरोपमतनुःसकंबलस्तूणचापकवचैःसमन्वितः कुंभमुद्वहतिरत्नचित्रितंस्कंधगं
मकरराशिपश्चिमः ३० स्नेहमद्यजलभोजनागमव्याकुलीकृतमनाःसकंबलः को
शकारवसनोजिनान्वितोगृध्रतुल्यवदनोघटादिगः ३१ दग्धेशकटेसशाल्मलेलो-
हान्याहरतेंगनावने मलिनेनपटेनसंवृताभांडैर्मूर्ध्निगतैश्चमध्यमः ३२॥ छ ॥

नः चित्तंयस्यसकंबलः कंबलसहितः कोशकारवसनः पट्टवासाः अजिनान्वितः कृष्णमृगचर्मयुक्तः गृध्रःपक्षीतत्तुल्यवदनः तत्समवक्त्रः घट दिगः कुंभप्रथमद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः सौरसत्कश्च ३१ अथकुंभद्वितीयस्वरूपंवैतालीयेनाह दग्धेशकटइति शकटेगंत्र्यांदग्धे अ ग्निनाभस्मीकृतेसशाल्मलेशाल्मलवृक्षैः सहिते अंगनास्त्रीलोहान्याहरतेगृह्णाति वनेअरण्येमलिनेनपट्टेनसमलेनवाससासंवृताप्रावृताभांडैः भांडप्रकारैः मूर्ध्निगतैः मस्तकारोपितैः उपलक्षिता केचिद्भांडेरारोपितैः परिपूर्णइतिपठंति मध्यमोद्वितीयद्रेष्काणः एषस्त्रीद्रेष्काणः साग्निकोबुधसत्कश्च ३२

अथकुंभतृतीयस्यस्वरूपज्ञानमिंद्रवज्रयाह श्यामइति श्यामः श्यामवर्णः सरोमश्रवणः लोमशकर्णः किरीटीमौलियुक्तः त्वक्चर्मपत्रंपर्णं निर्या
सोवृक्षनिर्यासः यथागुग्गुलुः स्नेहः फलंचसप्रसिद्धमेषाम्रादि एतैःसहभांडानिलोहव्यतिमिश्रितानि लोहसंयुक्तानिबिभर्तिधारयति तानिच
संचारयति स्थानात् स्थानांतरंनयति घटस्यकुंभस्यांतगतः तृतीयद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः शक्रसक्तश्च ३३ अथमीनाद्यस्यस्वरूपमिंद्रव
ज्रयाह स्रुग्भांडेति स्रुग्भांडानि यज्ञोपकरणभांडानि मुक्तामौक्तिकं मणयः प्रसिद्धाः शंखः प्रसिद्धएव एतैर्मिश्रैरेकीभूतैः व्याक्षिप्तोहस्तोय
स्य आकुलकरः सविभूषणः साभरणः भार्याजाया तद्विभूषार्थमलंकरणार्थमपांनिधानंसमुद्रंनावाप्लवति नौस्थोगच्छति केचिन्महार्णवंचनावा

श्यामः सरोमश्रवणःकिरीटीत्वक्पत्रनिर्यासफलैर्बिभर्ति भांडानिलोहव्यतिमिश्रितानिसंचारयंत्यंत्यग
तोघटस्य ३३ स्रुग्भांडमुक्तामणिशंखमिश्रैर्व्याक्षिप्तहस्तःसविभूषणश्च भार्याविभूषार्थमपांनिधा
ननावाप्लवत्यादिगतोझषस्य ३४ अत्युच्छ्रितध्वजपताकमुपैतिपोतंकूलंप्रयातिजलधेःपरिवारयुक्ता व
र्णेनचंपकमुखाप्रमदात्रिभागोमीनस्यचैषकथितोमुनिभिर्द्वितीयः ३५ प्लवतीतिपठंति झषस्यमीनस्यादिगतः प्रथम-
द्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणोजीवसक्तश्च ३४ अथमीनद्वितीयस्यस्वरूपज्ञानंवसंततिलकेनाह अत्युच्छ्रितेति अत्युच्छ्रिता अतीवोच्चाध्वजाः पता-
कायस्मिन्पोतेतमुपैति आरोहति जलधेः समुद्रस्यकूलंतटंप्रयाति प्रमदास्त्रीकीदृशी परिवारयुक्तासखीजनेनावृता चंपकपुष्पविशेषः चंपककांतिःमु
खवर्णेनचंपककांतिमुष्णाति अपहरति एषः मीनस्यद्वितीयत्रिभागोमुनिभिर्गदितउक्तः एषः स्त्रीद्रेष्काणोचंद्रसक्तश्च ३५ ७ ७

अथमीनस्यतृतीयद्रेष्काणस्वरूपज्ञानमिंद्रवज्रयाह श्वभ्रांतिकेति श्वभ्रांतिके गर्तसमीपे सर्पवेष्टितांगोभुजगाद्दतावयवः वस्त्रैरंबरैर्विहीनोरहितः पु
रुषोनरः अटव्यांअरण्येचोरैस्तस्करैः अनलेनाग्निनाव्याकुलितः क्षुभितोंतरात्मायस्य विक्रोशतेरोदिति झषस्यमीनस्यांत्योपगतः तृतीयद्रेष्काणः ए
षः व्यालद्रेष्काणः सौमसक्तश्च द्रेष्काणस्वरूपस्यप्रयोजनंप्रदेशेषुव्याख्यानं तथाचयात्रायांवक्ष्यति द्रेष्काणाकारचेष्टांगुणसदृशफलंयोजयेद्दृष्टि
हेतोर्द्रेष्काणेसौम्यरूपेकुसुमफलयुतेरत्नभांडान्वितेच सौम्यैर्दृष्टेजयःस्यात्प्रहरणसदृशेपापदृष्टेचभंगः संमोहोवाथबंधः सभुजगनिगडेपापमुक्तः
पिपासर्वारति अन्यच्च अस्यप्रयोजनं चौररूपस्थानादिज्ञानं उक्तंचषट्पंचाशिकायांपृथुयशसा अंशकाज्ज्ञायते द्रव्यंद्रेष्काणेस्तस्कराः स्मृताः

श्वभ्रांतिकेसर्पनिवेष्टितांगोवस्त्रैर्विहीनःपुरुषस्त्वटव्यां चौरानलव्याकुलितांतरात्माविक्रोशतेंत्यो
पगतोझषस्य ३६ इतिबृह॰द्रेष्काणस्वरूपाःध्यायःसमाप्तः २७ अथातउपसंहाराध्यायोव्या
ख्यायते राशिप्रभेदोग्रहयोनिभेदोवियोनिजन्माथनिषेककालः जन्माथसद्योमरणंतथायुर्दशावि
पाकोष्टकवर्गसंज्ञः १ राशिभ्यः कालदिग्देशोवयोज्ञातिश्चलभ्रमणात् एवंस्तनानि ३६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृह॰
द्रेष्काणाःध्यायः २७ अथातउपसंहाराध्यायोव्याख्यायते अथाध्यायसंग्रहमुपजातिकयाह राशिप्रभेदइति राशिप्रभेदःप्रथमोध्यायः
ग्रहयोनिभेदोद्वितीयः २ वियोनिजन्मातृतीयः ३ अथशब्दोआनंतर्ये निषककालश्चतुर्थः ४ जन्मविधिःपंचमः ५ अथसद्योमरणमरिष्टाःध्या
यःषष्ठः ६ आयुर्विभागःसप्तमः ७ दशाविभागोष्टमः ८ अष्टकवर्गसंज्ञोनवमः ९॥१॥

अथशेषाध्यायसंग्रहंशालिन्याह कर्मजीवइति कर्माजीवोदशमः १०राजयोगाऽध्यायएकादशः ११ खयोगाःनाभसयोगाध्यायोद्वादशः १२ चांद्र
योगाः सुनफाद्याश्चंद्रयोगाध्यायस्त्रयोदशः १३ द्विग्रहत्रिग्रहयोगाध्यायश्चतुर्दशः १४ प्रव्रज्यायोगाध्यायःपंचदशः १५ अथोनंतरंराशिशीलाऽ
ध्यायःषोडशः १६ दृष्टिफलाध्यायःसप्तदशः १७ तस्मात्परोभावाध्यायोष्टादशः १८ अथातःपरमाश्रयाध्यायएकोनविंशतितमः १९ प्रकीर्णा
ध्यायोविंशतिः २०। २ अथशेषाध्यायसंग्रहंशालिन्याह अनिष्टयोगाइति अनिष्टयोगाऽध्यायएकविंशतिः २१ कामिनीनांस्त्रीणांजातकाध्या-
योद्वाविंशतिः२२ निर्याणंमरणज्ञानाध्यायस्त्रयोविंशतिः २३ नष्टजातकाऽध्यायश्चतुर्विंशतिः २४ द्रेष्काणस्वरूपाध्यायःपंचविंशतिः२५एवंपं

कर्माजीवोराजयोगाःखयोगाश्चांद्रायोगाद्विग्रहाद्याश्चयोगाः प्रव्रज्याथोराशिशीलानिदृष्टिर्भावस्तस्मादाश्र
योथप्रकीर्णः २ नेष्टयोगाजातकंकामिनीनांनिर्याणंस्यान्नष्टजन्मद्रेष्काणः अध्यायानांविंशतिःपंचयुक्ताज
न्मन्येतद्यात्रिकंचाभिधास्ये ३ प्रश्नास्तिथिर्भंदिवसःक्षणश्चचंद्रोविलग्नंत्वथलग्नभेदः शुद्धिर्ग्रहाणामथचा
पवादोविमिश्रकारव्यंतनुवेपनंच ४ चयुक्ताध्यायानांविंशतिः जन्मनिजातकेउक्ताकथितोक्ता एतज्जातके ३ एवमिदानींयात्रिकेया
त्रायांनिबद्धमध्यायसंग्रहमभिधास्येकथयिष्येतच्चोपजातिकयाह प्रश्नास्तिथिरिति प्रश्नाःप्रश्नप्रभेदाध्यायः तिथिस्तिथिबलाध्यायः भंनक्षत्राभि-
धानं दिवसोदिवसाभिधानं वारफललक्षणम् क्षणोमुहूर्त्तनिर्देशः चंद्रश्चंद्रबलाध्यायः लग्नंवलग्नविनिश्चयः अथानंतरं लग्नभेदोहोराद्रेष्काणन
वांशकद्वादशभागत्रिंशद्भागानांलक्षणं सफलंग्रहाणांशुद्धिःसफला समस्तग्रहाणांकुंडलिकाफलं अथानंतरं अपवादाध्यायः विमिश्रकारव्यंमिश्र

काध्यायः तत्तुवेपनंदेहास्पंदनं ४ शेषाध्यायस्यकीर्तनमुपजातिकयाह अतः परमिति अतोऽस्मात्परंगुत्थकपूजनंस्याद्भवेत् स्वप्नस्वप्नाध्यायः ततोनं
तरंस्नानविधिः प्रदिष्टःउक्तः ग्रहाणांयज्ञोग्रहयज्ञः अथानंतरंनिर्गमः प्रस्थानिकंक्रमात्परिपाट्यादिष्टउक्तः शकुनोपदेशः शकुनरुतज्ञानं एषयात्रा
यांसंग्रहः ५ अथशेषवस्तुसंग्रहमुपजातिकयाह विवाहकालइति विवाहकालोविवाहपटलं ग्रहाणांकरणंपंचसिद्धांतिकायांप्रोक्तं कथितं पृ
थग्विभज्य तद्विपुलातस्य करणस्यशुभाशुभज्ञानायविपुलाविस्तीर्णाशाखाकथिता त्रिभिः स्कंधैरेतैर्गणितहोरासंहिताख्यैरयंज्योतिः शास्त्रसं

अतःपरंगुत्थकपूजनंस्यात्स्वप्नंततःस्नानविधिःप्रदिष्टः यज्ञोग्रहाणामथनिर्गमश्चक्रमाच्चादिष्टःशकुनोपदेशः ५
विवाहकालःकरणंग्रहाणांप्रोक्तंपृथक्तद्विपुलाचशाखा स्कंधैस्त्रिभिर्ज्योतिषसंग्रहोयंमयाकृतोदैववविदांहिता
य ६ पृथुविरचितमन्यैःशास्त्रमेतत्समस्तंतदनुलघुमयेदंतत्प्रदेशार्थमेव कृतमिहहिसमर्थंधीविषाणामल
त्वेममयदिहयदुक्तंसज्जनैःक्षम्यतांतत् ७ ग्रहोमयावराहमिहिराचार्येणदैववविदांसांवत्सरिकानांहितायहितार्थंकृतोविरचितः

विस्तीर्णशास्त्राण्यालोच्यसंक्षेपतोमयाकृतं ६ एतन्मालिन्याह पृथुविरचितमन्यैरिति एतत्समस्तंसकलशास्त्रमन्यैराचार्यैर्यवनेश्वरादिभिः पृ
थुविस्तीर्णविरचितंकथितं तदनुतदेवशोभनतरं मयातत्प्रदेशार्थंतदुपदिशर्थंलघुस्वल्पंकृतं तत्प्रदेशेपियोर्थः सोस्मिन्तात्पर्यार्थः हियस्मादर्थे
इहास्मिन्शास्त्रेकृतंधीविषाणामलत्वेबुद्धिशृंगनिर्मलीकरणविषयेसमर्थमुक्तमेतत् कृतंमयानेहसंग्रहे यदुक्तमशोभनमुक्तंकथितं तत्सज्जनैः पं
डितैर्ममक्षम्यतांक्षंतव्यमित्यर्थः ७

अथकालविशेषेणकुकृतात्पकृतयोस्त्वपुनः करणेसतांप्रार्थनायवसंततिलकेनाह ग्रंथस्येति अस्यग्रंथस्ययत्प्रचरतोविचरणामानस्ययद्विनाशमेतियातिलेख्यां
लेखकदोषात् ततबहुश्रुतमुखाधिगमक्रमेण बहुश्रुतानांपंडितानांमुखादधिगम्यज्ञात्वाक्रमेणपरिपाट्या विदुषा विदुषापंडितेन रागंमात्सर्यमपहृ
त्यविहायकर्तव्यं तेचशास्त्रार्थापेक्षयासंस्कारेणसमर्थाः यद्वा मयाकुकृतंकुत्सितंकृतम् तथाल्पमपरिपूर्णंतद्विचार्यविचारेणकर्तव्यमित्यर्थः तत्रादि
त्यदासाख्यस्यपितुर्नामकापित्थाख्येग्रामेवरदनामादित्यदासाच्चविज्ञानागमंस्वनिवासमुज्जयिनींचनामहोराशास्त्रनामचवसंततिलकेनाह ८ आदि

ग्रंथस्ययत्प्रचरतोस्यविनाशमेतिलेख्याद्बहुश्रुतमुखाधिगमक्रमेण यद्वामयाकुकृतमल्पमिहाकृतंवा
कार्यंतदत्रविदुषापरिहृत्यरागम् ८ आदित्यदासतनयस्तदवाप्तबोधःकापित्थकेसवितलब्धवरप्र
सादः आवंतिकोमुनिमतान्यवलोक्यसम्यग्घोरांवराहमिहिरोरुचिरांचकार ९ श्रीकृष्णायनमः

त्यदासेति आदित्यदासाख्योब्राह्मणःतस्यतनयःपुत्रः तस्मादेवपितुरादित्यदासादवाप्तः बोधः ज्ञानंयेन कापित्थाख्येग्रामेयोसौभगवान्सवितासूर्य
स्तस्माल्लब्धः प्राप्तोवरःप्रसादोयेन आवंतकः आवंतकेदेशेउज्जयिन्यावास्तव्यः कोसौवराहमिहिरः अयंमुनिमतानिऋषिप्रणीतानिशास्त्राण्यवलो
क्यविचार्यसम्यग्यथावस्तुकृत्वाहोराजातकशास्त्रंरुचिरांशोभनांस्फुगमांचकारकृतवानिति ९ छ छ छ

अथसतांप्रणामपूर्वकानिशास्त्राणिप्रणामंनानिकृत्वाततः शास्त्रावसानेपूर्वप्रणेतॄणांनमस्कारमार्ययाह दिनकरेति दिनकरोर्कस्तदादिकाः सर्वएवग्रहाः मुन
योवसिष्ठाद्याः गुरुरादित्यदासः तेषांचरणप्रणिपातेनपादनमस्कारकरणेनकृतोयः प्रसादोनुकंपातेनात्तुनयेनमतिर्बुद्धिर्यस्यतेनदिनकरमुनिगुरुचरणप्र
णिपातकृतप्रसादमतिना मयेदंशास्त्रमुपसंगृहीतं स्वीकृतमस्ति तस्मात्पूर्वप्रणेतृभ्यः पूर्वशास्त्रकारेभ्योनमोस्तु नमस्करणेनयः कृतप्रसादः नमइ-
तिभद्रम् १० इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौउपसंहाराध्यायःसमाप्तः २८ वराहमिहिराचार्यकृतेहोरामहोदधौ अर्थि

दिनकरमुनिगुरुचरणप्रणिपातकृतप्रसादमतिनेदम् शास्त्रमुपसंगृही
तंनमोस्तुपूर्वप्रणेतृभ्यः १० इतिबृहज्जातकवि॰ उपसंहाराध्यायः

नामुत्पलस्यकेऽर्थास्तेयेविवृतिस्फुटम् १ चिंतामणिरितिख्याताटीकाशास्त्रज्ञवल्लभा सप्तसार्द्धसहस्राणि ७५०० मानमस्यामनुष्टुभाम् २ प्रीतिं
दोषंपरित्यज्यटीकांसम्यग्विचार्यच उपयोग्यात्रशास्त्रेचेत्संग्राह्यानोपरोधतः ३ व्याख्येयंयन्मयात्यक्तंयच्चयुक्तिविवर्जितम् भ्रांत्याविलिखितंय-
च्चतत्सर्वंस्फुटतांनयेत् ४ चैत्रमासस्यपंचम्यांसितायांगुरुवासरे वस्वष्टाष्टमितेशाके ८८८ कृतेयंविवृतिर्मया ५ विधायटीकांशास्त्रेस्मिन्
यत्किंचित्पुण्यमर्जितम् तेननिर्मत्सराभूयासोजन्यालंकृतोजनः ६ दीर्घस्वरोष्ट्याद्विविधयतांताहाष्टादशोष्ठ्यंजनसप्तकेन स्वार्थंचवेद्यांसमवस्थितेन